ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1
MERCREDI
1er FEVRIER
2006

LE NUMERO: 1,20 €

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱԿԵԱՆ (1884 - 1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար· 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար· 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթաթերթի առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

81ՐԴ ՏԱՐԻ - ԹԻՒ 21·380 | Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN | 81e ANNEE — N° 21·380

ԲԱԴՈՒ

ՓՈԽԱԴԱՐՁ ԶԻՋՈՒՄԸ ԱՆԸՆԴՈՒՆԵԼԻ

Ր. Քոչարեանի ու Ի. Ալիեւի հանդիպումէն հազիւ երկու շաբաթ առաջ, Մինսկի խումբի նախագահներուն Բաքու այցելած նախօրեակին, Ադրբեջանի նախագահն ու Արտաքին գործերու նախարարը Ղարաբաղի հարցը փոխադարձ զիջումներով կարգաւորելու դժկամութիւն արտայայտած են: Նախագահ Ի. Ալիեւ անցեալ շաբաթ յայտարարած է թէ փոխադարձ զիջումներով լուծումի մը սրբագործելու համար Ռուսաստանի նախագահ Վլատիմիր Փութինի միջնորդութիւնը անհրաժեշտ է:

Իրեն այս արտայայտութեան զուգահեռ յայտարարութիւն մըն ալ կատարած է Ծունուար 30ին Արտաքին գործերու նախարար Է. Մամէդեարով. "Մենք չենք կրնար փոխադարձ զիջումներու դիմել եւ կը փորձենք տարբեր փաստարկներ գործածել" ըսած է ան ալ, ապա խօսած ընդհանուր տարածքի մը վրայ խաղաղ համակեցութեան մը հեռանկարին մասին:

ԹԻՖԼԻՍ

ԲԱՐԵԿԱՄՆ ՈՒ ՄԻԻՍՆԵՐԸ

Վրաստան այնպէս կը թուի որ տրամադիր չէ կազմի մատակարարումի միջադէպը մոռնալու եւ իր չափով փոխադարձութեան կը դիմէ: Ծունուար 30էն արդիլած է ռուսական ռազմական օդանաւերուն իր տարածքէն թռիչքները. պատճառաբանութիւնը այն է որ Ռուսերը կանոնաւոր կերպով չեն վճարեր այդ անցքին փոխարժէքը: Ոչ զինուորական օդանաւերը ընդդրկուած չեն արգելքին մէջ:

Միւս կողմէ, նշմարելի է Վրաստան – Թուրքիա յաւելեալ մերձեցում մը. Անգարա որոշած է այցագիր չպահանջել վրացի ճամբորդներէն որոնք Թուրքիա մուտք կը գործեն: Արդէն այցագրային ճեւակերպումը բաւական թեթեւ էր երկու երկիրներուն միջեւ. Վրացիները կրնային 15 տոլարի փոխարէն այցագիր ստանալ սահմանին վրայ: Իսկ Թուրքիոյ քաղաքացիները Վրաստանի կառավարութեան կարգադրութեամբ ամբողջովին զերծ կացուցուած էին այդ երկիրը մուտքի արտօնաթուղթ ունենալու պարտաւորութենէն:

ԱՏԱՆԱ

ՊԱՅԹՈՒՄ ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԽԱՐԻՍԽԻՆ ՄԷՋ

Ծունուար 30ին ռումբ մը պայթած է Ատանայի ամերիկեան խարիսխին մէկ չէնքին առջեւ, հինգ հոգիի վիրաւորուելուն պատճառ դառնալով: Ոչ մէկ կազմակերպութիւն ստանձնած է պատասխանատուութիւնը: Ատանայի խարիսխը որպէս մեկնակէտ կը ծառայէ Իրաք ու Աֆղանիստան մեկնող ամերիկեան զինուորական խումբերուն:

Խարիսխը անցեալին ալ ռումբով յարձակումի փորձերու թիրախ եղած է քիւրտ անջատողականներու, կրօնամոլ տարրերու, ծայրայեղ ձախակողմեաններու, նաեւ աջակողմեաններու կողմէ:

ՋԱԻԱԽՔԻ ԽՆԴՐԻՆ ՄԱՍԻՆ

"Ջաւախքի երիտասարդական մարզամշակութային միութիւն"ը անցեալ Նոյեմբեր 13ին Երեւանի մէջ խորհրդակցութիւն մը կազմակերպած է, նպէք ընելու համար Ջաւախքի օրէ օր աւելի սուր բերնոյթ առնող կացութիւնը եւ այդ մասին նախաձեռնութիւնները քննելու: Խորհրդակցութեան մասնակցողները համակարդող խորհուրդ մը կազմած են, նպատակ ունենալով Ջաւախքի հայութեան կրթական, տնտեսական եւ տեղեկատուական օժանդակութիւնը խթանելու եւ համադրելու: Նոյն խորհուրդը Դեկտ. 2ին դիմում մը յղած է նախագահ Ռ. Քոչարեանի ու Պաշտպանութեան նախարար Ս. Սարգսեանին:

Հոն կը նկարագրուի Ջաւախքի խնդրին էութիւնը. հարցը պարզ է ու յստակ. "պահպանել ու պաշտպանել Ջաւախքը որպէս հայաբնակ տարածք, կամ կորցընել՝ լուռ ականատես լինելով հայկական հերթական երկրամասի լիակատար հայաթափմանը": Ատոր կը նպաստեն վրացական իշխանութիւններու խորհրդային գործողութիւնները որոնք արդէն ստեղծած են վերջի ծայր լարուած կացութիւն մը որ որեւէ պահու կրնայ անհսկակըռելի զարգացումի հասնիլ:

Խորհուրդը ապա կը չեշտէ Ջաւախքի պարպումով աղէտալի հետեւանքներու հեռանկարը:

Անով Հայաստանի հիւսիսային ապահով սահմանը ամբիծապէս կը վերածուի հայեթրքական սահմանին չափ վտանգաւոր գօտիի, որուն պատշաճ հսկողութիւնն ու պաշտպանութիւնը դրամական եւ մարդկային լուրջ միջոցներ կը պահանջէ:

Մեսխէթ Թուրքերու չրջան վերադարձը կարելի կ'ըլլայ, ինչ որ կը նշանակէ Հայաստանի հիւսիսէն ալ չրջափակումը:

Ջաւախքի ազդակին չէզոքացումով Վրաստան Հայաստանի նկատմամբ կը վարէ բացայայտ կերպով թրքամէտ – ադրբեջանամէտ քաղաքականութիւն:

Վերջապէս, հայութիւնը կը զրկուի հայրենի հողի վրայ ապրող գիւղական առուաւր բնակչութենէ մը: Խօսքը կը վերաբերի աւելի քան 140 հազարնոց 140 հայկական բնակավայրի:

Այս մտահոգիչ ուղղութիւններուն յոյսին տակ դիմումին հեղինակները կոչ կ'ընեն Հայաստանի ղեկավարութեան՝

– անյապաղ կերպով ճանչնալ Ջաւախքի հարցին քաղաքական եւ փոքրամասնութիւններու, ժողովուրդի իրաւունքներու պաշտպանութեան տեսակէտէն առաջնային բնոյթը,

– կարելի ամէն միջոցով Վրաստանի կառավարութիւնը հրաժարեցնել հայութիւնը վտարելու քաղաքականութիւնը չարունակելէ ու առաջարկել միանական ջանքով լուծել կուտակուած խնդիրները,

– ամէն միջոցի դիմելով ճեղքել Ջաւախքի տեղեկատուական չրջափակումը ու անոր մասին ճիշդ պատկերացում ու նպաստաւոր հանրային կարծիք ձեւաւորել,

– աջակցիլ Ջաւախքի ժողովուրդին որ պաշտպանէ ազգային փոքրամասնութեան իրաւունքը, ներառեալ՝ ինքնորոշման իրաւունքը,

– աջակցիլ Ջաւախքին կրթական, տրնտեսական ու տեղեկատուական օժանդակութիւն տանող հայկական կազմակերպութիւններուն, նաեւ Հայաստանի հետ տնտեսական, հոգեւոր եւ մշակութային համարկումին,

– վերջ տալ Ջաւախքի հայութեան արդար պահանջները լռեցնելու միտող Հայաստանցի որոշ պաշտօնեաներու գործելակերպին:

Դիմումը որ ստորագրուած է "Ջաւախք" խորհուրդի 18 անդամներուն կողմէ, կ'աւարտի հետեւեալ ընդգծումով.

"Ջաւախքի հիմնահարցին այսօր պատմականօրէն արդարացի լուծում չտալը Թուրքիային, Ադրբեջանին ու նրանց հովանաւորներին հնարաւորութիւն կ'ընձեռի առկայ լարուածութիւնը վերածելու ազգամիջեան ու միջպետական խոշոր հակամարտութեան որը ծանր հետեւանքներ կ'ունենայ Ե՛ւ Հայաստանի ու Լեռնային Ղարաբաղի Հարապետութեան, Ե՛ւ Վրաստանի համար":

Դիմումը մամուլով հրապարակումի տրուած է ("Ազգ", Ծունուար 27), քանի որ ինչպէս կ'ըսուի, "մինչեւ օրս ոչ մի պատասխան չի ստացուել":

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՑԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ՓԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂԱՎ

ԺԱԳ ՇԻՐԱՔ Մայիս 10 թուականը որոշեց ոգեկոչելու համար գերութեան նըշումը, գործադրելով 2001 Մայիսի Թուպիրա օրէնքը: Այդ օրէնքը կը ճշդէր որ գերութիւնը մարդկութեան դէմ ոճիր է: Հանրապետութեան նախագահը հանդիսաւոր ելոյթով մը, զոր արտասանեց Ծունուար 30ին, չեշտեց թէ երկրի մը մեծութիւնը կը կայանայ իր ամբողջ պատմութեան ստանձնումով, իր փառաւոր էջերով, բայց նաեւ իր չուքի բաժինով: Մայիս 10ը ոգեկոչման օր է, բայց ոչ՝ տօնական: Ցիշենք որ 1794ին, Գոնվանսիոնը ջնջեց գերութիւնը գաղթավայրերու մէջ, Պոնափարթ զայն վերահաստատեց 1802ին, 1848ին, Բ. Հանրապետութիւնը վերջնապէս ջնջեց զայն:

ԼԵՀԱՍՏԱՆ իր վէթոն դրաւ ինչ կը վերաբերի Թէ. Վէ. Ա.ի զեղչին չինարարական ճիւղին մէջ 19,6%էն 5,5%ի: Եթէ ճաշարաններու հարցը չէր լուծուած, համաձայնութիւն մը գոյացած էր չինարարութեան համար, բացի երեք երկիրներէ՝ Զեխիա, Կիպրոս, Լեհաստան, որոնք մերժողական դիրք բռնած էին սկիզբը, բայց կ'ակնկալուէր, որ կրնային փոխել իրենց դիրքը մինչեւ Ծունուար 29: Այդ փոփոխութիւնը ըրին Կիպրոս եւ Զեխիա, բայց Լեհաստան անդրդուելի մնաց 24երու դէմ եւ ձախողեցնել տըւաւ հարցը: Ֆրանսայի համապատասխան ճիւղը չատ մտահոգ է եւ կը նախատեսէ առնուազն 85 հազար գործազրկում: Նոր ձախողութիւն մըն է Ֆրանսայի համար, ճաշարաններու տուրքերու զեղչին մերժումէն ետք: Ձախողութիւն է նաեւ Եւրոպայի 25երուն համար, որոնք չեն կըրնար հասարակաց որոշումներու յանգիլ, գոնէ տուրքերու ճիւղին մէջ:

ԵԻՐՈՊԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ, Աւստրիոյ Արտաքին նախարարին կողմէ եղած յայտարարութեամբ, Ծունուար 30ին, հաստատեց Եւրոպական Միութեան դիրքը պաղեստինեան ընտրութեան արդիւնքներուն առթիւ: Ուրսուլա Փլաունիք յայտարարած է.– "Համասին կը դիմենք որպէսզի վերջ տայ բիրտ ուժին եւ ճանչնայ Իսրայէլի գոյութեան իրաւունքը: Նոր ընտրեալները պէտք է կապուած մնան խաղաղ լուծումի մը Իսրայէլի հետ, հիմնուած գոյութիւն ունեցող համաձայնութիւններու վրայ": Տեղւոյն վրայ, Մ. Ապպաս դէմ յանդիման է բազմաթիւ խոչընդոտներու: Ֆաթահ միշտ կը մերժէ կառավարութիւն կազմել Համասի հետ: Այս վերջինը միշտ կը մերժէ ընդունիլ Իսրայէլի գոյութիւնը: Իսրայէլի համար ալ Համասը ամբողջովին ահաբեկիչներէ բաղկացած է: Արդէն իսկ, Ծունուար 29ին որոշած է "սառեցնել" տուրքի 50 միլիոն տոլարը, որ պարտի վճարել Պաղեստինեան Իշխանութեան: Այս գումարը ներածման տուրքերն են, զոր Իսրայէլ կը գանձէ Պաղեստինցիներուն համար (որոնք ոչ նաւահանգիստ, ոչ օդակայան ունին): Գերմանիոյ վարչապետն ալ՝ Անկելա Մերքէլ, որ Իսրայէլ գացած է, յաջորդաբար տեսնուած է Ե. Օլմէրթի հետ, ապա՝ Ռամալլահի մէջ՝ Մ. Ապպասի:

ԱՐՏԱՔԻՆ ԳՈՐԾԵՐՈՒ ՆԱԽԱՐԱՐ Ֆ. Տուստ–Պլազի երկօրեայ այցով մը Անգարա մեկնած է, ընկերակցութեամբ երկրին մեծագոյն հիմնարկներուն ներկայացուցիչներուն: Այցը Փարիզ – Անգարա յարաբերութիւնները չերմացնելու մտադրութիւն կը մատնէ: Ֆրանսայի նախարարը կ'ընդունուի նախագահ Սեզէրի, վարչապետ Էրտողանի, Արտաքին գործերու եւ այլ մարզերու նախարարներուն կողմէ:

ՔԱԹԱՐԻ հեռատեսիլի ալ–Ժեզիրա կայանը Ծունուար 30ին տեսերիզ մը սըփռած է որ կը ներկայացնէ առեւանգուած ամերիկուհի լրագրողը (պատանդ է Ծունուար 7էն ի վեր): Այս վերջինը երեւցած է յուզուած, արցունքոտ աչքերով եւ կոչ ըրած է որ ազատ արձակուին բանտարկուած իրաքցի կիները:

ՖՐԱՆՍԱՑԻ մէջ գործազրկութիւնը նոր նահանջ մը արձանագրած է Դեկտեմբերին 0,8% համեմատութեամբ: 2005ին, գործազրկութեան համեմատութիւնը 10,2%էն իջած է 9,5%ի, ինչ որ կը նշանակէ, ըստ պաշտօնական աղբիւրներու, որ տարուան երկայնքին 130 հազար հոգի աշխատանք գտած է: Սենտիքանները համաձայն չեն այս թիւերուն հետ:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ ու Կիպրոս մերժած են կիպրական հարցին կարգաւորումին միտող թրքական առաջարկները: Ցոյն Արտաքին գործերու նախարարը Բրիտանիոյ իր պաշտօնակիցին հետ հանդիպումէ մը ետք յայտարարած է թէ որպէս "նոր" ներկայացուած թրքական առաջարկներուն մէջ այդ նշումին արժանի ոչինչ կայ, Թուրքիա կրկնած է նախապէս առաջարկած կէտերը որոնք արդէն ոչ մէկ արդիւնք տուած էին:

ԻՐԱՔԻ կառավարութիւնը յայտարարած է որ թռչնային կրիփէ վարակուած առաջին մահ մը պատահած է երկրին մէջ:

ԺՈՐԺ ՓԱՓԱՆՏՐԷՈՒ, Ծունաստանի ընկերվարական (Փասոք) կուսակցութեան ղեկավարը եւ նախկին վարչապետին՝ Անդրէաս Փափանտրէուի զաւակը, ընկերվարական Միջազգայնականի նախագահ ընտրուած է Աթէնքի մէջ, Ծունուար 30ին:

ՓԱՐԻԶԻ Լուվրի թանգարանը դրամի պէտք ունի եւ այդ նպատակաւ իր կարեւոր գործերէն մաս մը փոխ կու տայ Ամերիկայի "Հայ Մուդէում"ին: Այդ գործերուն մէջ են Ռաֆայէլի, Մուրիյոյի, Ռամպրանթի, Փուսէնի, Ֆրակոնարի գործեր: Յարդ, Լուվրը երբեք ձեռքէ չէր հանած այսքան համբաւաւոր գործեր: Այս փոխատուութեան փոխարէն, Լուվր կրցած է 13 միլիոն Եւրոյի մեկենասութիւն մը ձեռք ձգել ԱՄՆ: Գաղտնիքը բացայայտած է ամերիկեան խնդրոյ առարկայ թանգարանը, մինչ Լուվրը կը նախընտրէր գաղտնիքը պահել: Յուցահանդէսը պիտի տեւէ 11 ամիս, Հոկտ. 14էն 2007 Սեպտ. 2: Քննադատութիւնները չեն պակսիր, քանի դրամի փոխարէն Լուվրը կը զրկէ իր այցելուները կարդ մը դլուխ գործոցներէ: Տիտիէ Ռիքնէրի համար "գործերու տեղահանումը եւ համաշխարհայնացումն է";

ԼԻԲԱՆԱՆԻ ԱՌԱՋԻՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑԸ

Կը կարծեմ թէ 1922էն է որ Ծնողքս ցեղասպանութենէն եւ աքսորի տառապանքներէն վերապրելով ապաստաներ են Լիբանան: Հայ գաղթականներուն միայն ծանօթ, չհռչակուած բարերար Տօքթ. Սեւիմ Հայէք Սեն-էլ-Ֆիլի մէջ տուն տուեր է անոնց, քարաշէն համեստ տուն մը՝ թղենիներով շրջապատուած: Ես հոն ծներ եմ եւ կ'երեւի թէ մանկութեանս 5–6 տարիները հոն անցուցեր եմ, քանի որ կը յիշեմ շատ բաներ:

Կը յիշեմ թէ մեր տան դիմացը կար Տօքթ. Սեւիմին երկյարկանի քարաշէն տունը, կարմիր կղմինդրէ տանիքով՝ լիբանանեան դասական ճարտարապետութեան թիփիք նմոյշ մը: Կը յիշեմ, մանաւանդ լայնատարած թղենիները, որոնց պտուղները վայելող թռչուններու անյայտ մրցակիցն էի ես:

Կը յիշեմ քեռիս՝ մօրս փոքր եղբայրը, որ մեծ մօրս հետ բոլորս նոյն տունը կ'ապրէինք: Նորահաս երիտասարդ մըն էր քեռիս, որ կօշիկի երես կարող արհեստաւոր եղեր էր: Կիրակի օրերը թղենիի մը տակ նստած, իր հալալ վաստակին արդիւնքը կը վայելէին ընկերներուն հետ: Այդ հալալ վաստակը առաջին հերթին կը պարունակէր պաքհա մը օղի, սոխ, լոլիկ ու ձիթապտուղ, իսկ աւելի բանտաւոր օրերուն՝ քանի մը չերտ ալ պուխտա, զոր մեծ մայրս կը շինէր: Բայց աղանդերի այն ցուցակին վրայ չուտով աւելցան նաեւ թուզի թռչունները, անմիջապէս որ քեռիս պէնք մը պնեց. ինը միլիմեթրնոց հրացան մը, որուն արձակած կապարի փոքրիկ գնդիկները բաւարար էին քանի մը թուզի թռչուն միաժամանակ որսալու: Իրենք ալ թուզի չափ եւ թուզի պէս համով էին: Առաջին թռչունները հազիւ թէ խորովուէին, Պաքհան արդէն կը պարպուէր, ու քեռիս պիս "Ալան" որակելով խանութ կը ղրկէր Պաքհա մը եւս բերելու: Եւ որպէսզի աւելի արագ ու սիրայօժար կատարէի բազմաթիւ անդամներ կրկնուող այս "առաքելութիւնը", քեռիս դեռին թքնելով կ'աւելցնէր. "մէկ ղրուշն ալ քուկդ է. հայտ՛ տեսնեմ, թուքս չէորցած կրնա՞ս հասնիլ": Այնուհետեւ, վայտի կրակին վրայ խորովուող թուզի թռչունները աստիճանաբար դրդռեցուով պարապ ձիւերը կը բազմապատկուէին:

Կը յիշեմ որ ժամանակի ընթացքին հայ ղրացիները ալ ուշեցան, մեծ ու պզտիկ երախաները չատցան, եւ հայրս տան մէկ դպրոց բացաւ: Տան առջեւը եւ խոշոր թղենիի մը տակ չարուած կոճղերու եւ խսիրով շինուած ցած աթոռակներու վրայ նստած մանուկները, ձեռքերնին մէյ-մէյ ղրատախտակ, Լիբանանի առաջին հայկական դպրոցին աշակերտները եղան: Օրէ օր չատցող աշակերտներուն ի տես, հայրս համոզում ղոյացուց որ օրինաւոր դպրոց մը հիմնել պէտք է: Ուսուցչութիւնը իրեն համեստ ժառանգական կոչում էր: Դեռ թարմ էր կեմերէկի մէջ կախաղան հանուած իր հօր՝ Խաչօ վարժապետին յիշատակը, որ տեղւոյն Աբրահեան վարժարանին վարժապետն էր: Բայց ինչպէ՞ս, ի՞նչ ուժերով ու միջոցներով: Ահա, այդ հանդրուանէն է որ հայ կիներ գործի կը լծուին, մայրս ու քանի մը հայուհիներ կը սկսին հանդանակութիւն կատարել հայ եւ արաբ ժողովուրդէն:

Կարիքի այդ օրերուն բարեգործական մեծ գործի վրայ էր համախուռն Միութիւնը: Հայրս ըլլալով Հ.Բ.Ը. Միութեան առաջին անդամներէն մէկը, դիմում կը ղրէ նախագահ Նուպար փաշային, խընդրելով որ օգնութիւն կատարէ Լիբանանի առաջին հայկական դպրոցը հիմնելու գործի: Դիմումը ղրական արձագանգ գտնելով, տասը օսմանեան ոսկի կը տրամադրուի այդ նպատակին: Կատարուող հանդանակութիւնն ալ զոհացուցիչ արդիւնքի հասած ըլլալով, գործի կը լծուին հայրս եւ իր համախոհ գործակիցները, որոնցմէ կը յիշեմ, անշուշտ բոլորն ալ հանգուցեալ, Թագուր Աղա Նուբարհեանը, Գալուստ Աղա Իմաստունեանը, Զաքարիա Գուլումճեանը եւ մի քանի ուրիշներ, որոնց անունները չեմ յիշեր: Պուրճ Համուտի թիլօ գէմիին մէկ ծայրը, կամաւոր ուստաներով կը կառուցուի փայտաշէն ու թիթեղաշէն առաջին դպրոցը, որ բարերար Նուպար փաշային անունով կը կոչուի "Նուպարեան վարժարան": Երախտագիտութեան իբրեւ երկրորդ արտայայտութիւն, հայրը փոքրիկ քերթուած մըն ալ կը նուիրէ Բարեգործականին, որ այդ օրերուն կ'երգուէր իբրեւ քայլերգ, եւ որմէ կը յիշեմ հետեւեալ մասը.-

Հանուր Հայութեան պարծանք ու պատիւ
Ուսիւնէ վեհ, հզօր Միութիւն պզնիւ.
Սրտանց կը սիրենք Բարեգործական,
Անսասան մնայ միշտ յաւիտեան:

Հայրս հնչակեան ըլլալով, տարակոյս չկայ որ իր գործակիցներն ալ նոյն դաւանութեամբ, կամ համակիր-բարեգործական հակումով մարդիկ էին: Այդ օրերու Հ.Բ.Ը. Միութեան ներկայացուցիչ Միքայէլ Նաթանեան խանդավառուելով այս առաջին օրինակէն, կը քաջալերէ որ հայրս ընդարձակուող Պէյրութի արուարձաններուն մէջ ուրիշ դպրոցներ ալ հիմնելու աշխատանք կատարէ:

Այժմ, Նուպարեան վարժարանին տեղը կանգնած է Սուրբ Վարդան եկեղեցին յարակից դպրոցով: Ցաւալի է սակայն, որ Լիբանանի ազգային իշխանութիւնը իր հակակշռին տակ առած Հ.Ց.Դաշնակցութիւնը նոր անուն տուած է անոր, փոխանակ պահելու սկզբնական Նուպարեան անունը, որ Լիբանանի հայ գաղութի ազգային-կրթական կեանքի կազմակերպման առաջին նախաձեռնութիւնը եղած էր: Այդ վարժարանին բարեգործականի նպաստով եւ հնչակեաններու նախաձեռնութեամբ կառուցուած ըլլալը չի նեմացներ այսօրուան Հ.Ց.Դ.ի կատարած գործը:

Կը յիշեմ թէ չուրջ 15–20 տարի առաջ նախքան Գանատա փոխադրուիլս, Ս. Վարդանի հոգաբարձուներէն մին (որուն անունը չեմ ուզեր տալ) լսած ըլլալով որ Նուպարեան վարժարանի հիմնադիր Վահան Նազդաչեանի տղան եմ, ինծի դիմեց որ դրութիւն մը պատրաստեմ վարժարանի հիմնումին մասին՝ հրատարակելու համար ծրագրուած յուշամատեանին մէջ: Պատրաստեցի ու տուի, հետը նաեւ՝ 1927 թուականի նկար մը, ուր սակաւաթիւ աշակերտութեան հետ կ'երեւար հայրս երկու օգնական ուսուցչուհիներով, որոնցմէ մին Օր. Բերսաբէն՝ ամուսնացեալ անունով Նորընծայեան: Չհրատարակուեցաւ ծրագրուած այդ գիրքը, չեմ գիտեր ինչ նկատումներով, բայց չվերադարձուեցաւ նաեւ այդ հազուագիւտ նըկարը:

Քանի մը տարի առաջ, Պէյրութի այցելութեան մը ընթացքին, Ս. Վարդան եկեղեցւոյ քահանան զիս ուզեց տեսնել: Ինչպէս կռահեր էի, նոյն նիւթին մասին էր: Տուած տեղեկութիւններս ու բացատրութիւնները անհաճոյ վիճակի մը կը մատնէին խեղճ քահանան, որ կամակատար մըն էր միայն, ամբաստնելով այն համոզումը, որ վարժարանին այսօրուան տէրերը չեն փափաքեր պաշտօնապէս հըրապարակել Նուպարեան վարժարանին հիմնումին ու հիմնադիրներուն իսկական պատմութիւնը:

Մինչդեռ լայն մտածող մարդիկ պէտք չէր վախնային իրականութենէն, որ կը հաստատէր թէ այսօրուան իշխանութիւնները չէին հիմնադիրները Լիբանանի առաջին հայկական դպրոցին եւ ընդհանրապէս զրեթէ բոլոր լիբանահայ դպրոցներուն, որոնց տիրացած են ներկայիս:

Կ'ենթադրեմ թէ ժամանակակից այդ սերունդի ժառանգորդներէն ոմանք տակաւին կ'ապրին ու կը յիշեն՝ հաստատելու համար վերոյիշեալ տեղեկութիւնները:

Պատմութիւնը եղածին արձանագրութիւնն է միայն, եւ ըստ մեր ցանկութիւններուն ու նկատառումներուն զայն վերափոխել ու խեղաթիւրել փորձելը գուտ խարդախութիւն է, որ չի դիմանար ճըշմարտութեան լոյսին:

Լիբանանի ազգային իշխանութիւնները

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿԱՆԻ

ԱԶՆՈՒԱԿԱՆ ՀԱՅՈՒ ՄԸ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

ԿԱՐՊԻՍ ԵՍԱՅԵԱՆ

Հայկական Ծնունդին օրը, Շաբաթ, Յունուար 6ին, իր մահկանացուն կնքեց Մեծ Եղեռնի սերունդին վերջամնաց վերապրողներէն՝ եգիպտահայ Արմէն Սարգիսեանը:

Լոնտոնի Հայոց աւագերէց՝ Շնորհք Քհնյ. Պաղտասարեան, ընկերակցութեամբ Ս. Սարգիս եկեղեցւոյ դպրապետ՝ Պ. Հրայր Տէմիրճեանի, Զորեքշաբթի, Յունուար 18ին կատարեց թաղման արարողութիւնը էնֆիլտ արուարձանի գերեզմանատան մատուռին մէջ, հարազատներու եւ մտերիմներու սեղմ շրջանակին ներկայութեան:

Ողբացեալը ծնած էր Մարաթիդ 1915ին: Իր հայրը կը սպաննուի թուրք խուժանին կողմէ. մայրը, երկու քոյրերը եւ եղբայրը եւ ինք՝ մօրը դիրկին մէջ, մազապուրծ կ'ազատին ջարդարարներու ձեռքէն՝ գերմանացի միսիոնարի մը աղդու միջամտութեամբ եւ կը յաջողին ապաստան գտնել Յունաստան եւ ապա Եգիպտոս:

Արմէն իր հայեցի դաստիարակութիւնը կը ստանայ Գարակէօզեան որբանոցին մէջ եւ ապա Գահիրէի Պէյպէրեան վարժարանին խումբ մը նուիրեալ կրթական մշակներու ամբողջանուէր ջանքերով, որոնք իր հոգիին մէջ կը դրոշմեն սէրը մեր ազգին եւ հայրենիքին եւ ճանաչումը՝ մեր իմացական եւ ոգեկան արժէքներուն դեղեցկութեան: Իր ուսուցիչներէն Շահան Ռ. Պէրպէրեան խորագոյն ազդեցութիւնը կը գործէ իր նկարագրին կազմութեան մէջ: Հոգ տանելու համար իր ընտանիքին ,ան կեանքի ասպարէզ կը նետուի եւ ազգային ապահովագրական ընկերութեան մէջ քարտուղարի պաշտօն կը կատարէ: Ցետագային, մեծ քրոջ ալակցութեամբ՝ դրենական եւ գեղարուեստական պիտոյքներու վաճառատուն մը կը բանայ: Իր ազնիւ բնաւորութեամբ եւ հաճոյակատարութեամբ, ան կը շահի համակրանքը եւ բարեկամութիւնը կուսակցական ղեկավարներու, երբ Սիւրէնքի երեք հայ կուսակցութիւններուն կեդրոնը Գահիրէ էր, մտաւորականներու եւ արուեստագէտներու, որոնց համար իր վաճառատունը հանդիպման կէտ մըն էր եւ ժամադրավայր ուր անպակաս դաւաթ մը սուրճին հետ տարբեր հոսանքներու պատկանողներ, ազգային լուրջ հարցերու մասին կարծիքներու փոխանակութիւններ կ'ունենային եւ ի վերջոյ բարեկամաբար կը մեկնէին:

Անոնց օրինակէն ներշնչուած, իր մէջ կը զարգանայ ազգին ծառայելու ոգին եւ սիրով կը ստանձնէ Հայ ճարտարապետներու ընկերակցութեան վարչութեան առենադպիրի պարտականութիւնը եւ եռանդով կը նուիրուի հայկական պատմական եւ եկեղեցական կոթողներու ցուցահանդէսի կազմակերպման աշխատանքին: Ցուցահանդէսը բացառիկ յաջողութիւն կը գտնէ եւ կ'արժանանայ Եգիպտոսի ու միջազգային մամուլի դրուատանքին: Տարիներ ետք Հայ ճարտարապետներու ընկերակցութեան լուծարքին ետք, ցուցահանդէսին մանրակերտներու հաւաքածոն ապահով կերպով Երուսաղէմի Թարգմանչաց վարժարանի թանգարանը կը ղրկէ, ընդառաջելով տեսուչ Կիւրեղ Եպիսկ. Գաբիկեանի խնդրանքին:

Նոյն շրջանին, ան պատասխանատու դեր մը կը կատարէ բծախնդրօրէն վերահսկելով Գահիրէի Հայ աւետարանչական եկեղեցւոյ կառուցումի աշխատանքներուն: Երբ Եգիպտոսի ներքին խռովութիւններու հետեւանքով քաղաքական եւ տնտեսական պայմանները կը վատթարանան եւ մեծ թիւով եգիպտահայեր հայրենիք կը ներգաղթեն եւ ուրիշներ՝ Գանատա, Աւստրալիա եւ այլ երկիրներ կը մեկնին, Արմէնն ալ Աւստրալիա կ'երթայ, միանալու եղբօր եւ ընտանեաց հոն փոխադրուելու նպատակով: Եղբօր անժամանակ մահուան պատճառով այդ ծրագիրը կը ձախողի եւ անգլիացի բարեկամներուն աջակցութեամբ կը յաջողի Լոնտոն հաստատուիլ: Պարկեշտ եւ յամառ աշխատանքով ան կը յաջողի բարելաւել իր ընտանիքին նիւթական վիճակը: Այս շրջանին, դժբախտութիւնը կ'ուզեայ կորանցնելու իր սիրեցեալ մայրը եւ մեծ քոյրը:

Արմէնին հետ իմ ծանօթութիւնս սկսաւ չուրջ քսան տարի առաջ երբ իրիկուն մը անակնկալ հեռաձայն ստացայ անծանօթէ մը: Արմէնն էր որ օգնութիւն կը խնդրէր սիւրեքահայ "Ով է նա" հատորին Լոնտոնի Հայոց բաժինը կազմելու: Սիրով ընդառաջեցի իր փափաքին: Մեր հանդիպումը սկիզբը եղաւ փոխադարձ յարգանքի եւ համակրանքի վրայ հիմնուած բարեկամութիւն մը: Ես իր մէջ գտայ կենցաղագէտ, արդարասէր, ազգասէր եւ հայրենասէր մարդ մը՝ մշակութային հետաքրքրութիւններով: Մեր բարեկամութիւնը աւելի սերտացաւ երբ յայտնեցի որ ե'ս ալ Շահան Պէրպէրեանի դաստիարակութիւններուն հետեւած էի երուսաղէմի մէջ ուր եկած էր որպէս ժառանգաւորացի եւ ընծայարանի գաւառախօս:

1991ին Հայաստանի անկախութեան հռչակումը խոր հրճուանք եւ խանդ հոսեցուց մեր երակներուն մէջ: Արմէն, քանի մը անգամ իր քոյրերուն հետ հայրենիք այցելեց տեսնելու եւ վայելելու մեր դրախտավայր երկրին գեղեցկութիւնը եւ ծանօթանալու հոն ապրող մեր ժողովուրդի կենցաղին:

Պատահմամբ հանդիպեցայ հին հայկական մետաղեայ դրամներու մասնագէտի մը եւ խոստացաւ քրիստոնական թանգարանի մէջ ի պահ դրուած դրամներուն պատճէնները իրեն ղրկել: Այդքանով չըբաւականանալով՝ յանձն առաւ նաեւ մեկենասել անոր հեղինակած աշխատասիրութեան հրատարակութիւնը:

Լոնտոնի մէջ, յօժարակամ յանձն առաւ մաս կազմել Հայաստան Համահայկական Հիմնադրամին հանգանակիչ մարմնին եւ երեք հոգիով՝ (մեր տարիքի միջինը 80էն վեր) գիշերանց՝ տունէ տուն՝ հիւսիսային Լոնտոնի մեր ազգակիցներուն տուները այցելեցինք եւ մեր հայրենասէր ազգակիցներէն հազարաւոր ոսկիներ հաւաքեցինք ի նպաստ մեր հայրենիքին եւ աղէտի շրջանի հայրենակիցներուն:

Արմէն միացաւ հայասէր պարոնուհի Գոքսի Արցախի օգնութեան խումբին, այցելեց Ստեփանակերտի համալսարանը եւ ազդուած արցախցի ազգակիցներուն անկեղծութենէն եւ համեստութենէն՝ որոշեց համալսարանի երաժշտութեան կաճառին նուիրել երաժշտական կեդրոնի մը սարքաւորումը: Դժբախտաբար չհասաւ իր փափաքին իրագործումին: Երկար ատեն իր կապը պահեց դարակէօզեանցի իր ընկերներուն եւ իր ծերունազարդ տնօրէնին հետ: Տարին քանի մը անգամ փարիզ կ'այցելէր՝ հայկական փարիզի օդը չընչելու, "Յառաջ"ի խմբագրատունը, Հ.Բ.Ը.Միութեան դրադարանը եւ գարակէօզեանցի ընկերները տեսնելու: Սրտի ճմլումով ամէն վերադարձի կը յայտարարէր.— "Ընկերները բոլորը գացին, գրեթէ մարդ չմնաց...":

Իր կեանքին վերջին տարիներուն, հետզհետէ տկարացող տեսողութիւնը, լսողութիւնը եւ իր անմիջական յիշողութեան կորուստը մթագնեցին իր աշխարհը. իր անցեալը յստակ էր միտքին մէջ մանրամասնօրէն: Իր երկնառաք խոհեմ դրացիները անմիջապէս օգնութեան հասան իրեն: Իրեն ընկերացայ մասնագէտներու կողմէ եւ հիւանդանոցներու մէջ կատարուած բոլոր մանրակրկիտ քննութիւններուն: Դժբախտաբար կարելի չեղաւ բարելաւել իր վիճակը: Շնորհիւ Նիւ Եորք բնակող իր անմահ զարմուհիին՝ Անահիտ Զուլֆայեանին անթերի հոգածութեան, որ պաշտօնը կը ճգէր քանի մը ամիսը անգամ մը և իր հետ յոյս ու չէնութիւն կը բերէր եւ կը հսկէր տրամտեսական գործառնութիւններու, կարելի եղաւ զինք եւ քոյրը լաւագոյն հանդըստեան տուն մը փոխադրել գեղեցիկ միջավայրի մը մէջ:

Ընդհանրապէս բոլոր ղեկավար մարմինները այս ոգիով է որ պէտք է մօտենան պատմական իրականութեանց, ճանչնան ու իւրացնեն զանոնք իբրեւ հայութեան կողմէ կատարուած վերականգնումի դովելի աշխատանք, որ անուրանալիօրէն լիբանահայութեան պատմութեան մաս կը կազմէ:

ՀԱՅԿ ՆԱԳԱՇԵԱՆ

12 Յունուար 2006

Յ.Գ. Այս մասին որեւէ յաւելուածական կամ լրացուցիչ տեղեկութիւն սիրով ընկատի պիտի առնուի:

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆ ԿԱԶ ՈՒՆԻ ԲԱՑԱՌՈՂ ՁԵՌՈՒԻՑՈՒՄ

Սիպիրիայէն իջնող ցուրտի հոսանքը ամէնէն առաջ իր ազդեցութեան տակ առած է ռուսական չրջաններ: Նովոսիպիրսկի մէջ չերմաչափը իջած է մինչեւ –40 աստ., իսկ արեմտեան Սիպիրիոյ չրջաններուն մէջ մինչեւ –53 աստ.ի: Բազմաթիւ բնակավայրեր ցուրկ մնացած են ելեկտրական հոսանքէ ու կեդրոնական ջեռուցումէ: Դպրոցներ փակուած են, հանրային փոխադրութեան ժամանակացոյցերը փոխուած, եւլն.: Հիւանդանոցները տաննեակներով ցուրտի զոհեր ը՛ղուեած ու խնամած են:

Ճիշդ է որ ուժանիւթի տեսակէտէ ամէնէն արդիական համակարգերն ալ կըբնան տեղի տալ կլիմայական անբնականութիւններու առջեւ: Սակայն Ռուսաստանի պարագային առեղծուած կացութիւնը միայն օդերեւութաբանական ծայրայեղ պայմաններով չի բացատրուիր: Հոն հատաքական բնակավայրերու սպասարկութիւնները, կազի բաշխումի ցանցերը չատ անմխիթար վիճակի մէջ են.

վայրի մը մէջ կանոնաւոր բժչկական խընամքի տակ: Ամէն վարժուեցաւ նոր միլաւայրին, իր քրոջ ընկերակցութեամբ, ստոյիկեան համակերպութեամբ եւ գոհունակութեամբ:

Տեղափոխութեան ընթացքին, Ամէնն, տարիներով այնքան գուրգուրանքով պահած հայերէն գիրքերու գրադարանը եւ հայկական սալերը նուիրեց տեղւոյս "Հայչէն" կեդրոնին:

Մեծ եղեռնէն ամէն վերապրողի նման՝ Ամէնն կ'երազէր այն օրը երբ ազատ եւ անկախ մեր Մայր հայրենիքին դեկավարութեան պահանջատիրութեան բարձր ձայնը պիտի լսէր մեր անժամանցելի դատին ի խնդիր՝ ՄԱԿ-ի մօտ, որպէսզի քաղաքակիրթ աչխարհի պետութիւնները եւ յատկապէս Ամերիկայի Միացեալ Նահանգները, Բրիտանիան ու Գերմանիան ճանչնան հայ ժողովուրդին դէմ գործադրուած ցեղասպանութիւնը եւ Թուրքիան ընդունի օսմանեան Թուրքիոյ պատասխանատուութիւնը եւ ա՛յն աստեն արդարութիւնը յաղթանակէ:

Ամէնն տեսաւ մեր Մայր հայրենիքին անկախութիւնը բայց բախտը չունեցաւ տեսնելու օրն օրերուն՝ արդար լուծումը Հայ Դատին:

Կ. Ե.

Լոնտոն, Ցունուար

կը կարծուի թէ կազի ցանցը 60%ով հընամաչ է:

Ատոր պատճառներէն մէկն են ելիկտրականութեան մարզին ու հանրային ընպասարկութիւններու բարեփոխումները: Ցաւելեալ ատոնց, 2005ին Ուկրանիոյ հաճոյք պատճառելու համար հրաժարեցաւ յաւելեալ արժէքի տուրքէն: Պիւտճէին այս կորուստները փոխարինելու համար Մոսկուա աւելցուց նախանիւթերու հարկերը:

2000ին նախագահի տեղակալ Պուտինը Վորոնէժ կ'այցելէր, նիւթ ըրած էր կազի ցրուածին հարցը: Ընած էր թէ այդ տազնապին լուծումը պիտի ըլլայ այն բանալին որով պիտի կարգաւորուին ընկերային բազմաթիւ խնդիրներ: Իսկ անցեալ աչնան միայն կազի ընկերութիւնը նախագահ Պուտինի թելադրանքով երկրին ցանցը զարգացնելու ծրագիր մը մչակեց: Երեք տարի պիտի տեւէր աչխատանքը եւ չուրջ մէկ միլիառ եւրօ պիտի արժէր:

Ըստ կառավարութեան տուեալներուն, 40 միլիոն Ռուսեր ո՛չ տաք ջուր ունին, ո՛չ յարմար ատիճանի ջեռուցում: Անցեալ Դեկտեմբերին փոխվարչապետ Մեսովեւ կը յիչեցնէր թէ կազի ցանցին կապուած քաղաքացիներուն թիւը չատ փոքր էր, հակառակ Ռուսաստան կազի մարկին մէջ աչխարհի մեծագոյնը ըլլալուն: Իրենակէտութեան միայն 53%ը կազ ունէր, իսկ գիւղական շրջաններու մէջ այդ թիւը կ'իյնայր 34%ի:

Նախագահին վաւերացուցած ծրագրով երեք տարուան մէջ կազի նոր ենթակառոյցներ պիտի չինուին 11 հազար բնակավայրի մէջ. ատկէ 11 միլիոն հոգի պիտի օգտուի: Նախատեսումներու համաձայն ,2007ին կազ գործածող Ռուսերու համեմատութիւնը 60% պիտի ըլլայ:

ՔԱՂՀԱՆ

«Ա Կ Ն»

ՄԱՍՆԱԿՑԵՑԱՒ ՇԱԻԻԼԻ ՀԱՄԱԶՕՒՍՏՈՆԷԱԿԱՆ ԱՂՕԹՔԻ ՇԱԲԹՈՒԱՆ

Այս տարի, Շաւիլի մէջ "համաքրիստոնէական աղօթքի չաբաթը" արտասովոր փայլով ու խանդավառութեամբ նչեցաւ քաղաքին քրիստոնէական համայնքներուն կողմէ: Ցունուար 18էն 29, "Աթրիում" հանդիսասրահը կայացաւ "Աստուածաչունչը մարդկութեան ժառանգ" ցուցահանդէսը: Տեղի ունեցան բազմաթիւ դասախոսութիւններ, մանկական եւ ոչ մանկական թատերական ներկայացումներ, զանազան մչակութային ձեռնարկներ միչտ նիւթ ունենալով Աստուածաչնչական պիրքերը: Այս առթիւ քրիստոնէական եկեղեցիներուն միացած էր նաեւ հրէական համայնքը: Ցայտնի դարձնելու իրականացման իրենց մասնակցութիւնը ըներին նաեւ "Լը Մոնտ տը լա Պիպլ" հանդէսը, "Լիոնի Բարեկարգեալ Եկեղեցին" (Եկլիզ Ռեֆորմէ տը Լիոն) եւ "Աստուածաչնչական Ֆրանսական Ալիանս"ը (Ալիանս պիպլիք ֆրանսէզ): Այս ծրագիրը իրագործելու համար նախաձեռնարկ եկեղեցիները որոչած էին "Աստուածաչունչ եւ Մչակոյթ" անունով միութիւն մը ստեղծել: Այս նորահաստատ կազմակերպութիւնը արդէն նահանգապետարանին կողմէ ճանչցուած է եւ իր կանոնագրութիւնը վաւերացուած: Ցետագային ան պիտի ստանձնէ բոլոր միջյարանուանական եւ միջկրօնական ձեռնարկներուն կազմակերպումը(*): "Աղօթքի համաքրիստոնէական չաբաթ"ը պիտի փակուէր Ցունուար 29ին "Աստուածաչնչական եւ երաժչտական ճաշ"ով մը, յիչեցնելու համար Առաքելական չրջանին առաջին քրիստոնէական համայնքներուն "սիրոյ սեղանները" (ակափ):

Այս ձեռնարկներուն մէջ իր արժանի տեղը ունեցաւ նաեւ հայ հոգեւոր եւ թաժչտութիւնը: Ցունուար 20, Շաբաթ երեկոյեան, Շաւիլի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցին տեղի ունեցաւ "Ակն" երգչախումբին ներկայացումը: Արամ Քերովբեանի ղեկավարած երգչախումբը մօտ մէկ ժամուան յայտագրով մը հանդէս եկաւ հարիւր հոգինոց լսարանի մը առջեւ, զրեթէ ամբողջութեամբ Ֆրանսացիներէ բազկացած: Ներկայ էին անչուչտ քոյր եկեղեցիներու եւ համայնքներու ներկայացուցիչները եւ եկեղեցւոյ հոգեւոր հովիւ՝ Գրիգոր Արզ. Խաչատրեան: Բացման խօսքը արտասանեց եկեղեցական վարչութեան առենապետ Հրայր Հրաչեան. ան ամփոփ ձեւով անդրադարձաւ "Աղօթքի չաբթուան" եւ ներկանեբուն բարի գալուստ մաղթելէ յետոյ ներկայացուց "Ակն" երգչախումբը եւ իր կատարելիք յայտագիրը: Եկեղեցական կանոններուն համաձայն Սուրբ խորանին վարագոյրը փակ մնաց, ներկայ հիւրերուն քիչ մը զարմանք պատճառելով: Տասնչորս հոգինէրէ բազկացած երգեցիկ խումբը չուտով ունկնդիրները ներգրաւեց, իրենց համար եւ զժբախտաբար Հայերուս համար յաճախ, "տարաչխարհիկ" մթնոլորտի մը մէջ ուր վայրը եւ ժամանակը կը զգուին զոյութիւն ունենալէ, երգողներն ու հանդիսատեսները փոխադրուելով "այլ" աչխարհ մը: Այս առթիւ, "Ազաչխարութիւն", "Եկեղեցւոյ Սուրբերուն" եւ "Սուրբ Խաչին" նուիրուած յայտագիրներէն յետոյ, "Ակն" նոր յայտագիր մը կը ներկայացնէր, այս անգամ՝ "Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան" եւ Ս. Աստուածածնին ձօնուած երգերով(**): Ցայտագրին մաս կը կազմէին գլխաւորաբար "Մեծացուսցէ"ներու չարքեր, այլ չարականներ ու ստեղիներ: Ինչպէս միչտ, տպաւորիչ եղան մասնաւորաբար Վիրժինիա եւ Արամ Քերովբեան ամոլին կատարած մեներգները, յատկապէս "Անթառամ ծաղիկ"ն ու "Որ ի կուսէ անապական թագաւոր ծնաւ"ը: Ցայտագիրը վերջացաւ ծնդզայով երգուած Ծննդեան տօնի հոգեզմայլ "Խորհուրդ մեծ" չարականով: Ունկնդիրներուն խանդավառ ծափահարութիւնները պատճառեղան որ երգչախումբը մեկնարանէ Աւետաւոեան ժամերգութեան "Մայր Սուրբ աքանչելի լուսոյն" գեղեցիկ քարոզը:

Հայկական աւանդութեան համաձայն եւ Նոր Տարուան եւ Ծննդեան թարմ ոգեկոչումներուն, որպէս թնական հետեւանք ներկայացումին յաջորդեց գողտրիկ ընդունելութիւն մը եկեղեցւոյ Պալասեան սրահին մէջ:

ԹՂԹԱԿԻՑ

(*) Association «Culture et Bible»;
1427 rue Roger Salengro —
92370 Chaville.

(**) "Ակն" երգչախումբին ձայնագրութիւններուն մասին տեղեկութիւններ կարելի է գտնել՝
www.akn-chant.org կայքէջէն:
Վերջին ձայնապնակը՝ Մեծ Պահքի շարականները:

ՀԱՑԱՍՏԱՆԵԱՆ

ԾՊԻՏ

– Դու քնի մէջ խօսո՞մ ես:
– Ոչ: Իսկ դո՞ւ:
– Ցօսո՞մ եմ, այլ կերպ հնարաւոր չէ:
– Ինչո՞ւ:
– Տանը միայն քնի՛ մէջ խօսելու իրաւունք ունեմ...

◆

– Ձեմ հասկնար, վիճակագրութեան տուեալներով տղամարդիկ սկսել են քիչ խմել, բայց ամուսնալուծութիւնները չատացել են: Ի՞նչ է պատահել:

– Ի՞նչ կայ չհասկնալու: Շատ տղամարդիկ սթափ հայեացքով տեսան իրենց կանանց ու գնացին դատարան:

◆

– Դու կեանքը սիրո՞մ ես, – հարցնում է Աստուած մարդուն:
– Ոչ, բայց այլընտրանքն աւելի վատ է:

◆

– Դու ինձ չես սիրում ու երբեք չես սիրել: կարող եմ երդուել, որ մահիցս մի քանի ամիս անց անմիջապէս կ'ամուսնանաս, – լացակումած ասում է կինը:
– Մի երդուիր, ես քեզ հաւատում եմ, – պատասխանում է ամուսինը:

"ՈԶՆԻ"էն

ԱՐՏՈՑՆԵՐՈՒ ԱԳԱՐԱԿԸ

ԱՆԹՈՆԻԱ ԱՐՍԼԱՆ

Թարգմանեց՝
ՎԱՉԳԻՆ ԲԱՄՊԱԿԵԱՆ

ՄԱՍ ԱՌԱՋԻՆ ՍՄԲԱՏ ՀՕՐԵՂԲԱՑՐԸ

Ամէն բան այնքան լաւ վերջացաւ: Եւ յետոյ, Իսկուհին եւ Համբարձումը հիմա կրկին միացած են - երկնքի մէջ, կը մտածէ Երուանդ, որ բաւական պարզ կերպով կը զգայ կրօնքը: Վերադառնա՛լ տուն, տուն ուր ոչ մէկը այլեւս կը զուարճանայ Հայերը հալածելով, ուր ութ տարեկան պզտիկները չեն կորնցներ իրենց մայրը: Եւ հիմա կան. պզտիկ քաղաքը, Ջրվէժները, եւ Սմբատ. ինչպէ՞ս դիմանալ այդքան երջանկութեան:

Տօլօ, Կիրակի, Մայիս 23ի կէսօրէ վերջն է: Թերթերուն ծանուցումները կասկած չեն ձգեր: Ջով սենեակին մէջ ուր պիլիարտոն տակաւին ծածկուած է ձմեռուան համար, Եդուարդ եւ Միքայէլ կը խորհրդակցին տենդագին, վստահ՝ որ իրենց հայրը գիրենք հոն չի փնտռեր: Գիւղին "Գոմմէրչիօ" սրճարանը գացած է ան. իր կիրակնօրեայ այցելութեան սովորական տեղը, ուր գիւղացիներէն յարգանքի արտայայտութիւններուն հետ կը ստանայ նաեւ որոչ խնդրանքներ: Քանի մը չաբաթ է որ չէ գացած եւ կը մտածէ որ իր մեկնումէն առաջ պատչաճ է նաեւ հոն հանդիպիլ:

Իտալիա պատերազմի մէջ կը մտնէ, Ֆրանսայի, Անգլիոյ եւ Ռուսիոյ կողքին, մերժելով երբեակ Համաձայնութեան դաչնագիրը: Տ'Անունցիօ եւ Մուսոլինի կը սկսին քարոզչութեան, թմբուկները կը գոռան գրգռած երեւակայութեան մը մէջ, վստահ՝ թէ քանի մը ամիսներ բաւական պիտի ըլլան (յաւիտենական ցնորքը "դիւրին պատերազմին") Իտալիան Պրէնների, Ալպեան Լեռներու իր բնական սահմաններուն մէջ բերելու համար: Ամբողջ երկիրը տենդէ բռնուած է եւ չատեր իրրեւ կամաւոր կը մեկնին:

"Ինչպէ՞ս ըսենք հայրիկին", կը մտածէ Եդուարդ, որուն իրրեւ մեծ՝ կ'իյնայ այս անհաճոյ պարտականութիւնը: Միւս կողմէ Միքայէլ տասնըմէկ տարեկան է, եւ կրնայ առ առաւել զգոյշ, թէեւ վախկոտ, ունկնդիրի մը դերին մէջ իրեն նեցուկ ըլլալ:

Մայրիկը, որ արդէն ծանօթ է ամէն ինչի իր եղբայրներուն, Սադերնաններուն միջոցաւ (Անտրէան կէսօրէ վերջ իր մօտ էր), չի խօսիր, կ'աղօթէ եւ պատրաստ է նուաղելու: Եդուարդ խակապէս չի գիտեր ի՛նչ դարձուածքներով ներկայացնել լուրը, եւ կ'ատէ տեսնել հօրը սառն բարկութիւնը, կծկուած ինքն իր մէջ, վչտացած աչխարհէն, օտար:

Ճիշդ այդ վայրկեանին կը լսուի զօրաւոր կերպով դրան զանգակը եւ Լէթիցիայի՝ խոհարարուհիին քայլերը կ'ուղղուին դէպի դլխաւոր դուռը: Վիլլան, ցած եւ երկարաձեւ, հազարութհարիւրի չինութիւն մը, կը բացուի ճամբուն վրայ, երկաթուղիին դիմացը, եւ ետեւը ունի հսկայ, հին պարտէզ մը, որ կ'երկարի մինչեւ գետին եզերքը: Հարիւրամեայ ծառեր խիտ չուք մը կը սրփռեն: Երկու ինքնաչարժերը, մեկնելու պատրաստ, քով քովի չարուած են ջերհորին քովը, ախոռներուն առջեւ:

Երկու տղաքը, աւելի քան լսել, կը զգան իրենց հօրը քայլերը: Կարծես կօշիկներուն քիթին վրայ կոխելով, Երուանդ կը կորէ կ'անցնի տունը, խուսափելով հիւրանոցէն ուր Թէրէզա սրտատրոփ կը սպասէ: Տղաքը կը լսեն իր չնչառութիւնը, հիւրանոցը պլիլիարտոյին սենեակէն բաժնող դուռէն անդին, կը լսեն որ կանգ կ'առնէ, երկար վայրկեանի մը համար. կը մտածեն որ պիտի մտնէ եւ գիրենք պիտի գտնէ մութին մէջ, լուռ, հանդարտ եւ վախցած:

Բայց քայլերը կը սկսին յառաջանալ մինչեւ ետեւի դուռը որ կը բացուի ներքին սալայատակին վրայ դէպի ջրհորին չուրջի դաշտը: Այդ կակուղ դաշտին վրայ իր քայլերը կամաց-կամաց կը մարին: Տղաքը կը մտածեն դոց պատուհանին, կանաչ փեղկերուն ճեղքերէն կը դիտեն իրենց հայրը կռնակէն, արդէն բաւական հեռու, որ իր սովորական մրտածկոտ քայլերով կը յառաջանայ, կարծես քիչ մը աւելի յոգնած:

"Ամէն բան տեղեակ է" կը կռահէ եւ թեթեւութեամբ կը չնչէ Եդուարդ, եւ "Ամէն բան դիտէ" կը կրկնէ եղբօրը: Անձայն թեթեւութիւն մը կը պատէ գիրենք, կարծես մէկու մը պէս որ կը կծկուի պաշտպանող ընտանեկան բոյնի մը մէջ: Եւ անդ՝ ներքին չար հրճուանք մը՝ որ իրարմէ կը պահեն:

Առանց իրարու նայելու, հազիւ իրարու դպչելով, դուրս կ'ելլեն գնդամուղի սենեակէն, Եդուարդ կ'ապաստանի իր ջութակին, Քրոյցների բութ դասերուն վերաքաղը ընելու դիտումով, Միքայէլ մօրը մօտ է, որ անձկութեամբ հարցումներ կ'ուղղէ իրեն:

Բայց իրենցմէ ոչ մէկը պիտի տեսնէ Երուանդը այդ եւ յաջորդող գիչերները: Ցառաջացող մթութեան մէջ տունը անմիջապէս կը լուսաւորուի լոյսերով: Ընթրիքի ժամն է, եւ Թէրէզա կը դրկէ Անթոնիոն եւ Փինօն - որ լուրերէն սարսափած կը սլքտան խոհանոցին մէջ – ըսելով "Գացէք գտէք փրոֆէսէօրը, կրնայ ձեզի պէտք ունենալ":

Ընդարձակ պարտէզին մէջ ծանր, վախկոտ ձայները արձագանգ կու տան: Մայրիկի հրաչալի գիչերը ծուլօրէն, չատ կամաց վար կ'իջնէ կարմիր, մազլցող վարդերու բոյրով լի օդին մէջէն:

(Շար. 33)

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ–ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

ԿԻՐԱԿԻ, Փետրուար 5· –

ԲԱՐԵԿԵՆԴԱՆ Առաջաւորաց Պահոց Առաջաւորաց կը նշանակէ "առաջին պահք"· այսինքն Հայոց մէջ հաստատած առաջին հնգօրեայ Պահքը, սահմանած է Ս· Դրիգոր Լուսաւորչի ձեռքով:

ԵԿԱ՛ՑՔ ՏՕՆԵՍՑՈՒՔ···

Տօն Սրբոցն Սարգսի զօրավարին եւ որդւոյ նորին Մարտիրոսին եւ չորեքտասան զինուորացն:

ՇԱԲԱԹ, Փետրուար 11· –

Ժամը 9·30ին գիշերային եւ առաւօտեան ժամերգութեանց պաշտամունք:

ԴԻՒԱՆ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ

Ա. ՅԱԿՈԲ - ԼԻՈՆ

ՍՈՒՐԲ ՍԱՐԳԻՍ

ՇԱԲԱԹ, Փետրուար 11·–

Տօն Է Սուրբ Սարգիսի

Այս առթիւ Լիոնի Ս· Յակոբ Մայր եկեղեցւոյ մէջ պատարագ կը մատուցուի առաւօտեան ժամը 10ին:

Կը պատարագէ՝

ԻՍԱՀԱԿ Ա· ԲՀՆՑ· ՀԷՔԻՄԵԱՆ

22e CYCLE DE LECTURES MISES EN ESPACES D'ŒUVRES DE DRAMATURGES ARMENIENS

Direction : ARBY OVANESSIAN

Organisé par l'Association de THEATRE ARMENIEN

ՀԱՅ ԹԱՏԵՐԱԳԻՐՆԵՐՈՒ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑՈՒՄՆԵՐՈՒ 22ՐԴ ՇԱՐՔ

կազմակերպութեամբ՝

ՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆԻ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

(Ա· ԾՐԱԳԻՐ)

Ղեկավար՝ ԱՐԲԻ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ

Grigor CHALIKIAN
REPARATION

ԻՐԻԳՈՐ ԶԱԼԻԿԵԱՆ

ՀԱՏՈՒՑՈՒՄ (1967)

կիրակի, փետրուար 19, ժամը 16ին
Dimanche 19 février à 16 heures

(Բ· ԾՐԱԳԻՐ)

Ղեկավար՝ ԱՐԲԻ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ

Anahit AGHASSARIAN
SAUVEZ NOS AMES

ԱՆԱՀԻՏ ԱՂԱՍԱՐԵԱՆ

ՓՐԿԻՉ ՄԵՐ ՀՈԳԻՆԵՐԸ (1989)

իրակի, Մարտ 26, ժամը 16ին
Dimanche 26 mars à 16 heures

ՀԱՅ ՈՒՍԱՆՈՂԱԿԱՆ ՈՍՏԱՆ
MAISON DES ETUDIANTS ARMENIENS
57 Boulevard Jourdan - 75014 PARIS
M° Pte d'Orléans / Cité Universitaire

Մուտքը՝ 5 եւրօ:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊԱՍԱԿ

Կարպիս Յակոբեանի յիշատակին Տէր եւ Տիկին Ռոպէր Տաւուտեան 500 Եւրօ կը նուիրեն "Յառաջ"ին:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Վիճնի "Սեւան" մասնաճիւղը խորին ցաւակցութիւներ կը յայտնէ ընկերուհիներ Օահէ եւ Նաթալի Մազաքեանին, Ալիս Գլտմճեանին, Էլէն Ֆախրիկեանին, Մարիան Ղազարեանին, Էվլին Մարգարեանին, իրենց զաւակնեռուն եւ ընտանեկան բոլոր պարագանեռուն՝ իրենց մօր, մեծ մօր եւ հանիւին՝ ընկ· Վարդանոյշ Ֆախրիկեանի մահուան առթիւ:

Այս առթիւ մասնաճիւղը փոխան ծաղիկի, շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները· – Եսթեր Ալանեան 150 Եւրօ, Տէր եւ Տիկին Ժան–Գլօտ Քէպապճեան 100, Թ· Եարտըմեան 100, Ոմն 179, Էլիզապէթ Մուրատեան 50, Ժորժ Կօշկարեան 50, Ռոպէր Զոպոյեան 50, Ա· Վարդանեան 50, Անահիտ Հասլուճեան 50, Տէր եւ Տիկին Ժագ Գալուստեան 75, Տիկին Աննա Սահակեան 50, Տէր եւ Տիկին Արմէն Թաշճեան, Տէր եւ Տիկին Ն· Վարդապետեան, Տէր եւ Տիկին Ն· Քէլէչեան, Տէր եւ Տիկին Կօշկարեան, Տէր եւ Տիկին Ժագ Քէչիչեան, Տիկին Ա· Մուրատեան, Վիճնի Մրշակոյթի Տան Վարչութիւն, Տէր եւ Տիկին Ռոպէր Ռէյ, Օր· Իվէթ Մուրատեան, Տիկին Է· Տէր Ցարութիւնեան 50ական, Տիկին Ռէն Պոնպուէ , Տէր եւ Տիկին Միշէլ Տօնապետեան, Տէր եւ Տիկին Ռընէ Ռեմոն, Տիկին Քրիսթին Ղազարեան, Օր· Ժագլին Գալուստեան, Տիկին Ֆ· Թալոյեան, Պ· Ժան Այանեան 30ական, Տէր եւ Տիկին Ալէն Կոս 40, Տէր եւ Տիկին Բարսեղ Մանուկեան 30, Տիկին Զ· Տէրտէրեան 20, Տէր եւ Տիկին Միշէլ Իւզէլ 20, Տէր եւ Տիկին Վրէժ Գալուստեան 20, Տիկին Վարդուհի Խաչատուրեան 15, Տէր եւ Տիկին Պաթիսթ Տօլմաճեան 15:

***

Մասնաճիւղը նոյնպէս իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկ· եւ ընկերուհի Յովհաննէս եւ Վերժին Ճելոյեաններին, իրենց զաւակներուն եւ ընտանեկան բոլոր պարագաներուն, իրենց մօր եւ մեծ մօր՝ Տիկին Զօրա Պարսումեանի մահուան առթիւ:

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

Section «D. Missakian» de Sevran Livry

SOIREE «COUSCOUS»

Le samedi 4 février à 20h30

à la Maison de la CBAF
17 rue Charles Péguy
93190 Livry Gargan

Réservations :
— **Madeleine : 01 43 83 87 68;**
— **Nilva : 01 42 36 33 73**

Nous vous attendons nombreux

□

RECHERCHE

La Croix Bleue des Arméniens de France recherche pour les séjours de Bellefontaine :

Eté : Juillet et Août 2006

- **Directeurs diplomés BAFD**
- **Animateurs diplomés BAFA ou stagiaire BAFA (bon niveau de ski pour le séjour d'hiver)**

Candidatures à adresser à :

CBAF — 17 rue Bleue 75009 PARIS.
par e-mail : cbaf@wanadoo.fr
ou par fax : 01 53 34 12 13

LOTO SPECIAL

CARNAVAL DE VENISE

1er Prix :
UN SEJOUR POUR 2 PERSONNES A VENISE
...et de nombreux autres lots de valeur...

Dimanche 5 février à 15h

organisé par
l'**ECOLE ARMENIENNE**
KHATCHADOUR ABOVIAN
339 avenue du Prado — 13008 Marseille
Tél. : 04 91 77 84 70

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՖՐԱՆՍԱՍ

ԱՆԴԱՄԱԿԱՆ ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

1· Լիոնի եւ Շրջակայքից Հայ Առաքելական Եկեղեցւոյ Ազգային Միութեան Վարչութիւնը

2· Տէսինի Սուրբ Աստուածածին Եկեղեցւոյ Կրօնական Ընկերակցութեան Վարչութիւնը

3· Վալանսի Կրօնական Ընկերակցութեան Վարչութիւնը

4· Կրենոպլի Հայ Ազգային Ընկերակցութեան Վարչութիւնը

5· Սէն Թիէթիէնի Հայ Ազգային Միութեան Վարչութիւնը

6· Փոն տը Շէրիւի եւ Շարվիէօյի Հայ Ազգային Միութեան Վարչութիւնը

Ռոն–Ալփեան Շրջանի այս վեց կրօնական ընկերակցութիւններու վարչական կազմերը հաճոյքն ունին հրաւիրելու իրենց անդամները Անդամական Արտակարգ Ընդհանուր Ժողովի որ տեղի կ'ունենայ կիրակի, 12 Փետրուար 2006ին, կէսօրէ հետք ժամը 15ին, իւրաքանչիւրը իր եկեղեցւոյ սրահին մէջ:

Օրակարգի նիւթ· – Կանոնագրութեան փոփոխութիւն:

Նոյն օրը նոյն վայրին մէջ կէսօրէ հետք ժամը 16·30ին Արտակարգ Ընդհանուր Ժողովի ընդհատումէն հետք, Անդամները հրաւիրուած են Անդամական Ընդհանուր Պարզ Ժողովի:

Օրակարգ· – Ընտրութիւն Թեմական Պատգամաւորներու:

Կը յիշեցուի թէ ընտրութիւններուն մասնակցելու համար անհրաժեշտ է վճարել անդամատուրքերը:

Առ ի գիտութիւն կը հաղորդուին ասոնք Ընկերակցութիւններու անդամներուն:

ԴԻՒԱՆ
ՌՈՆ–ԱԼՓԵԱՆ ՇՐՋԱՆԻ
ՀԱՅԲՊԵՏԱԿԱՆ
ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՈՒԹԵԱՆ
ՓՈԽԱՆՈՐԴՈՒԹԵԱՆ

NUIT TURQUE

de
PHILIPPE VIDELIER

Présentation —
Signature par l'auteur

— **Vendredi 3 février, 20h30**
à la
Maison de la Culture Arménienne
17 rue Bleue — Paris 9ème

— **Samedi 4 février, 18h**
dans les nouveaux locaux de AYP FM,
41 rue des Ecoles — Alfortville

Soirées organisées par AYP FM
en collaboration avec la C.B.A.F.
et le C.D.C.A.

Association Arménienne d'Aide Sociale A.A.A.S.

Reconnue d'utilité publique par décret du 8 juin 1956

PROJET «RETOUR AUX SOURCES»

Inauguration d'un Centre d'Accueil et de Formation destiné aux demandeurs d'asile de nationalité arménienne

L'Association Arménienne d'Aide Sociale en coopération avec l'Agence Nationale de l'Accueil des Etrangers et des Migrations et cofinancée par le Fonds Européen pour les Réfugiés a inauguré le 15 novembre 2005 son centre d'accueil et de formation destiné aux nationaux arméniens qui sont en situation irrégulière en France.

Avec ses partenaires, l'AAAS accompagne le retour volontaire en Arménie, en soutenant financièrement et matériellement leur réinsertion par des formations professionnelles et des aides à la création d'entreprises.

Pour tout renseignement contactez-nous à l'adresse suivante :

AAAS - Centre d'Accueil et de Formation
5, rue du Marché Ordener
75018 Paris
Tél. : 01. 42. 63. 32. 45
Fax : 01. 42. 63. 32. 81
E-mail : aaas.retour@free.fr

—— LA SOURCE ——
Centre de Vacances Evangélique Arménien

Sessions de Ski Février

Session N° 1 — du 04 au 11 février
Direction : Christine HALADJIAN — 10 ave. Henri IV — 92190 Meudon
☎ 01. 49. 66. 90. 99 e-mail : chaladjian@hotmail.com
Session N° 2 — du 11 au 18 février
Direction : Samuel KEHEYAN — Couteau . Quartier les Vernes
05260 Forest Saint Julien ☎ 04. 92. 24. 09. 43
Session N° 3 — du 18 au 25 février
Direction : Jean TEPELIAN — 4 rue des Pyes — 69680 Chassieu
☎ 04. 78. 90. 16. 66
Les arrivées ont lieu à partir de 14h. — Les départs ont lieu avant 10h.

COMBIEN? Adultes : Bâtiment A*: Semaine 270 Euros, journée: 41 Euros. Bâtiment B: Semaine: 232,40 Euros, journée: 35,30 Euros. — De 3 à 6 ans: Bâtiment A. Semaine: 162 Euros, jour:25 Euros. Bâtiment B: Semaine:142,80 Euros, jour: 21,40 Euros.—De 7 à 12 ans: Bâtiment A: Semaine: 203 Euros, jour: 31 Euros. Bâtiment B: Semaine: 179,70 Euros, jour: 26,70 Euros. — 13 ans et plus, étudiants: Bâtiment A: Semaine: 233 Euros, jour: 35,30 Euros. Bâtiment B: Semaine: 204 Euros, jour: 31 Euros

25% *de réduction sur le tarif enfant pour les enfants dormant dans la même chambre que leurs parents.*

A ceci, il faut rajouter la cotisation de membre adhérent: 10 Euros par an et par famille.

Il est conseillé aux skieurs de souscrire une assurance individuelle de type Europe Assistance ou Carte Neige.

* *Chambres de 2 ou 3 personnes avec lavabo, toilettes et douche.*

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15 — Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՓԵՏՐՈՒԱՐ 2
JEUDI
2 FEVRIER
2006

LE NUMERO: 1,20 €

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱԻԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884 - 1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար· 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար· 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթաւան առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

81ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21·381 | Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN | 81e ANNEE — N° 21·381

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԲԱՆԻ ՄԸ ՏԱՂԱՎ

ԼԵՀԱՍՏԱՆ, որ արդէն հանդիսացած էր Թէ· Վէ·Ա·ի զեղչին՝ չինարարական մարզին համար, ջուր խառնեց իր գինիին եւ համաձայնութեան ճամբայ մը բացաւ: Աւստրիոյ Ելմտական նախարարը, սակայն, յայտարարեց որ բանակցութիւնները պիտի չարունակուին յունուարի 25ը-րու համաձայնութիւն չդոյանայ: Ըստ Լեհաստանի Ելմտական նախարարին, իր երկիրը այլեւս միայն երկու պայման կը պնդէ տեղի տալու համար եւ այդ պայմանները կը վերաբերին միայն Ցանձնախումբին եւ խնդրոյ առարկայ չեն ըներ Աւստրիոյ (Եւրոպական Միութեան հերթական նախագահը) առաջարկը, որ մինչեւ 2010 կ'երկարաձգէ Թէ· Վէ· Ա·ի զեղչեալ սակերը: Այլ խօսքով, Ֆրանսա կրնայ 3,5% սակով չարունակել չինարարական մարզի աշխատանքները:

ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻ հինգ մնայուն անդամները (Ջինաստան, Ֆրանսա, ԱՄՆ, Մեծն Բրիտանիա եւ Ռուսաստան) ժողովի մը ընթացքին (Լոնտոն, Յունուար 30էն 31) եւ որոնց միացած է Գերմանիա, համաձայնութեան եկած են Իրանի հիւլէական հարցը յանձնելու Ապահովութեան Խորհուրդին: Այս նախաձեռնութիւնը դատապարտուած է թեհրանի կողմէ, բայց մեծ դժուարութեամբ արձանագրուած է Արեւմուտքի կողմէ: Այնդին, Պուշ իր աւանդական եւլոյթը ունեցած է (Միութեան ճառը) եւ կոչ ըրած պարբիկ ժողովուրդին, զոր բարեկամ կը նկատէ, չեչեելով թէ գործը իշխանութեան հետ է: Պատրաստ է նաեւ օգնելու ժողովուրդին, որպէսզի իշխանութենէն ազատի: Փետրուար 1էն, Ապահովութեան Խորհուրդի նախագահութիւնը կը ստանձնեն ԱՄՆ, մէկ ամսուան համար, յանձին Ճոն Պոլթընի, որ ծանօթ է որպէս "բազէ" մը եւ անցեալ տարի ՄԱԿ–ի մօտ դեսպան նշանակուած է Պուշի կողմէ:

ԴԱՆԻԱ չատ դէչ կացութեան մատնուած է այն օրէն ի վեր, երբ դանիական թերթ մը համարձակած է Մոհամէտի ծաղրանկարներ հրատարակել եւ ամբողջ արաբական աշխարհը իրար անցած է, պոյքոթի ենթարկելով բոլոր դանիական ապրանքները: Աւելին՝ սպառնալիքներ ալ կան իր հպատակներուն նկատմամբ եւ թելադրուած է Դանիացիներուն խուսափիլ արաբական երկիրներ երթալէ: 20 օր առաջ է, որ ծաղրանկարները լոյս տեսած են նորվեկիական Մակազինէթ-ի մէջ, բայց առաջին անգամ հրատարակուած էին 2005 Սեպտեմբերին դանիական օրաթերթի մը մէջ եւ ուշադրութիւն չէին գրաւած: Նոր հրատարակութիւնն է որ աղմուկ հանած է եւ ծաւալ ստացած: Հարցը, այլեւս Արեւելք – Արեւմուտք ճակատամի բնոյթ առած է, հոն կը տեսնուի նաեւ կրնօքի եւ ահաբեկչութեան խառնուրդ մը: Արաբական Լիկայի քարտուղարն ալ ամբաստանած է եւրոպական մամուլը որ երկու չափ, երկու կշիռ կը դործածէ: Կը վախնայ որ հակահրեայ կը նկատուի, բայց արտայայտութեան ազատութիւն կ'ոգեկոչէ երբ Իսլամը կը ծաղրէ: Դանիոյ վարչապետը փորձած է մթնոլորտը մեղմացնել, առանց խնդրոյ առարկայ ընելու երկրին օրէնքները, որովհետեւ մեհեանները ազատ են: Սիրին պարագայի մէջ, գործը դժուար է, Գազայի մէջ պաղեստինցիներն ալ ոտքի ելած են եւ կրակ կը բանան եւրոպական հաստատութեանց վրայ:

ՖՐԱՆՍԱՑԻ ԿԱՆԱՉՆԵՐԸ որոշած են չմիանալ ձախ միասնական այն վեհաժողովին, որ պիտի գումարուի Փետր· 8ին եւ որուն գաղափարն ալ իրենք ուղեցած էին: Այժմ, ձախի վերին մարմիններուն մօտ ոտքի մը տպաւորութիւնը ըրած է, երբ Յունուար 31ի իրենց չաբաթական ժողովի աւարտին յայտարարած են միաձայնութեամբ քուէարկուած զեկոյցով մը, որ կը ցաւին տեսնելով որ "յստակ եւ զարկ տուող հեռանկարներ" չկան եւ կը մեղադրեն ընկերվարականները, որ կը հաճոյանան "առանց վաղորդայնի ցուցադրութեան մը մէջ":

ՊՈՒՏԻՆ, Յունուար 31ին երեք ժամ տեւող մամուլի ասուլիս մը տուած է, որու ընթացքին 71 հարցումներ եղած են նախագահին: Նախ, պարզած է երկրին տնտեսական դրական հաշուեկշիռը: Բոլոր հարցումներուն դիպուկ պատասխաններ տուած է, ներքին թէ արտաքին քաղաքականութեան վերաբերեալ: Ծօսած է նաեւ իր առողջութեան մասին, չեչտելով·– "Ձեմ խմեր, չեմ ծխեր, թմրեցուցիչ չեմ գործածեր: Բայց մարզանքը կը սիրեմ եւ չատ կ'աշխատիմ, ինչ որ պիս լաւ կը պահէ":

ՊԱՂԵՍՏԻՆԵԱՆ ԻՇԽԱՆՈՒԹԵԱՆ նախագահը՝ Մ· Ապաս կը սպասնայ հրաժարիլ, եթէ Համասը աւելի ճկուն քաղաքականութիւն մը չտանի: Այս վերջինը Յունուար 31ին մերժած էր "անարդար որեւէ որոշում" որ կը պարտադրուի միջազգային օժանդակութեան համար: Ղեկավարը՝ Ի· Հանիյէհ յայտարարած է·– "Մի՛ջազգային օժանդակութիւնը մեր ժողովուրդին մարդասիրական պարտականութիւն մըն է, որովհետեւ պաղեստինցի ժողովուրդը միշտ իսրայէլեան դրաման

(Շար·ը Դ· էջ)

ՄԵԼԳՈՆԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՆԻՒԹՈՎ

Կիպրոսի Ներկայացուցչական ժողովին մէջ Կիպրահայ համայնքի ներկայացուցիչ Վահագն Ադամեան Մելգոնեան վարժարանի հարցով տեսակցութիւն մը ունեցած է Նիւ Եորքի մէջ, ՀԲԸՄ վարչական խորհուրդիատենապետին՝ Պերճ Սեդրակեանին հետ:

Տուպայի "Ազատ Հայ"ը տեղեկացնելով տեսակցութեան (Յունուար 29) կը յիշեցնէր Թէ նոյն խորհուրդին Մելգոնեանը փակելու որոշումէն ի վեր նախկին սաները քարոզչական ծաւալուն արշաւի մը ձեռնարկած են, բայց պահելու համար վարժարանը: Անոնց միացած է Պոլսոյ Մեսրոպ Պատրիարքը, Լոս Անճըլըսի ու Նիկոսիոյ մէջ Հ·Բ·Ը· Միութեան դէմ բացած դատերով:

Վ· Ադամեանի համաձայն, հակառակ չքմղող չչուկներու, վարչական խորհուրդը տակաւին Մելգոնեան կալուածին առընչութեամբ որեւէ նախաձեռնութիւն որոչած չէ: Պ· Սեդրակեան ըսած է Թէ տակաւին ոչ մէկ չփում ունեցած են կարողական գնորդի մը կամ յանձնակատարի մը հետ:

Կիպրոս վերադարձին Վ· Ադամեան յայտնած է Թէ նոր կոմիտէ մը կազմըւած է, մասնակցութեամբ կիպրական կառավարութեան, Հ· Բ· Ը· Միութեան, Մելգոնեանի շրջանաւարտներուն եւ կիպրահայ համայնքին ներկայացուցիչներու: Այդ կոմիտէին պարտականութիւնը պիտի ըլլայ "մասնայատուկ ծրագիրներ թելադրել որոնցմէ լաւագոյնս օգտուի կիպրահայ համայնքը եւ յարգուի Մելգոնեան եղբայրներուն կտակը":

Վ· Ադամեան կիպրական լրատուիւնեներուն տրուած յայտարարութեամբ մը ըսած է Թէ Պ· Սեդրակեան Թէեւ հաստատած է վարժարանը փակելու իր եւ վարչական խորհուրդին որոչումը, այսուհանդերձ համաձայն գտնուած է նման կոմիտէի մը կազմութեան որ պիտի վիճարկէ "Մելգոնեան հիմնարկին ապագան" ու Հ· Բ· Ը· Միութեան կիպրական յետագայ ծրագիրները:

"Ազատ Հայ"ը արդարօրէն հարց կու տայ Թէ ի՛նչպէս Պ· Սեդրակեան կրնայ վիճարկումի նիւթ ընել ուզել Մելգոնեանի ապագան, մինչ իր գլխաւորած կազմակերպութիւնը անդրդուելի կը մնայ փակելու որոչումին վրայ: Շատ յստակ չի գտներ նաեւ Մելգոնեան նախկին սաներու մասնակցութիւնը կոմիտէի մը որ մեծ հաւանականութեամբ նուազագոյն գոհացումն իսկ պիտի չտայ իրենց պահանջներուն:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

ՄԱՃՐ ԱՖՈՒՌ

ԳԱՐԵԳԻՆ Բ· ԿԱՐԳԱԼՈՑԸ ՀՌՉԱԿԱԾ

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Գարեգին Բ· Յունուար 31ի տնօրինութեամբ կարգալոյծ հռչակած է Գարեգին Աբգ· Յարութիւնեանը: Պատճառը այն է որ ան կանոնազանց գտնուած է, խախտած հնազանդութեան ուխտը: Այսուհետեւ կարգալոյծ կրօնաւորը կը դասուի աշխարհականներու չարքին ու կը կոչուի աւազանի անունով՝ Յարութիւն Յարութիւնեան:

ՄԱԼԱՊԱՐ ԵԿԵՂԵՑԻԻ ԳԱՀԱԿԱԼԻՆ ՅՈՒՂԱՐԿԱԽՈՐՀՈՒՐԴԸ

Յունուար 28ին, Հնդկահայոց հոգեւոր հովիւը՝ Օշական Վրդ· Գուլդուլեան, յանուն Ամենայն Հայոց Գարեգին Բ· Կաթողիկոսին, մասնակցած է Հնդիկ Ուղղափառ Եկեղեցւոյ գահակալ՝ Բասիլիոս Մար Թոմա Մաւթէոս Բ·ի յուղարկաւորութեան: Արարողութեան առեն, դամբանական խօսած է ողբացեալին յաջորդը՝ Բասիլիոս Մար Թոմա Դիդիմոս Ա·: Խօսքի իրաւունք տրուած է Գարեգին Բ·ի ներկայացուցիչին, որ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին ցաւակցութիւնները յայտնած է: Յաջորդ օրն ալ, Յունուար 29ին, սգահանդէսին առեն, Օշական Վրդ· կարդացած է Գարեգին Բ·ի վշտակցութիւնը:

*
**

ՋԻՆԱՓՈՐՁ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

ՕԹԱՆԻ անդամ երկիրներուն մասնակցութեամբ փրկարարական զինափորձեր տեղի կ'ունենան Յուլիսին Հայաստանի մէջ: Ծրագրաւորման աշխատանքը սկըսած է Յունուար 31ին Երեւանի մէջ: Հայաստան առաջին անգամ վայր կ'ընտրէ նման զինափորձի: Կը մասնակցին 250 սպաներ, մասնագէտներ:

*
**

ՄԻՆՍԿԻ ՆԱԽԱԳԱՀՆԵՐԸ ԲԱՔՈՒԻ ԵՒ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

Մինսկի խումբին երեք նախագահները Յունուար 31ին Բաքու հասած են, բանակցութիւններ վարելու համար Արտաքին գործերու նախարարութեան չրջանակներուն հետ, որպէս պատրաստութիւն Ո· Քոչարեան – Ի· Ալիեւ Փետր· 10–11ի յառաջիկայ հանդիպումին: Նախագահները Բաքուէն Փետր· 2ին կ'անցնէին Երեւան:

ՄԵԾՆ ԲՐԻՏԱՆԻԱ

«ԿԱՊՈՅՏ ԳԻՐՔ»ԻՆ ՀԱՐՑՈՎ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԻՆ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎԻՆ

Մեծն Բրիտանիոյ Խորհրդարանին երկու ժողովները միասնաբար Յունուար 26 Թուականիր նամակով մը պատասխանած են 1915ի վկայութիւններու Ա· Թոյնպիի հատորը ամէնաեր հռչակելու Թրքական պահանջին: Պահանջը Ապրիլ 28ի նամակով յայտնած էր Թուրքիոյ Ազգային Ժողովը, չարք մը առարկութիւններ ընելով փաստագրական ծանօթ հատորին պարունակութեան:

Բրիտանական պատասխանը ոչ պաչտօնական կը համարուի, որովհետեւ Խորհըրդարանին նախագահը մերժած է միջամուխ ըլլալ հարցին: Այդ պատասխանը ղրկուած է Թուրքիոյ Ազգային Ժողովի նախագահ Պ· Արընչի ու Լոնտոնի Թրքական դեսպանատան: Ստորագրուած է Լորտերու ժողովէն 20, Համայնքներու ժողովէն 13 երեսփոխանի կողմէ: Լորտ Ավբրըրի որ մեծ աշխատանք տարած է պատասխան նամակին պատրաստութեան ու հրապարակումին համար, ցաւ յայտնած է որ պաչտօնական բնոյթ տալ կարելի չէ եղած անոր: Այսուհանդերձ, նամակով կատարուած են հետեւեալ ճըշդումները, որպէս պատասխան Թրքական առարկութիւններուն·

– "Կապոյտ գիրք"ը Ա· Թոյնպիի կողմէ գրի առնուած է ականատեսներու վկայութիւններուն հիմով,

– Դիւրին է հատորին հիմնուած փաստաթուղթերը քննել· սակայն Թուրքիոյ Ազգային Ժողովին նամակը այս պարագան նկատի չէ առած,

– Ճիշդ չէ նոյն նամակով եղած պնդումը Թէ Ա· Թոյնպի ըսած է Թէ "Կապոյտ գիրք"ը Թերութիւններ ունի,

– Թուրքիոյ Ազգային Ժողովի նամակին մէջ կ'ըսուի Թէ հատորին միակ աղբիւրը "Պատերազմի քարոզչութեան գրասենեակ"ն է· ճիշդ չէ այս կէտը: Տուեալ չրջանին հիւպատոսարանի հարիւրաւոր չէզոք պաչտօնեաներ ու միսիոնարներ կային որոնք կը վաւերացնեն ներկայացած դէպքերը,

– Չէզոք անձնաւորութիւններու տեղեկագիրները հաստատուած են ԱՄՆ–ու եւ գերմանական դիւանագիտական Թղթակցութիւններով ալ,

– "Կապոյտ գիրք"ին մէջ տեղ գտած 150 ականատեսի պատմածներուն աղբիւրները չեն գտնուած "Պատերազմի քարոզչութեան գրասենեակ"ին փաստաթղթականին մէջ: Այս տեղեկութիւնները ծանօթ են տարիներէ ի վեր ու քանիցս հրատարակուած:

Բրիտանացիներուն նամակով ըսուած է տակաւին Թէ նիւթին առընչութեամբ ըստոյգ տեղեկատուութիւն չէ կատարուած Թուրքիոյ Ազգային ժողովին· նաեւ նամակը չի ցոլացներ հարցին լաւատեղեակ Թուրք պիտնականներուն տեսակէտները: Հրաւէր կ'ընէր Ազգային Ժողովին որ մանակցի նիւթին մասին կազմակերպուելիք կլոր սեղանի մը: Վերջաւորութեան կը պահանջուի եռ առնել Ապրիլ 28ի նամակը:

ՏԱՏ
(ՂՎՎՎՎՈՆՂՈՑ)

ՄՓՓՎԾ ՎՔՄՄ

ՂՈՂՂՈՒՆ ՎՔՄՄ

Ես ինձ ասում եմ՝ ինչ-որ բան պիտի անեմ, ինչպես որ ամեն մարդ ինչ-որ բան անում է իր կյանքում, ինչպես որ ամեն ոք ինչ-որ բան անում է իր կյանքում, ես էլ ինչ-որ բան պիտի անեմ, ինչպես որ ամեն մարդ ինչ-որ բան անում է իր կյանքում, ես էլ ինչ-որ բան պիտի անեմ

ՇԱԲԱԹԱԿԱՆ ԱԿՆԱՐԿ

ՀԱՅԿ. ԿԵԱՆՔԸ ԼՈՍ-ԱՆՃԼԵԼԷՍԻ ՄԷՋ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՐԱՆԻ
Ս. ԾՆՆԴԵԱՆ ՃԱՇԸ

Մոնթեբելլոյի "Բազրամեան" սրահին մէջ, Յունուար 6ի երեկոյեան, տեղի ունեցած է Ազգային Առաջնորդարանի Ս. Ննդեան ճաշը, մասնակցութեամբ 600 հոգիի: Ցայտագիրը վարած է Վազգէն Գհնյ. Աթմաճեան: Կազմակերպիչ Տիկնանց օժանդակ մարմնի կողմէ բացման խօսք արտասանած է Ծովիկ Չէյթլեան: Ողջոյնի խօսքով հանդէս եկած է Ազգ. վարչութեան առենապետ Հրայր Պալեան: Մեծաղիր պատառի վրայ ցուցադրուած է Արամ Ա. Կաթողիկոսի Ս. Ննդեան տօնին առիթով նկարահանուած պատգամը: Յօսք առնելով առաջնորդ Մուշեղ Արք. Մարտիրոսեան, անդրադարձած է Ազգ. Առաջնորդարանի տարած անցեալ տարուան աշխատանքներուն, եկեղեցիներու յարկերուն տակ կազմուած երիտասարդական մխիթարիններու գործունէութեան, անոր զուգահեռ՝ քրիստոնէական դաստիարակութեան աշխատանքներուն, ինչպէս նաեւ բանտարկեալներու եւ նախկին բանտարկեալներու մատուցուած ծառայութիւններուն, նշելով որ "յատկապէս նախկին բանտարկեալ հայ երիտասարդներու կը տրամադրուի հոգեկան սբնդունդ, որպէսզի անոնք կարենան իրենց կեանքը վերակերտել մարդկային, ընկերութեան մէջ": Ապա, Առաջնորդը յայտնած է թէ երեկոյթին զլխաւոր հովանաւոր-հիւրընկալ տէր եւ տիկին Նաչիկ եւ Էլօ Մուրատեան, անցեալ Հոկտեմբերին Արամ Ա.ի Լոս Անճըլըս տուած այցելութեան առթիւ կատարած մէկ միլիոն տոլարի նուիրատուութիւնը վերածած են տրամադրել ազգային երկրորդական վարժարանի մը կառուցման ֆոնտին: Մուշեղ Արք. յայտարարած է նաեւ թէ կլենտէյլ բնակող Ռոզէթ Ցարութիւնեան իր սեփական կալուածը իբրեւ կտակ փոխանցած է Ազգ. Առաջնորդարանին: Գործադրուած է գեղարուեստական յայտագիր մը:

***

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԹԵՄԻ ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՐԱՆԻ
Ս. ԾՆՆԴԵԱՆ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆԸ

Հիւսիսային Ամերիկայի արեւմտեան թեմի առաջնորդարանի "Գալայհեան" սրահին մէջ, Յունուար 6ի իրիկունը, տեղի ունեցած է առաջնորդ Տ. Յովնան Արք. Տէրտէրեանի Ս. Ննդեան ընդունելութիւնը, մասնակցութեամբ չուրջ 1000 հոգիի: Տնօրէնէքի արարողութենէն ետք խօսք առած է առաջնորդ Տ. Յովնան Արք. Տէրտէրեան, որ անդրադառնալով անցեալ տարուան ընթացքին տարուած աշխատանքներուն՝ ըսած է. «Մեծ թիւով հոգեւորականներու պատրաստութիւնը, նոր ծուխերու համար մնայուն կալուածներու ապահովումը, առաջնորդարանի վարչամեքենային հիմնական վերատեսութիւնը, հոգեւոր քարոզչական եւ աղօթքի կեանքին խորացումը բոլոր մակարդակներու վրայ, բանտերու եւ հիւանդանոցներու առաքելութեանց ընդարձակումը, երիտասարդական կազմակերպութեան ամրապնդումը, ուխտագնացութիւնները դէպի մայր հայրենիք եւ այս բոլորին առանցքը հանդիսացաւ Ս. Էջմածնի հետ առաւել սերտ ու մնայուն կապի հաստատումը»: Ամերիկահայ միջազգային գոլէժի ներկայացուցիչ Ճէֆ Ճանտիկեան, խնամակալ մարմնի անունով 200 հազար տոլարի չէք մը յանձնած է Առաջնորդին, որ պիտի գործածուի հոգեւորականներու պատրաստութեան համար: Ցատուկ պատուի եւ վկայագրի արժանացած են անցնող 25 տարիներու ընթացքին թեմական խորհուրդին մէջ ծառայած անդամները: Առաջնորդը, յանուն Ամենայն Հայոց Հայրապետին, "Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ" շքանշանով պարգեւատրած է Ճան Սթիւըրտը, որ մէկուկէս միլիոն տոլար Ս. Էջմիածնին եւ կէս միլիոն տոլար Առաջնորդարանին նուիրած է: Ցունուար 6ի իրիկունը, յայտարարած է թէ անցնող տարուան ընթացքին Վարնըմ Փօլ 2 միլիոն տոլար նուիրած է թեմի մնայուն հիմնադրամին եւ Առաջնորդարանին: Միւս կողէ, Արիզոնայի Սքացտէյլ քաղաքի հայ եկեղեցւոյ մէջ երկարամեայ ծառայութիւն ունեցող Անահիտ Ափիսեան 5 միլիոն տոլարի նուիրատուութիւն մը կատարած է Ս. Էջմիածնին, Արմաւիրի թեմի մայր տաճարի կառուցման եւ արեւմտեան թեմին ի նպաստ: Գործադրուած է գեղարուեստական յայտագիր մը:

***

ՓՐՈՖ. ՀՐԱՑՐ ՏԷՐՄԷՃԵԱՆ Ի ՊԱՏՈՒԻՐ

"Պէվըրլի Հիլզ" պանդոկին մէջ տեղի ունեցած Հայ Կրթական Հիմնարկութեան տարեկան ճաշի ընթացքին մեծարուած է Եու.Էս.Սի. Համալսարանի քաղաքական գիտութեանց դասախօս Փրոֆ. Հրայր Տէրմէճեան: Ներկայ եղած են 380 հրաւիրեալներ: Բացման խօսքը արտասանած է Ալիս Պետրոսեան: Ողջոյնի խօսքով հանդէս եկած է հիմնարկութեան նախագահուհին՝ Նորա Սահակեան, բնութագրելով հիմնարկութեան տարած աշխատանքները անցնող 55 տարիներու ընթացքին: Բանախօսած է յիշեալ համալսարանի կրօնագիտութեան դասախօս Տօքթ. Տանըլտ Միլլըր, ներկայացնելով օրուան մեծարեալին ակադեմականի եւ դաղութային գործիչի յատկանիշները: Տօքթ. Միհրան Աղպաշեան եւ Զարլի Կալեան գնահատած են մեծարեալին նուիրումը եւ դերը՝ յիշեալ համալսարանին մէջ նոր հաստատուած հայկական ուսումնասիրութեանց կեդրոնի կազակցութեամբ: Շնորհակալութեան խօսքով հանդէս գալով Տօքթ. Տէրմէճեան, ներկայացուցած է համայնքի եւ առհասարակ հայկական իրականութեան մասին իր պատկերացումները: Փակման խօսքը արտասանած է առաջնորդ Ցովնան Արք. Տէրտէրեանի ներկայացուցիչ Տաճատ Ծ. Վրդ. Եարտըմեան:

ԼՐԱՏՈՒ

ՄԱՍ ԱՌԱՋԻՆ

ՄԱՐՏԱՍ ՀՕՐԵՂԲԱՑՐԸ

Թէրէզա, ի վերջոյ, ընթրիքը սպասարկել կու տայ: Ցոսկա պնակները կը տեղաւորէ, Լէթիցիա դուրսը կը դիտէ, ըրան կոթնած: Իր ամբողջ սրտով կը մաղթէ որ բան մը պատահած չըլլայ: Կ'ատէ պատերազմը, կ'ատէ խանդավառութիւնը իր տղուն, որ քսան տարեկան է եւ կ'ուզէ զինուոր երթալ: Միայն այդ տղան ունի: Այդ բարի տէրը օգնեց իրեն եւ իր տղուն, արդար ամսականի մը կու տայ, կը խնամէ զինքը եւ երբեմն խոհական ձեւով կը հարցնէ եթէ ամէն բան յաւ կ'երթայ: Կամ այս վերջերս, կը պատմէ իր հեռաւոր երկրին եւ ճամբորդութեան մասին:

Լէթիցիա եղբայր մը ունի Ամերիկա, եւ կը հասկնայ: Այնքան յաւ կը հասկնայ այս վայրկեանիս պատահածները որ պիտի ուզէր որ սիրտը կոտրտի, եւ չլալու համար, մատը կը խածնէ եւ կ'երթայ ամանները լուալու:

Տղաքը եւ մայրը կը լմնցնեն ընթրիքը առանց խօսելու:

"Դուրսն է, դիշերով, այս խոնաւութեա՛ն մէջ" կը յառաջէ Թէրէզա, յետոյ կը լռէ: "Այնքա՛ն զարմանալի մէկն է" կը վերջացնէ: Տան մէջ երբեք այլեւս պիտի չխօսուի Արեւելքի ձեռնարկին մասին:

Երուանդ դուրս ելաւ պարտէզի խորը գտնուող փոքր դուռէն դէպի բարձր պատին զարձուածքը, որ կը տանի դէպի գետը եւ Թէրէզայի համար չինել տուած արձաթագոյն կամուրջը: Կը կոթնի ըզբան ներս քաշուած պատին, բանալին ձեռքը: Կը լսէ քալուածքներուն ձայնը, եւ լացի մը յորձանքէն չխեղդուելու համար կը խածնէ մատը եւ մուրացկանի մը պէս, օտարականի մը պէս կը փլի գետին: Պատերազմը կարճ պիտի չըլլայ: Ինքը եւ ընտանիքը երկու հակոտնեայ ճակատներու վրայ կը գտնուին: Այցելութիւնը ընդհատած է, կորուսեալ հայրենիքը կը նահանջէ եւ կը վերադառնայ իր հեռաւոր միջավայրին մէջ:

"Ո՛հ, Սմբատ, եղբա՛յրս" կը հեծկլտայ Երուանդ, "գոնէ զաւակներդ ինծի ղրկէ": Ամբողջ գիշերը այսպէս կ'անցընէ: Այլեւս իր ճամբորդութեան մասին երբեք պիտի չխօսի:

Սմբատ նոյն օրը, երեկոյեան, հասկընալի զգուշութեամբ, գնաղապետին մօտ կ'երթայ: Ժամադրութիւնը եգիպտացի գուշակ՝ Մատամ Սէսոսդրիսի, այս բարձրաստիճան սպային մնայուն հոմանուհիին հանգստուէտ բնակարանն է: Ցայտնի չէ թէ իսկապէս եգիպտացի՞ է եւ թէ իր գուշակութիւնները իրաւացի՞ են: Բայց իրաւ է որ թուխ, դեղեցիկ, նիհար կազմով, հրավառ աչքերով կին մըն է:

Սմբատ չատ բան գիտէ անոր մասին, բայց (նոյնիսկ եթէ ցոյց չի տար) գիտէ նաեւ լռել: Այն մխիթարութիւնն եւ սփոփանք կու տայ խեղճերուն, յոյս՝ չունեցողներուն: Ցետոյ, կը զուարճացնէ զինուդպետը, եւ այս ձեւով, զինքը իր գեղեցիկ ձեռքերուն մէջ կը պահէ:

Սմբատ տագնապեցուցիչ լուրեր, փըսփսուքներ լսեց: Շոգեկառքի հայ պաշտօնեայ մը որ Պոլսոյ գծին վրայ կ'աշխատի, արեւելեան ճակատէն ջարդերու լուրեր բերաւ: Կ'երեւայ թէ Ռուսերը կը մօտենան: Թուրք զօրավարներու հակադրութեան ռազմավարութիւնը սպասուած արդիւնքը չէ տուած:

Բոլորը սկսան վերյիշել 1906ի Ջարդերը: Բայց Ապտիւլ Համիտ մեռած է («անօթ եւ կճուճ չինելու հող զարձած է» պիտի ըսէր Իսմէնէ) եւ այսօրուան կառավարութիւնը – կը տրամադրէ զէնքերու բարեկամները, սիկարէթի մը եւ սուրճի մը միջեւ – ուրիշ չատ աւելի մըտահոգութիւններ ունի, քան Հայերը հալածել: Եւ յետոյ, Մայրաքաղաքին մէջ, կան մեր երեսփոխանները, կայ պատրիարքը, կան օտարերկրացիները... Եւ մեր զինուորները պատուաւոր կերպով կը կռուին, հաւատարիմ հպատակներ ենք:

«Հանդա՛րտ, հանդա՛րտ: Կը բաւէ հանդարտ կեցնալ» կ'ըսէ բժիշկ Գրիգորը: «Մենք պէտք է ձերբակալենք կուսակցութիւններու անդամները, անոնք որ քաղաքական հարցերով կը զբաղին, անոնք որ կը գրգռեն: Ահաւասիկ մեր զինանշանը. «Դեղարան Հայաստան»: Հայաստան անունով է որ Հայերը իրենց կորսուած հայրենիքը կը կոչեն, Հայկի երկիրը: Եւ դեղարանը եւ Սմբատ յարգուած են եւ բոլորէն ճանչցուած, հաստատութեան մը պէս: Որքա՛ն նոր դեղեր ներմուծեց

ըլլով հիմնարկութեան տարած աշխատանքները անցնող 55 տարիներու ընթացքին: Բանախօսած է յիշեալ համալսարանի կրօնագիտութեան դասախօս Տօքթ. Տանըլտ Միլլըր, ներկայացնելով օրուան մեծարեալին ակադեմականի եւ զաղութային գործիչի յատկանիշները: Տօքթ. Միհրան Աղպաշեան եւ Զարլի Կալեան գնահատած են մեծարեալին նուիրումը եւ դերը՝ յիշեալ համալսարանին մէջ նոր հաստատուած հայկական ուսումնասիրութեանց կեդրոնի կազակցութեամբ: Շնորհակալութեան խօսքով հանդէս գալով Տօքթ. Տէրմէճեան, ներկայացուցած է համայնքի եւ առհասարակ հայկական իրականութեան մասին իր պատկերացումները: Փակման խօսքը արտասանած է առաջնորդ Ցովնան Արք. Տէրտէրեանի ներկայացուցիչ Տաճատ Ծ. Վրդ. Եարտըմեան:

ԼՐԱՏՈՒ

ՄԱՐՏԱՍ ՀՕՐԵՂԲԱՑՐԸ

Թէրէզա, ի վերջոյ, ընթրիքը սպասարկել կու տայ: Ցոսկա պնակները կը տեղաւորէ, Լէթիցիա դուրսը կը դիտէ, ըրան կոթնած: Իր ամբողջ սրտով կը մաղթէ որ բան մը պատահած չըլլայ: Կ'ատէ պատերազմը, կ'ատէ խանդավառութիւնը իր տղուն, որ քսան տարեկան է եւ կ'ուզէ զինուոր երթալ: Միայն այդ տղան ունի: Այդ բարի տէրը օգնեց իրեն եւ իր տղուն, արդար ամսականի մը կու տայ, կը խնամէ զինքը եւ երբեմն խոհական ձեւով կը հարցնէ եթէ ամէն բան յաւ կ'երթայ: Կամ այս վերջերս, կը պատմէ իր հեռաւոր երկրին եւ ճամբորդութեան մասին:

Լէթիցիա եղբայր մը ունի Ամերիկա, եւ կը հասկնայ: Այնքան յաւ կը հասկնայ այս վայրկեանիս պատահածները որ պիտի ուզէր որ սիրտը կոտրտի, եւ չլալու համար, մատը կը խածնէ եւ կ'երթայ ամանները լուալու:

Տղաքը եւ մայրը կը լմնցնեն ընթրիքը առանց խօսելու:

"Դուրսն է, դիշերով, այս խոնաւութեա՛ն մէջ" կը յառաջէ Թէրէզա, յետոյ կը լռէ: "Այնքա՛ն զարմանալի մէկն է" կը վերջացնէ: Տան մէջ երբեք այլեւս պիտի չխօսուի Արեւելքի ձեռնարկին մասին:

Երուանդ դուրս ելաւ պարտէզի խորը գտնուող փոքր դուռէն դէպի բարձր պատին զարձուածքը, որ կը տանի դէպի գետը եւ Թէրէզայի համար չինել տուած արձաթագոյն կամուրջը: Կը կոթնի ըզբան ներս քաշուած պատին, բանալին ձեռքը: Կը լսէ քալուածքներուն ձայնը, եւ լացի մը յորձանքէն չխեղդուելու համար կը խածնէ մատը եւ մուրացկանի մը պէս, օտարականի մը պէս կը փլի գետին: Պատերազմը կարճ պիտի չըլլայ: Ինքը եւ ընտանիքը երկու հակոտնեայ ճակատներու վրայ կը գտնուին: Այցելութիւնը ընդհատած է, կորուսեալ հայրենիքը կը նահանջէ եւ կը վերադառնայ իր հեռաւոր միջավայրին մէջ:

"Ո՛հ, Սմբատ, եղբա՛յրս" կը հեծկլտայ Երուանդ, "գոնէ զաւակներդ ինծի ղրկէ": Ամբողջ գիշերը այսպէս կ'անցընէ: Այլեւս իր ճամբորդութեան մասին երբեք պիտի չխօսի:

Սմբատ նոյն օրը, երեկոյեան, հասկընալի զգուշութեամբ, գնաղապետին մօտ կ'երթայ: Ժամադրութիւնը եգիպտացի գուշակ՝ Մատամ Սէսոսդրիսի, այս բարձրաստիճան սպային մնայուն հոմանուհիին հանգստուէտ բնակարանն է: Ցայտնի չէ թէ իսկապէս եգիպտացի՞ է եւ թէ իր գուշակութիւնները իրաւացի՞ են: Բայց իրաւ է որ թուխ, դեղեցիկ, նիհար կազմով, հրավառ աչքերով կին մըն է:

Սմբատ չատ բան գիտէ անոր մասին, բայց (նոյնիսկ եթէ ցոյց չի տար) գիտէ նաեւ լռել: Այն մխիթարութիւնն եւ սփոփանք կու տայ խեղճերուն, յոյս՝ չունեցողներուն: Ցետոյ, կը զուարճացնէ զինուդպետը, եւ այս ձեւով, զինքը իր գեղեցիկ ձեռքերուն մէջ կը պահէ:

Սմբատ տագնապեցուցիչ լուրեր, փըսփսուքներ լսեց: Շոգեկառքի հայ պաշտօնեայ մը որ Պոլսոյ գծին վրայ կ'աշխատի, արեւելեան ճակատէն ջարդերու լուրեր բերաւ: Կ'երեւայ թէ Ռուսերը կը մօտենան: Թուրք զօրավարներու հակադրութեան ռազմավարութիւնը սպասուած արդիւնքը չէ տուած:

Բոլորը սկսան վերյիշել 1906ի Ջարդերը: Բայց Ապտիւլ Համիտ մեռած է («անօթ եւ կճուճ չինելու հող զարձած է» պիտի ըսէր Իսմէնէ) եւ այսօրուան կառավարութիւնը – կը տրամադրէ զէնքերու բարեկամները, սիկարէթի մը եւ սուրճի մը միջեւ – ուրիշ չատ աւելի մըտահոգութիւններ ունի, քան Հայերը հալածել: Եւ յետոյ, Մայրաքաղաքին մէջ, կան մեր երեսփոխանները, կայ պատրիարքը, կան օտարերկրացիները... Եւ մեր զինուորները պատուաւոր կերպով կը կռուին, հաւատարիմ հպատակներ ենք:

«Հանդա՛րտ, հանդա՛րտ: Կը բաւէ հանդարտ կեցնալ» կ'ըսէ բժիշկ Գրիգորը: «Մենք պէտք է ձերբակալենք կուսակցութիւններու անդամները, անոնք որ քաղաքական հարցերով կը զբաղին, անոնք որ կը գրգռեն: Ահաւասիկ մեր զինանշանը. «Դեղարան Հայաստան»: Հայաստան անունով է որ Հայերը իրենց կորսուած հայրենիքը կը կոչեն, Հայկի երկիրը: Եւ դեղարանը եւ Սմբատ յարգուած են եւ բոլորէն ճանչցուած, հաստատութեան մը պէս: Որքա՛ն նոր դեղեր ներմուծեց

քաղաքի հայ եկեղեցւոյ մէջ երկարամեայ ծառայութիւն ունեցող Անահիտ Ափիսեան 5 միլիոն տոլարի նուիրատուութիւն մը կատարած է Ս. Էջմիածնին, Արմաւիրի թեմի մայր տաճարի կառուցման եւ արեւմտեան թեմին ի նպաստ: Գործադրուած է գեղարուեստական յայտագիր մը:

***

ՓՐՈՖ. ՀՐԱՑՐ ՏԷՐՄԷՃԵԱՆ Ի ՊԱՏՈՒԻՐ

"Պէվըրլի Հիլզ" պանդոկին մէջ տեղի ունեցած Հայ Կրթական Հիմնարկութեան տարեկան ճաշի ընթացքին մեծարուած է Եու.Էս.Սի. Համալսարանի քաղաքական գիտութեանց դասախօս Փրոֆ. Հրայր Տէրմէճեան: Ներկայ եղած են 380 հրաւիրեալներ: Բացման խօսքը արտասանած է Ալիս Պետրոսեան: Ողջոյնի խօսքով հանդէս եկած է հիմնարկութեան նախագահուհին՝ Նորա Սահակեան, բնութագրելով հիմնարկութեան տարած աշխատանքները անցնող 55 տարիներու ընթացքին: Բանախօսած է յիշեալ համալսարանի կրօնագիտութեան դասախօս Տօքթ. Տանըլտ Միլլըր, ներկայացնելով օրուան մեծարեալին ակադեմականի եւ զաղութային գործիչի յատկանիշները: Տօքթ. Միհրան Աղպաշեան եւ Զարլի Կալեան գնահատած են մեծարեալին նուիրումը եւ դերը՝ յիշեալ համալսարանին մէջ նոր հաստատուած հայկական ուսումնասիրութեանց կեդրոնի կազակցութեամբ: Շնորհակալութեան խօսքով հանդէս գալով Տօքթ. Տէրմէճեան, ներկայացուցած է համայնքի եւ առհասարակ հայկական իրականութեան մասին իր պատկերացումները: Փակման խօսքը արտասանած է առաջնորդ Ցովնան Արք. Տէրտէրեանի ներկայացուցիչ Տաճատ Ծ. Վրդ. Եարտըմեան:

ԼՐԱՏՈՒ

ԹՕՔ

«LE FIGARO LITTERAIRE»

(26 janvier)

LE DEVOIR D'OPTIMISME DE VARTAN BERBERIAN

Հեղինակին «Le figuier de mon père» հատորը լայն յաջողութիւն արձանագրած է վերջին չաբաթներուն մամուլի եւ ձայնասփիւռի կայաններէն ալ: Ցունուար 26ին, Ֆիկարոյի գրական յատելուածն ալ կ'անդրադառնայ Վ. Պէրպէրեանի թզենիին, կցելով իր նկարը:

Վ. Պէրպէրեան 80 տարեկան է, ճարտարապետի գծագրիչ, որ կ'ուզէ իր պատումը նկարագրել, մանկութեան աղքատութիւնը եւ հայկական ծագումին կապուած նուաստացումները: Ծնած է Ֆրանսայի հարաւը եւ չէ գոհացած մէկ արհեստով: Իր ընտանիքը Կառտան (Պուշ-տիւ-Ռոն) ապաստան գտած էր խոյս տալու համար հայկական "արիւնոտ հողէն" (1915): Հատորին համար, ինք չըսեր "գիրքս է", այլ կ'ըսէ "պատմութիւնս է": Չի ծածկեր որ հատորը հատասքական աշխատանքի մը պտուղն է, հրատարակչուհիին, գործընկերուհիի մը և էթիէն տը Մոնթըզայի դրիչին:

Կը բացատրէ թէ ինչո՛ւ ոգած է թուղթին յանձնել իր կտրած ճամբան.– "Դըրամը, նիւթական առաւելութիւնները կարեւոր են, ճիշդ է: Բայց, կենսականը հոն չէ· պատումին ընդմէջէն կ'ուզէի զաւակներուս ժառանգ ձգել արմատներ ունենալու կարելիութիւնը: Իրենց խանդավառութիւն փոխանցել":

Ինչ որ ալ աւելի կ'ատէ, բացատական ճառերն են: Ցիշողութեան պարտականութիւն մը կը պահանջէ անցեալին համար եւ լաւատեսութեան պարտականութիւն մը ներկային եւ ապագային համար: Հակասական չէ: Օր մը, տղան մատամբ յուսալքուած ըսեր է իրեն.– "Բախտաւոր ես դուն. ամէն բան տեսար": Ու կ'ըսէ՝ "Իրաւունք ունէր, տառապանքէն կը ծնի խանդավառութիւնը": Եւ յոռետեսներուն կը պատգամէ.– "Հաւատաք ունեցէք Ֆըրանսայի, հրաշալի երկիր է": Գրախօսականին հեղինակն է Մոհամէտ Այսաուի:

ՍՏԱՅԱՆՔ

ՀԱՆԴԷՍ
Գրականութեան եւ Արուեստի
(աշուն 2005)

ԹԵՀՐԱՆ (Իրան)

ԱՐՏՈՅՏՆԵՐՈՒ ԱԳԱՐԱԿԸ
ԱՆԹՈՆԻԱ ԱՐՍԼԱՆ
Թարգմանեց՝
ՎԱՉԳԻՆ ԲԱՄՊԱԿԵԱՆ

ԱՂՕԹՔ
Ե Ւ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Բժիշկ եւ Տիկին Համբարձում եւ Ասղիկ Սէմէրճեան եւ զաւակները,

Տէր եւ Տիկին Սարգիս եւ Քնար Պալեան եւ զաւակները,

կը ծանուցանեն թէ

այս կիրակի, Փետրուար 5ին, ի ժամու Սրբոյ Պատարագին, Փարիզի Ս. Յովհաննէս-Մկրտիչ Մայր Տաճարին մէջ՝ ԱՂՕԹՔ *պիտի ըլլայ եւ* ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ *կատարուի իրենց հանգուցեալ ծնողաց, մեծ ծնողաց եւ հարազատաց՝*

ԵԴՈՒԱՐԴ ՊԱԼԵԱՆ-Ի

անոր մահուան առաջին տարելիցին առթիւ,

եւ

ՍՈՆԱ ՊԱԼԵԱՆ-Ի
(ծնեալ՝ ՀԱՄԲԻԿԵԱՆ)

անոր մահուան երկրորդ տարելիցին առթիւ:

"Յաւիտենական՝ ՅԻՇԱՏԱԿՆ ԱՐԴԱՐՈՑ՝ օրհնութեամբ եղիցի":

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԵԱՄԲ ՍՏԱՑԱՆՔ

ԿՐՃՆՈՊԼԸ.– *Տիկին Շ. Մանուկեան* 50 *Եւրօ:*

***

ԱՆԹՈՆԻ.– *Տիկին Զանտամենեկօ* 50 *Եւրօ:*

***

ԳԼԵՐՄՈՆ.– *Պ. Ժան Եորկի* 30 *Եւրօ:*

LOTO SPECIAL

CARNAVAL
DE VENISE

1er Prix :
UN SEJOUR POUR 2 PERSONNES A VENISE
...et de nombreux autres lots de valeur...

Dimanche
5 février à 15h
organisé par
l'ECOLE ARMENIENNE
KHATCHADOUR ABOVIAN
339 avenue du Prado — 13008 Marseille
Tél. : 04 91 77 84 70

Fabriqué & Distribué par CEPOVETT S.A
150, ancienne route de Beaujeu - GLEIZÉ BP 421
69653 VILLEFRANCHE / SAÔNE CEDEX
Tél : 04 74 62 47 00 - Fax : 04 74 68 20 09 - Em@il : stk@stk.fr

(Շար. Ա. Էջէն)

տակ կ'ապրի: Այդ օգնութիւնը չի կրնար ենթակայ ըլլալ անարդար պայմաններու": Ի դէպ, Գաւար Անիշենէ (Փետր. 1) արձագանգ կը հանդիսանայ "գաղտնի կապերու", զոր Իսրայէլ ունեցած է Համասի հետ: Տասը ամիս առաջ, Նեթանիահուի մէկ խորհրդականը գաղտնի բանակցութիւն վարած է Ժընեւ Համասի մէկ բանագնացին հետ, որու մասնակցած են իսրայէլացի գործարար մը եւ Սաուտի Արաբիոյ դեսպանատան մէկ դիւանագէտը: Օրակարգի նիւթը եղած է "Համասի հետ համամասնակարաբերում մը գրաւուած հողամասերուն մէջ": Առաջին անգամ չէ որ Իսրայէլ նման յարաբերութիւններ կը մշակէ, նպատակ ունենալով տկարացնել ՊԱԿ-ը (Արաֆաթի չարժումը): 2004ի Յունուարին իսկ, Համաս հանդիպում ունեցած է ԱՄՆ-ու բանագնացներու հետ Գազայի մէջ եւ որու նպատակն էր, Ամերիկացիներուն համար, տեղեկանալ թէ Համասը կրնա՞յ հակակշռել ալ-Քաիտան եւ որու փոխարէն Համասը կ'ուզէր որ վերջ տրուի "թիրախ ունեցող սպանութիւններուն", զոր կը կիրարկէր Իսրայէլ:

ԳԱՀԻՐԻի հարաւը, Հուրղատայի եւ

Ա. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ–ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

ԿԻՐԱԿԻ, Փետրուար 5.–

ԲԱՐԵԿԵՆԴԱՆ Առաջաւորաց Պահոց Առաջաւորաց կը նշանակէ "առաջին պահք". այսինքն Հայոց մէջ հաստատուած առաջին հնգօրեայ պահքը, սահմանուած է Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի ձեռքով:

ԵԿԱ'ՑՔ ՏՕՆԵՍՑՈՒՔ...

Տօն Սրբոցն Սարգսի զօրավարին եւ որդւոյ նորին Մարտիրոսին եւ չորեքտասան զինուորացն:

ՇԱԲԱԹ, Փետրուար 11.–

Ժամը 9·30ին գիշերային եւ առաւօտեան ժամերգութեանց պաշտամամբ:

ԴԻՒԱՆ ՄՍՑՐ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

ՎԱՐԴԱՆԱՆՔ

կազմակերպութեամբ Վիէնի "Սեւան" մասնաճիւղին, Վարդանանց Զօրավարաց յիշատակութիւն Շաբաթ, Փետրուար 11, ժամը 20·30ին, Վիէնի Մշակոյթի Տան մէջ:

Կը խօսի՝ ԱՆԱՀԻՏ ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆ:

–Մուտքը ազատ է–

□

Section **«D. Missakian»**
de Sevran Livry

SOIREE «COUSCOUS»

Le samedi 4 février à 20h30
à la Maison de la CBAF
17 rue Charles Péguy
93190 Livry Gargan
Réservations :
— **Madeleine : 01 43 83 87 68;**
— **Nilva : 01 42 36 33 73**
Nous vous attendons nombreux

□

RECHERCHE

La Croix Bleue des Arméniens de France recherche pour les séjours de Bellefontaine :

Eté : Juillet et Août 2006
- **Directeurs diplomés BAFD**
- **Animateurs diplomés BAFA ou stagiaire BAFA (bon niveau de ski pour le séjour d'hiver)**

Candidatures à adresser à :

CBAF — 17 rue Bleue 75009 PARIS.
par e-mail : cbaf@wanadoo.fr
ou par fax : 01 53 34 12 13

Ա. ՅԱԿՈԲ - ԼԻՈՆ

ՍՈՒՐԲ ՍԱՐԳԻՍ
ՇԱԲԱԹ, Փետրուար 11.–

Տօն է Սուրբ Սարգիսի

Այս առթիւ Լիոնի Ս. Յակոբ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ պատարագ կը մատուցուի առաւօտեան ժամը 10ին:

Կը պատարագէ՝
ԻՍԱՀԱԿ Ա. ՔՀՆԾ. ՀԷՔԻՄԵԱՆ

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ
ՖՐԱՆՍԱ

ԱՆԴԱՄԱԿԱՆ ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

1· Լիոնի եւ Շրջակայից Հայ Առաքելական Եկեղեցւոյ Ազգային Միութեան Վարչութիւնը

2· Տէսինի Սուրբ Աստուածածին Եկեղեցւոյ Կրօնական Ընկերակցութեան Վարչութիւնը

3· Վալանսի Կրօնական Ընկերակցութեան Վարչութիւնը

4· Կրենոպլի Հայ Ազգային Ընկերակցութեան Վարչութիւնը

5· Սէն Թէթիէնի Հայ Ազգային Միութեան Վարչութիւնը

6· Փոն տը Շէրվի եւ Շարվիէօյի Հայ Ազգային Միութեան Վարչութիւնը

Ռոն–Ալփեան Շրջանի այս վեց կրօնական ընկերակցութիւններու վարչական կազմերը հաճոյքն ունին հրաւիրելու իրենց անդամները Անդամական Արտակարգ Ընդհանուր Ժողովի որ տեղի կ'ունենայ կիրակի, 12 Փետրուար 2006ին, կէսօրէ ետք ժամը 15ին, իւրաքանչիւրը իր Եկեղեցւոյ սրահին մէջ:

Օրակարգի նիւթ. – Կանոնագրութեան փոփոխութիւն:

Նոյն օրը նոյն վայրին մէջ կէսօրէ ետք ժամը 16·30ին Արտակարգ Ընդհանուր Ժողովի ընդհատումէն ետք, Անդամները հրաւիրուած են Անդամական Ընդհանուր Պարզ Ժողովի:

Օրակարգ· – Ընտրութիւն Թեմական Պատգամաւորներու:

Կը յիշեցուի թէ ընտրութիւններուն մասնակցելու համար անհրաժեշտ է վճարել անդամատուրքերը:

Առ ի գիտութիւն կը հաղորդուին ասոնք Ընկերակցութիւններու անդամներուն:

ԴԻՒԱՆ
ՌՈՆ–ԱԼՓԵԱՆ ՇՐՋԱՆԻ
ՀԱՑՐԱՊԵՏԱԿԱՆ
ՊԱՏԱՒԻՐԱԿՈՒԹԵԱՆ
ՓՈԽԱՆՈՐԴՈՒԹԵԱՆ

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

Հ.Մ.Ը.Մ.-ՖՐԱՆՍ

Հ.Մ.Ը.Մ. – Ֆրանսի վարչութիւնը կը վերակազմէ Միութեան չեփորախումբը (փաֆֆարը):

Այս տարեշրջանին ֆանֆարի փորձերը տեղի կ'ունենան կիրակի օրերը, ժամը 13էն 15, "Դպրոցասէր" վարժարանէն ներս. հասցէ՝

1 Boulevard du Nord — 93340 Le Raincy

ղեկավարութեամբ արհեստավարժ խմբավար Պ. Եդուարդ Բարսեղեանի:

Ցաւելեալ մանրամասնութեան համար հեռաձայնել հետեւեալ թիւերուն՝
06·23·12·69·14 կամ 06·25·93·28·90:

Հ.Մ.Ը.Մ.–ՖՐԱՆՍԻ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Լուքսորի մէջեւ հանրակառք մը ծանր արկած մը ունեցած է, Յունուար 31ին, որու հետեւանքով Հոնկ-Քոնկէն 14 զբօսաշրջիկներ մեռած են:

ՄԱՐԹԻՆ ԼՈՒԹԸՐ Քինկի այրին, մեռած է Մեքսիքա, 78 տարեկանին: Ամբողջ կեանքին երկյնքին պայքարած է փոքրամասնութեանց պաշտպանութեան համար:

LA CATHEDRALE APOSTOLIQUE ARMENIENNE DE MARSEILLE
SERPOTZ TARKMANTCHATZ
organise

PAQUES A JERUSALEM

PELERINAGE
du lundi 17 avril au mercredi 26 avril
Le Dimanche de Pâques sera célébré le 23 avril
au Patriarcat Arménien de Jérusalem, d'après l'Ancien Calendrier

PRIX : 1 690,00 euros

Ce prix comprend :
Aller-Retour: Marseille — Tel-Aviv — Marseille • Les transferts aéroport - hôtel • Hôtel 4 étoiles «Christmas Hôtel» à Jérusalem, en pension complète • Les excursions et visites en autocar de luxe • Assurances.

Inscription obligatoire avant le 10 février 2006.
Acompte de 500 euros à verser par chèque à l'ordre de : «Jérusalem 2006».

Renseignements et réservations :
☎ 04 91 77 84 70 / 06 16 04 16 69 / 04 91 26 20 95 (le soir)

Visites : Nazareth, Capharnaûm, Tibériade, Mont Thabor, Mont Sion, Ghétsémani, Betiéem, Eglise de la Sainte Vièrge, Vieille ville de Jérusalem, Saint-Sépulcre, Jérico, Mer morte, Mont des Oliviers.

Commémoration du 24 avril 1915 avec la Communauté Arménienne de Jérusalem.

Attention : validité du passeport : minimum 6 mois.

ՈՒՐԲԱԹ
ՓԵՏՐՈՒԱՐ 3
VENDREDI
3 FEVRIER
2006

LE NUMERO: 1,20 €

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՆԱԻԱՐԸ ՄԻՍԱԿԵԱՆ (1884 - 1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթաթերթի առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

81ՐԴ ՏԱՐԻ - ԹԻՒ 21.382 — Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN — 81e ANNEE — N° 21.382

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՑԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂԱՎ

ԱՆԳԱՐԱՑԻ մէջ, Ֆրանսայի արտաքին նախարարը՝ Ժ. Տուաթ-Պլազի հրաւիրած է Թուրքիան, որ ամրապնդէ բարենորոգումները իր Ջանքերը, եթէ կ'ուզէ անդամակցիլ Եւրոպական Միութեան: Շեշտը դրած է մասնաւորաբար արտայայտութեան ազատութեան, կիներու իրաւունքներու, ժողովրդամասնութեանց իրաւունքներու եւ կիպրոսի հարցին կարգադրութեան վրայ:

ԼԵՀԱՍՏԱՆ տեղի տուաւ եւ Փետրուար 1ին վերցուց իր վէթօն, չինարարական մարզի Թ.Վ.Ա.-ին վերաբերեալ: Այդ համաձայնութիւնը թոյլ կու տայ, որ մինչեւ 2010ի վերջ, Թ.Վ.Ա.ն մնայ 5.5% սակով, ինչ որ գոհունակութիւն պատճառեց գլխաւորաբար Ֆրանսայի: Ինը երկիրներ կ'օգտուին այս գերութենէն, որ վերջ կը գտնէր Դեկտ. 31ին, եթէ նոր համաձայնութիւն մը պայացած չըլլար: Ֆրանսայի չինարարական ճիւղին համար յաղթանակ մըն է, բայց, նաեւ Եւրոպայի եւ Ատլանտեան նահանգհոութեան համար:

"ԱՄԵՐԻԿԱՆ ՊԼԵՏՔ Է ԱՌԱՋՆՈՐԴԻ ԱՇԽԱՐՀԸ" ըսած է նաեւ Պուշ, իր ելոյթին ընթացքին: ԱՄՆ պէտք է ընդունի պատմութեան կոչը եւ համարձակութեամբ գործէն յանուն ազատութեան, կ'աւելցնէ ԱՄՆ-ու նախագահը, որ կ'ուզէ ուժանիւթի անկախութիւն մը ապահովել, բայց, իր խօսքերը ոչ ոք համոզած են: Ի դէպ, հետաքրքրական երեւոյթ մըն է նաեւ ինչ որ պատահած է Ուիլիըմ Պլումի մէկ գիրքին: Այս հեղինակը, դեռ 10 օր առաջ, անտեսուած էր: Գիրք մը գրած էր «Ռոկ սքէյք, է կայտ թու տը Ոարլտ'ս Օնլի Սուփըրփաուըր» (Լ'էքա վուայու, էօճ կիտ տը լ'Իւնիֆ Սիւփէրփիւիսանս Մոնտիալ), որ հաւաքածոն էր այն բոլոր ոճիրներուն զոր գործած են ԱՄՆ 1945էն ի վեր եւ լոյս տեսած էր 2000ին, ու, դեռ 2005ին կը գրաւէր 205.650րդ դիրքը համացանցով ապսպրուած գիրքերուն: Բաւած է որ, Յունուար 19ին, Ալ-Ժազիրա կայանէն Պէն Լաէն յանձնարարէ հաւատը («եթէ Պուշ չարունակէ իր տուեալները, օգտակար է որ կարդաք այդ հաւատը») որպէսզի գիրքը 26րդ տեղը գրաւէ 24 ժամուան ընթացքին եւ հեղինակն ալ – 72 տարեկան – օրուան մարդը դառնայ...:

ՖՐԱՆՍԱՑԻ ՄԷՋ, եկամուտներու տուրքերու յայտարարութեան պայմանաժամն է Մայիս 31, թուական մը, որ ցարդ վերապահուած էր ազատ ասպարէզներուն: Նախապէս, պայմանաժամը Մարտին էր:

ԻՍՐԱՑԷԼԱՑԻ ռահվիրաները բիւրտ յարձակում մը գործած են Այսրյորդանան, երբ պիւլտոզըրներով պարպած են նոր հաստատուած, ապօրինի ինը բնակութիւններ: Կռիւներու հետեւանքով 250 հոգի վիրաւորուած են, ռահվիրանութիւնը 45 ցուցարար ձերբակալած է: Շարունը փոխարինող վարչապետը կ'ուզէ չարունակել անոր գործը եւ տեղահան ընել առանց արտօնութեան հաստատուած գաղթավայրերը: Այս առթիւ, ռաբունիներու Ոարհուրդը հաղորդագրութիւն մը հրապարակած է, ուր կ'ըսէ· «Կառավարութիւնը անխնայ պատերազմ մը հռչակած է Իսրայէլի եւ իր հաւատարիմներուն միջեւ: Բոլոր միջոցներով, պէտք է վերջ տանք այդ հալածանքին, թէ ոչ պատերազմ կ'ըլլայ»:

ԲՐԻՏԱՆԱՑԻ 100րդ վիճաւոր մըն ալ մեռած է իրաք, զոհ պայթումի մը պատրայի մէջ, երկրին հարաւը: Այս առթիւ, Թ. Պլէր յայտարարած է "Մեր պատասխանը պիտի ըլլայ ստեղծուած վէճակէն խոյս չտալ, այլ կրկնապատկել մեր ճիգերը": Դեռ 8 հազար բրիտանացի զինուոր կայ Իրաք, գլխաւորաբար երկրին հարաւը:

Ա. ՀՕՃԱՒԱՆ դիմում րրած է որ կրկին դատուի, ըստ Մարզկային Իրաւանց Եւրոպական Ատեանին մէկ վճիռ, բայց, բաւական խոչընդոտներ կան, որոնք թոյլ չեն տար ընթացք տալ դիմումին: Ատեանը, 2005 Մայիսին, յանձնարարած էր Թուրքիոյ որ նոր դատավարութիւն մը կազմակերպէ, 1999ի դատը "անաչառ" չէր գտած: Այն ատեն Իօճալան մահուան դատապարտուած էր:

ՊԱՂՏԱՏԻ Եարմուք թաղամասին մէջ, Իրաքցի երկու լրագրողներ առեւանգըւած են Փետրուար 1ին, ըստ Ներքին Նախարարութեան: Երկուքն ալ կ'աշխատէին Հեռատեսիլի Ալ-Սումարիա կայանին համար եւ կառքի մը մէջ էին, երբ արարքը գործուած է: Սպառնալիքի տակ է որ առեւանգուած են:

ՄՈՀԱՄԷՏԻ ծաղրանկարներու հարցը նոր ծաւալ մը ստացած է, այս անգամ Ֆրանսայի մէջ, Ֆրանս-Սուարի հրատարակութենէն ետք, յանուն արտայայտութեան ազատութեան: Թերթը հրատարակած է 12 ծաղրանկարները ճիշդ այն ատեն երբ դիւանագիտական եւ կրօնական տագնապ մը կայ արդէն մահմետական աշխարհին հետ: Փարիզի մէջ, այս հրատարակութիւնը վրդոված է մահմետական պաշտամունքի Ֆրանսական Խորհուրդի նախագահը, որ "գրգռութիւն" որակած է կատարուածը: Կառավարութեան բանբերը՝ Ժ.-Ֆ. Գոմիէ յայտարարած է որ Ֆրանսա կառչած կը մնայ արտայայտութեան ազատութեան, բայց եւ այնպէս Փետր. 1ին Ֆրանս-Սուարի սեփականատէրը՝ Ռ. Լաքահ պաշտօնազրկած է թերթին հրատարակիչը յանուն "ամէն մէկուն հաւատքին եւ համոզումներուն" յարգանքին: Այս կարգադրութիւնը անակնկալի բերած է անձնակազմը որ այս ամբողջին ետին հաշուեյարդար մը կը տեսնէ, չրջանի մը, երբ թերթը անառնկութեան դուռն է: Էր երբեմն, Ֆրանս-Սուար, զոր Փիէր Լազարէֆ հիմնած է 1944ին, մէկ միլիոն տպաքանակ ունէր: Արաբական աշխարհին մէջ, դանիական ապրանքներուն պօյքոթը կը տարածուի, Սաուտի Արաբիայէն եւ Լիբիայէն ետք Սուրիա ալ նոյն որոշումը տուած է եւ Դամասկոս կանչած է Դանիոյ իր դեսպանը: Այլ թերթեր ուզած են զօրակցիլ իրենց պաշտօնակիցին եւ ծաղրանկարները կամ անոնցմէ մաս մը հրատարակած են, ինչպէս Ա. Պէ. Սէ. եւ Էլ-Փէրիոտիքօ (Սպանիա), Լա Սթամփա եւ Իլ Գոռիէռէ տէլլա Սեռա (Իտալիա), Տի Վելթ (Գերմանիա): Այս վերջին պահպանողական թերթը խամբագրականով մը դիտել կու տայ· – "Մահմետական բողքները աւելի լրջութեամբ նկատի կ'առնէինք եթէ նուազ կեղծաւոր ըլլային: Երբ սուրիական հեռատեսիլը փաստանորկարներ ցոյց տուաւ, որոնք մարդակեր ռաբունիներ կը ներկայացնէին եւ իմամները լռեցին":

ԳԵՐՄԱՆԻՈՑ կառավարութիւնը, բաւական վէճերէ ետք, Փեփորուար 1ին հաստատեց եկաւ, հանդստեան կոչեւելու տարիքը 67ի բարձրացնելով: Հակառակ կարգ մը կուսակցութիւններու վերապահութեան, օրէնքը պիտի գործադրուի 2029ին, փոխանակ 2035ին:

ԺՈՍՓԷՆի համար ոչ մէկ "նախագահելի" կայ կուսակցութեան մէջ: Լա Փրովանսին տուած իր հարցազրոյցին մէջ, կ'ըսէ թէ բազմաթիւ անձնաւորութիւններ կան մրցակցութեան մէջ, առիկա ցոյց կու տայ Ընկերվարական կուսակցութեան հարստութիւնը, բայց ճիշդ է որ ոչ մէկը դեռ ինքզինք պարտադրած է": Իր մասին ալ ճշդած է թէ "կեանք մը կայ իշխանութենէն ետք": Ինչ կը վերաբերի "բազմաթիւ անձնաւորութեան" Լիպէրասիոն (Փետր. 2) դիտել կու տայ որ Ընկերվարական կուսակցութիւնը 285 գեկավարներով, բոլոր մրցանիշները կը կոտրէ...

ԱՖՂԱՆԻՍՏԱՆի 10,5 միլիառ տոլար պիտի տայ միջազգային հաւաքականութիւնը գալիք հինգ տարիներու ընթացքին երկրին վերաշինութեան համար: Այս դումարին չորս միլիառը ԱՄՆ-էն կու գայ, 1,2 միլիառը Համաշխարհային Բրամատունէն, մէկ միլիառը Զարգացման ասիական դրամատունէն, 885 միլիոնը Մեծն Բրիտանիայէն, 480 միլիոնը Գերմանիայէն եւ 450 միլիոնն ալ Ճափոնէն:

ԱՄԵՐԻԿԱՑի զինուորներ կրակ բացած են Գանատայի դեսպանին կառքին վրայ Իրաքի մէջ, բայց վիրաւոր չկայ: Կառքը չէր դանդաղեցուցած իր գնացքը հակակշռի չրջանին մէջ (կանաչ գօտի):

Ս. ՀԻՒՍԷՑՆի դատավարութիւնը կը չարունակուի իր բացակայութեան: Ինք եւ իր փաստաբանները այս ձեւով ուզած են բողոքել նոր դատաւորին (քիւրտ) ներկայութեան դէմ: Հինգ վկաներ պատմած են դէպքերէ, Ս. Հիւսէյնի արիւնալի հալածանքը 1982ին:

ՖՈՒԹՊՈԼի Համաշխարհային Բաժակի աւարտականին եթէ հասնի Ֆրանսա (Ցունիս 9 – Ցուլիս 9) Թ. Էֆ. 1 հեռատեսիլի կայանին վրայ 30 երկվայրկեան ծանուցումը պիտի արժէ 287.500 եւրօ (առանց տուրքի), ինչ որ մրցանիշ մը կը նկատուի:

ՀԱՑԿԱԿԱՆ ԽԱՉՔԱՐԵՐԸ ԹՈՂ ՍՊԱՍԵՆ

Եւրոպայի Խորհուրդի խորհրդարանական վեհաժողովին մշակոյթի ու կրթութեան յանձնաժողովին պատուիրակութիւնը ամրան պիտի այցելէ Հին Զուղայի շրջանը, տեղեկագիր մը պատրաստելու համար հայկական յուշարձաններուն պահպանութեան խնդիրներուն առընչութեամբ: Մեկնելով խաչքարերու դէմ դեկտեմբերեան նոր բարբարոսութեան փաստէն, նոյն յանձնախումբին առջեւ հարցը ներկայացուցած է աւոր Հայաստանէն անդամ, Ազգային ժողովի "Արդարութիւն" խմբակցութեան ներկայացուցիչ Ստեփան Դեմիրճեան: Եւրոպական նոյն վեհաժողովին մէջ հայկական պատուիրակութեան ղեկավար ու Ազգային ժողովի փոխ նախագահ Տ. Թորոսեան յիշեցուցած է թէ Հայաստանի նախորդ պատուիրակութեան կողմէ ալ նոյն հարցը ներկայացուած էր 2002ի վերջաւորութեան երբ հայկական խաչքարերու առաջին ջարդ մը տեղի ունեցած էր: 2003 Ապրիլին որոշուած էր զեկուցաբեր նշանակել, եւլն.: Սակայն յետոյ ձգձգուած էր խնդիրը: Այդ ձգձգումն ալ բնականաբար խրախուսիչ ազդակ եղած է ներկայի բանդումին:

Այս անգամ որոշուեր է ամառը պատուիրակութիւն ղրկել, մինչ հայկական կոթողներու ջարդը տեղի ունեցաւ Դեկտեմբեր 15ին: Զարմանալի՞ է: Է՛հ, եւրոպացի փափկասուն երեսփոխանները ձմրան ցուրտին Նախիջեւանի բարբարոսութիները չափչփելու չէին ի սէր երկու հայկական խաչքարի որոնց ներկայութիւնը վստահաբար աւելի տաղտուկ է իրենց համար, քան բանդումը:

Ամառը նման առաքելութեան յարմար եղանակ է· բարբարոսը դալարած, պըտուղները հասունցած կ'ըլլան, յարմար միջավայր տրամադրելով բացօթեայ խըղճոյքներու, պտոյտներու: Անշուշտ գիտեն եւրոպացի երեսփոխանները թէ մշակոյթ բանդողները ո՛րքան հիւրամեծար, սիրալիր ու հանոյակատար կ'ըլլան, յատկապէս պատիժի մարդոց նկատմամբ:

Թէ մինչ այդ Արաբաբ խաչքարերուն իր ափերը լեցուած կտորասաճիէն փշուր անգամ ձգած չըլլա՞ր, ջուրերուն գարնանային վարարումով... այդ մէկն ալ մեր ու մեր խաչքարերուն չար բախտէն: Ի վերջոյ, եւրոպական ծանրաբեռն իրենց աշխատանքը ձգած Հին Զուղայի պատահարը ստուգելու գացողներէն չի կարելի անկարելին ակնկալել: Զէ՛, զիրենք նկատի ունեցած չէր Գամառ Քաթիպան երբ կը գրէր·

"Մայր Արաքսի ափերով
քայլամոլոր գնում եմ,
Հին–հին դարուց յիշատակ
ալեաց մէջը պտրում եմ":

Թ. ԱՐՓԻ

ՀԱՑԿԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

ՓԱՐԻԶԵԱՆ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄԻՆ ՆԱԽՕՐԵԱԿԻՆ

Հայաստանի ու Ադրբեջանի նախագահներուն փարիզեան հանդիպումին նախօրեակին Հայաստանի Արտաքին գործերու նախարարութեան բանբերը Հ. Գասպարեան յայտնած է թէ հայկական կողմը ղրական տրամադրութեամբ փարիզ կը մեկնի, սակայն կան տակաւին բարդ հարցեր: Անոնց նկատմամբ Հայաստանի ու Ադրբեջանի կարծիքները տարբեր են, ինչ որ կը թելադրէ զգոյշ ըլլայ ակնկալութիւններու առումով: Այսուհանդերձ, անտեղի բան չէ յառաջընթաց քայլ մը յուսալ:

Հ. Գասպարեան զգոյշ ըլլալու գլխաւոր պատճառ նկատած է 2006ը համաձայնութեան տարի տեսնելու հայկական ցանկութեան փոխարէն ադրբեջանական կողմէն յաճախ հնչող կոպիտ յայտարարութիւնները եւ զիջումը մերժող կեցուածքը:

*
**

ԻՐԱՆ - ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԵՐԿՐՈՐԴ ԿԱՁԱՄՈՒՂ ՄԸ

Իրանի Տնտեսութեան նախարարը յայտնած է թէ իր երկիրը հետաքրքրուած է Հայաստանի հետ կազմուղին չինութիւնը չուտով աւարտելով եւ կը պաշտպանէ երկրորդի մըն ալ կառուցումին գաղափարը: Տ. Ճաֆարի աւելցուցած է թէ Իրան պատրաստ է տարբեր մարզերու մէջ Հայաստանի հետ գործակցութեան վերաբերող ստորագրուած բոլոր համաձայնագրերը յարգելու: Իրանեան ընկերութիւններ կը մասնակցին կազով բանող ջերմաելեկտրակայանի, էլեկտրական դիծերու, էլեկտրական ենթակայաններու չինարարութեան:

ՔՐՏԱԿԱՆ ԹԵՐԹԻՆ ՋՐՈՅՑԸ ՀՐԱՆԴ ՏԻՆՔԻ ՀԵՏ

Քրտական օրաթերթը "Ըօզկիւր փոլիթիքա" Յունուար 28ի թիւով չաբաթականի յատկացուցած է "Ակօս" չաբաթաթերթի հիմնադիր ու գլխաւոր խմբագիր Հ. Տինքի հետ հարցազրոյցի մը: Զրուցավար Ալի Կիւլէր նիւթ ըրած է հայ լրագրողը թիրախ առած ծանօթ հետապնդումները որոնց կորիզը կը կազմէ "Թրքութիւնը հրապարակաւ անարգել"ու ամբաստանութիւնը: Ամբաստանութիւն որ մեծաչնորհը չէր Հ. Տինքի, բայց Օ. Փամուքի դատը ընկելու որոշումէն ի վեր գրեթէ առանձին մնացած է ու որոշ չափով ալ լռութեան մատնուած իր պարագան:

"Ի՞նչ է ձեզմէ ուզուածը" հարցումին պատասխանելով ան կ'ըսէ թէ ճշդրտօրէն չի գիտեր մէկ բան. գինքն ու իրեն նմանները թիրախ առած քարոզչութիւնը միայն քանի մը ազդայնամոլ փաստաբանի ու անձի տահմանով մնացած երեւո՞յթ է, թէ այլ խորութիւն մը կը պարտկէ: Իր տպաւորութիւնը աւելի երկրորդն է: Ոչ ըոշապէս չի գիտեր, ատոր անհրաժեշտ փաստերը չունի, բայց կը զգայ թէ ներկայի երեւոյթին տակ աւելի խոր բաներ կան: Կու տայ հետեւեալ բացատրութիւնը. «"Ակօս" Թուրքիոյ հայ հաւաքականութեան ծոցէն ծնած թերթ մըն է: Ջանացած է իր հարցերը վերածել Թուրքիոյ հարցերուն, իսկ Թուրքիոյ հարցը վերածել իր փոքր համայնքին կեանքին հիմնական հարցին: Ու լայն չափով յաջողած է ատիկա ընելու: Յաջողած է, նոյնիսկ իր սահմանէն, չափէն անդին անցնելով: Այնքան որ օր մը այլեւս ոմանք "Ակօս"ին ու անոր ընդմէջէն ինծի՝ "այլեւս չափը անցուցիր" ըսելու դիրքի հասած են»:

Իրենց ըրածը Թուրքիոյ համար սովորական համարձակութեան արարք մը չէր. Հայու ինքնութեամբ ապրիլը դժուար, ոմանց կողմէ ձեւաւորելու ջանք տարուած հայկական կաղապարին անյարիր ընթացք ունենալ: "Հայկական կաղապարը" այն է որուն պարփակած Հայը, հայութիւնը լոյսին կը յայտնուին հարկաւոր պարագային, ըսելու համար թէ շատ երջանիկ են, ոչ մէկ հարց ունին այս երկրին մէջ. իսկ երբ հարուածը իրենց գլխուն կը ստանան, ձայն չեն հաներ, կը զոհանան իրենց տրուածով, հարցերու, նեղութիւններու պարագային լուռ կը մընան, լռութեամբ տանելով իրենց վիճակածը: "Ակօս" կը ջանայ ըլլալ այս պատկերը: Ատոր գով կարելին կ'ընէ լոյսին բերելու համար բո՛ւն դէմքը պատմութեան մը որ Թուրքիոյ մէջ ծաւալուն կերպով կը թելադրուի պանդուածներուն, սուտ ու կեղծ բնոյթով: Այդ ուղղութեամբ ո՛չ արհամարհելի դործ կատարած են մինչեւ այսօր. կը կարծէ թէ այդ պատճառով է որ ծանօթ չրջանակներու հակազդեցութիւններուն թիրախ եղած են:

Այդ չրջանակները ըստ Հ. Տինքի, չեն փափաքիր Թուրքիոյ Եւրոպական միութեան անդամակցութիւնը: Ու արկելք ըլլալու համար կ'ընեն ինչ որ իրենց ձեռքէն կու գայ. Իրենց նպատակն է հակակշռողավարական պատկեր մը տալ երկրին ու համոզել որ Թուրքիա Եւրոպական միութեան արժանի չէ: Ասիկա է իր տպաւորութիւնը, քանի որ կ'ըսէ թէ արտայայտութեան անկախութիւնը կարեւոր նուաճումի հասած էր: Մանաւանդ վերջին քանի մը տարուան ընթացքին կարելի էր բաւական ազատօրէն դրել ու խօսիլ: Բայց յետոյ Օ. Փամուքի, կամ իրեն նմաններուն որպէս յարձակումի թիրախ ընտրութիւնը ուղղուաւ եղած է. ամբաստանողները լաւ հաչուած են թէ ո՛ւր եւ որոնք պէտք է ընտրեն: Ամօթալի կը նկատէ կացութիւնը, հարց տալով թէ ինչո՛ւ կառավարութիւնը այդ հատուածին դէմ անհամարձակ կը վարուի:

Անոնց համար հայկական ցեղասպանութեան ճանաչումը միակ հարցը չէ. կը չահարկեն քրտականը, կիպրականը, ալեւիականը: Կը վախցնեն Թուրքիոյ մասնատումին հեռանկարով: Անոնց ամբողջ դարձը հարց ստեղծելն է, ատով Եւրոպական միութեան դէմ նորանոր հոսանքներ յառաջ բերելը: Ատիկա որոշակի քաղաքականութիւն է որ կը կիրարկուի: Կը խօսին Հայերու հողային պահանջին, հատուցումի պահանջին մասին, որպէս վախ պատճառող ազդակներ: Շատ լաւ գիտեն սակայն թէ Հայերը հողային պահանջ չունին, ատոնք իրական բաներ չեն:

Հայկական հարցին առընչութեամբ Թուրքիոյ մէջ անյետաձգարձ հոլովոյթ մը արձանագրուած է: Հ. Տինք զայն կը կոչէ "հաւաքականութեան հարցում ուղղել"ու հոլովոյթը: Սակայն ապացոյցը կը նկատէ ներքին ուժականութեան մը: Հաւաքականութիւնը այլեւս հարցումներ կ'ուղղէ իր անցեալին, ներկային ու ապագային մասին: Ասիկա երկրին մէջ միաձեւ քաղաքացի ստեղծելու մինչեւ այսօր կատարուած ջանքին հակասող ընթացք է: Որովհետեւ Թուրքիոյ մէջ բոլոր փոփոխութիւնները վերէն վար ուղղութեան կը հետեւին. վերէն հաւաքականութեան կը պարտադրուին: Վարէն դէպի վեր փոփոխութիւն երբեք չէ տեսնուած: Ասիկա է որ կը պատահի այսօր. ու "խրոնիկ պետութիւն" կոչուածը սկսած է կորնչցնել այն միաձեւ քաղաքացիները որոնց ստեղծումին կը ջանար: Երեւոյթը նոյնն է հայկական հարցին ալ պարագային, քրտականին ալ, կիպրականին ալ:

Հ. Տինքի չեշտածը այն է որ երկրին մէջ ոչ թէ արտայայտութեան, այլ մըտածումի անկախութիւնը յափշտակուած է: Ան կ'ըսէ. «Մեր փոքր տարիքին, դրպրոցին մէջ միաձեւ բաղաքացիի իմքնութիւնը կը պարտադրուի: Անկէ դուրս մնացող, միաձեւութեան մերժող, հարցատէր բաղաքացիներու համար ալ 301-րդին, 305-րդին նման յօդուածներ կը ստեղծուին որպէսզի անոնց արգելք ըլլան: ... Հայկականը հարցին մէջ ալ խուճապի մէջ են, որովհետեւ հաւաքականութիւնը սկսած է հարցումներ ուղղել: Իրականութեան մէջ անոնց վախցածը արտաքին աշխարհը չէ. անոր ենթադրութիւններն ու խորհրդարաններու ընդունած օրէնքները չեն: Իրենց բուն վախցածը Թուրքիոյ ներսէն ծնած հարցումներն են. պատմութեան հետաքրքրութեան տէր, հարցատէր մարդիկն են: Զանոնք կասեցնելու համար ներկայիս սկսած իրենց ամբողջ ուժով յառաջ մղել պաշտօնական յայտնի թեզերը, զանոնք ներմուծելով մինչեւ իսկ նախակրթարանի դասագիրքերուն մէջ»:

"Ակօս"ով տարուած ջանքը կը միտի տեղեկացնելու, լուսաբանելու: Հաւաքականութիւնը գիտնալու պէտք ունի: «Թո՛ղ գիտնայ, յետոյ ինք որոշէ ուրանալ, կամ խոստովանիլ: Ժողովուրդ մը միայն տեղեակ ըլլալէետք կրնայ իր խիղճը խօսեցնել: Ա՛յս կէտին վրայ է որ Սփիւռքը զիս չի հասկնար: Թերեւս կը հասկնայ, բայց գործին չի գար. թերեւս ալ կուգայ:

Սա ալ կ'ըսեմ. դուրսէն ճնշումներով օր մը թերեւս կարելի կ'ըլլայ ցեղասպանութիւնը ընդունիլ տալ թուրք կառավարութեան: Սակայն ասիկա ոչ մէկ օգուտ կ'ունենայ: Որովհետեւ ոչ մէկ պետութիւն խիղճ կ'ունենայ, այլ՝ շահ: Խիղճը ժողովուրդներուն կը պատկանի»:

Օ. Փամուքի դէմ ձեռնարկուածը փաստն է թէ Թուրքիա հարկ է պատմութեան լուրջ ուսումնասիրութեան մը ձեռնարկէ: Ու Հ. Տինք հարկաւոր կը նկատէ որ Հայերը ընդառաջելով երկխօսութեան թրքական հրաւէրին, մասնակցին այդ ուսումնասիրութեան: Կը հաւատայ թէ պիտի ապրինք այդ հոլովոյթը: Վէճեր պիտի ըլլան, թեր ու դէմ կարծիքներու բախում, բայց նաեւ մաքրագործումի փուլ մը. կը խորհի որ ատկէ ետք Հայերն ու Թուրքերը որոշ բնականոնացումի չրջան մը պիտի ապրին:

Զրուցավարը աւարտելէ առաջ կը յիշեցնէ թէ իրեն եղած ամբաստանութեան պահուն հայ լրագրողը ըսած էր. «Եթէ ճակատէս այս մուրը չսրբուի, կ'ելլեմ կ'երթամ»: «Ի՞նչ է այդ մուրը» հարց կու տայ Ա. Կիւլէր:

Հ. Տինք կը բացատրէ թէ ոչ ոք, ոչ մէկ կրօնք, ոչ մէկու տարբերութիւն կը վարկաբեկէ. ատիկա իր կարծիքով ցեղասպանութիւն է. իսկ ցեղասպանութիւնը՝ մեծագոյն յանցանք: Հետեւաբար երբ կ'ամբաստանուի "Թուրքերը նուաստացնելով", կը ժխտէ. կը պահանջէ որ այդ յանցանքը ճակտէն սրբուի: Հակառակ պարագային չի կրնար միանգամայն ապրիլ վարկաբեկած մարդոց հետ: Ու կը մեկնի:

"Ո՞ւր" հարց կու տայ խօսակիցը. Հ. Տինք կը պատասխանէ. «Պապերս այս երկրէն մեկնեցան, առանց գիտնալու թէ ո՛ւր կ'երթային: Ես ալ անոնց նման ճամբայ կ'ելլեմ, երթալու համար հոն ուր ճամբան կը տանի...»:

Պատրաստեց՝
ԱՐՓԻ ԹՈՓՈՃԵԱՆ

ԱԴԱՄԱՆԴՆԵՐՈՒ ՁԱՐՏԱՐԱՐՈՒԵՍՏԸ ԴԻՄԱԳԻԾ ԿԸ ՓՈԽԷ

ԳՐԻԳՈՐ ԹՈՒՂԼՈՒԵԱՆ

Անվերս կը նկատուի աշխարհի ադամանդներու մայրաքաղաքը: Դիրք մը որուն հասած է ան չնորհիւ իր դարաւոր փորձառութեան: Կեդրոնական կայարանին մօտակայքը, հետիոտներու սահմանուած ու խիստ հսկողութեան ենթակայ քանի մը իրերհաղորդ փողոցներէ բաղկացած թաղամասի մը մէջ, 1600 հիմնարկներու մասնակցութեամբ կը կատարուի տարեկան 25էն 30 միլիառ տոլար արժէքով, աշխարհի 80% անտաշ ու 50% մշակուած ադամանդներու առեւտուրը:

Առաջին անգամ ադամանդները յայտնաբերուեցան Հնդկաստանի մէջ, մօտ 2500 տարի առաջ: Մինչեւ ԺԸ. դար, միջզգային չուկային վրայ գտնուող ադամանդները կը նկատուէին միայն Հընդկաստանի պատկանող:

ԺԹ. դարու սկզբնական չրջանէն սկսեալ, Եւրոպայի հիւսիսային ցամաքամասը վաճառականական մշտական կապեր հաստատեց Արեւելքի հետ ու հնդկական ադամանդները վենետիկ կը հասնէին երկու ճամբով. մէկը՝ անցնելով Ասիկնէն, Եթովպիայէն ու Եգիպտոսէն, միւսը՝ Արաբիայէն, Պարսկաստանէն, Հայաստանէն ու Թուրքիայէն:

1498ին փորթուկալցի երկրախոյզ Վասքո տա Կամայի Հնդկաստանի ծովային ուղիղ ճամբու գիւտին չնորհիւ, ադամանդներու վաճառականութիւնը նոր թափ ստացաւ: Անկէ ետք հնդկական թանկարժէք քարերը Լիզպոնէն չիտակ կ'ուղարկուէին Անվերս: Այսպէսով է որ սկիզբ առին պելժիական նաւահանգիստին եւ Հնդկաստանի միջեւ դարեր տեւող վաճառականական կապերը:

Հարիւրաւոր տարիներու ընթացքին մինչ ադամանդներու ճարտարարուեստը չարունակականաբար բարգաւաճեցաւ, ան միշտ նկատուեցաւ առաւելաբար Հրեաներու պատկանող հատուած մը:

1500ական թուականներուն, Սպանիացին ու Փորթուկալէն, աւելի ուշ Արեւելեան Եւրոպայէն եկող Հրեաները իրենց մասնագիտութիւնը բերին Անվերս ու Ամսթերտամ: Այս երկիրներուն մէջ ճարտարարուեստը չարունակաբար զարգացաւ արմատանալով հրեայ ընտանիքներուն ու համայնքներուն մէջ: Ուղղափառ հրեայ գործատէրերը դարերէ ի վեր կը տիրապետեն ադամանդներու մշակումին ու վաճառքին: Ընտանիքի մը անդամները միշտ աչխատած են միասին, ստեղծելով միջավայր մը ուր աւանդութիւն դարձած վստահութիւնն ու գաղտնապահութիւնը կը յարատեւեն դարերէ ի վեր: Ժէ. դարուն՝ Անվերս կը կորնչցնէ ադամանդներու ճարտարարուեստի կեդրոն ըլլալու իր հանգամանքը, սակայն ԺԹ. դարու վերջերը կը վերագտնէ նախկին դիրքը:

1866ին Հարաւային Ափրիկէի մէջ ադամանդի առաջին հանքերու յայտնաբերմամբ թանկարժէք քարերը մեծ քանակով սկսան հասնիլ Եւրոպա ու այդ առթիւ Անվերս արձանագրեց անհախադէպ յաջողութիւններ: Նոյն տուեն հրեայ գործատէրերը կրցան իրենց գերիչխանութիւնը տարածել ճարտարարուեստին բոլոր հատուածներուն վրայ:

Սէսիլ Ռոտ, Տը Պիրզի հիմնադիրը 1888ին, իր հանքերուն արտադրութիւնը վաճառելու համար Լոնտոնի մեծահամբաւ դրամատուներուն եւ ադամանդագործներուն հետ կապ հաստատեց. բոլորն ալ Հրեայ էին: Անոնք իրենց ամուսնական կամ ազգականական կապերով չատ գոց միջավայր մը կը կազմէին եւ ուղղակի կը գործակցէին Անվերսի հետ: Այդին, Հարաւային Ափրիկէի ադամանդի հանքերը որոնք այդ ժամանակուան աչխարհի կարեւորագոյններն էին, կը պատկանէին հրեայ ընտանիքներու: Վերջիններուն կարգին կարելի է յիչել Օպընհայմըը ընտանիքը որուն գերդաստանը մինչեւ այսօր կ'իչխէ Տը Պիրզի վրայ, ինչպէս նաեւ Պարնէյ Պարնադոյի, Իսահագ Լիւիսի, Ալֆրէտ Պէյդի ու չատ մը ուրիչներու ընտանիքները:

Անվերսի ադամանդներու ճարտարարուեստը աւելի քան երեք տասնամեակ է վեր կ'ենթարկուի չարունակական փոփոխութիւններու: Վերջիններս սկիզբ առին 1970ական թուականներուն երբ փոքր թիւ մը հնդիկ վաճառականներ հաստատուեցան Անվերս, տարուած՝ ադամանդներու չահաբեր վաճառականութենէն ու երկրին ներդաղթի դիւրահաճ օրէնքներէն: Անոնք գլխաւորաբար կու գային Կուժարադ նահանգի Բալանբուր քաղաքէն: Անոնց նախնիները ազարակապաններ էղած են: Դաւանանքով ժայինական կաներ են, հին կրօնքի մը փոքրամասնութիւն կազմող հետեւորդները: Այս նորահաստատ համայնքին յաջողութիւնը այն աստիճան մեծ եղաւ որ, ադամանդներու ճարտարարուեստին աչխարհի ամենաչքառու վայրը ստեղծող ուղղափառ Հրեաները սոսկացած եղան այլեւս հետզհետէ քաղաքէն հեռանալու փոխանակ չառնակցելու նախորդ սերունդներէն իրենց փոխանցուած ձեռնարկը: Երեսուն տարուան ընթացքին հնդիկները ձեռք ձգեցին այն, ինչ որ Հրեաները երեք դար դրած էին կառուցանելու համար: Այժմ Անվերսի մէջ հազիւ 1700 ադամանդ մշակողներ կը գործեն, մինչ անոնց թիւը 25000-ի կը հասնէր 30 տարի առաջ:

Վերջին 20 տարուան ընթացքին Անվերսի ադամանդներու չուկային տարեկան առուտուրէն դոյացած գումարին հնդիկներուն ինկած բաժինը 25%էն անցաւ 65%ի, իսկ Հրեաներունը նոյն ժամանակաչրջանին 70%էն իչաւ 25%ի:

Անվերսի ադամանդներու ճարտարարուեստէն ներս, մեծերու կարգին տեղ գրաւած են այլեւս հնդիկները: Քաղաքին տասը առաջնակարգ ադամանդավաճառներէն վեցը հնդիկ են որոնք Հրեաներուն նման ամուսնական կամ ընտանեկան կապեր ունին իրարու հետ:

20րդ դարու գրեթէ ամբողջ տեւողութեանը Տը Պիրզ յաջողեցաւ ձեռք ձգել ադամանդի Ափրիկէի բոլոր կարեւոր հանքերուն վրայ: Ասոնց արտադրութեան մեծաչնորհը ունենալով ան ի վիճակի էր այլեւս հսկելու չուկան, նախատեսել անոր պահանջները, չրջաբերութեան մէջ դնել ադամանդներու սպառման համապատասխան ճիշդ քանակ, ելեւէջներէ զերծ պահել անոնց բարձր արժէքը ու ապահով չահ ձեռք ձգել:

2000 թուականէն ետք վրայ հասան երկու նչանակելի դէպքեր որոնք տակնուվրայ ըրին ադամանդներու աչխարհին սովորական գործելակերպը: Տը Պիրզի ադամանդներու չուկային պահապանի դերէն քաչուիլը ու անոր մրցակիցը դարձած իսրայէլահպատակ Լեւ Լեւիեւի յայտնաբերուիլը: Շարք մը իրազարձութիւններու հետեւանքով Տը Պիրզի դիրքը հետզհետէ տկարացաւ: Աւստրալիոյ ու Գանատայի մէջ արդիւնաբերութեան մէկ դրուեցան մեծածաւալ արտադրութիւն ունեցող ադամանդի հանքեր: Անորոչութիւն տիրեց Տը Պիրզի եւ ռուսական ադամանդի հանքերուն տէր Ալրոզա ընկերութեան վաճառականական կապերուն վրայ, մինչդեռ անոնք չատ սերտ եղած էին ժամանակին: Շուկայ հասան հետզհետէ աւելի մեծ քանակով ապօրինի ադամանդներ, մարդու միջնորդութեամբ որակով բարելաւուած ադամանդներ, արուեստական ադամանդներ, ինչպէս նաեւ չատ յաջող ադամանդի նմանակներ:

Իր նոր քաղաքականութեան համաձայն,

Տը Պիրզ ազամանդի նախանիւթ կը մատակարարէ մէայն խումբ մը ընարեալ հաստատութիւններու որոնք յանձն առած են մշակել ու յետոյ յղկուած ազամանդներով պճնուած գոհարեղէն շինել ու շուկայ հանել:

Լեւ Լեւիեւ Տը Պիրզի նոր գործելակերպը մեծաչնորհի տարբերակ մը նկատելով կը մերժէ անոր ենթարկուիլ ու չրջանցելու համար ազամանդի նախանիւթ ճարելու դժուարութիւնները, քարերու մշակման գործարանները կը բանայ ափրիկեան որոշ երկիրներու մէջ որոնց հանքերու արտադրութիւնը կը բաւարարէ շուկային պահանջին 50%ը:

Իր կայունութեամբ ու չհաթերութեամբ ծանօթ ազամանդի երբեմնի շուկան կը պատկանի այլեւս անցեալին: Լեւ Լեւիեւի ազամանդի ճարտարարուեստէն ներս նախաձեռնած յեղաշրջումէն ետք վերջինս կ'անցընէ անորոշ չրջան մը, ջանալով համակերպիլ նոր վիճակի մը, պահպանելու համար ազամանդներու բարձր արժէքը ու անոնց վերապրուած՝ անձի մը հանդէպ ամենաազնիւ զգացումներ արտայայտելու միջոցի յատկանիշը:

Այսօր ոչ ոք կարող է նախատեսելու թէ ի վերջոյ ի՛նչպէս կը ձեւաւորուի ազամանդի ճարտարարուեստին գործելակերպը:

Կարելի է սակայն որոշ ստուգումներ ընել: Ազամանդներու ճարտարարուեստը կը տեղափոխուի դէպի Արեւելք, յատկապէս Հնդկաստանի ու Չինաստանի ազամանդներու սպառողական չուկաներուն ցոյց տուած չատ բարձր աճին պատճառաւ: Աչխարհագրականօրէն կը նըշմարուին չրջանային գործակցութեան գօտիներ, Աւստրալիան Հնդկաստանի հետ, վերջինս ալ Չինաստանի հետ յատկապէս քարերու մշակման չրջանակէն ներս, Իսրայէլը՝ Ռուսաստանի ու քանի մը ափրիկեան երկիրներու հետ, ներառեալ Գոնկոյի Ժողովրդավար Հանրապետութիւնը ու Նամիպիան:

Անվերջին զատ ազամանդի կարեւոր միւս չուկաներն են Թել-Աւիվի, Ոսմպէյի ու Նիւ Եորքինները: Եթէ քանի մը տարիէ ի վեր չատ աչխոյժ գործունէութիւն ցոյց կու տան Թայլանտը ու Հոնկ-Գոնկը, Տուպայն է որ ազամանդի ճարտարարուեստին բոլոր հատուածներուն ուչադրութիւնը կը դրաւէ, թէ՛ իր աչխարհագրական դիրքով, թէ՛ անոնց տրամադրութեան տակ դրած յարմարագոյն սարքաւորումներով ու մանաւանդ տասնեակ տարիներ հարկերէ զերծ կացուցանելով: Գալով Անվերսի ապագային, տիրող ընդհանուր կարծիքին համաձայն, ան օր մը կը դադրի աչխարհի ազամանդներու մայրաքաղաքը ըլլալէ ու չարք մը ուրիչ կարեւոր չուկաներու կարգին կը դառնայ անոնցմէ մէկը:

Գ. Թ.

ՉԱՑՆԵՐ ԳԱԻԱՌԷՆ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԴՊՐՈՑ 2006

Մարսէյլ (Յառաջ)

Մատակարար Խորհուրդը Համազգայինի դպրոցին, Յունուար 27ին, աչակերտներով, ծնողներով, բարեկամներով, համակիրներով եւ ներկայութեամբ տեղական իչխանութիւններու, հայկական միութիւններու ներկայացուցիչներու, եկեղեցականներու, ներկայացուց 2006ի իր մաղթանքները, 2006ը ըլլալով հաստատութեան հիմնադրութեան 25ամեակը:

Բանբերը Մեթր Անի Քէչիչեան ընդգծեց առաջին օրերու "խենթութիւն"ը, յանդգնութիւնը, դժուարութիւնները, մարտահրաւէրները: Ոգեկոչեց յիչատակը երկու զվարճալի դերակատարներու՝ Ալէն Պազերճեանի եւ Իվ Գասպարեանի, աւելցնելով թէ այսօր Համազգային դըպրոցը չափահաս տարիքի հասած է, ու պիտի չարունակէ իր ծաւալումն եւ ծաղկուն երթը, միչտ վայելելով հայ հասարակութեան գուրգուրանքը եւ տեղական իչխանութիւններու նեցուկը:

Մատակարար Խորհուրդի անունով արտայայտուեցաւ Թագուհի Մարքոյեան: Ճետաղարձ ակնարկ մը ըրաւ առաջին դասարանէն (չորս աչակերտ) եւ նախկին յարմարցուած չէնքէն մինչեւ այսօրուան զեղակերտ կառոյցը եւ արձանագրուած յաջողութիւնները: Եւ սակայն, աւելցուց թէ կը մնան դեռ անաւարտ բաժիններ եւ անհրաժեչտ կառոյցներ. ինչպէս՝ մարզարանի մը չինութիւնը: Թագուհի Մարքոյեան, հայերէնով և Ֆրանսերէնով, Նոր Տարին չնորհաւորեց ներկաները: Հաւատք ընծայեց որ դաղութը հաւաքաբար կը դիմագրաւէ Համազգային դպրոցի ե՛ւ յաջողութիւնները, ե՛ւ դժուարութիւնները: Դպրոցը եւ աչակերտութիւնը ըլլալով դաղութին հպարտութիւնը:

Յաջորդաբար խոսք տրուեցաւ տեղական իչխանութիւններու ներկայացուցիչներուն: Փիլպէռ Քէրքէրեան արտայայտուեցաւ Մարսէյլի քաղաքապետարանի անունով: Երեսփոխան Սիլվի Անտրիէօ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ

ՀԱՑ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 31ի գիչերը, Հայ Մչակոյթի Տան Ժ. Մարանճեան սրահին մէջ, տեղի ունեցաւ Ամանորեան գիչերը, եւ ճաչով եւ պարով: Բազմաթիւ ընտանիքներ լեցուցած էին սրահը: Տեղւոյն նախագահը՝ Տ. Մարանճեանի բարի գալուստի խօսքէն ետք, երեկոյթը վարեց Լիոնի "Արմէնի" ռատիօ կայանի պատասխանատուներէն՝ Կարէն Պօղոսեան: Երգերով եւ պարերով, տիսք ժոքէյով, ամբողջ գիչերը մեծ ոգեւորութիւն ստեղծուեցաւ:

ՅՈՒՆՈՒԱՐ 8, կիրակի, ժամը 16ին, տեղի ունեցաւ Ամանորի և Ծնունդի դպրոցական հանդէսը: Նախագահ Տ. Մարանճեանի մաղթանքներէն ետք, տնօրէնը՝ Ա. Ցակոբեան ներկայացուց երեք ուսուցչուհիները: Ապա, Ցամիկ Մովսիսեանի նախակրթարանի աչակերտները, 8–14 տարեկան ներկայացուցին երաժըչտական թատերգութիւն մը, երկու արարով, մեր օրերու "Քաջ Նազար"ը, փոխանցեց նախագահ՝ Միչէլ Վոզէլի բարեկամական զգացումները, ըսելով թէ լիսէի բաժինը ուչադրութեան առարկայ է Շրջանային խորհուրդին: Երեսփոխան Քրիսթոֆ Մաս խօսեցաւ Պուշ Տիւ Ռոն նահանգի ընդհանուր խորհուրդի նախագահ Ժան Նոէլ Կէռինիի անունով որ միչտ բարեացակամ մօտեցում ունի դպրոցին կարիքներուն:

Գեղարուեստական բաժին մը՝ երգ, երաժչտութիւն ու պար փակեց պաշտօնական արարողութիւնը:

Ապա, ներկաները հիւրասիրուեցան եւ ազատ ընթացք տուին մտերմիկ խօսակցութիւններու:

ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

ինքնավստահ եւ ապրումով: Հայկական պարերու բաժինը պատրաստած էր, խնամքով, պարուհոյց Մարինա Կօճիէ եւ ներկաները ծափահարութիւններով քաջալերեցին դերակատարները:

Ցետոյ, բեմ ելան, մանկապարտէզի փոքրիկները 4էն 7 տարեկան, որոնց պատասխանատուն է Շաքէ Մանուկեան: Անոնք երգեցին եւ արտասանեցին, որմէ ետք ալ ներկայացուցին Ցիսուսի Ծնունդը: Եւ այդ խորհրդաւոր պահէն ետք է որ ժամանեց Կաղանդ պապան եւ անուշեղէններու ծրարներ բաժնեց սրահին բոլոր մանուկներուն:

Ուսուցչուհիներն ալ զնահատուեցան ծնողներուն եւ վարչական կազմին կողմէ ծաղկեփունջերով:

ՅՈՒՆՈՒԱՐ 18ին, Զօրեքչաբթի իրիկուն դասախօսութիւն մը տեղի ունեցաւ, Փրոֆ. Տօքթ. Հաճեանի կողմէ (նախկին սրտաբոյժ), որու նիւթն էր՝ "Նոր Զուղայի Հայերը ժէ. դարուն եւ մետաքսի մենաչնորհը": Առաջին բաժինն մէջ, դասախօսը պատմական տուեալներ տուաւ, յետոյ պաստառի վրայ ցոյց տուաւ հայկական հին կոթողներ եւ կենցաղի վերաբերող զանազան նկարներ: Ներկայացուց նաեւ ներկայի Նոր Զուղան եւ տեսարժան վայրերը: Եղան հետաքրքրական հարցումներ: Որակաւոր դասախօսութիւնը զնահատուեցաւ ներկաներուն կողմէ:

ՅՈՒՆՈՒԱՐ 22, կիրակի ցերեկին տեղի ունեցաւ տարեցներու համար ճաշ մը, Հայ Մչակոյթի տան Ժ. Մարանճեան սրահին մէջ: Գաղափարը կը պատկանէր նախագահ Տ. Մարանճեանի եւ իր վարչական կազմին: Հանդիսութեան ներկայ եղաւ համայնքին հոգեւոր հովիւը՝ Ղ. Քհնյ. Ցարութիւնեան, որուն կ'ընկերանային Ազգային Միութեան նախագահը Պ. Ցակոբեան եւ միութեան անդամներ: Ներկայ եղան նաեւ Ֆրանսահայ մարտիկներու միութեան նախագահը Պ. Ժ. Սըրապեան եւ բազմաթիւ տարեցներ: Սեղանին օրհնութենէն ետք, քահանան հըրաւիրեց ներկաները որ երգով եւ արտասանութեամբ արտայայտուին: Ցաջորդաբար լսուեցան երգեր, խմբերգներ, դպրոցի աչակերտները իրենց ուսուցչուհիներու ղեկավարութեամբ ներկայացուցին Ծնունդի իրենց յայտագրէն մաս մը: Ապա, երաժիչտ Ա. Մարգարեան եւ Շ. Մանուկեան ներկաները խանդավառեցին հայրենասիրական երգերով: Հանդիսութիւնը չարունակուեցաւ ջեմ մթնոլորտի մը մէջ հայկական քոչարիով եւ զանազան պարերով:

ՇԱՔԷ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

ԱՐՏՈՅՏՆԵՐՈՒ ԱԳԱՐԱԿԸ

ԱՆԹՈՆԻԱ ԱՐՍԼԱՆ

Թարգմանեց՝
ՎԱԶԳԻՆ ԲԱՄՊԱԿԵԱՆ

ՄԱՍ ԱՌԱՋԻՆ ՄԻՐԱՑ ՀՕՐԵՂԲԱՅՐԸ

Բայց բանէ մը կը կասկածի: Եթէ կարենար իր սրտին խորը թափանցել, պիտի հասկնար – աւելի քան կասկածիլ– որ անոնք հոն կը ղրկուին դիւրութեամբ բըռնաջնջուելու համար: Ամէն պարագայի, Հայկական Ծրագրին վերջնական իրականութիւնը կը խուսափէր իրմէ, ինք չէր կրնար երեւակայել: Եւ չի ալ գիտեր որ ճիշդ ատոնք են որ զինքը կասկածելի կը դարձնեն կառավարութեան եւ կուսակցութեան աչքերուն առջեւ, որ ճիշդ այս է պատճառը որուն համար ինք ղրկուած է ճակատին ետին:

Սէսոսդրիս որ իրմէ աւելի լաւ հասկըցած է պատճառները, պիտի ուզէր Սմբատը զգուչացնել, բայց ան այնպիսի հաւատաւոր եւ խաղաղ աչքերով կը նայէր իրեն որ կը յետաձգէ (ուրիչ օր մը, ուրիչ ժամ մը). եւ չատ ուչ պիտի ըլլայ: Մատամ Սէսոսդրիս երբեք այլեւս պիտի չմոռնայ այդ աչքերը: Եւ այնքան տարիներ վերջ, Ֆարուք թագաւորին քընոտ Եգիպտոսին Ազեքսանդրիա քաղաքին մէջ՝ կարեւոր դպտի հարուստի մը յարդուած եւ սիրուած կինը պիտի ըլլայ այն անծանօթ եւ լաւ չպարուած բարերարուհին. տարեկան չօչափելի դումարով մը պիտի օժանդակէ Հայկական Որբանոցին, եւ պիտի խարէ ամուսինը ըսելով թէ այդ դումարները թղթախաղի պարտքեր են:

Մայիս 24ին Իտալիա, դրօչակներու փողփողումի եւ ազգային երգերու մէջ, պատերազմի կը մտնէ: Նախորդ օրը երեկոյեան յուսահատ, մեկնելու անկարելիութեան հեռագիր մը ղրկած է եղբօրը: Բայց Սմբատ՝ հեռագիրներու մարդը, երբեք պիտի չստանայ, որովհետեւ ճիշդ Մայիս 24ին Գայմագամը պիտի ստանայ "իր", "պաշտօնական" հեռագիրը: Պըզտիկ քաղաքին կուսակցական բոլոր անդամները արթուն՝ սպասողական, պատրաստ վիճակի մէջ են: Գերմանացի դաչնակիցները լուութեան հրահանգ տուած են մինչեւ վերջին, վճռական հրամանը. կարգ ու կանո՛ն, կազմակերպութի՛ւն:

Տունէ տուն հիւսուած է իսկական ցանց մը: Ամէն մէկ հանգոյց կը գտնուի իր տեղը: Քիւրտ ցեղախումբերու զլխաւորները արդէն հրահանգ ստացած են իրենց վերապահուած գործունէութեան մասին, պայմանաւ որ առայժմ չներկայանան քաղաքներուն մէջ եթէ կ'ուզեն խոստացուած կողոպուտին եւ աղջիկներու ընտրութեան մասնակցիլ: Պարարտ սարդի մը նման, Գայմագամը ոստայնին կեդրոնը կեցած է: Օսմանեան անցեալ վարչակարգին պատկանող անձ մըն է, առանց որեւէ արժանիքի, բայց նոր վարչակարգի մեծ ըրնդունելութեան բաւական կարօտ է եւ այդ պատճառաւ ալ այնքան եռանդուն է, որքան բթամիտ եւ որոշած է չհասկըցնել առիթները:

25ի առաւօտուն կաթնավաճառը կ'ուշանայ: Հրանդ Ցակոբեանն է հովիւը, վարպետ դուդուկ նուագողը, ինք է որ Սմբատի ընտանիքին, որուն պաշտօնեան է, ամէն առաւօտ կաթը կը բերէ նոյն փողոցի միւս ընտանիքներուն կաթին հետ: Ամէն մը կաթ ալ կը չնորհուի պառաւ Երանիկ Զինճիրեանին, ութսուն տարեկան, եւ այն առենէն որ Ամերիկա դաղթած տղան չի գրեր, քիչ մը գլուխը կորնչուցած է: Ամէն անգամ որ Ռուբէնէն նամակ մը կու գայ, զարմանալի կերպով իր ականջին կը հասնի, եւ կու գայ տեսնելու թէ իր Պօղոսէն ալ լուր կա՞յ:

Երբ հովիւը կը հասնի, կը պահանջէ, իր գործատուին, Սմբատին հետ խօսիլ: Սմբատ՝ այդ օրը զարմանալիօրէն դըժկամ, դուրս կ'ելլէ զինքը տեսնելու:

Ո՛չ հաց, ոչ ալ գինի կը հրամցնէ: Լըռակեաց է, կարծես քունէն, տեսած երազէն ապչած է:

Հովիւը կը պատմէ, որ Քիւրտ մը զոր կը ճանչնայ, այսօր չուզեց կաթ դնել, որովհետեւ "վաղուընէ քու կենդանիները իմս պիտի ըլլան" ըսաւ:

"Իմս չեն" պատասխանած է հովիւը, "ես միայն կ'արածեմ, դեղագործինն են":

"Աւելի լաւ է թոյներու մարդը ըսել: Կ'ուզէ ամէնքս մեռցնել իր դեղերով" ցած ձայնով ըսած է Քիւրտը:

"Ես կ'երթամ վան, եղբօրս քով, պարոն Սմբատ, կ'ըսէ հովիւը, չիտակ կեցած եւ վճռակամ, գլխարկը ձեռքը, եւ կարծես խօսքը փոխելով՝ այս գիշեր երազ մը տեսայ եւ գիտեմ ի՛նչ կը սպասէ ինծի": Բայց չըսեր որ երազին մէջ տեսաւ եղբայրը որ հրեշտակապետի պէս կեցած էր եկեղեցւոյ խորանին ետեւ. ձեռքին սուր մը, չարաչուք բոց մը իր չուրջը եւ ինք հազիւ կրցաւ բոցի չրջանակէն դուրս ցատքել (եւ կարծես որ հագուստներէն խանձի հոտ կ'առնէ):

Սմբատ կը թողու որ մեկնի: Գիտէ որ այդ ծերունին կինը եւ զաւակները կորսընցուց 1896ին, եւ այդ առենուընէ միակ կ'ապրի եւ կը խօսի հրեշտակներուն եւ առասպելական Թովմաս եղբօրը հետ զոր ոչ ոք այդ չարդերէն վերջ տեսաւ:

"Հրանդ, պէտք է Աստուծոյ ցոյց տըւած ճամբէն երթաս" կ'ըսէ իրեն եւ կը թողու որ մեկնի: Բայց այդ առաւօտ, միս մինակ, առաջին անգամ ըլլալով ինքզինքին (ո՛հ, գոնէ վայրկեանի մը համար) պիտի տեսնէ՞ կրկին այս արեւածագերը, այս մայրամուտները եւ Երուանդը:

"Ցակոբին տեղը պէտք է ուրիչ մէկը վճռռեր" կ'ըսէ Սմբատ Շուչանիկին երբ յաջորդ առաւօտ նախաճաչի նստած են միասին: Ցետոյ կը սկսին իրենց մէկ խառնաչփոթ խաղին մէջ մխրճուիլ բաւական զուարճանալով: Կ'երեւակայեն զանազան պարագաներ Երուանդի վերադարձին առընչուելիութեամբ: Շուչանիկ, ինքզինքը պարտադրող միամտութեան մէջ, մտքէն անգամ չանցըներ որոշ կասկածներ խաղացի ներքոյ մասին որ ամէն գիչեր խօսակցութեան նիւթ կ'ըլլայ դեղարանին մէջ: Եւ Սմբատ գոհ է ասոր համար, իրեն չնորհապարտ:

(Շար. 35)

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Կարպիս Յակոբեանի *մահուան առթիւ, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Փափազեան* 100 *Եւրօ կը նուիրեն "Յառաջ"ին:*

La
MASON ARMENIENNE
DE LA JEUNESSE ET DE LA CULTURE
DE MARSEILLE
et la
Croix Bleue des Arméniens de France
organisent
une
CONFERENCE — DEBAT
avec PROJECTION

«Les Arméniens du Djavakhk (Géorgie)»
par HILDA TCHOBOYAN
Présidente de la Fédération
Euro-Arménienne pour la Justice
et la Démocratie

Aujourd'hui, plus que jamais
les Arméniens du Djavakhétie
sont menacés :
— dans leur vie quotidienne;
— dans leur identité;
— dans leur avenir.

le Samedi 11 février à 18 heures 30

12-14 rue Saint-Bazile — 13001 Marseille
☎ 04. 91. 50. 15. 09

LOTO SPECIAL

CARNAVAL
DE VENISE

1er Prix :
UN SEJOUR POUR 2 PERSONNES
A VENISE
...et de nombreux autres
lots de valeur...

Dimanche
5 février à 15h
organisé par
l'ECOLE ARMENIENNE
KHATCHADOUR ABOVIAN
339 avenue du Prado — 13008 Marseille
Tél. : 04 91 77 84 70

ԳՈՐԾ ԿԸ ՓՆՏՈՒԻ

Հայաստանցի տիկին մը, որ աշխատանքի արտօնութիւն ունի, գործ կը փնտռէ՝ տարեց կամ երախայ խնամելու:
Հեռաձայնել Տիկին Յասմիկի՝
☎ 06. 60. 56. 52. 16

Liste
des gagnants de la tombola nationale
«LES 50 ANS
DE BELLEFONTAINE»
dont le tirage a eu lieu
à la soirée de gala du 28 janvier

— **Renault Twingo**	**No 1324** Paris
— **Voyage A/R Paris-Erevan pour 2 personnes**	**No 3476** Marseille
— **Sérigrapie de Jansem**	**No 1795** Alfortville
— **Semaine de thalassothérapie à Dinard pour 2 personnes**	**No 2880** Marsaz (Drôme)
— **Tableau d'Edouard Kaprielian**	**No 4233** Alfortville
— **Tapis fait main 100% laine**	**No 2035** Marseille
— **Bracelet en or**	**No 1863** Champs sur Marne
— **Tableau Ferdi Zipci**	**No 1215** Paris
— **Séjour d'hiver d'une semaine pour 2 pers. aux Ménuires**	**No 0014** Paris
— **Bracelet en or jaune et or gris**	**No 3500** Marseille
— **Lithographie de Serge Benoît**	**No 4845** Marseille
— **Lithographie de Papaz**	**No 2026** Marseille
— **Lithographie d'André Bainals**	**No 1943** Alfortville
— **Séjour d'été d'une semaine pour 4 pers. aux Ménuirs**	**No 4785** Clamart
— **Croix arménienne en or**	**No 2379** Paris
— **Lecteur DVD-DIVX**	**No 1391** Asnières
— **Corbeille garnie de la maison Petrossian**	**No 4886** Marseille
— **Top haute couture des Frères TARLOYAN**	**No 4988** Marseille
— **Coffret de chocolat Lenôtre**	**No 4857** Marseille

La CBAF remercie les nombreux donateurs de la tombola et félicite les gagnants.

Ա. ՅԱԿՈԲ - ԼԻՈՆ

ՍՈՒՐԲ ՍԱՐԳԻՍ
ՇԱԲԱԹ, փետրուար 11·–

Տօն է Սուրբ Սարգիսի
Այս առթիւ Լիոնի Ս. Յակոբ Մայր եկեղեցւոյ մէջ պատարագ կը մատուցուի առաւօտեան ժամը 10ին:
Կը պատարագէ՝
ԻՍԱՀԱԿ Ա. ՔՀՆԱ. ՀԷՔԻՄԵԱՆ

CROIX BLEUE
DES ARMENIENS
DE FRANCE

Section **«D. Missakian»**
de Sevran Livry

SOIREE «COUSCOUS»

Le samedi 4 février à 20h30
à la Maison de la CBAF
17 rue Charles Péguy
93190 Livry Gargan
Réservations :
— **Madeleine : 01 43 83 87 68;**
— **Nilva : 01 42 36 33 73**
Nous vous attendons nombreux

□

ՎԱՐԴԱՆԱՆՔ

կազմակերպութեամբ Վիէնի "Սեւան" մասնաճիւղին, Վարդանանց Զօրավարաց յիշատակութիւն Շաբաթ, Փետրուար 11, ժամը 20·30ին, Վիէնի Մշակոյթի Տան մէջ:
Կը խօսի՝ ԱՆԱՀԻՏ Տ�էՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆ:
– Մուտքը ազատ է –

□

RECHERCHE

La Croix Bleue des Arméniens de France recherche pour les séjours de Bellefontaine :
Eté : Juillet et Août 2006
- **Directeurs diplomés BAFD**
- **Animateurs diplomés BAFA ou stagiaire BAFA (bon niveau de ski pour le séjour d'hiver)**

Candidatures à adresser à :

CBAF — 17 rue Bleue 75009 PARIS.
par e-mail : cbaf@wanadoo.fr
ou par fax : 01 53 34 12 13

Imprimé sur les Presses
du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ–ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՌԻՋ

ԿԻՐԱԿԻ, փետրուար 5· –
ԲԱՐԵԿԵՆԴԱՆ Առաջաւորաց Պահոց Առաջաւորաց *կը նշանակէ "առաջին պահք". այսինքն Հայոց մէջ հաստատուած առաջին հնգօրեայ Պահքը, սահմանուած է Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի ձեռքով:*

ԵԿԱ՛ՅՔ ՏՕՆԵՍՑՈՒԻՔ...

Տօն Սրբոցն Սարգսի զօրավարին
եւ որդւոյ նորին Մարտիրոսին
եւ չորեքհատասան զինուորացն:

ՇԱԲԱԹ, փետրուար 11· –
Ժամը 9·30ին պիչերայքին եւ առաւօտեան ժամերգութեանց պաշամամբ:
ԴԻՒԱՆ ՄԱՑՐ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ
ՖՐԱՆՍԱ

ԱՆԴԱՄԱԿԱՆ ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

1· *Լիոնի եւ Շրջակայից Հայ Առաքելական Եկեղեցւոյ Ազգային Միութեան Վարչութիւնը*
2· *Տէսինի Սուրբ Աստուածածին Եկեղեցւոյ Կրօնական Ընկերակցութեան Վարչութիւնը*
3· *Վալանսի Կրօնական Ընկերակցութեան Վարչութիւնը*
4· *Կրընոպլի Հայ Ազգային Ընկերակցութեան Վարչութիւնը*
5· *Սէն Թ'Էթիէնի Հայ Ազգային Միութեան Վարչութիւնը*
6· *Փոն տը Շէրվի եւ Շարվիէօյի Հայ Ազգային Միութեան Վարչութիւնը*

Ռոն–Ալփեան Շրջանի այս վեց կրօնական ընկերակցութիւններու վարչական կազմերը հաճոյքն ունին հրաւիրելու իրենց անդամները Անդամական Արտակարգ Ընդհանուր Ժողովի որ տեղի կ'ունենայ Կիրակի, 12 Փետրուար 2006ին, կէսօրէ ետք ժամը 15ին, իւրաքանչիւրը իր Եկեղեցւոյ սրահին մէջ:

Օրակարգի նիւթ. – Կանոնագրութեան փոփոխութիւն:

Նոյն օրը նոյն վայրին մէջ կէսօրէ ետք ժամը 16·30ին Արտակարգ Ընդհանուր Ժողովի լուդհատումէն ետք, Անդամները հրաւիրուած են Անդամական Ընդհանուր Պարզ Ժողովի:

Օրակարգ· – Ընտրութիւն Թեմական Պատգամաւորներու:

Կը յիշեցնէ թէ ընտրութիւններուն մասնակցելու համար անհրաժեշտ է վճարել անդամատուրքերը:

Առ ի գիտութիւն կը հաղորդուին ասոնք Ընկերակցութիւններու անդամներուն:

ԴԻՒԱՆ
ՌՈՆ–ԱԼՓԵԱՆ ՇՐՋԱՆԻ
ՀԱՑՐՄՊԵՏԱԿԱՆ
ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՈՒԹԵԱՆ
ՓՈԽԱՆՈՐԴՈՒԹԵԱՆ

LA CATHEDRALE APOSTOLIQUE ARMENIENNE DE MARSEILLE
SERPOTZ TARKMANTCHATZ
organise

PAQUES A JERUSALEM

PELERINAGE
du lundi 17 avril au mercredi 26 avril
Le Dimanche de Pâques sera célébré le 23 avril
au Patriarcat Arménien de Jérusalem, d'après l'Ancien Calendrier

PRIX : 1 690,00 euros

Ce prix comprend :
Aller-Retour: Marseille — Tel-Aviv — Marseille • Les transferts aéroport - hôtel • Hôtel 4 étoiles «Christmas Hôtel» à Jérusalem, en pension complète • Les excursions et visites en autocar de luxe • Assurances.

Inscription obligatoire avant le 10 février 2006.
Acompte de 500 euros à verser par chèque à l'ordre de : «Jérusalem 2006».

Renseignements et réservations :
☎ 04 91 77 84 70 / 06 16 04 16 69 / 04 91 26 20 95 (le soir)

Visites : Nazareth, Capharnaüm, Tibériade, Mont Thabor, Mont Sion, Ghétsémani, Betléem, Eglise de la Sainte Vièrge, Vieille ville de Jérusalem, Saint-Sépulcre, Jérico, Mer morte, Mont des Oliviers.

Commémoration du 24 avril 1915 avec la Communauté Arménienne de Jérusalem.

Attention : validité du passeport : minimum 6 mois.

—— **LA SOURCE** ——
Centre de Vacances Evangélique Arménien

Sessions de Ski Février

Session N° 2 — du 11 au 18 février
Direction : Samuel KEHEYAN — Couteau - Quartier les Vernes
05260 Forest Saint Julien ☎ 04. 92. 24. 09. 43
Session N° 3 — du 18 au 25 février
Direction : Jean TEPELIAN — 4 rue des Pyes — 69680 Chassieu
☎ 04. 78. 90. 16. 66
Les arrivées ont lieu à partir de 14h. — Les départs ont lieu avant 10h.

COMBIEN? Adultes : Bâtiment A*: Semaine 270 Euros, journée: 41 Euros. Bâtiment B: Semaine: 232,40 Euros, journée: 35,30 Euros. — De 3 à 6 ans: Bâtiment A. Semaine: 162 Euros, jour:25 Euros. Bâtiment B: Semaine:142,80 Euros, jour: 21,40 Euros.—De 7 à 12 ans: Bâtiment A: Semaine: 203 Euros, jour: 31 Euros. Bâtiment B: Semaine: 179,70 Euros, jour: 26,70 Euros. — 13 ans et plus, étudiants: Bâtiment A: Semaine: 233 Euros, jour: 35,30 Euros. Bâtiment B: Semaine: 204 Euros, jour: 31 Euros

25% *de réduction sur le tarif enfant pour les enfants dormant dans la même chambre que leurs parents.*

A ceci, il faut rajouter la cotisation de membre adhérent: 10 Euros par an et par famille.

Il est conseillé aux skieurs de souscrire une assurance individuelle de type Europe Assistance ou Carte Neige.

** Chambres de 2 ou 3 personnes avec lavabo, toilettes et douche.*

ՇԱԲԱԹ
ՓԵՏՐՈՒԱՐ 4
SAMEDI
4 FEVRIER
2006

LE NUMERO: 1,20 €

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱԻԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884 - 1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթաթերթ առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

81ՐԴ ՏԱՐԻ - ԹԻՒ 21·383 — Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN — 81e ANNEE — N° 21·383

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄՈՀԱՄԷԴ ԵՒ ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԸ

ԲՈՂՈՔԻ ՅՈՅՑԵՐԸ ԿԸ ԲԱԶՄԱՆԱՆ

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԸ ԿԸ ՊԱՇՏՊԱՆԷ ԱՐՏԱՅԱՅՏՈՒԹԵԱՆ ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

Մահմետական աշխարհը լայն նիւթ հայթայթեց արեւմտեան մամուլին եւ սերտ զօրակցութիւն մը ստեղծեց մամուլէ մամուլ, երկրէ երկիր: Դանիական թերթէն եաք, բազմաթիւ այլ երկիրներ ալ հրատարակեցին խնդրոյ առարկայ ծաղրանկարները եւ Փետրուար 3ին, հարցը հասած էր Լիպէրասիոնի, Ֆրանս-Սուաէն եաք (Լիպէրասիոն 6 էջ նուիրած է):

Ցոյցերը, յարձակումները բազմացած են ամէն կողմէ: Գերմանացի մը առեւանդուած էր Այրլոյրդանան, բայց, ազատ արձակուած երբ ճշդուած էր որ ոչ Դանիացի է, ոչ ալ Ֆրանսացի: Գազայի մէջ, մանաւանդ, բողոքը ծայր առաւ ճանի հասած է եւ յարձակում գործուած է Ֆրանսական հաստատութեան դէմ: Փակուել տուած են Եւրոպական Միութեան ներկայացուցչութիւնը ցնոր տնօրինութիւն, մինչ արեւմտեան լրագրողները սպառնալիքի տակ են: Փաքիստանի մէջ, Ֆրանսական եւ դանիական դրօշակները կրակի տուած են: Նոյն թշնամական մթնոլորտը կը տիրէ Իրան եւ Սաուտի Արաբիա: Մարոքի վարչապետն ալ դատապարտած է ծաղրանկարները, բոլորին համար "դրդռւթիւն"ը չէ:

– Ֆրանսայի մէջ, ալ թէ ձախ վրդոված են եղած սպառնալիքներէն եւ հակազդեցութիւններէն եւ կառչած կը մնան արտայայտութեան ազատութեան: Մնաց որ ընդհանուր ձեւով, խնդրոյ առարկայ ծաղրանկարները ղլուխ գործոցներ չեն եւ Արեւմտեան կողմն ալ, միայն մէկը անտեղի կը նկատուի, այն որ Մարգարէն կը ներկայացնէ ռումբով մը փաթթոցին մէջ: Հոս, կրօնքը եւ ահաբեկչութիւնը իրարու խառնուած են: Ռաբունի Սիթրիւք յայտարարած է թէ կը հասկըննայ մահմետականներու յուզումը, կաթողիկէ եկեղեցին համար ընդունելի հիմունքին սահմանները անցած են: Բողոքականները աւելի հանդուրժողական են եւ պատուելի Սերժ Օպէրքամփի կը դանէ որ կը նախընտրէ ազատութեան չափազանցութիւնները, քան՝ դրաքննութեան:

– Դանիա, գլխաւորաբար մտահոգ է առեւտրական հետեւանքներուն համար:

12 ծաղրանկարներէն, բոլորն ալ կամ մաս մը, լոյս տեսած են Գերմանիոյ, Դանիոյ, Սպանիոյ, Իտալիոյ, Ֆրանսայի, Հոլանտայի, Զեխիոյ, Մեծն-Բրիտանիոյ, Զուիցերիոյ թերթերուն մէջ:

– Միջադէպեր պատահած են եւ կը պատահին բազմաթիւ երկիրներու մէջ, փետրուար 3ին ալ Ինտոնեզիոյ Ֆրանսական հաստատութեանց դէմ եւ Դանիոյ դեսպանատան:

– Ստեղծուած մթնոլորտը կը յիշեցնէ ինչ որ պատահած էր 17 տարի առաջ, Սալման Ռըշտիի հատորին առթիւ, երբ հեղինակը Ֆաթուայով մը մահուան դատապարտուած էր:

– Եգիպտոսի մէջ, նախագահը կը վորձէ հանդարտեցնել մթնոլորտը եւ չնորհակալութիւն ալ յայտնած է նախկին նախագահ Պ. Գլինթընի, որ իր վրդովումը յայտնած է մահմետականներու եղած նախատանքին համար եւ վախ կը յայտնէ որ "հակահրեայ նախապաշարումները փոխարինուին հակամահմետական նախապաշարումներով":

– Յորդանանեան Շիհան չաթաթաթերթը վերհրատարակած է ծաղրանկարները երեքը եւ "Աչխարհի մահմետականներ, խելօք կեցէ՛ք" խորագրին տակ, խմբագրապետը հարց կու տայ.— «Ի՞նչ բան աւելի կը վնասէ խաղաղին, այս ծաղրանկարնե՞րը թէ ոչ պատանդ բռնողի մը նկարը, որ կը խողխողէ իր գոհը գամերաներուն առջեւ կամ քամիքազ մը, որ իր ռումբը կը պայթեցնէ հարսնիքի մը ատեն, Ամման»: Ճնշումի տակ, Շիհան պարտաւորուած է չաթաթաթերթին բոլոր թիւերը հրապարակէն քաշել:

– Այնպէսին, կաթողիկէ աշխարհն ալ իր վրդովումը յայտնած է, երբ կը նկատէ որ իր չահերը սպառնալիքի տակ են: 1988ին, Մեծ աղմուկ եղած է Սքորսէզէի "Քրիստոսի վերջին փորձութիւնը" ֆիլմին առթիւ, Ֆրանսայի մէջ, իսկ կարգ մը սրահներ չեն կրցած ֆիլմը ներկայացնել:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՍԱՑԻ մէջ, փետրուար 2ի ցոյցերը մեծ արձագանգ չգտան: Բողոքը կը վերաբերէր հանրային սպասարկութեանց, մասնաւորաբար կրթական ճիւղին եւ ընդհանուր ձեւով ամբողջ Ֆրանսայի մէջ ցուցարարներու թիւը 75էն 100 մին ալ օրակարգը բաղկացուցած է Ղարաբաղի նիւթը. Քննարկուած են քանակցութեան հոլովոյթը, փարիզեան հանդիպումին որոշ մանրամասնութիւնները. Նաեւ մտքերու փոխանակում կատարուած է հակամարտութեան լուծումին հեռանկարներուն շուրջ:

Մտքին մէջ կարեւոր նորութիւն չէ հաղորդուած լրատուիւններու. այդ յատկանիշով կը մնայ Հայաստանի ու Ադրբեջանի Արտաքին գործերու նախարարներուն հանդիպումին պատրաստուած աշխատանքի փաստաթուղթը որ կը պարունակէ կարգաւորման սկզբունքները. ան կողմերէն հաւանութիւն գտնելու պարագային կրնայ աւելի հիմնական փաստաթուղթի մը հիմ ըլլալ: Ատոր վրայ կ'աշխատին նաեւ փորձագէտները: Այսուհանդերձ անկարելի չի նկատուիր որ փարիզի հանդիպումին երկու նախագահները այդ թուղթը մէկդի ձգեն ու աշխատին տարբեր մօտեցումներով:

*
**

ԿԻՆԵՐԸ ՀԱՄԱՁԱՅՆ ՉԵՆ

"Ի պաշտպանութիւն ազատագրուած տարածքների" կազմակերպութեան կիներու խորհուրդը "անընդունելի ու խիստ ապձնապեցնող" համարած է 2006ին Ղարաբաղի հարցը կարգաւորելու առումով "Տագնապներու միջազգային խումբ"ին առաջարկները. յատկապէս ազատագրուած շրջաններուն մէջ խաղաղապահ զօրք հաստատելու, այդ շրջաններուն մեծ մասը Ադրբեջանին յանձնելու, 10–15 տարիէն հանրաքուէ կազմակերպելու հեռանկարները բուռն հակազդեցութեան բախած են:

Կիներու խորհուրդին գործադիր տնօրէն Ճ. Երեմեան ըսած է թէ դէմ են փոխադարձ զիջումներու եւ խաղաղապահ զօրքի կարգադրութեան. "Մենք ևման զօրքի կարիքն ունէինք Սումգայիթի, Բաքուի ջարդերի ժամանակ: Մեր գիւղերը տասը տարուց աւելի շատ լաւ պաշտպանում են մեր սահմանները ու երկրում երկարատեւ խաղաղութիւն է: Ի՞նչպէս կարող է մեր շահերը պաշտպանել մեր պատմութիւնից, հոգեբանութիւնից, վշտից ու տառապանքից անտեղեակ օտարը" հարց տուած է ան. Նաեւ մերժած զիջումի գաղափարը, ըսելով որ Ադրբեջանցիներն են որոնք պէտք է հող վերադարձնեն Հայերուն, ինչպէս Նախիջեւանը, Գանձակը, Շահումեանը, Գետաչէնը:

Իր կեցուածքին զուգահեռ յայտարարութիւններ ըրած են "Ազգային համակարգ" չարժումին, "Գարդմանահայերի հայրենակցական միաւորում" կազմակերպութեան ներկայացուցիչներ. ընդգծած են այն միտքը թէ Ղարաբաղի հարցը ազգային ցաւ է ու ազգը պէտք է զարման գտնէ: Անոնք զարմանք ալ յայտնած են որ Հայաստանի կառավարութիւնը երբեք չի խօսիր հայ գաղթականներու ցանկութիւններուն մասին:

ՀԱՑԿԱԿԱՆ ՁԱԿԱՏ

ՔՈՍՈՎՕՆ ՆԱԽԸՆԹԱՑ ԿԸ ԴԱՌՆԱՑ ՂԱՐԱԲԱՂԻ ԿՆՃԻՌԻՆ

Քոսովոյի խնդրին լուծումին մասին Ռուսաստանի նախագահ Վլ. Պուտինի վերջերս ունեցած յայտարարութիւնը աշխոյժ հետաքրքրութիւն արթնցուցած է Ղարաբաղի մէջ: Պուտին յատուկ ակնարկութեամբ Աբխազիոյ եւ Հիւսիսային Օսէթիոյ հակամարտութիւններուն, ըսած է թէ այդ շրջանները որոնք Վրաստանէն անջատուիլ ու Ռուսաստանի միանալու կը ձգտին, պէտք է իրաւունք ունենան իրենց ճակատագիրը որոշելու եւ անկախութիւնը ճանչցուած տեսնելու, եթէ միջազգային հանրութիւնը որոշէ Քոսովոյի ներիշխանութիւնը ճանչնալ:

ԼՂՀ Արտաքին գործերու փոխ նախարարը Մասիս Մայիլեան յայտարարած է թէ փափաքելի է որ նախ Ռուսաստան եւ արեւմտեան ժողովրդավար երկիրները համաձայնութեան մը յանգին միջազգային հանրութենէն չճանչցուած անկախ պետութիւններու միջազգային ճանաչումին մասին: Ասպա յոյս յայտնած է որ Քոսովոյի կնճիռը հարթելու բոլորէն ընդունելի համաձայնութիւն մը գոյացնել կարելի կ'ըլլայ ու նոյն համաձայնութիւնը Ղարաբաղի միջազգային ճանաչումին նախընթաց կը դառնայ:

*
**

ՄԻՆՍԿԻ ՆԱԽԱԳԱՀՆԵՐԸ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

Մինսկի խումբին երեք նախագահները փետրուար 2ին Բաքուէն ուղղակի թռիչքով Երեւան հասած են, նոյն օրը հանդիպում ունեցած նախագահ Ռ. Քոչարեանի ու Արտաքին գործերու նախարար Վ. Օսկանեանի հետ: Երկու հանդիպումներուն ալ օրակարգը բաղկացուցած է Ղարաբաղի նիւթը. Քննարկուած են քանակցութեան հոլովոյթը, փարիզեան հանդիպումին որոշ մանրամասնութիւնները. Նաեւ մտքերու փոխանակում կատարուած է հակամարտութեան լուծումին հեռանկարներուն շուրջ:

Մտքին մէջ կարեւոր նորութիւն չէ հաղորդուած լրատուիւններու. այդ յատկանիշով կը մնայ Հայաստանի ու Ադրբեջանի Արտաքին գործերու նախարարներուն հանդիպումին պատրաստուած աշխատանքի փաստաթուղթը որ կը պարունակէ կարգաւորման սկզբունքները. ան կողմերէն հաւանութիւն գտնելու պարագային կրնայ աւելի հիմնական փաստաթուղթի մը հիմ ըլլալ: Ատոր վրայ կ'աշխատին նաեւ փորձագէտները: Այսուհանդերձ անկարելի չի նկատուիր որ փարիզի հանդիպումին երկու նախագահները այդ թուղթը մէկդի ձգեն ու աշխատին տարբեր մօտեցումներով:

*
**

ԿԻՆԵՐԸ ՀԱՄԱՁԱՅՆ ՉԵՆ

"Ի պաշտպանութիւն ազատագրուած տարածքների" կազմակերպութեան կիներու խորհուրդը "անընդունելի ու խիստ ապձնապեցնող" համարած է 2006ին Ղարաբաղի հարցը կարգաւորելու առումով "Տագնապներու միջազգային խումբ"ին առաջարկները. յատկապէս ազատագրուած շրջաններուն մէջ խաղաղապահ զօրք հաստատելու, այդ շրջաններուն մեծ մասը Ադրբեջանին յանձնելու, 10–15 տարիէն հանրաքուէ կազմակերպելու հեռանկարները բուռն հակազդեցութեան բախած են:

Կիներու խորհուրդին գործադիր տնօրէն Ճ. Երեմեան ըսած է թէ դէմ են փոխադարձ զիջումներու եւ խաղաղապահ զօրքի կարգադրութեան. "Մենք ևման զօրքի կարիքն ունէինք Սումգայիթի, Բաքուի ջարդերի ժամանակ: Մեր գիւղերը տասը տարուց աւելի շատ լաւ պաշտպանում են մեր սահմանները ու երկրում երկարատեւ խաղաղութիւն է: Ի՞նչպէս կարող է մեր շահերը պաշտպանել մեր պատմութիւնից, հոգեբանութիւնից, վշտից ու տառապանքից անտեղեակ օտարը" հարց տուած է ան. Նաեւ մերժած զիջումի գաղափարը, ըսելով որ Ադրբեջանցիներն են որոնք պէտք է հող վերադարձնեն Հայերուն, ինչպէս Նախիջեւանը, Գանձակը, Շահումեանը, Գետաչէնը:

Իր կեցուածքին զուգահեռ յայտարարութիւններ ըրած են "Ազգային համակարգ" չարժումին, "Գարդմանահայերի հայրենակցական միաւորում" կազմակերպութեան ներկայացուցիչներ. ընդգծած են այն միտքը թէ Ղարաբաղի հարցը ազգային ցաւ է ու ազգը պէտք է զարման գտնէ: Անոնք զարմանք ալ յայտնած են որ Հայաստանի կառավարութիւնը երբեք չի խօսիր հայ գաղթականներու ցանկութիւններուն մասին:

ՎԱՂԸ՝

«ՅԱՌԱՋ- ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՏԱՀԱՍՏ»

Վաղը լոյս կը տեսնէ "Յառաջ – Միտք եւ Արտահաստ"ի նոր (321) թիւը հետեւեալ բովանդակութեամբ.–

Արմէն Տօրեան՝ մոռցուած բանաստեղծը — Վ. ՄԱՏԹԻՈՍԵԱՆ

Արշիլ Կորքիի նամակները — Ա. ՊԻՐԻՃԻՔԼԵԱՆ

ՆԱԽԱՐԱՐ ՏՈՒԹ-ՊԼԱՋԻԻ ԱՆԳԱՐԱ ԱՑՑԸ ԼԱՐՈՒԱԾ ՄԹՆՈԼՈՐՏԻ ՄԷՋ

Թրքական շրջանակները "Թուրքիոյ Եւրոպայի անդամակցութեան ամէնէն աւելի հակադրուող երկիրներէն Ֆրանսայի Արտաքին գործերու նախարարը" կը կոչեն Ֆ. Տութ-Պլաձին, որուն Անգարա այցն ալ կը նկատուի յարաբերութիւնները մեղմացնելու քայլ: Փետրուար 3ի թերթերը կը գրէին թէ այցը բաւական լարուած մթնոլորտի մը մէջ անցած է, յատկապէս Ֆրանսայի նախարարին արտայայտութիւններուն պատճառով: Այն թէ՛ նախագահ Սեզէրի, թէ՛ Թուրք իր պաշտօնակիցին հետ հանդիպումներուն բաւական սուր ոճ մը գործածած է:

Նախագահ Սեզէր քննադատած է մասնաւորաբար Թուրքիոյ անդամակցութեան բանակցութիւններուն աւարտէն եաք այդ մասին հանրաքուէ կազմակերպելու Ֆրանսայի որոշումը: Ըսած է թէ Թուրք ժողովուրդը խարական վերաբերում կը նկատէ աւելցա, քանի որ մինչեւ այսօր ոչ մէկ երկրի պարագային կիրարկուած է:

Հիւր նախարարը պատասխանած է թէ Բրիտանիոյ պարագային ալ նման կարգադրութիւն մը եղած էր եւ թէ որոշումը կը վերաբերի բոլոր նոր երկիրներուն:

Սեզէր քննադատած է նաեւ Հայկական Ցեղասպանութեան առընչութեամբ Ֆրանսայի օրէնքը, հանրային կարծիքին վիճարկումները. զանոնք անյարիր համարած է "Թուրքեւֆրանսական աւանդական բարեկամութեան":

Նոյն մթնոլորտին մէջ անցած է կիպրոսի նիւթին մասին զրոյցն ալ: Թուրքիոյ Արտաքին գործերու նախարարը փորձած է կղզիին մէջ բոլոր սահմանափակումները ջնջելու իրենց առաջարկին Ֆրանսայի նախարարէն դրական արձագանգ մը ստանալ սակայն Տուտթ – Պլաձի գոհացած է ըսելով. "Զօրավիզ կ'ըլլանք եթէ ձեր առաջարկները օգնեն բանակցութիւններու դրական ելքին":

Ֆրանսայի նախարարը Ֆրանսական դպրոցին հիմնարկէքը ըրած է Անգարայի մէջ, ապա վարչապետ Էրտողանի հետ ալ տեսակցութիւն ունեցած: Այդ ընթացքին նիւթ եղած է Մոհամէտ մարգարէին ծաղրանկարներուն յարուցած հակազդեցութիւնը. Տուտթ–Պլաձի ըսած է թէ Ֆրանսա միշտ պաշտպանած է մամուլին ազատութիւնը. ատիկա աշխարհավարութեան պայմանն է: Իսկ Էրտողան այդ ծաղրանկարներուն հրատարակութիւնը իրենց "բարոյական արժէքներուն յարձակում" համարած է:

Թուրք մամուլը Տուտթ–Պլաձի – Ա. Կիւլ հանդիպումին առընչութեամբ կը գրէր թէ Ֆրանսայի նախարարը ըսած է թէ Ֆրանսայի մէջ Հայաստանի տարիէն եաք պիտի կազմակերպուի Թուրքիոյ տարի մըն ալ:

Թուրք դեկավար դէմքերուն հետ հանդիպումներէն եաք տեղի ունեցած մամուլի ասուլիսին Հայկական Ցեղասպանութեան առընչուած հարցումի մը պատասխանելով Ֆ. Տուտթ–Պլաձի ըսած է.

"Եւրոպական Միութեան հիմնադիրները կը կազմեն հաշտութիւնն ու զօրակցութիւնը: Ներկան կենդոռտ հարցերը այլեւս տեղաւ բերելու, վիճելու եւ դրական մօտեցումով ապագային նայելու շրջան է: Այս նիւթերը պատմարաններուն չափ կը հետաքրքրեն ամբողջ հաւաքականութիւնը: Ֆրանսա տեղեակ է այս նիւթին առընչութեամբ Թուրքիոյ արձագրած ընդառաջումին. կողմնակից ենք որ հարցին վիճարկումը շարունակուի բուրք հանրային կարծիքին մէջ: Ֆրանսայի մէջ 2001ին հրապարակուած օրէնքը 1915ին սպրուած ողբերգութեան դէմ հաւաքականութեան մը զգայնութեան արտայայտութիւնն է":

ՀԻՆ ԷՋԵՐ

ՏԵՂԱԿԱԼ ՕՐԼՈՖԸ

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԸ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՀՐԱՊԱՐԱԿԻ ՎՐԱՅ

Ց. ՊԱԼԵԱՆ

Տեղակալ Ֆէտոր Օրլոֆը Ռուս էր ծագումով: Շնորհալի երիտասարդ մըն էր, չիկահեր եւ կապուտաչուկ: Քիչ անգամ տեսած եմ սպայ մը որուն այնքան վայելած ըլլար զինուորական համազգեստը որքան տեղակալ Օրլոֆին:

Կեանքի բոլոր փուլերէն անցած էր: Առանց քաշուելու, կը պատմէր որ կեանքը շահելու համար յաջորդաբար եղած էր դռնապան, ճաշարանի սպասաւոր, ուսանող - դերասան եւ ոտնագնդակի երկրորդական խումբի մը բերդապահ, ի Հռոմ:

Օրլոֆը դժկամակութեամբ կը խօսէր իր հայրենիքին մասին: Սեւ ծովի ափերէն հեռացած էր որբացած, մեծ հօրը հետ, զոր կորնցուցած էր Իսթանպուլի մէջ, զոհ դաւադիր գնդակի մը, որուն հեղինակը չէր գտնուած երբեք: Մեծ հօրը մահէն վերջ, թափառած էր հոս ու հոն, իր կտոր մը հացը բաժնելով ասոնցմէ ու տարեկան քրոջ, Միլենքայի հետ: Պարտքի տակ մնալով՝ զայն ամուսնացուցած էր 1931ի գարնան, Հունգարացի թաւջութակահարի մը հետ, որուն չաթաքը երկու անգամ նամակ կը գրէր:

Այս նամակագրութիւնը, տեղակալ Օրլոֆի մէջ արթնցուցած էր բանաստեղծը, եւ քանի որ, անոր համար, նամակ մը իր դիմագիծը կը ստանար երբ փոռուած կ'ըլլար առնուազն հինգ լայնկեկ էջերու վրայ՝ ան, նախ կը սկսէր նկարագրել Ալպանիոյ երկինքն ու դասական Ցունաստանի կոթողները, Իլիրիայի լուսնին եւ աստղերուն փայլը խառնելով Ելադայի Ֆիտիասեան եւ Փրասիթելեան հրաշակերտներուն լոյսին, ապա յամենալով իր վրանաթակ զօրաբանակին առջեւէն սահող փրփրադէզ Օսսումի վրայ, հուսկ անցնելով խորխորատներուն եւ լեռներուն, որոնց յաղթանիւտ կեցուածքն ու անժպիտ մինակութիւնը անոր գրչին կը հայթայթէին այնպիսի պէսպիսութիւն մը որ, անոր մէջ յինքեան ի յայտ կու գար քերթողը, որ անցնելով արձակին դարձդարձիկ բաւիղներէն կը հասնէր բանաստեղծական նախանձելի բարձրութեան մը:

Այս վայրկեաններուն, յաճախ ան ոտքի կ'ելլէր, ու երկնքէն իջած ներշնչեալի մը նման, ռուսական բառերով կը սկսէր արտասանել Ալէքսանտէր Փուշքինի «Առ Իտալիա» քերթուածն ու Միխայէլ Լէրմոնտովի «Ազատատները» բանաստեղծութիւնը, ու արտասանողի իր այս վիճակէն բացարձակապէս չէր հրաժարեր մինչեւ որ իր զինակից վեց ընկերներուն հոգին լաւ մը չհանէր:

Արտասանութիւնը կ'աւարտէր բարձրաձայն խնդալով, գլուխը նետած ետ, հանգոյն տրիբունին, որ ամբոխին առջեւ անցած, կը սկսի քակել իր տրամաբանութեան չղթան, դարձած կրակ ու բոց, հաղիւ գլուխը վեր բռնած իր իսկ յարուցած յուզման ծովէն, որ իր շուրջ կը լայնայ ու կ'ուռի, անտեսանելի հովի մը չունչին տակ եռեփուն եւ ադամ:

Լեռնային թնդանօթաձիգներուն մէջ չկար սպայ մը որ հաւասարէր տեղակալ Օրլոֆի, ձի նստելու արուեստին մէջ: Եբիվարին վրայ հազիւ ցատքած՝ զայն կը վազցնէր խելացնոր արագութեամբ, ոտքի հարուածներով անընդհատ խթանելով խեղճ անասունին փորը: Ու երբ կը հասնէր սպայակոյտին առջեւ, ձիէն վար կը նետուէր ապշեցուցիչ ճկունութեամբ մը, երբ քրտնաթաւալ նժոյգը դեռ չէր սպառած իր մկանունքներուն մէջ ամբարած աղեղնատիպ թռիչքը:

Անոր համակրելի արտառոցութեան յատկանշական գծերէն մին հետեւեալն էր.— Հազիւ ձգած ձին, յոգնած եւ մազոցրիւ, պարզապէս իր կայտառութիւնն ու ուժը ցուցադրելու համար զարմանահար սպայակոյտին՝ չուտափոյթ կը կըծկըտէր հողին վրայ, ձեւացնելու համար ռուսական այն համբաւաւոր պարը՝ որ տարօրինակ խառնուրդ մըն է ոտքերու ջղագալար չարժումներու դէպի առաջ եւ յետոյքի ներդաշնակ օրօրման դէպի ետ: Ու որպէս թէ այս բաւական չըլլար, ան ընդհատ կ'անցնէր այլ խօլապարի մը, որ, եթէ չեմ չուարիր, չարունակութիւնն էր ու պսակումը առաջնոյն.— գլուխը կը ծռէր դէպի առաջ, յետոյքը մեղմօրէն դէպի վեր, ու այս վիճակին մէջ կը սկսէր երազաչարժ չուրջանակի դառնալ, նըմանելով հովը, որուն վրայ տրէկը ամբողհատ կ'իջեցնէ մարակը, եւ կամ աշնանային վերջի թաթառներուն պատուակին մէջ իսկած տերեւներուն, երբ երկինքը կը սեմնայ յանկարծ, ու չորչակայ բնութիւնը կը զգենու լուսախառն մթութիւն մը, դառն ու այլամերժ:

Երբ ամէն բան վերջապէս վերջացած ըլլալու տպաւորութիւնը կ'ունենայիք, ան, այս անգամ զսպանակի պէս կը ցատքէր տեղէն, ձեռքերը կը կարկառէր դէպի մեզ, ոտքերը անհեցուկ եւ օրօրուն, որպէս թէ անդառնալիօրէն զինուցած իր խօլապարին ահագնութենէն, դիմելով դէպի մեզ, կեղծելով չճանչնալ ոչ ոք, մէկէն վախնալ ձեւացնելով, մըւսէն կասկածելով, երերորդի մը պեխին դպնալով. բայց, երբ կը հասնէր մեր խնդումերես դնդապետին առջեւ, արդէն ամէն տարտամութիւն վանած կ'ըլլար իր մարմնէն, ու չակելով իր վայելչագեղ հասակը՝ կը բարեւէր զայն այնպիսի՛ հաղորդական գուսպ խանդավառութեամբ մը որ մենք մեր առջեւ մարմնացած կը զգայինք երիտասարդութիւնը ինքնին, ազնուագրոյմ եւ չքեղ:

Ուրախութեան պահերուն, իսկապէս, տեղակալ Ֆէտոր Օրլոֆը անգերազանցելի էր· կը կատակէր, կը խմէր, աղջիկներուն մասին կը խօսէր, ու մեզ զոհացընելու համար Օչի Զորնիա կ'երգէր:

Ալպանուհիներն ու Ցունաստանի աղջիկները, որոնց սիրոյ մէջ ունեցած կենսունակութեան եւ նախաձեռնութեան մասին ոչ մէկ աւելորդ ընդգծում ընելու հարկ կը տեսնուի հոս, անոր չուրջ կը դառնային իրենց սեռին բոլոր անհերքելի հնարամտութիւնն ու ճարպիկութիւնը ի գործ դնելով, ու ան, տեղակալ Օրլոֆը, իշխանավայել վեհանձնութեամբ մը, որուն մէջ ան կը ներմուծէր կտոր մը զըւարթախոհութիւն եւ քչիկ մըն ալ կատակաբանութիւն՝ կը մօտենար անոնց, ու կը սկսէր խօսիլ հոսկէ ու հոնկէ, իբրեւ թէ իր չուրջի կանացի փարթամ չքեղանքը զինք չհետաքրքրէր երբեք, իբրեւ թէ իր միտքը թափառէր հեռ գիտեր ո՛ւր, մինչդեռ հոգի եւ սիրտ կու տար զեղեցկութեան՝ որ սէր էր, սիրոյ՝ որ կեանք էր, կեանքին՝ որ ամէն ինչ էր:

Իր քաջութիւնը չինչէր ու համակող, որովհետեւ խիզախութեան կը միացնէր խոհեմութիւնը: Զինուորներուն վրայ իր հեղինակութիւնը պահելու համար պէտք չունէր ձայնը բարձրացնելու որովհետեւ կատարեալ հրամանատար մըն էր:

Ցունա-ալպանական պատերազմէն վերջ, երբ Ալպեան «Փուսթերիա» զօրաբանակը կը հանդչէր Ալպանիոյ Զիւքէս ծայրագաւառին մէջ՝ տեղակալ Օրլոֆը իտալական արքայական բանակին մնայուն սպայ յայտարարուեցաւ: Այս յաջողութիւնը զայն ուրախացուց եւ տխրեցուց միանգամայն. ուրախացուց, որովհետեւ տեղակալ Ֆէտորը կատարեալ զինուորական մըն էր: անտարակոյս ծնած զէնքի ասպարէզին համար: Իր տխրութիւնը կու գար այն գիտակցութենէն, որ ըստ բարձրագոյն որոշողութեանց, մնայուն սպայի պատուոյ արժանացող զինուորական մը հարկադրուած էր հեռանալ իր զօրաբանակէն, մաս կազմելու համար տարբեր զօրագունդի մը:

Մեկնումի օրը, իր գումարտակին վեց սպաները ողջերթի ընթեցիկ մը սարքած էին: Իրողըն ալ խօսք առին: Ոմանք խօսեցան տեղակալ Օրլոֆի պարտաճանաչութեան չուրջ, ոմանք ընդգծեցին անոր անկեղծ բարեկամի բարեմասնութիւնները եւ ոմանք ալ չմոռցան բաղդատականը ընել անոր անցեալ եւ ներկայ կեանքին, նորանոր յաջողութիւններ մաղթելով:

Տեղակալ Օրլոֆը ոտքի ելաւ ու ըստ իր սովորութեան երեք անգամ «չնորհակալ եմ, չատ ազնիւ էք» ըսաւ, եւ դարձեալ տեղը նստաւ, քիչ մը մտահոգ:

Յաջորդ առաւօտ կը մեկնէր Ցունաստան, մաս կազմելու համար Ալպեան հռչակաւոր «Եուլիա» զօրաբանակին:

Քանի մը ամիս վերջ կ'իմանայինք որ Մտածելու անկախութեան իրաւունքով եւ հաւատալով ազգերու, մեր պարագային հայ մշակոյթի, ինքնութեան պահպանման որոշիչ դերին, վճռած ենք խորհրդածել երբ կը ներկայանանք Ռուսիոյ եւ Ֆրանսայի հանրային կարծիքին, քանի որ այդ երկու երկիրներուն մէջ հայ մշակոյթի տարի կը նշուի, վոխադարձութեան սկզբունքով:

Ասոր կը վերաբերի, պէտք է վերաբերի, վաւերականօրէն հայ մշակոյթին, խորքով եւ արտայայտութեամբ: Մշակոյթը ոչ տատամի մաքրութեան խիւս եւ ոչ հանգչային ջուր վաճառելու համար ուշադրութիւն դրաւող միջոց մըն է: Այսինքն, այս տարուան ընթացքին, ուշադրաւով ուշադրութիւն դրաւելու աճպարարութիւններէն տարբեր դիմագիծով հարկ է ներկայանալ, այդ ընելու համար արմատներէ եւ ազգային հարազատութենէ մեկնած չափանիշներով կատարել խստաբիր եւ խստապահանջ ընտրութիւն, կարենալ ըսելու համար՝ «ահաւասիկ մեր իւրայատուկ մշակոյթը», որ կըրկնութիւն եւ կապկում չէ, ոչ ֆրանսական է, ոչ ռուսական, ոչ թրքական, ոչ ամերիկեան, ոչ արաբական, ոչ լրանական, եւայլն: Ի վերջոյ, ազգային տարբերութիւնները առաւելաբար կը բխին մշակոյթէ: Գորիս նստած Հայը եթէ լաւ տրվի թիպէթական եղանակները եւ զանոնք ներկայացնէ, բարիք կ'ընէ թիպէթի ժողովուրդին, ի հարկէ եթէ նուաճած ըլլայ որակ, բայց ծառայութիւն չի մատուցեր մեր ժողովուրդին, բացի բաժակաճառային զովերգանքէ, ընդհանուր զարգացման բերած նպաստէ, երբ կ'ըսուի թէ ի՛նչ չնորհալի են այս Հայերը, որոնք թիպէթցիին պէս գիտեն նուագել եւ երգել թիպէթական եղանակները: Յաճախ կը յիշեցնեն որ թրքական երգին եւ երաժշտութեան մեծ նպաստ բերած են հայածնունդ մարդիկ, բայց իրենց չնորհը հոսած է թրքական աւազանի մէջ, երեւոյթը կրնայ քարոզչական նպատակներով չհաղորդիլ, բայց չի հարստացներ հայ մշակոյթը:

Բայց, մեր ճակատագրին, տարտղնումին եւ անոնցմէ բխած ստորակայութեան զգացումին հետեւանքով, երբ Հայը թըրքերէն, արաբերէն, անգլերէն կամ ֆրանսերէն երգէ, գրէ եւ յայդրէ, զայն կը վերածենք հպարտութեան գրօչակի, որպէս հայ մշակոյթի արտայայտութիւն: Ամերիկեան ժապաւէններու մէջ դեր ըստանձնող եւ անուանի դարձող հայ մարդիկ, այր թէ կին, անկասկած որ չնորհալի են, անգլիագիր եւ ֆրանսագիր եւ այլ լեզուներով գրող Հայեր չնորհալի են, արաբերէն, թրքերէն, ֆրանսերէն, անգլերէն երգող հայ տաղանդաւորներ չնորհալի են, բացի մեզի թեթեւ կշռող հոգեկան բաւարարութիւն բերելէ, երբեմն ալ տեսակ մը քարոզչութեան նպաստելէ զատ, ոչինչ կը բերեն: Ցաճախ կը յիշեմ Լիբանանի Այնճար հայկական աւանի պիւզացիի դատումը, երբ կը խօսուէր մօտէն անցնող Լիբանանի եւ Սուրիոյ սահմանի մասին: Այն հարցումին թէ ո՞ւր է այդ սահմանը, ան տուաւ հետեւեալ պատասխանը· «Անճրեւին ջուրը երբ այդ կողմ հոսի կ'ըլլայ Սուրիա, երբ այս կողմ հոսի կ'ըլլայ Լիբանան»: Հայածնունդ մարդոց կողմէ ստեղծուող ծանր կամ թեթեւ կշռող մշակոյթը պէտք է դատել պիւզացիին պէս: Երբ մեր կողմը չի հոսիր այդ ստեղծագործութիւնը, ան մեզի չի պատկանիր: Սոսկ մեր զգլխակի անապարծութիւնը կը չոյէ:

Այսպէս, երբ կը ներկայանանք Ռուսիոյ կամ Ֆրանսայի հանրութեան, օրինակ, հայ երգով եւ երաժշտութեամբ, պիտի ներկայանանք մեր չարականներով, կոմիտասեան եղանակներով, Ադիս Բաբաջանեանով, Արամ Խաչատուրեանով, Տիգրան Մանսուրեանով, ոչ ճաղով, ոչ թմբամով, նոյնիսկ եթէ կան ճաղ նուագող հանճարեղ հայածնունդ մարդիկ, որոնցմով կը հպարտանանք յիշուած զգացականութեամբ, բայց անոնք հայ մշակոյթի ներկայացուցիչ եւ արտայայտութիւն չեն: Սահմանագծումը յստակ պէտք է ըլլայ: Մշակոյթը, իր զանազան արտայայտութիւններով, հնագոյն գարերէն ի վեր, կը բիւրեղացնէ տուեալ հաւաքականութեան մը եւ մարդուն տեսլեքը, այն միջամտն է որուն մէջ անհատը եւ տուեալ հաւաքականութիւն կ'ապրին իրենց տարբերութիւնը, ինչ որ կ'ընէ այն՝ որ Զինացին Զինացի է, Հայը՝ Հայ, Արաբը՝ Արաբ:

Արաբի երգին մէջ կայ չունչը անծայրածիր անապատին, երկարաձգուող, ուղտի քայլերուն կշռոյթով, գերմանական միտքը բացարձակին հետամուտ է՝ հիւսիսէն բերուած խորհուրդներով, Ֆրանսական մշակոյթը խոր զգացումներն անդամ կը ձեւաւորէ բարեխառն կլիմայի մը ստեղծած բնութեան համաչափութիւններով:

Փոխառնուած եւ կապկուած, մշակոյթով, արուեստով, գրականութեամբ, ազգ կ'այլասերի, ազգ չի պահուիր: «Ժամգումով Հայ»եր կրնան իրենք զիրենք օրօրել, չրջապատին մէջ անբովանդակ ինքնահաստատում փնտռելով: Թաղուած կամ ցուցափեղկի ապրանքի վերածուած մշակոյթը, ինչ որ աստիճանաբար տեղի կ'ունենայ այսօր, ընդարմացման վիճակի մէջ եւ կարգախօսներու տարափի տակ, տեղատուութիւն է, ինքնուրոյն հաւաքականութեան մը դէպի անհետացում ընթացքը:

Հայ մշակոյթը պիտի ներկայացուի երկու մեծ երկիրներու մէջ, որոնք ունին մեծ մշակոյթ: Պիտի ներկայանանք մեր ռաջին պծին վրայ, հրամանատար՝ լեռնային հինգ թնդանօթներու: Ռուսերը կը յառաջանան, կը նետուին անոր դամարտակին վրայ, կը պաշարեն զայն, ու կը սկսի կեանքի եւ մահուան պարը երկնքէն իջնող ձիւնամրրիկին մէջ:

Տեղակալ Օրլոֆը կը կռուի մինչեւ վերջին չունչը, կանգնած հինգ թնդանօթներուն միջեւ, մինչ կ'իյնան իր զինուորները, ու Ռուսերը հետզհետէ ա՛լ աւելի կը սեղմեն պաշարման սարսափելի չղթան:

Պայքարի ամէնէն ճակատագրական պահուն, երբ թնդանօթներուն չուրջբոլորը աւելի մեռելներ կան քան թէ ողջեր՝ հրամանդի ոտքի մը դեռին կը նետէ տեղակալ Ֆէտոր Օրլոֆը: Այնոր պեղեցիկ հասակը նախ կ'երերայ ալ ու ձախ, ապա կ'իյնայ դիտապաստ, երեսն ի վար, իր արիւնով ներկելով հայրենի հողը:

Այսպէս մեռաւ տարաբախտ Ֆէտոր Օրլոֆը, իր երեսունըվեց գարունները մարելով հայրենի երկրին անսահման ձիւնամրրիկին մէջ:

Օրը կիրակի էր:

ԱՐԱՄ ԱՅՒՍ ՍՐԱՊԵԱՆ

«Զէնիթի Տակ» հատորէն 1956

ԳԻՏՈՒԹԵԱՆ ԱԿԱԴԵՄԻԱՆ ՁԱԿԱՏԱԳՐԱԿԱՆ ԿԷՏԻՆ ՎՐԱՅ

Հայաստանի Գիտութեան ակադեմիան դժգոհ է ՄԱԿ-ի Երեւանի փորձագիտական գրասենեակին պատրաստած բարեփոխումներու ծրագրէն, որով կ'առաջարկուէր ազգային գիտական 7–8 կեդրոն ըստեղծել միաւորելով ակադեմական մաս մը հիմնարկները, մնացեալն ալ առնել համալսարաններու կառոյցին մէջ:

1943ին ստեղծուած Ակադեմիան խորհրդային օրով գիտութեան բոլոր ճիւղերուն կրնար մնայուն զարգացման եւ նիւթական միջոցներ ապահովել, ինչպէս ըսած է փոխ նախագահ Ե. Ղազարեան (''Ազմկնիանաւոտ'', Յունուար 27): Իսկ միայն 1945–72 տարիներուն ակադեմական հիմնարկներուն մէջ կատարուած հետազօտութիւններով լոյս տեսած են մօտ 2000 գիրք ու հանդէս:

Ինչպէս կը գրէ Արփի Յարութիւնեան, Ակադեմիան այսօր մօտ 4500 աշխատակից ունի, որոնցմէ երկու հազարը գիտական աշխատողներ են: Այս տարուընդմիջին աշխատավարձը 20 հազարէն 27 հազար դրամի կը բարձրանայ (60 տոլար): Աշխատակիցները վճռապէս դէմ են ՄԱԿ-ի պատրաստած հայեցակարգին, որովհետեւ թէ՛ իրենցմէ ոչ ոք ներգրաւուած է անոր պատրաստութեան մէջ, թէ՛ որովհետեւ համաձայն չեն առաջարկուած բարեփոխումներուն:

Հնագիտութեան եւ ազգագրութեան հիմնարկի տնօրէն Ա.րամ Քալանթարեան տարուած աշխատանքներուն արդիւնաւէտութեան նուազումը բացատրած է նիւթական կարելիութիւններու անբաւարարութեամբ: Ըսած է թէ նախ այդ կարելիութիւնները մեծցնել, յետոյ միայն պահանջները ներկայացնել պէտք է:

Իսկ Գրականութեան հիմնարկին տնօրէնը Ազատ Եղիազարեան քնական նկատած է որ խորհ. տարիներուն հիմնուած Ակադեմիան չպատասխանէ արդի պահանջներու, բայց ատիկա չի նշանակեր թէ անհրաժեշտ է լուծարել եւ գիտական ջարդ կատարել: Պէտք է համակարգը աւելի ճկուն դարձնել, երիտասարդացնել գիտական կազմը:

Բարեփոխումներու իր տարբերակը մշակած է Ակադեմիան ալ. հոն նշուած է թէ պէտք է զօրացնել գիտութիւն – պետութիւն կապը, կեդրոնանալով յատկապէս արտադրութեան վրայ. պէտք է ուժերը կեդրոնացնել, պատրաստել նոր երիտասարդ տարբեր:

Կառավարութիւնը որ պէտք է վճռէ այս մասին, բարեփոխումի տարբերակները քննել կը սկսի Մայիսին: Նկատի կ'առնուին, չատ հաւանաբար, մէկ կողմէն ՄԱԿ-ի, միւս կողմէն՝ Ակադեմիային մշակած հայեցակէտերը:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ

ԹՈՒՏ

Հանդիպում են երկու նիհար մարդ:

– Ո՞նց ես ապրում, բարեկամ, –հարցնում է մէկը:

– Անհաւասարաչափ:

– Այսի՞նքն:

– Այսինքն՝ երբ հաց ունեմ, աղ չունեմ, իսկ երբ աղ ունեմ, հաց չկայ, Իսկ դո՞ւ:

– Հաւասարաչափ: Ոչ հաց ունեմ, ոչ աղ:

*
**

– Ես ու կինս քանի տարի խաղաղ ու երջանիկ ապրում էինք:

– Յետո՞յ...

– Յետոյ ամուսնացանք:

*
**

– Աղջկաս հետ ամուսնանալ էին ուզում երկուսը՝ մի ինժեներ եւ մի լրագրող:

– Եւ ո՞ւմ բախտը բերեց:

– Ինժեների: Աղջիկս լրագրողի հետ ամուսնացաւ:

''ՈԶՆԻ''էն

ՀԱՊԱ ԾԽՈՂՆԵՐՈՒՆ ԻՐԱՒՈՒՆՔՆԵՐԸ

Ծխելուն դէմ քարոզչութիւնը ամէն օր կ'ընդլայնէ սահմանները. ծխախոտին վնասներուն մասին ամէն օր հազար բան կ'լսուի ու կը գրուի: Գրաւոր մամուլը, ձայնասփիւռը, հեռատեսիլը անդադար կոչ կ'ուղղեն ծխելը դադրեցնելու, ամէն անդամուն չեչտելով անոր չարիքը: Մէս կողմէ պարբերական յաւելումներով ծխախոտին գինը նորանոր մբցանիշեր կը հասնուտէ, իբրեւ թէ յատկապէս երիտասարդները եռ կեցնելու համար ծխելէ. ու չմոռնալ չի նշմարուիր որ բարձր գինին կարեւոր մէկ տոկոսը ծխախոտին վրայ դրուած պետական հարկը կը կազմէ: Այլ խօսքով՝ պետութիւնը թէ՛ հակաքարոզչութիւն կատարած, թէ՛ իր եկամուտը ամրապնդած կ'ըլլայ:

Բնական է որ ամէն մարդ տեղեակ է ծխախոտին վնասներուն: Բայց նոյնքան վնասակար չէ՞ թմրեցուցիչը որուն դործածութեան դէմ նոյնքան մեծաղմուկ պայքար չի մղուիր: Ճիշդ է որ անոր դործածութիւնը արդիլուած է պաշտօնապէս: Բայց արդելքը աւելի կեղծաւորութեան արարքի կը նմանի, քանի որ պաշտօնական կամ անպաշտօն, բոլոր դիրքերուն ծանօթ է արդելքը շրջանցելու տարածուն երեւոյթը:

Ծխախոտին դէմ մղուած պայքարը հակազդեցութեան մղած է լիզպոնցի լրագրող մը որ բողոքագիր մը գրի առած է: Ան կը պնդէ թէ «Ծխողներն ալ իրաւունքներ ունին»: Տարուած պայքարը կը նկատէ Իւ. դարու խաչակրութիւնը: Ու կ'ըսէ թէ ժամանակը հասած է որ ծխողները պահանջեն իրենց իրաւունքները: Զանոնք կ'ամփոփէ իր ազատութեան, առողջութեան, դրամին եւ խելքին յարգանքին իրաւունքը պահանջելով: Ապա որպէս անդրդուելի ծխող, կ'առաջարկէ ծխողի հիմնական իրաւունքներու հետեւեալ ուխտը:

– Ծխելը իրաւունք մըն է. առողջութիւնը անհատական սեփականութիւն մը որուն հետ ամէն քաղաքացի ազատ է իր ուզած ձեւով վարուելու:

– Ծխողը իրաւունք ունի օդասուն, հանգստաւէտ, մաքուր, արժանավայել վայր մը ունենալու ծխելու համար, թէ՛ աշխատատեղին մէջ, թէ՛ այլուր:

– Ծխողն ալ սպառող մըն է եւ տարբերութիւն մը որ ունի իրաւունքներ: Ան պարտի ճիշդ գինը վճարելու ծխախոտին որ պէտք է տրամաբանական տուրքի մը ենթակայ ըլլայ: Պետութիւնը պէտք չէ չափազանցուած կերպով շահագործէ քաղաքացիներուն, տկարութիւնը:

– Ծխողը պէտք չէ իր արժանապատուութիւնը վիրաւորուած զգայ պետութեան կողմէ կատարուած քարոզչութեան պատճառով: Պէտք է տեղեակ պահուի ծխախոտի գործածութեան վտանգները, առանց սակայն տեղեկատուութեան հետ թիրախ ըլլալու ահազանգային, բարոյախօսական եւ յարձակողական ոճի մը:

ՔԱՂՀԱՆ

— ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ —

ՕՐԹԱԳԻՒՂԻ (Պոլիս) Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյ մատաղօրհնութեան առթիւ, կրօնական եւ աշխարհական հանդիսութիւններ տեղի ունեցած են կիրակի, Յունուար 22ին: Քարոզած է Մեսրոպ պատրիարք, ապա կատարուած է հոգեհանգիստ, որմէ յետոյ պատրիարքին ձեռամբ օրհնուած է մատաղը: Արարողութենէն ետք, հրաւիրեալները հաւաքուած են յարակից սրահը սիրոյ սեղանութրու շուրջ: Բացման խօսքը արտասանած է Գարոլին Մամիկոնեան, որ բծախնդրօրէն վարած է յայտագիրը: Առաջին ելոյթը ունեցած է թաղային խորհուրդի առենապետ՝ Իսքէնտէր Շահինկէօզ, որ նշելէ ետք թէ կը տօնուի եկեղեցւոյ 22րդ տարեդարձը, աւետած է նաեւ որ խորհուրդին տարեկան պիւտճէն հաւասարակշռուած է եւ նիւթական կարիք չկայ. կատարուած աշխատանքներուն մասին բացատրութիւններ տուած է վարժարանի հիմնադիր Հայկ Ասլանեան: Գործադրուած է գեղարուեստական յայտագիր մը:

*
**

ՊՈԼՍՈՑ Էսաեան վարժարանը այցելած են, Յունուար 20ին, Գ. Կիւլպէնկեան հաստատութեան հայկական բաժնի տնօրէնը՝ Զաւէն Եկաւեան եւ տէր եւ տիկին Մարթին Էսաեան: Այս վերջիններս, հիներորդ տարեդարձը վարժարանի հիմնադիրներուն՝ Յովհաննէս եւ Մկրտիչ Էսաեանի, առաջին անգամն է որ Պոլիս կ'այցելէին: Մուտքին, դիմաւորուած են վարժարանի միջնակարգ բաժնի տնօրէնուհի Աննիկ Գալփաքճեանի եւ Պէյօղլուի թաղային խորհուրդի անդամներու կողմէ:

ԱՐՏՈՅՏՆԵՐՈՒ ԱԳԱՐԱԿԸ

ԱՆԹՈՆԻԱ ԱՐՍԼԱՆ

Թարգմանեց՝
ՎԱԶԳԻՆ ԲԱՄՊԱԿԵԱՆ

ՄԱՍ ԱՌԱՋԻՆ ՅՄԲԱՍ ՀՕՐԵՂԲԱՅՐԸ

Ճիշդ այդ վայրկեանին Լէզլի դուրս կը սպրդի պահարանէն, իր պահարանին տակէն: Ամէնքն ալ համակերպած են որ այդ տեղը անոր հողամասն է: Մէյն կիները երբեմն լաթ մը կ'անցնեն գետնին վրայ:

Ձեռքը ունի սուլիչ մը եւ զմելի մը: Հանդիսաւոր կերպով կը մօտենայ ծնողներուն եւ կը ժպտի: Բայց Լէզլի մէյտ կը ժպտի, մէյմէյ խորամանկութեամբ, կը ժպտի իր կարեւոր քթին տակէն:

«Լէզլի ձեր մէջէն ամէնէն արտաչափհիւկ անունը բայց ամէնէն հայկական դէմքը ունի» կ'ըսէ Սմբատ իր զաւակներուն, եւ այս հաստատումը մնաց իր վրայ: Հայ Լէզլին մէյտ կը ժպտի եւ մէյտ բան մը կը հաւաքէ: Ինը տարեկան է:

Վերոն հօրաքոյրը իրեն համար լաթով պատած է կօշիկի խոշոր տուփ մը, որուն մէջ Լէզլի կը հաւաքէ եւ իր խելքին չարմար դատած ձեւով կը դասաւորէ ամէն տեսակի կոճակներ, լաթի եւ ժապաւէնի կտորներ, անխլիխներ, սուլիչներ, քանի մը հատ չոյն սուրբերու նկարներ որ Իսմէնէ տուած է իրեն (''Ես որոշ սուրբ մը չունիմ ինծի պատկանող'' կը մտածէ տղան, ''այնպէս որ ամէնուն ալ կ'աղօթեմ'') զինքի փամփուշտ մը զոր Գրիգոր իրեն նուիրեց եւ իր ընթերցանութեան գիրքը:

Բայց այսօր Լէզլի սովորականէն նուազ կը բացատրէ ինքզինքը: Սուլիչը հօրը կու տայ, պզտիկ ժանգոտած զմելին մօրը. ''Դուն կանչէ, ան կը մեռցնէ'' կը յայտարարէ կտրուկ կերպով: Յետոյ կը դառնայ, կը մտնէ պահարանին տակը եւ իր երկու տուփերը կը տեղաւորէ անոր երկու ոտքերուն քովը եւ երկու ոտքերուն առիւծի թաթերով երեւակայական սահման մը կը դնէ դէպի դուրս: Աթիկա բոլորէն ընդունուած եւ յարգուած նշանն է. Լէզլի չի փափաքիր խանգարուիլ իր առանձնութեան մէջ: Երբ անօթութիւն զգայ դուրս պիտի ելլէ, եւ այդ կը պատահի ճաշի ժամանակ, հանդիսաւոր վայրկեանը, երբ ոչ մէկու արտօնուած է ուշանալ:

Բայց այսօր ճաշն ալ կ'ուշանայ: Տղաքը բոլորն ալ հոն են, ոտքի կանգնած ամէն մէկը իր աթոռին ետեւը, Սմբատ սեղանին գլուխը, իր աջին նստած է Մատամ Նուարդը, Վերոն եւ Աթնիւ հոն են: Պակասողը Շուշանիկն է, որ խոհանոցին մէջ ցած ձայնով կը խօսի մէկու մը հետ:

Հանրիէթի համար, որ երեք տարեկան է, այդ վայրկեանին աշխարհը կանգ կ'առնէ: Տունը եփած հաւկթաձեւ, սուսամով եւ ակռաներուն տակ չաչող խաշխաշով ծածկուած խոշոր հացերու բոյրը, երեք աման լեփլեցուն թթուահամ, մէջը ջարդուած վարունգով մածունը, ուլիկի միսով եփած ամբուկին զօրաւոր հոտը, ջրվէժէն բերուած ջուրի եւ պղպջուն խմիչոտրոզիի փարչերը, այս բոլորը պիտի խառնուին իր մէջ, յանցանքի յաւիտենական զգացումի մը, նախատինքի մը, անյարմարութեան մը: Այդ հեռաւոր մանչիսեան արեւուտ օրը ինք եւ իր ընտանիքին մեծ եւ փոքր անդամները, բոլորը դատուած են եւ յանցաւոր նկատուած՝ գոյութիւն ունենալով: Եւ Աստուած դէմքը ծածկած է: Խռոված եւ յուզումնալից, դռնէն ներս կը մտնէ բժիշկ Գրիգորը: Ժամացոյցը չեղակի, չապիկին օձիքը դուրս ելած, կը վազէ Սմբատին մօտ, կը ծռի անոր վրայ, գրեթէ ծունկի կու գայ, եւ կը փսփսայ. ''Կը ձերբակալեն բոլորը, վազե՛ք'': ''Ո՞ւր, ի՞նչպէս: Եւ յետոյ ինչո՞ւ: Դեղագործի եւ բժիշկի միչտ պէտք կայ'' կ'ըսէ Սմբատ ողջմիտ:

– Բոլորս ազարակ երթանք:

– Եւ յետո՞յ:

Այդ վայրկեանին խոհանոցին միւս մուտքին կը մօտենայ Իսմէնէ, յուզումնալից, թեւերը ամէն կողմ կը շարժէ: Բայց Շուշանիկ անոր ետեւէն կը յառաջանայ թեւերը բարձր, ապուրի ֆրանսական ամանը բռնած: Շուշանիկ ֆրանսական կլոր տաք յախճապակիին հպումէն ափոփանք մը կը զգայ եւ անոր աշխատանքներուն մասին կը պնդէ թէ «Ծխողներն ալ իրաւունքներ ունին»: Տարուած պայքարը կը նկատէ Իւ. դարու խաչակրութիւնը: Ու կ'ըսէ թէ ժամանակը հասած է որ ծխողները պահանջեն իրենց իրաւունքները: Զանոնք կ'ամփոփէ իր ազատութեան, առողջութեան, դրամին եւ խելքին յարգանքին իրաւունքը պահանջելով: Ապա որպէս անդրդուելի ծխող, կ'առաջարկէ ծխողի հիմնական իրաւունքներու հետեւեալ ուխտը.

– Ծխելը իրաւունք մըն է. առողջութիւնը անհատական սեփականութիւն մը որուն հետ ամէն քաղաքացի ազատ է իր ուզած ձեւով վարուելու:

– Ծխողը իրաւունք ունի օդասուն, հանգստաւէտ, մաքուր, արժանավայել վայր մը ունենալու ծխելու համար, թէ՛ աշխատատեղին մէջ, թէ՛ այլուր:

– Ծխողն ալ սպառող մըն է եւ տարբերութիւն մը որ ունի իրաւունքներ: Ան պարտի ճիշդ գինը վճարելու ծխախոտին որ պէտք է տրամաբանական տուրքի մը ենթակայ ըլլայ: Պետութիւնը պէտք չէ չափազանցուած կերպով շահագործէ քաղաքացիներուն, տկարութիւնը:

– Ծխողը պէտք չէ իր արժանապատուութիւնը վիրաւորուած զգայ պետութեան կողմէ կատարուած քարոզչութեան պատճառով: Պէտք է տեղեակ պահուի ծխախոտի գործածութեան վտանգներուն, առանց սակայն տեղեկատուութեան հետ թիրախ ըլլալու ահազանգային, բարոյախօսական եւ յարձակողական ոճի մը:

ՔԱՂՀԱՆ

— ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ —

ՕՐԹԱԳԻՒՂԻ (Պոլիս) Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյ մատաղօրհնութեան առթիւ, կրօնական եւ աշխարհական հանդիսութիւններ տեղի ունեցած են կիրակի, Յունուար 22ին: Քարոզած է Մեսրոպ պատրիարք, ապա կատարուած է հոգեհանգիստ, որմէ յետոյ պատրիարքին ձեռամբ օրհնուած է մատաղը: Արարողութենէն ետք, հրաւիրեալները հաւաքուած են յարակից սրահը սիրոյ սեղանութրու շուրջ: Բացման խօսքը արտասանած է Գարոլին Մամիկոնեան, որ բծախնդրօրէն վարած է յայտագիրը: Առաջին ելոյթը ունեցած է թաղային խորհուրդի առենապետ՝ Իսքէնտէր Շահինկէօզ, որ նշելէ ետք թէ կը տօնուի եկեղեցւոյ 22րդ տարեդարձը, աւետած է նաեւ որ խորհուրդին տարեկան պիւտճէն հաւասարակշռուած է եւ նիւթական կարիք չկայ. կատարուած աշխատանքներուն մասին բացատրութիւններ տուած է վարժարանի հիմնադիր Հայկ Ասլանեան: Գործադրուած է գեղարուեստական յայտագիր մը:

*
**

ՊՈԼՍՈՑ Էսաեան վարժարանը այցելած են, Յունուար 20ին, Գ. Կիւլպէնկեան հաստատութեան հայկական բաժնի տնօրէնը՝ Զաւէն Եկաւեան եւ տէր եւ տիկին Մարթին Էսաեան: Այս վերջիններս, հիներորդ տարեդարձը վարժարանի հիմնադիրներուն՝ Յովհաննէս եւ Մկրտիչ Էսաեանի, առաջին անգամն է որ Պոլիս կ'այցելէին: Մուտքին, դիմաւորուած են վարժարանի միջնակարգ բաժնի տնօրէնուհի Աննիկ Գալփաքճեանի եւ Պէյօղլուի թաղային խորհուրդի անդամներու կողմէ:

Սմբատ դիւրաւ կը համոզուի եւ իր համեստութեան մէջ կը կարծէ որ երբեք անհրաժեշտ մէկը չէ: Կը մտածէ որ հաւաքոյթի հրաւէրը մէկ նշանակութիւն կրնայ ունենալ. կրկին անդամ ''մասնաւոր տուրք'' մը գանձել, որպէսզի Գայմագամը բանակին մօտ պարծենայ թէ ''նեցուկ կը կենայ զինուորներուն'' կամ նման բաներ:

(Շար. 36)

(Շար. Ա. էջէն)

հազարի հազիւ կը հասնէր: Գլխաւոր պահանջը աշխատավարձի յաւելումն էր:

ՍԵԿՈՒԼԻՆ ՌՈՒՍԱՑԱԼ հարցազրոյց մը տուած է, մեծ վարկ վայելող բրիտանական Ֆայնէնշըլ Թայմզ օրաթերթին, ուր կը յայտնէ թէ համաձայն է Թ. Պլէյր կարդ մը տեսակէտներուն, ինչպէս գործազրկութեան դէմ պայքարի եւ հանրային սպասարկութեանց համար ձեռք առած միջոցները: Եթէ, կ'ըսէ, երիտասարդ, վկայուած անձեր Մեծն Բրիտանիա կ'երթան, միայն տուրքերու հարցին համար չէ: Ինչ կը վերաբերի նախագահական իր թեկնածութեան, յայտարարած է որ որպէս զոյգ, խորհրդակցելէ ետք է Ֆր. Հոլանտի հետ, որ պիտի որոշուի թէ ո՞վ պէտք է թեկնածու ըլլայ:

ՄՈՍԿՈՒԱՑԻ մէջ, ոչ կառավարական կազմակերպութեանց շուրջ 50 ներկայացուցիչներ ցոյց մը ըրած են Փետր. 1ին, Ապահովութեան սպասարկութեանց կեդրոնատեղիին առջեւ, բայց ոստիկանութիւնը ցրուած է եւ հարցաքննութեան տարած համախմբումին կազմակերպիչները: Ցոյցը արտօնուած չէր այդտեղ, այն պատրուակով որ մայթը չատ նեղ է: Ոչ կառավարական կազմակերպութեանց ներկայացուցիչները կ'ուզեն բողոքել ԷՖ. ԷՍ. Պէ.ի (նախկին ՔԱ. կէ. Պէ.) ամբաստանութիւններուն դէմ, ըստ որոնց իրենց նիւթականը կ'ապահովեն բրիտանական գաղտնի սպասարկութիւնները: Ցուցարարներուն լոզունգն էր՝ "ԷՖ. ԷՍ. Պէ, սուտերը կը բաւեն": Հելսինքիի Մոսկովեան խումբն ալ յայտարարած է որ բողոք պիտի բարձրացնէ հեռատեսիլի կայաններուն դէմ, որոնք արձագանգած են ամբաստանութիւններուն:

ՀԱՐԱԽԱՑԻՆ ՕՍԷԹԻԱ, կառքի սովորական արկած մը մեծ համեմատութիւններ առած է Փետր. 1ին, երբ երեք հարիւր վրացի պինուորականները դէմ յանդիման գտնուած են ռուսական խաղաղապահ ուժերու: Վիրաւոր չէ եղած բայց պատահածը քիչ մը աւելի լարած է Ռուսերու եւ Վրացիներու միջեւ մթնոլորտը: "Հիւսիսի մեծ դրացի"ին հետ յարաբերութիւնները չատ վատթարացած են 2003էն ի վեր, երբ արեւմտամէտ խմբակ մը իշխանութեան գլուխ անցած է "Վարդի յեղափոխութեան" առթիւ: Ծունուար 31էն Փետրուար 1ի գիշերը ճամբու հասարակ արկած մըն է որ առիթ տուած է անսպասելի հետեւանքներու: Ռուսական բեռնատար կառք մըն է որ բախած է Վրացի մը կառքին Տկվիավի գիւղին մէջ եւ Ռուսը (խաղաղութեան պինուոր) մերժած է վրացական ոստիկանատան երթալ, ընկերներն ալ նոր ուժեր կանչած են, նոյնը ըրած են Վրացիները եւ ութ ժամ բախումներ հետեւած են:

ՄԵՔՍԻԿԱՑԻ վեց նահանգներու մէջ թմրեցուցիչի ներքին բախումները 20 մեռեալ պատճառած են: Ագռափուլքոյի մէջ, զբօսաշրջիկները, ծովափը թէ փողոցները, այլեւս վարժուած են կացութեան: Այս վերջին քաղաքը արդէն խիստ հսկողութեան տակ է: Այս ամբողջը "կանկերու պատերազմ"ին հետեւանքն է եւ ոստիկանութեան դերն ալ երկդիմի է, որովհետեւ կամ կը չահայ զսպել բախումները կամ կը մասնակցի: Հրացանակրութեան նախօրեակին, Ագռափուլքոյի մէջ, ոստիկանները լիը հոգի ձերբակալած էին, որոնց երեքը ապահովութեան գանազան սպասարկութեանց կը պատկանէին եւ ձերբակալման պահուն գինուորական զէնքեր կամ զոգայինը կը փոխադրէին:

"ՖՐԱՆՍ-ՍՈՒԱՐ"ի տաղնապը միայն նիւթական չէ, արդարեւ հրատարակիչին պաշտօնազրկումէն ետք, Մոհամէտ ծաղրանկարներու լոյս ընծայման առթիւ, սեփականատէրը Ֆրանքֆուեզիպատցի Ռեմոն Լաքահի նոր նշանակումը հարցը չլուծեց: Նոր հրատարակիչը՝ ժագ Լըֆրան, որ պիտի յաջորդէր, իր հրաժարականը տուաւ կացութիւնը չատ խախուտ նկատելով: Թերթը "ծախու է" եւ ապագան -եթէ կայ- անորոշ: Լաւ վաճառումը (առաւել 15%) պատահած էր ծաղրանկարներու հրատարակութեան առթիւ, ինչ որ երկար առեն է տեղի չէր ունեցած: Սեփականատիրոջ առարկութիւնը հիմնուած էր ի յարգանս կրօնական հաւատքի եւ ամէն մէկուն մտերիմ համոզումներուն:

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապոյտ Խաչի Տէսինի Արշակ Ջամալեան մասնաճիւղի անդամուհիները՝ իրենց սրտագին ցաւակցութիւնները կը յայտնեն Կըղնոպլի մասնաճիւղի վաստակաւոր ընկերուհի Արտեմիս Սապունճեանին, իր եղբօր՝ կարօ Ձիմպաշեանի վաղահաս մահուան առթիւ:

□

ՎԱՐԴԱՆԱՆՔ

կազմակերպութեամբ Վիէնի "Սեւան" մասնաճիւղին, Վարդանանց Զօրավարաց յիշատակութիւն Շաբաթ, Փետրուար 11, ժամը 20·30ին, Վիէնի Մշակոյթի Տան մէջ:

Կը խօսի՝ ԱՆԱՀԻՏ ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆ:

-Մուտքը ազատ է-

□

Liste
des gagnants de la tombola nationale
«LES 50 ANS DE BELLEFONTAINE»
dont le tirage a eu lieu
à la soirée de gala du 28 janvier

— **Renault Twingo**	**No 1324** Paris
— **Voyage A/R Paris-Erevan pour 2 personnes**	**No 3476** Marseille
— **Sérigrapie de Jansem**	**No 1795** Alfortville
— **Semaine de thalassothérapie à Dinard pour 2 personnes**	**No 2880** Marsaz (Drôme)
— **Tableau d'Edouard Kaprielian**	**No 4233** Alfortville
— **Tapis fait main 100% laine**	**No 2035** Marseille
— **Bracelet en or**	**No 1863** Champs sur Marne
— **Tableau Ferdi Zipci**	**No 1215** Paris
— **Séjour d'hiver d'une semaine pour 2 pers. aux Ménuires**	**No 0014** Paris
— **Bracelet en or jaune et or gris**	**No 3500** Marseille
— **Lithographie de Serge Benoît**	**No 4845** Marseille
— **Lithographie de Papaz**	**No 2026** Marseille
— **Lithographie d'André Bainals**	**No 1943** Alfortville
— **Séjour d'été d'une semaine pour 4 pers. aux Ménuirs**	**No 4785** Clamart
— **Croix arménienne en or**	**No 2379** Paris
— **Lecteur DVD-DIVX**	**No 1391** Asnières
— **Corbeille garnie de la maison Petrossian**	**No 4886** Marseille
— **Top haute couture des Frères TARLOYAN**	**No 4988** Marseille
— **Coffret de chocolat Lenôtre**	**No 4857** Marseille

La CBAF remercie les nombreux donateurs de la tombola et félicite les gagnants.

□

RECHERCHE

La Croix Bleue des Arméniens de France recherche pour les séjours de Bellefontaine :

Eté : Juillet et Août 2006

- **Directeurs diplomés BAFD**
- **Animateurs diplomés BAFA ou stagiaire BAFA (bon niveau de ski pour le séjour d'hiver)**

Candidatures à adresser à :

CBAF — 17 rue Bleue 75009 PARIS.
par e-mail : cbaf@wanadoo.fr
ou par fax : 01 53 34 12 13

«ՅԱՌԱՋԻ ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԵԱՄԲ ՍՏԱՑԱՆՔ

Վիլընէօվ.- Տէր եւ Տիկին Ս. Ներկարաբեան 50 Եւրօ:

Imprimé sur les Presses
du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

ՏԵՒՈՒՆԸՆԴՀՈՒՍՔ

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻՋ

ԵԿԱՑՔ ՏՕՆԵՍՑՈՒՔ
Ձեռնասնօրեայ գալուստն ի տաճարն

Տեառն մերոյ եւ Փրկչին
Յիսուսի Քրիստոսի

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, Փետրուար 13
Երեկոյեան ժամերգութիւն
եւ Նախատօնակ
Սկիզբ ժամերգութեանց ժամը 17ին:
Աւգտատան եւ Մոմավառութիւն:

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ, Փետրուար 14
Տօն Ձեռնասնօրեայ գալուստն ի տաճարն
Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 8·30ին,
Պատարագ՝ ժամը 10ին:

Դիւան Մաշտոցի տաճարի

*
**

ՍՈՒՐԲ ՅԱԿՈԲ ԼԻՈՆ

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, Փետրուար 13
Տեառնընդառաջի նախատօնակ, Աւդատան եւ Մոմավառութիւն ժամը 16ին:

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ, Փետրուար 14
Խորանին վարագոյրը բաց պատարագ՝
ժամը 10ին:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ՆՈՐՎԱՆ ԵՊԻՍԿ. ՋԱՒՔԱՐԵԱՆ
Հայր. Պատուիրակի փոխանորդ
Լիոնի եւ Շրջակայից

La
MASON ARMENIENNE
DE LA JEUNESSE ET DE LA CULTURE
DE MARSEILLE
et la
Croix Bleue des Arméniens de France
organisent
une
CONFERENCE — DEBAT
avec PROJECTION

«Les Arméniens du Djavakhk (*Géorgie*)»
par HILDA TCHOBOYAN
Présidente de la Fédération
Euro-Arménienne pour la Justice
et la Démocratie

Aujourd'hui, plus que jamais
les Arméniens du Djavakhétie
sont menacés :
— dans leur vie quotidienne;
— dans leur identité;
— dans leur avenir.

le Samedi 11 février à 18 heures 30

12-14 rue Saint-Bazile — 13001 Marseille
☎ 04. 91. 50. 15. 09

— **LA SOURCE** —
Centre de Vacances Evangélique Arménien

Sessions de Ski Février

Session N° 2 — du 11 au 18 février
Direction : Samuel KEHEYAN — Couteau - Quartier les Vernes
05260 Forest Saint Julien ☎ 04. 92. 24. 09. 43
Session N° 3 — du 18 au 25 février
Direction : Jean TEPELIAN — 4 rue des Pyes — 69680 Chassieu
☎ 04. 78. 90. 16. 66
Les arrivées ont lieu à partir de 14h. — Les départs ont lieu avant 10h.

COMBIEN? Adultes : Bâtiment A*: Semaine 270 Euros, journée: 41 Euros. Bâtiment B: Semaine: 232,40 Euros, journée: 35,30 Euros. — De 3 à 6 ans: Bâtiment A. Semaine: 162 Euros, jour:25 Euros. Bâtiment B: Semaine:142,80 Euros, jour: 21,40 Euros.—De 7 à 12 ans: Bâtiment A: Semaine: 203 Euros, jour: 31 Euros. Bâtiment B: Semaine: 179,70 Euros, jour: 26,70 Euros. — 13 ans et plus, étudiants: Bâtiment A: Semaine: 233 Euros, jour: 35,30 Euros. Bâtiment B: Semaine: 204 Euros, jour: 31 Euros

25% *de réduction sur le tarif enfant pour les enfants dormant dans la même chambre que leurs parents.*

A ceci, il faut rajouter la cotisation de membre adhérent: 10 Euros par an et par famille.

Il est conseillé aux skieurs de **souscrire** une assurance individuelle de type Europe Assistance ou Carte Neige.

* *Chambres de 2 ou 3 personnes avec lavabo, toilettes et douche.*

ԿԻՐԱԿԻ
ՓԵՏՐՈՒԱՐ 5
DIMANCHE
5 FEVRIER
2006

LE NUMERO: 1,20 €

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

Թիւ 321

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884 - 1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

81ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21·384 — Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN — 81e ANNEE — N° 21·384

ԱՐՄԷՆ ՏՕՐԵԱՆ՝
ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ ՄԸ

Գրեց՝ ՎԱՐԴԱՆ ՄԱՏՓԷՈՍԵԱՆ

Մեծ Եղեռնի զոհ դէմքերուն չարքին եղած են մեծ ու հռչակաւոր, ինչպէս եւ ոչ այնքան մեծ ու հռչակաւոր անուններ: "Դէմքեր" բառը հոս կ'առնենք ամենալայն իմաստով, ինչպէս Թէոդիկը, որ "Ցուշարձան նահատակ մտաւորականութեան" իր վաւերագրական հատորին մէջ նկատի ունի գրագէտներէն մինչեւ առեւտրականները եւ կուսակցական գործիչներէն մինչեւ դեղագործները: Ան կենսագրած է Պոլիսէն տարագրուած 143 դէմքեր· յուցակին 25րդ տեղը կը գրաւէ Արմէն Տօրեանը:

Իսկ ո՞վ էր Արմէն Տօրեանը: Անոր մասին գրելու այս առիթը նորութիւն մը հաղորդելու կամ ուսումնասիրական ծրագիր մը սկսելու նպատակը չունի: Պարզապէս կ'ուզենք բոլորովին մոռցուած, Աղէտին զոհ ամէնէն երիտասարդ գրական անուններէն մէկը յիշել եւ յիշեցնել, թերեւս մէկը մղել, որ աւելին ընէ:

Այս հետաքրքրութիւնը պզտիկ նախապատմութիւն մը ունի, որ թերեւս չհետաքրքրէ ընթերցողին համար:

1980ականներու կէսերուն, Պուէնոս Այրէսի մէջ ծանօթ տիկին մը, ընտանեկան այցելութեան ընթացքին, մեզի ցոյց տուած էր Պոլսոյ մէջ Դանիէլ Վարուժանին աշակերտած իր մէկ ազգականին պատկանած ու 1914 թուագրուած անձնական albom մը, ուր արձանագրուած էին երեք ձեռագիրներ· առաջինը քնաքանաքար, Դանիէլ Վարուժանինն էր ("Առկայծ ճրագը"), երկրորդը՝ Եղիշէ Եպիսկ· Դուրեանի մէկ թարգմանութիւնը[1], իսկ երրորդը՝ Արմէն Տօրեանի Ֆրանսերէն, ըստ երեւոյթին անտիպ, մէկ բանաստեղծութիւնը, «Ode à la Ville-Soleil» (Տաղ Արեւ-Քաղաքին), որ հրատարակուեցաւ 1995ին այս էջերուն մէջ[2]:

Աւելի'ն· երբ արդէն ձեռնարկեր էինք ուսումնասիրելու Կոստան Զարեանի կեանքն ու գործը, նշմարեցինք, որ իր խմբագրած "Մեհեան"ի աշխատակիցներէն մէկը եղած էր Հրաչեայ Սուրէնեանը, այսինքն, նոյնինքն Արմէն Տօրեանը:

Ամէն անգամ, որ ոչ-հայերէնով գրողի մը կը հանդիպինք, հոս կամ հոն, հետաքրքրութիւն մը կը ծագի: Արմէն Տօրեանի անունը փարիզեան կարդ մը գրական շրջանակներու մէջ բաւական ծանօթ եղած էր 1910ական թուականներուն: Բայց, զարմանալիօրէն, որևէ հետաքրքրութիւն չէ ստեղծուած, որ իր պարագան մօտէն ուսումնասիրուէր, իր գործունէութիւնը ճշդուէր: 1920–1930ական թուականներուն լոյս տեսած քանի մը գրութիւններէն եզր, ո՛չ մէկ ուսումնասիրութեան փորձ որ յաւելում մը կատարէր: 1921ին Ճակոբ Օշական գրած էր·-

"Դարձող մը կարաւանէն՝ հիացումով խօսեցաւ ուսուցիչի մը վրայ, որուն բերնէն երգը չէ պակսեր, որ Հայտար Փաշայէն մինչեւ Զանղերը թէ Այաշ, խնդացեր է լացողներուն հանդէպ ու մտեր է մահուան մշուշին մէջ բանաստեղծութիւնը շրթունքին:

Անիկա Տօրեանն էր"[3]:

Մահը երիտասարդական խիզախութեամբ դիմագրաւող այս անունին մասին է, ուրեմն, մեր խօսքը:

Արմէն Տօրեան, բուն անունով՝ Հրաչեայ Սուրէնեան, ծնած է 1892ին Սկիւտ քաղաքը: Սկիւտ այսօրուան Մակեդոնիոյ հանրապետութեան մայրաքաղաքն է, նախկին Եուկոսլաւիոյ մէկ մասը, յունական Մակեդոնիայէն դէպի արեւմուտք: Իր նախնական կրթութիւնը ստացած է ծննդավայրի յունական վարժարանին մէջ, իսկ ապա աւարտած է Մանասթըրի Ֆրանսացի Ղազարեան (Լազարիսթ) կրօնաւորներու վարժարանը:

Իր կազմաւորման տարիներուն օտարին մէկէն անցում մը կատարած է, հայութենէն հեռու երկու միջավայրերու մէջ: Այդ անցումին արդիւնք եղած է Ֆրանսերէն լեզուին իր համառութիւնը, հաւանաբար՝ զայն գրական գործիք դարձնելու իր յետագայ որոշումին սկիզբը: Թէեւ որեւէ աղբիւրի մէջ փաստ չենք կրցած գտնել, բայց կ'ենթադրենք, որ ընտանիքը կաթողիկէ դաւանանքին պատկանած է, ինչ որ թերեւս նաեւ բացատրէ Ֆրանսերէնին հմայքը անոր վրայ:

Արեւմտահայութեան կեդրոններէն հեռու գտնուող այս քաղաքներուն մէջ Տօրեանի անցուցած մանկութիւնը արդիւնք էր հօր աշխատանքային պայմաններուն: Վահան Սուրէնեան, քաղաքին ու ճանապարհաշինական ճարտարապետ-երկրաչափ եղած է, պաշտօնավարելով Սկիւտի, Մանասթըրի, Պոլսոյ եւ Սելանիկի մէջ: Ան ալ, չենք գիտեր ի՞նչ պատրուակով եւ ի՞նչ հանգամանքներու տակ, Մեծ Եղեռնի օրերուն ձերբակալուած ու նահատակուած է Գոնիայի բանտին մէջ: Մայրը՝ Սոֆի, զարգացած կին մըն էր, պոլսահայ ժթ· դարու երեւելի մտաւորականներէն Աչաւուր Պուէտ Միսաքեանի աշակերտուհիներէն եւ աւելի ետք Թէոդիկի մանկութեան ուսուցչուհին: Հօրեղբայրը՝ Ստեփան Սուրէնեան, բանաստեղծի խմոր ունեցած յայտնի դաշնակահար եղած է[4]:

Ընտանեկան գեղարուեստի հակումները որոշ դեր ունեցած են դեռատի Հրաչեայի բանաստեղծական "վարակում"ին մէջ, որոնք աւելի չեշտուած են 1900ական թուականներու կէսերէն ետք: Այն ատեն ընտանիքը Պոլիս կը փոխադրուի, իսկ ապագայ բանաստեղծը կը յաճախէ Բանկալթիի Վիէննայի Մխիթարեաններու վարժարանը, զոր կ'աւարտէ 1911ին:

Կասկած չկայ, որ Պոլիս վերադարձը եւ անցումը՝ օտարէն դէպի ազգայինը, ապագայ Արմէն Տօրեանին մէջ աւելի եւս արծարծած են ինքնութեան հարցը, երկու մշակոյթներու պատկանելիութեան խընդիրը: Աւսոր մէջ դեր ունեցած է նաեւ հայերի դաստիարակութեան համակարգին մէջ մտնելը, հայկական երկրորդական վարժարան աւարտելը (մանաւանդ՝ ա՛յդ ժամանակի երկրորդականը), որ գլինքը կը զատորոշէ այդ շրջանին եւ մինչեւ այսօր օտարագիր բազմաթիւ գրողներէ: Այնքանը ըսենք, որ 1913ին եղբօր գրած իր մէկ նամակին մէջ, ան պիտի յայտնէր, քիչ մը չափազանցութեամբ, թէ "ես չատ գոհ եղայ որ երկու երեք տարի հայ դասական գրականութեամբ պարապեցայ, եզնկայ մօտ ի՞նչ կ'արժեն մեր այսօրուայ գրողները"[5]:

Արդարեւ, մէկ բան է անգլերէն կամ Ֆրանսերէն գրել և "խոհանոցային" պատկերացում մը ունենալ հայութեան կամ հայերէնին մասին, ուրիշ բան՝ այդ կամ այլ լեզուներով արտայայտուիլ եւ մտաւորական պաշարին մէկ յատակ գրոչմով կրել մայրենի մշակոյթին տարրերը: Ամերիկահայ համայնքին եւ ամերիկածին հայ մտաւորականներու թէ զանգուածին պարագան կը կարծենք, որ բաւական խօսուն օրինակներ կու տան այս ուղղութեամբ:

1911ի աշնան կ'որոշէ մեկնիլ Փարիզ, իր ուսումը շարունակելու: Ճանապարհին կ'անցնի Սելանիկէն, ուր նախորդ տարին հայրն ու եղբայրը հաստատուած էին, տասը օրով իրենց հանդիպելու նպատակով: Տեղւոյն վրայ գրուած ու քաղաքի նշանաւոր "Ճերմակ աշտարակ"ին ճօնուած ֆրանսերէն քերթուածը անմիջապէս լոյս տեսած է «Journal de Salonique» օրաթերթին մէջ: Ասիկա կը թուի, թէ իր հրատարակուած առաջին գործն է: Ցայտնի չէ, թէ այս քերթուածը լոյս տեսած է իր գրական անունով, եւ թէ այդ գրական անունը ի՞նչ ծագում ունի:

Տարիներ ետք, Տօրեանի եղբայրը՝ Զենոբ Սուրէնեան, յիշած է յօդուածի մը մէջ· –

"Հոկտեմբերի կէսերուն, ուրեմն, ինք Սելանիկի ջուրերէն հրաժեշտ առաւ վերջնականապէս: Իզմիր եւ Ճենովա կանգ առած էր նաւը, եւ սակայն ճամբորդութիւնը չատ տաժանելի եղած էր, 21 օր տեւած էր, եւ խեղճ բանաստեղծը առ ի չգոյէ նիւթական միջոցներու, ոչ անումնդ առած է եւ ոչ ալ անկողինի արժանացած: Փարիզէն գրած առաջին նամակին մէջ կը դժգոհէր որ ոսկորները դեռ կը կոտորային տախտակամածի վրայ պառկած ըլլալուն հետեւանքով"[6]:

Այս մէջբերումէն կը նկատենք, որ, ինչպէս Ֆրանսայի մայրաքաղաքը մեկնող չատ մը ուրիշ հայ ուսանողներ, Արմէն Տօրեան եւս ճամբայ կ'ելլէր առանց որեւէ նիւթական յենարանի, պարզապէս "Լոյս Քաղաք"ի հմայքէն հրապուրուած եւ մշակոյթի ու արուեստի կեդրոնի հըռչակէն տարուած: Ֆրանսերէնի ու ֆրանսական մշակոյթի ազդեցութիւնը, նաեւ՝ "ասպետական" Ֆրանսայի գրաւչութիւնը արեւմտահայ ուսանողութեան, մշակոյթին եւ քաղաքական մտածողութեան վերայ կասկածի տակ կարելի չէ դնել, մինչեւ որ 1920ական թուականներէն այս պատկերացումները պիտի սկսէին աւելի չափաւոր դառնալ:

Սակայն, Տօրեանի պարագային միայն ուսանելու տենչը չէ, որ դեր խաղացած է: Ի՞նչ ուսանած է, յայտնի չէ· մեզի կը թուի, որ հետեւած է Փարիզի համալսարանի դասընթացքներուն որպէս պարզ ունկնդիր: Դեր խաղացած է լինքն իրեն գրական ասպարէզ բանալու նպատակը, փառասիրութիւնը եթէ կ'ուզէք: Կեանքը որպէս բանաստեղծութիւն ապրելու, բանաստեղծութիւնը որպէս կեանք ապրեցընելու գաղափարը աւելի ուժեղ էր, քան քաղքենիական կենցաղ մը զարգացնելու, ապահովութիւն խոստացող ու չողշողացող վկայականի մը գրաւչութիւնը:

Բանաստեղծը Փարիզէն թղթակցած է իր եղբօր հետ· այդ նամակները մնացած են վերջնիս մօտ եւ անոնցմէ միայն քաղուածքներ հրատարակուած են Արմէն Սեւանի կողմէ: Թէեւ չէ ըսուած, թէ նամակները ի՞նչ լեզուով գրուած են, ոճէն կը հասկցուի, որ քնաքիրը հայերէն էր: Եթէ թարգմանուած ըլլային, վստահ ենք, օրինակ, որ թարգմանիչը ինքզինքին պիտի չարտօնէր··· "կոր"ի գործածութիւնը:

Այսինքն, ընտանեկան դաստիարակութիւնը եւ, մանաւանդ, երկրորդական վարժարան յաճախած ըլլալը Արմէն Տօրեանին կարելութիւնը տուած են կանոնաւոր հայերէնով արտայայտուելու, ինչպէս նաեւ՝ հայերէն բանաստեղծութիւն գրելու: Ֆրանսերէնով գրականութիւնը՝ մշակելը՝ տարբեր հարց:

1911 Դեկտեմբերին եղբօր կը յայտնէր·-

"Գիտե՞ս, չորս չաբաթէ ի վեր ի՞նչ կ'ուտեմ կոր· ահա առտուն կաթ ու հաց – կէսօրին՝ ոչինչ – իրիկունը՝ հաց ու պանիր··· երկու անգամ արիւն թուքի· մին ամիս մը առաջ՝ միւսն ալ չաբաթ մը առաջ· գիտեմ որ թոքախտի սկզբնաւորութիւն է· համոզուա՝ այս մասին փաստերու վրայ յեցած է···"[7]:

Կ'երեւի, թէ իր կասկածը չէ արդարացած, քանի որ յետագային երբեք չէ յիշուած որպէս թոքախտաւոր: Այսքանը կը բաւէ պատկերացում մը տալու, թէ ի՞նչ պայմաններու մէջ ապրած է 1911 – 1914–ին Փարիզի մէջ: Բայց իր մտասեւեռումը գրականութիւնն էր: Այդ պայմաններուն մէջ, 1911 Նոյեմբերին, Փարիզ նոր ժամանած, գրած է· –

"Մօտերս Jeune Turc թերթին «La Poésie au Siècle de Suleiman» անունով ուսումնասիրութիւն մը պիտի ղրրկեմ: Թէոդիկի հասցէն ուշացուցած ըլլալով Զօպանեանէն առի, եւ մեր հօրեղբօր հակիրճ կենսագրականը ու լուսանկարը իրեն ղրկեցի"[8]:

«Jeune Turc»ը Պոլսոյ մէջ լոյս տեսնող Ֆրանսերէն թերթ մըն էր, որուն նաեւ աշխատակցած է Կոստան Զարեանը 1910–ին: Ինչպէս կը տեսնենք, 19ամեայ Տօրեանը սուլթան Սիւլէյմանի Թամանակի՝ 16րդ դարու օսմանեան բանաստեղծութեան մասին գրելու ընդունակութիւն ունէր: Իր ուսումնասիրութիւնը հրատարակո՞ած է, թէ ոչ· այդ մէկը ճշդելը խուզարկու եւ բախտաւոր հետազօտողի մը կը ձգենք:

Այդ անծանօթ անձին ալ կը ձգենք, որ մեզի պարզէ նոյն նամակին մէջ լսուածը, թէ «Իսքէնտէրին միշտ կ'երթամ կոր, ինձ չիտակը համակրած է, եւ ինձ խորհուրդ կու տայ որ "թատերգութիւններ գրեմ"· Մտածեցի պահ մը "Սաֆիյէն" թատրոնի վերածել· Իր գրական ծածկանունը Ivan Koriak է»[9]: Ո՞վ էր իսկէնտէր – Իվան Քորիաքը եւ ի՞նչ էր "Սաֆիյէ"ն, կը մնան բացայայտելի:

Բայց գիտենք, որ կանուխէն, արդէն 1912 Ապրիլին Տօրեանի համար չատ յըստակ էր իր նպատակը՝ իրագործել ինքզինք որպէս Ֆրանսերէն արտայայտութեամբ հայ բանաստեղծ մը, Ֆրանսական գրականութեան բերել արեւելեան զգայնութիւնը· –

«Իմ դերս պիտի ըլլայ Արեւելքին (բոլոր կրօնքներու, արուեստներու, բանաստեղծութիւններու և գաղափարներու աղբիւրը) բանաստեղծութիւնը բերած ըլլալ Լոյս – Քաղաք: Եթէ Ճունաստան ունեցաւ Ճովհաննէս Մօրէաս մը, Ռումանիան ունի Հեղինէ Վակարեսկո մը, Է'հ, Հայաստանն ալ թող ունենայ Հրաչեայ Սուրէնեան մը··· Երբ Սեւ Ծովու վագրամոլնէ ալիքները յուսահատին Հայաստանի սեպ ժայռերը մարակելէ, ես ալ պիտի յուսահատիմ բանաստեղծական երկընքին մէջ Հայկայ աստեղարան մը պըլպըլալէ»[9]:

1924ին բանաստեղծ Գէորգ Կաւաբեանց կը յայտնէր, թէ «միշտ սրտատրոփ հիացումով ըմբռշխնած եմ գինք՝ ամէն ո՛ւր որ հանդիպած եմ իր օտարօրէն հարազատ ոսկեհունչ ստորագրութիւնը (ARMEN DORIAN) կրող քերթուածներուն, եւ յանգած եմ այն համոզման որ, եթէ տըրէ'ր իրեն ապրիլ ու հասնիլ իր այգապերճ տաղանդին միջօրէին, ան Ֆր[ա]ն[ական] գրականութեան մէջ ապահովաբար պիտի գրաւէր պատուոյ ա՛յն տեղը՝ զոր ուրիշ "մոլորեալ" Յոյն մը, Jean Moréas (Pappadopoulo) ունէր եւ դեռ կը պահէ իրաւամբ»[10]:

Դժբախտաբար, այդ տեղը չկրցաւ նըւաճել. երեք տարի ետք, Թուրք ոստիկա-

●►

Նուիթեան ցուցակները նաեւ պիտի ընդգրկէին խոստմնալից բանաստեղծին անունը։

Իր նամակներուն մէջ, Տօրեան մանրամասնութիւններ տուած է իր գրական գործունէութեան մասին, որոնք կը կարօտին աւելի խորացումի։ Ո՞վ գիտէ ինչ կրնայ պահպանուած ըլլալ չրջանի գրական թերթերուն թէ այլեւայլ թղթածրարներու մէջ։ Առայժմ այդ նամակները մեր հիմնական աղբիւրն են։

Այսպէս, հայ բանաստեղծը Փարիզի մէջ սկիզբը միացած է "Loups" ("Գայլեր") անունով գրական խմբակի մը, զոր կը դիմաւորէր երիտասարդ բանաստեղծ Տքլահէյ։ Այդ խմբակը նաեւ ունէր իր թերթը՝ նոյն "Գայլեր" անունով։ 1913ի սկիզբը խումբը գրեթէ ցրուած էր եւ Տօրեան հիմնած է անկէ անջատուած խումբ մը՝ "Les Tigres" ("Վագրերը") անունով, որու հանդանակն ալ հրատարակած է՝ "Մեր արուեստը" վերնագրով։ Աչխատած է պաշտօնաթերթ մը ստեղծել, ինչ որ ըստ երեւոյթին չէ յաջողած։ Սակայն, այդ չրջանին արդէն կ'աչխատակցէր հինգ երիտասարդական հանդէսներու. «Paris Journal», «Le Cénacle», «L'Arène», «Les Annales du Progrès», «La Route»[11]. Ամբագրած է "L'Arène"ը եւ աչխատակցած է այլ թերթերու եւս[12]։

Ինչպէս գրած է 1913 Մայիսին իր եղբօր, "մեր créer ընել ուզած բանաստեղծութիւնը poésie savante չէ, այլ ուժի, կեանքի երգն է"։ Այսինքն, կը մերժուի այսպէս կոչուած ակադեմական, սննեակի մը մէջ փակուած բանաստեղծութիւնը, չանուն ապրող, կեանքին հետ կապուած բանաստեղծութեան մը։ Տեղ մը, ասիկա կը յիչեցնէ "հեթանոսական" չարժումին նախադրեալները, ինչ որ կը բացատրէ, օրինակ, թէ ինչո՞ւ նոյն նամակին մէջ, Վարուժանի "Յեղին սիրտը" հատորը "ուժով գործ" նկատելով, կը գրէ, թէ "այժմէն Հայերը՝ Վարուժանին արժանը թող պատրաստեն։ Կրնամ քեզ վստահեցընել թէ պիտի անցնի անմահութեան (..)"[13]։

Ըստ Զենոբ Սուրէնեանի, Տօրեան հիմը գրած է գրական նոր դպրոցի մը, որ կոչուած է "panthéiste" ("համաստուածեան") կամ "paroxyste" ("ծայրայեղական")։ Ֆրանսացի քննադատ Շըվալլէ գրած է, որ "Խորհրդապաշտութեան (symbolisme)ի ճակատամարտերէն ի վեր մեր մէջ չէինք տեսած նման եռանդ, այնքան բարձրթռիչ փառասիրութիւն, այնքան գեղեցիկ երազներ։ Մայրաքաղաքին մէջ, Ա. Տօրեան գինքի կը կոչէր Սէնի ձախ ափի բոլոր երիտասարդները՝ ընդդէմ հրէշներուն եւ սնոտիներուն"[14]։

Իր երիտասարդ համախոհներէն մէկը՝ Փօլ-Մարի Թոմա, որ մեռած է 1914ին պատերազմին ընթացքին, իրեն լման բանաստեղծութիւն մը ձօնած է, որու վերջին տունին մէջ կ'ըսէ (տողացի թարգմանութիւնը մերն է).–

"...Ձեր ճերքուածներուն մէջ,
վարպետ, տեսած եմ կեանքն ամբողջ·
Դուք օրերուն
երջանիկ նկարիչն էք ազօր...
Դուք վարպետն էք պաշտելի,
ան որ կը ցանէ,
Մենք բոլորս ձեզ կ'ողջունենք,
վարպետ Տօրեան"[15]։

Տօրեանի բանաստեղծութեան մէջ հայ քննադատները նչմարած են խորհրդապաշտ բանաստեղծներու, ինչպէս Ալպէր Սամէնի, չունէը, երբեմն՝ Ֆրանսացի դասականներ Լամարթինի եւ Պօտլէռի հետքերը։ Իր Ֆրանսերէն թէ հայերէն քերթուածներուն ընթերցումը, ամէն պարագայի, յեղաչրջող, գրականութիւնը յեղափոխող տպաւորութիւն մը չի ձգեր։ Այնպէս կը թուի, որ ժամանակ չէ ունեցած բանաստեղծութեան մէջ բիւրեղացընելու իր գրական տեսակէտները։

Կան բազմաթիւ սիրային բանաստեղծութիւններ, արեւելեան թեմաներով գործեր, կեանքը փառաբանող քերթուածներ։ Ինչպէս այս մէկ Ֆրանսերէն հընչեակը՝ Աբրահամ Ալիքեանի կողմէ թարգմանուած ու 1989ին լոյս տեսած Երեւանի մէջ.

Եւ ունկնդիր աճոնց յաղթ հնչիւններու
նուագին՝
Կը գգայի, թէ մարդն ինչպէս կ'ըլլար
հերոս ու աստուած։

Դեռ ձայներն այդ ներդաշնակ
կու տան սլացք իմ հոգւոյն՝
Ջինաղ բոմբիւն մարտերու,
սուրի փայլակ ու սուսեր,
Երիվարներ ծառացած,
հերոսական շեփորներ,
Մեր այնիսիներ ջինջ երկնքի
հաղցրութեան մէջ քաքաւուն։

Քաղաքներու մէջ հսկայ ես գեղջուկ եմ
մնացած։
Ահ, կ'ուզէի հին ռազմիկ ըլլալ
այս նոր օրերուն,
Ուր այնքան նենգ են սրտերն
ու հոգիներն՝ այնքան ցած։

Կ'ուզէի դեռ զգենուլ պերճ հանդերձներ
ակնայեռ,
Եւ կ'երազեմ երգել մեծ,
ահեղ արքայ մը, որուն
Փառքի կառքին ետեւէն կ'երթան
գերի արքաներ"[16]։

Կամ դարձեալ Ֆրանսերէն աւելի երկար քերթուած մը՝ "Դեռ մեկնելու պահ մը չէ...", որու հայերէն թարգմանութիւնը հրատարակուած է 1924ին, եւ որմէ կը մէջբերենք երկրորդ մասը.

"Եթէ ժամերը կ'անցնին, եթէ ուշ է
կամ գիշեր,
Ի՞նչ փոյթ ինծի,
բանի որ մօտս ես դուն այս իրիկուն։
Փու լուսայեղ ճայռածքդ
կու տայ իր շողը ինծի,
Ու գիշերս, ահա տես,
կը փախցնէ ան հեռուն...։

Բայց դուն կ'ըսես թէ ո՛չ է,
եւ թէ ալ պէտք է մեկնիլ·
Ո՞հ, ո՛չ երբեք· թոյլ տուր ինծ
գինին համով ցըմրըռուր։
Դուն կը կարծես թէ ուշ է արդէն
ու ժամը կ'անցնի։
Սլաքը բեզի կը խարէ,
զի դեռ ցերեկ է մեզի։

Պա՛հն է գիրար սիրելու,
ու երջանիկ ըլլալու·
Ժամացոյցին թիք-թաքը
կեղծիք մըն է վատոգի
Որ չարութիւնն իր աղտոտ
կը ճետէ մեր սրտին մէջ·
Գիտցի՛ր, սիրտդ լոկ կրնայ
ճու վայրկեաններդ ճշդել
Ու ճանի ան կը ճալէ
կրնաճիք իրար երդուրնճալ։

Ան որ թիք-թաքն է լոկ ճիշդ·
միւս բոլորը պատրաճիք,
Միւս բոլորը կ'անցնիին
ծաղկի մը կարճ կեանքին պէս·
եթէ անգութ ձեռք մ'ան որ գայ
զսպանակը կոտրել,
Այն ատեն լոկ, թոչնե՜ակս,
պիտ' ալ թըռիչք չունենաս..."[17]։

Այնպէս կը թուի, որ Պոլիսէն եկող գըրական նոր չարժում մը յառաջացնելու խմորումները, 1912–1913ին, որոնք կը հետապնդէին ազգադրօշմ գրականութիւն մը, նաեւ վարակած են փարիզաբնակ բանաստեղծը, նախ՝ հայագրութեան սկսելու ուղղութեամբ (որպէս ազգային արտայայտութիւն), ապա՝ արձագանգելու "հեթանոսութեան"։ "Մեհեան" հանդէսի առաջին թիւին մէջ "Անահիտի քրմուհին" բանաստեղծութիւնը այդ փորձերէն մէկն է[18]։

Երկու աւագ մեհենականները՝ Զարեան եւ Օշական, վկայութիւններ ունին Տօրեանի այս չրջանին մասին։ Զարեանը գրած է.–

«Արման Դորեանը, նուրբ եւ զգայուն բանաստեղծ, ֆրանսական գրականութիւնը թողել եւ վերջին պահին եկել էր մեր "մեհենական" չարժման միանալու»[19]։

Իսկ Օշական աւելցուցած է.–

«Տօրեանը ծանօթ էր մեզի "Մեհեան"ին։

Փարիզէն կը ստանայինք իր քերթուածները, բարբարոս հայերէնով մը գրուած, բայց որոնց պարունակած խորհուրդը նոր էր անպայման։

(...) Իր հայերէն քերթուածները անկատար են ձեւով ու կը յայտնեն փոխադրութիւնը, որուն ենթարկուեցան»[20]։

Անոնցմէ որպէս նմոյշ, ահաւասիկ 1914 Յունուարին Փարիզի մէջ գրած իր մէկ բանաստեղծութիւնը՝ "Երգել".–

"Զուարթ բանաստեղծ
անուամբ գըւարթուն
Աւետաբերին, որ երգէ գարուն,
Գողթան բնաբիդ հնչուն լարերէն
Ո՛ղջ, վիշտ ու կական բընաւ չը ծորեն։

Ո՛հ, ինչո՞ւ ձրգել երկինքն ամպագուն
Եւ թաղուիլ յանախ խորքը վշտերուն·
Կեանքն արդեօք չէ՞ մի եղերերգութիւն·
Բանաստե՛ղծ ուրախ, զըւարթ եղիր
դուն։

Երգե՛լ անայլայլ, ընդմաճ զեփիւռին,
Եւ իրրեւ վտակ երգե՛լ հեշտագին,
Սոխակին ընդման եւ կամ Ծիծառնի,
Բանաստե՛ղծ, բոզ երգդ երկի՛նք
սաւառնի"[21]։

1914ի գարնան Տօրեան կ'աւարտէր իր ուսումնական չրջանը։ Ա. Աչխարհամարտի պայթումով, իր գործունէութիւնը բոլորովին կանգ կ'առնէր։ Օգոստոսին եղբօր կը ղրկէր, թէ մօտերը պիտի մեկնէր Պոլիս, քանի մը ամիսով հանգստանալու։ Ըստ երեւոյթին, Պոլիս ժամանելով է, որ իր նախկին վարժարանին՝ Մխիթարեանի տեսչութիւնը իրեն ֆրանսերէնի դասատուի պաչտօնը յանձնած է։ 1915 Ապրիլ 6ին (հաւանաբար նոր տոմարով՝ Ապրիլ 19) նամակ մը ղրած է եղբօր՝ գրաքննութեան պատճառով ֆրանսերէն չարադրուած, յայտնելով թէ ամսական 15 օսմանեան ոսկի կը չահի, աչխատելով հինգ հաստատութիւններու մէջ։ Մրագրած էր Պուլիսին փարիզ երթալ իր գործերը վերսկսելու համար[22]։

Իր ծրագիրը միայն երազ մըն էր, քանի որ Թուրք պետութեան հայաջինջ ծրագրին զոհերէն մէկը պիտի դառնար։ Հինգ օր ետք, Ապրիլ 23ին 24 լուսցող գիչերը, ան կը ձերբակալուէր Արդի վարժարանին մէջ եւ կ'աքսորուէր Ջանղըրը։

Տարագրութեան բախտակիցներէն մէկը՝ Նչան Գալֆայեան, 1925ին պատմած է իր յիչողութիւնները Տօրեանի մասին, որուն հետ, այլ աքսորեալներու հետ, պահ մը ապրած է յունական տան մը մէջ։ Ան ի միջի այլոց գրած է.–

«Շատ անգամ գրական ու գեղարուեստական հաւաքոյմներ կը սարքէինք մեր ընդարձակ եւ օդաւէտ բնակարանին մէջ։ Տօրեան իր Ֆրանսերէն քերթուածներէն արտասանութիւններ կ'ընէր՝ հիացնելով բոլորս ալ։ Ֆրանսացի դասականներէն արձակ եւ ոտանաւոր մէջբերումներով կը համեմէր երբեմն այդ լեզուին մասին կրած քննադատականները։ Հակառակ իր երիտասարդ տարիքին՝ պարզապէս հրաչալի է Ֆրանսերէնի մէջ ձեռք բերած խոր համտութիւնը, որուն կը միացնէր մաքուր եւ առանց accent-ի առոգանութիւն մը։ Սկիւտարցի ճէլրրահ Գէորգի տղան ալ իր ջութակով՝ հաճելի պէսպիսութիւն մը կ'աւելցնէր այս գրական ասուլիսին վրայ։ Գիշերը կ'առաջանար։ երբեմն Լամարթինէն ու Հիւկոյէն քաղուած ոտանաւորներուն ձայնէն ընդոստ կ'արթննայինք, մեր գետնախչտի դիրքերէն ծափահարելով երդիքնուս տակ թառած սոխակը՝ Հրաչեան»[23]։

Ընթերցողը հաւանաբար կը յիչէ այն փաստը, թէ ինչպէ՞ս Վարուժան Ջանղըրըի բանտին մէջ հոգիի խաղաղութիւնը չէր կորնչուցած՝ քերթուածներ գրելու աստիճան։ Ինչպէս վկայած է Միքայէլ Շամտանճեան, «անգամ մը մեր ամէնէն աւելի խռովայոյզ օրերուն, նոր գրած մշակական մէկ քանի հնչեակները ինծի կարդալէ վերջ, չկրցայ զարմացումս ու հիացումս միանգամայն յայտնելու իրեն, որ այդքան արհաւիրքներու մէջ կրցած էր ա՛յնքան ջինջ ու այնքան անապական պահել իր հոգին եւ ծնունդ տալ, ա՛յնքան խորունկ հանդարտութեամբ բնութենապաշտ բանաստեղծութիւններու»[24]։

Միայն կարելի է յարգալից հիացում մը պահել այն դէմքերուն մասին, որոնք մահուան դուռը զարնելով, դեռ բաւականաչափ հոգեկան ուժ կը պահէին՝ մինչեւ վերջին վայրկեան ստեղծագործելու, գրականութեամբ ապրելու իրենց կոչումին հաւատարիմ մնալու։

Ջանղըրըի այդ օրերէն մեզի հասած է Հայաստանի Պատմութեան Թանգարանին մէջ պահպանուած ուշագրաւ համրիչ մը, որու վրայ արձանագրուած են 103 աքսորեալներու անունները։ Ան աքսորեալներէն մէկուն, նահատակ վարդերես Աթանասեանի գործն է, որ ինչ-ինչ պայմաններու տակ Պոլիս վերադարձած է, իսկ աղջիկը՝ Հայաստան ներգաղթելով, 1965ին թանգարան նուիրած է։ "Ջանղըրը – 1914 Ապրիլ 11 – Ցիչատակ" փորագրութեամբ սկսող համրիչին վրայի անունները վերծանած է գիտաչխատող Կարինէ Աւագեանը։ Այդ "եղեռնայուչ մասունք"ը, ինչպէս զայն կոչած է հրատարակիչը, արձանագրած է անունները Կոմիտասի, Ռուբէն Սեւակի, Տիրան Քէչէկեանի, Բիւզանդ Քէչեանի, Արամ Անտոնեանի, Դանիէլ Վարուժանի, Մեքսայէլ Շամտանճեանի, Հրաչ Թիրեաքեանի, Գորիգորիս Ծ. Վրդ. Պալաքեանի եւ միւսներուն, իսկ թիւ 47 համրիչին վրայ գրուած է՝ "Տօրեան"[25]։

1915 Օգոստոսին, Ս. Աստուածածնայ ծոնին նախօրեակին, կառավարական հրամանով աքսորեալներու խումբ մը Ջանղըրըէն կ'ուղարկուէր Անգարա։ Գալֆայեան կը պատմէ հրաժեչտի պահը.–

«(...) Տասնեակ մը վրան բայ բեռի կառքեր վարձուեցան, որոնց մէջ բերին իրենց դոյքերը տեղաւորել, մեկնողները։ Միջօրէի անտանելի տաքին ճամբայ ելաւ կարաւանը՝ ձիաւոր ոստիկաններու ընկերակցութեամբ. Տոքթ. Բարսեղեան, Տօրեան եւ պոլսեցւոց քալ ծանօթ խոհարար երջանիկ Արամ մէկ կառքի մէջ էին, կապոցներու վրայ թառած։ Բժիչկ մեկ բարեկամս՝ Տիրանեան [պէտք է ըլլայ Տիտանեան. Վ.Մ.] –ինձ նման Գէրպէզեանցի եւ խոր հիացող Տօրեանի– ձեռքի ճերմակ հովանոցը երկնցուց անոր՝ որ բոլորէն խլուած թուչնակի մը երեւոյթն ունէր, թէեւ գուարթ, բայց միանգամայն մտախոհ, գիտէի իր ըղձանին դառաբղ ըլլալը. տարագրելոց յատկացեալ պրոմէն մաս մը սպրդեցուցի ափը։ Տօրեան ընդունեց՝ արցունքն աչքերուն՝ երեսս նայելով. կարծես հասկցնել կ'ուզէր թէ ծախսելու պատեհութիւնը գուցէ պիտի չներկայանար... յուզումնիս զսպելով՝ չանացինք մխիթարել զինքը եւ իր ընկերները»*[26]։

Անկէ ետք՝ ոչինչ. միայն լուրը, թէ Անգարա հասնելուն պէս բանտարկուած էին։ Գալֆայեան, հրաչքով ազատելով եւ Պոլիս վերադառնալով, հոն լսած է Տօրեանի նահատակուած ըլլալը։ Սակայն, պայմանները յայտնի չեն։ Որոչ նահատակներու սպանութեան տարբեր պատճառող մանրամասնութիւնները բաւարար են՝ անյայտ եղողներուն մասին մեր երեւակայութիւնը լեցնելու։ Միայն գիտենք, ըստ Շամտանճեանի, որ «միւս բոլոր ընկերները, մէջն ըլլալով նաեւ խոստմնալից, համակրելին՝ Արմէն Տօրեան, գացած են Ալպիստանի ճամբաներուն դժխեմ զոհերը ըլլալ»[27]։

Այսպէս վերջացած է 23 տարեկան այս նորածիլ բանաստեղծին կեանքը։ Կեանք մը որ վերջացաւ Աղէտով, Աղէտ մը որ նչանաւորեց ցրուումը։ Ցրուումը իր մարմնին, ցրուումը իր գործին, ցրուումը իր ժողովուրդին։ Իր հրատարակած բանաստեղծութիւնները մնացած են Ֆրանսերէն եւ հայերէն թերթերու մէջ ցրուած, իր անտիպները Արչակ Չօպանեանի նիւթական չանքերով Փարիզի մէջ կրնաւստէ ազատած են՝ Աւստրիա ապրող իր եղբօր ուղարկուելով, որ 1933ին լոյս ընծայած է 44 բանաստեղծութիւններէ բաղկացած Ֆրանսերէն դրքոյկ մը՝ «Un poète d'origine arménienne. A. Dorian 1892-1915. Choix des poésies» վերնագրով։ Բայց ի՞նչ եղած են մնացեալ հարիւրաւոր անտիպները, որոնցմէ 1915ին Տօրեան պատրաստ ունէր 150 քերթուածներէ կազմուած հատոր մը։ Եղբայրը 1920ական թուականներուն աւստրիական Լինց քաղաքը յայտնուած է ու հոն մահացած։ Վերջերս իմացայ, որ Սուրէնեաններ կան Լինցի մէջ, որոնք թերեւս Զենոբ Սուրէնեանի չառաւիղ են[28]։ *Եթէ ճիշդ է այս ենթադրութիւնը, անհրաժեչտ է ստուգել, թէ արդեօք բանաստեղծին արխիւը պահպանուա՞ծ է անոնց մօտ։*

Աղէտէն իննսուն տարի ետք, Արմէն Տօրեանի գործը իր գրական յուչաքարը՝ ցրուումը վերջացնող հատոր մը կը փնտռէ։

Վ. Մ.

---

(1) Տե՛ս· Վարդան Մատթէոսեան, "Նշխար մը եղիշէ Եպիսկ· Դուրեանէն", *Հասկ*, Նոյեմբեր–Դեկտեմբեր 2001, էջ 817–820։

(2) Վարդան Մատթէոսեան, "Երկու նահատակներու ձեռագիրներ", *Ցառաջ – Միտք եւ Արուեստ*, Յունիս 1995, էջ 3։

(3) Յակոբ Օշական, "Մոռցուածները·

ԱՐՇԻԼ ԿՈՐՔԻԻ ՆԱՄԱԿՆԵՐԸ

— «ՅՈՐԵՆՆ ՈՒ ՈՐՈՄԸ» —

ԳՐԵՑ՝

ԱԼԵՔՍԱՆ ՊԵՐԷՋԻՔԼԵԱՆ

Ամիսներ առաջ, Հայաստան լոյս տեսաւ պատկերազարդ հատոր, նուիրուած Արշիլ Կորքիի գրած հայերէն նամակներուն [1], իր կրտսեր քրոջը Վարդուշ Մուրատեանի ընտանիքին յղուած, որուն ներածականը գրած է Շահէն Խաչատրեան, նախկին անօրէն Երեւանի Մարտիros Սարեան Թանգարանին, ապա Հայաստանի Ազգային Պատկերասրահին, որ ի մօտոյ պիտի վարէ էջմիածին քաղաքող Արշիլ Կորքի Թանգարանը: 1960ական թուականներէն սկսեալ, Խաչատրեան Հայաստանի մէջ ջերմ ջատագովը եղած է Կորքիի եւ հրատարակած է անոր մասին յօդուածները, որոնց մէջ յատուկ ջերմով շեշտը դրած է, ինչպէս Սարեանի նուիրուած իր երկասիրութիւններուն մէջ, այս երկու վարպետներու հայրենասիրական առընչութիւններուն վրայ, ազգային դիմագիծ մը տալու հայ արուեստին եւ հայ արուեստագէտներուն, ինչ որ զարտուղի երեւոյթ մը չէ, քանի որ նմանի բան դոյութիւն ունեցած է եւ տակաւին ունի բոլոր հասարակաութիւններուն մօտ եւս:

Քառասուն տարիներ անցած են այն օրէն երբ կարլեն Մուրատեան յաջորդաբար լոյս ընծայեց իր մօրեղբօր [1], Արշիլ Կորքիի նամակներէն պատճէնները: Սկիզբը հատուածներու ձեւին տակ, ապա աւելի ընդլայնուած կերպով [2]: Առանք յայտնութիւններ էին, որոնք կլանեցին Կորքիի արուեստով եւ պարագայով հետաքրքրուողներու ուշադրութիւնը: Հայերու համար առանք յատկանիշը դարձան Կորքիի կապին իր հայրենիքին եւ հայրենական աւանդին հետ, ինչպէս եւ իր մարքի "հայկականութեան", իրենց հըպարտութիւն ներշնչող: Դարերով ընկճուած, արհամարհուած, հալածուած, ջարդուած ու կոտորակուած ժողովուրդի մը համար, արդարութեան եւ ճանաչման ձգտող, Կորքի կը դառնար այն հերոսը որ իր ժողովուրդին ձգտումները կը մարմնաւորէր եւ իր արուեստով, համաշխարհային գնահատանք եւ արժեւորում ստած, զանոնք մասամբ կ'իրականացնէր:

Ասիկա տեղի կ'ունենար չրջանի մը ընթացքին, երբ Հայ Դատին եւ Ցեղասպանութեան մասին օտարներու կողմէ գրեթէ ոչինչ, կամ շատ քիչ բան կը խօսուէր ու կ'ըսուէր կամ կը գրուէր: 1981ին Կորքիի նուիրուած չրջուն յետահայեացը կարեւորագոյն անկիւնադարձ մը հանդիսացաւ, երբ իր կենսագրութեան ընդմէջէն բիւրաւոր Ամերիկացիներ եւ հետզհետէ այլ հատարականութիւններ Ցեղասպանութեան տեղեկացան, հետեւաբար հայ իրականութեան, ինչ որ ոչ մէկ քաղաքական, հասարակական կամ համայնքային հայ կազմակերպութիւն, առանձին կամ համատեղ, չէր կրցած անոր մէկ տասնեակ տարի առաջ իրականացնել, բան մը որ կը հատատաէ մշակոյթին եւ անոր մշակներուն վերադարձ կարեւորութիւնը, յատկապէս ահմանափակ կարելիութիւններով օժտուած կամ զործող հատարական մը ինքնապրսեւորման մէջ, որուն տակաւին Հայերը կը թուին հարկ եղած չափով չգիտակցիլ:

Բնականաբար, ամերիկացի արուեստաբաններուն համար, Կորքիի նամակներուն հրատարակութիւնը նոյն իմաստը չէր զգենուր: Իրենք, կամայ թէ ակամայ, պարտ էին նկատի ունենալ ամերիկեան արուեստի կարեւորագոյն ներկայացուցիչներէն մէկուն լրիւ էութիւնը եւ անոր առընչուող իւրաքանչիւր տուեալ, հին կամ նոր, հարազատ պատկերը գծելու համար Կորքիի, ինչ որ ոեւէ պարկեշտ եւ լուրջ արուեստաբանի կամ բանասէրի մը հետապնդած նպատակն է:

*
**

Սակայն, տարբեր էր Կարլեն Մուրատեանի մտածածն ու հետապնդած նպատակը ու հետզհետէ կասկածներ սկսան յայտնուիլ այդ նամակներու դէմ ոմանց վաւերականութեան չուրջ: Այսօր պարտք կը համարիմ, նոյնիսկ եթէ ասիկա ոմանց անհարկի թուի, անդրադառնալ Կորքիով իմ հետաքրքրութեանս մասին, որու բերմամբ կրցած էի կապի մէջ մտնել Կարլեն Մուրատեանի հետ, բան մը որ կրնայ յաւելեալ լոյս սփռել նամակներուն եւ կարգ մը յարակից հարցերու վրայ:

Արշիլ Կորքի անունին առաջին անգամ ծանօթացած եմ Հալէպ, թերեւս 1965ին, հայ օրաթերթի մը մէջ անոր մասին գրուածքի մը կարդալով: Յովհաննէս Այվազովսքիին, Մարտիրոս Սարեանէն յետոյ, ահաւասիկ նոր վարպետ մը, միջազգային իմաստով աւելի տիրական, առանց որ ծանօթ ըլլայի իր գործերուն: Սակայն, 1966ի վերամուտէն եաք, երբ Վենետիկի Գեղարուեստի Ակադեմիայինի աշակերտեցայ, Կորքիով հետաքրքրութիւնս սկսաւ աւելի ձեւ եւ մարմին ստանալ, քանի որ գիրքերու մէջ իր արուեստին ծանօթացայ ինչպէս եւ 1944ի իր կրեւոր պատառաներէն մէկուն, "Նկար"ին, Վենետիկի Փէգի Կուկընհայմ Հաւաքածոյին մէջ: Յաջորդ տարին, Ակադեմիայի աշակերտութեան մաս կազմեց, այլ դասարանի մը մէջ, ամերիկահայ երիտասարդ մը, իր կազմով Կորքին յիշեցնող, որ Շիքագոյի չրջանէն կու գար, երկու տարուան կիւլպէնկեան կրթաթոշակով: Նախապէս աշակերտած էր Շիքագոյի Արուեստի Հաստատութեան: Բարեկամացանք: Յաճախ Կորքիի մասին կը խօսէինք եւ իր վկայութիւնը թէ իր ուսուցիչներէն մէկը, աշակերտներով Շիքագոյի Արուեստի Հաստատութիւն այցելելու ընթացքին, Կորքին իր ամերիկացի ժամանակակիցներէն վեր դասած էր, աւելի ամբողջած էր Կորքիի նկատմամբ հետաքրքրութիւնս, պաշտամունքի վերածուած, այնքան որ այս բարեկամիս ըսած էի որ եթէ Կորքի ողջ ըլլար, իրեն կ'աշակերտէի: Հետզհետէ Կորքի ինծի համար կը դառնար ուսանելի տիպար, որ ապրած էր հարցեր որոնց մէկ մասին մէջ կը գտնուէի նաեւ ես, որպէս արուեստագէտ եւ սփիւռքահայ: Իր փորձառութեանէն այնքան բան կար սորվելիք:

1969–70ը վերջին տարեշրջանս ըլլալով, պարտաւոր էի աւարտաճառ մը ներկայացնել: Նիւթ ընտրեցի Կորքին: Բայց ի՞նչպէս իր մասին անհրաժեշտ նիւթերը ապահովել, մանաւանդ Իտալիա, երբ իր մասին նոյնիսկ անգլերէնով հրատարակութիւնները հազուագիւտ էին: Այս կէտին իր դերը ունեցաւ, եթէ կ'ուզէք, նախախնամութիւնը...:

1969ի ամառը Հայաստան այցելած էր Վենետիկի Մուրատ-Ռափայէլեան վարժարանի տեսուչը, Հ. Սերովբէ Ազըլեան, որուն ծանօթ էի: Վերամուտին երբ առիթով մը վարժարան այցելած էի եւ իրեն հանդիպած, խօսակցութեան ընթացքին յայտնած էի Կորքիի մասին աւարտաճառ մը պատրաստելու մտադրութիւնը, որուն համար սակայն տրամադրելի նիւթեր չունէի: Քանի որ Հայաստան այցելութեան, ծանօթացած էր Եղիշէ Զարենց Գրականութեան եւ Արուեստի Թանգարանին Գոհար Ազնաւուրեանին, որ Կորքիի քոյրը Վարդուշը կը ճանչնար: Հ. Ազըլեանը ինծի Տիկին Ազնաւուրեանին հասցէն տուաւ որպէսզի իրեն դրեմ: Ան իր պատասխանին մէջ Վարդուշի հասցէն կցած էր, որուն նամակ մը ուղղեցի: Ազնուօրէն երկտողով մը պատասխանեց, քանի մը յօդուածներու եւ ընդարձակ գրութիւններու պատճէններով ընկերացուած: Աւելին՝ իր զաւակը կարլեն, այս բոլորին կցած էր նաեւ տակաւին լոյս չտեսած իր գիրքէն, Կորքիի նուիրուած, մասնաւոր հատուածներու կրկնատիպեր: Սակայն հարկ էր ձեռք բերել Կորքիի մասին ցարդ լոյս տեսած ամբողջական գործը, որ կը կոչուի Կորքիի նամակները, Վարդուշ Մուրատեանի ընտանիքին յղուած, որուն ներածականը գրած է Շահէն Խաչատրեան, նախկին անօրէն Երեւանի Մարտիros Սարեան Թանգարանին, ապա Հայաստանի Ազգային Պատկերասրահին, որ ի մօտոյ պիտի վարէ էջմիածին քաղաքող Արշիլ Կորքի Թանգարանը: 1960ական թուականներէն սկսեալ, Խաչատրեան Հայաստանի մէջ ջերմ ջատագովը եղած է Կորքիի եւ հրատարակած է անոր մասին յօդուածները, որոնց մէջ յատուկ ջերմով շեշտը դրած է, ինչպէս Սարեանի նուիրուած իր երկասիրութիւններուն մէջ, այս երկու վարպետներու հայրենասիրական առընչութիւններուն վրայ, ազգային դիմագիծ մը տալու հայ արուեստին եւ հայ արուեստագէտներուն, ինչ որ զարտուղի երեւոյթ մը չէ, քանի որ նմանի բան դոյութիւն ունեցած է եւ տակաւին ունի բոլոր հասարակաութիւններուն մօտ եւս:

Քառասուն տարիներ անցած են այն օրէն երբ կարլեն Մուրատեան յաջորդաբար լոյս ընծայեց իր մօրեղբօր [1], Արշիլ Կորքիի նամակներէն պատճէնները: Սկիզբը հատուածներու ձեւին տակ, ապա աւելի ընդլայնուած կերպով [2]: Առանք յայտնութիւններ էին, որոնք կլանեցին Կորքիի արուեստով եւ պարագայով հետաքրքրուողներու ուշադրութիւնը: Հայերու համար առանք յատկանիշը դարձան Կորքիի կապին իր հայրենիքին եւ հայրենական աւանդին հետ, ինչպէս եւ իր մարքի "հայկականութեան", իրենց հըպարտութիւն ներշնչող: Դարերով ընկճուած, արհամարհուած, հալածուած, ջարդուած ու կոտորակուած ժողովուրդի մը համար, արդարութեան եւ ճանաչման ձգտող, Կորքի կը դառնար այն հերոսը որ իր ժողովուրդին ձգտումները կը մարմնաւորէր եւ իր արուեստով, համաշխարհային գնահատանք եւ արժեւորում ստած, զանոնք մասամբ կ'իրականացնէր:

Ասիկա տեղի կ'ունենար չրջանի մը ընթացքին, երբ Հայ Դատին եւ Ցեղասպանութեան մասին օտարներու կողմէ գրեթէ ոչինչ, կամ շատ քիչ բան կը խօսուէր ու կ'ըսուէր կամ կը գրուէր: 1981ին Կորքիի նուիրուած չրջուն յետահայեացը կարեւորագոյն անկիւնադարձ մը հանդիսացաւ, երբ իր կենսագրութեան ընդմէջէն բիւրաւոր Ամերիկացիներ եւ հետզհետէ այլ հատարականութիւններ Ցեղասպանութեան տեղեկացան, հետեւաբար հայ իրականութեան, ինչ որ ոչ մէկ քաղաքական, հասարակական կամ համայնքային հայ կազմակերպութիւն, առանձին կամ համատեղ, չէր կրցած անոր մէկ տասնեակ տարի առաջ իրականացնել, բան մը որ կը հատատաէ մշակոյթին եւ անոր մշակներուն վերադարձ կարեւորութիւնը, յատկապէս ահմանափակ կարելիութիւններով օժտուած կամ զործող հատարական մը ինքնապրսեւորման մէջ, որուն տակաւին Հայերը կը թուին հարկ եղած չափով չգիտակցիլ:

Բնականաբար, ամերիկացի արուեստաբաններուն համար, Կորքիի նամակներուն հրատարակութիւնը նոյն իմաստը չէր զգենուր: Իրենք, կամայ թէ ակամայ, պարտ էին նկատի ունենալ ամերիկեան արուեստի կարեւորագոյն ներկայացուցիչներէն մէկուն լրիւ էութիւնը եւ անոր առընչուող իւրաքանչիւր տուեալ, հին կամ նոր, հարազատ պատկերը գծելու համար Կորքիի, ինչ որ ոեւէ պարկեշտ եւ լուրջ արուեստաբանի կամ բանասէրի մը հետապնդած նպատակն է:

*
**

Սակայն, տարբեր էր Կարլեն Մուրատեանի մտածածն ու հետապնդած նպատակը ու հետզհետէ կասկածներ սկսան յայտնուիլ այդ նամակներու դէմ ոմանց վաւերականութեան չուրջ: Այսօր պարտք կը համարիմ, նոյնիսկ եթէ ասիկա ոմանց անհարկի թուի, անդրադառնալ Կորքիով իմ հետաքրքրութեանս մասին, որու բերմամբ կրցած էի կապի մէջ մտնել Կարլեն Մուրատեանի հետ, բան մը որ կրնայ յաւելեալ լոյս սփռել նամակներուն եւ կարգ մը յարակից հարցերու վրայ:

Արշիլ Կորքի անունին առաջին անգամ ծանօթացած եմ Հալէպ, թերեւս 1965ին, հայ օրաթերթի մը մէջ անոր մասին գրուածքի մը կարդալով: Յովհաննէս Այվազովսքիին, Մարտիրոս Սարեանէն յետոյ, ահաւասիկ նոր վարպետ մը, միջազգային իմաստով աւելի տիրական, առանց որ ծանօթ ըլլայի իր գործերուն: Սակայն, 1966ի վերամուտէն եաք, երբ Վենետիկի Գեղարուեստի Ակադեմիայինի աշակերտեցայ, Կորքիով հետաքրքրութիւնս սկսաւ աւելի ձեւ եւ մարմին ստանալ, քանի որ գիրքերու մէջ իր արուեստին ծանօթացայ ինչպէս եւ 1944ի իր կրեւոր պատառաներէն մէկուն, "Նկար"ին, Վենետիկի Փէգի Կուկընհայմ Հաւաքածոյին մէջ: Յաջորդ տարին, Ակադեմիայի աշակերտութեան մաս կազմեց, այլ դասարանի մը մէջ, ամերիկահայ երիտասարդ մը, իր կազմով Կորքին յիշեցնող, որ Շիքագոյի չրջանէն կու գար, երկու տարուան կիւլպէնկեան կրթաթոշակով: Նախապէս աշակերտած էր Շիքագոյի Արուեստի Հաստատութեան: Բարեկամացանք: Յաճախ Կորքիի մասին կը խօսէինք եւ իր վկայութիւնը թէ իր ուսուցիչներէն մէկը, աշակերտներով Շիքագոյի Արուեստի Հաստատութիւն այցելելու ընթացքին, Կորքին իր ամերիկացի ժամանակակիցներէն վեր դասած էր, աւելի ամբողջած էր Կորքիի նկատմամբ հետաքրքրութիւնս, պաշտամունքի վերածուած, այնքան որ այս բարեկամիս ըսած էի որ եթէ Կորքի ողջ ըլլար, իրեն կ'աշակերտէի: Հետզհետէ Կորքի ինծի համար կը դառնար ուսանելի տիպար, որ ապրած էր հարցեր որոնց մէկ մասին մէջ կը գտնուէի նաեւ ես, որպէս արուեստագէտ եւ սփիւռքահայ: Իր փորձառութենէն այնքան բան կար սորվելիք:

1969–70ը վերջին տարեշրջանս ըլլալով, պարտաւոր էի աւարտաճառ մը ներկայացնել: Նիւթ ընտրեցի Կորքին: Բայց ի՞նչպէս իր մասին անհրաժեշտ նիւթերը ապահովել, մանաւանդ Իտալիա, երբ իր մասին նոյնիսկ անգլերէնով հրատարակութիւնները հազուագիւտ էին: Այս կէտին իր դերը ունեցաւ, եթէ կ'ուզէք, նախախնամութիւնը...:

1969ի ամառը Հայաստան այցելած էր Վենետիկի Մուրատ-Ռափայէլեան վարժարանի տեսուչը, Հ. Սերովբէ Ազըլեան, որուն ծանօթ էի: Վերամուտին երբ առիթով մը վարժարան այցելած էի եւ իրեն հանդիպած, խօսակցութեան ընթացքին յայտնած էի Կորքիի մասին աւարտաճառ մը պատրաստելու մտադրութիւնը, որուն համար սակայն տրամադրելի նիւթեր չունէի: Քանի որ Հայաստան այցելութեան, ծանօթացած էր Եղիշէ Զարենց Գրականութեան եւ Արուեստի Թանգարանին Գոհար Ազնաւուրեանին, որ Կորքիի քոյրը Վարդուշը կը ճանչնար: Հ. Ազըլեանը ինծի Տիկին Ազնաւուրեանին հասցէն տուաւ որպէսզի իրեն դրեմ: Ան իր պատասխանին մէջ Վարդուշի հասցէն կցած էր, որուն նամակ մը ուղղեցի: Ազնուօրէն երկտողով մը պատասխանեց, քանի մը յօդուածներու եւ ընդարձակ գրութիւններու պատճէններով ընկերացուած: Աւելին՝ իր զաւակը կարլեն, այս բոլորին կցած էր նաեւ տակաւին լոյս չտեսած իր գիրքէն, Կորքիի նուիրուած, մասնաւոր հատուածներու կրկնատիպեր: Սակայն հարկ էր ձեռք բերել Կորքիի մասին ցարդ լոյս տեսած

Արմէն Տօրեան", *Ճակատամարտ*, 1921 Ապրիլ 24, էջ 1:

(4) Արմէն Սեւաճ, *Նահատակ բանաստեղծներ*, Պուէնոս Այրէս, 1961, էջ 167–168:

(5) Սեւաճ, *Նահատակ*. էջ 173:

(6) Մէջբերումը տե՛ս. Սեւաճ, *Նահատակ*, էջ 169:

(7) *Անդ*, էջ 171:

(8) *Անդ*, էջ 170:

(9) *Անդ*, էջ 171:

(10) Մէջբերումը տե՛ս. Թէոդիկ, "Արմէն Տօրեան", *Ամէնուն Տարեցոյցը*, Վիէննա, 1925, էջ 86:

(11) Սեւաճ, *Նահատակ*, էջ 172–173:

(12) Ճանկը տե՛ս. *Un poète français d'origine arménienne. A. Dorian* 1892-1915. *Choix de poésies*, Linz, 1933, p. I.

(13) Սեւաճ, *Նահատակ*, էջ 173:

(14) *Un poète français d'origine arménienne*, p. I.

(15) Այս տուներն մէջբերումը տե՛ս. *idem*, p. II.

(16) Ալ. Թօփչեան (խմբ.), *Օտարազգի հայ գրողներ*, Երեւան, 1989, էջ 27:

(17) Սեւաճ, *Նահատակ*, էջ 183:

(18) Հրաչեայ Սուրէնեան, "Անահիտի բլմուտին", *Մեհեան*, 1914 Յունուար, էջ 7:

(19) Կոստան Զարեան, *Երկեր*, Անթիլիաս, 1975, էջ 34:

(20) Օշական, "Մոռցուածները", էջ 1:

(21) Սեւաճ, *Նահատակ*, էջ 189–190:

(22) *Անդ*, էջ 174–175:

(23) Թէոդիկ, "Արմէն Տօրեան", էջ 87:

(24) Միհայէլ Շամտանճեան, "Ձանըրըէն վերյիշումներ", տե՛ս. Թէոդիկ, *Յուշարձան նահատակ մտաւորականութեան*, Երեւան, 1990, էջ 137:

(25) Կարինէ Աւագեան, *Եղեռնայուշ մատունք կամ խոստովանողք եւ վկայք խաչի*, Երեւան, 2002, էջ 7:

(26) Թէոդիկ, "Արմէն Տօրեան", էջ 87:

(27) Շամտանճեան, "Ձանըրըէն", էջ 132:

(28) Արծուի Բախչինեան (Երեւան), անձնական ճամակ, 2005 Սեպտ. 11:

ծաւալուն առաջին պատկերազարդ մենագրութիւնը, իր բարեկամուհի եւ աշակերտուհի Էթըլ Ֆ. Շուապախըրի կողմէ գրուած եւ 1957ին հրատարակուած: Բայց ի՞նչ ձեւով. այն ալ Վենետիկի մէջ, որ զեղարուեստի միջազգային իր երկամեայն դուրս, "զաւառական" կը թըւէր ու պահպանողական էր, ինչ կը վերաբերի արդի եւ ժամանակակից արուեստին, իր հատ ու կենտ ցուցասրահ-գրավաճառներով, անոր նուիրուած: Հատորին հրատարակութենէն արդէն տասնըհինգ տարի անցած էր եւ Կորքի տեղւոյն համար անծանօթ մըն էր անծանօթներուն մէջ: Այստեղ "նախախնամական" երկրորդ երեւոյթ մը տեղի ունեցաւ, երբ օր մը ցուցասրահի մը դիմացէն կ'անցնէի, քաղաքին կեդրոնը (ուր երբեմն 20րդ դարու վարպետներու գործեր կը տեսնէի) եւ ցուցափեղկին մէջ Շուապախըրի գիրքը տեսայ, աչքերուս չհաւատալով: Զայն անմիջապէս գնեցի, առանց որուն կարելի չէր Կորքիի մասին լուրջ աշխատանք տանիլ:

Տարուան վերջաւորութեան, երբ ուսուցիչս, Ճուզեփփէ Սանթամազօ, պատկերներով ճոխացած աշխատասիրութիւնս թերթատեց, ըսաւ թէ պէտք է զայն հրատարակել: Սակայն ուսմանս աւարտը եւ Պէյրութ վերադարձս արդելք հանդիսացան զայն բարելաւելու եւ ծրագիրը իրականացնելու:

Տարի մը եաք որոշեցի զայն հայերէնով գրել եւ այդպէս լոյս ընծայել, առանց նկատի ունենալու կամ լրիւ պատկերացնելու նման բան մը իրագործելու դժուարութիւնները հայ իրականութենէն ներս, մանաւանդ որեւէ կազմակերպութենէ անկախ անձի մը համար: Առաջին խմբագրութենէ մը յետոյ, անոր առաջին վերաեսութեան ձեռնարկեցի 1980ին, Փարիզ: Այս առթիւ, կարլեն Մուրատեանին անդամ մը եւս գրեցի, իրմէ արտօնութիւն խնդրելու համար իր հրատարակութիւններէն լայն մէջբերումներ կատարելու (նկատի ունէի իր հարցազրոյցները), որուն ընդառաջեց: Իսկ, աւելի հարազատ եւ հաւատարիմ ըլլալու համար Կորքիի միտքերուն, իր աշխարհին եւ իր արուեստին, երկու տարի եաք իրեն կրկին դիմեցի, փափաքելով Կորքիի նամակներէն կրկնատիպեր ստանալ: Ահաւասիկ տողերը 29 Դեկտեմբեր 1982ի իր պատասխանէն.

«...Քանի որ միւնչեւ օրս այնքան սըխալներ տեղ գտած են Կորքիի մասին լոյս տեսած նիւթերուն մէջ, կիւկամէշի [3] խորհուրդը անցեալ տարի որոշեց, հայերէնի պարագային, օգտակար ըլլալու գիրքերու եւ յօդուածներու միայն Հայաստանի Սովետական Ընկերվարական Հանրապետութեան մէջ հրատարակուող. իսկ Հայաստանէն դուրս՝ բոլոր առաջնակարգ հրատարակչատուներուն, հայերէնէ բացի այլ լեզուներով լոյս ընծայող...: Կիւկամէշ Կորքիի մասին հայերէն նիւթեր պիտի տրամադրէ միայն Հայաստանի հրատարակիչներուն...»:

Ինծի համար յստակ էր որ Մուրատեան չէր ուզեր ընդառաջ երթալ խնդրանքիս, պատճառաբանութեամբ մը որ յերիւրածոյ կը թուէր: Սակայն, տակաւին չէի պատկերացներ թէ Կորքիի նամակներուն «բանը ինչումն էր»: Իսկ Շահէն Խաչատրեան իր ներածականին մէջ կը գրէ.

«1991 թուականի Մարտի 11ին Չիկագոյում ես այցելեցի Վարդուշ եւ Կարլեն Մուրադեաններին: Դա իմ վերջին այցելութիւնն էր նրանց: Կարլենը հիւանդ էր, ցանկացաւ պատկել բազմոցին: Մօտ հետ նստեցինք նրա դիմաց: Որպէս Հայաստանի Ազգային պատկերասրահի տնօրէն՝ խնդրեցի մեզ տրամադրել Գորկու նկարների բնագրերի պատճէնները: Պատմեցի նրան, որ "Արարատ" ամսագրում իր հրատարակած նամակներից 10 հայերէն թարգմանութեամբ մենք լոյս էինք ընծայել "Գարուն" ամսագրում, 1981 թուականի 5րդ համարում, եւ, որ դրանք արտակարգ ջերմ ընդունելութիւն էին գտել ընթերցողների շրջանում: Ասացի նաեւ, որ մեզ յայտնի են Գորկու հօրեղբօր որդուն՝ Երեւանում բնակուող Ադօ Ադոյեանի հասցէագրուած նամակները, որոնցում, յայտնի պատճառով – Ադոյեանը 1937ին ձերբակալուած մտաւորականներից էր – արուեստի հարցերի շուրջ նկարիչը խուսափել է գրել: Այնպէս որ, այժմ արտակարգ հետաքրքրութիւն պիտի ստեղծի Գորկու նամակները բնագրերի հրատարակումը Երեւանում: Կարլենը պատասխանեց, թէ դա վաղ թէ ուշ կը լինի, բայց

▶

իրենց մօտ պահուած նամակներուն որոշ անձանց մասին անբարենպաստ արտայայտութիւններ կան եւ իմը չէր ուզեցայ, որ այդ մասերը առայժմ յայտնի դառնային: Ես կարծեցին յիշեցրի, որ խորհըրդային ռեժիմի պայմաններում, մենք փորձ, ուստի անհանգստանալու կարիք չկայ... Չկարողացայ համոզել» [4]:

Այս վկայութենէն եւ ինծի ուղղած նամակէն կը հաստատուի թէ կարլեն Մուրատեան, ըստ առիթին եւ անձին, իրարու հետ կապ չունեցող պատճառաբանութիւններ տուած է: Ջեմ գիտեր եթէ իրեն այլ դիմումներ եղած են եւ թէ ինչ ի՞նչ պատասխանած է անոնց: Ամէն պարագայի, եղածը ցոյց կու տայ որ ինք կը խարդախէր:

Կարլեն Մուրատեանէն ստացած մերժողական պատասխանէն ամիսներ առաջ, երբ քանի մը օրով Նիւ Եորք գացի Կորքիի նուիրուած յետահայեացը տեսնելու, կուկըընհայմ Թանգարանը, առիթով մը մօտակայ գրավաճառէ մը Հէրի Բէնթին հատորը [5] գնեցի, որուն տեղեակ չէի եւ, ըստ երեւոյթին, նոր լոյս տեսած էր: Անոր մէջ Բէնթ, որքան որ գիտեմ առաջինը ըլլալով, կասկած կը յայտնէ Մուրատեանի աշխատանքին նկատմամբ, գըրելով թէ «Կորքիի հայերէնով գրուած նամակները անգլերէնի թարգմանուեցան արուեստագէտի էեոորդիին կարլեց Մուրատեանի կողմէ (1955, 1967, 1971): Այս նամակները ընդարձակ եւ անհամեմատ թափանցումներ կը ներկայացնեն Կորքիի աշխարհէն ներս: Բայց եւ այնպէս, այնքան ատեն որ վանեցիակաց բարբառով գրուած [6], եւ ասոր ծանօթ այլ բանասէրներ չեն ճնշած այս նամակագրութիւնը, մենք Մուրատեանի աշխատանքը չենք հաստատեր: Հակառակ որ եղած թարգմանութիւնները կորովի են եւ լուսաւորող, այլ խմբագիր մը անհրաժեշտ է, որպէսզի զանոնք վաւերացնէ կամ այլ ընթերցում մը ներկայացնէ այս հարուստ ձեռագիրներուն» [7]:

Բէնթ խնդրոյ առարկայ չի դարձներ նամակներուն գոյութիւնը, ոչ ալ ուրիշներ, որոնց կարգին անձս, այլ ատեն: Որո՞ւ միտքէն կ'անցնէր անոնցմէ ոմանց չինծու ըլլալու պարագան: Սակայն, երբ մինչեւ այն ատեն անոնց անդլերէնէն հրատարակութենէն կատարած հայերէն թարգմանութիւնները, երբեմն բարեկամ հայ բանաստեղծ-գրողի մը տուած էի որպէսզի անոնց վրայ աչք մը նետէ, իր "գրողի հոտառութենէն" մեկնելով ինծի ըսած էր թէ անոնք կեղծ են, նկատի ունենալով այն "նամակ"ները, որոնց մէջ երբեւ թէ Կորքի խորաթափանց, լուսամիտ եւ հայրենասիրական դաղափարները զորս իբրեւ թէ գրած է: Աւելի ուշ, այս տուեալին վրայ կ'աւելնար ուրիշ մը. Շուապախըր Կորքիի նամակներէն սովորական տեղեկութիւններ մէկդիրած է: Ան, որ իր մենագրութեան մէջ հակիրճ կերպով կ'անդրադառնայ նկարչին արուեստին հայկական արուեստին եւ մշակոյթին հետ [9], երբեք նման տուեալներ պիտի չանտեսէր: Մուրատեաններր իրմէ գաղտնի՞ պահած էին այդ տեսակի "նամակ"ները: Չի կրնար ըլլալ, որովհետեւ անոնց հրատարակութիւնը, լայնօրէն եւ յաչս օտարներուն իրենց կամ նոյնինքն Կարլենի մօտեցումը պիտի հաստատէր: Դժուար է պատկերացնել որ Մուրատեաններր կամ Կարլեն նման բան եւ անհամլսնթայ առիթ մերժէին: Եթէ Շուապախըր այդպէս չէ ըրած, պարզապէս որովհետեւ այդ "նամակ"ները տակաւին գոյութիւն չունէին ու այդ շրջանին (1950ական առաջին տարիները) քանի տարեկանի չուրջ կարլեն տակաւին չէր այն անձը որ յետոյ դարձաւ եւ տխուր դաղտիարը ունեցաւ եղծելու:

Կորքիի նամակներու վաւերականութեան եւ անոնց առթած հարցադրումներուն գծով, ամէնէն փաստացի վկայութիւնը կու գայ Նուրիա Մաթոսեանէն: Կը գրէ թէ երբ, Կարլենի մահէն քիչ եռք Վարդուհին կ'այցելէ, այս վերջինը իր մահճակալին տակէն դուրս կը բերէ նամակներ պարունակող հին տուփեր: «...Միտիս մէջ ունէի իր զաւակին կարլեն Մուրատեանի հրատարակած գիրքերը, Կորքիի նամակագրութեան թարգմանութիւնները ընդգրկող», նամակներ որոնք «ընդարձակ հարցերու կ'անդրադառնային, Հայաստանէն մինչեւ խորհրդապաշտութիւն եւ գերիրապաշտութիւն: Բայց ոչ մէկ նշան կար այդ տեսակաև նամակներէն, ոչ ալ անոնց նման բանի մը: Երբ մատնանշեցի թէ ոմանք կը պակսէին, Վարդուշ իր թափանցիկ մատները դէմքին դրաւ եւ բողոքեց· "Այս նամակները կեանքիս նման պահպանած եմ: Ասոնք աստուածներս են": Ան պնդեց որ այլ նամակներ գոյութիւն չունէին» [10]: Նախապէս կարլեն արդելք հանդիսացած է որ Մաթոսեան Վարդուշին հանդիպի [11] (պատճառները կարելի է հետեւցնել): Հրատարակուածներուն բաղդատած, Մաթոսեան կը նկատէ թէ 29 նամակներ կը պակսին եւ որոնցմէ ոչ մէկ հետք կայ [12] եւ թէ «անոնց բառամթերքը Կորքիինը չէ» [13]: Իր պրպտումին մէջ կը նկատէ թէ Կորքիէն նամակ մը գոյութիւն ունի, 1945 Յուլիս 4 թուականը կրող, որուն մէջ նկարիչը կը գրէ· «Մէկ քանի հաստատ է: Անցնող երկու տարիներէն ի վեր ասիկա առաջին նամակն է զոր հայերէնով գրած ըլլամ» [14]: Կարլեն այս նամակը չէ թարգմանած եւ հրատարակած, որովհետեւ նման բան Կորքիի 1943ի եւ 1944ի "նամակ"ներուն չգոյութիւնը պիտի փաստէր, զորս ինք հրատարակած էր, տեսականն բովանդակութեամբ յորդուն եւ որոնք մաս կը կազմեն պակսող 29 "նամակ"ներուն:

Այժմ Մուրատեան դիւանները եւ Կորքիի նամակները պահ դրուած են Նիւ Եորքի Հայոց Առաջնորդարանը: Ասոնք տակաւին չեն հրատարակուած այն մայրենիով զոր Կորքի գրած է: Հայաստան լոյս տեսած Կորքիի նամակներուն եւ "նամակ"ներուն վերջին հատորը կը վերադառնայ զերօ կէտին, ոչ միայն առանց բնագիրները նկատի ունենալու այլ՝ կարլեն Մուրատեանի հրատարակածները անդլերէնէ վերստին հայերէնի թարգմանելով– առանց "ցորենն ու որոմ"ը իրարմէ զատելու, առանց գիտական, բանասիրական եւ բաղդատական աշխատանքի–, լրիւ կ'որդեդրէ Մուրատեանի խեղաթիւրումը: Ափսոս:

*
**

Նամակներու հրատարակութիւն մը չատ աւելի պատասխանատու գործ է քան պարզ հատոր մը, մանաւանդ Կորքիի պարագային, խորհուրդներով պատուած, քանի որ հարկ է առաւելագոյն կերպով հարազատ մնալ հեղինակին, ոչ միայն չխաթարելու համար անոր պատգամը եւ չդաւաճանելու անոր, այլ աւելի ընկալելի կապ մը ստեղծելու հեղինակին եւ հասարակութեան միջեւ, անխաթար տուեալներ եւ նիւթեր տրամադրելու ներկայի եւ ապագայի պրպտողներուն եւ բանասէրներուն:

Կարլեն Մուրատեան ի՞նչ չափով ինքնիրեն իրաւունքը տուած էր իր մօրեղբօր պարագան օգտագործելու եւ անոր վերագրելու միտքեր եւ արտայայտութիւններ որոնք աւելի կ'ընճռոտեցին Կորքիի արդէն իսկ կնճռոտ պարագան: Այսպէս, անպարկեշտութեան, այլասերութեան եւ կասկածի կնիք մը իր ծանր հետքը դրոշմեց Կորքիի աւանդին վրայ, որու բերմամբ Պարպըրա Ռոզ, ամերիկուհի յայտնի արուեստաբան, հակառակ Կորքիի իր մեծարման, չվարանեցաւ գինք ցեղապաշտ որակելու [15], չնորհիւ... Կարլեն Մուրատեանի: Ասոր կողքին, կարելի է պատկերացնել դառնութիւնը, զզուանքն ու յուսախաբութիւնը այն արուեստագէտներուն, քննադատներուն եւ գրողներուն, որոնք Մուրատեանի հրատարակած նամակներուն եւ նիւթերուն վրայ հիմնուելով վերլուծումներ եւ մեկնաբանութիւններ կատարեցին, Կորքիի անձն ու վարքը յուզող: Դեռ նկատի չունինք անոնք որոնք ներկայիս կամ յետագային նոյն ծուղակը կրնան իյնալ, հիմնուելով մոլորեցնող "աղբիւր"ներու վրայ:

Թէոու ազգայնականութիւնը անպայման հայրենասիրութիւն չի նշանակեր: Եւ մենք, Հայերս, եղծուած կուռքերու կարիքը չունինք [16]: Մուրատեան ոչ միայն նամակագրական հարցով միտեցաւ իր մօրեղբայրը՝ Կորքին զգեստաւորել անոր խորթ պատմուճանով մը, այլ իր մարմինը տարածեց նաեւ անոր վարքին վրայ, հայկական դիտումնաւոր խորագիրներ տալով իր ընտանիքին հաւաքածոյին պատկանող գործերու [17], առանց որ անոնք Կորքիի կողմէ յղացուած ըլլան:

Այս բոլորէն եառ, ի՞նչ հաւատք ընծայել Մուրատեանի տարած աշխատանքին: Անտարակոյս, իր պարագային նաեւ հարկ է "ցորենն ու որոմ"ը իրարմէ զատել, մանաւանդ ինչ կը վերաբերի իր կատարած հարցազրոյցներուն Կորքիի ծանօթ անձերու հետ: Քանի որ անոնց հրատարակութենէն եառ, որքան որ գիտենք, իր հարցումներուն պատասխանող անձերէն ոչ մէկը բողոք ներկայացուց անոնց վաւերականութեան չուրջ (պատճառ չկա՞ր թէ յաւելեալ բարդութիւններէ խուսափելու ձեւ մը...), հետեւաբար զանոնք պէտք է ընդունիլ որպէս իրացի տուեալներ եւ նիւթեր: Սակայն Հէյտըն Հերրերա, բաղդատական մը կատարելով ըսուածին եւ գրուածին միջեւ, կը մատնանչէ· «...Հաւանական է որ Կարլեն Մուրատեան բառեր փոխած ըլլայ իր կատարած հարցազրոյցները գրի առնելու ատեն, որպէսզի Կորքի աւելի բացորոշ երեւայ հայկական աւանդին հետ իր կապին գծով: ... Յաջորդող որեւէ մէջբերում Աչխարհներէն [18] կրնայ խմբագրուած կամ գրուած ըլլալ Մուրատեանի կողմէ: Ամերիկայի Հայոց Առաջնորդարանը միայն սահմանափակ մատչում շնորհեց Կարլեն Մուրատեանի արձանագրած հարցազրոյցներուն» [19]:

"Լուսարձակ"ը կը չարունակուի, ի վերնաս ողջոյց եւ յետ մահու բազմաչարչար Կորքիի եւ հայ հասարակութեան...:

Ա. Գ.

---

(1) Արշիլ Գորքի· Նամակներ", կազմեց եւ խմբագրեց Սէյրանուհի Գեղամեան· յառաջաբանը՝ Շահէն Խաչատրեանի, Գրաբեր, Երեւան, 2005:

(2) «A Special Issue on Arshile Gorky», *Ararat*, vol. 12, automne 1971.

Karlen Mooradian, «Arshil Gorky Adoian», *Gilgamesh Press Limited, Chicago* 1978.

Karlen Mooradian, «The Many Worlds of Arshile Gorky», *Gilgamesh Press Limited*, Chicago, 1980.

(3) Կարլեն Մուրատեանի հրատարակչատունը:

(4) Շահէն Խաչատրեան, "Արշիլ Գորկի· Նամակներ", յիշատակուած, էջ 5-6:

(5) Harry Rand, «Arshile Gorky: The Implications of Symbols», *Allenheld and Schram* (Montclair), *George Prior* (London), 1980.

(6) Բէնթ անծանօթ ըլլալով Կորքիի գրած հայերէնին, զայն բարբառի հետ կը շփոթէ:

(7) Rand, op. cit., p. 223.

(8) Բայց եւ այնպէս, Կորքի նման հարց մը ուներ, նկատի առած դժուարութիւնը որուն դէմ յանդիման կը գտնուէր, բովանդակալից գրութիւն մը խմբագրելու պարագային, ուրիշներու օժանդակութեամբ սրբագրուած եւ բարելաւուած: Տե՛ս· –
Francis V. O'Connor, «Arshile Gorky's Newark Airport Murals : The History of Their Making», in «Murals Without Walls. Arshile Gorky's Aviation Murals Rediscovered», *The Newark Museum* 1978, p. 26.
Nick Dante Vaccaro, «Gorky's Debt to Gaudier-Brzeska», Art Journal, vol. 23, fall 1963, pp. 33-34. Այս յօդուածը կը ճնճղէ Կորքիի "բանագողութիւն"ը ֆրանգագործ Անրի Կոտիէ – Պրժէսքայէ (1891 – 1915), երբ այս վերջնոյն նամակներէն ընդարձակ մասեր կ'իւրացնէ ու զանոնք կը յղէ իր սիրուհիին ու աւելի ուշ իր կնոջը:
Hayden Herrera, «Arshile Gorky : His Life and Work», *Farrar, Straus and Giroux*, New York, 2003, pp. 331, 361.

(9) Ethel K. Schwabacher, «Arshile Gorky», published for the Whitney Museum of American Art by the *Macmillan Company*, New York; 1957, pp. 54, 64, 125.

(10) Nouritza Matossian, «Black Angel: The Life of Arshile Gorky», *Chatto and Windus*, London, 1998, p. XIII.

(11) Ibid.

(12) Ասոնք այն "Նամակ"ներն են որոնք տեսական տարածուն մտորումներ կը պարունակեն: Ահաւասիկ պակսող նամակներուն ցանկը· (Մաթոսեան, էջ 496, 497)· 1937 Յուլիս 3, 1939 Յունուար 6, 1939 Յունուար 14, 1939 Սեպտեմբեր 26, 1940 Սեպտեմբեր 3, 1940 Նոյեմբեր 24, 1941 Փետրուար 25, 1942 Փետրուար 9, 1942 Մարտ 20, 1942 Սեպտեմբեր 14, 1943 Յուլիս, 1944 Յունուար 26, 1944 Փետրուար 14, 1944 Մարտ 20, 1944 Ապրիլ 22, 1944 Դեկտեմբեր, 1945 Յունուար 6, 1945 Յունիս 14, 1945 Յունիս 25, 1946 Յունիս 3, 1946 Հոկտեմբեր 11, 1946 Նոյեմբեր 2, 1947 Յունուար 6, 1947 Յունուար 17, 1947 Փետրուար 17, 1947 Մայիս 4, 1947 Նոյեմբեր 24, 1948 Յունուար 6, 1948 Փետրուար 2:

(13) 1987 Յունուարին, երբ փարիզի մէջ երկու հանդիպում ունեցած էի Կորքիի մտերիմ բարեկամուհիներէն Հէլըն Սէեմտոյի հետ եւ յերիւրածոյ նամակներու հարցը նաեւ արծարծած, ան ըսած էր թէ Կորքի երբեմ այդ ձեւով չէր խօսեր (խօսքը կը վերաբերէր այդ "նամակ"ներու բովանդակութեան եւ հոն գործածուած լեզուին):

(14) Matossian, op. cit., p. 497.

(15) Barbara Rose, «Arshile Gorky and John Graham : Eastern Exiles in a Western World», *Arts Magazine*, vol. 50, March 1976, p. 64. Ռոզ այսպէս կը բնորոշէ Կորքիի "արուեստի պատմութեան անճնական" ըմբռնումը, հիմնուելով իր 1945 Յունիս 25ի "Նամակ"ին վրայ, Մուրատեանի կողմէ հնարուած...:

(16) Թերեւս ազգայնական նման զգումի մը պէտք է վերագրել Կորքիի աճիւնները Հայաստան փոխադրելու գաղափարը:
Փարիզէն ինչ հեռու, Օվէր-սիւր-Ուազ գիւղի գերեզմանատունը, 115 տարիէ ի վեր գոյութիւն ունին պարզ, համեստ եւ յուզիչ տափարակ երկու թումբեր, տերեւներով ծածկուած, որոնց տակ կը հանգչին Վէնսան Վան Կոկ եւ իր եղբայրը Թէօ: Հոլանտացիները նուա՞զ հայրենասէր են հոլանտացի հանճարին աճիւններուն Հոլանտա տեղափոխումը չպահանջելով...:

(17) Այս հատաճծոյ 1985ի սկիզբը Փարիզ ցուցադրուեցաւ, Գալուստ Կիւլպէնկեան հիմնարկութեան Փորթուկալեան Մշակութային կեդրոնին մէջ, որուն անդրադարձած· –
Գրիգոր Պըլտեան, "Չափազանցութիւն է...", *Յառաջ – Միտք եւ Արուեստ*, 1985 Մարտ 3·
Այեֆսան Պէրէնիքեան, "Կենդանի անեղծուածը", *Յառաջ – Միտք եւ Արուեստ*, 1985 Մարտ 3:
Այս երկու յօդուածներէն առաջինը ճիւթ կը դարձնէ նաեւ Կորքիի ճամակներէն ոմանց վաւերականութեան հարցը, իսկ երկրորդը՝ ցուցադրուած գործերուն տրուած խորագիրներու թէականութիւնը:

(18) Հերերա կ'ակնարկէ Մուրատեանի հատորին, «The Many Worlds of Arshile Gorky», յիշատակուած:

(19) Herrera, op. cit., p. 685.

Imprimé sur les Presses du Journal «Haratch» — 83 rue d'Hauteville 75010 Paris — Siret : 571 027 317 000 15 — Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՓԵՏՐՈՒԱՐ 7
MARDI
7 FEVRIER
2006

LE NUMERO: 1,20 €

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884 - 1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօդեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթաթերթի առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

81ՐԴ ՏԱՐԻ - ԹԻԻ 21·385 | Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN | 81e ANNEE — N° 21·385

ՀԱՑԿԱԿԱՆ ՁԱԿԱՏ

ԱՄՆ–ՈՒ ԴԵՍՊԱՆԸ Ռ. ՔՈՉԱՐԵԱՆ – Ի. ԱԼԻԵԻ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄԻՆ ՄԱՍԻՆ

ԱՄՆ–ու Երեւանի դեսպանը Ճ. Լվընս փետրուար 3ին մամուլի ասուլիս մը ըրած է, այդ ընթացքին պատասխանելով Ղարաբաղի հակամարտութեան կարգաւորումին առընչուած հարցումներու։ Ըսած է թէ կարգաւորումի հոլովոյթը չատ կարեւոր փուլի մը հասած է եւ բոլորին ուշադրութիւնը կեդրոնացած է Ռ. Քոչարեան – Ի. Ալիեւ փետր. 10–11ի հանդիպումին վրայ։ "Երկու կողմերուն մօտեցումները իրարմէ կը տարբերին, բայց բոլոր ջանքերուն նպատակն է գըտնել լուծումի այնպիսի տարբերակ մը որ երկու կողմին ալ ընդունելի ըլլայ" ըսած է դեսպանը, աւելցնելով որ Հայաստանի մէջ իր երկրին եւ Ռուսաստանի հետաքրքրութիւնները իրարու հակասող կամ մրցակից բնոյթ չունին։

Դեսպանը կանխահաս համարած է խօսիլ խաղաղապահ ուժի մը հնարման փոխադրութեան, առաքելութեան մասին, քանի որ տակաւին այդ ուղղութեամբ ոչ մէկ համաձայնութիւն գոյացած է։ Վերջին նշումով մը յայտնած է թէ ըստ իր տեղեկութիւններուն, նման ուժի մը մէջ պէտք չէ գտնուին Մինսկի խումբին նախագահերուն երկիրներէն եւ դրացի երկիրներէ խաղաղապահ զինուորներ։

*
**

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ՊԱՐՏԻ ՃԱՆԶՆԱԼ ՂԱՐԱԲԱՂԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԻՒՆԸ

"Լեռնային Ղարաբաղի պաշտպանութեան" կազմակերպութիւնը կը պահանջէ որ Հայաստանի խորհրդարանը ճանչնայ Ղարաբաղի անկախութեան օրինաւորութիւնը։ Այդ ճանաչումով պէտք է չեչտուի որ Ղարաբաղ Ադրբեջանէն անկախացած է օրինաւոր կերպով, յարգելով միջազգային կանոնները։ Կազմակերպութեան անդամները նաեւ անիմաստ կը նկատեն Հայաստանի ու Ադրբեջանի միջեւ բանակցութիւններուն չարունակութիւնը, այնքան աւելի որ Բաքու կը մերժէ որպէս բանակցող կողմ ընդունիլ Ղարաբաղը։

Կազմակերպութիւնը այս միջոցով պահանջագիրը որոշած է յանձնել Օ. Էս. Սէ. Ը.ի երեւանեան գրասենեակին, Մինսկի խումբին նախագահ երկիրներուն դեսպանատուներուն։

ԹՈՒՐՔԻԱ

ԻՏԱԼԱՑԻ ԿՐՕՆԱԻՈՐ ՄԸ ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ

Տրապիզոնի Սանթա Մարիա իտալական եկեղեցիին հովիւը՝ 61 տարեկան Անտրէա Սէնթորէ փետր. 5ին սպաննուած է կիրակիի պատարագէն ետք։ Երիտասարդ մը տաճար մտնելով այդ պահուն հոն առանձին գտնուող կրօնաւորին կրակած ու խոյս տուած է։ Կրօնաւորը մահացած է տեղւոյն վրայ։ Ականատեսները ըսած են թէ 17 տարեկանի չուրջ էր մարդասպանը։ Ոստիկանութիւնը անմիջապէս խուզարկութեան ձեռնարկած է։

Ներկայի ծանօթ զարգացումներու լոյսին տակ, Մոհամէտ մարգարէի ծաղրանկարներուն հրատարակութեան հակազդեցութիւն մը կը նկատուի սպանութիւնը։ Թուրք մամուլը փետր. 6ին որոշ մտահոգութեամբ կ'արձագանգէր լուրին, զրելով թէ պատահարը կրնայ միջազգային չբլանակին մէջ լուրջ նեղութիւն պատճառել Թուրքիոյ։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՍԼԱՄԱԿԱՆ աշխարհը միշտ բուռն պայքար մը կը մղէ Արեւմուտքի դէմ եւ ցոյցերն ու յարձակումները կը չարունակուին ամէն կողմ։ Փետրուար 4ին, կրակի տրուած են Դամասկոսի Դանիոյ եւ Նորվեկիոյ դեսպանատուները, յաջորդ օրն ալ Պէյրութի դանիական հիւպատոսարանը թալանի տրուած է։ Ոստիկանութեան հետ բախումներէն 28 հոգի վիրաւորուած է եւ Լիբանանի Ներքին նախարարն ալ իր հրաժարականը տուած է։ Ստեղծուած այս կացութիւնը մտածել կու տայ Արեւմուտքին –յապաղումով– որ ամէն ցոյց եւ յարձակում ինքնաբուխ չէ, քանի որ առաջին հրատարակութիւնը 4 ամսուան անցեալ մը ունի եւ պայքարը նոր սկսած է։ Անկարելի չի թուիր որ Մեթքէլի ուխտագանցութեան առեն է որ դրդումներ եղած են։ Ներկայիս, մահմետականներու հանդէպ հասկացողութիւն ցոյց կու տան Միացեալ–Նահանգները եւ Մեծն – Բրիտանիան։ Վատիկան ալ կը խորհի որ արտայայտութեան ազատութիւնը կը դադրի հոն, ուր կը սկսի կրօնական զգացումներու յարդանքը։ Ֆրանսայի համար (Շիրաք, Վիլդֆէն) հարկ է հաշտեցնել "արտայայտութեան ազատութիւնը եւ միւսին յարգանքը"։ Ֆրանսայի Մահմետականներու խորհուրդը կրնայ դատի դիմել, ինչպէս նաեւ ՄՌԱՓ-ը, (Ցեղապաշտութեան դէմ Շարժում)։

ՏՈՒՊԱՑԻՆ (Սաուտի Արաբիա) մեկնեցէն երկու ժամ ետք է, որ Ուրբաթ, փետրուար 3ին, կարմիր ծովուն մէջ կ'ընկղմէր եգիպտական ալ–Սալամ զբօսանաւը որ 1415 հոգի կը փոխադրէր, որոնց 1200ը եգիպտացի։ Ճամբորդներու մեծ մասը բաղկացած էր սաուտցի եւ եգիպտացի աշխատաւորներէ կամ մեքքէէն վերադարձող ուխտաւորներէ։ Մօտ 400 հոգի կարելի եղած էր փրկել եւ ստեղծուած խուճապը, ինչպէս նաեւ վրդովմունքը մեծ էր։ Նաւը պէտք է Սաֆակայի նաւահանգիստը հասնէր, բայց կը թուի որ ծագած հրդեհի մը պատճառաւ, որու հարկ եղած կարեւորութիւնը չէր տըրուած, ճամբան փոխած է եւ քանի մը վայրկեանի մէջ հաւասարակշռութիւնը կորնչուցած ու ընկղմած թիթեռնիկին պէս։ Երեք օր յետոյ 200է աւելի դիակներ գտնուած էին, բայց հաստատ էր որ 1000ի մօտ էր անհետացածներու թիւը եւ ընտանիքներու կատաղութիւնը սահման չունէր։ Լուրերը, թէեւ հակասական են, բայց այն համոզումը կայ որ նաւուն հրնամաչ վիճակէն զատ, նաւապետն ու անձնակազմը հարկ եղած կարեւորութիւնը չեն տուած, երբ հրդեհը ծագած է եւ նախազգուշական ոչ մէկ միջոց ձեռք առած են։ Նախագահ Մուպարաք ապահովութիւն տուած է որ քննութիւն կը բացուի, բայց հանդարտութեան իր կոչերն ալ ապարդիւն մնացած էին։

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆի կազմրոմը Թուրքիոյ հետ բանակցութեան ձեռնարկած է որպէսզի Թուրքիայէն անցնի Իտալիոյ, Յունաստանի եւ Իսրայէլի մատակարարելիք կազը։ Ռուսաստան այլ ճամբաներ կը փնտռէ որպէսզի չտիպուի Ուկրանիային անցնել։ Պլու Սթրիմը, որ գործել սկսած է 2002 Դեկտեմբերին, ռուսական

կազը կը տանի Թուրքիա Սեւ ծովու ճամբով։

ՊԱՂԵՍՏԻՆԵԱՆ ԻՇԽԱՆՈՒԹԵԱՆ արկղէն 700 միլիոն տոլար անհետացած է եւ քննութեան տակ առնուած են 25 հոգի, որոնք կաշառակերութեան եւ իւրացումներու ամբաստանութեան տակ են։ Ջերբակալութեան միջազգային 10 հրամանագիրներ ալ ելած են փախստական կասկածելիներու դէմ։ Գայթակղութիւնը նոր չէ, բայց դատախազը նախագահ Ապպասի ճնչումին տակ հրապարակումը յետաձգած էր, որպէսզի ազդեցութիւն չունենայ երեսփոխանական ընտրութեան վրայ։ Ներկայ կացութիւնն ալ աղէտալի է։ Իշխանութիւնը մէկ միլիառ տոլար պարտք ունի եւ ի վիճակի չէ պաշտօնատարներուն ցունուարին աշխատավարձը վճարելու։

Ն. ՍԱՐԿՈԶԻ ժուռնալ տիւ Տիմանշի (փետր. 5) տուած իր հարցազրոյցին մէջ կը պարզէր արդէն զաղթողներու վերաբերեալ իր ծրագիրը, զոր պիտի ներկայացնէր Նախարարաց խորհուրդի նիստին։ Ծրագիրը կը նախատեսէ երեք տարուան կեցութեան անձնագիր մը այն զաղթողներուն համար, որոնք որակաւոր են, ընտանեկան խմբաւորումն ալ խիստ կանոններու պիտի ենթարկուի, ուսանողներու համար նախապատուութիւն պիտի տրուի այն մարզերուն, որոնք կարիք ունին։ Համարկումի պայմաններ ալ կան, որոնց մէջ լաւ ֆրանսերէն գիտնալու պարտաւորութիւնը։

Մ. ՍԱՀԱԿԱՇՎԻԼԻԻ դէմ մահափորձի մը առաջն առնուած է փետր. 3ին, ըստ Վրաստանի Ներքին նախարար Վանօ Մերապիչվիլիի։ Հակօդային առձեռն հրթիռ մը արձակուած է հոն, ուրկէ ընդհանրապէս նախագահին թռանը կ'անցնի, Հաբաւային Օսէթիոյ հանրապետութեան սահմանին մօտ։ Ըստ նախարարին, խընդրոյ առարկայ են օսէթ ապստամբները, որոնք այդպիսի խորհրդային զէնքեր ունին։

ԼԻՊԵՐԱՍԻՈՆ, ինչպէս ֆրանս–Սուար գրաւուած են փետր. 2ին, ծանօթ ծաղրանկարներու հրատարակութեան պատճառաւ, Մարոքի մէջ։ Մոնտ հրաժարած էր իր թիւերը ղրկելէ Մարոք եւ Սաուտի Արաբիա։

ԼԵՀԱՍՏԱՆ, փետրուար 2ին քիչ մը աւելի աչ դարձաւ, երբ համաձայնութիւն մը գոյացաւ իշխանութեան գլուխ գտնուղ պահպանողականներուն եւ երկու փոքր խմբակցութեան միջեւ (մէկը հակապատական, միւսն ալ ծայրայեղ կաթոլիկէ)։ Համաձայնութիւնը չի նախատեսեր անոնցմէ մէկուն մասնակցութիւնը կառավարութեան, բայց կ'ամրապնդէ Խորհրդարանին մեծամասնութիւնը, որ թոյլ կու տայ 144 օրէնքներու քուէարկութիւնը։

ՄԻՍՅԵԱԼ–ՆԱՀԱՆԳՆԵՐ երթալ ուզող Ֆրանսացիներու կացութիւնը չատ բարդ է, որովհետեւ Ֆրանսա դեռ չէ կրցած հայթայթել հարկ եղած պիօմեթրիճ անցագրերը, որոնք վիզայի պէտք չունին։

(Շար.ը Դ· էջ)

ԱՄՆ

ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՈՒԱՒԻՑՈՒՄԻՆ ԶՕՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՑԱՑՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Գրած էինք թէ տեղական թրքական կազմակերպութիւններ դատի դիմած էին Մասաչուսէցի նահանգին դէմ, որպէսզի դասագիրքերուն մէջ տեղ չտրուի 1915ին պատահածը ցեղասպանութիւն նկատող մօտեցումին,

ԱՄՆ-էն, Գանատայէն, Իսրայէլէն, Բրիտանիայէն, Արժանթինէն, Ռումանիայէն, Ֆրանսայէն, Իտալիայէն, Շուէտէն, Յունաստանէն, Լիբանանէն, Թուրքիայէն, Հոլանտայէն, Պաղեստինէն, Գերմանիայէն, Զուիցերիայէն, նաեւ Հայաստանէն ակադեմականներ, գրողներ, դասախօսներ այդ դատին դէմ Յայտարարութեամբ մը հանդէս եկած են։ Ամերիկեցով նման դատավարութեան, կը հաստատեն թէ 1915ին Օսմանեան կայսրութեան մէջ Հայերու դէմ կատարուածը ցեղասպանութիւն էր, ըստ 1948ին ՄԱԿ-ի կողմէ ընդունուած սահմանումին։

Անոնք նաեւ դիտել կու տան թէ ցեղասպանութեան եւ մարդկային իրաւունքներու նկատմամբ յանցանքներու մէջ ուսուցումը ունի մանկավարժական նպատակ եւ կարելի չէ այդ նկատումները զետեղել իրերամերժ նկատումներու չբլանակին մէջ, տեղ տալով նաեւ վայրագութիւնը ուրացող կեցուածքներու։

Յայտարարութիւնը ստորագրող աւելի քան 70 անձնաւորութիւններու կարգին են երուսաղէմէն Ողղակէզի ուսումնասիրութեան դասախօս փրոֆ. Ե. Պաուըր, Ողջակէզի եւ ցեղասպանութեան Երուսաղէմի հիմնարկին տնօրէն, համալսարանի դասախօս փրոֆ. Ի. Զարնի, Միչիկընի համալսարանի թուրք դասախօս Ֆ. Մ. Կէօչէք, Զուիցերիայէն միջազգային իրաւագիտութեան դասախօս փրոֆ. Ա. Ջայաս եւ չատ ուրիշներ։

ՄԵՏԻՍ

CANAL+

LE VRAI JOURNAL
DE KARL ZERO

Քանի մը կիրակիներու յապաղումով, փետր. 5ին, Քարլ Զերօ իր լրատուութեան բաժնին մէջ անդրադարձաւ Թուրքիոյ դիրքին Հայոց Ցեղասպանութեան հանդէպ։

Նախ, յիշեց որ այդ հարցին մասին հարցազրոյց մըն ալ ունեցած էր (Հոկտ. 9ին) Արտաքին Նախարար Ա. Կիւլի հետ, որ հրաւիրած էր զիրենք Անգարա՝ քըրքըռելու արխիւները եւ ցեղասպանութեան փաստեր գտնելու։ Հարցը կը վերաբերէր նաեւ ԱՔՍԱ–յի հատուցման կարգադրութեան։ Ք. Զերօ խումբ մը ղրկած էր Պոլիս ու կ'արձագանգէր խումբին տեղեկատուութեան։ Ցոյցեր եղած էին ԱՔՍԱ–յի հաստատութեան դէմ, կ'արտայայտուէր Հայոց փաստաբանը՝ Մարք Կիրակոս եւ բացատրութիւններ կու տար։ Թուրքին համար ցեղասպանութիւն չկար, որովհետեւ եթէ ցեղասպանութիւն ըլլար, այսօր ոչ մէկ Հայ պէտք է գոյութիւն ունենար, քանի ցեղասպանութիւն կը նշանակէ ցեղի մը բնաջնջումը (այս տրամաբանութեամբ ոչ Հրեաներու ցեղասպանութիւն եղած է, ոչ ալ ուրիշներու)։ Խումբը այցելած էր նաեւ "Ժամանակ"ի խմբագրատունը եւ կ'արտայայտուէր Ակրա Գոչունեան, որ կը հաստատէր թէ Հայ եւ Թուրք ներդաշնակութեամբ ապրած էին անցեալին եւ պէտք է կրկին բնականոն կապեր հաստատուէին։ Վերջին խօսողն էր Հալիլ Պէրքթայ, որ պատասխանելով երեք հարցումներու, կ'եզրակացնէր որ ինչ որ եղած է Հայերուն՝ այո՛, ցեղասպանութիւն է։

Հետաքրքրական բաժին մըն էր, քանի կիրակնօրեայ այս հաղորդումը չատ հանդիսատեսներ ունի, բայց ոչ մէկ խօսք եղաւ արխիւներուն մասին, զրոյ տեսնելու հրաւիրուած էր Ք. Զերոյի խումբը, եւ սկզբունքով այդ նպատակով Թուրքիա պիտի երթար։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ԸՆԴԳՐԿՈՒՄԸ ՈՂՋԱԿԷՋԻ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ Ա. ՕՐՈՒԱՆ ՆՇՈՒՄԻՆ

Անցեալ Յունուար 27ին Եւրոպայի մէջ հանդիսաւոր կերպով նշուեցաւ Ողջակէզի միջազգային առաջին օրը: Ան կը զուգադիպէր Աուշվիցի կեդրոնացման ճամբարին ազատագրումին վեցմսնամեակին: Նշումներուն ամէնէն տպաւորիչ կողմը եղաւ վերապրողներու մասնակցութիւնը հակառակ սառեցնող ցուրտին:

Նման օրուան մը ընթացքին քնական է որ Ողջակէզին նախորդած հայկական պարագան չէր կրնար անդրադարձներու նիւթ չըլլալ, որքան ալ խորհրդանշական վերաբերումը կարելի չէ հիմնովին բացառել մարդկութեան ծանրագոյն ոճիրին պարագային ալ...: Ու նշումի մէկ վայրէն միւսը 1915ը իր սոսկերը պատցուցած է, յիշեցնելով անտեսումին անխուսափելի հետեւանքները:

Այս կէտը հիմնական միտքը եղած է ՄԱԿ-ի ընդհանուր քարտուղար Ք. Անանի ելոյթին, երբ ըսած է. «Եթէ յիշենք, կրնանք որսալ նախանշանները»:

Գերմանիոյ, Լեհաստանի, Պալթեան երկիրներուն, Հունգարիոյ, Սլանիոյ, Շուէտի, Նորվեկիոյ, Ֆինլանտայի, Մեծն Բրիտանիոյ, Իտալիոյ, Պելժիոյ, Զուիցերիոյ ու այլ երկիրներու մէջ կազմակերպուած հանդիսութիւններուն ուշադրաւ քաժիններէն եղած է յատկապէս Դաւիթի աստղով պատմական հանրակառքի մը Վարշավայի կեդրոնին մէջ երթեւեկը, որպէս յիշատակ 1940–1943 քաղաքին կէթթոյին մէջ երթեւեկող իր նախատիպին: Ոչ մէկ ճամբորդ փոխադրած է ան, ի յարգանս Ողջակէզին զոհերուն յիշատակին:

Ինչ կը վերաբերի Ֆրանսայի, ներքին գործերու նախարար Ն. Սաքոզի իւրայատուկ մասնակցութիւն բերած է օրուան, ոգեկոչումի ուղերձ մը յղած Սելանիկի հանդիսութեան. հոն յիշած է քաղաքին հրեայ բնակչութիւնը որուն մօտ 90%ը բնաջնջուած է նացիական ճամբարներուն մէջ:

Ֆրանսայի նախարարը գրած է իր ուղերձին մէջ. «Պարտիսմ մեծարել տառապեալ մարդոց եւ խորտակուած բոլոր կեանքերուն յիշատակը: Ատիկա մեր պարտքն է ամենց ընկատմամբ: Ես ատիկա կը պարտիմ մեծ հօրս ընտանիքին»: Սաքոզիի մօրենական ընտանիքը Սելանիկի հրեայ համայնքին մաս կազմած է:

Միջազգային այս օրուան յիշատակելի դրուագներէն է անկասկած Թուրքիոյ արտաքին գործերու նախարարութեան հաղորդագրութիւնը: Հոն ըսուած է. «Այս նշանակելի օրը յարգանքով կ'ոգեկոչենք Բ. աշխարհամարտի ընթացքին գործուած Ողջակէզին մահացած բոլոր անձերը: Կը յուսանք որ ամբողջ մարդկութիւնը պատմութեան այս մռայլ եւ ահռելի շրջանէն հարկաւոր դասը պիտի քաղէ, որպէսզի նմաց պատահարներ չըլլան"»:

Թ. Պլէր նախորդ օրը կալլէսեան չրջանը զացած է, ներկայ գտնուելու նոյն ոգեկոչումին: Ամէնէն ցնցող բառերով արտայայտուելէ ետք նացիական ոճիրին մասին, լսարանէն ներկայի մը բողոքին թիրախ եղած է ան. այդ անձը պախարակած է հայկական ցեղասպանութեան իրողութիւնը ճանչնալու դժկամութեամբ արտայայտուած բրիտանական կառավարութեան անարի ընթացքը, Թ. Պլէր լուռ մնացած է լսարանէն բարձրացած բողոքին դէմ:

Ամէնէն աւելի Իտալիոյ, Պելժիոյ եւ Զուիցերիոյ ոգեկոչումներուն մէջ տեղ ունեցած է 1915ը:

Սիէնայի համալսարանը դասախօսելու հրաւիրած է Պոլոնիայի համալսարանէն Կապրիէլլա Ուլուհոճեանը. ան ծանրացած է հայկական ցեղասպանութեան հաշխարհային հանրային կարծիքէն թեքի ճանաչումի երեւոյթին վրայ: Ցետոյ ուսանողները դիտած են Վալերիա Փայէի փաստանկարը, խորագրուած "Լռութեան ճիչը՝ Հայերու ցեղասպանութեան մոռցուած պատմութիւնը": Ֆիլմը քով քովի բերած է ռուսական արխիւներու մէջ գտնուած 1915ի հապուռաղէպ ժապաւէնները, անոնց միացուցած հայ ժողովուրդին ամէնէն ծանօթ քանի մը ներկայացուցիչներուն հետ կատարուած տեսակցութիւնները, ինչպէս Շ. Ազնաւուրի;

Էդինօ-Ֆրազասի լեռնային համայնքներու զրադարանն ալ ձեռնարկներու չարք մը պատրաստած է ծանօթացնելու համար "Միւս Ողջակէզ"ը, ներդրաւելով հայկական ցեղասպանութիւնը եւ ռուանտական-ը: Այդ չարքին մաս կազմած են Արշաւիր Շիրակեանի դիրքին ընթերցում մը, Ա. Եղոյեանի "Արարատ"ին յուշագրութիւնը, "Վառվառին օրագիրը" հատորին հեղինակ Ասխս Թաշճեանի հետ հանդիպում մը:

Պելժոյ մէջ հրապարակուած հաղորդագրութեան մը մէջ չեշտուած է թէ հարկ է օրինքով պատժելի արարք հռչակել հայկական ցեղասպանութեան ժխտումը:

Ժընեւի մէջ օրուան առթիւ դասախօսելու հրաւիրուած է Ի. Թէրոն: Ան ըսած է. «Խտրութեան մը առաջին արտայայտութիւնն իսկ պէտք է լռութեան չմատնուի ու պատժուի: Որովհետեւ մինչեւ այսօր ոչ մէկ ցեղասպանութիւն կանխուեցաւ: Երբ շարժման կ'անցնինք, արդէն ուշ կ'ըլլայ»: «Իսկ երբ կ'ուզենք միջամտել, բաղաքական պատեհապաշտութիւնը, տնտեսական շահեր եւ դերակատարներու ուժը անկիրարկելի կ'ընեն միջազգային օրէնսդրութիւնը» յարած է Զուիցերիա - Հայաստան ընկերակցութեան նախագահներէն Սարգիս Շահինեան: Գրող Մ. Պէրէթթի ալ չեշտած է թէ յիշողութեան աշխատանքը պարտականութիւն մը չէ, այլ անհրաժեշտութիւն մը:

Ի. Թէրոն նիւթ ըրած է նաեւ Սփիւռքի մէջ ցեղասպանութեան դիտակցութեան ամէն մէկ սերունդի հետ արձանագրած զարգացումը: Բացատրած է թէ վերապրողները իրենց անձկութիւնը պահած են իրենց մէջ, առանց կարենալ զայն վերլուծելու: Բ. աշխարհամարտէն ետք երբ մարդկութիւնը ակնատես եղած է Ողջակէզին սարսափներուն, արթնցած է 1915ին կատարուածին դիտակցութիւնը: Երկրորդ սերունդը սկսած է պահանջել ցեղասպանութեան ճանաչումը. ատոր դուգահեռ վերսկսած է բանիլ Թուրքիոյ ժխտողականութիւնը: Սփիւռքի երրորդ սերունդը զայրոյթը պոռթկալու միջոց նկատած է ահաբեկչութիւնը: Ու հարցը փոխանցուած է քաղաքական մարզին:

Ժընեւի նշումներուն մասնակցած է նաեւ թարգմանիչ ու փորձագրութիւններու հեղինակ Ժանին Ալթունեան:

Ա. Թ.

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ԸՆԴՄԷՋԷՆ, ՔԱՐԷՆ՝ ԿԱՇԻ, ԱՊԱ՝ ԼԱԶԷՐ

Ներկայի արդիական էլեկտրոնային տպագրական մեքենաները ծնունդ են մեծ զարգացումներու եւ բարեփոխումներու, որոնց ենթարկուած են տպագրութեան հին ձեւերը: Նախ բարի վրայ կը կատարէր փորագրութիւնը եւ պրմանագրութիւններ տեղ կը գտնէին. աւելի ուշ փայտէ կտորներ օգտագործուեցան, ապա՝ կաշիներ, մրնչեւ որ մարդիկ հասան մաքուր, սպիտակ թուղթին: Տպագիր աշխարհին մէջ առաջին տեղը կը գրաւեն Չինացիները, որոնք անասուններու մորթերու վրայ կը տպէին շուրջ 675 թուականներուն: Անոնք ընդհանրապէս կ'արձանագրէին ժողովրդային երգեր, առածներ եւ պատումներ: Չինացիները ընշանիներով կը բացատրէին դէպքը, իսկ կապարէ գիրեր գործածող առաջին ժողովուրդը Գերմանացիներն էին, որոնք այս ձեւը որդեգրեցին Ժ. դարու կէսերուն: Ի՞նչ են հիմնական հանգրուանները, որոնցմէ անցած է տպագրութիւնը, մինչեւ որ հասնի ներկայ դրութեան եւ արհեստագիտական բարձր հմտութեան:

*
**

Տպագրութիւնը, անկասկած, իր մեծ դերը ունեցաւ ժողովուրդները դաստիարակելու, մշակութային արժէքները պահպանելու, դիտութիւն եւ կրթութիւն տարածելու մէջ՝ տարբեր ժողովուրդներու արժէքներուն ծանօթանալու եւ մէկզմէկու փորձառութենէն եւ մտաւորական հարստութենէն օգտուելու առումով: Նամբ մը հնագէտներ պեղումները եւ ուսումնասիրութիւններ կատարեցին՝ հասնելու համար տպագրութեան արմատներուն: Անոնց համաձայն, տպագիր արձանագրութիւն կատարող առաջին ժողովուրդը Չինացիները հանդիսացած են, եւ անոնք այդ ձեւին դիմած են ժողովրդային երգերը, ասացուածքները, առածները եւ պատումները տարածելու եւ զանոնք կորուստէ փրկելու համար:

Տպագրութիւնը բարդ եւ դժուար ձեւերով կերարկուեցաւ, մինչեւ՝ գերմանացի մասնագէտ Կիւթենպէրգի իսկական յեղափոխութիւնը, որ մեծ ոստում պիտի ըլլար այս մարզին մէջ: Ան փայտէ գիրերը փոխարինեց կապարով խառնուած այլ մետաղով մը, որ աւելի երկար կեանք ունէր եւ աւելի յստակ տպագրութիւն: Այսպէսով, ժամանակի ընթացքին գիրերը իրենց տեսքն ու ամբողջութիւնը չէին կորսնցներ, ինչպէս նախապէս կ'ըլլար փայտեայ գիրերու պարագային, որոնք յաճախ կը փտէին կամ կը ճեղքուէին:

Կիւթենպէրգի յիշատակը յաւերժացնելու համար այս տարուան ընթացքին հրատարակչատուն մը պիտի հաստատուի իր անունով, ուր պիտի ամփոփուին կապարով տպագրող հին մեքենաներ: Գերմանացի դիտնականը եղաւ առաջինը որ 1440 թուականին լոյս ընծայեց մետաղեայ գիրերով տպագրուած առաջին գիրքը:

Նշենք, որ տպագրութեան պատմութեան մէջ յիշատակուած է նաեւ, թէ Չինացիները փորձած են փայտեայ եւ իրարու միացած գիրերէն ձերբազատիլ եւ անջատ գիրերու դրութեամբ բան մը գտնել, սակայն անոնց փորձերը ձախողած են:1175 թուականներուն Չինացիները սկսան տպել կրօնական գիրքեր, որպէսզի Ասիոյ մէջ հոգեւոր արժէքներ տարածեն եւ կրօնական պատգամները հասցնեն բոլորին: Բոլոր մասնագէտները ու ուսումնասիրողները կը խոստովանին, որ գերմանացի դիտնականը իրրեւ հիմք օգտագործած է չինական ձեւերը, զորս զարգացնելով հասած է անջատ եւ մետաղեայ գիրերու դրութեան: Պատմաբաններու համաձայն, տարբեր երկիրներու արշաւանքները պատճառ դարձած են, որ մէկ ժողովուրդին ունեցած մշակոյթն ու դիտութիւնները տարածուին այլ չրջաններու մէջ: Կիւթենպէրգ այդ ժամանակաշրջանին անճամբ Չինաստան չէր այցելած, այլ արշաւանքներու միջոցով տեղեակ եղած էր անոնց տպագրական ձեւերէն, հետաքրքրուած ու սերտած էր, որպէսզի անոնց հին ձեւը արդիականացնէ եւ զարգացնէ:

Միջին Արեւելքի մէջ տպագրութեան տարածողը եղած էր Նափոլէոն, որ 1798 թուականին հասած էր չրջան եւ Եգիպտոսի մէջ հիմը դրած էր արաբական տըպագրական կեդրոնին: Լիբանանի մէջ հրատարակչական առաջին կեդրոնը հաստատուած է 1610 թուականին, Էհտէնի մէջ, մարոնի կրօնաւորներու կողմէ: Անոնք եւս սկիզբը ասանդական ձեւեր կ'օգտագործէին, կը տպէին ոչ սպիտակ թուղթերու վրայ, որոնց աղտոտ մասերը ծածկելու համար գծագրութիւններու կը դիմէին: Ժամանակի ընթացքին, Արեւմուտքի մէջ կատարուած զարգացումները ինքնաբերաբար իրենց ազդեցութիւնը ունեցան նաեւ արաբական տպագրութեան վրայ, սակայն այն տարբերութեամբ, որ արաբական գիրերու մշակումը աւելի բարդ էր եւ իւրայատուկ, որովհետեւ առաջին անգամ ըլլալով պիտի չինուէին կապարէ արաբերէն տառեր:

Տպագրութեան մարզին մէջ ամէնէն հռչակաւոր մասնագէտներէն Մօրիս Չարթըն տպագրութեան ծնունդին նուիրուած ձեռնարկի մը ընթացքին յայտարարեց, որ հակառակ այս մարզին մէջ արձանագրուած մեծ զարգացումներուն, տակաւին լայն հորիզոններ գոյութիւն ունին եւ արդիականացումը կրնայ չարունակուիլ: Նախապէս ձեռքով զետեղուող եւ երկար ժամանակ խլող գիրերը այսօր արդիական սարքերու եւ համակարգիչներու միջոցով քանի մը վայրկեանէն պատրաստ կ'ըլլան տպուելու: Նախապէս սրխալները սրբագրելը մեծ բարդութիւններու դուռ կը բանար, որովհետեւ իւրաքանչիւր գիր ինքնին արդէն մեծ զգուշութեամբ զետեղուած կ'ըլլար եւ զայն փոխելը կրնար խախտել բառը կամ տողը: Այսօր ամէն ինչ դիւրին եղած է եւ ամբողջ գործընթացը կոճակի մը սեղմումով կրնայ աւարտիլ: Մարդկային ներդրումը նուազագոյնին հասած է ներկայ դրութեամբ, մինչ անցեալին, իւրաքանչիւր հանգրուանի քանի մը հոգի կը կարօտէր: Լազէրի միջոցով մաքուր, յստակ եւ դեղեցիկ տպագրութիւն կարելի է ստանալ, եւ տակաւին զարգացման ընթացքը կը չարունակուի աւելի ու աւելի արդիականանալու եւ բիւրեղացման հասնելու համար:

Արհեստագիտական բոլոր դիւրութիւններով օժտուած այս դարուն մարդ միայն գիրերը յստակ կերպով թուղթին յանձնելու մասին չի մտածեր, ինչպէս՝ անցեալին, երբ այդ մէկը ընելն իսկ մեծ հարց էր, այլ այսօր գեղագիտութեան մեծ կարեւորութիւն կը տրուի եւ մարդիկ կը միտին լաւագոյնին, աչքին համար ամէնէն հանդիստ եւ ընթեռնելի գիրին ու տպագրութեան: Զարգացումը կը չարունակուի, այնքան ատեն որ մարդ կը չարունակէ կարդալ, եւ տպագրութիւնը կը չարունակէ իր դերն ու ներդրումը ունենալ մարդկային կեանքին մէջ:

Պատրաստեց՝ ՆՈՐԱ ԲԱՐՍԵՂԵԱՆ

"Ազդակ"

Livres reçus

LA FALSIFICATION DU GENOCIDE ARMENIEN NE DOIT PLUS PASSER

Lettre ouverte
à
RAYMOND KEVORKIAN
directeur de recherche
et conservateur de la bibliothèque
Marie-Nubar

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԿԱՄԱՐ

Գրականութեան եւ Գեղարուեստի
Ամսեկան Պարբերաթերթ

Թիւ 1

Խմբագիր՝ ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՆԻԷԼԵԱՆ

Պէյրութ 2005
(B.P. 90401, Beyrouth, Liban)

ՀԱՅԱՈՌԷՆ

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Յունուար 29ին, Սէն – Մարթէն տ'Էռլ մէջ, տեղի ունեցաւ կապոյտ Խաչի Անի մասնաճիւղի զպրոցական հանդէսը: Ներկայ եղան զաղութիս հոգեւոր հովիւը եւ կարգ մը միութիւններու ներկայացուցիչներ եւ ծնողներու եւ համակիրներու բազմութիւն մը:

Միութեան նախագահուհին Ն. Սապու-ճեան բարի գալուստի իր խօսքին մէջ անդրադարձաւ խաչուհիներու հիմնած կազմակերպութեան 1928ին, եւ այդ թուականէն եղած զպրոցի գործունէութեան եւ մարդասիրական գործունէութեան: Ապա, կոչ ըրաւ ներկաներուն, որ նեցուկ ըլլան Հայաստանի տարուան ձեռնարկներուն:

Խօսք առաւ հոգեւոր հովիւը, որ իր կարգին վեր առաւ Միութեան արժանիքները, միշտ մնալով զպրոցի եւ եկեղեցւոյ կողքին եւ յորդորեց ներկաները հաւատարիմ մնալու կրօնքին եւ օժանդակ ըլլալու Հայաստանէն արտագաղթող Հայերու:

Տեղւոյն ուսուցչուհին Ս. Աւագեան ծանրացաւ մայրենի լեզուին անհրաժեշտութեան վրայ, մէկ քերումներ ընելով Հայոց Ցեղասպանութեան եւ պատմութեան հ̀ղերէն այդ առընչութեամբ:

Աշակերտներու կոկիկ խումբ մը, հայկական տարազներով եւ եռագոյն դրօշակով բացումը կատարեց Մեր Հայրենիք եւ Մշակ Բանուոր քայլերգներով: Եղան նաեւ արտասանութիւններ եւ ընթերցումներ Վարդանանցի եւ Սարդարապատի նուիրուած: Ներկայացուեցան պարեր զոր պատրաստած էր Մարիանա Կօթիէ: Կարճ դադարի մը առեն, ներկաները ճաշակեցին պատրաստուած ճաշերն ու անուշեղէնները, որմէ ետք սկսաւ հանդիսութեան երկրորդ բաժինը:

Դպրոցականները ոգեւորուած երգեցին հայրենասիրական բազմաթիւ երգեր: Ժամը եկած էր կաղանդ Պապային ժամանման: Ան երախաներուն նուէրներ բաժնեց: Ուսուցչուհիներն ալ պնդահատուցան Միութեան կողմէ ծաղկեփունջերով: Ներկաները զոհ մնացին ի տես տարուած աշխատանքին:

ՇԱՒԻՒ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

ՏԱՐԵԴԱՐՁ ՄԸ (2001, ՅՈՒՆՈՒԱՐ 29)

ՄԱՐՍԷՅԼ ("Յառաջ"). –

Յունուար 29ին, Մարսէյլի Սէ. Սէ. Ա. Էֆ.ը հաղկերոյթով մը նշեց 2001 Յունուար 29ի ֆրանսական օրէնքի հռչակման Ե. տարեդարձը, օրէնք որ կ'ըսէ. "Ցեղասպանութիւնը ճանչցող 1915ին Հայերու Ցեղասպանութիւնը":

Ձեռնարկին մուտքը հրաւէրով էր:

Շուրջ հարիւր յիսուն հոգի մասնակցեցան. ամանք եկած էին այլ քաղաքներէ՝ Նիսէն, Գաննէն, Թուլոնէն, մինչեւ իսկ Փարիզէն, ուրիշներ Մարսէյլի շրջակայ քաղաքներէն՝ Էքս–ան–Փրովանսէն, Կարտանէն, Լը–Փէն–Միրապոյէն, եւլն.: Ներկաներուն մէջ կային կարեւոր թիւով ոչ Հայեր՝ քաղաքական դէմքեր, հրէական եւ մահմետական միութիւններու ներկայացուցիչներ եւ այլ անձինք:

Սեղանները օրհնեցին երեք յարանուանութիւններու հոգեւոր պետերը՝ Զաւիկ Վրդ. Աւետիքեան, Եղիա Վրդ. Դերձակեան եւ վեր. Թիլպէր Լեւոնեան:

Խօսնակի դերը կատարեց Մ. Կէվիքեան: Բացման խօսքը արտասանեց Փ. Շամասեան՝ տեղական Սէ. Սէ. Ա. Էֆ.ի առեռնապետը:

Ապա, յաջորդաբար արտայայտուեցան Մարսէյլի քաղաքապետ Ժան–Կլօտ Կոտէնի անունով երեսփոխան Ռոլան Պլում, Փրովանս – Ալփ – Կոթ տ'Ազիւրի Շրջանային Խորհուրդի նախագահը՝ Միշէլ Վոզէլ եւ Պուշ–տիւ–Ռոնի Ընդհանուր Խորհուրդի նախագահը՝ Ժան–Նոէլ Կէռինի, նիւթ ոմանելով Հայերու Ցեղասպանութիւնը եւ անոր ընդհանրական ճանաչումը մանաւանդ Թուրքիոյ կողմէ, Թուրքիոյ անդամակցութիւնը Եւրոպական Միութեան, Հայաստանն ու Լեռնային Ղարաբաղը, Մարսէյլի հայ համայնքը, եւլն.:

Ճաշի ընթացքին մեծարանքի արտայայտութեան մը արժանացաւ Ռոպէր Տէր Մերկերեան Էքս – ան – Փրովանսի Դպրութեան համալսարանի հայերէնի փրոֆ., ի գնահատութիւն հայ լեզուի ուսուցման եւ հայ դիրքի ու մշակոյթի տարածման ունեցած իր վաստակին համար:

Վերջին խօսողը եղաւ Հայաստանի դեսպան Էտ. Նալպանտեան: Հանդամանօրէն, պատասխանատու, ճիշդ ու չափուած բառերով արտայայտուեցաւ օրուան նիւթին մասին, 1915ին Հայերուն Ցեղասպանութեան ճանաչումը երէկէն այսօր Ֆրանսա – Հայաստան յարաբերութիւններուն եւ բարեկամութեան չուրջ, չեչտելով այս հարցերուն մէջ հայ համայնքին ներդրումը: Դեսպանը անդրադարձաւ նոյնպէս Ֆրանսայի մէջ Հայաստանի տարուան նշանակութեան:

Ձեռնարկին ներկայ եղաւ Փարիզեան Շրջանի Սէ. Սէ. Ա. Էֆ.ի նախագահ Ա. Լեքսի Կէօվճեան:

ԿԱՐՕ ՑՈՎՍԷՓԵԱՆ

ԳԻՏԱԿԱՆ - ԱՁԺՄԷԱԿԱՆ

ԵՒՐՈՊԱՆ ԻՐ ԲՆԱԿԶՈՒԹԵԱՆ ՆԱՀԱՆՋԻՆ ԴԷՄ

Եւրոպայի բնակչութեան թիւի հատանական նահանջին բանալի ազդակը կը նկատուի յղութեան տարիքը: Արդարեւ այս վերջինը 2000 թուականին որոշիչ անկիւնադարձ մը նշեց:

Արդէն ծանօթ էր թէ ցամաքամասին բեղմնաւորութեան ցուցանիշը, սերունդներ նորոգելու գործընթացին համար չատ տակաւ էր ,սակայն այն ինչ որ մտահոգիչ բնոյթ ստացած է՝ Եւրոպայի բնակչութեան ներկայ կայուն գոյավիճակն է: Արեւմտեան եւ Ամերիկացի պրպտողներու ուսումնասիրութեան համաձայն, Եւրոպական միութեան անդամ երկիրներու ընդհանուր բնակչութիւնը ճգնաժամային կէտի մը մէջ կը գտնուի: Արդարեւ 2000 տարուան ընթացքին բնակչութեան աճը պարզապէս ժխտական եղած է: Ինչ որ կը նշանակէ հետեւեալը. երախաներու թիւը, ծնողներու թիւէն նուազ է: Ըստ Վիէննայի ազգագրական հիմնարկութեան հետազօտող Վոլֆկանկ Լուցի, երեւոյթը աննախադէպ է: Ան կ'ըսէ. մարդկութեան պատմութեան մէջ այս կարգի յեղաշրջում երբեք տեղի չէ ունեցած: Այսուհետեւ այս ձգտումը շրջելու ձեռնարկը կը թարգմանուի բնակչութեան ծերացման եւ խտացման անդարմանելի երեւոյթին դէմ թիավարել:

Ջանանք քիչ մը լուսաբանել ներկայ կացութիւնը: Նախ տուեալները. ներկայիս Եւրոպայի մէջ բեղմնաւորութեան ցուցանիշը կու գայ 1·5 երախայ է: Եթէ այս համեմատութիւնը տեւէ մինչեւ 2020 թուականը, 2100ի աւարտին կը նախատեսուի բնակչութեան թիւի նահանջը 88 միլիոն հոգիով (պայմանաւ որ մահերու համեմատութիւնը անփոփոխ մնայ եւ ներգաղթ տեղի չունենայ): Հիմա փորձենք վերլուծել այս գործընթացը. Եւրոպայի մէջ բեղմնաւորութեան անբաւարար տոկոսը երկու բացատրութիւն ունի. առաջինը անշուշտ այն պարագան է որ կիները բաւարար թիւով երախաներ չեն ծնանիր, իսկ երկրորդը այն է որ հետզհետէ աւելի կ'ուշացնեն իրենց յղութեան թուականը: Այս վերջին ազդակը, որ ցարդ արժանի գնահատականը չէր ունեցած, ամերիկա - աւստրիացի հետազօտողներու ուշադրութիւնը գրաւած է: Ցետ ուսումնասիրութեան, արդիւնքները ցոյց կու տան որ, ներկայ բեղմնաւորման թաւիլ պահպանման պարագան, իւրաքանչիւր տասնամեակի համար կը թարգմանուի 25–40 միլիոնոց բնակչութեան նուազումի, նկատի առած ժամանակի ազդակը, 40 տոկոսի մասնակցութեամբ: Ցիշեցնենք նաեւ որ, յղութեան տարիքի ուշացումը, բնակչութեան բաղադրութեան վրայ ալ կարեւոր ազդեցութիւններ կ'ունենայ: Նոյնիսկ ենթադրելով որ կարելի ըլլար կասեցնել ծնդաբերութեանց ուշացման երեւոյթը, աշխատելու առակ անձերու (14–64 տարեկան), 65ը անց անձերու նկատմամբ ունեցած կշիռը որ 2000 թուականին 4ով 1 էր, յաջորդ դարուն 3ով 1ի կրնայ վերածուիլ:

Բացայայտ է որ Եւրոպայի մէջ ծրագրուած բնոյթ յայտնաբերող ծերացման այս երեւոյթին հետեւանքները ծանրակշիռ են. ընկերային ապահովագրութեան եւ հանգստեան թոշակի համակարգին դէմ լուրջ սպառնալիք, տնտեսական աճին եւ աշխարհի չափանիշով մրցունակութեան նահանջ եւլն.: Յարդ, Եւրոպական կառավարութիւնները ծնդաբերութեան քաղաքականութիւն մը որդեգրելէ խուսափած են, պարզ այն պատճառով որ այս վերջինը հանրութեան աչքին յաճախ հոմանիշը նկատուած է, կիները "բոնի" իրենց տունը կապելուն: Այսուհանդերձ Վոլֆկանկ Լուցի եւ իր գործակիցներուն բացայայտած ծնդաբերութեան տարիքի կարեւորութիւնը իրական բնակչութեան առջեւ բոլորովին նոր ուղի մը կրնայ բանալ, որն է, հակառակ բոյներու անդամներու թիւը աւելցնելու ձգտիլը, գործող բնակչութեան որակը բարձրացնելու միտող առաւելութիւններ ընծայել, առիթը տալով կանոց իրենց ապագայ կեանքը ծրագրելու եւ ծնդաբերութեան ժամանակը որոշելու: Այս տեսանկիւնէն դիտուած, երախայ պահելու կարելիութիւնները բազմապատկել, ընդարձակ բնակարաններու յատկացում ծախքերը ստանձնել, կամ մասնակի աշխատութեան դիւրութիւն ընծայել յարմար նախաքայլ մը կրնայ ըլլալ:

Քաղեց՝ ՍՈՒՐԻՆ ՇԷՐԻՖ

ԱՐՏՈՑՆԵՐՈՒ ԱԳԱՐԱԿԸ
ԱՆԹՈՆԻԱ ԱՐՍԼԱՆ
Թարգմանեց՝
ՎԱԶԳԻՆ ԲԱՄՊԱԿԵԱՆ

ՄԱՍ ԱՌԱՋԻՆ ՍՄԲԱՏՆ ՀՕՐԵՂԲԱՑՐԸ

Բարեբախտաբար, կը մտածէ, ժողովուրդը միշտ դեղօրայքի պէտք ունի, կամ կնոջական ֆրանսական զարդագեղերու որ քանի մը ամիսէ ի վեր դեղարանին եռեւը դրուած սեղանի մը վրայ լաւ կը ծախուին Վերոնին ճարպիկութեամբ:

Երկու այր մարդոց մեկնումէն վերջ ընտանիքը կը մնայ նստած, կարծես վախ ունենար տեղէն չարժելու: Շուշանիկ կը վերջացնէ ճաշը խոր լռութեան մէջ, յետոյ կրկին ներս կը քաշուի Իսմէնէի հետ: Իսմէնէի տուած լուրերը անկապ, կցկտուր բայց վախազդու են: Շուշանիկ չկրցաւ Սմբատին բացուիլ անոր մեկնելէն առաջ եւ սրտի կսկիծով է որ ձգեց որ երթայ:

Հիմա պէտք է գործի անցնիլ, առանձին: Իր հայրը, Դաւիթ Զաքարեան, նրդուռը կը բախէ, կը մտնէ եւ կը դիտէ ճաշասեղանակը: Շփոթած է եւ յարձակողական, բայց լուռ է, կը սպասէ բարեկամ մը եւ ընչաքաղցութեամբ կը դիտէ ճաշին աւելցուքները: «Հոս են»: Ամէն լսելիք բան, ամէն սիրալիր մտածում, Շուշանիկ եւ Իսմէնէ աւելորդ կը նկատեն: Ամէն ոք իր գործը պիտի կատարէ, գինուորի մը պէս: Տոպրակները պահուըտած են գրպաններու խորքը: Դրամարկղը, քիչ մը դրամներով մէջը, տեղը դրուած է:

Կանոնական ընթացքով, կարծես կնոջական պարտականութիւններ կատարելու համար, կ'իջնեն ինչպէս տանտիկին եւ սպասուհի:

«Եթէ պարոնը կը փնտռես, այս առաւօտ մեկնեցաւ» կ'ըսէ Շուշանիկ հանդարտ կերպով երկու ոստիկաններուն, որոնք հրամանագիրը կը յանձնեն ամուսնոյն համար որպէսզի կուսակալութեան ժողովին ներկայանայ: «Կ'ըսեմ իրեն հաղիւ վերադառնայ»:

Զուարճացած իրարու կը նային, եւ մին կ'ըսէ. «Նոյնն է, վաղն ալ ժամանակ ունի», եւ դանդաղ բայց ճշդրիտ չարժումով մը, ձեռքը կ'երկնցնէ դէպի ապուրին ամանը որ տակաւին իր տեղը, սեղանին վրայ կը գտնուի: Վայրկեանի մը համար կարծես կը չոյէ, յետոյ, կ'արագացնէ չարժումը եւ ամանը խոշոր ժխորով մը կ'իյնայ գետին: «Օ՛հ» կ'ըսէ մարդը եւ կրկին կը ժպտի, յետոյ դուրս կ'ելլէ ընկերոջը հետ:

(Շար. 37)

ՍՄԲԱՏ ԱՌԱՋԻՆ

(Շար. Ա. էջէն)

Ներկայիս հարկ է ինը չաբաթ ապասել վիզայի մը համար եւ այդ պատճառաւ Միացեալ-Նահանգներու Փարիզի դեսպանատունը դիմած է դրացի երկիրներու հիւպատոսարաններուն, որպէսզի օգնութեան հասնին (Ֆրանքֆուրթ, Պրիւսէլ, Լոնտոն)։

Պէ. էն. փէ – ՓԱՐԻՊԱ-ն կը պատրաստուի դնելու իտալական Պանֆա Նացիոնալէ տէլ Լավորօն 9 միլիառ եւրոյի, ինչ որ եւրոպական մակարդակով ֆինանսական ամէնէն մեծ գործողութիւններէն մէկն է։

ՎԵՆԵՑՈՒԵԼԱՑԻ նախագահին՝ Շաւէզի համար Պուշ Հիթլէրէն ալ դէշ է։ Ելոյթի մը մէջ, զոր արտասանած է փետրուար 4ին հազարաւոր համակիրներու առջեւ, յայտարարած է. – "Ամերիկայի նախագահին աշխարհակալ, ցեղասպանական, ֆաշիստ դիրքորոշումը սահման չունի։ Կը խորհիմ որ իրեն քով Հիթլէրը նորածին մը պիտի ըլլար"։ Շաւէզ, որ "Պարոն Վատանդ" մկրտած է Պուշը, չրջանին մեծագոյն թշնամին կը նկատուի Պուշի, մինչ Ուաշինկթըն ալ պինք ապառնալիք մը կը դոնէ չրջանի ապահովութեան համար։

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Սօնա Բաբելեան 50 եւրօ կը նուիրէ "Ցառաջ"ին, իր մօր՝ Աստղիկ Բաբելեանի մահուան 20րդ տարելիցին ի յիշատակ։

Ա. ՅԱԿՈԲ - ԼԻՈՆ

ՍՈՒՐԲ ՍԱՐԳԻՍ

ՇԱԲԱԹ, փետրուար 11.–

Տօն է Սուրբ Սարգիսի

Այս առթիւ Լիոնի Ս. Ցակոբ Մայր եկեղեցւոյ մէջ պատարագ կը մատուցուի առաւօտեան ժամը 10ին։

Կը պատարագէ՝
ԻՍԱՀԱԿ Ա. ԿՀՆՑ. ՀԷՔԻՄԵԱՆ

Imprimé sur les Presses
du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

CROIX BLEUE
DES ARMENIENS
DE FRANCE

ՎԱՐԴԱՆԱՆՔ

կազմակերպութեամբ Վիէնի "Սեւան" մասնաճիւղին, Վարդանանց Զօրավարաց յիշատակութիւն Շաբաթ, փետրուար 11, ժամը 20·30ին, Վիէնի Մշակոյթի Տան մէջ։

Կը խօսի՝ ԱՆԱՀԻՏ ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆ։

– Մ ու տ ք ը ա զ ա տ է –

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ԴԱՏԱՐԱՆ, ԳԱԼԻՖՈՐՆԻՈՑ ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՇՐՋԱՆԻՆ ՀԱՄԱՐ

ՓԻԼԻՔՋԵԱՆ, եւ այլք,
իրենց եւ բոլոր նման կարգավիճակի մէջ
Հայցուորներ,

ընդդէմ,

ԱՔՍԱ, ՍԱ., եւ այլք,
Պաշտպանեալ.

Դատ. Գործ. թիւ. – CV 02-01750
գտնուղներու կողմէ,

ՈՒԶՈՒՆԵԱՆ, եւ այլք,
իրենց եւ բոլոր նման կարգավիճակի մէջ
Հայցուորներ,

ընդդէմ,

ԱՔՍԱ, ՍԱ., եւ այլք,
Պաշտպանեալ.

Դատ. Գործ. թիւ. – CV 05-02596
գտնուղներու կողմէ,

ԱՄՓՈՓ ՑԱՅՏԱՐԱՐԱԳԻՐ ԽՄԲԱՅԻՆ ԴԱՏԵՐՈՒ ԱՌԿԱՅՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԱՌԱՋԱՐԿՈՒԱԾ ԼՈՒԾՈՒՄԻ ՄԱՍԻՆ

ԲՈԼՈՐ ՆՊԱՍՏԸՆԿԱԼՆԵՐՈՒՆ, ԱՆՈՆՑ ԺԱՌԱՆԳՈՐԴՆԵՐՈՒՆ, ՊԱՑՄԱՆԱԳԻՐՆԵՐՈՒ ՍԵՓԱԿԱՆԱՏԷՐԵՐՈՒՆ, ԱՆՈՆՑ ԺԱՌԱՆԳՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ԵՒ ԲՈԼՈՐ ԱՅՆ ԱՆՀԱՏՆԵՐՈՒՆ, ՈՐՈՆՔ ՈՐԵՒԷ ՏԵՍԱԿԻ ՀԱՑՑԵՐ ՈՒՆԻՆ ԿԵԱՆՔԻ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ՊԱՑՄԱՆԱԳԻՐՆԵՐՈՒՆ ԴԻՄԱՑ ԵՒ ՈՐՈՆՔ ԿԸ ԼՐԱՑՆԵՆ ՀԵՏԵՒԵԱԼ ՊԱՑՄԱՆՆԵՐԸ.– 1) Կ'ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԵՆ ԾԱԳՈՒՄՈՎ ՀԱՑ ԱՆՀԱՏՆԵՐՈՒ ԿԵԱՆՔԸ, 2) ՎԱՃԱՌՈՒԱԾ ԵՆ ԹՐՔԱԿԱՆ ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԿԱՑՍՐՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ ՄԻՆՉԵՒ ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 31, 1920 ԹՈՒԱԿԱՆԸ ԵՒ ԿԱՄ ՄԻՆՉԵՒ ԱՅՆԿԱՆ ԱՏԵՆ ՈՐ ԹՐՔԱԿԱՆ ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԿԱՑՍՐՈՒԹԻՒՆԸ ԳՈՅՈՒԹԻՒՆ ՈՒՆԷՐ, 3) ՎԱՃԱՌՈՒԱԾ Է ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ԷՖՈՒԹԸՊԸԼ ԿԵԱՆՔԻ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ, ԱՔՍԱ ՖՐԱՆՍ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԵԱՆ, **ԱՔՍԱ ՖՐԱՆՍ ՎԻԻ**, Լ'ԻՒՆԻՈՆ ՄԱՐԴԿԱՑԻՆ ԿԵԱՆՔԻ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ, ՓԱՐԻԶԵԱՆ Լ'ԻՒՆԻՈՆ ԿԵԱՆՔԻ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԵԱՆ, ՔԱՍՍ ՓԱՔԷՐՆԷԼԻ, ԼԱ ԳՈՆՖԻԱՆՍԻ, ՆԻՒ ԵՈՐՔԻ ՄԻՒԶՈՒԱԼ ԿԵԱՆՔԻ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ, ՆՈՐՏԻՍՔԸՐՆ ԼԵՊԵՆԻ ԵՒ ԿԱՄ ԱՍՈՆՑՄԷ ՈՐԵՒԷ ՄԷԿՈՒՆ ՆԱԽՈՐԴԻՆ, ՑԱՋՈՐԴԻՆ ԵՒ ԿԱՄ ԵՆԹԱԿԱՆԵՐՈՒՆ ԿՈՂՄԷ։

Այս Ցայտարարագրի նպատակն է տեղեակ պահել հանրութիւնը խմբային երկու դատերու կապակցութեամբ առաջարկուած Համաձայնագրի մը մասին։ Այս երկու դատերը կը ճանչցուին իբրեւ Փիլիքչեան եւ այլք ընդդէմ ԱՔՍԱ ՍԱ., եւ այլք, դատական գործ թիւ 02-01750 եւ Ուզունեան եւ այլք ընդդէմ ԱՔՍԱ ՍԱ., եւ այլք, դատական գործ թիւ 05-02596, բացուած՝ Միացեալ Նահանգներու Շրջանային Դատարանին մէջ, Գալիֆորնիոյ Կեդրոնական Շրջան։ Առաջարկուած լուծումը ներկայացուած է Լուծման Համաձայնագրին մէջ եւ մանրամասնօրէն բացատրուած Խմբային Դատերու Ցաւելուած Ցայտարարագրին եւ Առաջարկուած Համաձայնագրին մէջ։ Սոյնք բոլորը կարելի է տեսնել, համակարգչային փոխանցում կատարել եւ կամ տպել

www.armenieninsurancesettlement.com

կայքէջին միջոցով։ Այս կայքէջին վրայ կրնաք տեսնել նաեւ առաջարկուած լուծման կարգավիճակի մասին ընդհանուր տեղեկութիւններ ինչպէս նաեւ, վաւերացուելու պարագային, Համաձայնագրին մաս կազմելու միջոցներ եւ պայմանները։ Այս տեղեկութիւնները ժամանակ առ ժամանակ պիտի յաւելցուին։

Դատական այս գործը կը պնդէ, որ ԱՔՍԱ, ՍԱ. եւ անոր որոշ ներկայի եւ նախկին գործակից ընկերութիւնները սխալութեամբ ձախողած են հատուցումներ վճարել կեանքի ապահովագրութիւններու դիմաց, որոնք վաճառուած էին 1880 – 1930ին ծագումով հայ անհատներու, Թրքական օսմանեան կայսրութեան մէջ։ ԱՔՍԱ կը մերժէ այս պնդումները եւ կը հաւատայ, որ անոնք անճիշդ եւ ապակողմնորոշիչ են։ Հայցուորներու այս պնդումներուն դիմաց ԱՔՍԱ պաշտպանողական բազմաթիւ հակաճառութիւններ ներկայացուցած է։ ԱՔՍԱ կը պնդէ, որ առաջարկուած Համաձայնագիրը պէտք չէ մեկնաբանուի իբրեւ ընդունում յանցանքի, պատասխանատուութեան, սխալ գործարք կատարած ըլլալու, ինչպէս նաեւ այս դատերուն միջոցաւ ներկայացուած հայցերու ուժականութիւնը կամ տկարութիւնը մատնանշող փաստերու։

Անմիջապէս որ Համաձայնագիրը վաւերացուի դատարանին կողմէ, ԱՔՍԱ համաձայնած է վճարել 17,5 միլիոն ամերիկեան տոլար գումար մը, որ պիտի բաժնուի հետեւեալ ձեւով.– 1) Հայցուորներու խումբի անդամներուն, որոնք դուրս չեն եկած այս Համաձայնագրէն եւ որոնց հայցի դիմումները ներկայացուած են Համաձայնագրի Հիմնադրամի Ցանձնաժողովին եւ վաւերացուած անոր կողմէ, 2) Փրանսայի մէջ նորաստեղծ բարեգործական հիմնադրամին, 3) Հայցուորներու խումբի փաստաբաններուն, իբրեւ աշխատավարձ, ծախսերու վերահատուցում, ինչպէս նաեւ Համաձայնագրի գործադրութեան վարչական ծախսերու հատուցում։ Առաջարկուած Համաձայնագիրը պարտաւորութիւններէ ազատ կը կացուցանէ ԱՔՍԱ-ն եւ անոր յարակից ընկերութիւնները (ինչպէս սահմանուած են լուծման Համաձայնագրին մէջ) որեւէ եւ բոլոր կեանքի ապահովագրական պայմանագիրներու եւ/կամ Ազատ կացուցուած Հայցերու (ինչպէս սահմանուած է Համաձայնագրին մէջ) նկատմամբ։

Արդարացութեան Վերջնական Դատական Ունկնդրութիւնը տեղի պիտի ունենայ Մայիս 15, 2006ին, առաւօտեան ժամը 10ին, Մեծայարգ Դատաւոր Քրիստինա Ա. Շնայտըրի առջեւ։ Հետեւեալ հաստատութիւնները Միացեալ Նահանգներու Շրջանային Դատարան, Գալիֆորնիոյ Կեդրոնական Շրջան, ճշդելու համար, որ. 1) Արդեօ՞ք առաջարկուած Համաձայնագիրը, ինչպէս որ ներկայացուած է Համաձայնութեան Պայմանագրին մէջ, արդար, պատշաճ ու տրամաբանական է, եւ թէ լաւագոյնս կը պաշտպանէ Հայցուորներու խումբի անդամներուն շահերը, 2) Արդեօ՞ք Համաձայնագրի Հայցուորներու Խումբը պէտք է վաւերացուի իբրեւ այդպիսին, Համաձայնութեան կայացման նպատակներուն համար, 3) Արդեօ՞ք Դատարանը պէտք է կայացնէ Վերջնական Հրաման եւ Դատավճիռ վաւերացնելու Համաձայնագիրը, լուծարելու ԱՔՍԱ-յի դէմ բոլոր առկայ հայցերը, նախապաշարումով եւ արժանիքներու հիմքի, 4) Արդեօ՞ք Հայցուորներու Խումբի անդամները պէտք է ենթարկուին Պարտաւորութիւններէ Ազատ Կացուցման տրամադրութիւններուն, ինչպէս նշուած է Համաձայնագրին մէջ, 5) Արդեօ՞ք Հայցուորներու Խումբի անդամները ենթակայ պէտք է ըլլան դատական մնայուն արգիլման, որ, ի միջի այլոց, կ'արգիլէ Հայցուորներու Խումբի անդամները դատական թղթածրար բանալու, նման գործի նախաձեռնելու, դատական հետապնդում կատարելու, իբրեւ Հայցուորներու Խումբի անդամ միջամուխ կամ մասնակից ըլլալու որեւէ այլ դատական գործի մէջ, անկախ անոր իրաւական չրջանէն եւ անկախ դատական այդ գործերու դրդապատճառներէն, անոնց ներկայացուցած փաստերէն կամ պարագաներէն, 6) Արդեօ՞ք Դատարանը պէտք է վաւերացնէ փաստաբաններու աշխատավարձի ու ծախսերու փոխհատուցման դիմումները, 7) Արդեօ՞ք Դատարանը պէտք է վաւերացնէ Հայցուորներու խումբի ներկայացուցիչներու անհատական հատուցման դիմումները, որոնք ներկայացուած են անոնց փաստաբաններուն կողմէ։ Անգամ մը որ դատարանը վաւերացնէ առաջարկուած Համաձայնագիրը բոլոր հայցերը արդէն պատասխանատուութենէ ազատ կացուցած ԱՔՍԱ-յի դէմ նոյնպէս պիտի ազատ կացուցուին։

Եթէ Հայցուորներու խումբին անդամ էք կրնաք ընտրել որ բացառուիք այս Համաձայնութենէն, ինչպէս որ մանրամասնօրէն բացատրուած է Խմբային Դատի Ցաւելուած Ցայտարարագրին մէջ։ Հայցուորներու խումբի բոլոր այն անդամները որոնք կ'ընտրեն դուրս գալ այս Համաձայնութենէն, ենթակայ պիտի չըլլան դատական վերջնական վճիռի տրամադրութիւններուն։ Եթէ ընտրած էք դուրս գալ առաջարկուած Համաձայնագրէն, պէտք է այս մասին գրաւոր տեղեկացնէք։ Ցաւելուած խմբային Ցայտարարագրին համաձայն, դուրս գալու ձեր այս դիմումնագիրը պէտք է ժամանակին եւ կանոնաւոր ձեւով յղէք նշելով իւրաքանչիւր կեանքի ապահովագրական պայմանագիրը, որու կապակցութեամբ դուք հայց(եր) ունիք։ Ձեր այս դիմումնագիրներու յղման թուականը պէտք է ըլլայ ոչ ուշ քան 2006 Ապրիլ 14, եւ առաքուին հետեւեալ հասցէին.

Kabateck Brown Kellner LLP
and Geragos & Geragos,
350 South Grand Avenue, 39th Floor,
Los Angeles, California 90071, U.S.A.

Իւրաքանչիւր դիմումնագրի մէջ պէտք է նշուած ըլլայ 1) ձեր անունը, ներկայի ձեր հասցէն եւ հեռաձայնի թիւը, 2) տեղեկութիւններ կեանքի ապահովագրական պայմանագրի կամ պայմանագիրներու մասին որոնց կապակցաբար կը փափաքիք բացառուիլ Համաձայնագրի Հայցուորներու խումբէն։ Կրնաք, օրինակ, նշել պայմանագրի թիւը, թուականը, պայմանագրի տէրոյ անունը, ապահովագրեալի անունը, վայրկեան անունը ուր պայմանագիրը վաճառուած է եւ կամ պայմանագրին վրայ նշուած ապահովագրեալ գումարը, 3) գրաւոր հաստատում մը որ կ'ուզէք բացառուիլ եւ չստանալ որեւէ հատուցում այս Համաձայնագրէն։ Առաջարկուած Համաձայնագրէն եթէ բացառում չպահանջէք եւ եթէ փափաքիք առարկել Համաձայնագրի արտօնագրութիւններուն ձեր գրաւոր առարկութիւնը պէտք է յղէք ոչ ուշ քան 2006 Ապրիլ 14 թուականը, հետեւեալով ցուցմունքներուն որոնք նշուած են Ցաւելուած Ցայտարարագրին մէջ։

Այս յայտարարութիւնը պարզացէս ամփոփում է։ Համաձայնագրի մանրամասնութիւնները, ներառեալ Համաձայնագրին մաս կազմելու միջոցները եւ պայմանները բացատրուած են Ցաւելուած Խմբային Ցայտարարագրին մէջ եւ որ կրնաք տեսնել, համակարգչային փոխանցումով ունենալ եւ կամ տպել այցելելով

www.ArmenianInsuranceSettlement.com

կայքէջը։ Համաձայնագրի օրինակ մը կրնաք նաեւ տեսնել դատարանի Դիւանակալի Գրասենեակը՝ Միացեալ Նահանգներու Շրջանային Դատարան, Գալիֆորնիոյ Կեդրոնական Շրջան։

ԿԸ ԽՆԴՐԵՆՔ ԵՐԲԵՔ ԶՀԵՌԱԶԱՑՆԵԼ ԴԱՏԱՐԱՆ ԿԱՄ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ԴԻՒԱՆԱԿԱԼԻՆ ՑԱԽԵԼԵԱԼ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆ ԸՍՏԱՆԱԼՈՒ ՀԱՄԱՐ։

ՀՐԱՄԱՆՈՎ՝ ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ՇՐՋԱՆԱՑԻՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ, ԳԱԼԻՖՈՐՆԻՈՑ ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՇՐՋԱՆ։

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՓԵՏՐՈՒԱՐ 8
MERCREDI
8 FEVRIER
2006

LE NUMERO: 1,20 €

ՀԱՅՐԱՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884 - 1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթաթերթի առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

81ՐԴ ՏԱՐԻ - ԹԻՒ 21·386 | Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN | 81e ANNEE — N° 21·386

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ՄՈՀԱՄԵՏ ԵՒ ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԸ

ԵՐԿՐԷ ԵՐԿԻՐ 6 ՄԵՌԵԱԼ ԵՒ ՅՈՑՑԵՐ

Փետրուար 6ին ցոյցերը, յարձակումները, թալանը եւ բախումները չդադրեցան մահմետական երկիրներուն մէջ եւ օրուան ընթացքին վեց մեռեալներ եղան, որոնց երեքը Աֆղանիստան, 14 տարեկան աղեկ մը Սոմալիա, մէկ ալ Պէյրութ. Թուրքերն ալ քննութիւն բացած են խռովայի կրօնաւորին սպանութեան համար: Այս վերջին պարագային, Արտաքին Նախարարը՝ Ա. Կիւլ յայտարարած է որ "առանձին միջադէպ մըն է": Ամէն պարագայի մէջ, Իտալիա խորապէս ցնցուած է: Կրօնաւորը կ'ուզէր կամուրջ մը ստեղծել քրիստոնեաներու եւ մահմետականներու միջեւ, բայց համացանցի միջոցաւ ալ չէր ծածկեր իր մտահոգութիւնները: Շաբաթը երեք անգամ եկեղեցիին դռները կը բանար մահմետականներուն առջեւ: Տոն Անտրէա սպառնալիքներ ըստացած էր, բայց Կիւլ կը պնդէ որ մոլեռանդի մը արարքն է: Փետր. 7ի առաւօտուն կը հաղորդուէր որ 16 տարեկան պատանի մը ձերբակալուած է որպէս ենթադրեալ մարդասպան: Պապը, որ Նոյեմբերին Պոլիս պիտի երթայ, խորապէս յուզուած է եւ կը փափաքի որ "թափած արիւնը յոյսի սերմ մը ըլլայ իսկական եղբայրութիւն մը ստեղծելու համար ժողովուրդներու միջեւ": Փրոտի, Հռոմի քաղաքապետը եւ բոլոր պատասխանատուները կը դատապարտեն այս "բարբարոս արարքը" եւ իրենց մտահոգութիւնը կը յայտնեն:

*
**

Երկրէ երկիր ցոյցերը չեն դադրիր: Գահիրէ, Ճիպութի, Աֆղանիստան, Թեհրան (հոս յարձակում գործուած է Ասաորիոյ դեսպանատան վրայ, քանի հերթապահն է Եւրոպական Միութեան), Ինտոնեզիա, Գազա, Քենիա, Իրաք, Փաքիստան, Ռաբաթ, Եմէն եւ այլ վայրեր բեմ եղան յարձակումներու:

Գովընհակընի մէջ, այն օրաթերթը որ առաջին անգամ հրատարակած էր ծաղրանկարները եւ մահմետական կազմակերպութեանց բանբերը յայտնած են որ կը չանան հանդարտութեան հասարակաց յայտարարութիւն մը չարաղրել: Դանիա չատ ծանր տավնապի մը դէմ յանդիման է եւ Արտաքին Նախարարը չէ վարանած ըսելու որ "տավնապը աւելի մեծ է քան Դանիան": Մահմետական բոլոր երկիրներու մէջ, այն ամէնն ինչ որ դանիական է, սպառնալիքի տակ է: Մնաց որ որոշ դառնութիւն մըն ալ կը տիրէ, քանի Ուաշինկթըն եւ Լոնտոն վճռականօրէն դատապարտած են ծաղրանկարներու հրատարակութիւնը: Դառնութիւնը աւելի մեծ է, քանի տանմարեան իր քաղաքականութեան պատճառաւ Դանիա ցայդ կը նկատուէր "Ամերիկայի ճայնը": Դանիական բոլոր ներածումները արգիլուած են եւ զբօսաշրջիկներու բոլոր ճամբորդութիւնները ջնջուած:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐԻՈՑ մէջ (Վիրճինիա–ԱՄՆ) Փետրուար 6ին բացուած է հպատակութեամբ Ֆրանսացի Ջաքարիաս Մուսաուիի դատավարութիւնը: Առաջին օրը յատկացուած էր միայն դատական կազմի անդամներու ընտրութեան: Բուն դատը պիտի սկսի Մարտ 6ին: Ենթական ընդունած էր որ յանցաւոր է (2005 Ապրիլ 22), որպէս մեղսակից Սեպտ. 11ի ոճրափորձերուն եւ խոստովանած որ կը պատկանի ալ-Քաիտայի չարժումին: Ըսած է նաեւ որ իր պաշտօնն էր յարձակիլ Սպիտակ Տան վրայ: Իրեն դէմ վեց ամբաստանութիւն կայ, որոնցմէ չորսը մահապատիժի կրնան առաջնորդել: Ձերբակալուած էր 2001 Օգոստոս 16ին, վիզայի մը պատճառով որ այլեւս ի զօրու չէր: Ամբաստանութիւնը կը կայանայ անոր մէջ, որ տեղեակ էր ոճրափորձերու պատրաստութիւններէն: Պաշտպանութիւնը պիտի ջանայ առաջ քշել իր մտային խանգարումը, ինչ որ կը բացատրէ որ ընդունած ըլլայ իր յանցագործութիւնը: Այս առաջին օրւան նիստը անակնկալ մը բերաւ, քանի Մուսաուի "կրկէս" որակեց դատավարութիւնը եւ պարծանքով յայտարարեց՝ "Ես ալ-Քաիտա"ն եմ: Հարկ եղաւ չորս անգամ դինք արտաքսել սրահէն: Ուրացաւ նաեւ իր փաստաբանները, որոնք դինք չեն ներկայացներ, քանի Ամերիկացի են, Գալիք չաբաթներուն, դատաւորը, պաշտպանութեան փաստաբանները պէտք է ընտրեն դատական կազմի 12 անդամներ, զորս "չէզոք" պէտք է դանեն: 500 քաղաքացիներու 50 էջնոց հարցարան մը յանձնուած է, ուր ամէն տեսակ այլանդակ հարցումներ կան (հրչէջ եղա՞ծ էք, Ֆրանսերէն կը խօսի՞ք, մահմետական ազգական ունի՞ք, եւլն.):

Վիէննա հաւաքուած արտակարգ նիստի մը ընթացքին, Հիւլէական Ուժանիւթի Միջազգային գործակալութեան 35 կառավարիչները Փետրուար 4ին բանաձեւ մը քուէարկած են որ կը նախատեսէ Ապահովութեան խորհուրդին յանձնել հիւլէական իրանեան թղթածրարը: Բանաձեւը կ'ընդգրկէ Պարսկաստանի թերիները եւ վստահութեան չգոյութիւնը: Բանաձեւը 27 թեր, 3 դէմ (Վենեցուելա, Գուպա, Սուրիա) եւ 5 ձեռնպահութիւն ձեռք ձգած է: Այս կարգադրութիւնը պատճառ եղած է որ Իրան վերջ դնէ վերադարձել Գործակալութեան քննութիւններուն: Միջազգային հաւաքականութիւնը, խուսափելու համար պատիժներէ Իրանի դէմ (ինչ որ անընդունելի է Ռուսաստանի համար), մէկ ամսուան պայմանաժամ տուած է պարսիկ ղեկավարներուն, որպէսզի համակերպին ծրագրի մը, որ Ռուսաստանի կը թողու իւրանիումի հարստացման որեւէ գործունէութեան հրաժարումը:

Տ. ՍԹՐՕՍ–ՔԱՀՆ իր մտահոգութիւնը յայտնած է կուսակցութեան Ա. քարտուղարին բռնած դիրքին առթիւ: Կը մեղադրէ որ հակառակ իր խոկ յայտարարութեան, որ պէտք է սպասել Նոյեմբերին՝ նախագահական պաշտօնական թեկնածութեան համար, թոյլ կու տայ որ իր կողքին արդէն ընտրապայքար մը սկսի, ակնարկելով Սեկոլէնն Ռուայալի: Ինչ կը վերաբերի իրեն, յայտարարած է որ որոշումը պիտի տայ Սեպտեմբեր – Հոկտեմբերին 2007ի համար եւ այդ որոշումը կախում պիտի ունենայ "քաղաքական չափանիշներէ" եւ ոչ՝ "ընտանեկան":

ՍԹԵՖԸՆ ՀԱՐՓԸՐ, պահպանողականը, որ յաղթեց Յունուար 23ին Գանատայի ռեֆորմականական ընտրութիւններուն, պաշտօնին գլուխ անցաւ Փետրուար 6ին: Իր կուսակցութիւնը 308ի վրայ միայն 124 աթոռ ունի, ինչ որ կը ստիպէ նախարարապետը որ համախմբում մը փորձէ կազմել այլ կուսակցութիւններու հետ:

ՀՌՈՄԻ մէջ, Փետրուար 6էն 7ի գիշերը հանրակառք մը ծանր արկած մը ունեցած է, երբ վարորդը հակակշիռը կորցուցած է եւ փոս մը լիսկած: Բոլոր ճամբորդները թուրք զբօսաշրջիկներ էին: 12 մեռեալ կայ եւ բազմաթիւ վիրաւորներ:

ՋՈՒՂԱՅԻ ԲԱՐԲԱՐՈՍՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻՆ ԱՌՋԵՒ

Եւրոպայի Խորհուրդին մօտ Հայաստանի մշտական ներկայացուցիչը Ք. Տէր Ստեփանեան նախարարներու խորհուրդին առջեւ յարուցած է Ջուղայի հայկական խաչքարերուն քանդումի դէպքը: Պահանջած է որ միջամտութիւն ըլլայ մնացեալին ալ նոյն ճակատագրին ենթարկուելուն առաջքը առնելու համար: Ան ըսած է թէ եղածը ոչ միայն բռնաբարում է մարդկային արժանաւորութեան եւ հաւաքական յիշողութեան, այլ նաեւ Եւրոպայի Խորհուրդին հիմնական սկզբունքներէն՝ անդամ երկրի մը մշակութային ժառանգութեան յարգանքին անարգանք:

Ք. Տէր Ստեփանեան չէշտած է յատկապէս թէ քանդումը կը զուգադիպի Եւրոպայի մշակութային համաձայնութեան յիսնամեակին: Պահանջած է որ եւրոպական այդ կազմակերպութիւնը ստուգիչ խումբ մը ուղարկէ քանդումին վայրը, կատարուածին տարողութիւնը ճշդելու համար:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ ԼԻԹՈՒԱՆԻԱ

Ֆրանսահայ կազմակերպութիւններու խորհուրդին նախագահը Ա. Կէօվճեան շնորհակալութեան նամակ մը ղրկած է Լիթուանիոյ խորհրդարանի նախագահ Ա. Փօլասքասին, Դեկտեմբեր 15ի խորհրդարանական որոշումով Հայկական Ցեղասպանութեան հրապարակաւ ճանաչումին առթիւ:

Նամակով չէշտուած է թէ ճանաչումի որոշումով Հայոց պատմութեան ճշմարտութիւն մը հաստատուելէ զատ, այլ պետութիւններու փաստը տրուած է որ Լիթուանիա իր նոր կառուցած ժողովրդավարութեան հիմնական արժէքները կը նկատէ ճշմարտութիւնը եւ արդարութիւնը: Ճանաչումը նաեւ անխորտակելի կապ կը հաստատէ հայ եւ լիթուանացի ժողովուրդներուն միջեւ:

ՓԱՐԶԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ՁՄՐԱՆ ՕԼԻՄՊԻԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ

Թորինոյի ձմրան օղիմպիականներուն Հայաստան կը մասնակցի պաշտօնական պատուիրակութեամբ մը որ բաղկացած է հինգ մարզիկներէ եւ անոնց մարզիչներէն: Խումբին մէջ կան չմշկորդներ –Իմոն Պաչատրեան, Յովհաննէս Սարգսեան, Աբրահամ Սարքսեան– եւ Անաստասիա Գրեբյոնկինա – Վազգէն Ազրոյեան դեղասահքի պոյտը:

*
**

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԽՈՒՄԲԸ ԱՆԲԱՂԱՁԱԼԻ Է ԲԱՔՈՒԻ ՄԷՋ

Ազրբեջանի ֆութպոլի Դաշնակցութեան ընդհանուր քարտուղարը Ֆ. Ասատով յայտարարած է. "Լուրջ չենք նկատեր այն միտքը թէ Եւրօ 2008ի խաղերուն համար հայկական հաւաքականը կրնայ Բաքու գալ": Ան այդպէսով պատասխանած է իր հայ պաշտօնակիցին Արմէն Մինասեանի որ ըսած էր թէ հայկական խումբը պատրաստ է Ազրբեջան երթալու, մրցելու համար երկրին հաւաքականին դէմ: Ֆ. Ասատով խօսելով մըրցումին չէզոք դաշտի մը վրայ փոխադրութեան հեռանկարին մասին, ըսած է թէ կարելի կ'ըլլայ եթէ երկու երկիրներուն դաշնակցութիւնները համաձայնին:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՁԱԿԱՏ

Ա. ՊԱՂՏԱՍԱՐԵԱՆ ՁԻ ՓԱՓԱՒԻՐ ԴՆՆԱԴԱՏՈՒԹԻՒՆԸ ԼՍԵԼ

Հայաստանի դեկավարութիւնը մարդկային իրաւունքներու յարգանքին իւրովի մեկնաբանութեան նոր փաստը տուած է այդ մարզին առջեւ միջնորդ նշանակած Լարիսա Ալավերդեանի ցոյց տուած վերաբերումով: Անոր պաշտօնին ոչ միայն վերջերս վերջ տրուած է, Ազգային Ժողովի նախագահ Ա. Պաղտասարեանի կողմէ ալ մերժուած է 2005ի իր գործունէութեան մասին պատրաստուած ու նոյն Ժողովին յղուած տեղեկագիրը: Մինչդեռ Հայաստանեան օրէնքով այդ պաշտօնը վարողը պարտի տարեկան տեղեկագիր մը ներկայացնել Խորհրդարանին:

Լ. Ալավերդեան, որուն պաշտօնազրկումը մարդկային իրաւունքներու չատ մը կազմակերպութիւններ հակազդեցութեան մղած է, իր տեղեկագիրը բաց նամակի մը ընկերակցութեամբ ղրկած է Ա. Պաղտասարեանին, որուն գրասենեակէն պատասխանած են թէ միայն պաշտօնավարող մէկը կրնայ տեղեկագիր մը պատրաստել:

Մարդկային իրաւունքներու մարդին նոր միջնորդ մը այս չաբաթ պիտի ընտրուի Խորհրդարանին կողմէ, բայց հայաստանեան աղբիւրներ կը տեղեկացընեն թէ համախոհութեան խմբակցութիւնները որոշած են այդ պաշտօնը յանձնել Արմէն Յարութիւնեանի որ նախագահ Ռ. Քոչարեանի սահմանադրական օրէնսդրութեան պատասխանատուն է: Իսկ Լ. Ալավերդեան յայտարարած է թէ իր տեղեկագիրը կը հրապարակէ եւ թէ ան բաւական քննադատող է իշխանութիւններու հանդէպ, նկատի առած մարդկային իրաւունքներու ոլորտին մէջ անոնց վերաբերումները:

ՊՈԼԻՍ

ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՆԻՒԹՈՎ ՀԱՄԱԺՈՂՈՎ

Պոլսոյ համալսարանն ալ որոշած է Հայկական Ցեղասպանութեան նիւթով համաժողով կազմակերպել: Ձեռնարկը տեղի կ'ունենայ Մարտին, Թուրքիայէն և արտասահմանէն հրաւիրուած մասնակիցներով: Համաժողովը ծրագրուած է հինգ բաժինով. "Հայկական Հարցին պատմական ակնարկ", "Հայկական Հարցին քաղաքական եւ դինուորական ակնարկ", "Հայկական Հարցին օրէնսդրական ակնարկ", "Հայկական Հարցը եւ Հարաւային Կովկասի ապահովութիւնը", "Հայկական Հարցը՝ մշակութային, հոգեբանական, փիլիսոփայական եւ մարդկայնական առումով" ("Ակօս", Յունուար 27):

*
**

"ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՀԱՌԵԿՉՈՒԹԵԱՆ" ԹԵՐԹԻԿ

Շաբաթաթերթը նոյն թիւով կը տեղեկացնէ նաեւ թէ Թուրք խորհրդարանականներու մխիթարիչը պատկերազարդ թերթիկ մը պատրաստած է, ծանօթացընելու համար "հայկական ահաբեկչութիւնը": Հոն տեղ գտած են ԱՍԱԼԱՅի զոհ թուրք դիւանագէտներուն լուսանկարները: Թերթիկը ղրկուած է գլխաւորաբար եւրոպական, բոլոր երկիրներու խորհրդարաններուն: Նախաձեռնարկ մխիթեան նախագահը չէշտած է թէ նչուած ոճիրներուն հեղինակ կազմակերպութեան անդամները բազմաթիւ երկիրներու մէջ իրենց արժանի պատիժը չեն ստացած:

ԼՂՀ ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒԹԵԱՆ ՈԼՈՐՏԸ

Լեռնային Ղարաբաղը մեր առօրեային մէջ ներկայութիւն կը պահէ դրեթէ միայն քաղաքական յատկանիշով: Հետաքրքրութեան չհինցող առարկայ են համամարտութեան կրակատուրմի հեռանկարը, հոն տանող ճամբուն վրայ արձանագրուած մեծ ու փոքր զարգացումները: Օր մը Մինսկի խումբին մէկ նախորդ կամ ներկայի նախագահին խօսքերուն մէջ յուսատու տուեալներ որոնալ կը ջանանք, յաջորդ օրը յոյս կարծուածին վրայ կ'իյնէ Բաքուի կոպիտ մէկ կեցուածքին պաղ ջուրը: Առանց ատոր ալ թէեւ մեծ յոյսեր արդարացնող չատ բան չկայ, յատկապէս միջազգային դիրքերէ: Ամէնէն ապահովութիւնն ատուղը Ղարաբաղի մէջ կայուն, հոգ չէ թէ փոքր քայլերով բարելաւում դիմող ընթացքին պահպանումն է: Փոքր հանրապետութիւնը բնական է որ բազմաթիւ անկատարներ ունի, ունի զօրակցութեան պահանջ, հաւանօրէն ոչ այնքան վախճաքելի զարգացումներ ալ, սակայն կարեւոր է կայունութեան պահպանումը: Թերեւս չափազանցութիւն չէ ըսել թէ ղարաբաղցին գիտէ սա 10–12 տարուան խաղաղութեան արժէքը. առանց այդ դիտակցութեան, ներսէն ու դուրսէն զայն խախտելու փորձերը կըրնային փոքր յաջողութիւն մը արձանագրել:

Քաղաքական զարգացումներէն զատ Արցախի քաղաքացիական կեանքին դերուաղները Հիմնադրամին ծաւալած գործունէութեան առընչութեամբ կը հանդիպին Սփիւռք, մէյ մըն ալ բարեսիրական կազմակերպութիւններու, անհատներու պարբերական տեղեկատուութեամբ, եթէ չըհաշուենք պաշտօնական լրատուութիւնը որուն նիւթին ալ լայն չափով առընչուած կ'ըլլայ տարուած ներքին քաղաքականութեան:

"Ազատ Արցախ" թերթը որ պատկերազարդ, ճաշակաւոր ձեւաւորումով կայքէջ մըն ալ ունի համացանցին վրայ, փետրուար 2ի թիւով երկար հարցազրոյց մը հրատարակած էր առողջապահութեան նախարար Զոյա Լազարեանի հետ, սեղան բերելով այդ կենսական մարզին հարցերը, զարգացումները: Լրագրող Լաուրա Գրիգորեանի հացումներուն պատասխանելով նախարարուհին նախ ամփոփած էր անցնող տարուան տուեալները: Առողջապահութեան համակարգը պետական պիւտճէէն 1 միլիառ 210 միլիոն դրամ ստացած է 2005ի ընթացքին: Ցոյկա կը նշանակէ ամէն մէկ բնակիչի համար 9894 դրամ, ինչ որ մօտ երեք հազար դրամի չափ աւելի է 2004ի յատկացումէն: 2006–ին որոշուածը 11·491 դրամ է:

2005ին 13 հազար 72 քաղաքացի բուժուած է հիւանդանոցներու մէջ, 11·500–ը պետութեան հաշուոյն: Ըստ պատրաստուած ծրագրին, կատարուած են բոլոր պատուաստները: Մտահոգիչը թոքախտի թիւին յաւելումն է ·արձանագրուած է 90 դէպք, մինչ նախորդ տարիներուն 52–56 եղած է այդ թիւը: Ստուգումներուն կարելիութիւն տուած են բանակին ստացած չորս հետազօտիչ վիճակագրելի սարքերը որոնց շնորհիւ քննութիւն կատարուած է բնակչութեան չրջանակներուն մէջ ալ: Նիւ Եորքի բարերարներէ կը սպասուին նման այլ սարքեր, որոնք բնակչութեան աւելի լայն չրջանակներու մէջ նոյն ստուգումին կարելիութիւն պիտի տան:

Ինչ կը վերաբերի միւս հիւանդութիւններուն – չաքարախտ, ջղային ու հոգեկան հիւանդութիւններ, քաղցքեղի տեսակներ – ընդհանուր վիճակը մեծ տատանում չէ ստճանադրած, բայց վերջին պարագային: Թէ' քաղցկեղի պարագաները աւելցած են, թէ' հիւանդները աւելի երիտասարդ եղած:

Առողջապահական համակարգին մէջ կարեւոր է աշխատողներու պատրաստութիւնը· 2005ի ընթացքին Երեւանի մէջ մասնագիտացած աւելի քան 20 երիտասարդներ պաշտօնի կոչուած են բուժական հաստատութիւններու մէջ: Այդ տարուան ընթացքին առաջին անգամ ըլլալով կրթելի եղած է առողջապահական մարզին պետական պիւտճէին յատկացումներով նոր սարքաւորումներ, թէքնիք միջոցներ, վոխադրամիջոց ապահովել: Հոն բարեսիրական ծրագիրով բազմաբուժարանի նոր չէնք վինելու ձեռնարկուած է, մանկական հիւանդանոցն ալ հիմնական նորոգութեան թիրախ եղած: Այս վերջինը ստանձնած է "Սյոան Հայաստանին" կազմակերպութիւնը: Շէնքին նորոգութիւնը աւարտած է, սեփական չեռուցում հաստատուած, արդիական յարմարութիւններով հիւանդասենեակներ ունի, բայց կարելի չէ եղած ամբողջացնել կահաւորումը եւ հարկաւոր գործիքներու ձեռքբերումը: Մխայն մէկ յարկ կահաւորուած է, միւս երկուքին համար բարերարներու օժանդակութիւն կ'ակնկալուի:

Նորոգութեան աշխատանք կը տարուի Մարտունիի չրջանային հիւանդանոցին մէջ ալ· ակնկալութիւն ալ կայ որ հիմնադրամը միջոց տրամադրէ Մարտակերտի հիւանդանոցին տարբաւորումներուն: Շուչիի բուժական միաւորին նորոգութիւնը կարելի եղած է չնորհիւ "Երկիր եւ մշակոյթ" կազմակերպութեան: Հազրութի մէջ ալ նոյն գործը ստանձնած է "Հոգ ընտանիքին" կազմակերպութիւնը:

2006ի համար պետական հինգ ծրագիր մշակուած է· բժշկական չրջուն օպնութիւն, հակահամաճարակային ապահովութեան պահպանում, ընկերային ապահովութենէ չուրկ մարդոց բժշկական ծառայութիւն, յատուկ նշանակութիւն ներկայացնող հիւանդութիւններու դէմ պայքարի ծրագիր:

Ըստ ընդունուած կանոններու, ընկերային ամապահով խումբերու բուժումը, նաեւ անյետաձգելի բուժումները ձրի են: Բազմաբուժարանի խնամքն ալ ձրի է, եթէ հիւանդը իր բնակութեան վայրի բժիշկին կողմէ դիմումնագիր ունի:

Կայ նաեւ անվճար դեղ ստանալու կարելիութիւն, որոշ խումբերու համար: Ցետոյ, 2006ին եօթը տարեկանի բարձրացած է ձրի բուժումի տարիքը որ նախապէս երեք էր: Այս հատուածը նաեւ իրաւունք ունի ձրի դեղերէն օգտուելու: 50%ի զեղչէն օգտուողներու ցուցակին մէջ աւելցուած են առանձին, անպործ թոշակառուները:

Նախարարուհին կը խոստովանի որ առողջապահութեան համակարգին ամէնէն տկար օղակը կը կազմեն դիւղական բուժարանները: Կարգ մը դժուարութիւններ անկարելի կ'ընեն առաջին օգնութիւնը հասանելի դարձնել դիւղի բնակիչին: Ան ստիպուած կ'ըլլայ այդ պատճառով մայրաքաղաք երթալու: Միայն քանի մը դիւղի մէջ մնայուն բժիշկ կայ· բայց տարուան ընթացքին տարբեր մասնագիտութեան տէր բժիշկներու խումբեր կը ղրկուին չրջաններ, բնակչութեան մէջ քննութիւններ կատարելու:

Գոհացնող այս տեղեկութիւններէն եաք լրագրողը նախարարուհին կը յիշեցնէ անցեալ տարի հանրապետական ծննդատան մէջ արձանագրուած տհաճ երեւոյթները· ապա կը հարցնէ թէ նախարարութեան ձեռնարկած քայլերը արդիւնք տըւա՞ծ են: Զ. Լազարեանի պատասխանը կը բանայ բաւական ցաւոտ էջ մը: Ան կ'ըսէ թէ իրենք բժիշկներուն խիստ ազդարարութիւն ուղղած են, եւ կոչ ուղղած բնակչութեան որ օգնական ըլլայ ապօրինութիւնները բացայայտելու: Ապա կը չեչտէ. "Պէտք է ասեմ որ քնակչութիւնը ամենեւին էլ ակտիւ չէ այս հարցում: Սիրում եմ խօսել, բայց ոչ ոք չի օժանդակում չարիքի դէմ պայքարին": Ասիկա, հակառակ որ "վստահութեան հեռաձայն", "Թէժ գիծ" հաստատած են, բուժական հիմնարկներուն մէջ ալ հարցաթերթիկներ դրած: "Սակայն ոչ մի զանգ, ոչ մի բողոք": Ու նախարարուհին կ'ափսոսայ, ըսելով որ նման հարցերու մէջ վերահսկողութիւնը ոչ միայն նախարարութեան, այլ նաեւ ամբողջ բնակչութեան գործն է:

Հարցազրոյցին վերջին մասով նիւթ կ'ընկայ բուժական մարզի աշխատավարձքը: Ցունուար 1էն յաւելումներ եղած են. բժիշկի միջին աշխատավարձքը 51 հազար դրամի բարձրացած է (չուրջ 110 տոլար), բուժական անձնակազմինը 32 հազար դրամի, իսկ կրտսերներունը՝ 23 հազար 950 դրամի: Այսուհանդերձ, մեծ ինքնագոհութեամբ մը չաւարտիր զրոյցը, քանի որ Զ. Լազարեան կը խոստովանի. "Համակարգում բարելաւումները, զարգացումը տարեցտարի ակնառու են, բայց անելիքներ, այնուամենայնիւ, դեռ շատ կան":

Ա. ԹՈՓՈՁԵԱՆ

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԱՐԻԷԼ ԱՃԷՄԵԱՆ

(1904 - 1965)

ՄԱՀՈՒԱՆ ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԻԹՈՎ

Հայ գեղանկարչութեան պատմութեան մէջ թերեւս մինակն է Արիէլ Աճէմեան, որ հաւատարիմ մնալէ եաք Վերածնունդի վենետիկեան դպրոցի աւանդներուն, փորձեց չարունակել ու կատարելագործել զայն: Ան ծնած է Պրուսա (Թուրքիա): Տակաւին չորս տարեկան, մանուկ հասակին կը կորսնցնէ իր հայրը՝ Ստեփան Գալֆան, որ ճարտարապետ, ճարտարարուեստ եւ քանդակագործ էր միաժամանակ: Ինչպէս յաճախ որբերու պարագային կը պատահի, փոքրիկ Արիէլը կը ցուցաբերէ մտային կանխահաս հասունութիւն եւ տաղանդ:

Ան նախնական կրթութիւնը ստանալէ եաք իր ծննդավայրին մէջ, կը ղրկուի Վենետիկի Մուրատ Ռափայէլեան վարժարանը, ուր կ'ուսանի եւ կ'աւարտէ զայն 1923ին: Իր ցուցաբերած գեղանկարչական բացառիկ յատկութիւններուն իրբեւ վարձատրութիւն՝ Մխիթարեան միաբանութեան ուսումնական վարչութիւնը յատուկ թոշակ կը սահմանէ անոր, որպէսզի ուսումը չարունակէ եւ կատարելագործէ Վենետիկի Գեղարուեստից հիմնարկին մէջ: Արիէլ Աճէմեան լիովին կ'արդարացնէ իր վրայ դրուած յոյսերը եւ ութ տարուան ծրագիրը (որ իր մէջ կ'ընդգրկէր գեղանկարչութեան, ճարտարապետութեան, քանդակագործութեան եւ խճանկարչութեան մասնագիտութիւնները) կ'աւարտէ չորս տարիէն: 1926ին կ'արժանանայ մագիստրոսի աստիճանին եւ ոսկիէ մետալի: Երփնագրելու բացառիկ օժտուածութիւն ցուցաբերող այս արուեստագէտը չօչափելի յաջողութիւններ կ'արձանագրէ նաեւ մանկավարժական բնագաւառին մէջ: Վենետիկի Բարձրագոյն Գեղարուեստից Հիմնարկը աւարտելէ երկու տարի եաք, 21 տարեկան հասակին կը յանձնէ պետական յատուկ քննութիւն մը, եւ ոչ միայն կ'արժանանայ "Փրոֆ· տի Փիթիթա" տիտղոսին, այլեւ ձեռք կը բերէ Իտալիոյ տարածքին որեւէ համալսարանի մէջ դասախօսելու իրաւունք: Մինչեւ 1931 թուականը Վենետիկի եւ Միլանոյի մէջ ապրելէ եաք ստեղծագործելէ եաք կ'անցնի Փարիզ, ուր կը մնայ մինչեւ 1938 թուականը: Հոս չարք մը ցուցահանդէսներու մասնակցելէ եւ բարձր գնահատանքներու արժանանալէ եաք կը մեկնի ԱՄՆ, ուր կ'ապրի եւ կը ստեղծագործէ մինչեւ մահը՝ 1965 թուական:

Արիէլ Աճէմեան թէեւ հմուտ գծանկարիչ մըն էր նաեւ, սակայն անոր տաղանդը փայլած է առաւելաբար իւղանկարչութեան, ի մասնաւորի խորհրդանկարչութեան (համադրական նկարչութիւն) եւ դիմանկարչութեան մէջ: Իր խորհրդանկարներէն յայտի են՝ "Հայկական պանթէոնը", "Ազգային դաստիարակութիւն", "Մխիթար Աբբահայր կ'երգէ իր երաւուհիին", "Հայաստանի փառքը", եւ այլն: Այս վերջինը երկար ժամանակի, տքնաջան աշխատանքի եւ հոգեմտաւոր մտածած յղացքներու արդասիք է: Հոս պատկերուած են մեր հեթանոսական ու քրիստոնէական անցեալի փառաւոր էջերը, որոնք փայլուն ապագայ կը խոստանան ազգին: Գեղանկարին ձախ կողմի վերին հատուածի՝ գահին վրայ բազմած է Մայր Հայաստանը, որ գլխաւոր կերպարը կը թուի ըլլալ այս խորհրդանկարին: Անոր եւին կանգնած է Մայր դիցուհին՝ պատրաստ թագադրելու զայն դափնեպսակով: Անոր աջին ու ձախին նստած են արուեստն ու դիտութիւնը խորհրդանշող այլ դիցուհիներ: Ստորեւ, ուր գետեղուած է Մայր Հայաստանի գահը, կառուցուած է հեթանոսական եւ քրիստոնէական ճոխ ոճ ունեցող արտայայտչաձեւերով: Պատուանդանը կը զարդեցնեն ժողովրդական, հոգեւոր եւ ազնուական դասերէ բաղկացած ու այլաբանական նշանակութիւն ունեցող կերպարներ, որոնք անկասկած մաս կը կազմեն "Հայաստանի փառքին": Հեռուն խորհրդանկարի խորքին վրայ կ'երեւի ձիւնափառ գագաթը Արարատի, որուն ստորոտին հայկական բանակի առաջնորդ զօր· Անդրանիկ կ'առաջնորդէ ազգային զօրքը, որուն մէկ մասը արդէն իսկ հասած է Մայր Հայաստանի դիմաց եւ իր հաւատարմութիւնը կը յայտնէ անոր:

Հայոց պատմական անցեալէն ծնած այս յղացքը (ինչպէս՝ այլ խորհրդանկարներ) սերունդներ դաստիարակելու համար երփնագրուած է: Անիկա անկասկած յանձնառու հայ արուեստին գլուխ-գործոցներէն մէկը կարելի է համարիլ:

Ինչպէս վերը նշեցինք, Արիէլ Աճէմեան իրրեւ դիմանկարիչ եւս իր արժանի տեղը կը գրաւէ հայ գեղանկարչութեան մէջ: Մխիթարեան հայրերու Ս· Ղազար վանքի պատկերասրահին մէջ պահուող Արիէլ Աճէմեանի չարք մը դիմանկարներէն աչքի կը զարնէ ոչ մեծ չափի (38 × 46 սմ·) վրայ իրագործուած "կնոջ դիմանկար"ը, որ իր կարգին կ'ապացուցէ Արիէլ Աճէմեանի հաւատարմութիւնը ակադեմական իրապաշտութեան:

Հգօր երեւակայութիւն եւ ղպայուն հոգիի տէր այս հայրենասէր գեղանկարիչը կը պատկանի ամերիկահայ այն "մոռցուած" կերպարուեստագէտներուն չարքին, որոնց արուեստը կարիքը ունի ուսումնասիրութեան, վերյուծման ու արժեւորման՝ թէ' ազգային սահմաններէ ներս, եւ թէ համամերիկեան առումով:

ՄՈՎՍԷՍ ԾԻՐԱՆԻ

"Ազդակ"

ՇՈՒՆԻ ՏԱՐԻՆ

Զինական ընկերութիւն մը յայտարարած է, թէ կը փնտռէ "Շունի տարին" ծնած պաշտօնեաներ:

Մարդուժի բարգաւաճումի ընկերութեան մէկ պատասխանատուն 'Խոշիէյթըտ փրէս"ին յայտնած է, թէ չինական աստղաբաշխական յատուկ տարուան մը ծնած անձեր աւելի հակամէտ են ցուցաբերելու որոշ յատկանիշներ, ինչպէս՝ հաւատարմութիւն եւ պարկեշտութիւն:

"Իրրեւ մարդուժի բարգաւաճումի ընկերութիւն՝ այս յատկանիշները կարեւոր են մեզի համար" կ'ըսէ ան:

Զինական օրէնքը կ'արգիլէ խտրակատութիւնը, սակայն անոր պայմանները աղօտ են:

Զինական աղթարքին համաձայն, 2006ը Շունի տարին է: Անոնք, որոնք ծնած են 1922ին, 1934ին, 1946ին, 1958ին, 1970ին, 1982ին եւ 1994ին, կը կրեն աստղաբաշխական այս նշանը:

«ԵՂԻՑԻ՛ ԲԱԲԵԼՈՆԻ ԱԱՌՆԱԿՈՒԹԻԻՆ... ԵՒ ԵՂԷ՛Ի ԲԱԲԵԼՈՆԻ ԱԱՌՆԱԿՈՒԹԻԻՆ...»

Աշարչագործութեան օրէն մարդուն էութեան մէջ գոյութիւն ունի իրարու հակամարտ խոհեր ու միտումներ՝ չինիչ թէ քանդիչ, որոնք մէկ կողմէ կը ջանան մարդը բարձրացնել դէպի կեանքի վեհագոյն ոլորտները եւ, միւս կողմէ, զայն հասցնել մինչեւ աշխարհի տիղմերուն ստորնագոյն խաւերը: Հոգիի եւ մարմնի պայքարն է այս: Աշխարհաբեւ, հոգին Աստուծոյ պատկանելով՝ կը փորձէ մարդը գերբնականացնել: Իսկ մարմինը հողին պատկանելով՝ կ'աշխատի ոգի ի բուն մարդը հողի մակարդակին իջեցնել եւ ցեխոտել: Այս սուր պայքարը բարիին ու չարին, լաւին ու վատին միջեւ առաջին արատը արձանագրեց պատմութեան մէջ՝ իր անմեղ եղբայրը՝ Աբէլը սպաննող Կայէնի ոճիրով: Մարդ արարածը իր եսին ու կիրքին յագուրդ տալու համար ամէն միջոց ի գործ կը դնէ՝ իրեն նմանները ընկճելու եւ անոնց վրայ իշխելու:

Դարերու հոլովոյթին բազում ամբոխներ եւ ցեղախումբեր դիւրաւ ստրկացնելու կամ ընաջնջելու համար արհեստալի պատերազմներ մղած են իրարու դէմ: Մարդկային հասարակութիւնները ջանացած են միշտ իրենք զիրենք պինդ եւ զօրացնել թէ՛ ինքնապաշտպանութեան եւ թէ ուրիշներու վրայ յաղող յարձակումներ գործելու համար: Ուրիշներու վրայ բռնանալու միտումը մարդկային պատմութեան չափ հին է:

Նախաքրիստոնեայ շրջանին մեծամասնութիւնը մղեց Բաբելացիները՝ կառուցելու զիրենք մինչեւ երկնքի դուռը հասցնող աշտարակ՝ տեսակ մը անմերձենալի բերդ: Այդ ցնորային ծրագիրը յղացան եւ ի գործ դրին տարիներով, դիչեր-ցերեկ հազարաւոր որմնադիր-բանուորներ տաժանակիր աշխատանքի լծելով: "Բա – էլու" այսինքն՝ դուռ-Աստուծոյ: Այս աշտարակին չինութեամբ անոնք կը կարծէին, թէ պիտի կարողանային իշխել զիրենք շրջապատող ժողովուրդներու վրայ եւ առիթ չտալ որեւէ խուժանի կամ թշնամիի՝ իրենց հասնիլ, զիրենք վար առնել իրենց երկնամերձ գահէն:

Մինչ ծրագրուած աշտարակին չինութիւնը յառաջ կ'ընթանար, Բաբելացին յոխորտանքով կը դիտէր, մօտալուտ իրագործումը իր երազին, Աստուած զայրացած մարդկային ամբարտաւանութենէն, իրրեւ պատիժ, իրարու խառնեց ժողովուրդը, զայն ցրուեց աշխարհի զանազան մասերը՝ անաւարտ ձգելով աշտարակին կառուցումը: Մարդիկ իրար անցան, օտարացան եւ թշնամացան իրարու: Այս քաոսային վիճակը կոչուեցաւ "Բաբելոնի խառնակութիւն":

Պատմութիւնը ինքզինք կը կրկնէ: Բաբելոնի խառնակութենէն տասնեակ դարեր ետք, նոյն հողաշերտին վրայ արհեստալի յեղափոխութեամբ ղեկավար խմբակ մը իշխանութեան տիրացաւ: Այս վարչակարգը իր ղեկավարութեան 25 տարիներուն ընթացքին այնքան յառաջացուց իր զինային ուժը, մինչեւ տէր եղաւ Միջին Արեւելքի ամէնէն հզօր բանակներէն մէկուն: Ան երկաթեայ բռունցքով իր ղիրքը ամրացուց, ինքզինք պարտադրեց, տեղական քաղաքական բոլոր խմբաւորումներուն եւ հոսանքներուն: Վերջապէս ,տեսակ մը սարսափ ազդաւ նախ իր ժողովուրդին, ապա՝ շրջակայ ղրացի երկիրներուն:

Այս վարչակարգն ալ ուրիշներու վրայ տիրելու ախտէն տառապելով իր նախորդներուն՝ Բաբելացիներու նման անապարժութիւնը ունեցաւ իր մայրաքաղաքը Բաբելոնի աշտարակին նման անառիկ բերդի վերածելու: Մինչ այս ցնորային միտքերով կ'օրօրուէր, յանկարծ հնչեց հաւէտ յարդարի ահազանգը: Աշխարհի հզօրները զայրացած՝ ոտքի ելան: Նման ուժի մը գոյութիւնը վտանգաւոր նկատելով Միջին Արեւելքի խաղաղութեան եւ ապահովութեան՝ վճռեցին զայն իր գահէն վար առնել եւ շրջանը խաղաղեցնել:

Քրիստոնեաներս, իբրեւ փոքրամասնութիւն՝ 26 միլիոն բնակչութիւն հաշուող Իրաքի մէջ, լրջօրէն ըմբռնելով երկրին դէմ մղուելիք պատերազմի մը ժխտական հետեւանքները եւ ծանր վնասները, որոնք կրնան յաւուն կերպով խոտոր եւ ցրնցել մեր գոյութիւնը, չմնաց աղօթք, սրբազան արարողութիւն, բարեպաշտական ջերմեռանդութիւն, որ չկատարեցինք մեր եկեղեցիներուն մէջ՝ հայցելով երկնքի օգնութիւնը, որպէսզի Աստուած հեռացընէ հաւանական ակնկալուած պատերազմին ուրուականը:

Արեւելքի եւ Արեւմուտքի մայրաքաղաքներու կեդրոնական հրապարակները բեմ դարձան միլիոնաւորներու խաղաղասէր ցոյցերուն, որոնց միաձայն կանչն էր "Ո՛չ՝ պատերազմին": Սակայն հակառակ բարձրաստիճան կրօնական իշխանութիւններու կոչերուն, հաւատացեալներս

ԵՕԹԸ ՀՐԱՇԱԼԻՔՆԵՐՈՒ ՆՈՐ ՑԱՆԿ

ԶՈՒԻՑԵՐԱԿԱՆ ՀԻՄՆԱՐԿ ՄԸ ՄԱՐԴԿՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՀՐԱՒԻՐԷ 2006Ի ԸՆԹԱՑՔԻՆ ԸՆՏՐԵԼՈՒ ԱՇԽԱՐՀԻ ՀԻՆ ԵՒ ՆՈՐ ԵՕԹԸ ՀՐԱՇԱԼԻՔՆԵՐԸ: "ՊԻ. ՊԻ. ՍԻ." ԿԸ ԳՐԷ.

Սեփական կազմակերպութիւն մը՝ Նոր Եօթը Հրաշալիքներու հիմնարկը հրապարակած է ցանկը աշխարհի տարածքին գտնուող 21 յատկանշական վայրերու եւ մարդկութիւնը հրաւիրած է ընտրելու աշխարհի նոր եօթը հրաշալիքները:

Ցանկին մաս կը կազմեն Հռոմի հնադարեան ամփիթատրոնը՝ Քոլիզէումը, Յորդանանի հնադարեան Փեթրա քաղաքը, Բրիտանիոյ նախադարեան մենաքարերէ բաղկացած Սթոնհենճը եւ Զինաստանի Մեծ Պատը:

Հիմնարկը մարդոց կը թելադրէ հեռաձայնով իրենց նախասիրութիւնները փոխանցել 2006ի ընթացքին:

Հարցախոյզին հիման վրայ ընտրուած եօթը հրաշալիքներուն ցանկը պիտի յայտարարուի 2007ի Նոր Տարուան օրը:

Այս առիթով հաւաքուած դումարին կէսը պիտի յատկացուի հիմնարկին հովանաւորած պատմական ժառանգութիւններու պահպանութեան գործին:

Ցանկը կ'ընդգրկէ նաեւ անհատական յղացքներ, ինչպէս՝ Փարիզի մէջ Էյֆէլի աշտարակը, Նիւ Եորքի Ազատութեան արձանը եւ Սիտնիի Օփերայի չէնքը:

Այլ հրաշալիքներ են՝ Աթէնքի Աքրոփոլիսը, Սպանիոյ Ալհամպրան, Գամպոճի Անկքոր Ուաթը, Մեքսիքոյի Չիչէն Իցան, Ճափոնի Քիոմիզոյի տաճարը, Մոսկուայի Կրեմլինը, Կիզէի Մեծ բուրգը, Հնդկաստանի Թաժ Մահալը, Մալիի Թիմպուքթուն:

Կիզէի Մեծ բուրգը միակն է հին աշխարհի եօթը հրաշալիքներէն, որ մաս կը կազմէ նոր ցանկին:

Ցոյն փիլիսոփայ Փիլոն Բիւզանդացին աւելի քան 2000 տարի առաջ ընտրած էր հին աշխարհի եօթը հրաշալիքները, որոնք բոլորն ալ կը գտնուէին Միջերկրականի աւազանին շուրջ:

Հրաշալիքներու նոր ցանկին մաս կազմելու համար պայման էր, որ անոնք չինուած ըլլային մարդոց կողմէ, անոնց կառուցումը աւարտած ըլլար միայնակ 2000 եւ անոնք պահպանուած ըլլային "ընդունելի" վիճակի մէջ:

Նոր Եօթը Հրաշալիքներու հիմնարկը, որուն մաս կը կազմէ ՄԱԿ-ի մշակութային կազմակերպութեան՝ ԻՒՆԷՍԿՕ-ի նախկին գլխաւոր պատասխանատուն, կը յայտարարէ, թէ այս վիճակագրութեան միջոցով կը ձգտի աշխարհի ուշադրութիւնը հրաւիրել աշխարհի մշակութային ժառանգութեան աւերումին վրայ:

նաեւ պաղատագին աղօթքներուն եւ բարի կամքի տէր մարդկութեան, աշխարհի հզօրները պատերազմ հռչակեցին Իրաքի դէմ: 2003 Մարտ 20ին, տեղական ժամով առաւօտեան 5·30ին, օդուժի քանդիչ զէնքերով սկսաւ երկիրը չարժող սարսափազդու յարձակումը: Քանի օրուան մէջ դաշնակից ուժերը դրաւեցին մայրաքաղաքը: Տապալեցին քաղաքական ղեկավարութիւնը, լուծեցին ազգային բանակը եւ ներքին ապահովութեան կառոյցները: Ամբողջ Իրաքի տարածքին ահաւոր տակնուվրայութիւն տիրեց, չփոթութեան մատնեց ժողովուրդը: Վրէժխնդիր ամբոխը փողոց իջաւ, անզուսպ կատաղութեամբ յարձակեցաւ, տապալեց և կոտորատեց գահընկէց նախագահին հարիւրաւոր արձանները: Աչխարհի գանազան շրջաններէն անթիւ – անհամար ահաբեկիչներ ներխուժեցին Իրաք, գործեցին ոճրային անասելի բռնարարքներ ու կը կը շարունակեն գործել մինչեւ օրս՝ բիւրաւոր անմեղներու կեանքեր խլելով: Ծայր տուաւ կուսակցական եւ անձնական հաշիւներու մաքրագործում, առեւանգում, պետական հաստատութիւններու կողոպուտ եւ հըրկիզում: Իչխող մէկ կուսակցութեան տեղ աւելի քան 250 կուսակցութիւն եւ չարժում ծնունդ առին: Պաշտօնական երեք օրաթերթերու փոխարէն, հարիւր օրաթերթ հրապարակ ելաւ: Այս մթին թոհուբոհին մէջ մզկիթներ վար առնուեցան, եկեղեցիներ ռմբակոծուեցան: Հիւանդապէն մեքսմազոտութիւն մը պատեց եւ յուսաբեկեց չատերու սրտերն ու հոգիները: Միջազգեաքի խաղաղ ժողովուրդը յանկարծ ոտքի կոխան եղաւ, հետեւանք՝ գերհզօր պետութիւններու քմահաճոյքին: Այսպէս կամեցան անոնք եւ պատմութեան մէկ խաւար ժամուն յանդգնաբար հրամայեցին.

«Եղիցի՛ Բաբելոնի խառնակութիւն... Եւ եղե՛ւ Բաբելոնի խառնակութիւն...":

Այնպիսի՛ խառնակութիւն, որուն իրաքցիներու կողքին իրե՛նք եւս զոհ գացին: Աստուած այս խառնակութեան վերջը բարին ընէ:

ՀԱՅՐ ԱՆՏՈՆ ԱԴԱՄԵԱՆ
Առաջնորդ Իրաքի կաթողիկէ Հայոց

Պ ա ղ տ ա տ

ԱՐՏՈՅՏՆԵՐՈՒ ԱԳԱՐԱԿԸ

ԱՆԹՈՆԻԱ ԱՐՍԼԱՆ

Թարգմանեց՝
ՎԱԶԳԻՆ ԲԱՄՊԱԿԵԱՆ

ՄԱՍ ԱՌԱՋԻՆ

ՍՄԲԱՏ ՀՕՐԵՂԲԱՑՐԸ

Այդ պահէն ժամանակը կ'ընթանայ յաճկարծական չարժումներով, կը դանդաղի խաբուսիկ զադարներով եւ յետոյ կ'արագանայ: Իսկէնէ դուրս կը սպրդի երկու զափթիէներուն եաեւէն: Հետեւելով իր անառնական քնազդին, կը յուսայ մտածումով յետքայլ մը ընել հասկնալու համար ցանցին սկիզբը, դ·նելու համար սարդը: Իր փոչեպատ սեւ զգեստը կը չըփոթուի փողոցներուն անկիւններուն հետ: Անէծքի տաղեր կ'երգէ, քաջութիւն տալու համար ինքզինքին:

Մինչ այդ, մահացու լռութիւն մը, չարաչուք մչուշի մը պէս, կը պատէ հայկական թաղամասը: Մէյն Իսկէնէ չէ որ երկու ոստիկաններուն քայլերուն կը հետեւի. երեն պէս հողագոյն դէմքերով տարիքոտ կիներու հոյլ մը, սպասուհիներ, մուրացկաններ, աղքատ այրեր, ամէն մէկ անկիւն հաւաքուած են, դիտելով երկու ոստիկանները, որոնք մէկը միւսին եաեւէն ամէն տուն կը մտնեն խնդալով, թողելով իրենց եաեւ միայն լռութիւն:

Թանձր, անասելի չփոթ մը կայ ամէնուրեք: Անձկութեան հարիւրաւոր աղաղակներ կը զպրուին ծիծաղկոտ շրթներու մէջ, հարիւրաւոր մահացու մտածումներ կը բարձրանան, կը ծփան անորոշ, եւ կը միանան մութ չուրջպար մը կազմելու համար: Տղաքը զրպանները չաքարով կը լեցնեն եւ կը պահուըտին: Սարսափի թթու հոտը ժանտահոտութեան պէս կը տարածուի:

Առաջին անգամ ըլլալով այսքան տարիներու ընթացքին, դեղարանը գոց է: Վերնին ալ լուր տրուեցաւ: Գիչերային բարեկամները, նոյն յոխորտ անձերը որոնք տակաւին երէկ իրեն հաճելի երեւալու ջանքեր կ'ընէին, այժմ չուքերու պէս, մէկը միւսին եաեւէն կը սահին պատերուն երկայնքին եւ կը փսփսան. «Ներկայանալու հրահանգ տուին... խանութները պիտի կողոպտեն... Ինընըսունվեցին պէս պիտի ըլլայ... ո՞ւր է Սմբատը...»: Վերոն կը ջանայ հանդարտութեամբ պատասխանել, բայց անոնք մտիկ չեն ըներ եւ կրկին փողոց կ'ելլեն, խելագար եւ սառն աչքերով: Ոչ մէկ յաճախորդ կը ներկայանայ: Պարապ հրապարակին վրայ անշունչ քաղաքի մը զգայումը կայ:

Վերոն գիտէ որ բժիչկ Գրիգորը Սմբատին հետ Ադարակ գացած է: Համոզուած է որ ճիշդ որոշում մըն է եւ ինք ալ ընտանիքին մնացած անդամներուն հետ հոն պիտի երթայ: «Յուսամ տղաքը ճամբանները չըլլան» կը մտածէ մտահոգութեամբ: Ցետոյ, չի դիմանար չարունակական լռութեան, փսփսուքներուն եւ կարծես դիչեր եղած ըլլար, խնամքով կը գոցէ սեղանին վրայ չարուած չիչերը, կարգաւ կը գետեղէ դարաններուն մէջ եւ վար կ'առնէ ոլորուն փեղկը որ կը բաժնէ անուշահոտութիւն վաճառող մասը թոյները պահպանող սենեակէն, բանալիով կը կղպէ ափիոնը, մորֆինը, աղիքի հանդարտեցուցիչը եւ մնացած դեղերը որ մասնաւոր հսկողութեան տակ պէտք է մնան: Կը վերցնէ առաւօտեան դանձումը, սեղանին վրայ կը չարէ անուշահոտութիւնները, կը գոցէ փարիզէն նոր հասած Օտը Քօթիւրին չիչը եւ կը պատրաստուի դուրս ելլելու:

Կը ջանայ հանգիստ մնալ եւ պատրաստուած է հանդարտեցնող պատասխան մը տալու եթէ մէկը կանուխ մեկնելուն պատճառը ուզէ գիտնալ: Բայց ոչ ոք կայ դուրսը: Արտաքին դուռը գոցող ծանր կղպանքը քրտնած մատներէն վար կը սահի եւ մեառղէ դրամներու ձայն կը հանէ:

Այն առեն Վերոն, անմիջական չարժումով մը, կարծես բան մը յիչած ըլլար, կրկին դեղարան կը մտնէ: Գաղտնի պահարանէն (Սմբատի զաղտնիքը ամէն մարդ գիտէ) դուրս կը հանէ Լոնտոնի ընկերութեան մը կողմէ նոր գետեղուած ամերիկեան դրամարկղին փոքր արդիական բանալին եւ ջղային կերպով դիւրութեամբ կը բանայ կղպանքը, հակառակ որ երբեք չէր բացած ասկէ առաջ, արագօրէն դրպանը կը սահեցնէ ոսկեդրամները, արծաթադրամի տոպրակը եւ թղթադրամները:

Արագօրէն կ'աչխատի, վարպետ դողի մը պէս: Երբ կը լմնցնէ, կը գոցէ եւ բանալին իր տեղը կը դնէ: Դուրս կ'ելլէ փիչ մը ծանրաբեռնուած եւ առանց եաեւը նայելու կը քալէ: Այլեւս երբեք պիտի չըտեսնէ Pharmacie Hayastaneը: Կողոպտուած, աւերուած, յաչորդ տարիներուն խումբ մը աղքատ Թուրքեր սովորութիւն կ'ընեն կէսօրէ վերջերը, հոն գունաթափ եւ ծռած ցուցատախտակին տակը ապաստանելու, յիչելով՝ առանց խօսելու, Սմբատին բարութիւնը եւ վտարմասիրութիւնը: Եւ Վերոն անապատին մէջ ամէն դիչեր պիտի յիչէ գետին ինկած բանալին: Եւ չնորհիւ այդ ոսկեդրամներուն եւ ոսկիներուն է որ, մաս առ մաս կուլ տալով ազատելու համար յաճախակի խուզարկութիւններէն, տղաքը պիտի կարողանան վերապրիլ, հասնիլ Հալէպ եւ փրկուիլ:

Տան մէջ, ամէն բան հանդարտ կ'երեւայ: Նուարդ բարեկամուհիին գացած է, Զապէլին, որ կերպաս կը վաճառէ եւ բոլորը թեթեւցած են որովհետեւ ստիպուած չեն անոր ղազգրգռութեան հանդուրժել եւ տաղտկալի հարցումներուն պատասխանել:

(Շար· 38)

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Ռոզա Տակառեան 400 եւրօ կը նուիրէ "Յառաջ"ին իր անմոռանալի քրոջ վարդուհի Շիրինեանի եւ եղբօր՝ Ներսէս Տակառեանի մահուան Բ. տարելիցներուն առթիւ (2004, փետրուար 6 եւ 17)։

*
**

Սեդա Մուրատեան եւ Ժոէլ Խարբութլեան 500 եւրօ կը նուիրեն "Յառաջ"ին, իրենց մօր վարդուհի Շիրինեանի եւ մօրեղբօր՝ Ներսէս Տակառեանի յիշատակին։

Ա. ՅԱԿՈԲ - ԼԻՈՆ

ՍՈՒՐԲ ՍԱՐԳԻՍ

ՇԱԲԱԹ, փետրուար 11֊

Տօն է Սուրբ Սարգիսի

Այս առթիւ Լիոնի Ս. Յակոբ Մայր եկեղեցւոյ մէջ պատարագ կը մատուցուի առաւօտեան ժամը 10ին։

Կը պատարագէ՝
ԻՍԱՀԱԿ Ա. ՔՀՆՑ. ՀԷՔԻՄԵԱՆ

ՏԵԱՌՆԸՆԴՈՒԱՋ

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ–ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻՋ

ԵԿԱՑՔ ՏՕՆԵՍՑՈՒՔ
Զքառասնօրեայ գալուստն ի տաճարն
Տեառն մերոյ եւ Փրկչին
Յիսուսի Քրիստոսի
ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, փետրուար 13
Երեկոյեան ժամերգութիւն
եւ Նախատօնակ
Սկիզբ ժամերգութեանց ժամը 17ին։
Աղբատան եւ Մոմավառութիւն։
ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ, փետրուար 14
Տօն Զքառասնօրեայ գալուստն ի տաճարն
Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 8·30ին,
Պատարագ՝ ժամը 10ին։

ԴԻՒԱՆ ՄԱՑՐ ՏԱՃԱՐԻ

*
**

ՍՈՒՐԲ ՅԱԿՈԲ ԼԻՈՆ

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, փետրուար 13
Տեառնընդառաջի նախատօնակ, Աղբատան եւ Մոմավառութիւն ժամը 16ին։
ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ, փետրուար 14
Խորանին վարագոյրը բաց պատարագ՝
ժամը 10ին։

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ՆՈՐՎԱՆ ԵՊԻՍԿ. ՉԱՔԱՐԵԱՆ
Հայր. Պատուիրակի Փոխանորդ
Լիոնի եւ Շրջակայից

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Անիէռի "Ակնունի" մասնաճիւղը չնորհակալութեամբ ստացած է 1·000 եւրօ Տէր եւ Տիկին Տէվէճեանէ Տիկին Էլիզ Գափուճեանի մահուան առթիւ (Յունուար 15) եւ իր ցաւակցութիւնները կը ներկայացնէ նուիրատուներուն։ Շնորհակալութեամբ ստացած է նաեւ 100 եւրօ Տէր եւ Տիկին Հիմինեանէ։

22e CYCLE DE LECTURES MISES EN ESPACES D'ŒUVRES DE DRAMATURGES ARMENIENS

Direction : ARBY OVANESSIAN

Organisé par l'Association de THEATRE ARMENIEN

ՀԱՅ ԹԱՏԵՐԱԳԻՐՆԵՐՈՒ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑՈՒՄՆԵՐՈՒ 22ՐԴ ՇԱՐՔ

կազմակերպութեամբ՝

ՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆԻ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

■

(Ա. ԾՐԱԳԻՐ)

Ղեկավար՝ ԱՐԲԻ ՕՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ

Grigor CHALIKIAN
REPARATION
ԻՐԻԳՈՐ ՉԱԼԻԿԵԱՆ
ՀԱՏՈՒԾՈՒՄ (1967)

Կիրակի, Փետրուար 19, ժամը 16ին
Dimanche 19 février à 16 heures
ՀԱՅ ՈՒՍԱՆՈՂԱԿԱՆ ՕՍՏԱՆ
MAISON DES ETUDIANTS ARMENIENS
57 Boulevard Jourdan - 75014 PARIS
M° Pte d'Orléans / Cité Universitaire
Մուտքը՝ 5 եւրօ։

UCFAF
6 Cité du Wauxhall — 75010 Paris
Métro : République

Vendredi 17 février à 20h30

HOMMAGE
A
MISSAK MANOUCHIAN
pour le 100ème anniversaire
de sa naissance
et en présence de ses compagnons
d'armes
HENRI KARAYAN
et ARSENE TCHAKARIAN

Le Comité National du souvenir «Missak Manouchian» remettra un diplôme d'honneur aux descendants ou ayant droits de résistants arméniens en témoignage de reconnaissance

LA BATAILLE DU RAIL
de **René CLEMENT**
Grand Prix International
de la Mise en Scène

Film français (1946)
avec Jean Durant & Jacques Desagneaux
Musique : Yves Baudrier

— Entrée libre —

La
MASON ARMENIENNE
DE LA JEUNESSE ET DE LA CULTURE
DE MARSEILLE
et la
Croix Bleue des Arméniens de France
organisent
une
CONFERENCE — DEBAT
avec PROJECTION

«Les Arméniens du Djavakhk (*Géorgie*)»
par HILDA TCHOBOYAN
Présidente de la Fédération
Euro-Arménienne pour la Justice
et la Démocratie

Aujourd'hui, plus que jamais
les Arméniens du Djavakhétie
sont menacés :
— dans leur vie quotidienne;
— dans leur identité;
— dans leur avenir.

le Samedi 11 février à 18 heures 30

12-14 rue Saint-Bazile — 13001 Marseille
☎ 04. 91. 50. 15. 09

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

ՎԱՐԴԱՆԱՆՔ

Կազմակերպութեամբ Վիէնի "Սեւան" մասնաճիւղին, Վարդանանց Զօրավարաց յիշատակութեան Շաբաթ, փետրուար 11, ժամը 20·30ին, Վիէնի Մշակոյթի Տան մէջ։

Կը խօսի՝ ԱՆԱՀԻՏ ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆ։

- Մուտքը ազատ է -

□

RECHERCHE

La Croix Bleue des Arméniens de France recherche pour les séjours de Bellefontaine :

Eté : Juillet et Août 2006

- **Directeurs diplomés BAFD**
- **Animateurs diplomés BAFA ou stagiaire BAFA (bon niveau de ski pour le séjour d'hiver)**

Candidatures à adresser à :

CBAF — 17 rue Bleue 75009 PARIS.
par e-mail : cbaf@wanadoo.fr
ou par fax : 01 53 34 12 13

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

L'ASCENSION A LOURDES

Les paroisses catholiques arméniennes de France organisent

UN PELERINAGE MARIAL A LOURDES

sous la présidence de Mgr l'Eparque **Grégoire GHABROYAN**
du mercredi 24 au samedi 27 mai
Départs de Paris, Lyon, Valence, St Chamond et Marseille.
Frais de voyage et pension complète dans un hôtel 3 étoiles: 325 Euros
Pour inscription ou de plus amples informations,
contacter le P. Curé de la Paroisse,
ou appeler le secrétariat de l'Eparchie, Tél. : 01 40 51 11 90.
Les inscriptions seront closes **le 31 mars**

LA CATHEDRALE APOSTOLIQUE ARMENIENNE DE MARSEILLE
SERPOTZ TARKMANTCHATZ
organise

PAQUES A JERUSALEM

PELERINAGE
du lundi 17 avril au mercredi 26 avril
Le Dimanche de Pâques sera célébré le 23 avril
au Patriarcat Arménien de Jérusalem, d'après l'Ancien Calendrier

PRIX : 1 690,00 euros

Ce prix comprend :
Aller-Retour: Marseille — Tel-Aviv — Marseille • Les transferts aéroport - hôtel • Hôtel 4 étoiles «Christmas Hôtel» à Jérusalem, en pension complète • Les excursions et visites en autocar de luxe • Assurances.

Inscription obligatoire avant le 10 février 2006.
Acompte de 500 euros à verser par chèque à l'ordre de : «Jérusalem 2006».

Renseignements et réservations :
☎ 04 91 77 84 70 / 06 16 04 16 69 / 04 91 26 20 95 (le soir)

Visites : Nazareth, Capharnaüm, Tibériade, Mont Thabor, Mont Sion, Ghétsémani, Betléem, Eglise de la Sainte Vièrge, Vieille ville de Jérusalem, Saint-Sépulcre, Jérico, Mer morte, Mont des Oliviers.

Commémoration du 24 avril 1915 avec la Communauté Arménienne de Jérusalem.

Attention : validité du passeport : minimum 6 mois.

— LA SOURCE —
Centre de Vacances Evangélique Arménien

Sessions de Ski Février

Session N° 2 — du 11 au 18 février
Direction : Samuel KEHEYAN — Couteau - Quartier les Vernes
05260 Forest Saint Julien ☎ 04. 92. 24. 09. 43
Session N° 3 — du 18 au 25 février
Direction : Jean TEPELIAN — 4 rue des Pyes — 69680 Chassieu
☎ 04. 78. 90. 16. 66
Les arrivées ont lieu à partir de 14h. — Les départs ont lieu avant 10h.

COMBIEN? Adultes : Bâtiment A*: Semaine 270 Euros, journée: 41 Euros. Bâtiment B: Semaine: 232,40 Euros, journée: 35,30 Euros. — De 3 à 6 ans: Bâtiment A. Semaine: 162 Euros, jour:25 Euros. Bâtiment B: Semaine:142,80 Euros, jour: 21,40 Euros.—De 7 à 12 ans: Bâtiment A: Semaine: 203 Euros, jour: 31 Euros. Bâtiment B: Semaine: 179,70 Euros, jour: 26,70 Euros. — 13 ans et plus, étudiants: Bâtiment A: Semaine: 233 Euros, jour: 35,30 Euros. Bâtiment B: Semaine: 204 Euros, jour: 31 Euros

25% *de réduction sur le tarif enfant pour les enfants dormant dans la même chambre que leurs parents.*

A ceci, il faut rajouter la cotisation de membre adhérent: 10 Euros par an et par famille.

Il est conseillé aux skieurs de souscrire une assurance individuelle de type Europe Assistance ou Carte Neige.

* *Chambres de 2 ou 3 personnes avec lavabo, toilettes et douche.*

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՓԵՏՐՈՒԱՐ 9
JEUDI
9 FEVRIER
2006

LE NUMERO: 1,20 €

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱԽԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884 - 1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթաթերթի առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

81ՐԴ ՏԱՐԻ - ԹԻՒ 21·387 | Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN | 81e ANNEE — N° 21·387

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄՈՀԱՄԱՐԵՑ ԵՒ ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԸ

ՄԻՇՏ ՅՈՑՑԵՐ ԵՒ ՁՈՀԵՐ

Որոշ յապաղումով, Իրանն ալ միացած է մահմետական երկիրներու խումբին, բայց կը կեդրոնանայ մանաւորաբար Եւրոպական Միութեան վրայ: Առաջին յարձակումները եղած են Աւստրիոյ եւ Դանիոյ դեսպանատուներուն վրայ, վնասները մեծ չեն: Աւստրիա կրկնակի թիրախ է, քանի ոչ միայն Եւրոպական Միութեան հերթական նախագահութիւնը կը վարէ, այլեւ իր մայրաքաղաքը կեդրոնավայրն է Հիւլէական Ուժանիւթի Միջազգային Գործակալութեան, որ Եւրոպական Միութեան դիմումին վրայ Պարսկաստանի իւրանիումի հարստացման հարցը փոխանցեց Ապահովութեան Խորհուրդին: Թեհրանի Համշահրի օրաթերթն ալ ծաղրանկարի միջազգային մրցումի մը դիմած է Շոահի թեմային վրայ, ապաքէն կարզալով եւրոպական մամուլին որ վերարտադրէ: Մրցանակաւոր 12 ծաղրանկարներուն ամէն մէկը մէկ ոսկի պիտի ստանայ: Թերթը կը պատկանի Թեհրանի թաղապետութեան, որու քաղաքապետն էր ներկայ նախագահը եւ որու համար Շոահն առասպել մըն է:

Փետրուար 8ին, մեռեալներու թիւը միչտ վեց էր, որոնց չորսը Աֆղանխոտան, բայց կիրքերը չէին հանդարտած, կը բաւէր արդէն գրգռել մոլեռանդ երիտասարդներ: Ամէնէն ծանր դէպքերը պատահած էին Մայմանա, Աֆղանխոտանի հիւսիսը, երբ յարձակում գործուած էր ՕԹԱՆ-ի նորվեկիացի զինուորներու կայանի մը վրայ եւ չորս ցուցարարներ սպաննուած էին ոստիկաններու կողմէ. 5 Նորվեկիացիները ալ վիրաւորուած էին:

Փարիզի մէջ, Փետրուար 7ին, մահմետական պաշտամունքի Խորհուրդը ստիպողական դաւի դիմած էր (ռեֆէրէ) կողմնակից այլ միութիւններու հետ, որպէսզի արգելք հանդիսանայ յաջորդ օրը լոյս տեսնելիք Շառլի – Հեպտոյին, որ ծրագրած էր հրատարակել խնդրոյ առարկայ 12 ծաղրանկարները: Դատական թերութեան պատճառաւ (Ֆրանսական օրէնսդրութեան համաձայն, նման դատ կրնայ բացուիլ թերթին հրատարակութենէն ետք, ոչ՝ առաջ) մահմետականները դաւի իրաւունքէ զրկուեցան եւ չարթաթերթը, որու տպաքանակը 140 հազար էր, լոյս տեսաւ 160 հազար տպաքանակով, ինչ որ հաւանաբար օգտակար լուծում մըն էր թերթին համար: Հարկ է չանտեսել, որ առաջին ծաղրանկարները, որոնք բոլորին կարծիքով բնաւ յաջող չեն, լոյս տեսան Սեպտեմբեր 30ին եւ աղմուկը բարձրացաւ հազիւ տասը օր առաջ, յապաղած դրդումներէ ետք եւ քաղաքական բնոյթ առաւ:

Ցարդ հանդարտութեան բոլոր կոչերն ալ ապարդիւն եղան:

***

Տրապիզոնի մէջ իտալացի կրօնաւորին սպաննութեան հեղինակը 16 տարեկան պատանի մըն է. յայտարարած է թէ ազդուած է մարգարէին ծաղրանկարներէն եւ իսլամական աշխարհին մէջ օր ըստ օրէ ծաւալող բողոքի ցոյցերէն: Զոհին մարմինը Թրքական զինուորական օդանաւով մը Հռոմ փոխադրուած է: Ոճրագործ պատանին կրնայ վեցուկէս տարուան բանտարկութեան պատիժ մը քաւելով ազատ արձակուիլ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

218·000ին 400·000 կը նկատուէր փետրուար 7ի ցոյցերուն մասնակցող երիտասարդները, ըստ աղբիւրներու, ամբողջ երկրին մէջ: Առաջին թիւը կը պատկանի ոստիկանական պաշտօնական աղբիւրներու, երկրորդն ալ կազմակերպողներուն: Ցոյցը կը վերաբերէր ծաւալուն բողոքի մը նախարարապետին աշխատանքի ծրագիրին դէմ: Գոնթրա Փրըմիէր Անպոլի առաջին դիրերով կարելի եղած է հարիւրաւոր լոզունգներ պատրաստել ծրագրին դէմ, որու գլխաւոր եթէ ոչ միակ թերին կը վերաբերի անոր ժամանակաւոր բնոյթին: Արդարեւ, գործատէրը մինչեւ երկու տարի կրնայ պատանին (մինչեւ 26 տարեկանին) ճամբու դնել առանց արդարացումի, ինչ որ խախտած բնոյթ մը կու տայ առաջարկուած կարգադրութեան: Նոյն օրը, Ազգային Ժողովին մէջ, վարչապետը կը պաշտպանէր իր ծրագիրը, մինչ ընդդիմութիւնը (որու միացած էր Ի. Տէ. Էփ.) զանք կը բերէր ձախողեցնելու համար աշխատանքի այդ դրութիւնը: Վախ կար նաեւ որ Վիլըփէն օգտագործէր Սահմանադրութեան 49-3 յօդուածը, որ թոյլ կու տայ իրեն խուսափիլ օրեւէ վիճաբկումէ Ազգ. Ժողովին մէջ: Եթէ ձախը կ'ուզէ հաւատալ թէ ցոյցերը յաղթանակի բնոյթ ունէին, բոլորը նոյն կարծիքը չունին, ոչ իսկ Լիպերասիոն: Խորքին մէջ, չիշին պատմութիւնն է, կէս լեցո՞ւն է թէ կէս պարապ: Փարիզի մէջ, ցուցարարներու թիւը 45·000 կը նկատուի, 30 հազար՝ Մարսէյլ, Պորտօ՝ 12·000, Թուլուզ՝ 15·000, Լիոն 10·000 եւլն., եւլն.:

ՎՐԱՍՏԱՆԻ նախագահը Մ. Սահակաշվիլի հրահանգած է որ իր երկիրը դուրս գայ ՀԱՊ-ի պաշտպանութեան նախարարներու խորհուրդէն: "Մենք կը նախընտրենք ՕԹԱՆ-ի ուղղութիւնը եւ ոչ Հայաստանը: Ցունուարի վերջին օրերու տեղական թերթերը տուած են լուրը, նշելով թէ Անտրէն վերջին երկու տարուան ընթացքին ընտրուած է "տարուան լաւագոյն երգիչը": Որոշուած է մասնակցութեան երգն ալ որ Արմէն Մարտիրոսեանի "Մնա՛ ինձ հետ"ն է. որոշուած է նաեւ որ ան անգլերէն երգուի, թէեւ տակաւին բառերը ընտրուած չեն...

Անտրէն որ ծնած է Ստեփանակերտի մէջ, 26 տարեկան է եւ միջազգային ուրիշ մրցումներու արդէն ներկայացուցած է Հայաստանը, մրցանակներու արժանացած:

***

ԼՂՀ

ԳԼԽԱՒՈՐ ԴԱՏԱԽԱԶԻ ՆՇԱՆԱԿՈՒՄ

Հանրապետութեան նախագահ Ա. Ղուկասեանի Փետր. 6ի հրամանագրով պլխաւոր նոր դատախազ նշանակուած է Արմէն Զալինեան, որ նախագահի աշխատակազմը կը ղեկավարէր: Նախկին դատախազը Մաւրիկ Ղուկասեան երկարամեայ ծառայութենէն ետք հանդիստի կոչուած է:

ԿԻՊՐՈՍ

ՄԱԿԱՐԱՎԱՆՔԸ ՎԱՐՋԵԼՈՒ ՊԱՑՄԱՆԱԳԻՐԸ ՉՆՉՈՒԱԾ

Կիպրոսի Թրքական զրաւման զօտիին մէջ մնացած Մակարավանքին քանիցս անդրադարձաւ հայ մամուլը: Վանքը կիսաքանդ վիճակ մը կը պարզէ ու Թրքական իշխանութիւնները 49 տարուան վարձակալութեան պայմանագիր մը ստորագրած էին Թուրք գործարար Տ. Սէօնմէզլէրի հետ որ կ'ուզէր վանքը զբօսաշրջական նպատակով գործածել:

"Ակօս" (Ցունուար 27) կը տեղեկացնէ թէ չնչուած է այդ պայմանագիրը. վարձակալ գործարարը ըսած է թէ նոր ղեկավարութիւնը չնչած է գայն, հաւանօրէն վանքը ընդգրկելով յունական մասին վերադարձուելիք կալուածներու ցանկին մէջ: Այդ կարգադրութենէն լինք տուժած ըլլալով դատարան դիմած է, բայց չի կարծեր որ նոյնիսկ դատը չհետեւու պարագային կրնայ վանքին վերատիրանալ: Իր տպաւորութիւնը այն է որ Թրքական զօտիին նոր ղեկավարութիւնը Հայերու միջազգային ասպարէզի առարկութիւններուն ազդեցութեան տակ մնացած ու պայմանագիրը չնչել որոշած է:

ՄՇԱԿՈՑԹԻ ՆՈՐ ՆԱԽԱՐԱՐԸ ԳԷՈՐԳ ԳԷՈՐԳԵԱՆ

Նախագահ Ռ. Քոչարեանի Փետրուար 7ի հրամանագրով Մշակոյթի եւ երիտասարդութեան հարցերու նոր նախարար նշանակուած է Գ. Գէորգեան: Ծնած է 1948ին, աւարտած է Թէքնիք համալսարանը: Ունի նաեւ լրագրողի մասնագիտութիւն: Աշխատանքի կեանքը առաւելաբար անցած է չարժանկարի մարզին մէջ, վարչական պաշտօններով:

***

«ԷՕՐՈՎԻԶԻՈՆ»ԻՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Թեթեւ երաժշտութեան եւրոպական տարեկան մրցումին այս տարի կը մասնակցի Հայաստանն ալ: Հանրային հեռատեսիլի գեղարուեստական խորհուրդը որոշած է որ երիտասարդ երգիչ Անտրէն (Ցովհաննեան) Ա.Թէնքի մէջ ներկայացնէ Հայաստանը: Ցունուարի վերջին օրերու տեղական թերթերը տուած են լուրը, նշելով թէ Անտրէն վերջին երկու տարուան ընթացքին ընտրուած է "տարուան լաւագոյն երգիչը": Որոշուած է մասնակցութեան երգն ալ որ Արմէն Մարտիրոսեանի "Մնա՛ ինձ հետ"ն է. որոշուած է նաեւ որ ան անգլերէն երգուի, թէեւ տակաւին բառերը ընտրուած չեն...

Անտրէն որ ծնած է Ստեփանակերտի մէջ, 26 տարեկան է եւ միջազգային ուրիշ մրցումներու արդէն ներկայացուցած է Հայաստանը, մրցանակներու արժանացած:

***

ԼՂՀ

ԳԼԽԱՒՈՐ ԴԱՏԱԽԱԶԻ ՆՇԱՆԱԿՈՒՄ

Հանրապետութեան նախագահ Ա. Ղուկասեանի Փետր. 6ի հրամանագրով պլխաւոր նոր դատախազ նշանակուած է Արմէն Զալինեան, որ նախագահի աշխատակազմը կը ղեկավարէր: Նախկին դատախազը Մաւրիկ Ղուկասեան երկարամեայ ծառայութենէն ետք հանդիստի կոչուած է:

ԹՈՒՐՔԻԱ

ՀԻՆԳ ԼՐԱԳՐՈՂ ՆԵՐՈՒՆ ԽՆԴՐԱՑԱՐՈՑՔ ԴԱՏԸ

Փետրուար 7ին Պոլսոյ մէջ բացուած է դատը այն հինգ լրագրողներուն որոնք "դատարանին վրայ ազդեցութիւն բանեցնել"ու, "պետութեան արդարադատ առեանը վարկաբեկել"ու ամբաստանութեան տակ էին: Իրենց յացանքը եղած էր Հայկական Ցեղասպանութեան նիւթով Պոլսոյ մէջ կազմակերպուած համաժողովին յետաձգումը քննադատող դրութիւններ ստորագրել:

Հինգ լրագրողներուն –Հասան Ճէմալ, Իսմէթ Պէրքան, Մուրատ Պէլկէ, Հալուք Շահին, Էրոլ Քաթըրճըօղլու– դատը բացուած է ապահովութեան խիստ հսկողութեան տակ, հակառակ ատոր բախումներ տեղի ունեցած են բողոքարկու կողմին փաստաբաններուն եւ ոստիկաններուն միջեւ: Եղած է փոքր խումբ մըն ալ որ ամբաստանեալները վարկաբեկող լոզունգներ արձակած է:

Դատավարութեան ներկայ եղած են թուրք եւ օտար մեծ թիւով լրագրողներ, եւրոպացի դիւանագէտներ, արուեստագէտներ, դրողներ: Մօտաւ միջազգէպերը առաջնորդած են դատին յետաձգումին. ան տեղի կ'ունենայ Ապրիլ 11ին:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՁԱԿԱՏ

Ռ. ՔՈՉԱՐԵԱՆ ՇՈՒԷՅՏ ՄԵԿՆԱԾ

Նախագահ Ռ. Քոչարեան Փետր. 7ին պաշտօնական երկօրեայ այցով մեկնած է Շուէյտ: Իրեն կ'ընկերանան Արտաքին գործերու, առեւտուրի, անտեսական զարգացման, հաղորդակցութեան նախարարները, կեդրոնական դրամատան նախագահը եւ Շուէյտի երեւանի դեսպանը: Փետրուար 9ին Ռ. Քոչարեան Շուէյտէն կը ժամանէ Փարիզ, Ի. Ալիեւի հետ յաջորդ օրերուն ծրագրուած հանդիպումին համար: Երկու նախագահներուն հանդիպումը տեղի կ'ունենայ Ռամպույէի մէջ:

***

ԽԱՉՔԱՐԵՐՈՒ ՔԱՆԴՈՒՄԸ ԵՒ ՓԱՐԻԶԵԱՆ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄԸ

"Հայկական յուշարձաններու պաշտպանութեան յանձնախումբ"ը առաջարկած է որ Հայաստանի ու Ադրբեջանի նախագահներուն Փարիզի հանդիպումին Ռ. Քոչարեան բանակցութիւններու չարունակութեան պայման յայտարարէ Նախիջեւանի յուշարձաններու քանդումին հարցին արձարծումը եւ վերջնական լուծումը: Այլապէս Ադրբեջան մէկ կողմէն բանակցութիւն կը վարէ, միւս կողմէն կը չարունակէ Նախիջեւանի հայկական յուշարձանները, Ջուղայի խաչքարերը քանդելու գործը որուն ձեռնարկած էր 1998էն:

Ցանձնախումբը հարկաւոր նկատած է որ նախագահը պահանջէ ՄԱԿ-էն եւ Եւրոպական Խորհուրդէն Նախիջեւանը մշակութային միջազգային արգելոց յայտարարել, Հայաստանէն ու այլ երկիրներէ մասնագիտական հետազօտիչ խումբեր կազմել որպէսզի ցանկագրեն, չափագրեն, վաւերագրեն տարածքի հայկական յուշարձանները:

Ըսուած է որ Նախիջեւանին պէտք է պարտադրուի միջազգային զինեալ ուժեր փոխադրել չրջան, յուշարձաններուն պահպանութեան համար:

Նոյն հարցին մասին Ազգային ժողովի նախագահ Ա. Պաղտասարեան նամակով մը դիմած է Եւրոպայի Խորհուրդին խորհրդարանական վեհաժողովի նախագահին եւ Խորհուրդին ընդհանուր քարտուղարին: Դատապարտելով կատարուած բարբարոսութիւնը, չէչնան է թէ Ջուղայի գերեզմանատան խաչքարերը ոչ միայն հայկական այլ նաեւ եւրոպական ժառանգութեան մաս կը կազմեն:

Ա. Պաղտասարեան մտահոգութիւնը արտայայտած է միջազգային հանրութեան Հայաստանի հանդէպ անտարբերութեան:

***

ՄՇԱԿՈՑԹԻ ՆՈՐ ՆԱԽԱՐԱՐԸ ԳԷՈՐԳ ԳԷՈՐԳԵԱՆ

Նախագահ Ռ. Քոչարեանի Փետրուար 7ի հրամանագրով Մշակոյթի եւ երիտասարդութեան հարցերու նոր նախարար նշանակուած է Գ. Գէորգեան: Ծնած է 1948ին, աւարտած է Թէքնիք համալսարանը: Ունի նաեւ լրագրողի մասնագիտութիւն: Աշխատանքի կեանքը առաւելաբար անցած է չարժանկարի մարզին մէջ, վարչական պաշտօններով:

***

«ԷՕՐՈՎԻԶԻՈՆ»ԻՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Թեթեւ երաժշտութեան եւրոպական տարեկան մրցումին այս տարի կը մասնակցի Հայաստանն ալ: Հանրային հեռատեսիլի գեղարուեստական խորհուրդը որոշած է որ երիտասարդ երգիչ Անտրէն (Ցովհաննեան) Ա.Թէնքի մէջ ներկայացնէ Հայաստանը: Ցունուարի վերջին օրերու տեղական թերթերը տուած են լուրը, նշելով թէ Անտրէն վերջին երկու տարուան ընթացքին ընտրուած է "տարուան լաւագոյն երգիչը": Որոշուած է մասնակցութեան երգն ալ որ Արմէն Մարտիրոսեանի "Մնա՛ ինձ հետ"ն է. որոշուած է նաեւ որ ան անգլերէն երգուի, թէեւ տակաւին բառերը ընտրուած չեն...

Անտրէն որ ծնած է Ստեփանակերտի մէջ, 26 տարեկան է եւ միջազգային ուրիշ մրցումներու արդէն ներկայացուցած է Հայաստանը, մրցանակներու արժանացած:

***

ԼՂՀ

ԳԼԽԱՒՈՐ ԴԱՏԱԽԱԶԻ ՆՇԱՆԱԿՈՒՄ

Հանրապետութեան նախագահ Ա. Ղուկասեանի Փետր. 6ի հրամանագրով պլխաւոր նոր դատախազ նշանակուած է Արմէն Զալինեան, որ նախագահի աշխատակազմը կը ղեկավարէր: Նախկին դատախազը Մաւրիկ Ղուկասեան երկարամեայ ծառայութենէն ետք հանդիստի կոչուած է:

ՏԱՍԸ ՊԱՂԵՍՏԻՆՑԻՆԵՐ

սպաննուած են Փետրուար 4ին ի վեր զանազան վայրերու մէջ: Փետրուար 7ին երկու պաղեստինցիներ սպաննուած են Գազա եւ մէկ ուրիշը Նապլուս: Այս մաքրագործումները եւ միւսներն ալ "Թիրախ" առած էին

(Շար.ը Դ· էջ)

ԼՈՒՍԱՆԿԱՐ ՄԸ(*)

ՊԵՏՐՈՍ ՀԱՃԵԱՆ

Լուսանկար մը:

Ամէնօրմէ՝ որ կը կոչուին ջուրի լուսանկարը:

Այսինքն լուսանկարիչը գլուխը քանի մը անգամ կը խոթէ ու կը հանէ լաթէ սեւ տոպրակի մը մէջ, որ քառակուսի տուփի մը եռեւն է, բարձր եռոտանիի մը վրայ: Գլուխը այդ տոպրակին մէջ՝ աջ ձեռքով ուղղումներ կ'ընէ, հրահանգներ կու տայ դիմացը չարուած մարդոց.

– Դուն քի՛չ մը ձախ դնա, դուն գլո՛ւխըդ բարձրացուր, դուն ժպտիլ չե՞ս դիտեր, հա՛ ասանկ...

Մարդը նոյնիսկ կը ձգէ իր տուփը, կը մտնէ նկարուողներու չարքին մէջ, մէկուն փողկապը կամ օձիքը կը շտկուէ, ուրիշի մը ուսերն ու վիզը, մէկուն առջեւ կը կենայ եւ կը կապկէ անոր դէմքին արտայայտութիւնը, կը թեւաշարէ իր տարբերակը, ուրիշի մը կռնակը կը թափահարէ իբրեւ գնահատանք իր կեցուածքի օրինաւորութեան, եւայլն, եւայլն...

Բաւական տաժանելի ու տաղտկալի պահ մը.

Ցետոյ կ'երթայ եւ կը հրամայէ, գլուխը միշտ սեւ տոպրակին մէջ.

– Մէ՛կ, երկո՛ւ, երե՛ք:

Շրը՛խկ: Լմնցաւ: Կարելի է ազատ շունչ քաշել:

Այնուհետեւ կը սկսի լուսանկարը երեւան հանելու գործողութիւնը: Տուփին մէջէն պզտիկ գզրոց մը կ'ելլէ մէջը ջուր թէ դեղջուր եւ ճերմակ խաւաքարտ: Ուշադրութիւն, այդ խաւաքարտն է որ պիտի յաւերժացնէ մէկուն շտկուած փողկապը, միւսին սրբագրուած ժպիտը, ուրիշի մը օրինապահ նայուածքն ու չարժուածքը:

Ջուրին մէջ լողացող խաւաքարտի վրայ նախ կը տեսնես աղաւաղուած դիծեր, անճանաչելի սոուէրներ ու իբրեւ թէ մարդկային մարմիններ, յետոյ դիծերը աւելի կը յստականան, բայց ո՛չ ընդունելի տեսքով. մարդոց յօնքերը ճերմակ-հասո չերտեր են, բիբերը կը նմանին մուրիին մէջ փայտ կատուի բիբերուն, քիթը, ականջները, մազերը անորոշ կոյտեր են: Լուսանկարը լինելութեան ընթացքի մէջ է բայց, եւ դանդաղօրէն առջեւէ կը վերականգնի պատմական պահը, զոյն բաղկացնող մարդոց դիրքերն ու դէմքերը:

Այսպիսի լուսանկարի մը մէջ, արծըւային աչքերով մարդ մը նստած է խումբին ճիշդ մէջտեղը: Գլխուն ամերիկեան դխարկ կայ, եւ ճերմակ ակնոցներուն եռեւէն ուղղակի իրեն նայողին կը նայի սուր, անդիմադրելի նայուածքով մը, բան մը պահանջելու պէս կամ յանդիմանելու խստագոյն եղանակով: Անժպիտ է եւ խոժոռ: Լուրջ ու ծանրախոհ: Երկու ձեռքերը հանգչեցուցած է ծունկերուն վրայ, եւ շրթունքները պրկուած են: Բարկացած մարդու երեւոյթ ունի, եւ եթէ ոչ մեծերը, բայց պզտիկները անպայման պիտի խռովին իր կախ երեսը տեսնելով, պիտի վախնան բան մը խօսելու իր ներկայութեան:

Ցարդալիր մթնոլորտ մը կը ցայտէ լուսանկարէն:

Մարդուն աջին ու ձախին՝ ոտքի կանգնած, ոտքերուն առջեւ ծալապատիկ նստած եւ եռեւը, յայտնօրէն նստարաններու վրայ չարուած սկաուտներ կան, ոտքի, բոլորն ալ լուրջ տեսք ընդունելու ակնյայտ ճիգով, յարդարուած տարբղնելով եւ պահուն պահանջած անչարժութեամբ՝ հանդիսաւոր եւ սկաուտավայել: Լուսանկարի երկու ծայրերը կեցած են երկու աստիճանաւորներ, աջ կողմինը խմբապետ Յակիկն է, իսկ ձախ կողմինը՝ փոխ խմբապետ Սարգիս: Երկուքն ալ ամերիկեան ձեւի կլոր եզերքով դխարկներ ունին, կուրծքերուն վրայ՝ աստղերու չարաններ եւ վիզէն կախուած եռւլիչներ: Նկարէն իսկ յայտնի կ'ըլլայ, որ խմբապետը Թուխ է, միջահասակ, ձախ այտին վրայ խոշոր սպի մը ունի, եւ դէմքին վրայ հրամայող մարդու ինքնավստահ չեչտ: Իսկ փոխ խմբապետը բարձրահասակ է, դեղադէմ, քիչ մը ամչկոտ արտայայտութեամբ: Խմբապետին քով երկու սկաուտներ վոզ ունին իրենց ձեռքին, իսկ երկու ուրիշներ՝ թմբուկ:

Գետինը ծալապատիկ նստած սկաուտներու մէջ կայ մէկը, որ ձեռքերով յենած է իր առջեւի ճերմակ պայուսակին, որուն վրայ գծուած է խաչ մը:

Ծանօթացէք: Փողահարներէն մէկը ցաւոտ աչքերով ձորճն է եւ միւսը՝ կապարտեսը, կօշկակար Մինասին տղան: Թմբկահարները՝ դերձակ Պամիա Սարգիսի աշկերտ Ալեքսիսը եւ Ալեքսանը, որ միեւնոյն ժամանակ եկեղեցւոյ ժամհարն է: Իսկ ճերմակ պայուսակին տէրը խումբին բժիշկն է: Յայտնի է որ ան բանական լուրջի առած է իր պաշտօնը: Ընկաւտները փղթի կը կոչեն զինք, որովհետեւ մանրակազմ է: Անոնք բանակումներու կամ արշաւներու ժամանակ կը կատարեն անհիմն դիմումներ, իբր թէ փորի կամ գլխու ցաւ ունին, աննշան վէրք մը՝ մատին ծայրը կամ այտին վրայ, զոհացում պատճառելու համար խումբի տոքթորին:

Այդ տոքթորը ես եմ:

Մէջտեղ նստած ակնոցաւոր մա՞րդը:

Այդ պահուն, երբ ծալապատիկ նստած էի իր ոտքերուն առջեւ, եթէ դիտնայի որ օր մը գրի պիտի առնեմ այս գլուխգործը, անկասկած միտք կը պահէի իր անունը: Ինչ մեղքը առնեմ խմբապետ Յակիկին: Ան հաւանօրէն յայտնած է անոր ո՛վ ըլլալը, բայց տղայութեան, դիւղական մեր բարեմտութեան մէջ եւ մասնուած ըլլալով նշանաւոր հիւր ընդունելու այլայլումին՝ ո՞վ կը մտածէ կարեւորութիւն տալ անուններու եւ մականուններու:

Ես դոց կրնայի ընել նաեւ մարդուն արտասանած ճառը: Կարճ, ուժգին, բարկացոտ ճառ մը, որմէ միայն մէկ նախադասութիւն մնացած է մտքիս մէջ:

– Գիտէ՞ք, դուք ինչո՞ւ ծնած էք հոս, կարկեմիչի մէջ,– ըսաւ ան խոժոռ դէմքով:

Անոր ինքնութիւնը ես յայտնաբերեցի բաւական ուշ:

Մեղք որ ջուրի լուսանկարը ցոյց չի տար աչքերու մէջ արտացոլող ներքին զգացումները, դիմային զգայնութիւնները, որոնք ցայտուն կը դառնան այժմու դունաւոր նկարներու մէջ: Այլապէս, քով-քովի չարուած այդ տղոց դէմքերուն վրայ, պիտի տեսնէինք մէկուն հպարտութիւնը, միւսին յուզումը, ուրիշի մը տրտմութիւնը: Պիտի տեսնուէին անչուշտ ոչ մէկ բան արտայայտող դիմագիծեր ալ:

Պիտի տեսնէինք մանաւանդ մեր հիւրին մոայլ դէմքին գծագրուած բարկութիւնը ըսեմ, թախիծը, թէ ընդվզումը:

Ջուրի լուսանկարը կը մերժէ ցոյց տալ, որ կարմիր է տոքթորի պայուսակին վրայ գծուած խաչը, կարմիր են նաեւ փոխ խմբապետին այտերը, եւ աչքերը՝ չագանակագոյն, ափիւ, բարեմոյն փայլով: Տակաւին, խմբապետին գլխարկին աջ կողմը կան կարմիր-կապոյտ փետուրներ թէ ժապաւէններ: Կուրծքին չարուած աստղերը ամրացուած են կանաչ թաւիշի վրայ, յետոյ մետաղեայ արծաթափայլ մետալներ կախուած են թէ՛ խմբապետի եւ թէ փոխ խմբապետի կուրծքերէն: Անոնց վզկապը եւս՝ կանաչ, կը տարբերի սկաուտներու վզկապէն, որ կապոյտ երիզով շրջանակուած կարմիր է, կաշիէ օղակով մը ամրացուած վիզերուն: Երէց սկաուտներէն ոմանք եւս աստղեր ունին իրենց կուրծքին:

Տափատները գորշ կապոյտ են, շապիկները՝ կանաչ, իսկ ուսերէն վար իջնող ժապաւէնները՝ կարմիր եւ կապոյտ: Բոլորին գօտիներէն կախուած են սկաուտական արշաւներուն պահանջած իրերէնները՝ բազմաշերտ դանակ, թիթեղեայ դաւաթ, սուլիչ, ոլորուն պարան: Գօտիի անագապղինձէ թոկին վրայ գրուած բառերը եթէ դժուար է կարդալ, ուրեմն պէտք է մտաբերես վահան Թէքէեանի բանաստեղծական մէկ խոհը.–

Եթէ կրնաս բարձրացի՛ր, բայց միևչեւ ո՛ւր, միևչեւ ո՛ւր,
Եւ եզի հետ ուրիշներն եթէ կրնաս բարձրացո՛ւր,

Ջուրին մէջ յայտնաբերուող լուսանկարին պէս, կամաց-կամաց յիշողութեանս մէջ կը վերականգնանան այդ պահն ու անոր նախորդող դէպքերը:

Փետրուարեան ցուրտ առաւօտ մըն է, եւ մենք խմբապետ Յակիկի հրահանգով համախմբուած ենք եկեղեցւոյ առջեւ, ուրկէ կը սկսի դէպի Բերիա երկարող մոխրագոյն ճանապարհը, զոր ֆարոզա կը կոչեն կարկեմիչի մարդիկը: Այդ քարոզայէն է որ Այվազ Արթինի ինքնաշարժը ցատկռտելով կը մտնէ գիւղաքաղաք, մեծ իրարանցում առաջացնելով իր գալուստով: Ատոր աչ կողմը հայերու եւ արաբներու դերեզմանոցներն են, իսկ ձախ կողմը, քիչ մը վար, ցորենի արտերու եւին կը հոսի Եփատը, կուշտը տուած ուղտերու կարաւանի պէս իրարու եւեւ չարուած լերկ բլուրներու:

Կարկեմիչի մարդոց, մանաւանդ երիտասարդներուն, կիներուն եւ աղջիկներուն նախասիրած զբօսավայրն է քարոզան: Բայց պէտք է ըլլայ ամառնային զով երեկոյ մը կամ գարնանային նարընջագոյն իրիկնամուտ մը, ատ ալ կիրակի կամ տօնական օրերուն, երբ աղջիկները իրենց ընտրելազոյն հագուստներով, խումբ-խումբ եւ մայրերը իրենց եռեւէն, պատրի կ'ելլեն քարոզայի վրայ, ի մեծ խնդութիւն երիտասարդներուն:

Բայց փետրուարի սառնամանի՞ք օրով:

Սկաուտ պէտք է ըլլալ միայն կամ ալ՝ թեթեւամիտ:

Մենք համախմբուած ենք դիմաւորելու համար երկու հռչակաւոր հիւրեր, որոնք այդ օր պիտի ժամանեն Բերիայէն:

Ժամեր կը սահէին սակայն, եւ հիւրերը բերող ինքնաշարժը չէր երեւեր քարոզայի ծայրէն: Միայն մենք չենք սպասող: Եկեղեցւոյ առջեւ խումբով կեցած են նաեւ կարկեմիչի երեւելիները:

Ցուրտը անտանելի էր: Կճան քամի մը կատարեալ աներեսութեամբ կը պտըտէր մեր չուրջ, կը փաթթուէր մեր մարմնին: Ու մենք կը դողդողայինք պրկուած ու ձգուած զսպանակի պէս:

Կ'երեւի ցուրտին դէմ պայքարելու համար խմբապետ Յակիկ որոշեց չարժումի լծել մեզ: Շարուեցանք քարոզայի երկու կողմերը դէմ դիմաց եւ փորձեցինք հանդիսաւոր այն արարողութիւնը, զոր պիտի կատարէինք դիմաւորելու համար նշանաւոր հիւրերը:

Փոխ խմբապետ Սարգիս հրահանգեց.

– Հանգի՛ստ:

Ա՛լ ոտքը մէկ քայլ դէպի առաջ: Ձեռքերը երարու հանգուցուած եռեւը: Հանդիստ: Նախապատրաստութիւն՝ յաջորդ հրահանգին:

– Պա՛տ - բա՛տ:

Ա՛լ ոտքը միացնել ձախին, բայց այնպէս որ երկու ոտքերու կրունկները միանան իրարու, իսկ քիթերով կազմուի լատինական V տառը: Ուշադրութիւն: Կապած ձեռքերը քակել: Ուսերը ուղիղ, ճակատները բարձր: Ջըլլայ որ կռնակները ծռած ըլլան: Պատրա՛ստ: Խմբապետները կ'անցնին չարքերու առջեւէն, վերէն վար քննելով իւրաքանչիւր սկաուտի կեցուածքը, տարազին կանոնաւորութիւնը, ուրիշ մանրամասնութիւններ: Որովհետեւ պիտի հետեւի վերջին, հիմնական հրահանգը.

– Խմբովի՛ն պատուի՛ ա՛ռ...

Այս պատուի առին կ'ընկերանան փողերու եւ թմբուկներու նուագը: Իսկապէս, վշաքաղիչ է պահը: Եթէ միայն հանդիսաւոր դիմաւորուողներ ըլլան չարքերուն առջեւ:

Բայց մենք, փետրուարի այդ սառնամանիքէ օրով, Կարկեմիչի քարոզային առջեւ, բախտ չունեցանք գործադրելու այս արարողութեան իսկական տարբերակը: Զկրցանք պատուի առնել եկուորները:

Խմբապետներու կարգ մը սրբագրութիւններէն վերջ, ծռած էինք երկրորդ փորձին, երբ Յակոբ Շէլանեան վազելով եկաւ դոց չուկայէն եւ հեռւելով բան մը ըսաւ եկեղեցւոյ առջեւ կանգնած մեծերուն, որոնք մատնուեցան ակներեւ չըփոթի: Խորհրդակցութեան հրաւիրուեցաւ նաեւ խմբապետ Յակիկ, որ վերադառնալով տուաւ ցրուումի հրահանգը:

Հիւրերը պիտի չգային ա՛լ:

Յուսախաբութիւն եւ դառնութիւն. մանաւանդ մեզի՝ դպրոցականներուս համար, որ ատիպուած էինք դասարան մրսելու ու դաս ընել, հոգ չէ թէ սկաուտական տարազներով:

Բայց լուրջ, ծանր տրամութիւն մը կար մթնոլորտին մէջ:

Բերիոյ մէջ վախճանած էր նշանաւոր անձ մը, որ յաջորդ օր պիտի ըլլար կարկեմիչ այցելողներէն մէկը: Մեր թեկնածու հիւրը մահացած էր գինք հիւրընկալող բնակարանին մէջ, գաւաթ մը սուրճ խմելէ յետոյ, դիչերուան ժամերուն:

Այս դէպքէն քանի մը օր վերջ է, որ մենք հաւաքուեցանք սկաուտական մեր ակումբին մէջ, դիմաւորելու համար միւս այցելուն: Այն չէր ընդունած սկաուտական պատիւները, ընդունելութեան հանդէս, պաշտօնական դիմաւորութիւն եւ այլ մեծարանքներ: Այն եկած էր Բերիոյ մէջ հողին յանձնելէ յետոյ հայ մտքի ճառագայթներէն մէկը, որուն հետ, փետրուարի այդ սառնաշունչ օրը, պիտի ժամանէին կարկեմիչ, պիտի անցնէին ընկաւտական մեր չարքերուն մէջէն, պիտի ընդունէին մեր պատուի առը եւ յետոյ պիտի տեսնէին... Եփրատը:

Տեսնել Եփրատը:

Ի՞նչ կար տեսնելիք Եփրատի մէջ: Մենք ամէն օր կը տեսնէինք զայն եւ կը ճանչնայինք անոր երկու նկարագիրները: Ձմրան՝ պղտոր ու յորձանուտ, որ կատղած ցուլի պէս կը զարնուէր ափերուն եւ մինակ ու լքուած կը վազէր դէպի վար: Իսկ ամառը՝ արծաթափայլ ու բարեսէր, որուն տաքուկ աւազներուն մէջ կը հաւնունային կարկեմիչի նշանաւոր սեխերն ու չամրամը: Ամառը նաեւ, Եփրատը ամէնօրեայ մեր խաղընկերն էր իր պզպզուն ջուրերով: Ուրի՞շ:

Զբօսաշրջիկային քմահաճութի՞ւն մըն էր ասիկա, մանկութենէն ժառանգուած կարօտա՞խտ, թէ տոհմային ցաւ, որ Եփրատը տեսնելու կը մղէր հեռուներէն եկող մեր այցելուները:

Ես առիկա պիտի իմանայի տարիներ վերջ, երբ գրականութեան աղբիւրներու մէջ կարդացի գրագէտի մը մահուան մանրամասնութիւնները եւ դասագիրքի մը մէջ՝ «Ես տեսայ Եփրատը» բանաստեղծութիւնը, որ կը կրէր ամերիկեան գըլխարկ կրող մեր հիւրին ստորագրութիւնը:

Երկու վիթխարի մարդիկ էին:

Այն որ չկրցաւ տեսնել Եփրատը, նախքան վախճանիլը կուտակած էր հսկայական միտք եւ գրականութիւն, իբրեւ ծածկանուն գործածելով ամենասուրբ աճիւնավայրի մը անունը՝ Օշական:

Իսկ ան որ մեզի հետ նստած էր ջուրի լուսանկարին մէջ Շ գլխատառով հանրածանօթ խմբագրապետն էր, որ օրը-օրին, խստաբիւր պահակի պէս կը հսկէր հանրային հրապարակին, լեզուի, միտք ու գաղափարի պարտէզներուն:

Հիմա աւելի քան կէս դար վերջ, ես ալ բռնուած եմ Եփրատը տեսնելու կարօտախտէն կամ տոհմային ցաւէն, վերածուած ըլլալով արծաթափայլ այս գետի մանկութեան ընկերներէն մէկուն:

Ու կը վերյիշեմ այն հարցականը, զոր Շ-ն կատարեց մեզի՝ սրահի մէջ հաւաքուած սկաուտներուս, դանակի պէս սուր նայուածքով ու անոր պէս խոցող խօսքերով.

– Դուք գիտէ՞ք ինչո՛ւ ծնած էք կարկեմիչի մէջ:

Ես, եւ վստահ եմ ինծի պէս չատեր, այդ ժամանակ չատ յստակ չէինք գիտեր այս հարցումին լրիւ պատասխանը:

Իրաւ, ինչո՛ւ կարկեմիչ ծնած էինք մենք:

(*) Վերջերս լոյս տեսած "Կարկեմիչ" հատորէն (Պուէնոս–Այրէս)

Album reçu

YORGANTZ
Armenia 2006

Studio Bulldog Music (Paris)
Contact e-mail : yorgantz@yahoo.fr
34 rue Camille Pelletan,
92300 Levallois-Perret

ՕՐՈՒԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

ՀԱՄԱՍԻ ՅԱՂԹԱՆԱԿԻՆ ՄԷՋ Ա. ՊՈՒՇԻ ԴԵՐԸ

Պաղեստինի ընտրութիւնը եթէ ոչ երկրին, միջազգային հանրութեան համար բաւական անակնկալ արդիւնք մը տուաւ: կրօնամէտ ու Իսրայէլի հաղէպ թշնամական տրամադրութիւններով ծանօթ Համասը խորհրդարանի աթոռներուն մեծամասնութեան տէր դարձաւ, բազմաթիւ հարցականներու դէմ յանդիման ձգելով աշխարհի մեծերը: Անոնք մէկ կողմէն կը ջանան վաղը իշխանութիւն դառնալիք կուսակցութեան պարտադրել որ հրաժարի ահաբեկչական միջոցներու դիմելու իր սովորութենէն, ընդունի Իսրայէլի գոյութիւնը. միւս կողմէն իրենց այս ջանքին կը միացնեն ճարահատ մնալու պարագային իրենց օժանդակութեան վերջ տալու սպառնալիքը:

ԱՄՆ–ու մամուլի ծանօթ անուններէն "Ուաշինկթըն Փոսթ"ը պարզուած պատկերին մէջ նախագահ Պուշի քաղաքական սխալներուն դերը մատնանշող դրութիւն մը հրատարակած է:

Սխալներուն առաջինը կը նկատուի 2002 Յունիսին Իսրայէլի հետ կնճիռը լուծելու կոչը, ուղղուած՝ Պաղեստինցիներուն: Ճ. Պուշ անոնք կը հրաւիրէր ընտրելու նոր ղեկավարներ, որոնք ահաբեկչութեան կողմնակիցներ պէտք չէ ըլլային: Այդ կոչով Պուշ թիրախ առած էր Արաֆաթը, սակայն կ'ըսէր նաեւ թէ վերջ պէտք է տալ Համասի եւ ուժի ցուցադրութեան կողմնակից այլ խմբաւորումներու գործունէութեան:

Յունուար 25ի ընտրութեան արդիւնքը յստակ ապացոյց մըն է Ճ. Պուշի միջին – արեւելեան քաղաքականութեան ձախողութեան: Վաղը ԱՄՆ չատ հաւանօրէն պիտի յայտարարեն թէ չեն կրնար գործակցիլ իրենց իսկ Արտաքին գործերու նախարարութեան կողմէ ահաբեկիչ որակուած կազմակերպութեան մը հետ, պիտի ղեղչեն կատարուած օժանդակութիւնը եւ չփումները սահմանափակեն պաղեստինեան կառավարութեան հետ: Աւելի լայն առումով՝ Համասի յաղթանակը կրնայ խոչընդոտ մը համարուիլ ժողովրդավարութիւնը Միջին – Արեւմտեան մէջ տարածելու ամերիկեան կառավարութեան քաղաքականութեան: Իրանի, Իրաքի, Եգիպտոսի, նաեւ Պաղեստինի մէջ կատարուած ընտրութիւնները ձախողութեան մատնեցին աշխարհավար եւ չափաւոր կուսակցութիւնները, աթոռներու տէր դարձնելով ԱՄՆ–ու հակառակորդ իսլամականները:

2004ին Ճ. Պուշ մինչ նախագահական Բ. ընտրութեան կը ձեռնարկէր, խոստացաւ մինչեւ 2008 պաղեստինեան պետութեան մը հիմնումին աջակցիլ: Բայց այդ առաջադրանքն ալ ձախող արդիւնքի յանգեցաւ. նախ ամերիկեան կառավարութիւնը բոլոր յոյսերը կապեց Մ. Ապպասի եւ հարիւրաւոր տոլարի յատկացում ըրաւ անոր, որպէսզի հանրօգուտ աշխատանքներ կատարուին: Սակայն զգալիօրէն չեղաւ Ապպասի երբ ան յստուկ օժանդակութիւն պահանջեց Իսրայէլի հետ իր յարաբերութիւնները բարելաւելու համար: Ամբողջ այդ ընթացքին Պուշ ամենայն ուշադրութեամբ ունկնդիր եղաւ Իսրայէլի քաղաքական կեանքին տատանումներուն, բայց ամբողջովին խուլ մնաց պաղեստինեան ընկերութեան արտայայտած դժգոհութեան: Անցեալ տարի ալ ամերիկեան կառավարութիւնը որոշեց որ Համաս կրնար ընտրութեան մասնակցիլ, մինչդեռ չէր զինաթափած իր զինեալ ուժերը:

Ընտրութեան արդիւնքին մէջ անկասկած պատասխանատուութեան մեծ բաժին ունին Մ. Ապպաս եւ "Ֆաթահ"ը: Ասոնցմէ ընտրողներու մեծամասնութեան արժեւորումով տկար ղեկավար մըն էր: Այդ համոզումը չեչտուեցաւ երբ Գազայէն Իսրայէլի նահանջէն ետք ան անկարող եղաւ ղեկավարելու այդ գօտին: Մասնագէտները կ'ընդունին թէ Պուշ յաջողեցաւ կառավարական վստահելի հեռանկարներ ստեղծել, ինչպէս Ֆինանսի նախարարութիւնը որ կը վարէ արտաքին օժանդակութիւնը եւ նեցուկ է ներկայի իշխանութեան. բայց զինքը կը քննադատեն որ գործնական դեր ստանձնած չէ տեղւոյն վրայ: Իսկ Ապպասի ուղղած դովասանքները, մեծարանքները մեծ բանի չէին կրնար ծառայել:

Անկէ առաջ, 2003ին, երբ Արաֆաթի կողմէ վարչապետ նշանակուած էր, Մ. Ապպաս քանի մը ամիս պաշտօնավարելէ ետք հրաժարած էր, զանգատելով որ Միացեալ Նահանգները եւ Իսրայէլ չէին զօրակցած իրեն: Իսկ ամերիկեան կառավարութիւնը յայտարարած էր թէ պիտի չհրկնէ նոյն սխալը: Իսկ Արաֆաթի մահէն ետք Մ. Ապպասի գործը դիւրին չեղաւ: Գազայէն Իսրայէլի նահանջը անոնց միակողմանի որոշումին արդիւնք համարուելով, իր սպասած յաղթանակէն զրկեց զինք:

Ապպաս յաջողեցաւ հրադադարի մը պարտադրել Համասը, ընտրութեան անոր մասնակցութեան փոխարէն: Բայց ոչ մէկ պայման պարտադրեց կրօնամէտ այդ խմբաւորումին: Ու ամենայն ինքնավստահութեամբ համոզեց ամերիկացի պատասխանատուները թէ Ֆաթահի յաղթանակը չրջանին մէջ իսլամական ծայրայեղականներուն լուրջ հարուած պիտի տար: Ուստացաւ նաեւ նոր խորհրդարանին կազմութենէն ետք օրէնք մը քուէարկել տալ, որով պիտի կազմալուծուէր Համասի քաղաքացիները: Այդ չրջանին Ա. Շարոն յայտարարած էր թէ ամէն բան պիտի ընէ արգելք ըլլալու համար Համասի ընտրութեան մասնակցութեան, եթէ այս վերջինը չկազմալուծէր իր զինեալ ուժերը: Սակայն Պուշի մարդիկը զինքը պարտադրեցին յետքայլի: Գ. Ռայս յայտարարեց թէ ընտրութիւնը հիմնական տեղ ունի պաղեստինեան հոլովոյթի չարունակութեան մէջ:

ՓԱՂՀԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ

ԹՈՒՏ

ԱՊԱՐԱՆՑԻՆԵՐՈՒ ԱՆԵԿՏՈԹՆԵՐԷՆ

Լոռեցին մոլորուած դիմում է հարեւանին.

– Ապօ, էս Ապարանցիները իսկականից որ էշ են: Մեռայ բացատրելով մեր հարեւան Ապարանցի Սերոժին, որ, ա, իմ կնիկը քու կնիկը չի: Մէկ ա, էլի չի հասկանում:

◆

Մայրաքաղաքից եկած մի մարդ զալիս է Ապարան եւ հարցնում Ապարանցուն.

– Ձի՞ղդ են ասում, որ այստեղ կլիման աքանչելի է, տեղացիներն էլ նախանձելի առողջութիւն ունեն:

– Այո: Անցեալ տարի, օրինակ, երբ նոր գերեզմանոցի բացում էինք անում, ստիպուած եղանք մի քանի հոգու խփել, որպէսզի թաղելու հանգուցեալներ ունենանք:

◆

Ապարանցին վերադառնում է Լոնտոնից:

– Հը, ո՞նց էր հարցնում է Երեւանցին, չդժուարացար էնտեղ քո իմացած անգլերէնով:

– Ես՝ չէ, իրանք էին դժուարանում:

– Իսկ Լոնտոնը հաւանեցի՞ր, – ձեռք չի քաշում Երեւանցին:

– Հա՛, չատ կուլտուրական քաղաք էր, երանութեամբ ասում է Ապարանցին, նոյնիսկ երեք տարեկան երեխէն անգլերէն էր խօսում:

◆

Երկու Ապարանցի զալիս են Լոնտոն: Տեսնելով երկյարկանի աւտօպուսը, մէկն ասում է.

– Աբի նատենք:

Տարիքով կրտսերն արագ բարբաճանում է երկրորդ յարկ, բայց յանկարծ գլխապտոյտ ցած նետւում.

– Մնա՛ ցածրը, երկրորդ յարկում չոֆէր չկայ:

ՄԱՄՈՒԼ

«LIBERATION»

(4 février)

ANTOINE AGOUDJIAN

Թերթը կ'անդրադառնայ լուսանկարիչ՝ Անթուան Ակուճեանի ժանթիլիի ցուցադրութեան եւ կը նկարագրէ նկարները, առանձին, առաձին: Կ'արձագանդէ նաեւ արուեստագէտին բացատրութիւններուն՝ այդ նկարներուն մասին: Ցուցահանդէսը, կը գրէ, կը ներկայացնէ նաեւ ցեղասպանութեան վերաբերող վկայութիւններ պատմաբաններու կողմէ:

ԱՐՏՈՅՏՆԵՐՈՒ ԱԳԱՐԱԿԸ

ԱՆԹՈՆԻԱ ԱՐՍԼԱՆ

Թարգմանեց՝
ՎԱՉԳԻՆ ԲԱՄՊԱԿԵԱՆ

ՄԱՍ ԱՌԱՋԻՆ

ՍՄԲԱՏ ՀՕՐԵՂԲԱՅՐԸ

Վերոն Ագնիւը կը փնտռէ որ դուրս ելած է նորութիւններ քաղելու համար: Ապա Շուշանիկը, որ առաջին յարկը կը գտնուի եւ ճերմակեղէնի խոչոր պահարաններուն մէջ կը զետեղէ զարնանային մեծ լուացքէն ելած սաւանները: Անուշահոտ լաւանտի տոպրակները չարուած են ձախ սեղանին վրայ, զոյգ մը մկրատ եւ մետաքէ ժապաւէններ, աջ սեղանին վրայ:

«Ամբողջ ժամանակը իմ տրամադրութեանս տակ է» կ'ըսէն Շուշանիկի ուսերը, թեթեւ մը առաջ ծռած, «իմ զեղեցիկ տանս մէջն եմ եւ իմ զեղեցիկ սաւաններս կը համբեմ եւ կը զետեղեմ»: Նուպար ոտքերուն առջեւ ժապաւէններով կը խաղայ:

Վերոն գրաւուած է սպառնալիքի եւ նոյն տեն խոովքի եւ համակերպութեան զգացումներէ, բայց նաեւ խոր յարգանքէ մը զէպի այդ ծռած զօրաւոր ուսերը, որոնք անակնկալօրէն կարծես ամբողջ աշխարհի ծանրութիւնը կը բառնան: «Մ'հ Շուշանիկ, սիրելի հարսս, բարեկամուհիս» կը պոռթկայ աղջիկը, որ դիտէ թէ միայն ինքն է, եւ ոչ իր եղբայրը Սմբատ, որ կրնայ իմաստ մը տալ պատահածներուն, մանաւանդ պատահելիքներուն, կոկորդը սեղմող սոսկումին, (որովհետեւ տակաւին ոչինչ պատահեցաւ, գրեթէ ոչինչ. բայց որո՞ երիտասարդ հայուհին չի ճանչնար ջարդերու, եւ սպառնալիքներու պատումները), «Շուշանիկ, ներէ ինծի, զեղարանը գոցեցի...» (եւ չ'ըսեր զրամարկղին մէջէն առածին մասին, ինչպէս որ Շուշանիկ չ'ըսեր փոքր գանձին մասին զոր բաժնեց Իսմէնէի հետ. բան մը որ չես դիտեր վնաս չի բերեր...):

«Լաւ ըրիր» կ'ըսէ Շուշանիկ հանդարտութեամբ. «հիմա կուսակալութենէն մարզոց վերադարձը պէտք է սպասենք: Եւ մենք, կիներս, պատրաստուինք...» բայց հոս կը սթափի եւ ձայնը կը հեռանայ, կը լռէ, կարծես տարակուսելով չարունակե՞լ թէ ոչ, վստահի՞լ թէ ոչ:

Ի վերջոյ, Վերոն երիտասարդ եւ անփորձ կին մըն է: Նոյն պահուն մուտքէն կը լսուին ոտքերը զետին քսելով քալելու ձայներ: Բազմաթիւ անձեր են: Շուշանիկ եւ Վերոն ոտքի կ'ելլեն միեւնոյն ժամանակ եւ միասին վար կ'իջնեն սանդուխներէն, քրոջ պէս իրարու ձեռք տրուած:

Մուտքին ոտքի կանգնած են, կամ նըստած են ծանր, զեղեցիկ, տաշուած ոտքերով, Սմբատին սիրած նետարանին վրայ, երկու Սարգիսեան եղբայրները, ժամկոչ Կարոյին հետ որ փոքրիկ կարոյին ձեռքը բռնած է եւ միւս ժամկոչը, կաթողիկէն, Վարդան Առաքելեանը իր տղուն հետ որուն եւրոպական ձէյմս անունը տուած է: Կան նաեւ լուսանկարիչ նամակաբաշիքը, յոյն քահանան Իլիաս Իսաագ (որ թէեւ ինք հրահանգ չստացաւ բայց նմանապէս վախ ունի), տան սպասաւոր Ցակոբը եւ իր բարեկամը՝ Զախլիկը: Եւ պարտիզպան Ներսէսը:

Բոլոր այս անձերը Շուշանիկին կը դիմեն թախանձագին եւ յուսալից աչքերով: Ան անպայման գիտէ ինչ պէտք է ընել: Բոլորն ալ գիտեն անշուշտ որ Սմբատ Ագարակ գացած է, եւ իրենց մէջ կը գործէ բնազդի զօրաւոր զգացում մը, պաշտպանութեան աւատական պահանջկոտութիւն մը եւ գիտեն որ պէտք է դիմել Շուշանիկին: Այս փոքր բազմութիւնը վստահութիւն ունի իրեն եւ յարգալիր համբերութեամբ կը սպասէ: Հայկական հեզ աչքերը լուսաւորուած՝ կը հետեւին իրեն մինչ սանդուխէն վար կ'իջնէ:

«Մայրիկ, բարեկամներս քեզ կը փընտռէին» կ'ըսէ կարօ զիլ ձայնով: Շուշանիկ կը զգաստանայ, կարօ ամէնուն անունով խօսեցաւ: Բայց ոչ միայն այս փոքր, պարզ մարդոց բազմութիւնն է որ իրմէ կախեալ է, ինչպէս նաեւ իր զաւակները, այլ նոյնիսկ Սմբատ, հոն՝ ագարակին մէջ: Այնմիջապէս, զինքը տեսնելու անզսպելի փափաքէ մը տարուած, իր հանդարտ աչքերը կը խռովին:

Շուշանիկ կը մոռնայ տունը, պահարանները, ճերմակեղէնը: Ահա, մահուան հրեշտակն է հիմա որ զինքը ընտրեց, որուն ծանր աչքերը սեւեռած են իր վրայ. եւ մինչ Շուշանիկ վստահ է, որ ամէն անգամուան պէս, խնամքով ընտրած եւ մշակած է իգական իր խորամանկ ռազմավարութիւններէն մէկը, այս անգամ ինք պիտի զառնայ իր սիրելիներուն ճակատագրին գործիքը:

«Երթանք ագարակ, բոլորս միասին» կ'որոշէ Շուշանիկ «հոն ոչ մէկը պիտի համարձակի ոտք դնել: Մէկ ժամէն բոլորդ ալ տան եռեւի նեղ ճամբան գտնուեցէք: Այս գիշեր զաշտահանդէս պիտի ընենք, թող տեսնեն մեզի չարութիւն ընել ուզողները: Եւ զուարթութեամբ միասին պիտի ճաշենք: Օրերը երկարած են, օդը մեղմ է տակաւին: Ձեր կիներն ալ միասին բերէք, ինծի կ'օգնեն»:

Վերստին զտնուած ուրախութեան մէջ ցաւ եւ անձկութիւն կը փարատին: Ամէն ոք կը վազէ զամբիւղ մը լեցուն բանով մը մասնակցելու: Թէեւ Շուշանիկին հիւրասիրութիւնը առասպելական է, բայց հիւրն ալ չի կրնար պարապ ձեռքով գալ:

Շուշանիկ, խոհարարուհի Սրաքսին եւ Ագնիւ, որ թաղին մէջ կատարած անօգուտ չրջապտոյտէն վերադարձաւ չուզելով աւելի հեռուները երթալ, պզտիկները կը հագուեցնէ: Նուպարին, քմայքոտ ձեւով, աղջնակի մը պէս քրոջը վարդագոյն դղակը կ'անցընէ գլխուն եւ կը հագուեցընէ գեղեցիկ չրջազգեստ մը զոր շատ կը սիրէ եւ այս ձեւով հանդարտ կը մնայ: Կարօ որ բարի սիրտ մը ունի, շատ ուրախ է տեսնելով ամէնուն ուրախութիւնը: Իր բարեկամները, մայրիկը, եւ հայրը, հօրաքոյրը... Պարել Ագարակին մէջ, վազվզել ջրվէժի մօտ, զաշտերուն մէջ: Երջանիկ է եւ իր պահապան հրեշտակին կը խոստանայ բարի ըլլալ:

(Շար. 39)

(Շար. Ա· էջէն)

ալ–Ազգա Ջոկատներու ահաբեկիչները, որոնք յարձակումի պիտի անցնէին:

ԱՆԳԼԻՈՑ մէջ, իսմայ ապու Համդա հօթը տարուան բանտարկութեան դատապարտուած է, ամբաստանութեան 15 կէտերէն 11ը ընդունուած ըլլալով: 90ական թուականներու վերջաւորութենէն ի վեր ծանօթ էր իր ծայրայեղ կոչերու համար Հրեաներու եւ ոչ–մահմետականներու հանդէպ: Հաւանական է որ վերաքննութեան դիմէ:

ՖԱԼՈՒՃԱՑի (Իրաք) քաղաքապետը սպանուած է փետրուար 7ին: Զինեալ անձեր կրակ բացած են իր կառքին վրայ, երբ իր դրասենեակը կ'երթար: Սպանութենէն քանի մը ժամ եառք, հանրազրեր զետեղուած էին մզկիթներու վրայ, ուր մահուան սպառնալիքներ կային անոնց դէմ, որոնք ամերիկեան ուժերու հետ կը գործակցին:

"ՀԱՇԻԹ ԼԻՒՐ" գնելէ եառք ամերիկեան "Թայմ Ուարները Գրուք" հրատարակչատունը ոչ միայն կը տեղաւորուի Միացեալ Նահանգներու մէջ, այլեւ կը գառնայ համաչխարհային երրորդ հրատարակչատունը: Լակարտէրի խումբին այս ճիւղը 449 միլիոն Եւրոյի գնած է ամերիկեան հրատարակչատունը, որ ԱՄՆ-ու հինգերորդ հրատարակիչն է:

Association Arménienne d'Aide Sociale A.A.A.S.

Reconnue d'utilité publique par décret du 8 juin 1956

PROJET «RETOUR AUX SOURCES»

Inauguration d'un Centre d'Accueil et de Formation destiné aux demandeurs d'asile de nationalité arménienne

L'Association Arménienne d'Aide Sociale en coopération avec l'Agence Nationale de l'Accueil des Etrangers et des Migrations et cofinancée par le Fonds Européen pour les Réfugiés a inauguré le 15 novembre 2005 son centre d'accueil et de formation destiné aux nationaux arméniens qui sont en situation irrégulière en France.

Avec ses partenaires, l'AAAS accompagne le retour volontaire en Arménie, en soutenant financièrement et matériellement leur réinsertion par des formations professionneles et des aides à la création d'entreprises.

Pour tout renseignement contactez-nous à l'adresse suivante :

AAAS - Centre d'Accueil et de Formation
5, rue du Marché Ordener
75018 Paris
Tél. : 01. 42. 63. 32. 45
Fax : 01. 42. 63. 32. 81
E-mail : aaas.retour@free.fr

ՓՈՒԱՆ ԾԱՂԿԵԳՍԱԿԻ

Տիկին Աչխէն Սողոմոնեանց իր քեռայրին՝ կարապիս Յակոբեանի մահուան առթիւ 200 Եւրօ կը նուիրէ "Յառաջ"ին:

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՖՐԱՆՍԱ

ԱՆԴԱՄԱԿԱՆ ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

1· Լիոնի եւ Շրջակայից Հայ Առաքելական Եկեղեցւոյ Ազգային Միութեան Վարչութիւնը

2· Տէսինի Սուրբ Աստուածածին Եկեղեցւոյ Կրօնական Ընկերակցութեան Վարչութիւնը

3· Վալանսի Կրօնական Ընկերակցութեան Վարչութիւնը

4· Կրընոպլի Հայ Ազգային Ընկերակցութեան Վարչութիւնը

5· Սէն Թ'Էթիէնի Հայ Ազգային Միութեան Վարչութիւնը

6· Փոն տը Շէրիւի եւ Շարվիէօյի Հայ Ազգային Միութեան Վարչութիւնը

Ռոն–Ալփեան Շրջանի այս վեց կրօնական ընկերակցութիւններու վարչական կազմերը հաճոյքն ունին հրաւիրելու իրենց անդամները Անդամական Արտակարգ Ընդհանուր Ժողովի որ տեղի կ'ունենայ Կիրակի, 12 Փետրուար 2006ին, կէսօրէ եառ ժամը 15ին, իւրաքանչիւրը իր եկեղեցւոյ սրահին մէջ:

Օրակարգի նիւթ· – Կանոնագրութեան փոփոխութիւն:

Նոյն օրը նոյն վայրին մէջ կէսօրէ եառ ժամը 16·30ին Արտակարգ Ընդհանուր Ժողովի ընդհատումէն եառ, Անդամները հրաւիրուած են Անդամական Ընդհանուր Պարզ Ժողովի:

Օրակարգ· – Ընտրութիւն Թեմական Պատգամաւորներու:

Կը յիշեցնուի թէ ընտրութիւններուն մասնակցելու համար անհրաժեշտ է վճարել անդամատուրքերը:

Առ ի գիտութիւն կը հաղորդուին առնք Ընկերակցութիւններու անդամներուն:

ԴԻՒԱՆ
ՌՈՆ–ԱԼՓԵԱՆ ՇՐՋԱՆԻ
ՀԱՅՐԱՊԵՏԱԿԱՆ
ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՈՒԹԵԱՆ
ՓՈԽԱՆՈՐԴՈՒԹԵԱՆ

Infomations artistiques

EUGENIE AJAMIAN

Exposition de ses œuvres du 2 au 14 février, Galerie ARTECONTE, 15 rue de Savoie, 75006 Paris. (Du lundi au samedi de 13h30 à 18h30).

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

L'ASCENSION A LOURDES

Les paroisses catholiques arméniennes de France organisent

UN PELERINAGE MARIAL A LOURDES

sous la présidence de Mgr l'Eparque **Grégoire GHABROYAN**
du mercredi 24 au samedi 27 mai
Départs de Paris, Lyon, Valence, St Chamond et Marseille.
Frais de voyage et pension complète dans un hôtel 3 étoiles: 325 Euros
Pour inscription ou de plus amples informations,
contacter le P. Curé de la Paroisse,
ou appeler le secrétariat de l'Eparchie, Tél. : 01 40 51 11 90.
Les inscriptions seront closes **le 31 mars**

Ա. ՅԱԿՈԲ - ԼԻՈՆ

ՍՈՒՐԲ ՍԱՐԳԻՍ

ՇԱԲԱԹ, փետրուար 11·–

Տօն է Սուրբ Սարգիսի

Այս առթիւ Լիոնի Ս. Յակոբ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ պատարագ կը մատուցուի առաւօտեան ժամը 10ին:

Կը պատարագէ՝
ԻՍԱՀԱԿ Ա· ԲՀՆՑ· ՀԷՔԻՄԵԱՆ

ԵՐԿԻՐ ԵՒ ՄՇԱԿՈՑԹ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԲՈՂՈՔԱԳԻՐ ԶՈՒՂԱՅԻՆ ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԳԵՐԵԶՄԱՆՆՈՑԻՆ ԲՆԱՋՆՋՄԱՆ ԱՌԹԻՒ

Դանի մը օրէն, նախագահ Ժակ Շիրաքի հրաւէրով Փարիզ կը ժամանեն Հայաստանի եւ Ադրբեջանի նախագահները, ինչպէս որ պաշտօնապէս ծանուցուեցաւ, հանդիպման օրակարգն է Արցախի հարցը եւ Կովկասեան շրջանին ապահովութիւնը:

Այս առթիւ, բազմաթիւ այլ միութիւններու եւ համայնքային հաստատութիւններու կարգին, Ֆրանսայի "Երկիր եւ Մշակոյթ" կազմակերպութիւնը կ'ուզէ իր ցաւումը յայտնել եւ հանրային կարծիքին ուշադրութիւնը հրաւիրել Հին Զուղայի գերեզմանոցին բնաջնջման արարքին վրայ: Պատմական եւ հնագիտական այս վայրին վերջնական կործանումը ադրբեջանցի պինուորներու ձեռքով կատարուած, միաժամանակ է՛ւ սրբապղծում է եւ մշակութային ոճիր մը: Արարքը քիչ արձագանգ գտաւ միջազգային առեանններուն եւ մամուլին մէջ: Այս լռութիւնը կրնայ վտանգաւոր նախընթաց մը ստեղծել եւ առիթ տալ նման նոր յարձակումներու, այս անգամ Նախիջեւանի եւ Ադրբեջանի սահմաններուն մէջ գտնուող հազարաւոր հայկական այլ յուշարձաններու վրայ:

Կործանարար նոր դէպքեր կանխելու մտահոգութեամբ վարչութիւնս բողոքի միջազգային արշաւի մը կը ձեռնարկէ պատմաբաններու եւ գիտնականներու շրջանակներուն մօտ: Բողոքագիրին կցուած է իրադարձութիւնները ներկայացնող 20 էջնոց պատկերազարդ թղթածրար մը: Ան ուղարկուած է երկրի գլխաւոր թերթերուն եւ զանազան լրատուական միջոցներուն: Փափաքողները կրնան զայն իմակով ստանալ հետեւեալ հասցէէն·

otc.djoulfa@yahoo.fr

վարչութիւն
"ԵՐԿԻՐ ԵՒ ՄՇԱԿՈՑԹ"
կազմակերպութեան

Փարիզ, փետրուար 6

UCFAF
6 Cité du Wauxhall — 75010 Paris
Métro : République

Vendredi 17 février à 20h30

HOMMAGE A MISSAK MANOUCHIAN
pour le 100ème anniversaire de sa naissance
et en présence de ses compagnons d'armes
HENRI KARAYAN
et ARSENE TCHAKARIAN

Le Comité National du souvenir «Missak Manouchian» remettra un diplôme d'honneur aux descendants ou ayant droits de résistants arméniens en témoignage de reconnaissance

LA BATAILLE DU RAIL

de **René CLEMENT**
Grand Prix International de la Mise en Scène
Film français (1946)
avec Jean Durant & Jacques Desagneaux
Musique : Yves Baudrier

— Entrée libre —

ՏԵԱՌՆԸՆԴՀՈՒԱԶ

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ–ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

ԵԿԱՑՔ ՏՕՆԵՍՑՈՒՔ
Զքառասնօրեայ գալուստն ի տաճարն
Տեառն մերոյ եւ Փրկչին
Յիսուսի Քրիստոսի

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, փետրուար 13
Երեկոյեան ժամերգութիւն
եւ Նախատօնակ
Սկիզբ ժամերգութեանց ժամը 17ին:
Աղբատան եւ Մոմավաառութիւն:
ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ, փետրուար 14
Տօն Զքառասնօրեայ գալուստն ի տաճարն
Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 8·30ին,
Պատարագ՝ ժամը 10ին:

ԴԻՒԱՆ ՄԱՑՔ ՏԱՃԱՐԻ

***

ՍՈՒՐԲ ՅԱԿՈԲ-ԼԻՈՆ

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, փետրուար 13
Տեառնընդառաջի Նախատօնակ, Աղբատան եւ Մոմավաառութիւն ժամը 16ին:
ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ, փետրուար 14
Խորանին վարագոյրը բաց պատարագ՝
ժամը 10ին:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ՆՈՐՎԱՆ ԵՊԻՍԿ· ՋԱՒՔԱՐԵԱՆ
Հայր· Պատուիրակի Փոխանորդ
Լիոնի եւ Շրջակայից

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

ՎԱՐԴԱՆԱՆՔ

կազմակերպութեամբ Վիէնի "Սեւան" մանաճիւղին, Վարդանանց Զօրավարաց յիշատակութեան Շաբաթ, փետրուար 11, ժամը 20·30ին, Վիէնի Մշակոյթի Տան մէջ:

Կը խօսի՝ ԱՆԱՀԻՏ ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆ:
–Մուտքը ազատ է–

□

Section «ASTRIG» d'Arnouville

Dîner - Dansant

La Croix Bleue des Arméniens de France section **«ASTRIG»** d'Arnouville organise un dîner dansant
le samedi 11 mars
à l'Espace AZNAVOUR à Arnouville
La soirée sera animée par
Adiss HARMANDIAN
Réservations
aux numéros suivants :
01 39 87 08 73 ou **01 39 85 12 35**

La MASON ARMENIENNE DE LA JEUNESSE ET DE LA CULTURE DE MARSEILLE et la Croix Bleue des Arméniens de France organisent
une
CONFERENCE — DEBAT avec PROJECTION

«Les Arméniens du Djavakhk (*Géorgie*)»

par HILDA TCHOBOYAN
Présidente de la Fédération Euro-Arménienne pour la Justice et la Démocratie

Aujourd'hui, plus que jamais les Arméniens du Djavakhétie sont menacés :
— dans leur vie quotidienne;
— dans leur identité;
— dans leur avenir.

le Samedi 11 février à 18 heures 30

12-14 rue Saint-Bazile — 13001 Marseille
☎ 04. 91. 50. 15. 09

ՈՒՐԲԱԹ
ՓԵՏՐՈՒԱՐ 10
VENDREDI
10 FEVRIER
2006

LE NUMERO: 1,20 €

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884 - 1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

81ՐԴ ՏԱՐԻ - ԹԻՒ 21.388 — Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN — 81e ANNEE — N° 21.388

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՑԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ՄՈՀԱՄԷՏ ԵՒ ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԸ

ՇԻՐԱՔ ԿԸ ԴԱՏԱՊԱՐՏԷ ԳՐԳՌՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Փետր. 8ին, Ջորեքշաբթի օր, Շիրաք փորձեց մաքերը հանդարտեցնել, նախապատրաստելով խորհուրդի նիստին ընթացքին վճռականապէս դատապարտելով բացայայտ զրգռութիւնները, որոնք վտանգաւոր կերպով կրնան հրահրել կիրքերը: Ակնարկը բացայայտ էր Շաուլի Հետպոյի հասցէին, որու ծաղրանկարներու հրապարակութիւնը մասնաւոր անհրաժեշտութիւն մը չէր ներկայացներ, բացի եռապատկելէ իր տպաքանակը: Անհրաժեշտ եղած է որ 400 հազար օրինակներ եւս տպուին 160 հազար օրինակներու սպառումէն ետք: Թերթին տնօրէնը կ'արդարացնէ հրատարակութիւնը յանուն "կրօնքներու քննադատութեան իրաւունք"ին: 12 ծանօթ ծաղրանկարներէն զատ, չաթաթաթերը կարգ մը անտիպ այլ ծաղրանկարներ ալ հրատարակած է, ինչպէս Ա. էջին վրայ Գապիւի մկէ զործը, որ մարգարէն կը ներկայացնէ սա խօսքերով· "Դժուար է սիրուիլ տխմարներէ (գուն)": Շէնքը ոստիկանութեան պաշտպանութեան տակ էր, երբ տնօրէնը՝ Ֆիլիփ Վալ մամուլի ասուլիս մը կու տար արդարացնելու համար իր դիրքը: Իրեն համար, ամբողջ պատմութիւնը քաղաքական խաղ մըն էր, կրօնքը օգտագործելու համար ռազմագիտական նպատակներու: Այս "զրգռութիւններու" կողքին Շիրաք եւ կառավարութիւնը կը փորձեն հակակշռել արտայայտութեան ազատութիւնը եւ կրօնքներու յարգանքը: Շիրաք չեշտած է, որ պէտք է խուսափիլ այն ամէն ինչէն որ կրնայ վիրաւորել ուրիշի մը համոզումները, մասնաւորաբար կրօնական համոզումները:

***

ԱՄՆ-ու Արտաքին նախարարը Գ. Ռայս ամբաստանած է Սուրիան եւ Իրանը, որոնք պիտակցաբար ծանրակչիռ բնոյթ տուին տագնապին, եւրոպական թերթերու հրապարակութենէն ետք: Ճ. Պուշ ալ ընդունելով Ցորդանանի թագաւորը, դէմ արտայայտած է բիրտ ուժի գործածութեան՝ իրենց դժգոհութիւնը արտայայտելու համար, բայց չեշտած է նաեւ մեհեաններու պատասխանատուութիւնը, որոնց կոչ ըրած է որ "ուշադրութիւն ընեն ուրիշներուն":

***

Փետրուար 8ին ցոյցերը չարունակուած են Աֆղանիստան, ուր չորս ցուցարարներ սպաննուած են, Հեպրոնի մէջ ալ (Ա.յսըրդանան) յարձակումներ եղած են արեւմտեան հաստատութիւններու վրայ:

***

Դանիոյ մէջ, նախարարապետը եւ քաղաքական չրջանակները կը խորհին որ տեղւոյն իմամները սխալ լուծեր տարածած են, որոնք ծանր հետեւանքներ ունին այն երկրին համար, որ իրենց ապաստան տուած է: Իմամը, որ չատ մօտ է Մահմետական եղբայրներուն, երկու պատուիրակութիւններ ղրկած է Դեկտեմբերին, Եգիպտոս եւ Լիբանան, որովհետեւ Գոփընհակընի մէջ իրենց դիմումները ապարդիւն մնացած են:

***

Դանիական ժիլանտս-Փոսթըն թերթը որ Սեպտեմբերի վերջ հրատարակած էր խնդրոյ առարկայ 12 ծաղրանկարները, ներողութիւն խնդրած է մահմետականներէն:

***

Բաքու ալ մասնակցած է մարգարէին ծաղրանկարներուն դէմ մահմետական երկիրներու մէջ ծաւալած ցոյցերուն. հարիւրի չափ ցուցարարներ Փետրուար 7ին խմբուելով Արտաքին գործերու նախարարութեան առջեւ, պահանջած են որ այդ ծաղրանկարները հրատարակած մամուլի տէր բոլոր երկիրները ներողութիւն խնդրեն: Ցոյցը առանց արտօնութեան տեղի ունեցած է, բայց ոստիկանութիւնը չէ միջամտած ցրուելու համար ցուցարարները: Նման ցոյց մըն ալ տեղի ունեցած է Բաքուի մօտ Նարդարան դիւղին մէջ որ ծանօթ է կրօնամէտ հոսանքներով:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՁԱՒԻ 10 չարժումները կրցան, ի վերջոյ, մէկ ճակատ կազմել եւ այդպէս ներկայանալ Փետր. 7ին Մխիթարեանի սրբարանը: Հակառակ կարգ մը վարանումներու, իրարու քով եկած էին ընկերվարականները, ձախ արմատականները, կանչները, համայնավարները, Հանրապետական Շարժումը (Շըվէնըման) եւ չարք մը կազմակերպութիւններ: Ելոյթներու աւարտին, ուր Ջանք թափուած էր խուսափելու այն նիւթերէն, որոնց չուրջ համաձայն չեն, հասարակաց զեկոյց մը հրապարակուեցաւ, ցոյց տալու համար միացեալ ճակատ մը: Ամէն մէկ պատուիրակութիւն արտայայտուելու իրաւունք ունէր հինգ վայրկեան եւ առաջինը եղած է կանաչներու կողմէ Եան Վերլինկ, որու գլխաւոր լոզունգն էր՝ "Վարագոյրները բանանք եւ լոյսերը մարենք", ինչ որ բոլորին հաւանութեան արժանացած է: Ամէն պարագայի մէջ, այն գլխաւոր կէտը որու չուրջ բոլորն ալ համաձայն էին, Ասոլինի Աչխատանքի Պայմանագրին դէմ պայքարն էր:

ՖԱՊՐԻՍ ՊԻԻՐԿՕ, Ութերորդ դղեակքննութեան նախկին հարցաքննիչ դատաւորը կը հարցաքննուէր Փետր. 8ին, Ազգ. Ժողովին մէջ, խորհրդարանական քննիչ յանձնախումբի անդամներուն կողմէ: Հակառակ "ամբաստանեալներու" նկարագրութեան, դատաւորը երեւցաւ որպէս խեղճուկրակ անձնաւորութիւն մը, որ չէր յաջողեր իսկ նախադասութիւն մը կազմել, այլ կը կմկմար, բառերը իրարու քով չէր կրնար դնել եւ կը չանար համոզել որ միակ պատասխանատուն ինք չէր եւ թէ ոչ ոք զինք զգուշացուցած էր: Հաւանական է թէ միակ պատասխանատուն ինք չէ, բայց անպատճառ արձակուած 13 ամբաստանեալներն ալ զինք կը նկատեն իրենց կրած բանտարկութեան եւ յարակից դժբախտութիւններուն բուն յանցաւորը: Ենթակային առանձնութիւնը, անփորձ վիճակը, համեմատաբար երիտասարդութիւնը մեծ դեր խաղացած են իր գործած սխալներուն մէջ: Աչխատանքը տարած է պարկեշտութեամբ եւ ոչ ոք զինք զգուշացուցած է կամ ազդարարած, որ բռնած ճամբան սխալ է: Ընկնդրուելութիւնը տեւած է վեց ժամ, ամբաստանեալները արտօնութիւն չունէին հարցումներ ընելու: Ամէն պարագայի մէջ, պըղտոր կէտեր կը մնային այս ողբերգական պատմութեան մէջ, ուր մէկ մասնութիւն բաւած էր որ 13 հոգի մանկամոլութեան ամբաստանութեամբ բանտ նետուին:

ՁԷՋԷՒՈՒ զինուորական ռուսական կայանի մը մէջ պայթում մը պատահած է Փետր. 7ին, որու հետեւանքով նուազագոյն 13 հոգի մեռած է: Կայանը ապատանն էր ընտրեալ զոկատի մը եւ արկածին մասին երկու վարկած կայ: Մէկը կրնայ կապի հոսքի մը վերաբերիլ, միւսն ալ պայթուցիկի մը, ըստ զինուորական ռուսական արդարադատութեան յանձերին:

ՀԱՑԿԱԿԱՆ ՁԱԿԱՏ

Ր. ՔՈՉԱՐԵԱՆԻ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄԸ ՍԹՈՔՀՈԼՄԻ ՀԱՅՈՒԹԵԱՆ ՀԵՏ

Նախագահ Ր. Քոչարեան Շուէտ կատարած պաշտօնական այցին ընթացքին Փետրուար 8ին հանդիպում ունեցած է Սթոքհոլմի Հայութեան ներկայացուցիչներուն հետ: Գլխաւոր նիւթը եղած է երկքաղաքացիութեան հարցը: Նախագահը յստակ է թէ Նոյեմբերին ընդունուած սահմանադրական փոփոխութիւններէն ետք ատոր արգելք չէ մնացած այլեւս եւ թէ յատուկ խումբ մը պիտի կազմուի, քաղաքացիութեան օրէնքին մէջ հարկաւոր փոփոխութիւնները ընելու համար, մինչեւ աչուն: Ր. Քոչարեան ըսած է թէ լինք միշտ համոզուած է որ Սփիւռքի հետ միասնութիւնը աւելի կը հզօրացնէ Հայաստանը եւ թէ ըսածին լաւագոյն փաստը է Ցեղասպանութեան միջազգային ճանաչումին համար տարուած չանքը:

Ա. ԷՕՃԱՒԱՆ, Փետր. 7ին, սրտի սուր տագնապ մը ունեցած կ'ըլլայ եւ ըստ իր փաստաբաններուն, ծանր վիճակի մէջ է:

ԱԶԳԱՑԻՆ ԺՈՂՈՎԻՆ դրեթէ պատրաստ դահլիճին մէջ է, որ Փետրուար 8ի դիւցերը քուէարկուեցաւ Տ. տը Վիլբէնի Առաջին Աչխատանքի Պայմանագիրը: Ի նպաստ քուէարկած են միայն Ի. Մ. Փէ.ի երեսփոխանները: Նախարարապետը պէտք չունեցաւ օգտագործելու Սահմանադրութեան 49-3 յօդուածը:

ՖՐԱՆՍԱՑԻ առեւտրական բացը 26էն 28 միլիառ Եւրոյի հասած է 2005ին, ինչ որ պատմական մրցանիշ մը կը նկատուի, եռապատիկն է նախորդ տարուան: Նոյն տարուան համար, Գերմանիա ճիշդ հակառակ մրցանիշ մը կոտրած է: Իր արտածումները 7,5% յաւելում մը կրած են, հասնելով 786,1 միլիառ Եւրոյի, չնորհիւ գլխաւորաբար փոքր եւ միջին ձեռնարկութիւններու: Այս կացութիւնը պինդը Բ. դիրքի վրայ կը դնէ Չինաստանէն ետք:

ՖԻՖԱ-ն, Ֆութպոլի համաչխարհային դաչնակցութիւնը Փետր. 7ին պատիժ իր վճիռը արձակեց Թուրքիա - Զուիցերիա խնդրայարոյց մրցումին կապակցութեամբ: Համաչխարհային բաժակի ընտանի դարձի այս մրցումը, որ տեղի ունեցած էր անցեալ աչնան Պոլիս, չատ ծանր դէպքերու թատերաբեմ հանդիսացած էր, Թուրքիոյ զոհան իրաւունքը կորսնցնելէն ետք: Այդ պատիժը կը նախատեսէ որ Թուրքիան յատաջիկայ իր վեց մրցումները խաղայ իր սահմաններէն առնուազն 500 քմ. հեռու չէզոք դաչտ մը եւ առանց հանդիսատեսի: Բազմաթիւ խաղերու համար կախակայուած են նաեւ երկու Թուրք ու մէկ զուիցերացի խաղացողներ:

ՋՈՒՂԱՑԻ ԽԱՉՔԱՐԵՐՈՒՆ ՆԻՒԹՈՎ Ֆ. ՏՈՒՍԹ-ՊԼԱՋԻ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ ՀԱՑԿԱԿԱՆ ԴԻՄՈՒՄԻՆ

Ֆրանսայի հայկական կազմակերպութիւններու խորհուրդը եւ Հայ Դատի յանձնախումբը Դեկտ. 29 թուակիր նամակով մը դիմած էին Ֆրանսայի Արտաքին գործերու եւ Մշակոյթի եւ հաղորդակցութեան նախարարներուն որպէսզի միջամտեն վերջ տալու համար Ջուղայի միջնադարեան հայկական գերեզմանոցին աւերումին:

Իրեն եղած դիմումին Արտաքին գործերու նախարարը պատասխանած է Փետր. 3 թուակիր հետեւեալ նամակով.

Պարոն նախագահ,

Փափաքած էիք ուշադրութեանս յանձնել Ջուղայի հնավայրին ենթարկուած աւերումը: Այդ տեղեկութիւնը տակաւին ստուգուած չէ տեղւոյն վրայ, բայց Ադրբեջան յայտնած է թէ տրամադիր է ստուգիչ միջազգային խումբ մը ընդունելու, որպէսզի բնութիւնն կատարէ ադրբեջանական տարածքին վրայի հայկական յուշակոթողներուն մասին:

Ֆրանսան, որուն համաշխարհային մշակութային ժառանգութեան պահպանումին նախանձախնդրութիւնը կը շեշտէք իրաւամբ, միայն կրնայ խրախուսել նման խումբի մը կազմութիւնը որ առիթ կու տայ ոչ միայն հնավայրին կացութեան ստուգումին, այլեւ կը պատրաստէ աւնոր պահպանումին եւ արժեւորումին պայմանները:

Սա պահուն, Հայաստանի ու Ադրբեջանի միջեւ դարաբաղեան բանակցութիւններու յուսատու զարգացումներու այս փուլին կ'ուզեմ նաեւ շեշտել թէ որ՛ն կարեւոր է մէկ կամ միւս կողմէն գրգռութիւն նկատուելիք ամէն տեսակ արարքէ ու յայտարարութենէ հեռու մնալ· ուրախ եմ տեսնելով որ կը բաժնէք չափաւորութեան ու պատասխանատուութեան նոյն մտահոգութիւնը:

Ընդունեցէ՛ք պարոն նախագահ յարգոյն զգացումներուս հաւաստիքը:

Ֆ. Տուսք – Պլազի
Արտաքին գործերու նախարար

***

Նման պատասխան ադրբեջանցի քաղաղներուն գոհունակութիւն պատճառէլ զատ, հայկական կողմին կը ծառայէ աւելի քան դար մը փորձառութեան վրայ նոր կէտ մը աւելցնելու: Հայոց պատմութիւնը պէտք եղածէն աւելի օրինակներով լեցուն է թէ որեւէ հարցի, մանաւանդ ամէնէն ապրարին, պարագային Արեւմուտքի դրան չախչախին, երկարիլ չատ-չատ խրատականով մը կը վարձատրուի: Նախարարին այս պատասխանով կրնանք այդ փորձառութեան աւելցնել թէ տարբեր ոչինչ դուրս կու գայ նոյն չախչախէն երբ նոյնիսկ երկարող ձեռքերը օսմանցի կամ Թուրք փոքրամասնութեան չեն պատկանիր, այլ Ֆրանսայի քաղաքացիներու:

Թուրք վարորդը ըսած է թէ լուր չունէր: Պարտէր Անգլիա անցնիլ:

ՓԱՔԻՍՏԱՆի հիւսիս-արեւմտեան չրջանը ոճրափորձ մը գործուած է Փետրուար 9ին, չիի թափօրի մը դէմ, որ Աչուրան կը տօնէր: Առաջին հաչուեկչիռի մը համաձայն ութ մեռեալ կար եւ չիսուն վիրաւոր:

ՀԱՐՑԱԶՐՈՅՑ ՊԱՏՄԱԲԱՆ-ՄՇԱԿՈՒԹԱԲԱՆ ԱՐԳԱՄ ԱՅՎԱԶԵԱՆԻ ՀԵՏ

«Երեւի Հայաստանի ոչ մի պատմական շրջան այնպիսի հարուստ գրականութիւն չունի, ինչպէս Նախիջեւանը: Դրա համար մենք պարտական ենք մեծ հայրենասէր Արգամ Այվազեանին: Ան, ինչ կատարել է Ա. Այվազեանը, կատարեալ սխրանք է: Նրա կատարածը մի ամբողջ գիտահետազօտական ինստիտուտի աշխատանք է, բայց կատարել է միայն ինքը՝ հայրենասէր հայորդի Ա. Այվազեանը»: Այսպէս է բնորոշել հայագէտ-նախիջեւանագէտ Արգամ Այվազեանի գիտական, յիրաւի, ամենամեծ ուշադրութեան արժանի գործունէութիւնը Գիտութիւնների Ազգային Ակադեմիայի ակադեմիկոս Վարազդատ Յարութիւնեանը:

Բազմաթիւ գիտական ուսումնասիրութիւնների, առանձին գրքերով հրատարակուած 17 մենագրութիւնների հեղինակ Ա. Այվազեանը անցեալ տարի՝ 2005 թ., Նախիջեւանի պատմական գաւառների վերաբերեալ հրատարակեց եւս երկու խիստ կարեւոր աշխատութիւններ: Այս առիթով էլ ընթերցողների ուշադրութեան ենք ներկայացնում սոսրեւ ներկայացուող հարցազրոյցը:

***

◆ Պարոն Այվազեան, անցեալ տարին Ձեզ համար բաւականին արգասաբեր եղաւ եւ յաջողուեց հրատարակել երկու արժէքաւոր եւ ստուարածաւալ ուսումնասիրութիւններ: Խնդրում եմ մեր ընթերցողներին ներկայացնել դրանք:

◆ Առաջին աշխատանքը, որը լոյս տեսաւ 2005 թ. Մարտ ամսին, վերնագրուած է «Նախիջեւանը 1905 թ. եւ 1918–19 թթ. կրակէ շղթայի գոյամարտում»: Այստեղ լուսաբանւում է Նախիջեւանի պատմական գաւառների հայութեան վերը նշուած ժամանակներում կրած կոտրածները տեղի թաթարաթիւրքական եւ թուրքիայի բանակի կողմից: Այն բաղկացած է երկու ընդարձակ գլուխներից՝ 27 մամուլ ծաւալով: Աշխատութեան մէջ առաջին անգամ շրջանառութեան մէջ են դրուած բազմաթիւ արխիւային փաստաթղթեր, դէպքեր, մանակիցների յուշագրութիւններ եւ զանազան այլ նիւթեր: Նորայայտ մի շարք փաստաթղթերի օգտագործմամբ առանձնակի մանրամասնութիւններով ներկայացւում են նախիջեւանահայութեան պայքարի դրուագները: Աշխատութեան առաջին հրատարակուած են նաեւ Նախիջեւանի հայոց բնակավայրերի արխիւային եւ ժամանակակից իրավիճակները պատկերող չուրջ 100 լուսանկարներ, քաղաքական եւ հայոց յուշարձանների քարտէսներ: Քննարկուած են նաեւ Նախիջեւանի հայաթափման եւ առընչակից խնդիրները:

Հատորը հրատարակուել է «Երկիր եւ մշակոյթ համազգային կազմակերպութեան» (Ֆրանսա, Փարիզ) մեկենասութեամբ, որին էլ երախտապարտ եմ:

Երկրորդ աշխատանքը լոյս է տեսել 2005 թ. Դեկտեմբերի վերջերին: Այն «Նախիջեւանի վիմագրական ժառանգութիւն» շարքի 2րդ հատորն է եւ նուիրուած է միջնադարեան Հայաստանի աչքառու բակավայրերից մէկին՝ Գինեւէտ Գողթն գաւառի Ագուլիս քաղաքին: Սոուարածաւալ այս աշխատութիւնը հրատարակման պատրաստուեց Հայաստանի Ամերիկեան Համալսարանի «Ալիս Օհանէսեան» հայ դասական մատենագրութեան թուային դրադարանի անձնակազմին (տնօրէն՝ պատմ. գիտութիւնների թեկնածու Մերուժան Կարապետեան) ջանքերով: Աշխատութեան տպագրութիւնը իրականացուել է Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Արամ կաթողիկոսի հրամանով, որի նիւթական ծախսերը՝ որպէս Գալուստ Կիւլպէնկեան հիմնարկութեան մատենաշարային հրատարակութեան, հոգացել է Գ. Կիւլպէնկեան հիմնարկութեան հայկական բաժինը (տնօրէն՝ տոքթոր Զաւէն Եկաւեան): Նշեմ, որ այս հատորը 2001 թ. Մ. Կարապետեանի հետ նախատեսել էինք որպէս «Նախիջեւանի վիմագրական ժառանգութեան» առաջին հատոր: Սակայն 2002 թ. Հին Ջուղայի հուշակոթող գերեզմանատան, Նախիջեւանի եւ Աղբերջանի իշխանութիւնների կողմից հիմնայատակ կործանումը մեզ ստիպեց՝ որպէս առաջին հատոր տպագրել Ջուղային նուիրուած հատորը:

Ագուլիսին նուիրուած հատորը կազմուած է երկու մասերից, որոնցից առաջինում ներկայացուած է այդ քաղաքի պատմամշակութային անցեալն ու յուշարձանները: Երկրորդ մասն ամբողջապէս նուիրուած է Ագուլիսից մեր օրերը՝ այսինքն մինչեւ 1986–87 թթ., հասած նրա վերջեռնայ վիմագրական յուշարձանները: Այս հատորում զետեղուած են Ագուլիսի 715 վիմագրերը, նրանց գերչափերն ու փաստագրող լուսանկարները: Բացի այդ, հատորը համալրուել է Ագուլիս քաղաքը, նրա վանքերն ու եկեղեցիները, մշակոյթն ու արուեստը, տարբեր պատկերող 145 ներդիր լուսանկարներով, որոնցից 60ը գունաւոր տպագրութեամբ: Ընդհանուր առմամբ հատորն ընդգրկում է չուրջ 1300ից աւելի լուսանկարներ, դրչագրեր ու յատակագծեր: Այս ամէնը անհերքելիօրէն փաստում են հատորի թէ՛ աեւելիքը, եւ թէ՛ դիտակատուելիքը:

◆ Այս երկու հատորներն էլ, փաստօրէն, լոյս են տեսել Սփիւռքի հիմնադրամների ու կազմակերպութիւների հոգածութեամբ: Մի՞թէ հայաստանեան պատկան մարմիններն ու մեր մեծահարուստները Ձեզ չեն օգնում: Չէ՞ որ հայաստանեան իշխանութիւնները վերջին տարիներին մէկ անգամ չէ, որ դիմել եւ այսօր էլ դիմում են միջազգային կազմակերպութիւններին Նախիջեւանի Հանրապետութեան տարածքի հայկական յուշարձանների աւերումների վերաբերեալ: Ի՞նչ կ'ասէք այս մասին:

◆ Ի՞նչ ասեմ: Եթէ հակիրճ պատասխանեմ, ապա պէտք է ասեմ, որ ոչ: Այս "ոչը" ես ուզում եմ յատուկ ընդգծել: Ցաւուկ, որովհետեւ մեր այսօրուայ իշխանութիւնները սոսկ են ամբողջ կոկորդով բզաւել-բողոքել, որ աւերում են, կործանում են, հասէ՛ք, յանձնաժողովներ ստեղծէք. եւայլն, եւայլն... Իսկ միւս կողմից էլ զարմանալիօրէն անտարբերութեան են դրսեւորում: Փաստացի խօսեմ. Օրինակ, Հին Ջուղայի հուշակոթող գերեզմանատան կործանման վերաբերեալ պետական այրերը բողոք ու ցաւ են արտայայտում: Սակայն ոչ մէկը ոչ մի հետաքրքրութիւն, օգնութիւն չցուցաբերեց հէնց այդ աւերուած – կործանուած խաչքարերի 1200ի վիմագրերը, չուրջ 1000ի լուսանկարները փաստող միակ եւ եզակի հատորի տպագրմանը կամ «Ոգուած մեղեդի՝ Ջուղա» երկմասանոց փաստավաւերագրական տեսաֆիլմի (1 ժամ 40 րոպէ տեւողութեամբ) ստեղծման աշխատանքներին: Ոչ մի լսմայ: Դէ արի ու հաւատա, որ պաշտօնատար անձինք իրապէս ազնիւ ու մտահոգ են, ճշդապահօս: Դէ արի ու բարբարոս Ադրբեջանցու վարքագծի հետ միասին հորիզոնականում մի տեղադրիր մեր պետական անհոգութիւնն ու անտարբերութիւնը:

Ասածերս թող ամենեւին էլ խիստ չթքլատան: Դա փաստ է: Մենք զայրանում եւ զարմանում ենք, որ ընդամէնը մէկ-երկու չաբաթ առաջ Ադրբեջանի նախագահն իրենց գիտութիւնների ակադեմիայի գիտնականներին բացէիբաց պատուիրում - յանձնարարում էր Արցախի իրական պատմութիւնն ու մշակոյթը յօդուտ Ադրբեջանի չարագրելու եւ աշխարհին ի ցոյց դնելու: Իսկ մենք, մեր ղեկավարութիւնը՝ վերից վար ի՞նչ ենք անում: Բացարձակապէս ոչինչ: Մեզ ոչ թէ պատուիրում, այլ մեր միջոցներով կամ էլ տարիների աշխատանքով առեղծուած իրական պատմամշակութային աշխատութիւնները չենք կարողանում նոյնիսկ հայերէն տպագրել, էլ չեմ ասում օտար լեզուներով: Ջորօրինակ, տարիներ չարունակ դիմում – խընդրում, աղակցութիւն եմ հայցում Նախիջեւանի պատմական գաւառների արդէն ամբողջովին աւերուած հայկ. վանքերի ու եկեղեցիների, վիմագրերի ծանրակշիռ հատորները տպագրելու համար: Սակայն պատասխանատուները եւ իշխանաւորները այսօր սոսկ չինովնիկական պարտք են կատարում, եւ ոչ թէ ազգային ու իսկական, պետականակերտ ու հայահաւատման աշխատանք: Մէկի համար Հայաստանն այսօր իրօք որ հարստութիւն ամբարելու, ազգային արժէքները առք ու վաճառքի հանելու տեղ է, հազարի ու տասնեակ հազարների համար՝ տաժանակրաւայր, օրուայ հաց հայթայթելու դժոխք:

Մենք այսօր ունենք ձեւով ազգային, հիմքով անկախ պետութիւն: Սա մեծ հարստութիւն եւ ձեռքբերում է: Սակայն պէտուս ախտահարուած չենք, քանզի պետական այրերը եւ իշխանաւորները մեծամասամբ պատուաւայել ու պետականավայել գործերու փոխարէն դեռեւս խարխափում են աթոռամոլութեամբ ու չհամոլութեամբ: Այսօր ասես մերկացել ենք մեր աւանդական ու ազգային առաքինութիւններից, քանզի օր ըստ օրէ մեր իրականութեան մէջ տիրող է դառնում մեր ներաշխարհի աղքատութիւնը՝ անպատկեշտ կեղծն ու հաճոյքը, չահն ու չահամոլութեան ցուցադրութիւնները... Առաւել ցայտուն են դարձել անձնակենտրոնութիւնն ու անհանդուրժողականութիւնը, իրարամերժութիւնն ու վայելքաբերութիւնը... Դարձել ենք խմբակային, հայրենակցական, կուսակցական եւ նմանատիպ այլ միութիւններ ու անհատներ: Իսկ այս ամէնն էլ ինքնըստինքեան մարդուն բերում է հատարի ու ինքնուրոյն ժառանգականութեան պահպանման կորստին: Մի կորուստ, որը չես կարող վերականգնել ոչ մի տնտեսական առաջընթացով: Այս ամէնի պատճառով է, որ հայաստանաբնակ հայութիւնը կուտակւում - արտագաղթում է: Ասել է թէ հայաստանաբնակ հայութիւնը ոչ թէ պանդխտում է Հայաստանից ու իր հայրենիքից, այլ՝ հատատ ու յոյս չներշնչող իշխանութիւններից ու անվստահ մթնոլորտ-իրավիճակից:

Բերեմ մէկ-երկու չօշափելի փաստեր: Մենք հպարտանում ենք (եւ արդարեւ էլ այդպէս է) հայ կնոջ աւանդական ու առաքինի արժանիքներով: Սակայն տեսական գործազրկութիւնը եւ ընտանիքի հոգսերը մի կերպ հոգալու ծանր պայմանների ստիպումով հայ երիտասարդ կանանց ու աղջիկների մի մասը՝ եւ ասեմ հարիւրներով, դուք ճշդէք՝ տասնեակ հազարներով, ահա տարիներ չարունակ թափառում են եւ իր ու իր ընտանիքի հացի խնդիրներն առեւտրով, մարմնավաճառութեամբ եւ սպասարկման տարբեր ոլորտներում աշխատելով լուծում օտար երկրներում (Արաբական Էմիրութիւններ, Թուրքիա, Իսրաէլ, Եւրոպա): Արդեօք այս անպատուաբեր խնդրի վերացման համար ունե՞նք պետական ու ազգային իրական ծրագրեր... Արդեօք մենք ամօթ զգո՞ւմ ենք... Պետական, ազգային ամօթ...

Մէկ այլ խնդիր: Մենք հպարտանում ենք (եւ արդարեւ էլ այդպէս էր), որ դրագէտ ու զրաւէր, մշակութասէր ժողովուրդ ենք: Սակայն թոյլ տուէք հարցնել, թէ այդ ինչպէ՞ս եղաւ, ո՞ւմ չոցացած ձեռքերով էր, որ Երեւան քաղաքում եւ շրջաններում գրեթէ վերացան գրախանութները, իսկ գրադարաններն էլ ահա 15 տարի է (բացառութեամբ երեւանի մէկ-երկու գրադարաններից)՝ չեն համալրւում նոր լոյս տեսած գրքերով, ամսագրերով, թերթերով: Երեւանում տպագրուող 100–300 օրինակներով գրականութիւնն ու մամուլն էլ Երեւանից բացի չի հասնում կամ գրեթէ չի հասնում մարզերն ու գիւղերը: Աւելնք գրա անհրաժեշտութիւնն էլ չկայ, քանի որ գիւղերում՝ հատուկենտ մարդկանցից բացի, ոչ ոքի այլեւս չի հետաքրքրում գիրն ու գրականութիւնը, մամուլը: Կատարեալ աւերակների (թէ ֆիզիքական եւ թէ բարոյական առումներով) են վերածուել գիւղական երբեմնի ակումբներն ու մշակութային օջախները...

(Մնացեալը յաջորդով)

Հարցազրոյցը վարեց՝
ՍԵՐԳԻՑ ԳԱԼՈՑԵԱՆ

«Ազգ» (Փետրուար 4)

ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՄԻԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆ «ԲԱԶՄԱՎԷՊ» ՀԱՆԴԷՍԸ

(ՎԵՆԵՏԻԿ, ՍՈՒՐԲ ՂԱԶԱՐ ՎԱՆՔ)

ՇԱՀԱՆԴՈՒԽՏ

Մխիթարեան միաբանութիւնը Ս. Ղազարու վանքը հաստատուելէն ի վեր (Վենետիկ – Իտալիա), չարունակած է մշակութային իր աշխատանքները՝ յատկապէս հայ լեզուի, գրականութեան եւ մշակոյթի վերաբերեալ մտաւորական գործունէութիւն ծաւալելով: Իր հրատարակչական գործերու չարքին կանոնաւոր հերթականութեամբ լոյս ընծայեց նաեւ իր ամսաթերթը՝ "Բազմավէպ"ը, որ լոյս կը տեսնէ 1843էն ի վեր: Տարիներու ընթացքին չարունակելով իր անխափան երթը, իբրեւ մամուլ եւ հայագիտական աղբիւր, Ի. դարու վերջին տասնամեակներուն դանդաղած է ամսաթերթային իր ընթացքը՝ վերածուելով տարեգիրքի, ԻԱ. դարու սկիզբէն իսկ:

Վենետիկի եւ Վիէննայի զոյգ միաբանութիւնները թէեւ այսօր ունին միացեալ միաբանութեան քնոյթ, այսուհանդերձ Վիէննական Մխիթարեան միաբանութիւնը եւս ունի իր սեփական ու պաշտօնական հանդէսը, "Հանդէս Ամսօրեայ"ն, որ դարերու պատմութիւն ունի՝ գրական, գեղարուեստական, պատմագիտական, գրադատական – քննադատական, ուսումնասիրական, մատենագիտական երկեր ու յօդուածներ լոյս ընծայած ըլլալու իր ճանապարհին:

Հայ պատմագրութեան, կրօնագիտական եւ գրական–գեղարուեստական ստեղծագործութեան դաշտին մէջ միաբանութեան երկու թեւերն ալ մեծ երախտիք ունին հայ մշակոյթի տարածման, պահպանման տեսակէտէն, Եւրոպայէն մինչեւ արտաշխարհ, մինչեւ Հայաստան:

2005 թուականի "Բազմավէպ" տարեգիրքը իր 500է աւելի էջերով կը ներկայանայ գրասէր հանրութեան: Հանդէսը նուիրուած է հայ գիրերու գիւտին 1600ամեակին: Կը բովանդակէ տարբեր թեմաներով երկարաշունչ երկեր, որոնք առանձին հրատարակուելով կրնային գերքօյկներ ըլլալ:

Հանրագիտարանի խորք ու արժէք ունեցող տարեգիրքը կը բացուի խմբագրականով, հանդէսը խմբագրած միաբան վարդապետին՝ հայր Վահան Օհանեանի գրիչով: Տեղ տրուած է հայրենի եւ ըսփիւռքահայ գրողներու: Անոնք անդրադարձած են հայ եւ իտալացի ժողովուրդներու մշակութային, ազգային ու պատմական հարցերուն, առընչուած՝ հայ ժողովուրդի մշակութային ու պատմական կեանքին: Հանդէսին առաջին գրութիւնը նամականի մըն է՝ հայրերի դրպէտ – բանաստեղծ Գուրգէն Մահարիի եւ լիբանանահայ գրող եւ կրթական մշակ Գրիգոր Շահինեանի միջեւ փոխանակուած:

Հայագիտական երկերու հարուստ բովանդակութեամբ այս հանդէսին էջերը յագեցած են ուսանելի թեմաներ արծարծող երկարաշունչ յօդուածներով: Աչխատակիցները ներկայացուցած են չահեկան ուսումնասիրութիւններ՝ հայ թէ օտար արժէքներու մասին, իրենց գրառումները դրոշմելով աղբիւրագիտական վաւերագրութեամբ: Նման հատորներ անչուշտ ճակատագրուած են մանագիտական պրպտումներով հետաքրքրուած ընթերցողներու: Իւրաքանչիւր յօդուած ունի իր իւրայատուկ կշիռը, ինչ որ կ'արժեւորէ հատատիտոր հատորին լոյս ընծայումը:

Բովանդակութեան սիւնակն իսկ բաւ է համոզելու տարուած երկարաշունչ աշխատանքի արժանիքներով: Սակայն տեսական գործազրկութիւնը եւ ընտանիքի հոգսերը մի կերպ հոգալու ծանր պայմանների ստիպումով հայ երիտասարդ կանանց ու աղջիկների մի մասը՝ եւ ասեմ հարիւրներով, դուք ճշդէք՝ տասնեակ հազարներով, ահա տարիներ չարունակ թափառում են եւ իր ու իր ընտանիքի հացի խնդիրներն առեւտրով, մարմնավաճառութեամբ եւ սպասարկման տարբեր ոլորտներում աշխատելով լուծում օտար երկրներում (Արաբական Էմիրութիւններ, Թուրքիա, Իսրաէլ, Եւրոպա): Արդեօք այս անպատուաբեր խնդրի վերացման համար ունե՞նք պետական ու ազգային իրական ծրագրեր... Արդեօք մենք ամօթ զգո՞ւմ ենք... Պետական, ազգային ամօթ...

Մէկ այլ խնդիր: Մենք հպարտանում ենք (եւ արդարեւ էլ այդպէս էր), որ դրագէտ ու զրաւէր, մշակութասէր ժողովուրդ ենք: Սակայն թոյլ տուէք հարցնել, թէ այդ ինչպէ՞ս եղաւ, ո՞ւմ չոցացած ձեռքերով էր, որ Երեւան քաղաքում եւ շրջաններում գրեթէ վերացան գրախանութները, իսկ գրադարաններն էլ ահա 15 տարի է (բացառութեամբ երեւանի մէկ-երկու գրադարաններից)՝ չեն համալրւում նոր լոյս տեսած գրքերով, ամսագրերով, թերթերով: Երեւանում տպագրուող 100–300 օրինակներով գրականութիւնն ու մամուլն էլ Երեւանից բացի չի հասնում կամ գրեթէ չի հասնում մարզերն ու գիւղերը: Աւելնք գրա անհրաժեշտութիւնն էլ չկայ, քանի որ գիւղերում՝ հատուկենտ մարդկանցից բացի, ոչ ոքի այլեւս չի հետաքրքրում գիրն ու գրականութիւնը, մամուլը: Կատարեալ աւերակների (թէ ֆիզիքական եւ թէ բարոյական առումներով) են վերածուել գիւղական երբեմնի ակումբներն ու մշակութային օջախները...

(Մնացեալը յաջորդով)

Հարցազրոյցը վարեց՝
ՍԵՐԳԻՑ ԳԱԼՈՑԵԱՆ

«Ազգ» (Փետրուար 4)

— ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ —

ԱԹԷՆՔի մէջ, Յուլիսի 14ին եւ 15ին, կազմակերպութեամբ Հ.Ց.Դ. Գերազոյն Մարմնին, երկօրեայ խորհրդաժողով մը տեղի ունեցած է, որու մասնակցած են Եւրոպայի Հ.Ց.Դ. կեդրոնական կոմիտէները եւ Հայ Դատի յանձնախումբերու անդամները 10 երկիրներէ՝ Ֆրանսա, Իտալիա, Պելժիա, Կիպրոս, Անգլիա, Հոլանտա, Աւստրիա, Գերմանիա, Հայաստան եւ Յունաստան: Բիւրոյի կողմէ ներկայ եղած են Հրանդ Մարգարեան, Կարօ Արմէնեան, Յակոբ Տէր Մկրտչեան եւ Մկրտիչ Մկրտիչեան: Հայաստանէն ներկայ եղած է Գերագոյն Մարմնի ներկայացուցիչ Արմէն Ռուստամեան, իսկ Հայ Դատի Մերձին Արեւելքի գրասենեակի պատասխանատու Վերա Եպրուպեան: Իբրեւ հիւրընկալող երկիր, Յունաստանէն ներկայ եղած են Աւիհէկի եւ հիւսային Յունաստանի կոմիտէներէն ընկերները, Հայ Դատի Յանձնախումբի ընկերները, Երիտասարդականի Կեդրոնական Վարչութիւնը եւ "Ազատ Օր"ի ներկայացուցիչը: Օրակարգի նիւթը եղած է Հայ Դատը եւ բոլոր զեկուցաբերները կատարած են իրենց ներկայացումները: Շօշափուած են բազմաթիւ հարցեր, որոնք հիմնականօրէն կը վերաբերէին Եւրոպայի Հայութեան, բայց եղած են նաեւ հարցեր ամբողջ Հայութեան մասին: Այս առթիւ, ժողովի դիւանը հաղորդագրութիւն մը հրապարակած է, ուր կը նշուին գլխաւորաբար երեք կէտեր· – ա) արժեւորում երիտասարդութեան դերակատարութեան, բ) Եւրոպայի հայկական կառոյցները աւելի ազդեցիկ դարձնել, գ) քարոզչական եւ յարաբերական աշխատանքները աշխուժացնել, որպէսզի Թուրքիոյ անդամակցութեան նախապայմաններէն ըլլայ Հայոց Ցեղասպանութեան ճանաչումը:

***

ԼՈՆՏՈՆի "Կոմիտաս" հիմնարկը Ողջակէզի ոգեկոչումի օրը նշած է Հայկական Ցեղասպանութեան նիւթով չուէտական երկու ֆիլմի ցուցադրութեամբ: Մէկը "Դէպի Արարատ"ն է, միւսը՝ "Կ'ատեմ Հունները – Վերջին վերապրողը": Ներկայ գտնուած է առաջին հեղինակին՝ Սիւզան Խարատեան (Շուէյտ) որ հրատարակիչ կարէթ Իվանի ու նախաձեռնարկ հիմնարկէն պատմաբան Արա Սարաֆեանի հետ պատասխանած է լրագրաններուն հարցումներուն: Ներկաներուն մէջ ուշագրաւ եղած է ոչ-հայ երիտասարդներու կարեւոր համեմատութիւնը:

ՕՐԱԻԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՄԱՄՈՒԼ-ԲԱՆԱԿ ԶԱՐՄԱՆԱԼԻ ԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

2003ի գարնան երբ անգլեամերիկեան զօրքերը կը պատրաստուէին Իրաք մտնել վերջ տալու համար Ս. Հիւսէյնի իշխանութեան, բազմաթիւ նիւթեր չհապճրզռուեցան պատի մի ջազպայլին լրատուէնեբէն· առաջինը զանգուածային բնաջնջումի զէնքերն էին, որոնք կ'ըսուէր թէ կը պահականէին իրաքցի մենատիրոջ: Ամերիկեան չատ մը թերթեր ոչ մէկ կասկած յայտնեցին Իրաքի խաղաղութեան սպառնալիքի քնոյթին որուն վրայ կը չեշտէր Սպիտակ Տունը: Այդ կեցուածքն ալ զիրենք առաջնորդեց առանց այլեւայլի զօրավիզ կանգնելու պատերազմին: Ու բոլոր լրատուէնեբուն համար հիմնական հարց էր գինեալ գործողութիւններու գեանին վրայ ունենալ իրենց թղթակիցները:

Այդ ձգտումը հիմնուած էր Պարսից Ծոցի առաջին պատերազմին (1990–91) լրատուէնեբու վիճակած ձախողութեան վրայ: Այդ նախընթացին լրագրողները վերածուած էին դաշնակից ուժերու մէկ բանբերին, քանի որ տեղւոյն վրայ չէին ու կը զրէին, կ'ըսէին գինուորական պատասխանատուներու ըսածները:

Այս անգամ ամերիկեան կարեւոր լրատուէնները հաւանեցան կռուող միաւորներուն ընկերացնել իրենց լրագրողները որպէսզի անոնք ականատես ըլլային կատարուած գործողութիւններուն: Վերջերս հրապարակուած է 2003 Մայիս – 2004 Ապրիլի կացութեան մասին խորհրդապահական տեղեկագիր մը ուր ներքին յարաբերութիւնը կը պատմուի լրագրողներու եւ զօրքերու միջեւ:

Մինչ լրագրողներու մեծ մասը կը հաւաստէր թէ անկախօրէն կը չարժի իր զրած թղթակցութիւններուն, քաշած նըկարներուն մէջ, տեղեկագիրը քիչ մը տարբեր բան կ'ըսէ· չատ մը լրագրողներ յաճախ գինուորական պատասխանատուներէ կը խնդրէին կարդալ, կամ ակնարկ մը նետել իրենց գրածին, ստուգելու համար պարունակութեան ճշմարտութիւնը: Գրաքննութեան պարագայ յայտնուած չըլլալով հանդերձ, աշխատանքի այդ կերպը լրագրողին անկախութեան մասին հարցականներու ծնունդ կու տայ: Զարմանալի չի թուիր ուստի որ փէնթակոնը յաջողութիւն նկատէ զօրքին կազմին մէջ ընդգրկուած այդ լրագրողներուն աշխատանքը:

Գինուորականները այնքան տպաւորած են այդ լրագրողներուն որակէն որ իրենց միաւորներուն մէջ լրագրող չունեցող պատասխանատուները ցաւ յայտնած են, քանի որ չեն կրցած նոյն ուշադրութիւնը դրաւել:

Գինուորական – լրագրող գործակցութիւնը այնքա՞ն սերտ եղած է որ յաճախ գինուորական պատասխանատուներ լրագրողներուն օգնելու համար խորհրդապահական տեղեկութիւններ ալ հաղորդած են: Միայն թէ մօտ 700 լրագրողներուն մեծ մասը պաղտատի անկումէն ետք ետ կանչուած են իրենց խմբագրութիւններուն կողմէ ու գինուորական իշխանութիւնները կ'ափսոսան որ անոնք Իրաքի վերակառուցումին առընչուած կարեւոր յաջողութիւնները չկրցան հարկաւոր ձեւով ցոլացնել:

Ընդհանուր առումով դրական արժեւորում գտած այս գործակցութիւնը, կը նախատեսուի որ յառաջիկայի աւելի զարգանայ, եթէ նոյնիսկ թերահաւատութիւն կը ներշնչէ որոշ շրջանակներու:

ՔԱՂՀԱՆ

խաւանքին, խմբագրութեան, սրբագրողներուն, աշխատակցութեան կապը պահպանելու ջանքերուն: Ցիշատակելի յօդուածներ են Մխիթարեան կարգ մը եւ րախտաչատ վարդապետներու կեանքին ու գործին նուիրուած ուսումնասիրական աշխատանքները: Կը հանդիպինք ծանօթ թէ անծանօթ անուններու, որոնց հետ ծանօթանալու առիթներ ստեղծած է "Բազմավէպ"ի այս տարեգիրքը: Օրինակ՝ բանաստեղծ Զուլալ Գազանճեանի գրիչէն կը կարդանք մատենագիր Կորիւնի "Վարք Մաշտոցի" ուսումնասիրական երկը· սա արդէն կ'արժեւորէ հայ գիրերու դիւտին 1600ամեակի դարադարձային նշումը:

Յակոբ Կիւլլիւճեան ներկայացուցած է "Նարեկացիի Մատեանը՝ խօսքի պատարագ" երկասիրութիւնը:

Ռաֆայէլ Համբարձումեանէն կը կարդանք "Գարեգին Ժ.ի եւ վկայաբանութիւնը խորհրդային տանջարաններում": Արտակ Մազալեանի գրիչով կը կարդանք յոյժ չահեկան յօդուած մը՝ մեր օրերուն յատուկ պատմագիտական սեւեռումով արձանագրուած· "Արցախի Մելիքական տներու տոհմածառերը":

Վարդան Մատթէոսեան հակած է "Սանթիակօ տէ Գոմփոստելա եւ Հայերը" թեմային վրայ: Նիւթ մը, որ հետաքրքրած է հայ ուսումնասիրողները:

Ճիուղեվիփէ Մունարինի արձարծած է իտալերէնով՝ Յունուար 6ին Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ Քրիստոսի Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան օրը կատարուած մկրտութեան ջրօրհնէքը:

Ե. Թ. Ներսէսեան գրած է "Կիլիկեան Հայաստանի Օշին Թագաւորին (1208 – 1220) դրամները" յօդուածը:

Շողիկ Ոսկանեան անդրադարձած է դաստիարակչական քնոյթի հարցի մը՝ գրելով "Կրօնաբարոյական եւ մտաւոր – դաղափարական դաստիարակութեան հարցերը արեւմտահայ դասական մանկավարժների հայեացքներում (1850 – 1915 Թուականներ)":

Հ. Սերոբ Վրդ. Զամուրլեան անդրադարձած է աստուածաբանական թեմայի մը· "Դաւանական սահմանադրութիւն աստուածային յայտնութեան մասին":

Մարքօ Պայիս անգլերէնով գրած է պատմական ուսումնասիրութիւն մը՝ "Կովկասեան Ալպանիոյ հարաւային սահմանը (ԿԱ. Ա. դար – ՔԵ. Բ. դար)":

Ռոմանոս Սահակեան. "Բանաստեղծի անճնական ճակատագիրը իր ստեղծագործութեան մէջ":

Վրէժ Վարդանեան. "Գրիգոր Մագիստրոսի քաղաքական հաւատամքը":

Արփի Վարդումեան. "Ուշ միջնադարեան հոգեւոր երաժշտութեան Վենետիկի դպրոցին ըստ Հ. Ղեւոնդ Վրդ. Տայեանի ձայնագրեալ Շարականոցի":

Ռուբան Տէր Գրիգորեան գրած է "Մխիթարեան միաբանութեան արժանի զաւակը" խորագիրով յօդուած մը:

Գէորգ Տէր Վարդանեան երկով մը կ'ոգեկոչէ "Պատմութիւն վարուց Հ. Պօղոս Վարդապետի Մէհէրեան, չարագրեալ յիւրմէ 1811, Վենետիկ, ի վանս սրբոյն Ղազարու":

Հանդէսին վերջին քանի էջերուն մէջ գրուած են երկու գրախօսականներ՝ Վարդան Մաթէոսեանի գրիչով· "Հայաստանի պատմութեան նիւթեր կեդրոնական Եւրոպայի դիւաններում", Սարգիս Խաչենց հրատարակչութիւն, Երեւան, 2001: "Հրաչեայ Ա.ճառեան, նամակները", աշխատասիրութեամբ Քնարիկ Ա.ճառեանի եւ Մելանիա Եղիազարեանի, Երեւան, Սարգիս Խաչենց հրատարակչութիւն, 2001:

Երկու գիրքի գրախօսական գրած է ճիուզեփէ Մունարինի· "Հայերը պատմութեան եւ մշակոյթի մէջ", Անահիտ Ներսէսեան, Պուքրէշ, 2003:

"Խօսք մը հայ եւ արեւելեան ծէսերու մասին", Զարեհ Ծ. Վրդ. Պարոնեան, Ռումանիա, 2003:

Բծախնդրութեամբ, իւրաքանչիւր երկի աւարտին անգլերէն ամփոփ բացատրութիւններով պատրաստուած եւ խմբագրուած հայագիտական հանդէս մը, որ կը ներկայացուի ընթերցողին: Կոթողական աշխատասիրութիւն մը՝ արժանի ընթերցման:

ՇԱՀԱՆԴՈՒԽՏ

ԱՐՏՈՅՏՆԵՐՈՒ ԱԳԱՐԱԿԸ

ԱՆԹՈՆԻԱ ԱՐՍԼԱՆ

Թարգմանեց՝
ՎԱՉԳԷՆ ԲԱՄՊԱԿԵԱՆ

ՄԱՍ ԱՌԱՋԻՆ

ՍՄԲԱՏ ՀՕՐԵՂԲԱՑՐԸ

Մինչդեռ, Լէզլի եւ Սուրէն քէթերնին կը կախեն: Զեն ուզեր խանգարուիլ· Լէզլի՝ որովհետեւ ճաշէն առաջ արդէն անգամ մը դուրս ելաւ իր պահարանին տակէն, իսկ Սուրէն՝ որովհետեւ վախի եւ վախուտի անզսպելի դողէ մը տարուած եւ հսկայ ոստայնի մը պրկուելուն զգացումին տակն է: Պիտի ուզէր, պիտի ուզէր ձիու մը վրայ ելլել, սուրը բարձր բռնած, մեծ հերոսներէն մէկը ըլլալ· Սասնայ Դաւիթը, Վարդան Մամիկոնեանը... Սրտի մէջ պիտի ուզէր նաեւ փախչիլ առանձին այս փոքր աշխարհէն որմէ բա՛ մը չի հասկնար եւ պատերուն վրայէ չուքերը չի տեսներ...

Բայց Շուշանիկ մրրիկի մը պէս է այս երեկոյ: Նոյնիսկ Մատամ Նուարդը ածապարանօք կը հագուի եւ կառքին վրայ կ'ելլէ Աղնիւին, վերոնին եւ տղոց հետ: Շուշանիկ Ալբաքսիին, ճաշերուն եւ միւսներուն հետ կը բարձրանայ երկրորդ կառքին վրայ: Տէր Իսահակը, մտածելով որ կը խանգարէ, տունը ձգեց իր կինը: Երկու հիւան եղբայրները որ եկեղեցւոյ գըմբէթին գործը լմնցուցին եւ երկու օրէն Ամերիկա պիտի մեկնին, կառապանի դիրին մէջն են: Ասիկա իրենց հրաժեշտի հանդէսն է, չիշ մը հին քոնեակ եւ պարելու համար նուագարաններ բերին:

Հայկական թաղամասի ճնշիչ լռութեան մէջ, այս ուրախ խումբը ճամբայ կ'ելլէ եւ ընդոստ գինացքով, կուսակալութեան առջեւէն ացնելով, ուրախութեան մտածումներով կ'ընթանայ:

Ճամբորդներէն ոչ մէկը իրօք կը հետաքրքրուի ներկայանալու հրահանգը: Իրենց միջեւ ընտանիքի պետեր չկան, բացի երկու հիւան եղբայրներէն, որոնք արդէն ինքզինքին օտար կը նկատեն, իսկ քահանան, Տէր Իսահակը, կապ չունի հրահանգին հետ որովհետեւ Յոյն է: Սովորականէն աւելի մեծ թիւով թուրք պահակները որ կեցած են կուսակալութեան առջեւ, չեն հաւատար իրենց աչքերուն:

Անոնցմէ երկու հոգի կը վազեն ներս լուր տալու համար տեղակալ Իսմայիլ Գիզիլճիքի, մայրաքաղաքէն նոր հասած սպային որ հրամանատարն է Ջոկատին, որուն անդամները քաղաքի բնակիչ ըլլալով կը ճանչնան կառապանները եւ կառքերը, դիւրաւ կը կռահեն անոնց ո՛ր կողմ երթալը, հետեւաբար զանոնք ուր գտնելը:

«Այս չուները կը գրգռե՞ն»: «Կ'երթան զուարճանալու իրենց ամարանոցը»: «Անամօթնե՛ր, դաւաճաննե՛ր»: Այդ երկուքը, չատ կասկածելի նախանձախնդրութեամբ, իրարմով կը գրգռուին: Կը մտածեն անպահապան ձգուած տունները կողոպտելու, ժպտուն աչքերով աղջիկներուն հեռանկարներուն մասին... Բայց ամէն պարագայի, առանձին չեն կրնար այդ նախաձեռնութիւնը առնել:

Բայց տեղակալը իթթիհատական մըն է, զարդացած անձ մը, քաղաքագնակ, ասպարէզի մարդ որ կը ջանայ իր դործունէութեամբ իր մեծերուն ուշադրութեան արժանի ըլլալ: Հայերու հաւաքի հրամանները արդէն ղրկուած են եւ ինք տեղեակ է թէ անոնք ինչպէս պիտի վերջանան: Ո՞ւր կ'երթայ այս ընտանիքը, բա՞ն մը կը դաւադրեն: Ո՞վ են այս մարդերը: Ո՞ւր կ'երթան այս կառքերը; Այս հարցումներուն զրգռուած ձայնով բացատրութիւն կու տան երկու զինուորները: «Սրտոյներու Ազգա՞կը, ջրվէժներու մօ՞տ»: Իր սպասած առիթն է, պէտք է օգտուիլ, առանց բաժնելու փառքը ուրիշի հետ: Քիչ մը երեւակայութիւն, քիչ մը նախաձեռնութիւն... սա կամ նա ձեւով մօտ տաճկէն ազատ ասպարէզ պիտի ունենան... եւ այս անձերը այնքա՛ն անպատկառ, արդէն ոչնչանալու պատրաստուած, ամէնուն եւ ոչ մէկուն պատկանող ապրանք... Այսպիսի պարագայի մը միջամտելը կրնայ դաս մը ըլլալ եւ միեւնոյն ատեն զբօսանք:

Այսպէս, Իսմայիլ կուտայ իր որոշումը: Իր ստորադասեալին՝ բարի մարդ մը որ չատ հարցումներ չուղղեր, կը յանձնէ ջոկատին պատասխանատուութիւնը եւ երկու զինուորներուն հետ, որ իրեն պէտք ունեցած բացատրութիւնները տուին, զօրանոց կը վազէ եւ տասը ուրիչ կամաւորներ կը պահանջէ ըմբոստներ պատժելու համար, անոնց հատուցում խոստանալով: Եւ իր խուրձին հետ կը զինուի եւ ձիերուն վրայ կը ցատքեն:

«Եկէք ինծի հետ» կ'ըսէ չոր ձայնով «պիտի զուարճանանք: Բայց աղմուկ մի՛ հանէք քաղաքէն դուրս ելած ատեն: Ոչ մէկը կ'ուզենք սարսափի մատնել»: Այսպէսով, զուարթ կառքերուն մեկնումէն մէկ ժամ ետքը, նոյն ճամբայէն կ'երթան նաեւ հաւաքուած տասներեք զինուորները, լուռ, մահախոստում:

Բայց Արսինէ, քուրջ վաճառող չատ տարիքոտ կինը, ամէն բան կը դիտէ: Երկու ժամ առաջ Իսմէնէին հետ տեսնուեցաւ եւ իրարու քանի մը բաներ փոխանցին:

(Շար· 40)

ՏԵՂԱՐՆԵՐՆԴԱՌԱՋ

Ա. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ–ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻՋ

ԵԿԱՑՔ ՏՕՆԵՍՑՈՒԻՔ
Զխառասնօրեայ գալուստն ի տաճարն

Տեառն մերոյ եւ Փրկչին
Յիսուսի Քրիստոսի

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, փետրուար 13
Երեկոյեան ժամերգութիւն
եւ Նախատօնակ
Սկիզբ ժամերգութեանց ժամը 17ին։

Աղբաստան եւ Մոմավառութիւն։
ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ, փետրուար 14
Տօն Զխառասնօրեայ գալուստն ի տաճարն

Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 8·30ին,
Պատարագ՝ ժամը 10ին։

ԴԻՒԱՆ ՄԱՃՔ ՏԱՃԱՐԻ

*
**

ՍՈՒՐԲ ՅԱԿՈԲ–ԼԻՈՆ

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, փետրուար 13
Տեառնընդառաջի նախատօնակ, Աղբաս-
տան եւ Մոմավառութիւն ժամը 16ին։

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ, փետրուար 14
Խորանին վարագոյրը բաց պատարագ՝
ժամը 10ին։

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ՆՈՐՎԱՆ ԵՊԻՍԿ. ՋԱՔԱՐԵԱՆ
Հայր. Պատուիրակի Փոխանորդ
Լիոնի եւ Շրջակայից

Ա. ՅԱԿՈԲ – ԼԻՈՆ

ՍՈՒՐԲ ՍԱՐԳԻՍ
ՇԱԲԱԹ, փետրուար 11·

Տօն Է Սուրբ Սարգիսի

Այս առթիւ Լիոնի Ս. Յակոբ Մայր
եկեղեցւոյ մէջ պատարագ կը մատուցուի
առաւօտեան ժամը 10ին։

Կը պատարագէ՝
ԻՍԱՀԱԿ Ա. ՔՀՆԱ. ՀԷՔԻՄԵԱՆ

La
MASON ARMENIENNE
DE LA JEUNESSE ET DE LA CULTURE
DE MARSEILLE
et la
Croix Bleue des Arméniens de France
organisent
une
CONFERENCE — DEBAT
avec PROJECTION

«Les Arméniens du Djavakhk (Géorgie)»

par HILDA TCHOBOYAN
Présidente de la Fédération
Euro-Arménienne pour la Justice
et la Démocratie

Aujourd'hui, plus que jamais
les Arméniens du Djavakhétie
sont menacés :
— dans leur vie quotidienne;
— dans leur identité;
— dans leur avenir.

le Samedi 11 février à 18 heures 30

12-14 rue Saint-Bazile — 13001 Marseille
☎ 04. 91. 50. 15. 09

Association
Arménienne
d'Aide Sociale
A.A.A.S.
Reconnue d'utilité publique
par décret du 8 juin 1956

ՎԵՐԱԴԱՐՁ ԴԷՊԻ ԱԿՈՒՆՔՆԵՐ

2005 Նոյեմբեր 15ին Ը. Ο. Հ. Ընկերակցութիւնը թացաւ իր նոր կեդրոնատեղին, Ֆրանսայի մէջ ապրող ապաստանի դիմումը մերժուած եւ ապօրինի կացութեան մէջ գտնուող Հայերուն համար։

Գրասենեակիս աշխատակազմը սիրով կ'ընդառաջէ եւ կը տրամադրէ բարոյական ու դրամական աջակցութիւն եւ ցոյց կու տայ մասնագիտական տեղեկութիւններ բոլոր այն անձերուն, որոնք կ'ուզեն վերադառնալ Հայաստան եւ հոն լծուիլ նոր կեանքի մը։

Հայաստանի մէջ եւս կը շարունակէ ուղեկցիլ վերադարձողներուն եւ կ'օգնէ վերահաստատուելու գործընթացին, լծուելով փոքր ձեռնարկութիւն ստեղծելու հնարաւորութիւններ։

Սոյն ծրագիրը կ'իրագործուի ապաստանեալներուն յատկացուած Եւրոպայի Հիմնադրամի Ֆինանսաւորմամբ եւ համագործակցութեամբ Գաղթականութեան Ազգային Գործակալութեան։

Հասցէ՝
5 rue Marché Ordener —
75018 Paris
Métro : Guy Moquet (ligne 13)
Jules Joffrin (ligne 12)
☎ 01 42 63 32 45 / 01 48 78 02 99
Ընդունելութեան ժամ. –
Աշխատանքի օրերուն ժամը 10էն 18։

UCFAF
6 Cité du Wauxhall — 75010 Paris
Métro : République

Vendredi 17 février à 20h30

HOMMAGE
A
MISSAK MANOUCHIAN
pour le 100ème anniversaire
de sa naissance
et en présence de ses compagnons
d'armes
HENRI KARAYAN
et ARSENE TCHAKARIAN

Le Comité National du souvenir
«Missak Manouchian» remettra
un diplôme d'honneur aux descendants
ou ayant droits de résistants arméniens
en témoignage de reconnaissance

LA BATAILLE DU RAIL

de **René CLEMENT**
Grand Prix International
de la Mise en Scène

Film français (1946)
avec Jean Durant & Jacques Desagneaux
Musique : Yves Baudrier

— Entrée libre —

Հ.Մ.Ը.Մ.-ՖՐԱՆՍ

Հ.Մ.Ը.Մ. – Ֆրանսի վարչութիւնը կը վերակազմէ Միութեան չեփորախումբը (փաֆֆարը)։

Այս տարեբոլքին ֆանֆարի փորձերը տեղի կ'ունենան կիրակի օրերը, ժամը 13էն 15, "Դպրոցասէր" վարժարանէն ներս. Հասցէ՝

1 Boulevard du Nord —
93340 Le Raincy

ղեկավարութեամբ արհեստավարժ խմբապետ Պ. Եդուարդ Բարսեղեանի։

Ցաւելեալ մանրամասնութեան համար հեռաձայնել հետեւեալ թիւերուն՝
06·23·12·69·14 *կամ* 06·25·93·28·90։

Հ.Մ.Ը.Մ.–ՖՐԱՆՍԻ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

ՎԱՐԴԱՆԱՆՔ

կազմակերպութեամբ Վիէնի "Սեւան" մասնաճիւղին, Վարդանանց Զօրավարաց յիշատակութիւն Շաբաթ, փետրուար 11, ժամը 20·30ին, Վիէնի Մշակոյթի Տան մէջ։

Կը խօսի՝ ԱՆԱՀԻՏ ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆ։
–Մուտքը ազատ է–

□

Section «ASTRIG» d'Arnouville

Dîner - Dansant

La Croix Bleue des Arméniens de France section **«ASTRIG»** d'Arnouville organise un dîner dansant
le samedi 11 mars
à l'Espace AZNAVOUR à Arnouville
La soirée sera animée par
Adiss HARMANDIAN
Réservations
aux numéros suivants :
01 39 87 08 73 ou **01 39 85 12 35**

□

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Շրջ. Վարչութիւնը չորհակալութեամբ ստացած է Պէլֆոնթէնի կայանի յիսնամեակին կոչունքին առթիւ 3·000 եւրօ Տէր եւ Տիկին Սիսեռեանէ եւ 1·000 եւրօ Տէր եւ Տիկին Ենիդոմուշեանէ։

Prix du CDCA 2006

Le Prix du Comité de Défense de la Cause Arménienne récompense l'auteur d'un travail universitaire ayant abouti à l'obtention d'un diplôme durant l'année 2005.

■ Ce concurs vise à la promotion et au développement des études universitaires en France et dans les pays francophones d'Europe (Belgique, Luxembourg et Suisse) sur des sujets ayant **trait à l'Arménie ou aux Arméniens.**

■ Toutes les disciplines sont concernées : histoire, géographie, sociologie, économie, science de la vie et de la terre, arts, sciences politiques, sciences physiques, psychanalyse, architecture, cinéma etc...

■ Le concours est ouvert à tout étudiant titulaire d'un niveau BAC+4 (niveau maîtrise ou équivalent) à BAC+5 (Master, DEA, DESS ou équivalent).

■ Un jury pluridisciplinaire composé de chercheurs, professeurs et universitaires déterminera les trois œuvres jugées les meilleures tant sur le plan de l'originalité du thème que de la forme.

Cette année, trois prix récompenseront les meilleurs travaux :
1er Prix : 1 500 Euros
2ème Prix : 1 000 Euros
3ème Prix : 500 Euros

Inscription, remise des documents et des pièces justificatives avant le **31 mars 2006.** Réglement et formulaire d'inscription à retirer :

■ auprès du Comité de Défense de la Cause Arménienne (CDCA),
17 rue Bleue — 75009 Paris
Tél. : 01 44 83 07 02
Fax : 01 42 46 81 59

■ **sur le site :**
http://www.cdca.asso.fr

— LA SOURCE —
Centre de Vacances Evangélique Arménien

Sessions de Ski Février

Session N° 3 — du 18 au 25 février
Direction : Jean TEPELIAN — 4 rue des Pyes — 69680 Chassieu
☎ 04. 78. 90. 16. 66
Les arrivées ont lieu à partir de 14h. — Les départs ont lieu avant 10h.

COMBIEN? Adultes : Bâtiment A*: Semaine 270 Euros, journée: 41 Euros. Bâtiment B: Semaine: 232,40 Euros, journée: 35,30 Euros. — De 3 à 6 ans: Bâtiment A. Semaine: 162 Euros, jour:25 Euros. Bâtiment B: Semaine:142,80 Euros, jour: 21,40 Euros.—De 7 à 12 ans: Bâtiment A: Semaine: 203 Euros, jour: 31 Euros. Bâtiment B: Semaine: 179,70 Euros, jour: 26,70 Euros. — 13 ans et plus, étudiants: Bâtiment A: Semaine: 233 Euros, jour: 35,30 Euros. Bâtiment B: Semaine: 204 Euros, jour: 31 Euros

25% *de réduction sur le tarif enfant pour les enfants dormant dans la même chambre que leurs parents.*

A ceci, il faut rajouter la cotisation de membre adhérent: 10 Euros par an et par famille.

Il est conseillé aux skieurs de souscrire une assurance individuelle de type Europe Assistance ou Carte Neige.

* *Chambres de 2 ou 3 personnes avec lavabo, toilettes et douche.*

LA CATHEDRALE APOSTOLIQUE ARMENIENNE DE MARSEILLE
SERPOTZ TARKMANTCHATZ
organise

PAQUES A JERUSALEM

PELERINAGE
du lundi 17 avril au mercredi 26 avril
Le Dimanche de Pâques sera célébré le 23 avril
au Patriarcat Arménien de Jérusalem, d'après l'Ancien Calendrier

PRIX : 1 690,00 euros

Ce prix comprend :
Aller-Retour: Marseille — Tel-Aviv — Marseille • Les transferts aéroport - hôtel • Hôtel 4 étoiles «Christmas Hôtel» à Jérusalem, en pension complète • Les excursions et visites en autocar de luxe • Assurances.

Inscription obligatoire avant le 10 février 2006.
Acompte de 500 euros à verser par chèque à l'ordre de : «Jérusalem 2006».

Renseignements et réservations :
☎ 04 91 77 84 70 / 06 16 04 16 69 / 04 91 26 20 95 (le soir)

Visites : Nazareth, Capharnaüm, Tibériade, Mont Thabor, Mont Sion, Ghétsémani, Betléem, Eglise de la Sainte Vièrge, Vieille ville de Jérusalem, Saint-Sépulcre, Jérico, Mer morte, Mont des Oliviers.

Commémoration du 24 avril 1915 avec la Communauté Arménienne de Jérusalem.

Attention : validité du passeport : minimum 6 mois.

Imprimé sur les Presses
du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

ՇԱԲԱԹ - ԿԻՐԱԿԻ
ՓԵՏՐՈՒԱՐ 11-12
SAMEDI-DIMANCHE
11-12 FEVRIER
2006

LE NUMERO: 1,20 €

ՀԱՅԱՉԱՆ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884 - 1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթաթերթի առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

81ՐԴ ՏԱՐԻ - ԹԻՒ 21.389 — Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN — 81e ANNEE — N° 21.389

ՄԱՄՈՒԼ

«LIBERATION»

(10 février)

HAUT-KARABAGH, UN PAYS QUI FAIT MINE D'ETRE INDEPENDANT

Ռ. Ֆոչարեանի Փարիզ ժամանումը եւ Ալիեւի հետ խօսակցութիւնները առիթ են որ տեղական մամուլն ալ հարցը կըրկին արծարծէ:

Լիպերասիոնի թղթակիցը (Լօրէնն Միյօ) կը նկարագրէ իր ժամանումը Ստեփանակերտ եւ առաջին տեսարանը իր ուշադրութիւնը կը գրաւէ: Լուսաւոր հըսկայ խաչ մը լերան մէջ խրած, ապա, նորոգուած ճամբաները: Հայաստան եւ հայկական Սփիւռքը շատ բան տուին վերաչինելու համար վեց տարուան պատերազմէն (1988 - 94) քարուքանդ եղած Ղարաբաղը:

Մինչ Ադրբեջանի եւ Հայաստանի նախագահները պիտի հանդիպին Րանպույէ, հոս, կը գրէ, տեղւոյն վրայ ոչ ոք կը հաւատայ որ համաձայնութիւն մը ի վերջոյ գտնուի: Կ'արձագանգէ նախագահ Ալիեւի կրկնած յայտարարութեան՝ "Ո՛չ այսօր, ո՛չ վաղը, ո՛չ ալ 100 տարիէն Ադրբեջան կ'ընդունի Ղարաբաղը Հայաստանի յանձնելու գաղափարը":

Ղարաբաղի Համալսարանի տեսուչը՝ Համլէթ Գրիգորեան, երկար բանակցութիւններէ ետք, հաւանած է արտայայտելու· "Որքան ատեն որ այս աշխարհի վրայ ենք, 1000 ուրիշ նախագահ Ալիեւներու օրով ալ, Ղարաբաղը Ադրբեջանի մաս չի կազմեր":

Յօդուածագիրը պատմականը կ'ընէ համալսարանին, որ այսօր 5300 ուսանող ունի եւ 300 դասախօս, բայց դժուար պայմաններու մէջ կ'աշխատին: Նոր չէնք մը չինութեան մէջ է, բայց չնորհուած վկայականները "Պետութեան այս համալսարան"ին (չակերտը Լիպերասիոնին կը պատկանի) չեն ընդունուած արտասահման: Ու, կ'աւելցնէ թերթին աշխատակիցը, ուսանողները դժգոհ են եւ ասոր պատճառը կը պոռթկայ·– "Ի՞նչ է ապրուստի ուղածը: Մեզ ահաբեկիչի՞ վերածել փոխանակ գիտնականի": Ռուսերէնի փրոֆեսէօրն ալ՝ Նունէ աւելի յստակ է· – "Քրիստոնեայ փոքրիկ հողաշերտ մըն ենք մահմետականներով չրջապատուած: Չէ՞ք հասկնար, որ չենք կրնար լքել զայն":

15 տարուան անկախութենէն ետք, Ղարաբաղ միշտ անելի մէջ է եւ դժուար է օրը օրին ապրիլ: Թղթակիցը կը գրէ թէ 137 հազար բնակիչ ունեցող այս փոքրիկ Հանրապետութիւնը, որպէսզի անկախ թուի, իր նախագահն ու վարչապետը ունի, որոնք այնքան զբաղած էին, որ մերժեցին որեւէ հարցազրոյց եւ 33 երեսփոխանով Խորհրդարան մը:

Ու Լ. Միյօ կ'անդրադառնայ նաեւ այլ երեւոյթի մը՝ պիզնէսը, որմէ կ'օգտուի փոքր խումբ մը: Անոնցմէ մէկը կը բացատրէ իր ունեցած դրամին աղբիւրը՝ "Ջանք որ լաւ տեղն էի, լաւ պահուն", ապահովութիւն տալով որ պատերազմին չնորհիւ չէ հարստացած: Աղջնակ մը կը պատմէ որ 1989ին Բաքուէն փախած է, երբ տեսած է որ իր հայ դրացիները ծոմ կը նետուէին, 13 տարեկան աղջիկ մը կը բռնաբարուէր...:

Թերթը, առանձին կ'անդրադառնայ Րանպույէի հանդիպումին: Շերտաք հոն պիտի ընդունի երկու նախագահները յուսալով որ լուծում մը պիտի գտնուի քանի տարի տեւող այս հակամարտութեան: Ապա, երկու նախագահները առանձին պիտի չանան սահմանել բանակցուած լուծումի մը սկզբունքները:

*
**

«LE FIGARO»

(10 février)

ESPOIR DE PAIX A PARIS POUR LE HAUT-KARABAGH

Ֆապրիս Նոտէ-Լանկլուա բաւական երկարօրէն կ'անդրադառնայ նոյն հարցին, ծանրանալով Րանպույէի հանդիպումին վրայ եւ Շերտաքի փորձերուն լուծումի մը յանգելու համար: Դէպքերուն պատմականը կ'ընէ 1988էն ի վեր եւ այդ թուականէն սկսեալ Ադրբեջանի Հայերուն ջարդը, ապա՝ պատերազմը որ երեսուն հազար զոհ խլած է: Այսօր, կը գրէ աշխատակիցը, 150 հազար Հայեր կ'ապրին Լ. Ղարաբաղ, որ կը տակայ չնորհիւ մասամբ հայկական Սփիւռքին: Բաքու կը մերժէ բանակցիլ Ղարաբաղի ներկայացուցիչներուն հետ եւ նախապայման կը դնէ իր հողային ամբողջականութեան ճանաչումը: Յօդուածագրին համար, համաձայնութեան բանալիները կը մնան Մոսկուա կը գտնուի: Շատեր կը խորհին որ Կրեմլինը կը հրահրէ հակամարտութիւնը: Երկու կողմերուն ալ զէնք չի՛ տար: Եւ կարգադրութեան մը պարագային, երկու Պետութիւններն ալ կը հետանան ռուսական ճնշումէն: Ու եզրակացութեան մէջ յօդուածագիրը կը գրէ· – "Ինչ կը վերաբերի Ֆրանսայի, եթէ հայկական Սփիւռքի ծանրութիւնը պատմական կապ մը կը հաստատէ Փարիզի եւ Երեւանի միջեւ, Ադրբեջանի իր չահերն ալ արհամարհելի չեն: Թոթալ 5%ը ունի Պէ. Թէ. Սէ.ի ռազմագիտական նաւթուղին մատակարարող ընկերութեան, որ ադրբեջանական քարիւղը կը հասցնէ Միջերկրականի թրքական ափը, Վրաստանի ճամբով":

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊՈԼՍՈՑ մէկ սրճարանին մէջ, որ ռուսիկաններու հաւաքատեղին է, ռճրափորձ մը գործուած է փետրուար 9ին: Մէկ մեռեալ կայ եւ 16 վիրաւոր: Արարքին տէր եղած է քրտական գինեալ խմբակ մը՝ "Քիւրտիստանի ազատութեան բազէները":

ՖՐԱՆՍԱՑԻ նախարարապետը՝ Տ. տը Վիլբփէն, փետր. 9ին, Սահմանադրութեան 49-3 յօդուածը օգտագործեց, առանց վիճարկումի հաստատելու համար "կարելիութեանց հաւատարութեան" վերաբերող օրէնքը, ինչ որ ընդվզեցուց ձախը, որ արհամարհանք մը տեսաւ Ազգ. Ժողովին հանդէպ: Ընկերվարականներու անունով, Ֆր. Հոլանտ յայտարարեց որ փետրուար 16ին արգելքի քանաձեւ մը պիտի ներկայացնէ, որ անչուշտ դրական որեւէ արդիւնք չի կրնար տալ: Ան պէտք է ստորագրուի երեսփոխաններու մէկ տասներորդին կողմէ: Առնուազն, այլ խօսքով 57: Եթէ, բացարձակ մեծամասնութիւնը ձեռք ձգէ, նախարարապետը իր կառավարութեան հրաժարականը կը ներկայացնէ, ինչ որ չի կրնար պատահիլ, քանի այդ մեծամասնութիւնը ԻԻ. ԷՄ. ՓԼ.ի ձեռքն է:

ՍՊԱՆԻԱ իր այցելութեան առթիւ Պուտին յայտարարած է որ Մոսկուա պիտի

(Շար.ը Դ· էջ)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՁԱԿԱՏ

ՂԱՐԱԲԱՂԻ ՆՈՐ ՊԱՏԵՐԱԶՄ ՄԸ ԱՂԷՏ Կ'ԸՂՂԱՑ

ԱՄՆ-ու Բաքուի դեսպանը Ռ. Հարնիչ հեռատեսիլի հարցազրոյցի մը ըսած է թէ Հայաստանի ու Ադրբեջանի միջեւ Լեռնային Ղարաբաղի համար նոր պատերազմ մը աղէտ կ'ըլլայ ամբողջ Կովկասի համար: Եթէ բանակցութիւնները ձախողին ու նոր պատերազմ ծագի, մարդկային կորուստները կը գերազանցեն 90ականն թուականներու սկիզբին տեղի ունեցած պատերազմին զոհերուն թիւը· պատճառը այն է որ կողմերը անկէ ի վեր բազմապատկած են ռազմական իրենց կարողութիւնները: "Նոր պատերազմը երկու հզօր եւ լաւ դիրքաւորուած բանակի միջեւ բախում մը կ'ըլլայ" ըսած է Հարնիչ, աւելցնելով որ նոր պատերազմ մը կը հարուածէ Ադրբեջանի տնտեսական զարգացումը:

*
**

«ԱԶԱՏԱԳՐՈՒԱԾ ՏԱՐԱԾՔՆԵՐԻ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԵԱՆ» ԱԶԴԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Րանպույէի հանդիպումին նախօրեակին, փետրուար 9ին, բաւական խիստ ոճով յայտարարութիւն մը հրապարակած է "Ազատագրուած տարածքների պաշտպանութիւն" կազմակերպութիւնը: Հոն Հայաստանի իշխանութիւնը կը մեղադրուի Արցախի ազատագրուած տարածքները եւ այդ ընթացքին մէջ խօսքէն գործի անցնելու վերջին ծայր վտանգաւոր սահմանադիծին հասած ըլլալով:

Այդ սահմանագիծը կը կազմէ Րանպույէի բանակցային հանդիպումը որուն համար կ'ըսուի թէ արդէն համաձայնութիւն գոյացած է վերջին չրջանին "Յա-

ՊՈԼԻՍ

ՀՐԱՆԴ ՏԻՆՔ ԱՆՊԱՐՏ ՀՌՉԱԿՈՒԱԾ

"Ակօս" շաբաթաթերթի տնօրէնը Հ. Տինք որ թրքութեան ամարգանքով ամբաստանուած էր, փետրուար 9ին անպարտ հռչակուած է: Ամբաստանութեան պատճառ եղած էր 2002 փետրուարին Ուրֆայի մէջ ունեցած մէկ ելոյթը: Մինչեւ երեք տարի բանտարկութիւն պահանջուած էր այդ "յանցանք"ին համար:

Փետրուար 9ի դատավարութեան Հ. Տինք ներկայ չէ գտնուած, այլ ընթերցումը կատարուած է անոր գրասեր պաշտպանողական-բացատրականին որուն կ'անդրադառնանք յետագային: Դատաւորը արտայայտութեան ազատութեան մօտեցումով վճռած է որ անոր արտայայտութիւնը յանցանք նկատուելիք տարրեր չի պարունակեր:

նասիրաբար քարոզուած" հետեւեալ ըսկզբունքներուն չուրջ· ա) Ազատագրուած տարածքներու յանձնում Ադրբեջանին, բ) Հոն օտար ուժի փոխադրութիւն, գ) Արցախ (ներառեալ ազատագրուած տարածքները) կրկին բնակեցում Ադրբեջանցիներով, դ) Տարիներ ետք նախկին Լ.Ղ.ԻՄ-ի (Լեռնային Ղարաբաղի Ինքնավար Մարզ) տարածքին վրայ հանրաքուէի կազմակերպում, վերաբնակ Ադրբեջանցիներու ալ մասնակցութեամբ:

Յայտարարութեան հեղինակները այս կէտերուն տրուած համաձայնութիւնը կը նկատեն "Հայաստանի իշխանաւորներուն մասնակցութեամբ Արցախեան ազատամարտի դժուարին չաղթանակները դիւանագիտական խաչմուռուկ պարտութեան վերածելու արդէն երրորդ փորձ": *Ու պատրաստակամութիւն կը յայտնեն հակահայ նման նախաձեռնութեան ամէն փորձ ձախողեցնելու եւ ամէն ինչ ընելու որպէսզի նման փորձեր յետագային այլեւս չկրկնուին:*

C.C.A.F.

CONSEIL DE COORDINATION DES ORGANISATIONS ARMENIENNES DE FRANCE

COMMUNIQUE du CCAF

Le Conseil de Coordination des Organisations Arméniennes de France (CCAF) se félicite de la rencontre entre Monsieur Robert Kotcharian, Président de la République d'Arménie et Monsieur Ilham Aliev, Président de la République d'Azerbaïdjan, rencontre qui se déroule à Paris le vendredi 10 février sous l'égide de la France et à l'invitation du Président Jacques Chirac.

Le CCAF tient à rappeler son attachement aux valeurs de paix et de solidarité qui doivent unir tous les peuples et confirme une nouvelle fois son soutien total à l'Arménie et au Haut Karabagh comme il réaffirme son souhait de voir préservés les intérêts supérieurs du peuple arménien.

A cette occasion, il tient à souligner que les destructions systématiques des lieux de mémoire et du patrimoine culturel arméniens par les autorités azerbaïdjanaises sur le sol même de l'Azerbaïdjan sont une atteinte au patrimoine de l'Humanité et doivent être condamnées avec la dernière énergie par toutes les instances nationales et internationales. Le CCAF exige donc l'arrêt immédiat de ces exactions et la mise en place par la République d'Azerbaïdjan d'un processus de réparation.

A cet égard, la récente résolution du Parlement Européen sur la politique de voisinage de l'Union qui **«invite les autorités azerbaïdjanaises à mettre fin à la démolition de cimetières médiévaux arméniens et de croix historiques sculptées dans la pierre au sud du Nakhitchevan»** et les récentes prises de position du Ministre français des Affaires Etrangères à ce sujet sont de nature à confirmer l'importance fondamentale du préjudice causé. Le CCAF demande à toutes les formations politiques du Parlement Européen de voter une nouvelle résolution exigeant que soit mis fin à ces destructions intolérables de lieux de culture et de religion qui appartiennent désormais au patrimoine universel.

Le CCAF encourage toutes les actions condamnant ces atteintes à l'Histoire et à la mémoire d'un peuple et appelle tous les Arméniens de France, tous les défenseurs des valeurs de paix, de justice et de démocratie, à se rendre en nombre à la manifestation organisée par les trois partis politiques arméniens, le mardi 28 février à 18h30, devant l'ambassade d'Azerbaïdjan.

Paris, le 9 février 2006

ՀԱՐՑԱԶՐՈՅՑ ՊԱՏՄԱԲԱՆ-ՄՇԱԿՈՒԹԱԲԱՆ ԱՐԳԱՄ ԱՅՎԱԶԵԱՆԻ ՀԵՏ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Մէկ այլ երեւոյթ էլ նշեմ: Արդեօք մեզ ո՞վ է հրահրում ու պարտադրում այն արատաւոր քայլին դիմելու, որ Երեւանով մէկ մեր մեծահարուստներն ու միջին խաւի ներկայացուցիչներն իրենց արտադրական, ուսումնական, առեւտրական ու զանազան այլ միութիւնները ու ձեռնարկութիւնները, խանութներն ու ռեստորանները անուանակոչում են օտար անուանումներով՝ հազար ու մի «գրուպներով» ու «քենդիներով», «գոլդեանով» ու «հոլդինգներով», «քոլէջներով»... Էյ չիօսենք օտարալեզու ցուցանակների մասին... Մի՞թէ հայերէնն արդէն յարդի չէ մեր պետականութիւնում... քանզի մեր հեռուստաեթերներն ու ռատիոեթերները, մամուլը ուղղակի պայթում են օտարալեզու «գլոբալիզացիայով» եւ «օպտիմալիզացիայով», «էլիտայով» եւ նմանատիպ հարիւրաւոր այլ անուանումներով: Մի՞թէ բնական սէգ չէ համարել այն, որ հայերէն լեզուի անաղարտութեան պահպանման համար ստեղծուած «Լեզուի պետական տեսչութեան» խնդիրներից ամենադժուարը պէտք է լինի հէնց հայից, հայի աղաւաղումներից պահպանել հայերէնը:

Շերեփուկ – պետութիւն դարձած Երեւանում, մեր առօրեայ խօսակցութիւնների մէջ, արդէն սովորական երեւոյթ է դարձել «քցել», «քցող», «գործ կպցնել», կշիռքի վրայ ի յոյց դնել «մաքուր քաչ» ապրանքը ցուցադրել, թէ «ինքն է» եւ նմանատիպ բազմաթիւ այլ հասկացողութիւնները: Սրանք իրականում ոչ թէ բառեր են, այլ մարդկանց մէջ արդէն ձեւաւորուած – նստած հասկացութիւններ ու հոգեբանութիւն: Մեզնից շատերը բաւարարուած չեն վերջին տասնամեակի անցուդարձերով, տնտեսական եւ աղգային, պետութեան ներքին եւ արտաքին քաղաքականութեամբ: Մի մասն էլ, հիմնականում աշխատանք, կայք ու դիրք ունեցող կամ ձեռք բերած, բաւարարուած են եղածով, արբեցած այժմեան Հայաստանի եւ Սփիւռքի գոյավիճակով, մշակութային ձեռնարկներով, օտարերկրեայ գործիչների ասած–չասած, ժբխուած – մերժած յայտարարութիւններով: Մի մասը վարում է եղածը, պահել–պահպանելու քաղաքականութիւն, մի մասը՝ այն տապալելու ու վերափոխելու, ոմանք ռուսամէտ, ոմանք արեւմտամէտ, ոմանք էլ լարախաղացի կամ յարմարուողական քաղաքականութիւն: Ոմանք ասում են, թէ մեր ու մեր թիմակիցների դէմ խաղ չկայ (կարծէք ոչ թէ պետութիւն ու ժողովուրդ են դեկավարում, այլ սպորտային խաղ են խաղում), ոմանք էլ՝ «Հայաստանում տղամարդ չկայ», «Հայաստանում ոչ ոք չի կարող ինձ հետ պայմաններով խօսել»: Ոմանք էլ մէկ պայտին են խփում, մէկ՝ պայտամեխին: Ոմանք ազգային ինչքն ու կայքը սեփականաշնորհել, երկիրը մասնաւորեցուած թաղերի ու թաղամասերի, դիւղերի ու մարզերի, երթուղային գծերի, հիւրանոցների ու չուկաների վերածելուց յետոյ անցել են ապագայ դարին ասելով, թէ 21րդ դարը մերն է, հայի ու Հայաստանի դարթօնք ու վերելքի դար: Ախորժակներս այնքան մեծ է, որ տասնամեակների ու դարի էլ համաձայն չենք: Իւրաք չէ ասուած, որ ախորժակը ուտելուց է բացւում: Մի ժամանակ համաշխարհային ազդ էինք, հիմա էլ հազարամեակ սեփականաշնորհող: Մի հարցնող լինի, թէ այդ ինչպէ՞ս աղքատութեան մէջ տառապող 80–90 տոկոս ժողովրդով, Երեւանի աղբարկղները փորփրելու երազանքով մեր պիւղական սովալուկ մանուկներով ու պատանիներո՞վ, տոգիալական ու տընտեսական վատթարագոյն պայմաններից ելնելով աննդամթերք ու կենցաղային հագկարասիների գողութեան, բռնութիւնների, կողոպուտի ու սպանութիւնների յանցանքներով դատապարտուած, բերնէ բերան լցուած մեր բանտերի ու կալանավայրերի բազմահազար կին եւ տղամարդ ազատազրկուածներո՞վ, թէ՞ Երեւանի դիւերային պանդոկների, խաղատների քօղարկուած գործող հասարակաց տների, փողոցային մարմնավաճառների օր–օրի աճող զասո՞վ... Եթէ մեր հանրապետութեան ազգային համախառն արտադրանքը, լինչպէս ազդարարում են վիճակագրական պատկան մարմինները, տարեց տարի աճում է, նոյնիսկ երկանիշ թուերի է հասնում, ապա վերը թուարկածս եւ չթուարկածս բացասական ցուցանիշներն էլ պակաս չեն, եթէ ոչ գերակշռող եւ ստուերի պէս մեզ հետեւող, վարք ու բարքի տեսք ստացող: Շատերն էլ ծրագրեր են առաջարկում մեզ նախօսութեամբ, քանզի զանց է առնուած լսելու ու մտահոգուելու, մէկտեղուելու ու հաւաքական ուժ կազմելու օր ըստ օրէ անհետացող առաքինութիւնը: Խօսքը, մարդկային արժանապատուութիւնը, անցեալի մշակութային ժառանգութեան պահպանութեան խնդիրները մեր օրերում արժեզրկուած են: Ականիրթ եւ անուսում, ազազդային մարդուն այսօր կարելի է յարգել ու պատուել, արժեւորել սրբի ու ազգային գործչի տեղ, կամ էլ՝ հակառակը: Ում ուզում ես զովիր ու ժողովրդի գլխին դիր, կամ էլ ում ուզում ես փնովիր ու պատուազուրկ արա... ոչ ոք չի լսում, ոչ ոքի չի հետաքրքրում: Օրինակ Երեւանի տարածքի զբօսայդիներում, օվերայի չուրջը եւ բազմաթիւ այլ պատմական վայրերում կառուցուած ու կառուցուող չէնք ու շինութիւնների մասին ուզում ես կոկորդդ պատռիր, ուզում ես խմբովին ու ազդովին գոռա ու գոչիր... միեւնոյն է, ոչինչ էլ չի փոխւում: Այս արատաւոր երեւոյթը դատապարտելի են համարում թէ հանրապետութեան նախագահն ու Երեւանի քաղաքապետերը, թէ՛ հանրապետութեան դատախազն ու Ազգային ժողովի պատգամաւորները, թէ՛ ճարտարապետներն ու մտաւորականները, թէ՛ կառավարութեան անդամներն ու շարքային քաղաքացիները... Սակայն ոչ ոք չի կարողանում արգելել քաղքի դէմքն ու տեսքն աղաւաղող այս մեծ ու փոքրը շինութիւնների ի յայտ գալը: Չի կարողանում, քանզի տէրն ու իշխանութիւնը ոչ թէ իրենք են, այլ նորին գերազանցութիւն դրամակապոցները, որոնց առջեւ թուլանում են իշխանաւոր–աթոռապաշտների, պաշտօնապաշտների ոտքերն ու սրտերը:

Այսպիսի անցուդարձերի ժամանակ մարդիկ սովորաբար սկսում են ձեռնպահօրէն փիլիսոփայել եւ ասել, թէ այս ամէնը եւ նմանատիպ երեւոյթները աշխարհի համար նորութիւն չեն, կամ էլ նման արարքները կատարում են նաեւ այլ երկրներում եւ այլ ժողովուրդների մօտ եւս: Հակառ, դա այդպէս է: Սակայն եթէ այս ամէնը մեծաքանակ ժողովուրդների մօտ այնքան էլ էական նշանակութիւն չեն ունենում, ապա փոքրաքանակ ժողովուրդների համար, ինչպիսին այսօր հայ ժողովուրդն է ու Հայաստանի Հանրապետութիւնը, դա խիստ վտանգաւոր ու մտահոգիչ է: Անհրաժեշտ է լրջօրէն ու ամենայն պատասխանատուութեամբ մտածել, վասն ապագայի դործնական ու ծրագրուած տեւական աշխատանքներ կատարել երկրից հեռացած մէկ միլիոնից աւելի քնակչութեան եւ առհասարակ հայութեան ներդաղթ–մէկտեղուելու չօչափելի քայլերի ուղղութեամբ: Անհրաժեշտ է զուտ տեղական՝ հայաստանեան խնդիրների լուծումներից անցնել համահայկական ու համազգային, քնակչութեանը աշխատանք–աշխատատեղերով ապահովելու խնդիրներին: Անհրաժեշտ է հեռու եւ մօտիկ երկրներում գոյատեւող սփիւռքահայութեանը մէկտեղելու, հզօր ուժ ձեւաւորելու համար ունենալ մէկ–միասնական ծրագիր, որպէսզի սփիւռքահայ պոր ծարար անձանց, մեծահարուստների կարողութիւնները ներդրուեն ոչ միայն Երեւանում ու նրա մերձակայ վայրերում, այլեւ ողջ Հայաստանով մէկ: Իսկ այս ամէնի համար, անշուշտ, անհրաժեշտ է օրէնքի, կարգ ու կանոնի ազնուօրէն կիրառելու պետական ու հասարակական պատասխանատուութիւն: Ասել է, թէ ամէն մէկիցս պահանջւում է հայրենակերտումի գործի անսակարկ նուիրում, անշահախնդիր աշխատանք, աշխարհը ծագէ ծագ սիրուած հայութեան վարքագիծ ու գործելակերպ: Սրանք, անշուշտ, դժուարին, սակայն անհրաժեշտ ու միակ ուղիներն են: Իրական աշխարհում հրաշքներ տեղի չեն ունենում: Հրաշքներ իրականանում են միայն ու միայն տքնանքի, մտածուած ու խելամիտ աշխատանքի շնորհիւ:

◆ Ձեր մտահոգութիւններն, անշուշտ, տեղին են: Մեր թերթի էջերում այս խնդիրների վերաբերեալ բազմիցս անդրադարձել ենք: Այնուամենայնիւ, կարեւոր է Ձեր կատարած եւ կատարելիք աշխատանքները, մանաւանդ որ 1998–2005 թթ. հիմնովին աւերուեցին–կործանուեցին Նախիջեւանի հայկական յուշարձանները: Հրատարակման ի՞նչ աշխատանքներ ունէք պատրաստի, թուարկէք խնդրեմ: Գուցէ եւ մեր ընթերցողների մէջ եւս գտնուեն անձինք, գործարարներ, որոնք կ'ուզենայիք ակցել Ձեզ:

◆ Վերոնշեալ իմ մտահոգութիւնները յայտնի են բոլորին, եւ ես ոչ մի նոր բան չեմ աւելացրել: Ինչ վերաբերում է Ռուս ջինուորի ոդիսականին

Մի քանի տարի առաջ Ռուսաստանի Դաշնութեան նախագահ Վլադիմիր Պուտինը ասել էր, որ Ռուսաստանի մէջ ամէն տարի 30 հազար մարդ զոհւում է ճանապարհատրանսպորտային պատահարների հետեւանքով: Ռուսաստանի ներքին գործերի նախարարութիւնը հրապարակել է, որ 2005 թուականին ճանապարհատրանսպորտային պատահարների հետեւանքով զոհուել է 34 հազար 439 մարդ, իսկ 215 հազար 217 հոգի ստացել է տարբեր աստիճանի վնասուածքներ: Ռուսաստանի ներքին գործերի նախարարութեան տուեալներով՝

ՉԱՑՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՆՈՐ ՄԻՈՒԹԻՒՆ, ՆՈՐ ԹԱՓ

Մարսէյլ (Ցառագ)

Երկրորդ, երրորդ սերունդներու պատկանող կարգ մը անձեր որոնք կը բնակին կամ քնակած են ատենին Սէն Ժերմի արուարձանը եւ շրջակայքը, Անթուան Պետրոսեանի մղումով եւ թափով ուզեցին իրարու մօտենալ, կապեր ընտեղծել, յարաբերութիւններ հաստատել կամ վերահաստատել, կազմել միութիւն մը եւ համախմբուիլ անոր ներքեւ հասարակաց նպատակներու շուրջ:

Այսպէս, վեց ամիս առաջ հիմը դրուեցաւ "Ֆրանք-հայկական մշակոյթ եւ ըմբռնում" միութեան մը որուն կազմն է՝ նախագահ՝ Անթուան Պետրոսեան, փոխ-նախագահ՝ Ալէն Սանտալեան, քարտուղար՝ Ժան-Գլօտ Տէր Գրիգորեան եւ գանձապետ՝ Շառլի Ասիլիքեան:

Միութիւնը նպատակ ունի քաջուած, լուսնկքի վրայ մնացած կամ լուռ ըսուած զանգուածը հետաքրքրել, մօտեցնել իր արմատներուն եւ փոխանակումներ հաստատել ոչ հայերու հետ եւ բաժնել ֆրանսական եւ հայկական մշակոյթները էօքիմէնիք ոգիով, օրինակելի համարձակութով:

Իր առեղծումէն վեց ամիս յետոյ Միութիւնը կը հաշուէ 67 անդամ: Կը կատարէ ձեռնարկներ: Ունի ծրագիրներ:

Ծրագիրներու շարքին կը պատրաստէ Մայիս ամսուան համար ցուցահանդէս մը՝ "Հայերու ժամանումը եւ հաստատումը Մարսէյլ 1920–30ական թուականներուն": Նիւթին չուրջ գործակցութեամբ Ա.Ր.Ա.Մ. միութեան եւ անոր նախագահ՝ կարպիս Արթէնին: Ձեռնարկը տեղի պիտի ունենայ Մայիս 5ին, Մարսէյլի 13րդ եւ 14րդ թաղամասերու քաղաքապետարանի սրահներուն մէջ:

Միութիւնը, Փետրուար 3ին, հրաւիրեց Սէն Ժերմի թաղապետարանի սրահը Կայծ Միասեանը ներկայացնելու եւ ձօնագրելու համար իր վերջին հատորը՝ «Հայաստանի աշխարհագաղաքականութիւնը» (Լա ժէօ-փոլիթիք տը լ'Արմէնի) լոյս տեսած էլիփս հրատարակչականէն:

Այս թղթակցութեան սահմաններուն մէջ, պիտի չփորձեմ վերլուծումը ընել դիրքին: Միայն ըսել թէ կովկասեան այժմէականութեան, հայկական հարցին, Հայաստանին եւ Ղարաբաղին նուիրուած լուրջ, հետազօտական, մանրակրկիտ եւ նոյն ատեն գործնապաշտ աշխատանքի մը արդիւնքն է: Աշխատանք մը որ կը բացատրէ աշխարհագաղաքական դիրքը, ռազմավարութիւնը բայց նաեւ հարցերն ու հաշիւները Եւրոպային, Ռուսաստանին եւ Միացեալ Նահանգներուն կովկասի մէջ Հայաստանը ըլլալով քար մը ճատրակի տախտակին վրայ:

ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

— ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ —

ԼԻԲԱՆԱՆի Հայ Կաթողիկէ Պատրիարքարան այցելած է, Դեկտեմբեր 29ին, Հայաստանի արտակարգ եւ լիազօր դեսպան՝ Արեզ Յովհաննիսեան իր պաշտօնավարութեան քառամեայ շրջանի աւարտին առիթով: Ձինք ընդունած է Կաթողիկոս – Պատրիարքը՝ Ներսէս – Պետրոս ԺԹ.: Դեսպանը իր գոհունակութիւնը յայտնած է այն ջերմ ընդունելութեան համար, որուն արժանացած է իր ժամանած պահէն սկսեալ: Առ ի գնահատութիւն իր արդիւնաչատ գործունէութեան, Կաթողիկոսը պարգեւատրած է դեսպանը Ս. Վարդանի պատրիարքական չքանչանով: Նախքան պարգեւատրումը, Վարդան Եպիսկ. Աչդարեան գնահատանքով արտայայտուած է Ա. Յովհաննիսեանի քառամեայ աշխատանքին մասին: Շնորհակալութեան իր խօսքին մէջ, դեսպանը իր երախտագիտութիւնը յայտնած է Հայ Կաթողիկէ Պատրիարքութեան եւ համայնքին ցուցաբերած անվերապահ աջակցութեան համար: Ցաւարտ պարգեւատրութեան արարողութեան, դեսպանը իր կարգին յուշամուէրներ յանձնած է Պատրիարքի, որմէ ետք տեղի ունեցած է մտերիմ զրոյց մը:

⁂

ՊԷՅՐՈՒԹի ձեմարանին մէջ, Դեկտ. 27ին, կազմակերպութեամբ Համազգայինի ձեմարանի վարչութեան լսարանական միութեան վարչութեան, տեղի ունեցած է Նիկոլ Աղբալեանի յիշատակին նուիրուած ձեռնարկ: Միութեան նախագահը՝ Արա Գասապեան ողջունելէ ետք ներկաները, ըսած է. – "Ձեմարանի հիմնադիրները՝ Լեւոն Շանթ եւ Նիկոլ Աղբալեան գիտակից էին ու վստահ, որ ձեմարանը պիտի դառնար ոչ միայն հայ գաղութեան կարեւորագոյն օճախներէն մէկը, այլեւ աղբիւր մը, ուրկէ պիտի բխին երիտասարդներ ու հայ մտաւորականներ, որոնք պիտի դառնան հայ ազգին առաջնորդները": Ապա, Ալին Արապաղեան ներկայացուցած է Ն. Աղբալեանի կենսագրական գիծերը սահիկներու միջոցաւ: Ձեռնարկին առաջին դասախօսը՝ Վաչէ Ծատուրեան ներկայացուցած է Աղբալեան քաղաքական գործիչը, նշելով որ Աղբալեան մէկ դրպանին մէջ կը պահէր տարճանակ մը, իսկ միւսին մէջ դիրք՝ Նարեկ կամ Պօտլէրի բանաստեղծութիւնները, մարմնաւորելով մտաւորական փեռսոյի կերպարը: Օրուան երկրորդ դասախօսը՝ Գրիգոր Շահինեան ներկայացուցած է Աղբալեանի տիպարը գրականութեան ընդմէջէն եւ չեչտած թէ ձեմարանի հիմնադիրը մեծ պրպտող մը եւ բանասէր մըն էր, յատկացուցած նաեւ լաւ մանկավարժ մ: Գործադրուած է գեղարուեստական կարճ յայտագիր մը:

*
**

ԱԹԼԻՆԹԻ Ամերիկեան գոլֆի հանդիսասրահին մէջ, Յունուար 28ին, Համազգայինի Շրջ. Վարչութեան կազմակերպութեամբ տեղի ունեցած է Համազգայինի պարախումբին տարեկան ներկայացումը: Պարուսոյց եւ բեմադիր Յովհաննէս Խաչիկեանի ղեկավարութեամբ, հատորը ներկայացուցած է ազգագրական պարերու շարք մը եւ թատերապարային ներկայացումներ:

*
**

ՄՈՆՐԷԱԼի Հայ Կեդրոնի "Ա. Ահարոնեան" սրահին մէջ, Յունուար 26ին տեղի ունեցած է Իզապէլ Գաբրիէլեան-Զըրչիլի «Like our Mountains: A History of Armenians in Canada» հատորին ներկայացումը: Ձեռնարկը կազմակերպած էր Համազգայինը: Բացումը կատարած է Շրջ. Վարչութեան ներկայացուցիչ՝ Վիքէն Թուֆէնքճեան, ապա Վարանդ Եսայեան ներկայացուցած է գիրքին հեղինակը, իսկ գիրքին մասին արտայայտուած է տոքթ. Այտա Պուճիգեան, որ թրուած է հատորին վեց բաժինները: Գիրքին բովանդակութիւնը կը վերաբերի Հայոց Ցեղասպանութենէն վերապրողներու հետ հարցազրոյցներու եւ դանատահայ գաղութներու պատմութեան, իրենց հիմնադրութեան օրերէն: Հեղինակը պրպտումներ կատարած է անգլիական, ֆրանսական եւ հայկական աղբիւրներէ:

*
**

ԳԻՄՊՐիճի (Գանատա) Հայ Կեդրոնին մէջ, Յունուար 14ին, տեղի ունեցած է Ճորճ Արքլեանի "Ցկեանս նահատակութիւն" հատորին ներկայացումը: Օրուան հանդիսավարը եղած է Կարպիս Հանէչեան: Գիրքը ներկայացուցած է վեր. Յովհաննէս Սարմազեան եւ անդրադարձած է հոն տեղ գտած 17 պատմուածքներուն, որոնք կը ներկայացնեն հայ ժողովուրդին եղեռնի շրջանին կորսուած, ապա վերադտնուած մանուկներու, մայրերու ողբերգական դրուագները: Խօսք առած է նաեւ հեղինակը:

ԱՐՏՕՅՏՆԵՐՈՒ ԱԳԱՐԱԿԸ

ԱՆԹՈՆԻԱ ԱՐՍԼԱՆ

Թարգմանեց՝
ՎԱՉԳԷՆ ԲԱՄՊԱԿԵԱՆ

ՄԱՍ ԱՌԱՋԻՆ

ՍՄԲԱՏ ՀՕՐԵՂԲԱՅՐԸ

Հիմա, զօրանոցին ախոռներուն մէկ անկիւնը կեցած, առեւտուր կ'ընէ ախոռապանի մը հետ: Բայց կը դիտէ ու կը լսէ, եւ կը հասկնայ: Միւս կողմէ, ախոռապանը, Հիւսնիս առաջին անգամ ըլլալով, փոխանակ ծախելու սպաներուն կերպանէրէն աւելցած դողցած կտորները, կը նուիրէ, եւ ցած ձայնով հաստ պեխերուն տակէն կ'ըսէ «Դուն ալ առ, խեղճ կին ես»:

Արսինէ կը հաւաքէ կերպասի կտորները եւ կը վազէ կաղալով: Գիտէ որ Իսմինէն եւ միւս կիները Մարաշի ճամբուն վրայ լքուած խանին մէջ պիտի գտնէ:

Մինչ այդ այրերը տակաւին կուսակալութեան չէնքին մէջ կը գտնուին: Ժամը երեքին, մէկը միւսին ետեւէն, ձեռքի կարճ բարեւով մը իրարու, ներս մտան: Կը մերժեն մեկնարանել օդին մէջ ամպի մը պէս ծփացող վախը եւ կը փնտռեն պատերազմին ազդեցութեան հետ այլ ազդակներու ալ դերը: Պատերազմէն վերապրածները արժանի պատիւն ու սէրը չեն գտած. "Ազատամարտիկներէ շատերն ուղղակիօրէն արհամարհուած են պետութեան կողմէ: Ունենք հաշմանդամ ազատամարտիկներ որոնց եակատագիրը չի մտահոգում ոչ ոքի: Էլ ինչպէ՞ս ներանք կամ ներանց շրջապատի մարդիկ սիրեն հայրենիքը: Ահա այստեղից է ծնւում դաժանութիւնն ու չարութիւնը" կ'ըսէ ան: Կը զանազանէ նաեւ լաւ ու գէշ զօրամասերը. տարբերութիւնը հիմնուած է հրամանատարականն, սպայական կազմերուն վրայ: Կան զինուորին նկատմամբ հայրական վերաբերում ունեցողները եւ միւսները՝ «Ովքեր միշտ "տեղում չեն", չեն յարգում զինուորին, անգամ նրանց արտաքինը ամէն ինչ ասում է (խանդուած օձիքով, ոսկէ շղթան պարանոցին, դուրս ընկած փորով, ասես խաշի սեղանից նոր է վեր կացել)»:

Քիչ մը զարմանալի է կարդալ որ Կ. Միրզոյեան տիպար զինուորական կը նկատէ ռուս հրամանատարները, մինչ այդ բանակին չարքերուն մէջ գործուած խըժդըժութիւնները պարբերաբար կը հասնին միջազգային լրատուիւններու: Զանոնք "ընտրեալ, հպարտութեան տէր, պատուաւոր այրեր" կը նկատէ:

Կ'երեւի նաեւ նման պարագաներու կը յիշեն Թմբուկին ձայնին ասացուածքը...

ԱՐՓԻ ԹՈՒՐՈՑԵԱՆ

Ձմեռ էր, Սմբատ Հօրեղբայրը Ծաղկաձորէն Գայմագամին հետ կը վերադառնար Կարնոյ իր տունը: Ճամբան, Գայմագամին հետ ունեցած զրոյցին ընթացքին, Սմբատ Հօրեղբայրը կը նկատէ որ Գայմագամը ամէն անգամ որ ձիէն կ'իջնէ, ձիուն ոտքերուն կը նայի, ոտքերը կը շոյէ, ձիուն ականջին մօտենալով բան մը կը շշնջայ, ապա ձիուն կը նայի եւ կը ժպտի: Սմբատ Հօրեղբայրը կը զարմանայ այս բոլորին վրայ, եւ Գայմագամին հարցնելով որ ձիուն ականջին ինչ կը շշնջայ, կը լսէ հետեւեալ պատասխանը:

– Ձիուն ականջին կ'ըսեմ որ ինչ որ ալ ըլլայ, ես միշտ իր կողքին պիտի ըլլամ, ինչ որ ալ ըլլայ, ես միշտ իր հետ պիտի ըլլամ, ինչ որ ալ ըլլայ, ես միշտ իր հետ պիտի ապրիմ եւ իր հետ պիտի մեռնիմ:

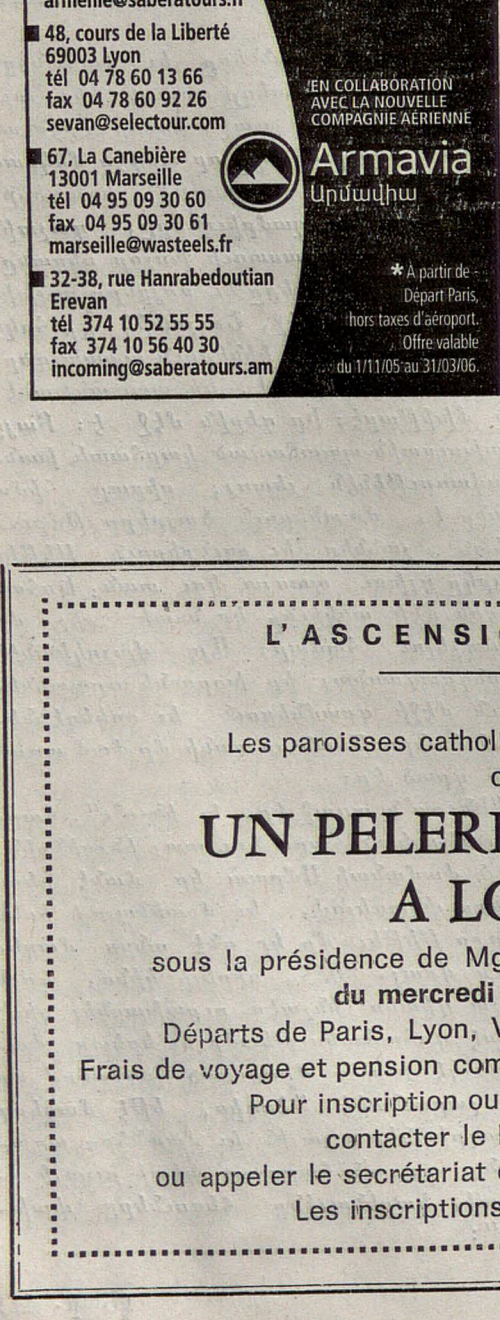
*Սմբատ Հօրեղբայրը կը զարմանայ Գայմագամին այս խօսքերուն վրայ, եւ կը հարցնէ թէ ինչո՞ւ համար ձիուն ականջին այս բոլորը կ'ըսէ, ձին ինչ կրնայ հասկնալ ասոնցմէ, ձին ինչ կրնայ գիտնալ ասոնցմէ, ձին ինչ կրնայ ընել ասոնցմէ, ձին ինչ կրնայ ընել ասոնցմէ, ձին ինչ կրնայ ընել

(Շար. Ա. էջէն)

հրաւիրէ Համասի ղեկավարները, որոնք օրինաւոր ընտրութիւններով յաղթած են։ Բացատրած է՝ "Համասը որպէս ահաբեկչական կազմակերպութիւն չենք նկատեր"։ Համասը անմիջապէս յայտարարած է որ կ'ընդունի հրաւէրը։ Հասարակաց յայտարարութեամբ մը Զափաթերոյի հետ, Պուտին բաղդատական մըն ալ ըրած է չէչէն անջատողականութեան եւ պատերազմական ձգտումներուն միջեւ։ Երկու երկիրները կ'ուզեն արագացնել ահաբեկչութեան դէմ իրենց գործակցութիւնը։

ՓԱՔԻՍՏԱՆի հիւսիս-արեւմտեան շրջանի ճգրտափորձը (փետր. 9ի առաւօտուն) չատ աւելի գոհ պատճառած է քան ինչ որ ըսուեցաւ սկիզբը։ Մեռեալներու թիւը 35ի բարձրացած է եւ 50 վիրաւոր կայ։ Ճգրտափորձը գործուած էր չիի թափօրին դէմ, որու յաջորդած էին խռովութիւնները սիւննիներու հետ։

ԻՋՄԻՐի կաթողիկէ Սէնթ Հելէն եկեղեցին հովիւը փետրուար 9ին սպառնալիքներուն ենթակայ եղած է վեց հոգինոց խմբակի մը որոնք ազդարարած են. "Դուն չես կրնար մեր մարգարէն անարգել. կը մաքրենք քեզ"։ 70 տարեկան հովիւը դիմած է ոստիկանութեան, բայց խուսափած է պատասխանելէ լրագրողներու։

Section d'Issy-les-Moulineaux

LOTO ANNUEL

La Croix Bleue d'Issy-les-Moulineaux organise son Loto annuel,

le Dimanche 5 mars à 14h30

à la Halle des Epinettes
45-47 rue de l'Egalité
92130 Issy-les-Moulineaux

Venez jouer en famille, de nombreux lots sont à gagner et l'après-midi sera suivi d'un goûter.

*
**

Section «ASTRIG» d'Arnouville

Dîner - Dansant

La Croix Bleue des Arméniens de France section **«ASTRIG»** d'Arnouville organise un dîner dansant

le samedi 11 mars

à l'Espace AZNAVOUR à Arnouville

La soirée sera animée par
Adiss HARMANDIAN

Réservations
aux numéros suivants :
01 39 87 08 73 ou **01 39 85 12 35**

*
**

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Շրջանային վարչութիւնը չնորհակալութեամբ ստացած է 200 եւրօ Պ. Ռեմոն Պետրոսեանէ իր բարեգործական գործունէութեան համար։

UCFAF
6 Cité du Wauxhall — 75010 Paris
Métro : République

Vendredi 17 février à 20h30

HOMMAGE
A
MISSAK MANOUCHIAN
pour le 100ème anniversaire
de sa naissance
et en présence de ses compagnons
d'armes
HENRI KARAYAN
et ARSENE TCHAKARIAN

Le Comité National du souvenir «Missak Manouchian» remettra un diplôme d'honneur aux descendants ou ayant droits de résistants arméniens en témoignage de reconnaissance

LA BATAILLE DU RAIL
de **René CLEMENT**
Grand Prix International
de la Mise en Scène

Film français (1946)
avec Jean Durant & Jacques Desagneaux
Musique : Yves Baudrier

— Entrée libre —

L'ASCENSION A LOURDES

Les paroisses catholiques arméniennes de France organisent

UN PELERINAGE MARIAL A LOURDES

sous la présidence de Mgr l'Eparque **Grégoire GHABROYAN**
du mercredi 24 au samedi 27 mai
Départs de Paris, Lyon, Valence, St Chamond et Marseille.
Frais de voyage et pension complète dans un hôtel 3 étoiles: 325 Euros
Pour inscription ou de plus amples informations,
contacter le P. Curé de la Paroisse,
ou appeler le secrétariat de l'Eparchie, Tél. : 01 40 51 11 90.
Les inscriptions seront closes **le 31 mars**

ՏԵԱՒՆԸՆԴԱՌԱՋ

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ–ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻՋ

ԵԿԱՅՔ ՏՕՆԵՍՑՈՒՔ
Զքառասնօրեայ գալուստն ի տաճարն
Տեառն մերոյ եւ Փրկչին
Յիսուսի Քրիստոսի
ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, փետրուար 13
Երեկոյեան ժամերգութիւն
եւ Նախատօնակ
Սկիզբ ժամերգութեանց ժամը 17ին։
Աղբաստան եւ Մոմավառութիւն։
ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ, փետրուար 14
Տօն Զքառասնօրեայ գալուստն ի տաճարն
Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 8·30ին,
Պատարագ՝ ժամը 10ին։
ԴԻՒԱՆ ՄԱՃԻ ՏԱՃԱՐԻ

*
**

ՍՈՒՐԲ ՅԱԿՈԲ ԼԻՄՆ

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, փետրուար 13
Տեառնընդառաջի նախատօնակ, Աղբաստան եւ Մոմավառութիւն ժամը 16ին։
ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ, փետրուար 14
Խորանին վարագոյրը բաց պատարագ՝ ժամը 10ին։
Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ՆՈՐՎԱՆ ԵՊԻՍԿ. ՋԱՔՄԱՐԵԱՆ
Հայր. Պատուիրակի Փոխանորդ
Լիոնի եւ Շրջակայից

ՇԱԻԻԼ

ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

Շաւիլի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Կրօնական Ընկերակցութիւնը իր անդամները կը հրաւիրէ իրարու յաջորդող երկու արտակարգ ընդհանուր ժողովներու. –

Կիրակի, փետրուար 26,
ժամը ճիշդ 15ին

Շաւիլի եկեղեցւոյ "Ս. Պալապանեան" սրահը։

- *Առաջին ժողովի օրակարգի նիւթ՝*
  – Թեմի ստեղծում՝
  հիմնադիր անդամի հանգամանքով։
  – Պատուիրակներու ընտրութիւն։
- *Երկրորդ ժողովի օրակարգի նիւթ՝*
  – Շաւիլի եկեղեցւոյ Կրօնական Ընկերակցութեան կանոնագրութեան փոփոխութիւն։

Eglise Arménienne
6 rue Père Komitas
92370 CHAVILLE

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻՋ

ՄԻՋԻՆ ԿԻՐԱԿԻ

ԿԻՐԱԿԻ, փետրուար 19·–

Յառաջիկայ Սրբոց Ղեւոնդեանց տօնին առթիւ, այսօր կը կատարուի մանաւանդ Հոգեհանգստեան Պաշտօն, վախճանեալ Առաջնորդաց եւ Փարիզեան շրջանի հոգեւոր պաշտօնէից յիշատակին։

Յաւիտենական յիշատակն արդարոց օրհնութեամբ եղիցի։

22e CYCLE DE LECTURES MISES EN ESPACES D'ŒUVRES DE DRAMATURGES ARMENIENS

Direction : ARBY OVANESSIAN

Organisé par l'Association de THEATRE ARMENIEN

ՀԱՅ ԹԱՏԵՐԱԳԻՐՆԵՐՈՒ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑՈՒՄՆԵՐՈՒ 22ՐԴ ՇԱՐՔ

կազմակերպութեամբ՝

ՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆԻ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

(Ա. ԾՐԱԳԻՐ)

Ղեկավար՝ ԱՐԲԻ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ

Grigor CHALIKIAN
REPARATION

ԳՐԻԳՈՐ ՁԱԼԻԿԵԱՆ
ՀԱՏՈՒԾՈՒՄ (1967)

Կիրակի, Փետրուար 19, ժամը 16ին
Dimanche 19 février à 16 heures

ՀԱՅ ՈՒՍԱՆՈՂԱԿԱՆ ՈՍՏԱՆ
MAISON DES ETUDIANTS ARMENIENS
57 Boulevard Jourdan - 75014 PARIS
M° Pte d'Orléans / Cité Universitaire
Մուտքը՝ 5 Եւրօ։

LA CATHEDRALE APOSTOLIQUE ARMENIENNE DE MARSEILLE
SERPOTZ TARKMANTCHATZ
organise

PAQUES A JERUSALEM

PELERINAGE
du lundi 17 avril au mercredi 26 avril
Le Dimanche de Pâques sera célébré le 23 avril
au Patriarcat Arménien de Jérusalem, d'après l'Ancien Calendrier

PRIX : 1 690,00 euros

Ce prix comprend :
Aller-Retour: Marseille — Tel-Aviv — Marseille • Les transferts aéroport - hôtel • Hôtel 4 étoiles «Christmas Hôtel» à Jérusalem, en pension complète • Les excursions et visites en autocar de luxe • Assurances.

Inscription obligatoire avant le 10 février 2006.
Acompte de 500 euros à verser par chèque à l'ordre de : «Jérusalem 2006».

Renseignements et réservations :
☎ 04 91 77 84 70 / 06 16 04 16 69 / 04 91 26 20 95 (le soir)

Visites : Nazareth, Capharnaüm, Tibériade, Mont Thabor, Mont Sion, Ghétsémani, Betléem, Eglise de la Sainte Vierge, Vieille ville de Jérusalem, Saint-Sépulcre, Jérico, Mer morte, Mont des Oliviers.

Commémoration du 24 avril 1915 avec la Communauté Arménienne de Jérusalem.

Attention : validité du passeport : minimum 6 mois.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՓԵՏՐՈՒԱՐ 14
MARDI
14 FEVRIER
2006

LE NUMERO: 1,20 €

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884 - 1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթաթերթի առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

81ՐԴ ՏԱՐԻ - ԹԻՒ 21·390 | Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN | 81e ANNEE — N° 21·390

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ՂԱՐԱԲԱՂ

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄԸ ՁԱԽՈՂԱԾ Է

Ռ. ՔՈՉԱՐԵԱՆ ԵՐԵՒԱՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁԱԻ

Փետր. 10ին, նախագահ Շիրաք յայտարարած էր Հայաստանի նախագահը ժամը 11ին, ապա Ադրբեջանի նախագահը ժամը 12ին: Ամէն մէկ տեսակցութիւնը 45 վայրկեան տեւած է: Մաղթանքներ ըրած է երկուքին ալ որպէսզի խօսակցութիւնները յաջող արդիւնքի մը յանգին:

Տեսակցութենէն առաջ, Ադրբեջանի Արտաքին Նախարարութեան լրատուութեան բաժնի տնօրէնը՝ Տայիր Տաղիզադէ յայտարարած է թէ հանդիպումին նպատակը համաձայնագիր մը ստորագրել չէ այլ յառաջդիմութիւն մը արձանագրել բանակցութիւններուն մէջ եւ փոխադարձ հակացողութեան մը յանգիլ քննուած հարցերու շուրջ: Նախագահ Քոչարեան ալ, Շուէյտի մէջ ուր կը գտնուէր, յայտարարած էր որ կողմերը պէտք է քաղաքական կամք ցոյց տան եւ ընդունին որոշ զիջումներ:

*
**

Տեսակցութեան աւարտին պարզուած է որ կողմերը ոչ մէկ զիջում ըրած են կենսական հարցերու շուրջ եւ ուրեմն հանդիպումը ձախողութեամբ աւարտած է: Երեք միջնորդ երկիրներու դիւանագէտներու աշխատանքներն ալ ոչ մէկ դեր խաղացած են:

Մնաց որ կարելի ալ չէր բարւոք լուծում մը գտնել յանկարծ, երբ Ղարաբաղ չի կրնար նախատեսել իսկ կրկին Ադրբեջանի մաս կազմել, Ադրբեջանն ալ կը պնդէ որ Ղարաբաղը իւրն է: Կայ նաեւ այն իրողութիւնը որ Ղարաբաղ հրաւիրուած չէ մասնակցելու բանակցութիւններու, որոնք իրե՛ն կը վերաբերին: Տեսակցութենէն եւս ոչ մէկ հաղորդագրութիւն հրապարակուած էր փետր. 13ի առաւօտուն:

Ռ. Քոչարեան փետր. 11ի իրիկունն իսկ Երեւան վերադարձած էր:

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՄԱՄՈՒԼԻ ԱՐՁԱԳԱՆԳՆԵՐ

Մինչեւ փետրուար 13, ֆրանսական մետիաները բաւական ծեծեցին փարիզի հանդիպման մանրամասնութիւնները եւ նախատեսումները, գրեթէ ամբողջովին լռելու համար այդ մասին փետրուար 13ին իսկ: Ուրբաթ, փետրուար 10ին, Շիրաք լաւատեսութիւն ցոյց տուած էր յայտարարելով թէ "կարելիութիւնը կայ կարգադրութեան մը հիմերը դնելու": Նախագահը, ըստ Էլիզէի բանբերին՝ Ժերոմ Պոնաֆոնի, իր ուրախութիւնը յայտնած էր որ երկու նախագահները կ'ընդունի խօսակցութիւններու համար, որոնք, կը յուսայ, խաղաղութեան նոր հեռանկար մը կը բանան: Նոյն օրը, Հայաստանի եւ Ադրբեջանի նախագահները կը սկսէին, ժամը 16ին, իրենց խօսակցութիւնները Ռանպույէի դղեակը եւ կը շարունակէին Շաբաթ, փետրուար 11ին ալ:

Փետրուար 11ի թուականը կրող Լը Մոնտ բաւական մանրամասն յօդուած մը հրատարակած էր, զոր ստորագրած էր հարցին ծանօթ մէկ աշխատակիցը՝ Նաթալի Նուվայրէտ:

Բանակցութիւններու լաւատեղեակ պէտերանազէտներու համաձայն փոքր յոյս մը կար որ 2006ի ընթացքին յառաջդիմութիւն մը արձանագրուէր, քանի երկու երկիրներուն մէջ ալ ընտրութիւն չկար: Ծօղուածին մէջ կը շեշտուէր գլխաւորաբար Ռուսաստանի դերը: Աւանդութեամբ Հայաստանի դաշնակից, կը գրէ յօդուածագիրը, Ռուսաստան տրամադիր է դիւրացնելու բանակցուած լուծում մը: Կ'ուզէ ձեռք դնել կրկին Անդրկովկասի վրայ, զինուորական գործակցութիւն ստեղծելով Ադրբեջանի հետ: Օ. ԷՍ. Սէ. Ը.ի միջնորդներու նախատեսած կարգադրութիւնը կ'ընդգրկէ հայկական զօրքերու հետզհետէ քաշուիլը այն հողամասերէն զոր գրաւած են 1993ին, Ղարաբաղի շուրջ: Այս նահանջին փոխարէն Բաքու կ'ընդունի Ղարաբաղի բնակչութեան ընտրական խորհրդակցութիւն մը (ի հարկին հանրաքուէ մը) որ պիտի ձգտի սահմանելու Ղարաբաղի կարգավիճակը: Նման քուէարկութիւն մը տեղի կ'ունենայ միայն փոխանցման երկար շրջանէ մը ետք (5էն 15 տարի) որու ընթացքին Ղարաբաղ պէտք է վայելէ միջազգային եբաշխաւորութիւններ: Կը նախատեսուէր Օ. ԷՍ. Սէ. Ը.ի կամ ՄԱԿ-ի հոգատարութիւնը: Ն. Նուվայրէտ կ'ըսէ թէ արեւմտեան դիւանագէտները չատ խոհեմ են եւ մեծ յոյս չունին որ համաձայնութիւն մը գոյանայ Ռանպույէ: Երեւանի իշխանութիւնը, որ Ղարաբաղէն եկած տարրերու ձեռքն է, վերջին տարիներուն կրցած քաղաքականութիւն մը վարել եւ բնակիչներն ալ հայկական անձնագրեր ունենալ, մինչ Ադրբեջան չէ բացառած զինեալ ուժով նուաճել:

*
**

Լիպէրասիոն փետր. 13ի իր թիւով, արձագանգելով Ռօյթըրս գործակալութեան, խօսակցութիւններու ձախողութեան լուրը կու տար, զայն խորագրելով "Լ. Ղարաբաղ՝ փլուփ վեհաժողովին": Կ'ըսուէր թէ Ռանպույէի վեհաժողովը ձախողած է երկու կողմերու անզիջող դիրքին հետեւանքով: Երկու նախագահները յետագային կրկին պիտի հանդիպին: Միջնորդները (ԱՄՆ, Ռուսաստան, Ֆրանսա) յայտարարած են որ "հակառակ աշխոյժ խօսակցութիւններու, կողմերու դիրքը կարգ մը բարդ հարցերու շուրջ մնացած է հո՛ն ուր էին քանի մը ամիս առաջ":

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՈՒՐՔԻՈՑ վարչապետը Թ. Էրտողան մարզարէին ծաղրանկարներուն պատճառաւ հրահրած մահմետական աշխարհին ու Արեւմուտքին յարաբերութիւնները մեղմացնելու նպատակով նամակ մը ղրկած է 192 զեկավարի: Հոն ազդարարած է որ եթէ "քաղաքակրթութիւններու բախում"ը չփոխարինուի "քաղաքակրթութիւններու համաձայնութեամբ" աշխարհը ողբերգութեան մը ընդառաջ կ'երթայ: Հրաւիրած է համաշխարհային խաղաղութիւնն ու հասարակաց արժէքները պաշտպանել խելամտօրէն եւ ողջմտութեամբ:

ԹՈՒՐՔԻՈՑ չատ մը քաղաքներուն մէջ, Պոլիս, Վան, Կեսարիա, Էրզրում, Տիյարպէքիր, եւլն. բազմամարդ ցոյցեր տեղի ունեցած են փետր. 10ին, Ուրբաթի աղօթքէն ետք, զայրոյթ յայտնելու համար մարգարէին ծաղրանկարներուն հրատարակութեան համար: Ցուցարարները հրկիզած են Դանիոյ եւ Ֆրանսայի դրօշակները: Ցոյցերուն ընթացքին պարզուած են արաբերէն պաստառներ, տեղ տեղ բախումներ եղած են ոստիկանութեան ուժերուն հետ: Պոլսոյ մէջ բազմութիւնը թիրախ առած է Ֆրանսական հիւպատոսարանը, լոզունգներ արձակած, հաւկիթներ նետած: Խումբի մը ներս թափանցելու փորձերուն արգելք եղած է ոստիկանութիւնը: Եղած են նաեւ հակողութեան տակ առնուածներ:

ՓԱՐԻԶ, Սթրազպուրկ եւ այլ քաղաքներ ալ մահմետականները բողոքի ցոյցեր ըրած են փետր. 11ին: Փարիզի մէջ ցուցարարներու թիւը 7էն 10 հազար կը նկատուէր: Հոս ալ սակայն, բոլորը համաձայն չեն եւ ցուցարարներուն մէջ ալ կան որոնք կ'առարկեն թէ "Մահմետական պաշտամունքի Ֆրանսական խորհուրդ"ը որ ցոյցին նախաձեռնած էր, միբենք չի ներկայացներ:

ՇԱՐՈՆԻ վիճակը նոր վատթարացում մը կրած էր Շաբաթ, փետր. 11ին, հակառակ անոր որ միշտ արուեստական մահաքունի մէջ է Ծոնուար 4էն ի վեր: Այս անգամ նոր գործողութեան մը ենթարկուեցաւ մարսողական գործարաններէն եւ օրուան ընթացքին քանիցս յայտարարուեցաւ թէ օրուան մէկը կը մեռնի: Նոյն իրիկունը, սակայն, ճշդուեցաւ թէ գործողութիւնը յաջող արդիւնք ունեցած է եւ նոյնիսկ եթէ Շարոնի վիճակը ծանր է, կը մնայ կայուն: Արդէն առաջին օրէն իսկ այս կայուն ածականն է որ կը բնորոշէ Իսրայէլի վարչապետին առողջական վիճակը, մինչ իրականին մէջ իւ՛նչ իւ՛նչ պատճառներով "ողջ" կը պահուի մէկը, որու մէկ կայուն մնացած բանը մահաքունն է:

ԹՈՒՉՆԱՑԻՆ ԿՐԻՓԸ Ծունաստանէն ետք Իտալիոյ հարուածը հասած է, ինչ որ կը մտահոգէ եւրոպական այլ երկիրներ: Կը թուի որ աղբիւրը Ափրիկէն եղած է եւ հազարաւոր հաւեր մեռած են Նիժերիոյ հիւսիսը: Վախ կայ որ վիրուսը տարածուի 130 միլիոն բնակիչ ունեցող երկրին մէջ: Վայրի կարապներ սատկած գտնուած են Իտալիոյ հարաւը, բայց վախ չըկայ որ վիրուսը մարդուն անցնի:

ՔՈՍՈՎՈՑԻ նախագահ ընտրուեցաւ Ռուկովայի աջ բազուկը՝ Ֆաթմիր Սեֆոլի, 54 տարեկան, Ազգային Ժողովին կողմէ, քուէարկութեան 9. չրջանին: Ալպանացիներէ բնակուած սերտ այս գաւառը անկախութեան կը ձգտի, բայց 1999 Ծունիսէն ի վեր միջազգային հոգատարութեան տակ է, երբ Սերպերը մեկնեցան: Փետրուարի մէջ, Սերպերն ու Ալպանացիները բանակցութեան պիտի ձեռնարկեն "վերջնական կարգավիճակ" մը հաստատելու նպատակաւ, ՄԱԿ-ի միջամտութեամբ: Բարդ կացութիւն մը, քանի Սերպերուն համար իրենց մշակոյթի օրրանն է, Ալպանացիներն ալ չեն կրնար հրաժարիլ անկախութեան իրենց երազէն:

ԼԻԲԱՆԱՆի փոխանցման չրջանի Ներքին նախարարը՝ Ահմէտ Ֆաթֆաթ հարցազրոյցի մը ընթացքին (Լիպէրասիոն, փետր. 11) յայտարարած է թէ ալ-Քաիտա կը չանայ Լիբանան հաստատուիլ: Ինք կը յաչորդէ Հասան ալ-Սապաայի, որ հրաժրականը տուած էր քրիստոնեայ թաղերը պատահած մահմետականներու խռովութիւններէն ետք: Ֆաթֆաթ կը խորհի որ ալ-Քաիտա զանազան խմբակներու միջոցաւ կը չանայ տեղաւորուիլ եւ անկարելի չի գտներ որ ալ-Քաիտայի ծոցը զանազան հոսանքներ ըլլան, որոնցմէ մէկը կապ ունենայ Սուրիոյ գաղտնի սպասարկութեանց հետ: Նպատակն է ցոյց տալ որ առանց իրենց Լիբանանցիները չեն կրնար կացութիւնը մատակարարել եւ կը չանան սիւննի համայնքին մէջ մտնել, ներսէն գործելու համար:

ՈՒԿՐԱՆԻՈՑ նախագահը՝ Իուչչենկօ կ'ուզէ որ նոր Սահմանադրութիւն մը մշակուի եւ հանրաքուէի դրուի, որպէսզի կարելի ըլլայ չրջանցել այն նոր կարգադրութիւնները, որոնք կը նուազեցնեն իր իշխանութիւնը: Վերջին չրջանին, զանազան փոփոխութիւններ աւելի հեղինակութիւն կու տան Ազգային Ժողովին, մասնաւորաբար նախարարապետին եւ կառավարութեան կազմին վերաբերեալ: Ազգային Ժողովին առջեւ ունեցած ելոյթին մէջ, չեշտած է որ ազգային քաղաքականութեան իսկական բարենորոգում մը կ'ուզէ, բայց իր ելոյթը սուլոցներով ընդունուած է:

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՀԱՆՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՐԿՈՒ ԹՈՒՐՔ ՓՐՈՖԷՍԷՕՐԻ ՀԱՄԱՐ

Օ. Փամուքի, Հ. Տինքի դատերէն ետք միջազգային հանրային ուշադրութիւնը կեդրոնացած է երկու թուրք փրոֆէսէօրի դէմ նոյն, –"թրքութիւնը վարկաբեկել"ու–, ամբաստանութեամբ բացուած դատին վրայ: Փրոֆ. Ի. Գապօղլու եւ Փրոֆ. Պ. Օրան հեղինակներն են "Փոքրամասնութիւններու իրաւունքներու տեղեկագիր"ին: Անոնց ամբաստանութեան հիմ կազմած է Թուրքիոյ Սահմանադրութեան մէջ փոխանակ "Թրքութիւն" եղրին, "Թուրքիացիութիւն" գործածելու առաջարկը:

Երկու մտաւորականներուն դատը միջազգային հանրապրութեան մը պատճառ եղած է ու չատ մը երկիրներէ աւելի քան 700 մտաւորական ու ակադեմական բողոքի նամակով մը դիմած են վարչապետ Էրտողանի: Հոն ըսուած է որ նման դատ համազօր է "արտայայտութեան, դիտութեան եւ ակադեմական ազատութիւններու իրաւունքին դէմ ծանրակչիռ ոտրմանք պատճառող յարձակում"ին: Նշուած է նաեւ թէ նման երեւոյթ կ'անզօրացնէ յատկապէս Ֆրանսայի մէջ Թուրքիոյ Եւրոպայի անդամակցութեան ի նպաստ աշխատողներու ամէնէն ամուր թեզերն անգամ:

Ինչպէս գրած էինք նախապէս, Թուրքիոյ Բանուորական Կուսակցութեան ընդհանուր նախագահ Տ. Փէրինչէքի, Կիպրոսի Թրքական բաժնի նախկին նախագահ Ռ. Տէնքթաշի ու բազմաթիւ կուսակցութիւններու ներկայացուցիչներուն մասնակցութեամբ մարմին մը կը պատրաստուի Գերմանիոյ մէջ Մարտ 18ին նչել թալաթի սպանութիւնը եւ նոյն առիթով հերքել Հայկական Ցեղասպանութեան "սուտ"ը: Իրենց բուն նպատակն է Գերմանիոյ Ժորհրդարանին եւս առնել տալ Ցեղասպանութեան ճանաչումի վճիռը:

Մարտ 18ին ծրագրուած է Եւրոպայի բոլոր երկիրներուն Թուրքերուն մասնակցութեամբ հանրահաւաք մը Պէրլինի մէջ, որպէս ուժի ցուցադրութիւն: Այդ հանրահաւաքին հրաւէրին մէջ գործածուած կարգ մը արտայայտութիւններ անպատեհ նկատուած են Գերմանիոյ կողմէ ու երկրին Անգարայի դեսպանը իր երկրին դժգոհութիւնը փոխանցած է Թուրքիոյ Արտաքին գործերու նախարարու-

(Շար.ը Դ· էջ)

ԵՐԵՒԱՆԵԱՆ ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ

ԹԻՒ-43

Երեւան, Փետրուար 2006

"ԲԱՐԻ ԼՈՑՍ ԵՐԵՒԱՆ"

Ազգային ձայնասփիւռի ողջոյնի առաջին վաւերթ թառերն են որ դպրոցական տարիքի աղջնակ մը (տղայ ալ կրնայ ըլլալ) կ'արտասանէ, ուրախ տրամադրութիւններ արթնցնելով մէջդ: Կտոր մը աղմկարար երաժշտութիւն, ապա "ամեակներու" յուզարկաւորութիւն մը ծայր կու տայ յիշեցնելու համար որ "150 տարի առաջ Ստեփանակերտի մէջ ծնաւ x-y դրպէտ-բանաստեղծը (որուն անունը վստահաբար մարդ չէ լսած)... 76 տարի առաջ Ուկրանիոյ Լվով քաղաքին մէջ մահացած է ուրիշ x-y մը որ հայրենիքէն հեռու, Հայաստանի կարօտով ճեն-ճերած է... կամ 64 տարի առաջ Սէյրան Գէորգով մը մեծ ներդրումներ կատարած է սովետական Գիտ. Ակադեմիայի Փիզիքայի բնագաւառին մէջ եւ այսպէս ծա-նօթ-անծանօթ անունները կը տողանցեն ամբողջ 20 վայրկեան սաղմոսերգուի նըմանի փոխն ի փոխ, աբական եւ իգական սովետահայ չեչառերով, որուն վերջաւորութեան ոչինչ կը տպաւորուի գանկիդ մէջ:

"Բարի լոյս Երեւան"ին անմիչապէս կը յաջորդէ "զուարթ" լուրերու երկրորդ չարք մը, որուն յարմարագոյն տիտղոսը պէտք էր ըլլալ "Մնաս բարով Հայաստան"... Սառնամանիքի եւ ձիւնի առատ տեղումներու պատճառով անգործածելի դարձած են մայրաքաղաքին դուրս գալու բոլոր մայրուղիները... պէպի Եղէգնաձոր, Զանգեզուր, Սիսիան, Գորիս, Կապան, Քաջարան, Մեղրի, դէպի Սեւան, Սէվլիմի անցք, Դիլիջան, Իջեւան... դէպի Գիւմրի, Ախուրեան, Սպիտակ, Վանաձոր... միակ կարելիութիւնը կը մնայ դէպի էջմիածին – Մարզարա սահմանը... ափսոս այդ մէկին ալ թուրքերը զոցած են ամբողջական դարձներու չրջափակումի բարդոյթէ տառապող Հայուն զգացումները եւ միշտ վառ պահելու համար գայն...:

Հակառակ այս բոլորին, երկու չաբաթ դէպի Հալէպ, Պէյրութ, Դամասկոս բացակայութիւնս կարօտի անբացատրելի զգացումներ արթնցուցած էր մէջս եւ, բուռն տենչ մը կրկին վերադառնալու ժողովուրդիս գիրկը, որուն ուրախութիւններուն եւ ցաւերուն "մեզակից"ը եւ հաղորդակիցը դարձած եմ արդէն հոգիով եւ գրիչով...: Հոն ամէն կողմ հեւ ի հեւ վազվզուք է պատառ մը հացի եռեւէն, փնտռուք մը ապահով ափերու, մտահոգութիւններ, մտահոգութիւններ... Մինչ մեր մօտ տակաւին կը խօսուի արեւմտահայ եւ կրթութեան մասին, կը փնտռուի մշակոյթի նախարար որ պէտք էր ամէնէն առելի կարեւորութիւն ունենայ-ներէն մին ըլլալ մշակոյթով հարուստ մեր երկրին համար, մինչ վերածուած է իշխանութեան գործակցող կուսակցութեան մը (ՕԵԿ) մենաչնորհին. կը խօսուի ազատագրուած տարածքներու մասին, թատրոնի եւ նկարչութեան մասին եւ մանաւանդ "լաւ օրերու" յուսահատ վերադարձի մը մասին... վերջապէս տակաւին գոյութիւն ունին զգացումներ եւ ապրումներ որ ամբողջովին չեն նիւթականացած: Կան մարդիկ որ յուսահատ ճիգերով կը պայքարին ուղիղ գրելու, լեզուն մաքուր պահելու, բարոյական արժէքները վերակենդանացնելու, մակարդակով մշակոյթ ստեղծելու, Հայուն հաւատքը աղանդներէն ձերբազատելու, գիր եւ ընթերցանութիւն տարածելու մասին. երկիր մըն է ուր կայ բարիի եւ չարի, աւանդական արժէքներու եւ նորաբութիւններու բուռն պայքար, ազգային եւ համամարդկայինի բախում, հոգեկանի եւ նիւթականի անբացատրելի խառնիմբաշխում, մէկ խօսքով՝ կայ տակաւին մարդկային արժանապատուութիւն... Հակառակ ամէն ինչի:

Ես կը հիանամ մեր ժողովուրդին, անոր համբերութեան, խոնարհ համակերպութեան, քաղաքակիրթ հասունութեան... ան ուրախ է որ այս օրերուս կեանքը ձեւով մը կը չարունակուի, մեթրոն կը քանի, չրջանային միքրոպիւսները ձիւներու մէջ պիկ-պակներով տեղ կը հասցընեն, քանի երթեւեկը, փողոցներու խճողումը քիչ մը թեթեւցած է, անճնական կառքերու մեծ մասը ձիւնով եւ սառով ծածկուած ըլլալով... կը զործեն միայն Նիվաներն ու Ձիփերը՝ որոնց հըզօր չարժիչները արգելք չեն ճանչնար եւ համարձակօրէն ճամբու եզերքներուն հալած ձիւնի կեղտոտ ջուրը անոգորդներուն վրայ կը սրսկեն ցնցուղի նման... Ձիփի վարորդին վերջին հոգն էր...

Մինչ երեւանցին ձմեռուան ցուրտին ձեւով մը պաշտպանուած է, ընդհանրապէս երկար չրջազգեստով, չարմար կօշիկներով եւ պատահական գլխածածկերով, որոնց մէջ կան նաեւ գլխարկները... Մեծ մայրիկի մը դարակէն հանուած, Ուզպեկիստան կատարուած ճամբորդութենէ մը բերուած, կարմիր բանակայինի տաք բուրդով պատրաստուած, Վէրնիսաժի դոյնզդոյն չուկայէն ձեռք բերուած, ռուսական, կովկասեան, էէրքեզական, իրանեան. կարծես կովկասեան պատմական ժապաւէն մը զարձնելու եղած ըլլան Երեւանի մայթերուն վրայ... Իսկապէս երազային բան մը ունի ձիւնով ծածկուած Երեւանը: Փողոցները, հակառակ առատ ձիւնին որ տեղ-տեղ կէս մեթրի կը հասնի, կառքերու երթեւեկով բաւարար բացուածք ստեղծուած է չրջադայութեան, իսկական արկածախնդրութիւնը կը սկսի մայթերու վրայ... իւրաքանչիւր խանութ իր տարածքը մատչելի զարձնելու համար անկարգ ձիւնաբլուրներ ստեղծած է մայթերու վրայ որոնց ընդմէջէն ծովասագերու փոքր քայլերով երեւանցին հազար զգուշութիւններով պէտք է յառաջանայ, չանալով անակնկալ սառի մը վրայ չկոխել, կամ հալած ձիւնին մէջ չխրիլ եւ ամէնէն վտանգաւորը՝ չէնքերու երդիքներէն կապարի ծանրութեամբ եւ դաչոյնի սրութեամբ անակնկալօրէն իննդող սառոյցի բեկորներ չստանալ գլխուն վրայ: Մեր օրաթերթերը երբեք վիճակագրական տըւեալներ չեն հաղորդեր ձեռք ոտք կոտրող, գլխուն սառի կոյտեր ստացող քաղաքացիներու մասին. անոնց նիւթերը աթոռի կռիւներու մասին են ընդհանրապէս...:

Այնցեալները կը թերթատէի մեր անմահ Պարոնեանի "Երկիր ժողովածու"ի վերջին հատորը (10րդ) երբ աչքիս զարկաւ համառօտ յօդուած մը, որ ամիսներ վերնագիրով. "Փաստաբանական քանի մը հարցումներ", առաջին անգամ լոյս տեսած 1888 Մայիսին "Խիկար"ի մէջ:

Մեր հանճարեղ երգիծաբանը, 118 տարիներ առաջ նոյն հարցականները կը դնէ ինչ որ ես այսօր մինչ Աբովեանի, Թումանեանի սառ կապած մայթերը կը չափէի, ամէն վայրկեան սահելու, ձիւնախըրտիմի վտանգ անցընելով կամ գլխուս բարձր տանիքէ մը փրթած սառի սուր բեկոր մը առանալու սարսափով որմէ վերջ չատ հաւանաբար հիւանդանոց հասնելու կարիք կրնար ըլլալ:

«... Ինչ պատիժ կը սահմանուի ինծի երբ հասարակաց պարտէզի մը գալարաց վրայ չրջազայած ժամանակս ջրհորի մը մէջ իյնամ եւ խեղդուիմ:

Աւելորդ է ըսել թէ յանցաւորն ես եմ: Արդ, առժամանակեայ չղթայակապ բանտարկութե՞ն կը դատապարտուիմ թէ մահուան, որովհետեւ սպանութիւն կայ գործին մէջ. ԵՍ սպանած եմ ԶԻՍ, պէտք է գոհացնել ԶԻՍը. հարկ է ուրեմն սպանել ԵՍն որ մեռած է: Ի դէպ տեղին է կարծեմ յիշել այն խօսքը՝ թէ մեռեալներ կան, զոր հարկ է սպաննել:

Այդ ջրհորին տէրը գոնէ կտոր մը յանցանք չունի՞: Ջունի, որովհետեւ նա ջրհորին բերանը բաց ձգած է, որպէսզի պարտէզին մէջ պտըտողները միշտ իրենց ոտքերուն տակը նային փոխանակ իրարու հաղուստի եւ կապուտին նայելու եւ յետոյ գիրար բամբասելու: Բարոյականութիւն կայ խնդրոյն մէջ:

Ո՛վ փաստաբաններ, եթէ սա դիպուածը մեռցնելու հնարք չկայ՝ այս դիպուածին պատասխանատու մը ստեղծելո՞ւ ալ ճարը չկայ: Թող պիտի տա՞ք որ այս անպատրաստ դիպուածը մերթ ընդ մերթ անդ ու այս մեռցնէ...» (էջ 614):

Ականջը խօսի Երեւանի քաղաքապետ "Չրհորը բացող" Պրն. Զախարեանին համակամ "հոր" ինկող Երեւանի բարի ժողովուրդին:

"ԱԽՐ ԻՆՉ ԱՆԵՄ, ՉԻ ՍՏԱՑՈՒՄ"

Պիտի ըսէր Համօ Սահեան եթէ ողջ ըլլար... Ամէն օր կ'ուզեմ լաւ բան մը գրել, ուրախ լուր մը հաղորդել, որ ես ալ ուրախանամ... օրինակ՝ Հայոց հզօր բանակը օր ցերեկով մտած է Նախիջեւան, ձերակալած է տեղւոյն մարզպետը, գերի բռնած Ջուղայի խաչքարերու ջարդարար պինուորները, Նիւրնպէրկեան դատարան մը ստեղծած Երեւանի Հանրապետականն հրապարակին վրայ Ալիեւներու եւ իր նմաններուն, միջազգային դատաւորնեբէ կազմուած յանձնախումբի մը առջեւ... "ախր ինչ անեմ, չի ստացուում":

Երեւանի օրաթերթերը կը խօսին բոլորովին ուրիշ տխուր նիւթերու մասին:

«Ողովակները ցրտին չեն դիմանում – մայրաքաղաքի մի չարք թաղամասերում ջրի խողովակները տրաքել են, բայց դըրանց դէմ առնելու համար ոչ ոք ոչինչ չի կարող անել» ("Առաւօտ", 03·02·06):

– «Երեւանի մետրոպոլիտէնի աշխատակիցները պահանջում են բարձրացնել աշխատավարձերը... ակցիայի մասնակիցները պնդում են, որ իրենց ներկայիս աշխատավարձը կազմում է 13·500–25·000 դրամ (27–50 տոլար)»: Նոյն յօդուածէն կ'իմանանք որ 2005ին մեթրօ նստած են 15 միլիոն 900 հազար մարդ: ("Երկիր", 03·02·06):

– «Վահան Ծովհաննէսեանը (Հ.Ծ.Դ.), յայտարարել է թէ ճիշդ կը լինէր, եթէ Հայաստանի Ա. Հանրապետութեան (1918) տարածքում բնակող բոլոր Հայերն "աւտոմատ" կերպով ճանաչուէին նաեւ երրորդ Հանրապետութեան քաղաքացիներ»: "Իսկ կիլիկիա՞ն"... հարց կու տայ ("Ժողովրդ. իշխ.", 31·02·06):

– «Ձինուինք "պոլիտեսերով"... սառցալուլան կ'ընկնի գլխին աւելի շուտ, քան թաղապետարանի կամ համատիրութեան աշխատակիցները կը հասցնեն ջարդել զայն... Արդէն երկու չաբաթից աւել է Երեւանը դարձել է ճիան դերի: Զմեռը յայտարարեց իր իրաւունքների մասին եւ չատ ժամանակ կը պահանջուի որ մենք ազատուենք դրա հետեւանքներից» տայ ("Ժողովրդ. իշխ.", 31·01·06):

– «300 խոշոր հարկատուների ցանկում կարելի է յայտնաբերել "կոռուպցիայի" հարիւրաւոր վաստեր... ըստ պաշտօնական տուեալների, անցած տարի Հայաստան են այցելել մօտ 300·000 զբօսաշրջիկներ... սակայն այդ ոլորտում զբաղուող մեր բազմաթիւ ձեռնարկութիւններից 1–2ը հազիւ են ներառուել խոշոր հարկատուների ցանկում... եւլն.» ("Հետաքրքրութիւն", փետր. 06):

– «Տարադրամի սիրահարները ձերբակալուել են: Յունուար 21ին Թամանեան փողոցի 1ա չէնքի մերձակայ "Առաջատ" խանութի մօտ տեղի ունեցած ոստիկանութեան աշխատակցի սպանութիւնը բացայայտուել է:

Սա, պարզուում է, այդ խմբի միակ "սխրագործութիւնը" չէ: Նրանք Ցունուար 27ին ժամը 11:20ի սահմաններում, կրկին դիմակաւորուած յարձակել են նախ Ազատութեան պողոտայի առաջին չէնքի առաջին յարկում գործող "Եուպ-Ալիա" ՍՊԸ-ի տարածքում գործող "Գոհար Ադամալեան" տարադրամի փոխանակման կէտի վրայ...» ("Հետաքրքրութիւն", 04·02·06):

– «Ինչու՞ չեա պարում հայերէն... մեծքայ երեւանեան դիսկոտեկներում հազուադէպ են հնչում հայկական պարեղանակներ. գուցէ սա է պատճառը որ երիտասարդութիւնը նախընտրում է պարել օտար մեղեդիների նուագակցութեամբ» ("Առաւօտ", 31·01·06):

– «Ինչ՞ խնդիրներ կարող են դրուել մի երկրում որի նախագահը հպարտ-հպարտ յայտարարում է, թէ "ես գիրք չեմ կարդում" կամ "Մեզ փարաճանովներ պէտք չեն"» ("Ժողովրդ. իշխանութիւն", 13·01·2006):

– «Երէկ անյայտ անձինք 19:30ի սահմաններում Երեւանի Կոմիտասի պողոտայի եւ Շիրվանզադէ փողոցի խաչմերուկում յարձակում են գործել "ինկասատիոն" (դրամ փոխադրող) մեքենայի վրայ եւ սպանելով վարորդին, առեւանգել այն» ("Հայկական ժամանակ", 04·02·2006):

– «Ինչու՞ են ապականում հայերէնը... եթէ զազանոցի ճամբով զազ էք արել մինչեւ Աւանի մօտ ու յետոյ առաջին թէ երկրորդ աջով թէ ձախով մտել էք, ու ոչ մի բան չի տեսնւում, ապա դուք չհասաք ձեր զաղափարով մեծ, տարիքով փոքր ախպօր ծնունդին եւ ձեր բոլոր յոյսերը՝ զառնալ եղբայրական կուլտուրական կենդանի, ի զուր են, քանի որ դուք մոռացել էք պարզ մի ճշմարտութիւն, որ ձեր ախպօր դէմը խաղ չկայ, բոլոր խաղերը ներսում են» ("168 ժամ", 4–6 փետ. 2006):

– Վերնագիրներ... Որդին սպանել է հօրը, իսկ մայրը վիրաւոր է:

– Սպանուել է ոստիկանութեան աշխատակիցը:

– Տղայական դանակահարութիւն.

– Դիակը մանկատողը Սուրէն Զաքարեանն է եղել...

– Հա՛մ կրակել է, համ էլ՝ կացնահարել... եւայլն... եւայլն... ("Հետաքրքրութիւն", 03·01·06):

Armenia Felix ?

"Ախր ինչ անեմ չի ստացուամ" պիտի ըսէր Համօ Սահեան, եթէ ողջ ըլլար...:

ՅԻՊԼ

ՃԻԱՔՈՄՕ ԿՈՐՐԻՆԻ

(1859-1950)

ՏՈՔԹ. Պ. ՔՈՒՉՈՒԿԵԱՆ

Հաւանաբար Հայերու ամէնէն ջերմեռանդ բարեկամն էր:

Ճիաքոմօ Կորրինին ծնած է 1859ին, Ազքանդրիոյ մէջ: Ճաճախած է Պիեզայի բարձրագոյն վարժարանը: 1882ին, 23 տարեկան հասակին աւարտած է Միլանոյի համալսարանի դրականութեան եւ փիլիսոփայութեան դասընթացքները: Պիեզայի վարժարանին մէջ կը նշանակուի արդի պատմութեան դասախօս: Կ'արժանանայ կրթաթոշակի՝ Ֆիրենցէի Բարձրագոյն կրթութեան հիմնարկին մէջ մասնագիտանալու համար: 1885ին, իբրեւ Հանրային կրթութեան նախարարութեան մրցոյթի յաղթող, կը մեկնի Պէրլին՝ կատարելագործման դասընթացքներու մասնակցելու համար: Վերադարձին՝ կ'ընտրուի Արտաքին գործոց նախարարութեան արխիւի անօրէնի պաշտօնին: 1887ին Կորրինին կ'անուանուի անդամ Փարիզի "Դիւանագիտական պատմութեան ընկերութեան": 1892ին Նափոլիի համալսարանէն կը պահպանի երկրորդ վկայականով մը՝ իրաւագիտութեան մէջ: 35 տարեկան հասակին Արդի պատմութեան ամպիոնի առաջատ ուսուցիչ է Ֆիրենցէի Բարձրագոյն կրթութեան հիմնարկին մէջ, իսկ 1900 թուականին նոյն պաշտօնը կը յանձնուի իրեն նաեւ Հռոմի համալսարանին մէջ: Ճիաքոմօ Կորրինին անդամ կը դառնայ "Ազգերու Միութեան" ընկերութեան, որուն նախագահ կ'ընտրուի 1914ին: Ան կը մահանայ 1950ին, 91 տարեկան հասակին:

Կորրինի գրական գործունէութիւնը կը սկսի 1880ական տարիներուն: Ան կը հրատարակէ քանի մը վէպեր, որոնք ընդունելութիւն չեն գտներ: Ան կը դառնայ դէպի պատմութիւն եւ կը հրատարակէ "Ֆրանչեսքօ Սֆորցա" (1893) եւ "Ֆրանչեսքօ Սֆորցայի ամուսնութիւնը" (1894) գործերը: Ապա կը հրատարակէ "Ֆրանչեսքօ Սֆորցայի մահը" (1895) եւ "Ֆրանչեսքօ Սֆորցայի վերջին օրերը" (1897) գործերը: Այս վերջինը կը նուիրէ Ֆրանչեսքօ Սֆորցայի կնոջ՝ Պիանքա Մարիայի:

Կորրինի ամենէն յաջող գործերէն մին է "Ֆրանչեսքօ Սֆորցայի մահը" գործը, որ կը պատմէ Սֆորցայի մահուան պատմութիւնը: Ան կը մահանայ 1898ին, Ֆրանչեսքօ Սֆորցայի մահուան 400ամեակին առիթով: Կորրինի ամենէն ընդարձակ գործերէն մին է "Ֆրանչեսքօ Սֆորցայի վերջին օրերը" գործը, որ կը պատմէ Սֆորցայի վերջին օրերը: Ան կը մահանայ 1897ին, Ֆրանչեսքօ Սֆորցայի մահուան 400ամեակին առիթով:

Կորրինի ամենէն ընդարձակ գործերէն մին է "Ֆրանչեսքօ Սֆորցայի վերջին օրերը" գործը, որ կը պատմէ Սֆորցայի վերջին օրերը: Ան կը մահանայ 1897ին, Ֆրանչեսքօ Սֆորցայի մահուան 400ամեակին առիթով:

ԳՈՅՆԵՐՈՒ ՀՈԳԵԲԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Իտալիոյ Աչխարհագրական ընկերութեան վարչական խորհուրդին: 1907ին նախապարութեան արխիւներու տնօրէնն է, իսկ 1909ին գլխաւոր հիւպատոսի լիազօրութիւններով կը ստանձնէ ղեկավարութիւնը Տրապիզոնի հիւպատոսութեան: Ճիաքոմօ Կորրինին արժանացած է Իտալիոյ թագի Ասպետի շքանշանին: Կը թղթակցէր "Դիւանագիտական եւ Հիւպատոսական Բանբեր"ին:

1887ին Ճիաքոմօ Կորրինիի գրած չափազանց կարեւոր տեղեկագիրը պինք գարձուց Արտաքին գործոց նախարարութեան նոր մարդը, որ պէտք է գրաղէր բացառապէս արխիւով: Արդարեւ, Կորրինին հիմնադիրն է Իտալիոյ Արտաքին գործոց նախարարութեան արխիւին, քանի որ իրականացուց կառավարութեան ծրագիրը՝ ստեղծել ինքնուրոյն կեդրոնական արխիւ մը, որ պէտք է հաւաքէր նախարարութեան գործունէութեան առընչուող բոլոր փաստաթուղթերը եւ ստանձնէր դիւանագիտական աչխատանքի պատմական յիշողութեան դերը:

Իտալական դիւանագիտութեան անհրաժեշտ այդ ծրագիրի գործնական իրականացումը երկար եւ խրթին գործ էր: Մինչ այդ, յիշեալ արխիւը կ'ենթարկուէր թագաւորութեան կեդրոնական արխիւներուն, ինչպէս բոլոր ոչ պետական՝ թէ՛ հանրային եւ թէ մասնաւոր արխիւները: Արտաքին գործոց նախարարութեան՝ արխիւ ունենալու անհրաժեշտութիւնը ծագեցաւ, իտալական արտաքին քաղաքականութեան զարգացումէն: Կորրինին հասկցեր էր, որ եթէ Իտալիան կ'ուզէ ամրապնդուիլ եւրոպական եւ միջերկրականեան դաշտին մէջ, ապա կարիք ունէր ստեղծելու արտաքին քաղաքականութեան անկախ արխիւ: Ճիաքոմօ Կորրինիի կարծիքով, արխիւի տարբեր ենթաբաժիններէն (դպրոցները արտասահմանի մէջ, արտագաղթ, հաշուապահութիւն, անցագիրներ եւ այլն) իտալական արտաքին քաղաքականութեան համար ամէնէն կարեւոր ու վճռորոշ քաղաքական գործերն էին, որ վերջնական լուծում ստացան 1891 թուականին:

Կորրինին դիւանակալ չէր, իր նպատակը ոչ թէ կարգուկանոն հաստատելն էր ,այլ՝ արխիւի գիտական կազմակերպումը, որպէսզի ան ծառայէր պետութեան, ըլլար միջազգային քաղաքակրթութեան դիտակէտ եւ միջազգային դիւանագիտութեան աչխատանոց:

"Քաթալոկի" թիւ 60ին տակ Հայաստանն է, որ բաժնուած ըլլալով ութ արխիւային թղթապանակներու, կ'ընդգրկէ 1891 – 1914 տարիներու քաղաքական բրնոյթի բոլոր փաստաթուղթերը: Այդ նիւթերը տարբեր ժամանակներու ընթացքին կու գային տարբեր տեղերէ: 1891 – 1893ի փաստաթուղթերը կու գային Արեւելեան Անատոլուի, Էրզրումի հիւպատոսական գործակալութեան եւ Տրապիզոնի հիւպատոսութեան դիւանագիտական նիւթերէն, իսկ յաջորդ ժամանակաշրջանի փաստաթուղթերը՝ տարբեր եւ հեռաւոր վայրերէ: Ասիկա օինակ մըն է, թէ ինչ մեծ հետաքրքրութիւն ունեցած է իտալական դիւանագիտութիւնը "Հայկական դէպքերու" նկատմամբ 1894 – 1896 տարիներու ընթացքին, որ Օսմանեան կայսրութեան սրտին՝ Անատոլուի մէջ, Իտալիոյ կարեւոր դեր խաղալու Քրիսփիի որոշումին արդիւնքն էր:

Ճիաքոմօ Կորրինին, որ 1911 – 1915 թուականներուն Տրապիզոնի մէջ Իտալիոյ գլխաւոր հիւպատոսն էր, եւ որուն իրաւասութիւններուն մէջ կը մտնէին Թրքահայաստանի վիլայէթներէն Էրզրումը, Վանը, Պիթլիսը, Սվազը եւ Սամսունը, հաւանաբար ամէնէն զօրաւոր գոյնը՝ կարմիրը կ'արտացոլէ սրտին զարկերը եւ չնչառութիւնը: Անիկա նաեւ սիրոյ գոյնն է: Կարմիր հագուստը ուշադրութիւն կը գրաւէ եւ զայն հագնողը աւելի գէր կ'երեւի: Ծայրայեղ գոյն մը ըլլալով՝ կարմիր հագուստը կրնայ չօգնել բանակցութիւններու կամ ընդհարումներու ժամանակ: Կարմիր ինքնաչարժները դողերու նախասիրած թիրախն են: Ներքին յարդարումի մէջ կարմիրը յաճախ կ'օգտագործուի իբրեւ չեչտ: Ներքին յարդարումի մասնագէտները կ'ըսեն, թէ կարմիր կահոյկ կատարեալ ընտրութիւն մըն է, որովհետեւ ուշադրութիւն կը գրաւէ: Ճաշարաններու յարդարանքին մէջ յաճախ կարմիր կը գործածուի, որովհետեւ ախորժարեր է:

ՍԵԽ

Սեւը իշխանութեան եւ ուժի գոյնն է: Անիկա ժողովրդականութիւն կը վայելէ նորաձեւութեան մէջ, որովհետեւ աւելի բարեձեւ երեւոյթ կու տայ մարմնին, վայելուչ է եւ անժամանցելի: Սակայն նաեւ ենթարկուածութեան խորհրդանիշ է. կրօնաւորներ սեւ կը հագնին՝ իրենց նուիրումը գոյց տալու համար Աստուծոյ: Նորաձեւութեան կարգ մը մասնագէտներ կ'ըսեն, թէ սեւ հագուած կին մը իր անձնատուութիւնը կը յայտնէ տղամարդուն: Սեւ հանդերձանքը նաեւ կը դերճնչէ. սեւ հագնողը բոլորէն բարձր կամ նենգ կը թուի ըլլալ: Արիւնարբու ճիւաղներ սեւ կը հագնին:

ՃԵՐՄԱԿ

Հարսեր ճերմակ կը հագնին՝ խորհրդանչելու համար անմեղութիւնն ու մաքրութիւնը: Ճերմակը լոյս կ'արտացոլէ եւ կը նկատուի ամառնային գոյն մը: Անիկա ժողովրդականութիւն կը վայելէ ներքին յարդարումի եւ նորաձեւութեան մէջ, որովհետեւ լոյս կը պարունակէ, չէզոք է եւ կը յարմարի ամէն գոյնի: Սակայն ճերմակը նաեւ աղտոտութիւն ցոյց կու տայ, հետեւաբար այլ գոյներէ աւելի դժուար է զայն մաքուր պահելը: Բժիչկներ եւ հիւանդապահուհիներ ճերմակ կը հագնին՝ հականեխութեան իբրեւ խորհրդանիչ:

ԿԱՐՄԻՐ

Զգացական առումով ամէնէն զօրաւոր գոյնը՝ կարմիրը կ'արտացոլէ սրտին զարկերը եւ չնչառութիւնը: Անիկա նաեւ սիրոյ գոյնն է: Կարմիր հագուստը ուշադրութիւն կը գրաւէ եւ զայն հագնողը աւելի գէր կ'երեւի: Ծայրայեղ գոյն մը ըլլալով՝ կարմիր հագուստը կրնայ չօգնել բանակցութիւններու կամ ընդհարումներու ժամանակ: Կարմիր ինքնաչարժները դողերու նախասիրած թիրախն են: Ներքին յարդարումի մէջ կարմիրը յաճախ կ'օգտագործուի իբրեւ չեչտ: Ներքին յարդարումի մասնագէտները կ'ըսեն, թէ կարմիր կահոյկ կատարեալ ընտրութիւն մըն է, որովհետեւ ուշադրութիւն կը գրաւէ: Ճաշարաններու յարդարանքին մէջ յաճախ կարմիր կը գործածուի, որովհետեւ ախորժարեր է:

ՎԱՐԴԱԳՈՅՆ

Ամէնէն վիպերգական գոյնը՝ վարդագոյնը հանդարտեցնող յատկութիւն մըն է: Մարզական խումբեր երբեմն հանդերձարանները վառ վարդագոյն կը ներկեն, որպէսզի հակառակորդ խումբին կորովը նուազի:

ԿԱՊՈՅՏ

Երկինքի եւ ծովու գոյնը՝ կապոյտը ամէնէն աւելի ժողովրդականութիւն վայելող գոյներէն է: Անիկա կարմիրին հակառակ հակազդեցութիւնը կը ստեղծէ: Խաղաղ եւ հանդարտ կապոյտը մարմնին մէջ կը յառաջացնէ քիմիական հանդարտեցուցիչ նիւթեր, հետեւաբար յաճախ կը գործածուի ննջարաններու մէջ: Կապոյտը նաեւ սառն եւ ճնշիչ կրնայ ըլլալ: Նորաձեւութեան խորհրդատուները կը յանձնարարեն կապոյտ հագնիլ գործի դիմում ներկայացնողներուն, որովհետեւ անիկա կը խորհրդանչէ հաւատարմութիւնը: Մարդիկ աւելի արդիւնաւէտ են կապոյտ սենեակներու մէջ: Ուսումնասիրութիւններ ցոյց կու տան, թէ ծանրաբարձներ յաւելեալ ծանրութիւն կրնան բարձրացնել կապոյտ մարզասրահներու մէջ: Թէեւ կապոյտը ամէնէն աւելի ժողովրդականութիւն վայելող գոյներէն է, սակայն ամէնէն աւելի նուազ ախորժարեր է: Բնութեան մէջ կապոյտ ուտելիքները հազուագիւտ են: Ուտելիքի մասնագէտներ կ'ըսեն, թէ երբ մարդը ուտելիք փնտռած է բնութեան մէջ, սորված է խուսափիլ թունաւոր կամ նեխած բաներէն, որոնք յաճախ կապոյտ են, սեւ կամ դիւնեգոյն: Ուսումնասիրութիւններու ընթացքին կապոյտ ներկուած ուտելիքները ախորժակ կը կտրեն:

ԿԱՆԱՉ

Ներկայիս ամէնէն աւելի ժողովրդականութիւն վայելող ներքին յարդարանքի գոյնը՝ կանաչը կը խորհրդանչէ բնութիւնը: Անիկա աչքին համար ամէնէն դիւրին ընկալելի գոյնն է, հանդարտեցնող եւ վերաթարմացնող յատկութիւն մը ունի: Պատկերասփիւռի պատասխին վրայ ելոյթ ունենալու պատրաստուող մարդիկ իրենց ջիղերը հանդարտեցնելու համար կը նստին "կանաչ սենեակներու" մէջ: Հիւանդանոցներ յաճախ կանաչ կը գործածեն, որովհետեւ այս գոյնը կը հանդարտեցնէ հիւանդները: Մինչեւ դարերուն հարսեր կանաչ կը հագնէին իբրեւ արգասաբերութեան խորհրդանիչ: Մութ կանաչը առնական ,պահպանողական գոյն մըն է ու հարստութեան ցուցանիչ է: Ախորժահանգերձ դերձակները յաճախ կը մերժեն կանաչ թել գործածել, նորաձեւութեան ցուցադրութենէ մը առաջ, վախնալով, թէ անիկա կրնայ չար բախտ բերել:

ԴԵՂԻՆ

Արեւաչող եւ գուարթ դեղինը ուշադրութիւն կը գրաւէ: Թէեւ անիկա կը նըկատուի լաւատես գոյն մը, սակայն մարդոց ջիղերը կը խանգարուին եւ նորածիններ աւելի կու լան դեղին սենեակներու մէջ: Դեղինը աչքին համար ամէնէն դժուար ընկալելի գոյնն է, հետեւաբար կըրնայ ճնշել չափազանցութեան պարագային: Դեղինը կը խթանէ կեդրոնացումը եւ կ'արագացնէ մարմնին սնունդ ամբարելու գործընթացը:

ԳԻՆԵԳՈՅՆ

Թագաւորական ընտանիքի գոյնը՝ գինեգոյնը կը խորհրդանչէ փառահեղութիւնը, հարստութիւնը եւ կատարելագործուած զարգացումը: Նաեւ իգական է եւ վիպերգական: Սակայն բնութեան մէջ հազուագիւտ ըլլալուն պատճառով՝ կրնայ արուեստական թուիլ:

ՍՐՃԱԳՈՅՆ

Ամուր եւ վստահելի սրճագոյնը երկրին գոյնն է եւ առատ ներկայութիւն է բնութեան մէջ: Բայց սրճագոյնը իրականի տպաւորութիւն կը ստեղծէ: Մութ սրճագոյնը կը յիշեցնէ փայտը կամ կաշին: Սրճագոյնը նաեւ տխուր եւ անձկալից կրնայ թուիլ: Տղամարդիկ աւելի հակամէտ են ըսելու, թէ սրճագոյնը իրենց նախասիրած գոյնն է:

Պատրաստեց՝
Լ. ԿԻՒԼՈՑԵԱՆ–ՍՐԱՊԵԱՆ
"Ազդակ"

ԱՐՏՈՅՏՆԵՐՈՒ ԱԳԱՐԱԿԸ
ԱՆԹՈՆԻԱ ԱՐՍԼԱՆ
Թարգմանեց՝
ՎԱՉԳԷՆ ԲԱՄՊԱԿԵԱՆ

ՄԱՍ ԱՌԱՋԻՆ

ՍՄԲԱՏ ՀՕՐԵՂԲԱՅՐԸ

Տեղահանութեան տանջալի երկար ճամբուն ընթացքին Շուշանիկ ամէն անգամ որ սիփոխանքի կարօտը զգայ, այս բառերը պիտի հոլովէ իր բերնին մէջ: Կարելի չէ որ չարը յաղթական ըլլայ, եթէ բարին դոյութիւն ունի: Մերժենք այս ներկան, մերժենք անոր գոյութիւնը, եւ այն առեն Սմբատի ձայնը պիտի վերադառնայ Աստուծոյ անվախճան ձայնին մէջ...

Ճիշդ այդ վայրկեանին ձիաւոր զինուորներու խումբը կանգ կ'առնէ Ագարակին մուտքին: Դարպասը բաց է: Վայրկեանի մը համար լոյսերը, գոյները, ձայները կը դադրին, եւ անակնկալ չփոթ մը կը տիրէ: "Վաղը, վաղը" կը տուտոյ զինուորներէն մէկը որ դէպի Ագարակ անցնող կառքերուն լուրը տուած էր սպասին եւ անորոշ ու երկչոտ, ձեռքերը կը քսէ տափաններուն ծունկներուն վրայ:

Բայց սպան պատեհ բարկութիւն մը կ'արտայայտէ. "Այս չոլաները, մեր պարտութիւններուն վրայ ուրախութիւն կ'ընեն" կը պոռայ: "Ռուսերուն գալուն կը սպասեն...": Եւ ահա, վերջալոյսի յառաջացող մթութեան մէջ գիչերուան առաջին աստղը կ'երեւի: Եւ այն առեն, մինչ կարմիր վարդերու եւ մագլցող յասմիկներու բոյրը կը սիրուի զգլխիչ մելամաղձոտութեամբ, կը լսուի Հրանդ, որ երեք խոչոր ոսկիներու քովի փոքր ամպիոնին վրայ չարուած իր նուագախումբին համար տուտուկի ձայնով կը ներդաչնակէ միւս գործիքները եւ երկար, քնքոյշ եւ չարունակական խաղ մը կը փորձէ:

Բայց տուտուկին ձայն կը մարի խուլ հեծկլտանքի մը մէջ: Առանց աղմուկի, զինուորները կը թափանցեն պարտէզին ներսի կողմը եւ վարպետօրէն գործածուած զաչոյն մը Հրանդին կոկորդը կը կարէ մէկ ականջէն դէպի միւսը: Լեւոն Եագովլեան, վերահսկիչ նամակատարչին, որ նկարահանութեան գործիքը կը հաստատէր սեղանէն յարմար հեռաւորութեան մը վրայ, նոյն ձեւով կը սպանուի առանց բառ մը կարենալ արտասանելու եւ դեմին կը տապալի, հեզ աչքերուն ճերմակը դէպի վեր չրջած եւ կանանչ դաչտ կամաց-կամաց իր արիւնով կը թրջի:

Ինչպէ՞ս տեղի կ'ունենայ ջարդ մը: Ի՞նչ տեսակ խմիչքի կը վերածուի արիւնը որ գլխուն կը զարնէ այսպէս եւ կը գինովցնէ: Այն անձը որ կը համտեսէ, կ'ըսեն որ չի մոռնար այդ համը: Քանի մը վայրեկեանի մէջ խումբը վերածուեցաւ ոճրախումբի մը եւ վագրանման արագութեամբ մօտեցաւ բոլոր դռներուն. մուտքի խոչոր դրան, խոհանոցի ետեւի դրան, հիւրասենեակին երկու ապակեխ դռներուն եւ անգլիական ապակեզարդ նոր դռներուն: Տունը, առանց պաշտպանութեան, ազատ կերպով, ինքզինքը հիւրին կը յանձնէ, անմեղ՝ ինչպէս Սմբատը, իր տանտէրը:

Սմբատ և Շուշանիկ տակաւին խոհանոցն են, մէկը նստած, միւսը ոտքի իր ետեւը: Այդ վայրկեանին այլեւս բոլորը կ'անդրադառնան պատահածներուն: Զինուորներ վայրը դաչոյններով կը տեսնուին ամէն դռներէն, սատանաներու պէս, չափազանցօրէն իրական: Իրենց ետեւէն ներս կը մտնէ սպան, կ'անցնի հիւրանոցէն, կը մօտենայ խոհանոցին, իր չուրջը կը նայի այնպիսի յստակ ատելութեամբ որ բոլորն ալ ապտակ մը ստացած ըլլալու տպաւորութիւնը ունին, եւ կը հրամայէ.

«Դուք դաւաճաննե՛ր, չունե՛ր, անհաւատնե՛ր որ Գայմագամին հրամանին չհնազանդեցաք, բայց ես ձեզ պտայ. հիմա պիտի պատժուիք»: Սմբատ կը դիտէ զինքը եւ չի հասկնար: Շուշանիկ կը հասկընայ. մահ եւ ջարդ: Կը փորձէ ելլել դէպի սպան հիւրալիր դիրք մը բռնել զինքը հանդստացնելու մտադրութեամբ: Տակաւին չի գիտեր որ Հրանդ եւ նկարահանը արդէն սպանուած են դուրսը:

Բայց սպան՝ Իսմայիլ, նոյնիսկ չի տեսներ զինքը: Դառնալով իր զինուորներուն չոր կերպով կը հրահանգէ. «բռնեցէք բոլոր այր մարդիկը եւ տարէք միւս սենեակը»:

(Շար. 42)

(Շար. Ա. էջէն)

Թեան ու Արտաքին գործերու յանձնախումբին նախագահին։

Ինդրոյ առարկայ հրաւէրին մէջ տեղ գտած են հետեւեալները. "Եթէ չեն փափաքիր որ արեւմտեան մայրաքաղաքները Փարիզի նման բոցերու մէջ մնան, պէտք է վերջ գտնէ Թուրքիոյ բաժին հանուած անարդար, անհիմն եւ անխիղճ ընթացքը", "Վերջ կու տանք ենթարկուելու չրջանին. Արեւմուտքին ցոյց պիտի տանք Թուրքիոյ մեծ ուժը", "Արեւմուտքի մէջ ամէն տեղ Լօզան պիտի ըլլայ", եւլն.։

Գերմանիոյ Այնգարայի դեսպանը դիտել տուած է որ հրաւէրին սպառնալի ոճը ոչ մէկ օգուտ կ'ունենայ գերմանեւթուրք յարաբերութիւններուն։

Թուրքերը որոշած են սպանութեան օրը, Մարտ 15ին, ծաղիկներ դնել Թալաթի սպանութեան վայրը, հանրահաւաքին յաջորդ օրն ալ Պէրլինի մէջ "Թալաթ փաշայի համաժողով" մը կազմակերպել։

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Տէր եւ Տիկին Վազգէն Սէրքիսեանի 200 Եւրօ կը նուիրեն "Ցառաջ"ին կարպիս Յակոբեանի մահուան առթիւ։

Imprimé sur les Presses
du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

Ս. ՅՈՒՂԱՆՆԷԱՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

ՄԻՋԻՆ ԿԻՐԱԿԻ

ԿԻՐԱԿԻ, Փետրուար 19.–

Ցառաջիկայ Սրբոց Ղեւոնդեանց տօնին առիթով, այսօր կը կատարուի մասնաւոր Հոգեհանգստեան Պաշտօն, վախճանեալ Առաջնորդաց եւ Փարիզեան չրջանի հոգեւոր պաշտօնէից յիշատակին։

Յաւիտենական յիշատակն արդարոց օրհնութեամբ եղիցի։

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ԴԱՏԱՐԱՆ, ԳԱԼԻՖՈՐՆԻՈՑ ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՇՐՋԱՆԻՆ ՀԱՄԱՐ

ՔԻՒՐՔՋԵԱՆ, եւ այլք,
իրենց եւ բոլոր նման կարգավիճակի մէջ գտնուողներու կողմէ,
Հայցուորներ,

ընդդէմ,

ԱՔՍԱ, ՍԱ., եւ այլք,
Պաշտպանեալ.

Դատ. Գործ. թիւ. – CV 02-01750

ՈՒԶՈՒՆԵԱՆ, եւ այլք,
իրենց եւ բոլոր նման կարգավիճակի մէջ գտնուողներու կողմէ,
Հայցուորներ,

ընդդէմ,

ԱՔՍԱ, ՍԱ., եւ այլք,
Պաշտպանեալ.

Դատ. Գործ. թիւ. – CV 05-02596

ԱՄՓՈՓ ՑԱՅՏԱՐԱՐԱԳԻՐ ԽՄԲԱՅԻՆ ԴԱՏԵՐՈՒ ԱՌԿԱՑՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԱՌԱՋԱՐԿՈՒԱԾ ԼՈՒԾՈՒՄԻ ՄԱՍԻՆ

ԲՈԼՈՐ ՆՊԱՍՏԸՆԿԱԼՆԵՐՈՒՆ, ԱՆՈՆՑ ԺԱՌԱՆԳՈՐԴՆԵՐՈՒՆ, ՊԱՑՄԱՆԱԳԻՐՆԵՐՈՒ ՍԵՓԱԿԱՆԱՏԷՐԵՐՈՒՆ, ԱՆՈՆՑ ԺԱՌԱՆԳՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ԵՒ ԲՈԼՈՐ ԱՅՆ ԱՆՀԱՏՆԵՐՈՒՆ, ՈՐՈՆՔ ՈՐԵՒԷ ՏԵՍԱԿԻ ՀԱՅՑԵՐ ՈՒՆԻՆ ԿԵԱՆՔԻ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ՊԱՑՄԱՆԱԳԻՐՆԵՐՈՒՆ ԴԻՄԱՑ ԵՒ ՈՐՈՆՔ ԿԸ ԼՐԱՑՆԵՆ ՀԵՏԵՒԵԱԼ ՊԱՑՄԱՆՆԵՐԸ.– 1) ԿԱՊԱՀՈՎԱԳՐԵՆ ԾԱԳՈՒՄՈՎ ՀԱՑ ԱՆՀԱՏՆԵՐՈՒ ԿԵԱՆՔԸ, 2) ՎԱՃԱՌՈՒԱԾ ԵՆ ԹՐՔԱԿԱՆ ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԿԱՑՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ ՄԻՆՉԵՒ ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 31, 1920 ԹՈՒԱԿԱՆԸ ԵՒ ԿԱՄ ՄԻՆՉԵՒ ԱՅՆՔԱՆ ԱՏԵՆ ՈՐ ԹՐՔԱԿԱՆ ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԳՈՅՈՒԹԻՒՆ ՈՒՆԷՐ, 3) ՎԱՃԱՌՈՒԱԾ Է ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ԷՔՈՒԻՓԸՊԸԼ ԿԵԱՆՔԻ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ, ԱՔՍԱ ՓՐԱՆՍ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԵԱՆ, **ԱՔՍԱ ՓՐԱՆՍ ՎԻՒ, Լ'ԻՒՆԻՈՆ ՄԱՐԴԿԱՑԻՆ ԿԵԱՆՔԻ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ, ՓԱՐԻԶԵԱՆ Լ'ԻՒՆԻՈՆ ԿԵԱՆՔԻ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԵԱՆ, ՔԱՍՍ ՓԱՔԻՖԻՔՆԷԼԻ, ԼԱ ԳՈՆՓԻԱՆՍԻ, ՆԻՒ ԵՈՐՔԻ ՄԻՒԶՈՒԷԼ ԿԵԱՆՔԻ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ** ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ, ՆՈՐՏԻՍԹԸՐՆ ԼԵՊԵՆԻ ԵՒ ԿԱՄ ԱՍՈՆՑՄԷ ՈՐԵՒԷ ՄԷԿՈՒՆ ՆԱԽՈՐԴԻՆ, ՑԱՋՈՐԴԻՆ ԵՒ ԿԱՄ ԵՆԹԱԿԱՆԵՐՈՒՆ ԿՈՂՄԷ։

Ասիկա Ցայտարարագրի նպատակն է տեղեակ պահել հանրութիւնը խմբային երկու դատերու կապակցութեամբ առաջարկուած Համաձայնագրի մը մասին։ Այս երկու դատերը կը ճանչցուին իբրեւ Քիւրքջեան եւ այլք ընդդէմ ԱՔՍԱ ՍԱ., եւ այլք, դատական գործ թիւ 02-01750 եւ Ուզունեան եւ այլք ընդդէմ ԱՔՍԱ ՍԱ., եւ այլք, դատական գործ թիւ 05-02596, բացուած՝ Միացեալ Նահանգներու Շրջանային Դատարանին մէջ, Գալիֆորնիոյ կեդրոնական Շրջան։ Առաջարկուած լուծումը ներկայացուած է Լուծման Համաձայնագրին մէջ եւ մանրամասնօրէն բացատրուած Խմբային Դատերու Ցաւելուած Ցայտարարագրին եւ Առաջարկուած Համաձայնագրին մէջ։ Սոյնք բոլորը կարելի է տեսնել, համակարգչային փոխանցում կատարել եւ կամ տպել

www.armenieninsurancesettlement.com

կայքէջին միջոցով։ Այս կայքէջին վրայ կրնաք տեսնել նաեւ առաջարկուած լուծման կարգավիճակի մասին ընդհանուր տեղեկութիւններ ինչպէս նաեւ, վաւերացուելու պարագային, Համաձայնագրին մաս կազմելու միջոցներ եւ պայմանները։ Այս տեղեկութիւնները ժամանակ առ ժամանակ պիտի յաւելցուին։

Դատական այս գործը կը պնդէ, որ ԱՔՍԱ., ՍԱ. եւ անոր որոշ ներկայի եւ նախկին գործակիից ընկերութիւնները սխալութեամբ ձախողած են հատուցումներ վճարել կեանքի ապահովագրութիւններու դիմաց, որոնք վաճառուած էին 1880 – 1930ին ծագումով հայ անհատներու, Թրքական օսմանեան կայսրութեան մէջ։ ԱՔՍԱ կը մերժէ այս պնդումները եւ կը հաւատայ, որ անոնք անճիշդ եւ ապակողմնորոշիչ են։ Հայցուորներու այս պնդումներուն դիմաց ԱՔՍԱ պաշտպանողական բազմաթիւ հակաճառութիւններ ներկայացուցած է։ ԱՔՍԱ կը պնդէ, որ առաջարկուած Համաձայնագիրը պէտք չէ մեկնաբանուի իբրեւ ընդունում յանցանքի, պատասխանատուութեան, սխալ գործարք կատարած ըլլալու, ինչպէս նաեւ այս դատերուն մէջ ոցա ներկայացուած հայցերու ուժականութիւնը կամ տակրութիւնը մատնանշող փաստերու։

Անմիջապէս որ Համաձայնագիրը վաւերացուի դատարանին կողմէ, ԱՔՍԱ համաձայնած է վճարել 17,5 միլիոն ամերիկեան տոլար դոլար մը, որ պիտի բաժնուի հետեւեալ ձեւով.– 1) Հայցուորներու խումբի անդամներուն, որոնք դուրս չեն եկած այս Համաձայնագրէն եւ որոնց հայցի դիմումները ներկայացուած են Համաձայնագրի Հիմնադրամի Ցանձնաժողովին եւ վաւերացուած անոր կողմէ, 2) Ֆրանսայի մէջ նորաստեղծ բարեգործական հիմնադրամին, 3) Հայցուորներու խումբի փաստաբաններուն, իբրեւ աշխատավարձ, ծախսերու վերահատուցում, ինչպէս նաեւ Համաձայնագրի գործադրութեան վարչական ծախսերու հատուցում։ Առաջարկուած Համաձայնագիրը պարտաւորութիւններէ ազատ կը կացուցանէ ԱՔՍԱ.ն եւ անոր յարակից ընկերութիւնները (ինչպէս սահմանուած են լուծման Համաձայնագրին մէջ) որեւէ եւ բոլոր կեանքի ապահովագրական պայմանագիրներու եւ/կամ Ազատ կացուցուած Հայցերու (ինչպէս սահմանուած է Համաձայնագրին մէջ) նկատմամբ։

Արդարացիութեան Վերջնական Դատական Ունկնդրութիւնը տեղի պիտի ունենայ Մայիս 15, 2006ին, առաւօտեան ժամը 10ին, Մեծաւայրգ Դատաւոր Քրիստինա Ա. Շնայտըրի առջեւ հետեւեալ հասցէին՝ Միացեալ Նահանգներու Շրջանային Դատարան, Գալիֆորնիոյ Կեդրոնական Շրջան, ճշդելու համար, որ. 1) Արդեօ՞ք առաջարկուած Համաձայնագիրը, ինչպէս որ ներկայացուած է Համաձայնութեան Պայմանագրին մէջ, արդար, պատշաճ ու տրամաբանական է, եւ թէ լաւագոյնս կը պաշտպանէ Հայցուորներու խումբի անդամներուն շահերը, 2) Արդեօ՞ք Համաձայնագրի Հայցուորներու Խումբը պէտք է վաւերացուի իբրեւ այդպիսին, Համաձայնութեան կայացման նպատակներուն համար, 3) Արդեօ՞ք Դատարանը պէտք է կայացնէ Վերջնական Հրաման եւ Դատավճիռ վաւերացնելու Համաձայնագիրը, լուծարելու ԱՔՍԱ.–ի դէմ բոլոր առկայ հայցերը, նախապատչարումով եւ արժանիքներու հիմքի, 4) Արդեօ՞ք Հայցուորներու Խումբի անդամները պէտք է ենթարկուին Պարտաւորութիւններէ Ազատ Կացուցման տրամադրութիւններուն, ինչպէս նշուած է Համաձայնագրին մէջ, 5) Արդեօ՞ք Հայցուորներու Խումբի անդամները ենթակայ պէտք է ըլլան դատական մնայուն արգիլման, որ, ի միջի այլոց, կ'արգիլէ Հայցուորներու Խումբի անդամները դատական թղթածրար բանալու, նման գործի նախաձեռնելու, դատական հետապնդում կատարելու, իրրեւ Հայցուորներու Խումբի անդամ միջամուխ կամ մասնակից ըլլալու որեւէ այլ դատական գործի մէջ, անկախ անոր իրաւական չրջանէն եւ անկախ դատական այդ գործերու դրդապատճառներէն, անոնց ներկայացուցած վաստերէն կամ պարագաներէն, 6) Արդեօ՞ք Դատարանը պէտք է վաւերացնէ փաստաբաններու աշխատավարձի ու ծախսերու փոխհատուցման դիմումները, 7) Արդեօ՞ք Դատարանը պէտք է վաւերացնէ Հայցուորներու խումբի ներկայացուցիչներու անհատական հատուցման դիմումները, որոնք ներկայացուած են անոնց փաստաբաններուն կողմէ։ Անգամ մը որ դատարանը վաւերացնէ առաջարկուած Համաձայնագիրը բոլոր հայցերը արդէն պատասխանատուութենէ ազատ կացուցուած ԱՔՍԱ–ի դէմ նոյնպէս պիտի ազատ կացուցուին։

Եթէ Հայցուորներու խումբին անդամ էք կրնաք ընտրել որ բացառուիք այս Համաձայնութենէն, ինչպէս որ մանրամասնօրէն բացատրուած է Խմբային Դատի Ցաւելուած Ցայտարարագրին մէջ։ Հայցուորներու խումբի բոլոր այն անդամները որոնք կ'ընտրեն դուրս դալ այս Համաձայնութենէն, ենթակայ պիտի չըլլան դատական վերջնական վճիռի տրամադրութիւններուն։ Եթէ ընտրած էք դուրս դալ առաջարկուած Համաձայնագրէն, պէտք է այս մասին գրաւոր տեղեկացնէք։ Ցաւելուած խմբային Ցայտարարագրին համաձայն, դուրս գալու ձեր այս դիմումնագիրը պէտք է ժամանակին եւ կանոնաւոր ձեւով յղէք նշելով իրաքանչիւր կեանքի ապահովագրական պայմանագիրը, որու կապակցութեամբ դուք հայց(եր) ունիք։ Ձեր այս դիմումնագիրներու յղման թուականը պէտք է ըլլայ ոչ ուշ քան 2006 Ապրիլ 14, եւ առաքուին հետեւեալ հասցէին.

Kabateck Brown Kellner LLP
and Geragos & Geragos,
350 South Grand Avenue, 39th Floor,
Los Angeles, California 90071, U.S.A.

Իւրաքանչիւր դիմումնագրի մէջ պէտք է նշուած ըլլայ 1) ձեր անունը, ներկայի ձեր հասցէն եւ հեռաձայնի թիւը, 2) տեղեկութիւններ կեանքի ապահովագրական պայմանագրի կամ պայմանագիրներու մասին որոնց կապակցութեամբ կը փափաքիք բացառուիլ Համաձայնագրի Հայցուորներու խումբէն։ Կրնաք, օրինակ, նշել պայմանագրի թիւը, թուականը, պայմանագրի տիրոջ անունը, պահովագրեալի անունը, վայրկեան անունը ուր պայմանագիրը վաճառուած է եւ կամ պայմանագրին վրայ նշուած ապահովագրեալ դոլարը, 3) գրաւոր հաստատում մը որ կ'ուզէք բացառուիլ եւ չստանալ որեւէ հատուցում այս Համաձայնագրէն։ Առաջարկուած Համաձայնագիրն եթէ բացառում չպահանջէք եւ եթէ փափաքիք առարկել Համաձայնագրի տրամադրութիւններուն ձեր գրաւոր առարկութիւնը պէտք է յղէք ոչ ուշ քան 2006 Ապրիլ 14 թուականը, հետեւելով ցուցմունքներուն որոնք նշուած են Ցաւելուած Ցայտարարագրին մէջ։

Այս յայտարարութիւնը պարզապէս համառօտ է։ Համաձայնագրի մանրամասնութիւնները, ներառեալ Համաձայնագրին մաս կազմելու միջոցները եւ պայմանները բացատրուած են Ցաւելուած Խմբային Ցայտարարագրին մէջ եւ որ կրնաք տեսնել, համակարգչային փոխանցումով ունենալ եւ կամ տպել այցելելով

www.ArmenianInsuranceSettlement.com

կայքէջը։ Համաձայնագրի օրինակ մը կրնաք նաեւ տեսնել դատարանի Դիւանակալի Գրասենեակը՝ Միացեալ Նահանգներու Շրջանային Դատարան, Գալիֆորնիոյ Կեդրոնական Շրջան։

ԿԸ ԽՆԴՐԵՆՔ ԵՐԲԵՔ ՉՀԵՌԱՑԱՑՆԵԼ ԴԱՏԱՐԱՆ ԿԱՄ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ԴԻՒՆԱԿԱԼԻՆ ՑԱՒԵԼԵԱԼ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆ ԸՍՏԱՆԱԼՈՒ ՀԱՄԱՐ։

ՀՐԱՄԱՆՈՎ՝ ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ՇՐՋԱՆԱՑԻՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ, ԳԱԼԻՖՈՐՆԻՈՑ ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՇՐՋԱՆ։

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՓԵՏՐՈՒԱՐ 15
MERCREDI
15 FEVRIER
2006

LE NUMERO: 1,20 €

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884 - 1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօդեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

81ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21.391 — Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN — 81e ANNEE — N°21.391

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍԱԱՏ ՀԱՐԻՒԻ, վերանայի երեսփոխանը (զաւակը սպաննուած նախկին վարչապետին) մամուլի ասուլիս մը տուած է Պէյրութ, Փետրուար 12ին եւ կոչ ըրած է համախմբուելու ազգային դրօշակին տակ, փափաք յայտնելով որ հօրը սպաննութեան օրը (Փետր. 14) Լիբանանցիները կրկին ստանձնեն իրենց յանձնառութիւնը դէմ դնելու համար ահաբեկչութեան: Առանց ուղղակի Սուրիացիներուն անունը տալու, յստակ կերպով մատնանշած է անոնց պատասխանատուութիւնը, քանի "կ'երազեն Լիբանանը վերգմանի վերածել, մինչ մենք կ'ուզենք ինքնիշխան եւ ազատ Լիբանան մը, արաբ եւ անկախ": Ս. Հարիրի, որ իր ապահովութեան համար Ֆրանսա կը մնայ, անակնկալօրէն Պէյրութ վերադարձած էր, չբնապատուած ապահովութեան խիստ միջոցներով, բայց մտադիր չէ վերջնապէս Լիբանան հաստատուելու միտք նոյն պատճառներով:

ՃԵՏՏԱ (Սաուտի Արաբիա) հասած է եւրոպական արտաքին քաղաքականութեան դէսքեր նախկին վարչապետ Խալիտ Սոլանա եւ առաջին առթիւ երկար հանդիպում մը ունեցած է Օ.Սէ.Ի. (Իսլամական Համագումարի կազմակերպութիւն) ընդհանուր քարտուղարին Թուրք Էքմելէտտին Իհանօղլուի հետ: Այս վերջնոյն առաջին առարկութիւնը եղած է՝ "Ձ՞ք կարծեր որ պէտք է չորս ամիս առաջ գայիք": Թուրքը չորս առաջարկներ ըրած է Սոլանայի ի պաշտպանութիւն մահմետական կրօնքին: 1) Եւրոպական Միութիւնը եւ Օ.Սէ.Ի.-ն պէտք է զօրավիգ ըլլան ՄԱԿ-ի բանաձեւի մը, որ կը ներչնչուի գոյութիւն ունեցող բանաձեւներէն կրօնքներու անուանարկութեան դէմ պայքարող: 3) Պէտք է որ եւրոպական մեհեանները ուղեցոյց մը ընդունին որ նկատի կ'առնէ մահմետականներու ըզգայնութիւնը: 4) ՄԱԿ-ը պէտք է իւրացնէ հաղորդակցութեան միջազգային օրէնսգիրք մը, որ կը սահմանէ արտայայտութեան ազատութեան չափը կրօնական խորհրդանիշներու մարզին մէջ: Սոլանա, մամուլի հաւաքակաց ասուլիսի ընթացքին չէ պատասխանած, քանի դեռ պէտք է տեսնուի եդիպտացի, յորդանանցի եւ պաղեստինցի դեկավարներուն հետ: Կ'ըսուի թէ Սոլանա ձեռքերը պարապ չէր եկած: Առաջարկ մը կայ, զոր Դանիա պիտի ենթարկէ Եւրոպացիներուն: Կը վերաբերի կրօնքի վերաբերող նախատինքներու դէմ պայքարին:

ՀԱՄԱՍի քաղաքական բիւրոյի դեկավարը՝ Խալէտ Մէշաալ, ռուսական Նեզաւիսիմայա Կազեթա Թերթին տուած իր հարցազրոյցին մէջ յայտարարած է.– "Եթէ Իսրայէլ ճանչնայ մեր իրաւունքները եւ յանձն առնէ քաշուիլ գրաւուած բոլոր հողամասերէն, Համասը եւ անոր կողքին պաղեստինցի ժողովուրդին ամբողջութիւնը կրնան որոշել վերջ տալ դիմադրութեան": Յայտնած է նաեւ թէ իր չարժումը բնաւ միտք չունի համաձայնելու այն ուղեգիծին, որ խաղաղութեան միջազգային ծրագիրն էր եւ կը նախատեսէր Պաղեստինեան պետութեան մը ստեղծումը փուլ առ փուլ:

ՍՈՒՐԻԱ ձեռնարկեց կառավարական փոփոխութեան մը, Փետր. 11ին, ինչպէս որոշ չշուկներ նախատեսել տուած էին: 14 նախարարներ կառավարութեան մաս կը կազմեն այլեւս: Գլխաւոր փոփոխութիւնները կը վերաբերին Արտաքին եւ Լրատուութեան նախարարութիւններուն: Արտաքին նոր նախարարը՝ Ֆարուք ալ-Շարահ կը դառնայ նաեւ փոխ նախագահ: Ինք տեղը կ'անցնի Ասթէլ Հալիմ Խատտամի, որ հրաժարած էր 2005 Յունիսին եւ Փարիզ ապաստանած ու ընդդիմադիր դարձած:

ՄԵԾՆ ԲՐԻՏԱՆԻԱ "ահաբեկչական քննութիւն" մը բացած է այն չարչարանքներուն վերաբերեալ, զորս իր զինուորները գործած կ'ըլլան Իրաքի բնակիչներուն դէմ: "Նիւզ օֆ Թհը Ուորլտ" շաբաթաթերթին է որ լոյս ընծայած է նկարները, տեսերիզ մը առնուած 2004ին եւ որոնք ցոյց կու տան Իրաքի հարաւային մէկ քաղաքը գործուած արարքները: Տանանպետ մըն է նկարահանողը եւ կը տեսնուին զինուորները որոնք կոպտօրէն կը խոշտանգեն Իրաքցիներ եւ ինք ալ կը հայհոյէ ու կը հարուածէ նոյնիսկ մեռած Իրաքցի մը:

ԼԱՆԿԸՏՈՒ – ՌՈՒՍԻՑՈՆ չբլանի նախագահը Ժորժ Ֆրէչ նոր ազմուկ մը հանեց ամբողջ Ֆրանսայի մէջ, անտեղի եւ վիրաւորական արտայայտութիւններու հետեւանքով: Ընկերվարական այս դեկավարը, որ սովորութիւն չունի բառերը ծամծմելու եւ այդ մարզին մէջ ալ համբաւ ունի, Փետրուար 11ին, Մոնփելիէի մէջ, խօսքը ուղղած է հարքիներու ներկայացուցիչներուն, զորս "ենթամարդեր" (unterhumains) որակած է: Ցիշենք որ հարքիները այն Ալժերացիներն են որոնք Ֆրանսայի կողքին կռուեցան եւ ի վերջոյ Ֆրանսա ապաստանեցան: Ֆրէչ դեռ ուրիշ աւելորդ խօսքեր ալ ըրած է, ի լուր Իւ.Էմ.Փէի մէկ ցոյցին, որ նոյն առեն տեղի կ'ունենար Փարիզ եւ որու հարքիները կը մասնակցէին: "Գացէք, աւելցուցած է, մխացէք ձեր կօշիկի եղբայրներուն որոնք մորթեցին ձերինները, գացէք ոտքերնին լիզեցէք" եւ դեռ այլ անվայել ածականներ ալ չարած է: Փետրուար 13ին, Ֆրէչ ներողութիւն խնդրած է, բայց, եղածը եղած էր եւ այլեւս մեծ օգուտ չունէր: Հարքիներու միութեան նախագահը Շեզլայքի բողոք ներկայացուցած է "անուանարկութեան եւ ցեղապաշտ ատելութեան կոչ"ի համար: Իւ.Էմ.Փէ պատկանող իր նախորդը դիտել տուած է որ "Մինչ հարքիները կը մեռնէին յանուն Ֆրանսայի, Ժ. Ֆրէչ մասյական դրօշները կը պարզէր համալսրանի նստարաններու վրայ":

ՖՐԱՆՍԱՑԻ նախարարապետը՝ Տ. Տը Վիլբփէն Մոսկուա գացած է մասնակցելու համար Ֆրանքեւռուսական 11րդ հանդիպումին, կառավարական մակարդակի վրայ: Ֆրանսայի դեսպանատան մէջ, Փետր. 13ին, նախարարապետը տեսնուած է տեղւոյն Ֆրանսացիներուն հետ, որոնց թելադրած է որ աւելի արտայայտուին: Ոչ-կառավարական Ֆրանսական կազմակերպութիւններու ներկայացուցիչները իրենց մտահոգութիւնները յայտնած են վարչապետին, քանի Մոսկուա խիստ միջոցներու ձեռնարկած է իրենց դէմ: Տ. Տը Վիլբփէն հոն ալ պաշտպանած է Առաջին Աչխատանքի Պայմանագրութիւնը, որ ըստ իրեն լաւագոյն ձեռնարկն է գործազրկութեան դէմ:

"ԳԼԵՄԱՆՍՕ" մարտանաւը կը չարունակէ իր թափառումը ծովէ ծով, մինչ Փետր. 13ին, Հնդկաստանի Պետութեան Խորհուրդն ալ մերժեց զայն ընդունիլ, քանի օդանաւակիր նաւը ճամբայ ելած էր դէպի Հնդկաստան, ուր պիտի թափէր իր ամիանթը: Կ'ըսուի թէ ամիանթին մէկ մասը ճամբան ալ կորսնցուցած է, բայց ամբողջ անցուդարձը ողբալի եւ ծիծաղելի թերթօնի մը բնոյթն ունի այլեւս: Հաւանական կը նկատուի նաեւ որ մարտանաւը Ֆրանսա վերադառնայ, մինչ Շերաք պետական այցելութիւն մը պիտի կատարէ Հնդկաստան Փետր. 19ին:

ԻՐԱՔի իսլամապաշտ խմբակ մը որ երկու գերմանացի պատանդ կը պահէ, կրկին սպառնացած է որ պիտի սպաննէ, Փետր. 13ին սփռուած տեսերիզի մը միջոցաւ: Յայտնած է որ "վերջին ազդարարութիւնն է": Միւս կողմէ 5 հոգի մեռած է եւ 32 ուրիշներ ալ վիրաւորուած պաղտատ գործուած քամիքազի մը ռմբահարման ընթացքին:

ՂԱԶԱԽՍՏԱՆի Ալմաթի քաղաքին մէջ, Փետր. 13ին գտնուած է Ղազախ նախկին նախարարի մը դիակը, որ ընդդիմադիր դարձած էր: Ա. Սարսըն Բայուլի ճամբու մը եզերքը գտնուած է: Երեք ամսուան մէջ, Նազարբայեւի վարչակարգին երկրորդ ընդդիմադիրն է որ կասկածելի մահ մը ունեցած է:

ԱԴՐԲԵՋԱՆԱԿԱՆ չաքթաթերթ մը՝ "Եէնի խապար" որպէս փոխադարձութիւն Մոհամէտ մարգարէն վարկաբեկող ծաղրանկարներուն, Ս. Կոյսն ու Քրիստոսը անմիջապէս հակազդած ու դատապարտած է: Երկրին իրանեան դեսպանատուը անմիջապէս հակազդած ու դատապարտած է եղածը: Դատապարտած է նաեւ Ադրբեջանի Մամուլի ակումբին նախագահը, չեչտելով որ նման հրատարակութիւն կը հակասէ երկրին Սահմանադրութեան, Լրագրողներու եւ լրատուներու կանոնագրութեան:

Ռ. ՔՈՉԱՐԵԱՆ - Ի. ԱԼԻԵՒ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄԷՆ ԵՏՔ

Հակառակ Հայաստանի ու Ադրբեջանի նախագահներուն փարիզեան հանդիպումին ապարդիւն բնոյթին, Փետրուար 10–11-ի բանակցութեան չուրջ զանազան աղբիւրներ կը չարունակեն տեղեկութիւններ հաղորդել: Կը յիշուի Ադրբեջանի արտաքին գործերու նախարար Է. Մամէդեարովի յայտարարութիւնը. ան ըսած է թէ նախագահները քննարկումի ինչ կէտերէն եօթնին մասին համաձայնութեան յանգած են: Ան չէ մանրամասնած թէ ի՛նչ նիւթերու վերաբերած են այդ կէտերը. միայն ըսած է թէ Ռ. Քոչարեան եւ Ի. Ալիեւ չեն համաձայնած գաղթականներու իրենց բնակութեան նախկին վայրերը վերադարձին եւ Ադրբեջանի տարածքային ամբողջականութեան հարցերուն մասին: Իսկ "Ասոշիէթըտ փրէս"ը առանց աղբիւր նչելու յայտարարած է թէ անհամաձայնութեան եզրերը եղած են Ղարաբաղի կարգավիճակը եւ Քելբաջարէն հայկական զինեալ ուժերու նահանջը:

Ինչ կը վերաբերի երեւանեան արձագանգներու, նախագահի մամուլի քարտուղար Վ. Սողոմոնեան դրական արժեւորած է Ռ. Քոչարեան – Ի. Ալիեւ հանդիպումը: Ըսած է թէ այդ հանդիպումէն անմիջապէս առաջ ԱՄՆ-ու արտաքին գործերու նախարար Գ. Ռայս հեռաձայնով խօսած է երկու նախագահներուն հետ:

Մինսկի խումբին նախագահներուն յայտարարութեամբ Ռ. Քոչարեան եւ Ի. Ալիեւ եւս դրական արժեւորած են բանակցութիւններու ընթացքը, ցուցմունք տուած իրենց երկիրներու արտաքին գործերու նախարարներուն որ Մինսկի խումբին երեք նախագահներուն աջակցութեամբ կարգաւորմանն նոր ուղիներ գտնեն:

Բանակցութեան ընթացքին մասին տրուած յաւելեալ տեղեկութիւնը այն է որ երկու նախագահները կրնան Մարտին Ուաշինկթընի մէջ նոր հանդիպում մը ունենալ:

ԹՈՒՐՔԻԱ

ԻՇԽԱՆՈՒԹԵԱՆ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ՉԻ ՄԱՍՆԱԿՑԻՐ «ՊԷՐԼԻՆ-2006» ԾՐԱԳՐԻՆ

Մարտ 15-18 Պէրլինի մէջ Թալաթի անունով կազմակերպուած Թրքական ձեռնարկները զերմանեաթուրք հակադրութենէն եաք իշխանութեան կուսակցութիւնն (ԱԳՓ) ալ մղած են չմասնակցելու որոշումին: Կուսակցութեան դեկավարութիւնը յատկապէս նկատի առած հրաւէրին կոպիտ ոճը եւ Գերմանացիներուն պատճառած դժգոհութիւնը, որոշած է իր անդամներուն մասնակցութեան արգելք դնել:

Այսուհանդերձ կուսակցութեան խորհրդակցական մարմինը կը կարծէ որ մասնակցող կուսակցականներ պիտի դտնուին: Շրջող չշուկներու համաձայն չմասնակցելու հրահանգը վարչապետ Թ. Էրտողանին կը պատկանի. ատոր մէջ կ'ըսուի թէ կարեւոր դեր ունեցած է Պէրլինի մէջ կիրակուելիք ծրագրին գլխաւոր դերակատարին Կիպրոսի Թրքական դոտիին նախկին նախագահ Ռ. Տէնքթաշը ըլլալու պարագան:

ԻՏԱԼԻԱ

ԹՐՔԱԿԱՆ ՀԱԿԱԶԴԵՑՈՒԹԻՒՆ ԼՈՄՊԱՐԴՈՑԻՈՑ ՁԱՆԱԶՈՒՄԻՆ

Տասը օր առաջ Իտալիոյ Լոմպարտիոյ չրջանը Հայկական ցեղասպանութիւնը ընդունելու բանաձեւ մը քուէարկած էր: Ատով անգամ մը եւս հրահրած է Անդրայի զայրոյթը որ Հռոմի իր դեսպանին միջոցով դիմած է Հիւսիսի Լիկային, նաեւ այլ հասցէներու: Դեսպան Ռ. Զիյալ ղրկած նամակներուն մէջ կրկնած է թէ "արդպէս կոչուած" Հայկական ցեղասպանութիւնը իրականութեան մէջ 1915ի պատահարները որպէս այդ մեկնաբանելու հայկական միակողմանի կեցուածքի մը արդիւնքն է: "Իննսուն տարուան ընթացքին հակառակ կատարուած բոլոր չանքերուն, Հայերը միակ փաստաթուղթը մը իսկ չեն յաջողած ներկայացնել ցոյց տուող որ Օսմանեան իշխանութեան նպատակն էր Հայերու բնաջնջումը. իսկ նոյն ժամանակին կեղծուած փաստաթուղթեր ներկայացուած են որպէս հայկական պնդումներուն ապացոյց" գրած է Թուրք դեսպանը:

ՀԱՑԿԱԿԱՆ ՁԱԿԱՏ

ՆՈՐ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ՝ «ՆՈՐ ԵՐԿԻՐ»

Նախագահ Ռ. Քոչարեանի աշխատակազմի նախագահ Արտաշէս Թումանեան Փետրուար 10ին պաշտօնապէս յայտարարած է կազմութիւնը իր կուսակցութեան որ կը կոչուի "Նոր Երկիր": Անոր առաջադրանքն է պայքարիլ Հայաստանի ժողովրդավարացումին ու չուկայի ազատականացումին համար: Առկէ զատ յանդուգն նպատակ մըն ալ ճշդած է. 2015էն առաջ անդամակցիլ Եւրոպական Միութեան:

ՋՈՒՂԱ - ՋԱԼԱԽՔ ԱՔԾԱՆԻՆ ՄԱՍԻՆ

ՃԻԱՔՈՄՕ ԿՈՐՐԻՆԻ

(1859 - 1950)

ՏՕՔԹ. Պ. ՔՈՒԶՈՒԿԵԱՆ

(Բ. եւ Վերջին Մաս)

Տարին սկսաւ հայութիւնը, հայկականը թիրախ առած քանդումի, չէզոքացումի, արհամարհանքի լրջագոյն արարքներով: Ասեցալ տարուան ընթացքին արդէն ամէն առենէ աւելի մեր իրականութեան մէջ տեղ գտած էր Ջալալքի հայութեան հարցը: Դեկտեմբերին Նախիջեւանի մէջ Ջուղայի պատմական հազարաւոր հայկական խաչքարերուն 2002ի քանդումէն վերապրածներն ալ ջարդուփշուր եղան, լեցուեցան Արաքսի ջուրերուն մէջ: Ու այս վերջին պարագան ցաւոտի, ընդվզումի զգացումներ արթնցուց հայկական շրջանակներու մէջ. ամէն մէկը իր կրցած, յարմար գտած ձեւով փորձեց հակազդել, գործի մղել հրաշալի լոզունգներու եռին իրենց փառաւոր անտարբերութիւնը պարակող միջազգային առեաններըն: Հարցը կը վերաբերէր Եւրոպայի արբանեակ եկիրներէն մէկուն մէկ ուրիշին մշակութային հարստութիւնը փճացնելուն եւ նոյն Եւրոպան բաւական յապաղումով կ'որոշէր Ապրիլին սուպիէ մարմին ղրկել դէպքին դիւրը...

Դժբախտութիւնը կու գայ անկէ որ Ադրբեջանի հակայական զոյգ պուտտա-ները պայթեցնող խաւարամոլները համաշխարհային կարծիքին մէջ ընդունուած էին որպէս թալիպաններ, մինչդեռ անոնց աղբիւրջանցի զարմիկներուն մէջ Եւրոպան կ'ուզէր գտնել իր արժէքներուն, չափանիշներուն յարող ժողովուրդ մը: Ու ո՛վ գիտէ քանիերորդ անգամ ըլլալով հայկականը վճարեց եւրոպական միամտութիւնն ու անգիտութիւնը: Թէեւ զարմանալի կամ անբնական բան ալ չկայ. երբ քանդումին առաջին ախոյեանը որուն պայթուցիկներուն, բահերուն, կայինեերուն զոհ եղան մօտ հարիւր տարիէ ի վեր հայկական տաճարներ, դերեզմաններ, վանքեր, չէնքեր, անոնց տէրերուն մաքրադործումէն եաք, կը համարուի դրեթէ եւրոպական երկիր, անոր եղբայր Ադրբեջանցին ինչո՛ւ պիտի չձեռնակէր իրեն նուիրուած հողերէն հայկականը ջնջելու, քաղաքակիրթ համարուելու երաշխիքը կանխաւ ունենալով:

Այս պայմաններուն մէջ բացառիկ հետաքրքրութիւն անհրաժեշտ չէր հասկնալու, անդրադառնալու որ մարդէ օժանդակութիւն յուսալու դիրքին մէջ չէինք, մե՛նք պէտք է ճար գտնէինք մեր ցաւին: Մինչդեռ քանդումէն աւելի քան ամիս մը անցած է եւ Հայաստանի (որ պաշտօնական միակ իրաւատէրն է ու տուժող կողմը) Ազգ. ժողովի նախագահին բողոքի նամակին լուրը նոր հասաւ: Նման յապաղումով դիմում եւրոպական տեառնները զործի մղելո՞ւ կը ծառայէ, թէ փաստը տալու որ Նախիջեւանի ալ, այլ վայրերու ալ հայկական յուշարձանները անտէր են, անտիրական:

Նախիջեւանով ձեւացած աքծանին միւս թեւն ալ կը կազմէ Ջալալքի կացութիւնը: Ամէն օր հոնկէ ալ մտահոգիչ լուրեր կը հասնին: Կայ խորհրդային օրերէն մընացած վիճակ մը որ բառին բաւական լայն առումով ինքնավար շրջանի մը վերածած էր Վրաստանի հայաբնակ այդ գօտին: Ներկայի կացութեամբ Թիֆլիս կ'ուզէ իր գերիշխանութիւնը մխրճնակ կերպով տարածել այդ հատուածին ալ վրայ, բաւական բիրտ միջոցներու կիրարկումով. այս "նորութիւնն" է որ հայ բնակչութեան հասկնալի հակազդութեան կը բախի, երբեմն վախ պատճառող զարգացումներու հեռանկարով:

Ա՛յս հատուածն ալ յոյսը կապած է Հայաստանին: Ո՛չ անպայման վրացական կողմին կոպտութեան նոյն ձեւով փոխադարձելու համար, այլ պետութենէ պետութիւն յարաբերութիւններու օգտագործումով կացութեան ճար գտնելու:

Եղոր Մովսիսեան, Ջալալքի հայ գրողներու միութեան նախագահն է, "Ջայն յարութեան" թերթին գլխաւոր խմբագիրը: Երեւան գացած է, հիւր եղած "Ասպետ"ի խմբագրութեան. Լիա Դանիէլեան իրեն հետ զրոյց մը ունեցած է: Այդ զրոյցին ե. Մովսիսեան հետաքրքրական վերլուծումներ ըրած է, մեկնելով Ջալալքի մէջ տիրող կացութենէն: Առաջին լուրը չհարկուածի վտանգաւոր հեռանկարն է. Թիֆլիս Ջալալքին ինքնավարութեան օրինավիճակ չտալով մէկ կողմէն կը նպաստէ արդէն լարուած կացութեան չեչոտումին, միւս կողմէն դեռին կը ստեղծէ որ Ադրբեջանի առընչուած հետաքրքրութիւններու տէր երկիրները իրենց յարմար դատած պահուն, յարմար ձեւով չհարկեն հայկական դժգոհութիւնը, որպէս վրաստանին ուղղուած ապակայունացնող ազդակ:

Իսկ Վրաստանի հակահայ ընթացքը չարունակուելու պարագային եթէ հայութիւնը պարպուի Ջալալքէն, այդ զարգացումը նախաքայլը կ'ըլլայ Վրաստանի խլամացման: Ե. Մովսիսեան այդ հեռանկարով կը բացատրէ Թուրքիոյ եւ Ադրբեջանի կողմէ ջալախահայութեան արտադաղթին տրուած քաջալերանքը: Անոնց նպատակն է անշուշտ տարածք պարպել, որպէսզի տեղ բացուի մեախթ թուրքերուն:

Երկրորդ մտահոգումը կը վերաբերի նոյնքան կարեւոր երեւոյթի մը որուն ամբողջ պատասխանատուութիւնը վրացական կողմին վերագրել քիչ մը դժուար է: Ե. Մովսիսեան կը դանդաղի որ Վրաստանի բարձրագոյն ուսման հաստատութիւններուն մէջ մայրենի լեզուով մասնագիտական ուսում առնել կարելի չէ հայ երիտասարդներու համար: Իսկ հայկական դպրոցներու շրջանաւարտները վրացերէն ուսուցումով բարձրակարգ մասնագէտ չեն կրնար ըլլալ: Այլ խօսքով՝ հայ ուսանողութիւնը չի տիրապետեր երկրին լեզուին: Այդ լեզուով բարձրագոյն ուսումի հետեւելու ի վիճակի չէ:

Երեւոյթին մէջ կայ դատապարտելի դեր մը որ վրացական կողմինն է, ըստ նոյն աղբիւրին. Վրաստանի կառավարութիւնը երկրին լեզուին պարտադիր իմացութիւն կը պահանջէ, սակայն ինչպէս հայ ուսանողները ըսած են, դասախօսները աւելի փափաք կը ցուցաբերեն վրացի ուսանողներուն հայերէն սորվեցնելու, քան՝ հայերուն վրացերէն: Աւտր հետեւանքը այն կ'ըլլայ, ինչպէս կ'ըսէ ե. Մովսիսեան որ քանի մը տարի եաք Ջալալքի հայկական դպրոցներուն մէջ հայ ուսուցիչ չի մնար: Այսօրուընէ նախապատրաստուող վրացի ուսուցիչները կը սահանձնեն այդ պաշտօնները: Մանաւանդ որ երկրին հանրակրթութեան մասին նոր օրէնքը որ կիրարկութեան կը դրուի 2010-ին, կ'ըսէ. մանկավարժ վկայուած անձը անկախ ազգութենէն ու մասնագիտութենէն, աշխատանք կ'ունենայ այն պարագային երբ վրացերէնի քննութեան չափը կը բարձրանայ: Այդ քննութիւնը պետական յատուկ յանձնախումբին առջեւ տեղի կ'ունենայ:

Պատասխանելով հարցումին թէ ստեղծուած կացութեան առջեւ ի՞նչ ըրած է, կամ ի՛նչ ընել կը պատրաստուի Ջալալքի Հայ գրողներու միութիւնը, անոր նախագահը կրկին կը կեդրոնանայ Հայերու ինքնորոշման իրաւունքին Թիֆլիսի կողմէ անտեսումին վրայ: Աւելիկ «Բացայայտ խտրական հաղաքականութիւն» կը նկատէ ու «խաղաղութեան դրօշի ներկայ անողոք պատերազմ»: Կ'աւելցնէ թէ իրենք իրենց կարելին կ'ընեն, բայց վճռական միջամտութիւնը կ'ակնկալեն Հայաստանէն: «Եթէ շուտափոյթ եւ գործնական միջոցներ չձեռնարկի Հայաստանի կառավարութիւնը, ինչքան էլ ծանր ու դժուար է խոստովանիլ, մենք՝ ջալախահայերս կը յայտնուենք ուժապաղութեան հանգըրւանին» կ'եզրափակէ իր խօսքը ե. Մովսիսեան:

Ջալալքի մէջ Թիֆլիսի խտրական, հակահայ քաղաքականութիւնը նոր բան չէ: Նոյնպէս գաղտնիք չեն այդ քաղաքականութեան նպատակները: Վրաստան որ Թուրքիոյ հետ սերտ կապերու քաղաքականութիւն կը վարէ անկախութենէն ի վեր, նման ռազմավարական շրջանի մէջ բնական է որ նախընտրէ հոծ հայութիւն չունենալ: Թէեւ "հոծ"ն ալ բաւական յարաբերական է, խորհրդային օրերու մօտ կէս միլիոնէն մեծ բան մնացած չըլլալով: Նշուած քաղաքականութեան դէմ բնական են անշուշտ հայկական հակազդեցութիւնները, դիմումները: Բայց ինչ կը վերաբերի պետական լեզուին իմացութեան, Առաջին Համաշխարհայինը եւ Թուրքիոյ դէմ Իտալիոյ մուտքը պատերազմ՝ ստիպեցին Կորրինին ձգելու Տրապիզոնը եւ 1915 Թուականի Օգոստոսին ապաստանելու Իտալիա: Հռոմի "Մեսաճները" օրաթերթին տուած հարցազրոյցին մէջ, հիւպատոս ձիաքոմօ Կորրինին կը նկարագրէ հայ ժողովուրդի գլխուն եկած իրադարձութիւնները: Հարցազրոյցը տպագրուեցաւ Օգոստոս 25ին՝ "Հայերու դէմ իսլամական վայրագութիւններու սահմռկեցուցիչ դրուագներ" վերնագրով:

"Տարբեր վիլայէթներու մէջ Հայերը տարբեր ձեւերով կը խոշտանգուէին, առնուազ ամէնուր կասկածի տակ կը գտնուէին ու կը հետապնդուէին, կ'ենթարկուէին իրական սպանդի, որ աւելի վատ է, քան կոտորածը, հայկական այն վիլայէթներուն մէջ, որոնցմէ հինգը՝ Տրապիզոնը, Էրզրումը, Վանը, Պիթլիսը եւ Սըվազը դժբախտաբար իմ հիւպատոսական իրաւասութիւններուս մաս կը կազմէին:

"Իմ տարածքներուս մէջ, սկսեալ Յունիս 24էն, բոլոր Հայերը տեղահանուեցան, այսինքն բռնի ուժով դուրս մղուեցան իրենց բնակավայրերէն եւ ոստիկաններու ուղեկցութեամբ ճշուեցան հեռու վայրեր. անոնցմէ ճիշերը պիտի հասնէին Միջագետքի խորքերը, իսկ անոնց չորս հինգերորդը չյառած դաժանութեամբ գտան իրենց մահը":

Այս հարցազրոյցը, որ ականատես դիւանագէտի մը վկայութիւնն է, մեծ արժէք ունի Հայերուն համար: 1917 Ապրիլ 4ին Ռուսաստանի մէջ Իտալիոյ դեսպանը Ս. Պեռերսբուրգէն հեռագիր մը կ'ուղարկէ Իտալիոյ Արտաքին գործոց Նախարարին: Այդ ժամանակ Ռուսաստանը, Ֆրանսայի, Անգլիոյ եւ Իտալիոյ հետ դաշինքի մէջ էր, գրաւած էր Անատոլուի քաղաքներն ու հայկական վիլայէթները: Այդ հեռագիրին մէջ Տրապիզոնի կարեւորութիւնը Հայաստանի եւ Իտալիոյ (հարաւային շրջաններու հետ առեւտրական համագործակցութեան նկատառումներով) համար ընդգծելէ զատ, կը խնդրէ, որպէսզի ձիաքոմօ Կորրինին դեսպան նշանակուի ապագայ Հայաստանի Հանրապետութեան մէջ:

Սակայն չուտով ռուսական զօրքերը կը սկսին նահանջել Էրզրումէն. համայնավար յեղափոխութիւնը կը ծաւալի Ռուսաստանի մէջ, եւ զինուորները կը թողուն մարտադաշտ՝ մասնակցելու համար հողերու բաժանումին:

Կեդրոնական կայսրութիւններու՝ Գերմանիոյ, Աւստրիոյ, Հունգարիոյ եւ Թուրքիոյ պարտութեամբ պատերազմի աւարտին, ձիաքոմօ Կորրինին Հայաստանի մասին ուսումնասիրութիւն պատրաստելու յանձնարարութիւն կը ստանայ: 1918 Նոյեմբեր 14ին ան տեղեկին դրաւ "Յուշագիր" մը, որ ներկայացուեցաւ խաղաղութեան վեհաժողովին. յուշագիրը հատանութեան արժանացաւ նաեւ Փարիզի Հայկական ազգային պատուիրակութեան կողմէ եւ իրրեւ հիմք ծառայեց Սեւրի, Ժընեւի եւ Լօզանի քննարկումներուն համար:

Նոյն տարին՝ 1918ին, ձիաքոմօ Կորրինին նշանակուեցաւ Թագաւորական լիազօր նախարար: Աւելի ճիշդ՝ Իտալիոյ դեսպան Հայաստան Ինքնիչխան Անկախ Հանրապետութեան, նստավայրը՝ Երեւան: Կորրինին պիտի ըլլար նաեւ ոչ միայն Իտալիոյ, այլեւ յաղթանակած բոլոր տէրութիւններու առաջին ու միակ պաշտօնական ներկայացուցիչը Հայաստանի մէջ, զոր ան կը բնութագրէ իբրեւ "ակնթարթային պետական կառոյց", որ պիտի տեւէր մինչեւ 1920, այլեւ մինչեւ 1922 հայկական իրադարձութիւններու ականատեսը եղաւ: Կորրինին այսպէս կը նկարագրէ նոր պետութեան ծնունդը.

"1918 Մայիս 26ին Անդրկովկասի դաշնակցային պետութիւններու բաղաբական ժողովի տրոհումով, հետեւաբար Անդրկովկասեան Հանրապետութեան (Հայաստան, Վրաստան, Ադրբեջան) մասնատումով, 1918 Մայիս 28ին անկախութեան հռչակագիրէն ետք, Երեւանի մէջ ձեւաւորուեցաւ անկախ եւ միացեալ Հայաստանի Հանրապետութեան կառավարութիւնը, որ կը կոչուէր նաեւ Արարատի Հայկական Հանրապետութիւն, նախագահութեամբ Ալեքսանդր Խատիսեանի, որ Կովկասի եւ Վրաստանի մայրաքաղաք սակայն հիմնականին մէջ Հայերով բնակեցուած Թիֆլիսի փորձառու եւ գործօն բաղաքապետն էր, եւ՝ անոնց կողմէ մեծապէս գնահատուած":

Միեւնոյն ժամանակ Հռոմ կը գտնուէր Միքայէլ Վարանդեանը՝ Հայաստանի անկախ Հանրապետութեան դեսպանը, որ չարունակեց իր պարտականութիւնները մինչեւ 1923՝ վերապրած Հայերուն անցագիրներ տալով:

1918–1922 Թուականներուն Անդրկովկասի մէջ ապրող հայ մտաւորականի մը յօդուածին մէջ կը կարդանք.—

"Իտալիոյ հանդէպ հայ ժողովուրդի համակրանքը օրէ օր կ'աւելնար Հայաստանի Հանրապետութեան մէջ իտալական նոր ներկայացուցչութեան դեսպան ձիաքոմօ Կորրինիի բարեկամական վերաբերմունքին շնորհիւ: Կորրինին Հայաստանի Հանրապետութեան մէջ հաստատագրած այն լիազօր նախարարն էր, որ ո՛չ նախորդ ունեցաւ, ո՛չ յաջորդ: Ճիշդ է, որ Թիֆլիս ուղարկուած էր եւ այնտեղ բաւական երկար մնացած էր իտալական գինուորական առաքելութիւն մը՝ գնդապետ Մելֆիատէ Կապպայի գլխաւորութեամբ, զոր սիրալիրաբար ընդունեցան եւ գնահատեցին, ճիշդ է նաեւ, որ Թարանթոյի մէջ ձեւաւորուեցաւ իտալական գինուորական ջոկատ մը, որ Փարիզի խաղաղութեան խորհրդաժողովի համաձայնութեամբ պատրաստ էր նաւարկել Կովկաս (Թիֆլիս), սակայն Ֆրանչեսքօ Սաւերիօ Նիթթիի անհասկնալի գոյումին պատճառով անմիջապէս ցրուեցաւ:

"Երբ տարածուեցաւ այն լուրը, որ Կովկասի պաշտպանութեան համար փրանչեսկանական զօրքերու կողմին պիտի ըլլան նաեւ իտալական զօրաջոկատները, Հայերը մտովի ետ գացին պատմական այն ժամանակները, երբ Հայաստանը դարեր շարունակ Հռոմի դաշնակիցն էր բաղաքականապէս եւ ռազմականապէս: Սակայն այս ծրագիրը չիրագործուեցաւ իրադարձութիւններու կըտրուկ շրջադարձի պատճառով":

Կորրինին, երբ իր յուշագիրը ներկայացուց Փարիզի վեհաժողովին, Թուրքիան պատերազմէն նուաստացած ու կործանած էր: Օսմանեան կայսրութիւնը դրեթէ այլեւս գոյութիւն չունէր: Անատոլուն դարձեր էր "ոչ մէկուն պատկանող տարածք մը: Մուսթաֆա Քէմալի բանակի կողմէն այդ տա-

---

տակարարումներու մարզերէն: Բայց վրացերէնի իմացութեան հարցը կարելի չէ նոյնացնել անոնց: Խորհրդային օրերուն վերին հաշիւներով նման պահանջ չէր դրուած, կամ կարելի չէր դնել, հասկնալի է. բայց ներկայի փոխուած իրավիճակը անտեսելով յամառիլ նոյն կէտին վրայ, ամէն բանէ առաջ կը վակէ յաջող համարկումի մը դուռները: Իսկ ատիկա անհրաժեշտ է թէ՛ Ջալալքի մէջ որպէս հայ շատ աւելի հանդստութեամբ ապրելու, թէ՛ ինքնորոշման իրաւունքին պահանջը իրաւացի դիրքերէ ներկայացնելու համար:

Ա. ԹՈՓՈՃԵԱՆ

Հրատ. 43

ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆ ՀԱՅ ՄԱՐԴՈՒ

ՎԱՀԱՆ ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ

Պատմական վեպ

Գիրք առաջին

ՂԱՐԱԲԱՂԻ ԱՄՈՒՐԸ

Հրատարակչություն «Ամարաս»

Երևան – 2006

ISBN 99930-1-123-4

Մուսինի մշակ բռնաւոր ձոնելիքն ու-
նէր Ղարաբաղի ամէն գիւղերէն, մանա-
ւանդ Ղարաբաղի գաւառներէն։ Ամէն
տարի Նաւասարդ (որ ի գրոց՝ «Ամ-
րոց»...) ու Տրդատ եղած միջոցին, ժո-
ղովուրդ կու գար, եւ իւր ձրի պարտքն
էր տալ։ Ամէն գիւղ իւր ձրիքն ունէր,
որոնք անոնք էին՝ ոմանք ոչխար, ոմանք
ցորեն, ոմանք գինի, ոմանք ալ ուրիշ
բաներ։ Ասոնց վրայ ալ ամէն գիւղ
իւր ձրիքին վրայ ունէր իւր ձայնը։ Ոմա-
նք կ'ըսէին՝ «Ես ձրիքս կու տամ, բայց
ինծի ձի մը պէտք է»։ Ոմանք կ'ըսէին՝
«Ես ձրիքս կու տամ, բայց ինծի ոչխար
մը պէտք է»։ Ոմանք ալ կ'ըսէին՝ «Ես
ձրիքս կու տամ, բայց ինծի ցորեն մը
պէտք է»։ Ամէն գիւղ իւր ձրիքին վրայ
կ'ընտրէր իւր ձայնը, եւ ինչ որ ամէն
գիւղ կ'ընտրէր, անիկա կու տար։ Ամէն
տարի Նաւասարդ ամէն գիւղ կու գար
իւր ձրիքը կու տար

UCFAF
6 Cité du Wauxhall — 75010 Paris
Métro : République

Vendredi 17 février à 20h30

HOMMAGE
A
MISSAK MANOUCHIAN
pour le 100ème anniversaire
de sa naissance
et en présence de ses compagnons
d'armes
HENRI KARAYAN
et ARSENE TCHAKARIAN

Le Comité National du souvenir
«Missak Manouchian» remettra
un diplôme d'honneur aux descendants
ou ayant droits de résistants arméniens
en témoignage de reconnaissance

LA BATAILLE DU RAIL

de **René CLEMENT**
Grand Prix International
de la Mise en Scène
Film français (1946)
avec Jean Durant & Jacques Desagneaux
Musique : Yves Baudrier

— Entrée libre —

Հ.Մ.Ը.Մ.-ՖՐԱՆՍ

Հ.Մ.Ը.Մ. - Ֆրանսի վարչութիւնը կը վերակազմէ Միութեան չեփորախումբը (փաֆֆարը)։

Այս տարեշրջանին ֆանֆարի փորձերը տեղի կ'ունենան կիրակի օրերը, ժամը 13էն 15, "Դպրոցասէր" վարժարանէն ներս. հասցէ՝

1 Boulevard du Nord —
93340 Le Raincy

ղեկավարութեամբ արհեստավարժ խմբավար Պ. Եդուարդ Բարսեղեանի։

Ցաւելեալ մանրամասնութեան համար հեռաձայնել հետեւեալ թիւերուն՝
06·23·12·69·14 *կամ* 06·25·93·28·90։

Հ.Մ.Ը.Մ.-ՖՐԱՆՍԻ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Informations artistiques

Eglise St Merry
78 rue Saint Martin — Paris 4ème
(entrée rue de la Verrerie)
Métro : Châtelet - Hôtel de Ville

CONCERT DE MUSIQUE ARMENIENNE ET RUSSE

Dimanche 19 février à 16 heures
Lydie Barkef Yagmourian (piano), **Satenik Khourdoïan** (violon), **Askar Ishangaliyev** (violoncelle), **Suren Shahi - Djanyan** (basse), **Soliste de la Cie de Danse Yeraz.**

Oeuvres de : **Babadjanian — Khatchaturian — Komitas . . . Borodine — Rachmaninoff**

— Entrée libre —
Contact : 01 40 26 29 63

Ս. ՄԵՍՐՈՊ
ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԿԵԴՐՈՆ

«ԼՈՑՍ ԵՒ ՃՇՄԱՐՏՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆ

ԳՐԱԿԱՆ - ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ
ԵՐԵԿՈՅԹՆԵՐՈՒ ՇԱՐՔ

Հինգշաբթի, Փետրուար 16,
ժամը 20·30ին

ԼԱՐԻՍԱ ԳԷՈՐԳԵԱՆ-ի
"ԵՍ ՏԵՍԱՅ ԻՄ ԵՐԿԻՐԸ"
Ուղեգրութիւններու
եւ խոհագրութիւններու վիրքը
կը ներկայացնէ՝
ԿԱՐԻՆ ՍԻՄՈՆԵԱՆ

10 bis rue Thouin — Paris 5ème
Métro : Cardinal Lemoine / Monge

Մուտքը ազատ է

Association Arménienne d'Aide Sociale A.A.A.S.

Reconnue d'utilité publique par décret du 8 juin 1956

PROJET «RETOUR AUX SOURCES»

Inauguration d'un Centre d'Accueil et de Formation destiné aux demandeurs d'asile de nationalité arménienne

L'Association Arménienne d'Aide Sociale en coopération avec l'Agence Nationale de l'Accueil des Etrangers et des Migrations et cofinancée par le Fonds Européen pour les Réfugiés a inauguré le 15 novembre 2005 son centre d'accueil et de formation destiné aux nationaux arméniens qui sont en situation irrégulière en France.

Avec ses partenaires, l'AAAS accompagne le retour volontaire en Arménie, en soutenant financièrement et matériellement leur réinsertion par des formations professionneles et des aides à la création d'entreprises.

Pour tout renseignement
contactez-nous à l'adresse
suivante :
AAAS - Centre d'Accueil et de Formation
5, rue du Marché Ordener
75018 Paris
Tél. : 01. 42. 63. 32. 45
Fax : 01. 42. 63. 32. 81
E-mail : aaas.retour@free.fr

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

Section d'Issy-les-Moulineaux

LOTO ANNUEL

La Croix Bleue d'Issy-les-Moulineaux organise son Loto annuel,
le Dimanche 5 mars à 14h30
à la Halle des Epinettes
45-47 rue de l'Egalité
92130 Issy-les-Moulineaux

Venez jouer en famille, de nombreux lots sont à gagner et l'après-midi sera suivi d'un goûter.

□

Section «ASTRIG» d'Arnouville

Dîner - Dansant

La Croix Bleue des Arméniens de France section **«ASTRIG»** d'Arnouville organise un dîner dansant
le samedi 11 mars
à l'Espace AZNAVOUR à Arnouville
La soirée sera animée par
Adiss HARMANDIAN

Réservations
aux numéros suivants :
01 39 87 08 73 ou **01 39 85 12 35**

□

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապոյտ Ծաչի Լիոն - Վիլէօրպանի "Ա-րաքս" մասնաճիւղի վարչութիւնը եւ ա-նոր բոլոր անդամները կը յայտնեն իրենց խորին ցաւակցութիւնները ընկերուհիներ Լուսիկ Թումլեանի, Թագուհի Ղազարեա-նի, Հելէն Փաքրիքեանի, Վերժին Ձելոյ-եանի, Օտէթ Մաղաքեանի, Օտէթ Թաշ-ճեանի, Ալիս Գուլումճեանի եւ ընկեր Յովհաննէս Ձելոյեանի, ինչպէս նաեւ ի-րենց ընտանեկան բոլոր պարագաներուն եւ բարեկամներուն, իրենց ողբացեալ սի-րելի հարազատներուն մահուան առթիւ։

Մասնաճիւղս վարչութիւնը եւ անդամ-ները իրենց ցաւակցութիւնները կը յայտնեն նաեւ Սեւրանի մասնաճիւղի բո-լոր ընկերուհիներուն, ընկերուհի Թաճէր Մանուտեանի մահուան առթիւ, ինչպէս նաեւ ողբացեալին ընտանեկան բոլոր պա-րագաներուն։

Մասնաճիւղս ողբացեալներուն յիշա-տակին 100 եւրօ կը նուիրէ Կապոյտ Ծաչի Սէն-Մօրիսի մասնաճիւղի միօրեայ վար-ժարանին։

□

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Ծաչի Պանեէօ-Գաչանի "Հ. Իսահակեան" մասնաճիւղը չնորհակալու-թեամբ ստացած է 35 եւրօ Տիկին Անա-հիտ Ռէչ եւ 100 եւրօ Տիկին Արաքսի Թերճանեանէ Տիկին Մարկրիթ Գոչեանի յիշատակին։

□

RECHERCHE

La Croix Bleue des Arméniens de France recherche pour les séjours de Bellefontaine :

Eté : Juillet et Août 2006

- **Directeurs diplomés BAFD**
- **Animateurs diplomés BAFA ou stagiaire BAFA (bon niveau de ski pour le séjour d'hiver)**

Candidatures à adresser à :

CBAF — 17 rue Bleue 75009 PARIS.
par e-mail : cbaf@wanadoo.fr
ou par fax : 01 53 34 12 13

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

ՄԻՋԻՆ ԿԻՐԱԿԻ

ԿԻՐԱԿԻ, Փետրուար 19·-

Յառաջիկայ Սրբոց Ղեւոնդեանց տօնին առթիւ, այսօր կը կատարուի մանուկը Հոգեհանդստեան Պաշտօն, վախճանեալ Առաջնորդաց եւ Փարիզեան Թեմի հոգեւոր պաշտօնէից յիշատակին։

Յաւիտենական յիշատակն արդարոց օրհնութեամբ եղիցի։

ՇԱԽԻԼ

ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

Շաւիլի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկե-ղեցւոյ Կրօնական Ընկերակցութիւնը իր անդամները կը հրաւիրէ իրարու յաջոր-դող երկու արտակարգ ընդհանուր ժո-ղովներու. -

կիրակի, Փետրուար 26,
ժամը ճիշդ 15ին

Շաւիլի եկեղեցւոյ "Ս. Պալապանեան" սրահը։

- *Առաջին ժողովի օրակարգի նիւթ՝*
  - Թեմի ստեղծում՝
    հիմնադիր անդամի հանգամանքով։
  - Պատուիրակներու ընտրութիւն։
- *Երկրորդ ժողովի օրակարգի նիւթ՝*
  - Շաւիլի եկեղեցւոյ Կրօնական Ընկերակցութեան կանոնագրութեան փոփոխութիւն։

Eglise Arménienne
6 rue Père Komitas
92370 CHAVILLE

22e CYCLE DE LECTURES MISES EN ESPACES D'ŒUVRES DE DRAMATURGES ARMENIENS

Direction : ARBY OVANESSIAN

Organisé par l'Association de THEATRE ARMENIEN

ՀԱՅ ԹԱՏԵՐԱԳԻՐՆԵՐՈՒ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑՈՒՄՆԵՐՈՒ 22ՐԴ ՇԱՐՔ

կազմակերպութեամբ՝

ՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆԻ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

(Ա. ՏՐԱԳԻՐ)

Ղեկավար՝ ԱՐԲԻ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ

Grigor CHALIKIAN
REPARATION

ԴՐԻԳՈՐ ՉԱԼԻԿԵԱՆ
ՀԱՏՈՒԾՈՒՄ (1967)

կիրակի, Փետրուար 19, ժամը 16ին
Dimanche 19 février à 16 heures

ՀԱՅ ՈՒՍԱՆՈՂԱԿԱՆ ՈՍՏԱՆ
MAISON DES ETUDIANTS ARMENIENS
57 Boulevard Jourdan - 75014 PARIS
M° Pte d'Orléans / Cité Universitaire
Մուտքը՝ 5 եւրօ։

CABINET TERZIYAN

Toutes Assurances Toutes Compagnies

MEILLEURS PRIX — MEILLEURES CONDITIONS
AUTO — MULTIRISQUES HABITATION ET COMMERCE
MALADIE — PREVOYANCE RETRAITE VIE CAPITALISATION

13, rue Lamartine, 75009 PARIS
Tél. : 01. 42. 82. 01. 41 +

ապահովագրական Ձեր հարցերուն համար
մի՛ վարանիք դիմելու մեզի

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15 — Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

ՀԻՆԴՇԱԲԹԻ
ՓԵՏՐՈՒԱՐ 16
JEUDI
16 FEVRIER
2006

LE NUMERO: 1,20 €

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884 - 1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթաթերթի առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

81ՐԴ ՏԱՐԻ - ԹԻՒ 21.392 — Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN — 81e ANNEE — N° 21.392

ՀԱՑԱՍՏԱՆ

ԻՐԱՆԻ ԱՐՏԱՔԻՆ ԳՈՐԾԵՐՈՒ ՆԱԽԱՐԱՐԸ ԵՐԵԻԱՆԻ ՄԷՋ

Իրանի արտաքին գործերու նախարարը Մ. Մոթթաքի առաջին այցով մը գացած է Երեւան: Ընդունուած է նախագահ Ռ. Քոչարեանի կողմէ, նաեւ տեսակցած վարչապետին, պաշտպանութեան, արտաքին գործերու նախարարներուն հետ:

Վ. Օսկանեան հիւր նախարարին հետ միասնական աուուլիսին յայտնած է թէ քննարկուած են փոխյարաբերութիւնները, վերահաստատած զանոնք խորացնելու քաղաքական կամքը: Նիւթ եղած է կազմուղին եւ ճամբաներու չինութիւնը:

Մ. Մոթթաքի խօսելով աթոմական ուժանիւթի առընչութեամբ իր երկրին կեցուածքին մասին ըսած է թէ չեն չեղիր այդ ուժանիւթը խաղաղ նպատակով գործածելու սկզբունքէն: Ինչ կը վերաբերի իր երկրին եղած ԱՄՆ-ու սպառնալիքներուն, հիւր նախարարը յիշած է ամերիկեան ֆութպոլը, ըսած. "Ամերիկացիները ամերիկեան ֆութպոլ չատ կը սիրեն. անոր հիմնական գաղափարը յարձակումն է: Եւ եթէ չեն կրնար իրար ծեծել, կը ծեծեն իրաւարարը": Աւելցուցած է թէ Իրան կը նախընտրէ ճատրակի խաղը: "Աթոմական ուժանիւթին խաղաղ նպատակներով գործածութիւնը Իրանի բնական իրաւունքն է եւ քննարկումի նիւթ չէ: Մենք որեւէ երկրէ արտօնութիւն չենք խնդրեր մեր այդ իրաւունքը գործածելու համար" չեչտած է Մոթթաքի:

Աուուլիսին նիւթ եղած է Ղարաբաղի հարցն ալ, յատկապէս փարիզեան վերջին հանդիպումը: Վ. Օսկանեան բացատրած է թէ նախապահներուն առջեւ բանական բարդ հարց դրուած էր եւ սխալ էր ակնկալել որ մէկ անգամէն կը լուծուէր ան: Ան հերքած է ազդրեջանական մամուլին լրատուութիւնը թէ Ռ. Քոչարեան կէս ճգած է բանակցութիւնները եւ չտապած Հայաստան վերադառնալ:

Վ. Օսկանեան չեչտած է թէ ինչ որ ալ ըլլայ Ղարաբաղը չի կրնար յետքայլ ընել եւ թէ այն ինչ որ ձեռք պիտի ձգուի, չի կրնար եղածէն նուազ ըլլալ:

Ինչ կը վերաբերի հարցին նկատմամբ Իրանի կեցուածքին, Մ. Մոթթաքի կըրկնած է թէ իրենք կողմնակից են խաղաղ լուծումի մը որ Հայաստանի ու Ազրբեջանի նախագահներուն, Արտաքին գործերու նախարարներուն բանակցութիւններով պիտի իրականանայ:

Երկու նախարարները պատասխանած են Իրան – Հայաստան կազմուղին երրորդ կողմի մը մասնակցութեան մասին հարցումին. ըսած են թէ ան հայեւրանեան պայմանագրի մը արդիւնք է եւ միայն այդ կողմերուն համաձայնութեամբ կարելի կ'ըլլայ երրորդ կողմի մը մասնակցութիւնը:

Մ. Մոթթաքի անդադառնալով մարգրէին ծաղրանկարներուն վէճին, յայտնած է թէ ատիկա նախապէս ծրագրուած քայլ էր, քաղաքակրթութիւններու բախում յառաջ բերելու նպատակով:

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՑԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

"ՊՈԼԻՔՇԹԱՑՆ" ուղեգոյցը, որ չորեքշաբթի մը ի վեր մուտքագրութեան տրուած էր եւ կը կարծուէր իսկ որ հրապարակէն քաշուած է, կրկին մէջտեղ եկած է եւ ցոյցերու ալ առիթ տուած Սթրազպուրկի մէջ, փետրուար 14ին: Ան կը վերաբերէր աշխատաւորներու ազատ երթեւեկութեան Եւրոպական Միութեան մէջ եւ սկիզբը կէտ մը կար որ վրդովում պատճառած էր: Այդ կէտը հետեւեալն էր՝ աշխատաւորը որ այլ երկիր մը կ'երթար պիտի վճարուէր իր երկրին աշխատավարձի դրութեամբ: Այդ կէտը ջնջուած է, բայց մըտահոգիչ ալ զոհացում չի տար ընկերվարականներուն, համայնավարներուն եւ կանաչներուն: Ասոնք կ'ուզեն որ կամ բոլորովին վերնայ կամ հիմնովին փոփոխութեան ենթարկուի: Քուէարկութիւնը տեղի պիտի ունենայ Հինգշաբթի, փետր. 16ին:

ԻՍՐԱՑԷԼԻ Արտաքին գործերու նախարարը Լիվնի դիմելով Թուրքիա իր պաշտօնակիցին ուղած է որ Թուրքիա Պաղեստինի ընտրութեան յաղթական Համասին հետ տեսակցութիւն չունենայ: Լիվնի չեչտած է թէ Համասը պէտք է մեկուսացուի, այնքան ատեն որ Իսրայէլի գոյութիւնը չի ճանչնար, ընդհակառակն պայքարէն պաշտօնապէս չի հրաժարիր:

ՊԷՑՐՈՒԹԻ Նահատակներու հրապարակին վրայ, փետր. 14ին, ողեկոչուեցաւ նախկին վարչապետ Ռաֆիք Հարիրիի սպանութեան տարելիցը: Համախմբուած էին 500 հազարէն մէկ միլիոն հոգի, բոլոր կրօնքներէ: Պաշտպանութեան խիստ միջոցներ ձեռք առնուած էին: Զրահապատ ապակիներու ետին էին Սաատ Հարիրի, Վալիտ Ճումպլաթ: Այս վերջինը մեծ ժողովրդականութիւն կը վայելէ եւ իր ելոյթին մէջ չէր խնայեր ոչ Սուրիան, ոչ ալ անոր "գործակալը" նախագահ Ե. Լահուտը, որու հրաժարականն ալ կը պահանջէր: Շեչտած է նաեւ "Չո՛ս ենք ըսելու համար ահաբեկիչ եւ բռնատէր Պաշար ալ-Ասատի որ Լիբանանցիները ազատ են": Սաատ Հարիրի որոշած է այլեւս Պէյրութ մնալ: Փարիզի մէջ ալ, նոյն իրիկունը պատարագ մը կը մատուցուէր Նոթր-Տամ տիւ Լիպան եկեղեցւոյ մէջ, ուր ներկայ կ'ըլլար Հարիրիի այրին, զոր կը շրջապատէին Շիրաք եւ իր կինը: Ֆրանսայի նախագահը, որ հինէն բարեկամ էր Հարիրիի, դովեստով արտայայտուած էր Ֆիւթիւր Թէ-Վէ հեռատեսիլի կայանէն եւ չէր վարանած ըսելու որ Հարիրի կ'ուզէր յարութիւն տալ իր երկրին եւ Տր Կօլի "մարդկային կառոյցն ուներ":

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ Արտաքին նախարարութիւն նշանակուած է Տորա Պաքոյաննիս, որ ցարդ Աթէնքի քաղաքապետ էր: Քաղաքական ասպարէզ մտած է 15 տարի առաջ իր ամուսնոյն (երեսփոխան) սպանութենէն ետք, "Նոյեմբեր 17" ահաբեկչական խումբին կողմէ: Զաւակն է նախկին վարչապետ Կ. Միցոթաքիսի: Շատ ժողովրդական դէմք մըն է, որու ճիտին պարտք են այլեւս երկու բարդ հարցեր՝ Կիպրոսի վերամիացումը եւ Մակեդոնիոյ անունը:

ՄԱԿ-ի Մարդկային իրաւանց յանձնախումբի հինգ մասնագէտներ կ'ամբաստանեն Միացեալ Նահանգները որ չարչարանք կը կիրարկէն Կուանթանամոյի իր արգելափակման կայանին մէջ եւ կոչ կ'ընեն որ ԱՄՆ անմիջապէս փակէ այդ բանտը: Տեղեկագիրը շատ խիստ է եւ նոյ փոխադրուած է: Այս դէպքը առիթ է հիմնուած է բանտարկեալներու փաստաբաններու վկայութեանց վրայ, ըստ որոնց հայադուլի դիմողներ բռնի կը կերակրուին քիթէն, մինչեւ որ արիւն թքընեն: Ուաշինկթընի համար տեղեկագիրը հիմնուած է "չլուկներու" վրայ:

ՊՈԼՍՈՑ մէջ նոր ոճրափորձ մը գործուած է փետր. 13ին, իշխանութեան կուսակցութեան (ԱԳՓ) պատկանող երեսփոխանի մը անդեղէնի վաճառատան դէմ: 15 վիրաւորներ կային, որոնց երկուքը ծանր վիճակի մէջ: Արարքին տէր եղած են կրկին (ինչպէս փետր. 9ին) Քիւրտիստանի Ազատութեան Բազմութիւնը (ԹԱՔ):

ԳԵՐՄԱՆԻՈՑ պետական պաշտօնատարներու գործադուլը կը ծաւալի, ինչ որ չէր պատահած 14 տարիէ ի վեր: Շարժումը ծայր տուած էր Պատը-Վուրթընպէրկ եւ տարածուած փետրուար 13ին, 9 այլ լէնտերու: Բողոքը կը վերաբերի աշխատանքի ժամերու յաւելման առանց աշխատավարձի յաւելումի:

ՄԱՀՄԵՏԱԿԱՆՆԵՐՈՒ Թիրախ է նաեւ Վոլթէր, որ 264 տարի առաջ քերթողական թատերգութիւն մը գրած է՝ "Մոլեռանդութիւնը կամ Մոհամէտ մարգարէն": Ռամատանի եւ Ժընեւի մզկիթին ճնշումին տակ ներկայացումը արգիլուած էր Ժընեւ, Վոլթէրի ծննդեան 300ամեակի հանդիսութեանց չարքին մէջ, 1994ին: 12 տարի ետք, նոյն ճնշումը գործադրուած է զուիցերական եւ ֆրանսական իշխանութեանց մօտ, արգիլելու համար նոյնիսկ անոր ընթերցումը: Այս անգամ, չեն լսուած եւ ընթերցումը կատարուած է 2005 Դեկտեմբեր 8ին եւ 10ին, հոծ բազմութեան մը ներկայութեան եւ ոստիկանական պաշտպանութեան տակ:

ԳԼԵՄԱՆՍՈՑԻ ողբալի թերթօնը կը չարունակուի եւ փետրուար 14ին, Շիրաք որոշած էր ձեռք առնել թղթածրարը: Պաշտպանութեան նախարարն ալ՝ Մ. Ալիօ-Մարի որոշած է բողոք ներկայացնել պատասխանատու ընկերութեան դէմ "գտնելու" համար կորսուած 30 թոն ամիաճթը կառի նահանգին մէջ:

ՋԱՔԱՐԻԱ ՄՈՒՍԱՒԻի որ կը դատուի Միացեալ-Նահանգներու մէջ 2001 Սեպտ. 11ի ոճրափորձերուն կապակցութեամբ անդամ մը եւս արտաքսուած է դատարանէն (Վիրճինիա): Ծագումով Մարոքցի ֆրանսացի ամբաստանեալը չեչտած է՝ «Ֆրանսացի չեմ, երբեք ֆրանսացի չեմ եղած, մահմետական եմ» եւ բուռն կերպով բողոքած է "իր կամքին հակառակ մահուան" դէմ: Ամբաստանեալին չորրորդ արտաքսումն է:

47 ԼՐԱԳՐՈՂՆԵՐ սպանուած են 2005ին աշխարհի մէջ, ինչ որ նոր ողբերգական թիւ մըն է մամուլին համար, ըստ լրագրողներու պաշտպանութեան տարեկան տեղեկագրին:

ՄԻԱՑԵԱԼ-ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ փոխ նախագահը՝ Տիք Չէնի, փետրուար 11ին, արկածով վիրաւորած է թեքսասցի միլիառատէրը՝ Հէրի Ուիթինկթընը որսորդութեան ատեն Թեքսասի մէջ: Իր սպասարկութիւնը խոստովանած է փետր. 13ին, որ փոխ նախագահին որսորդութեան արտօնութիւնն ալ ի զօրու չէր այլեւս, նորոգուած չըլլալով, որպէսզի կարենայ լորերու որսորդութիւն ընել: Տիք Չէնի դէմքէն վիզն եւ կուրծքէն վիրաւորած էր Հ. Ուիթինկթընը, որ հիւանդանոց փոխադրուած է: Այս դէպքը առիթ է

ՄԵԼԳՈՆԵԱՆԻ ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ

ԴԱՏԱՐԱՆԸ ԸՆԴՈՒՆԱԾ Է ՄԵՍՐՈՊ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻՆ ԲԱՑԱԾ ԴԱՏԸ

Ծանօթ է որ Պոլսոյ Մեսրոպ պատրիարքը որպէս Մելգոնեան եղբայրներու կտակին բուն կատակատար դատի դիմած էր վարժարանը փակելու Հ. Բ. Ը. Միութեան որոշումին դէմ: Գալիֆորնիոյ դատարանին կողմէ դատին մերժումէն ետք թղթածրարը Օգոստոս 23ին փոխադրուած էր Նիկոսիոյ դատարանը:

Այս վերջինը Փետրուար 3ին վճռած է Մեսրոպ Պատրիարքին բացած դատը ընդունելի նկատել: Այդ դատով երկու պահանջ ներկայացուած էր. ա) Հ. Բ. Ը. Միութեան արգիլել վարժարանին կալուածը վաճառել, զայն ամբողջութեամբ կամ մասամբ բուն նպատակէն այլ նպատակով գործածել, բ) նոյն միութեան արգիլել այնպիսի ընթացք որ առաջնորդէ վարժարանին կանոնաւոր, բնականոն գործունէութեան դադրեցնելուն:

Դատը ընդունելու վճիռին հետ ատեանը այս պահանջներուն միայն առաջինին ընթացք տալ որոշած է: Այսինքն, Հ. Բ. Ը. Միութիւնը չի կրնար Մելգոնեան վարժարանի կալուածը վաճառել, զայն ամբողջութեամբ կամ մասամբ այլ նպատակով գործածել:

Հ. Բ. Ը. Միութեան փաստաբանները ատեանէն պահանջած են չեղեալ նկատել այս որոշումը, սակայն ատեանը վերաքննութենէ մը ետք վերահաստատած է իր նախկին վճիռը:

ԱԹԱԹԻՒՐՔԻ ԱՐՋԱՆԻՆ ՏԵՂ ՉԿԱ՛Ց

Թրքական "Զաման" թերթը փետր. 9ի թիւով դժգոհութիւն յայտնած է Ֆրանսայի, յատկապէս Փարիզի ու Լիոնի քաղաքապետարաններուն ընթացքին, այն պատճառով որ տեղ չէ գտնուած, կամ տրամադրուած, Աթաթիւրքի արձանին: Թերթը կը յիշեցնէ թէ Փարիզի մէջ կոմիտասի արձանէն ետք Լիոնի մէջ ալ Ցեղասպանութեան յուշարձան մը կը բացուի յառաջիկայ Ապրիլ 24ին: Մինչդեռ, "Ամէնէն նշանաւոր հրապարակները Հայերուն տրամադրած Ֆրանսացիները չկըրցան Փարիզի մէջ, ուր միջազգային դէմքերու բազմաթիւ արձաններ կան, տեղ մը գտնել Աթաթիւրքի արձանին":

Թուրքիոյ նախկին դեսպանը այդ հարցով քանիցս դիմած է Ֆրանսական իշխանութիւններուն եւ ջանացած արդիւնք մը ձեռք ձգել, բայց չէ յաջողած: Ան 16 տարբեր տարածք առաջարկած է այդ արձանին համար, ներառեալ դեսպանատան տարածքը, բայց ոչ մէկը ընդունուած է. Փարիզի քաղաքապետարանը առաջարկած է իշխանուհի Լամպալի դղեակին պարիսպը, բայց Թրքական կողմը մերժած է:

որ երդիճաբանները ճոխ նիւթ գտնեն ծաղրելու համար փոխ նախագահը: Ոմանք չեն վարանած իսկ ըսելու՝ երեւի կարծեց որ բնաջնջման գանգուածային զէնքեր գտած է եւ կրակ բացած:

ՏՄՐԻ ԳՈՀ, Ֆրանսական չարժանկարի ծանօթ դէմքը, որ կատակերգակի իր դերով ժողովրդականութիւն չահած էր, մեռած է 80 տարեկանին Թոքի խլուրդէ:

ԵՐԳԻՉԱՆԿԱՐ, ՄԱՐԳԱՐԷ, ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԱՅԼ ՀԱՐՑԵՐ

ԳՐԻԳՈՐ ՔԷՕՍԷԵԱՆ

Թէ որքա՜ն ուժ, պայթուցի՛կ զօրութիւն իր մէջ կը պարունակէ քաղաքական երգիծանկարը, անոր լափլիզող բոցերուն այսօր վկան է աշխարհ, Մ՛իջին Արեւելքէն մինչեւ Ափրիկէ, Եւրոպա եւ հեռաւոր Ասիա: Ու դեռ կրակը մարելու նշաններ ցոյց չի տար չաթաթ մը եաք, երբ այս տողերը կը գրուին:

Քաղաքական երգիծանկարին ամեհի ուժ մը ըլլալուն դժբախտ փորձառութիւնը դարերէ ի վեր ապրած են Եւրոպայի իշխանները, պետական ղեկավարները եւ մեծատէրերը, ինչպէս բոլոր մեծ ու պզտիկ վարչական դէմքերը, որոնք իշխանութեան մէկ լծակին առընչուած են: Երգիծանկարը վտանգաւոր է ընթերցողներուն կողմէ իր ամիլչական ընկալման պատճառաւ: Անկէ բխող զուարթախոհութիւնը, հեգնանքը եւ ծիծաղը կը վարակեն ընթերցողը, կ՛արձագանգեն անոր մէջ եւ կը դառնան ինքնին ուժ: Ընթերցողը կրնայ իւրացնել գաղափարը եւ հետեւիլ անոր:

Ֆրանսայի Լուի–Ֆիլիփ Արքայի (1773–1850) իրաւակարգը կքեցաւ մասամբ կամ դերազանցապէս երգիծանկարչութեան հարուածներուն տակ: Նափոլէոն Պոնափարթ դրամական պարգեւներով կ՛աշխատէր կաշառել երգիծանկարիչները, հեռու մնալու համար անոնց թունաւոր նետարձակումներէն: Եւ անշուշտ միշտ չէ որ կը յաջողէր: Աւելի մօտ ժամանակները՝ Գապրոլի գծած Հիթլէրի երգիծանկարը (բացուած, ոռնացող երախ մը) այնքան վիրաւորական թուած էր, որ Նացի Գերմանիան դիմած էր Լիւքսէմպուրկի իշխանութեանց որ իրեն յանձնեն հեղինակը:

Այսօր տարբեր չեն պարագաները, եւ աւելի քան նոյնը կը մնան քաղաքական երգիծանկարներու անդրադարձները ընկերութեան մէջ: Ամէնօրեայ երգիծանկարով մը օժտուած թերթի մը ընթերցողները նախ կը փնտռեն գծագրութիւնը, մէկ նայուածքով վերահասու ըլլալու համար "Օրուան խօսք"ին: Ու ասիկա ուրախութիւնն է սակայն նաեւ մեղաւանքը՝ թերթին պատասխանատուներուն: Թերթին կեցուածքը որեւէ հարցի շուրջ կը ներկայացուի իր խմբագրականներով, եւ ոչ թէ երգիծանկարով մեծ թերթերու պարագային: Երգիծանկարիչը յաճախ ամբողջական ազատութիւնը ունի – ա՛յդ է համաձայնութիւնը – իր մեկնաբանութիւնը տալու քաղաքական իրադարձութեան մը, առանց նկատի առնելու թերթին ուղղութիւնը եւ խմբագրութեան կարծիքը: Եւ յաճախ ընթերցողներուն կողմէ աւելի չատ բողոք – կամ գնահատանք – կը ներկայացուի թերթին հրատարակած երգիծանկարին մասին քան թէ խմբագրականին:

Վերջերս այս մասին արտայայտուելով ամերիկեան "Պոսթըն կլոպ" օրաթերթի խմբագրական էջին նախկին մէկ խմբագիրը, կը պատմէր իր գլխացաւերը: Ջինատտանի յարաբերութիւններու սկզբնաւորութեան ինք գրած էր հաւասարակշռեալ խմբագրական մը, հակառակ համապատասխան երկրին մէջ մարդկային իրաւունքներու ոտնակոխումին, սակայն նոյն օրուան թիւին համար երգիծանկարիչը բերած էր գծանկար մը, ուր կը տեսնուէր երկու Ջինատիներու կախուիլը բանտի մէջ...: Ինք աղաչած է գծագրիչին որ համաձայն ըլլայ դործը հրատարակելու յաջորդ թիւով չքանդելու համար խմբագրականին պատգամը...: Նախկին խմբագիրը կը նախանձէր "Նիւ Եորք Թայմզ"ի իր պաշտօնակիցին, որովհետեւ "Թայմզ"ը երգիծանկարի սիւնակ չունի:

Գծելու, հրատարակելու այս ազատութիւնը մաս կը կազմէ մարդկային ազատ եւ անկաշկանդ արտայայտութեան իրաւունքին, Միացեալ Նահանգներու մէջ պաշտպանուած՝ երկրին Սահմանադրութեամբ, Արեւմուտքի մէջ՝ դարաւոր աւանդութեամբ: Անշուշտ կարելի է նշել այդ ազատութեան գործադրութեան յաբեթականութիւնը, կամ չատ մը պարագաներու ուղղակի եւ անուղակի ճնշումներով զայն սահմանափակելու յաջող փորձերը, երբ դրութիւն մը կամ գծագրութիւն մը լոյս չեն տեսներ մամուլին մէջ, եւ կամ հրատարակիչէն եաք հետեւանքներ կ՛ունենան: Պէտք է աւելցուի որ ներկայ համացանցի տիրութեան աշխարհին մէջ, որեւէ մէկը այժմ ի վիճակի է շրջանցելու արգելքը, կայքէջի մէջ տեղաւորելով իր գործը, առանց սակայն կարենալ խուսափելու օրինական հետապընդումներէ: Կարելի՞ է, օրինակ, ցեղակրօն արտայայտութիւններ ունենալ, դիւրով, գիծով կամ բանաւոր, ի վնաս երկրին մէկ փոքրամասնութեան: Շարքը կարելի է երկարել. Թոյլատրուա՞ծ է յանուն խօսքի եւ խղճի ազատութեան, հակասեմականութիւնը, Հոլոքոսթի ժխտումը, սեւամորթերու նսեմացումը, ազգամիջեանատելութեան սերմանումը: Բնականաբար՝ ո՛չ: Այս պարագային՝ ո՞ւր կարելի է զետեղել Մոհամէտը պատկերող երկոտասնեակ երգիծանկարները, որոնք միջազգային տագնապ մը յառաջացուցին, խօսքի անկաշկանդ ազատութեան օրէնքի՞, թէ այլ չրջագծի մէջ:

Դանիական ամենատարածուն թերթին՝ Ժիլլանս–փոսթընի մէջ, Սեպտեմբերին լոյս տեսած երգիծանկարները, որոնց գոնէ մի քանի նմոյշներուն աչխարհ տեսած է չնորհիւ արտատպումներու եւ հեռատեսիլներու, ամենազգայուն հարցն է մահմետական հաւատացեալի մը համար: Երգիծանկարները արուեստագէտի մը ինքնաբուխ գործերը չէին: Եղածը պատուէր մըն էր: Մտածուած ծրագիր մը: Եւ ամէն ոք իրազեկ է թէ մահմետական կրօնքը կ՛արգիլէ իր մարգարէին դէմքին գծագրութիւնը, եւ արմատապէս դէմ է պատկերապաչտութեան, ճիշդ հակառակը՝ քրիստոնէութեան, որուն նուիրեալ սրբանկարները ողողած են աչխարհի ամէն անկիւն:

Բնականօրէն, բացարձակ ազատութեան ըմբռնումով, որեւէ մէկը իրաւունք ունի իր մտածումը յայտնելու որեւէ նիւթի եւ կամ հանրային անձի չուրջ: Արեւմտեան ազատութեան աւանդական ըմբռնումով, երբ սուրբեր, մարգարէներ, Եհովա, Ցիսուս կրնան դառնալ երգիծանկարի նիւթ, ու դեռ չխօսելով դրական նոյնիսկ դիտակն հրատարակութիւններու մասին ուր Նազովրեցին կը ներկայացուի ամբողջովին մօտն եւ աննպաստ լոյսի տակ, կ՛ո՞ւ կարելի պիտի չըլլայ նաեւ երգիծել մահմետականներու մարգարէն, որ նշանակութենէ զուրկ է երգիծողին համար: Ասիկա տրամաբանական հարցում մըն է տրամաբանական աչխարհի մը պարագային, ու դե՛ռ...

Հարցը չի վերաբերիր միայն Մոհամէտին պատկերացումին, որ ինքնին սրբազրծում մը կը նկատուի ճրդ դարուն իր հիմնած կրօնքին հետեւորդներուն կողմէ: Անոր ներկայացումը մանաւոր իրարանցում պիտի չպատճառէր եթէ երեւումը ըլլար դրական, առնուազն "չէզոք": Ծանրակչիռ երեւոյթը անոր այնքա՛ն բացասական, մերժելի ներկայացումն է իրբեւ Ա.Հարեկիչ: Ասոր քով մանրամասնութիւն մը կարելի է նկատել կրօնքին դէմ այն միւս նախատինքը, ընդունինք ինքնին՝ բաւական սրամիտ, որ կը վերաբերի "78 կոյսեր"ու, որոնք երկինքի մէջ կը սպասեն կրօնքի համար նահատակուած անձնազոհերուն, որոնց թիւը գերազանց է տրամադրելի կոյսերէն,– հետեւաբար անձնազոհերու թեկնածուներու հրմշտուքի պատճառ չկայ...: Կարելի՞ է երեւակայել չրջուած պատկեր մը, երբ մահմետական աչխարհի թերթ մը նման ձեւով ներկայացնէ Հոմոմի գահակալը: Թէեւ, "Լը Գոնար Անչէնէ" հեռու չէ ճշմարտութենէ, երբ իր մէկ երգիծանկարին մէջ պապին ըսել կու տայ. «Մենք նման պարագայի մամ կը վառենք, եւ ոչ թէ դեսպանատուն մը»...: Այո՛, սակայն Հոմոմ հեռու է ամբոխներու միջնադարեան փողոց ըլլալէ, մահմետական թէ քրիստոնեայ:

Որեւէ քաղաքական արարք պէտք է բխի քաղաքական նկատումներէ եւ չահերէ: Այս առումով երգիծանկարներուն երեւումին "թամբինկ"ը նաեւ աւելի եղերական չէր կրնար ըլլալ: Մահմետական աչխարհը կ՛ապրի Արեւմուտքէն ներխուժուած ըլլալու հոգեկան տագնապը: Իրաք բաց վէրք մըն է: Պաղեստինի հարցի փապուղիին ծայրը լոյս չ՛երեւար, այդ պատճառով է արդէն որ թատերաբեմ բարձրացաւ մահմետական Համաս կուսակցութիւնը: Մահմետական աչխարհը գերզգայնութիւն մը ունի Արեւմուտքի հանդէպ, որմէ միչտ ատորպնահատած կը զգայ: Արեւմուտք է նաեւ նախկին հարստահարող գաղթատիրութիւնը, որ չէ մոռցուած: Անցեալ տարուան Ֆըրանսայի խռովութիւնները եւ բոցապատ մթնոլորտը անոնց մէկ բերտ արտայայտութիւնը կը կազմէին:

Լուսաւորեալ Արեւմուտքը պարտ է նկատի առնել մէկ միլիառ հաչուող աչխարհի մահմետականներուն այս հոգեբանութիւնը, երբ կ՛ուզէ անոնց վրայ փորձարկել իր ազատութեան հասկացութիւնը: Իսկ Եւրոպա պէտք չէ մոռնայ հոն կը բնակի չուրջ 20 միլիոն մահմետականներ: Գոյակեցութիւնը, եթէ ոչ չափի զգացումը եւ նրբանկատութիւնը կը պարտադրէ ազատութեան կարգ մը սահմանափակումներ, ոչ միայն վերոյիչեալ կրօնքին հետեւորդներուն նկատմամբ, այլ չատ մը ուրիչ ցեղային փոքրամասնութիւններու եւ եբրայա–քրիստոնէական աչխարհին հանդէպ:

Նման բորբոքուն կացութեան մէջ, մանաւորաբար, այս կարգի երգիծանկարներու հրատարակումը կը նմանի լուցկիի ցպիկներու խաղի՝ չոր վառօդի տակառի մօտ: Մանաւանդ որ նման առիթ մը օգտագործելու ուժերը կազմ ու պատրաստ են:

Այս ձեւով է որ անցեալ տարուան Սեպտեմբերին լոյս տեսած երգիծանկարները, որոնք դրեթէ աննչմար անցած էին, իրենց ընդյատակեայ ուղիով ընթացան տարածուելով ամբողջ արաբական եւ մահմետական աչխարհի տարածքին, մինչեւ որ ունենան հրաբխային յայթքում մը: Սուրիա եւ Իրան հոն էին իրենց քարիւղի տակառներով աւելի բոցավառելու հրդեհը, որ այլապէս երբեք այս համեմատութիւնը պիտի չստանար, եւ որ արդարանալի չէր – եւ չէ – իր պատճառած մարդկային եւ նիւթական աւերներով: Աւելցնենք նաեւ Դանիոյ կառավարութեան դիւանագիտական հաչմանդամութիւնը, երբ յանուն ազատութեան պաշտպանութեան կամ այլ սկզբունքի, որ տեղ չունի նման պարագաներու մէջ, մնաց ձեռնածալ, քարացած, քիչ մը աւելի պղտորելով կացութիւնը:

Ահա նման պատահարներով է որ մարդիկ կը սկսին աւելի խօսիլ "Մշակոյթներու պատերազմ"ի մը անխուսափելիութեան մասին, զոր Արեւմտեան արմատական չրջանակներ կը խորհին նախատեսած ըլլալ տարիներ առաջ: Կանխատեսում մը որ աւելի երեւոյթը ունի համաչխարհային տագնապի մը ուռճացման լռելեայն մեղսակցութեան, քան թէ զայն կանխելու համար նախազուշական անհրաժեշտ եւ պարկեչտ աչխատանքի:

Պոսքըն

ՀՐԱՆԴ ՏԻՆՔԻ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽՕՐԵԱԿԻՆ

Հինգ թուրք լրագրողներու դատավարութեան արձագանգները հասան մինչեւ միջազգային լրատուիւներուն: Անգամ մը եւս դատապարտուեցաւ նեղմիտ, ազատութիւն կաչկանդող պաշտօնական վերաբերումը: Արեւմուտքը դժուարութիւն ունէր հասկնալու թէ Հայկական Հարցին մասին համաժողով մը յետաձգելու որոչումը քննադատած ըլլալ ի՛նչպէս կրնար դատի նիւթ կազմել: Հինգ լրագրողներն ալ ամբաստանուած էին յետաձգումի դատական որոչումը պախարակող էջեր տպագրելով, այդ ձեւով թրքութիւնը վարկաբեկելով:

Այս հինգ լրագրողներէն մէկն էր "Միլիյէթ"ի մնայուն քրոնիկագիրը Հասան Ճէմալ: Ան իրենց ազմկայարոյց դատին վաղորդայնին (Փետր. 8) "Մտածումի բռնակալը" խորագրուած էջ մը տպագրած է ուր կ՛ըսէ թէ իրենցիններն պիտի յաչորդէ Հրանդ Տինքի դատը. ու կը չեչտէ թէ ան պիտի պաչտպանէ մտածումի ազատութիւնը: Այդ գրութեան մէջ հայ լրագրողին իրեն ուղղուած մէկ նամակը առած է, գրուած՝ 2002ին Ուրֆայի մէջ եղոյթէ մը եաք իրեն ուղղուած հարցումի մը տուած պատասխանին յաջորդած ամբաստանութեան նիւթով:

Լսարանէն մէկը Հ. Տինքի հարց կու տայ թէ դպրոցական եղած տարիներուն ի՛նչ կը զգար երբ ամէն առտու հայկական վարժարանին մէջ կ՛արտասանէր "Թուրք եմ, ուղղամիտ եմ, աչխատասէր եմ..." ուխտը: Ու ինք կը պատասխանէ. "Ուխտին «աչխատասէր եմ, ուղամիտ եմ» մասը չատ կը սիրեմ, բարձրաձայն կ՛արտասանեմ. «Թուրք եմ»ը կը ջանամ «Թուրքիացի եմ» ձեւով ընկալել: Ես Թուրք չեմ, Թուրքիացի եմ. Թուրքիոյ Հանրապետութեան քաղաքացի եմ ու Հայ":

Այդ մասին այլ օրինակ մըն ալ տուած է, յիչելով թրքական փառերգին "Վարդ մը՝ հերոսական ցեղիս" տողը: Այդ տողին "ցեղ"ի չեչտումը վրդովեցնող է իրեն համար: Ըսած է. "Մանկութենիէս ի վեր ձեզի հետ Անկախութեան Բայրերգը կ՛երգեմ. սակայն վերջին շրջանին զիս կ՛արգելակէ այդ տողը. հոն կը լռեմ, յետոյ կրկին կը մասնակցիմ խմբերգին:

«Ցեղ», «իմ նախահայրս», «հերոս». ազգային փառերգին մէջ բաղաճգիութեան յղացքը, ազգային ամբողջականութիւնը տակաւին կը շարունակենք ա՞յս եզրերով, ցեղո՞վ, հերոսական ցեղո՞վ մը ապրեցնել:

Հոն կը լռեմ ուրեմն:

Օրինակ, եթէ տողը ըլլար «վարդ մը աչխատասէր ժողովուրդիս», ձեր բոլորէն աւելի բարձրաձայն կ՛երգէի. բայց այդպէս չէ:

Սիրելի Հասան, ահա այս խօսքերուս պատճառով, Արդարութեան նախարարութեան արտօնագիրով կը դատուիմ թրքութիւնը վարկաբեկելու ամբաստանութեամբ: Մինչեւ երեք տարուան բանտարկութիւն կը պահանջուի ինծի դէմ":

Ցետոյ Հ. Տինք մէկքանի մը կ՛ընէ իր պաչտպանողականէն ուր գրած է.

"Ցեղ բառին տեղ տալով ազգային փառերգին մէջ, իրականութիւնը այն է որ ոչ թէ անով կ՛ամբողջանաք, այլ հրապարակաւ անջատողականութիւն եւ ցեղապաչտութիւն կ՛ընեք: Անջատողականքնս ցոյց ցեղին չեք պատկանիր: Կայ նուիրութիւն, բանի որ այս երկրին մէջ ամենքնուրբը, Ցոյնը, Քիւրտը, Հայը:

Նոյն տողը ցոյց պահուն արտասանելով իրականութեան մէջ ամէն մէկս յղում կ՛ընենք մե՛ր ցեղին. ասկէ աւելի ակներեւ ցեղապաչտութիւն եւ անջատողականութիւն կարելի՞ է:

Ի՞նչ կ՛ըսես Հասան, ախար՞լ կը մտածեմ":

Ու Թուրք լրագրողը գրութիւնը աւարտած է իր ընթերցողներուն ուղղելով նոյն հարցականը:

«ԱԴՐԲԵՋԱՆԻ ՎԵՐՋԻՆ ՀԱՅԵՐԸ»

Անոնց մասին գրած էր "Լա Գոռւա"յի թղթակիցը Ալէն Կիյմոլ, Բաքուէն (Յունուար 20)։ Առաջին հետաքրքրութիւնը այն էր որ այսօր այդ մայրաքաղաքին մէջ հազիւ ափ մը Հայ կ'ապրէր, մինչ ալ կրցածին չափ ծածուկ պահելով իր ազգութիւնը։ Այդ ափն ալ խառն ամուսնութիւններ կնքածներէ կը բաղկանար։

Մօտիկ անցեալին հակադրելով ներկան, Բաքուի համալսարանին մէկ դասախօսը կ'ըսէ լրագրողին թէ Հայերու թիւը հոն 300-500 հազարի մէջեւ էր ու այդ զանգուածը չատ գործօն էր տնտեսական կեանքին մէջ։ Ակռկ զատ, օրինակ, խորհրդային օրով Ֆութպոլի ազրբեջանական խումբը ախոյենութեան երրորդն էր, կազմին կէսը բաղկացնող հայ խաղացողներով։

Պատերազմը վոխեց ամէն բան։ Բաքուի մէջ հայկական դեսպանատուն չկայ, մայր տաճարը քանդումէ փրկուած, բայց փակ է։ "Հայ" բառը թապու է հոն, կամ անարգանքի իմաստով կը գործածուի։ Նոյնիսկ ընդդիմութեան թերթ մը վերապրուած է Հայերու նիւթական նեցուկը վայելելու մեղքը, զինքը վարկաբեկելու համար։

Թղթակիցը յետոյ կ'անդրադառնայ ազրբեջանցի գաղթականներուն վիճակին, անոնց բաժին հանուած թշուառութեան։ Անոնք կը տրտնջան որ այսօր Հայերէ դրաւուած շրջաններուն մէջ հանգստաւէտ բնակարաններ ունէին, այսօր կ'ապրին աւելի քան տասնամեակ մը ի վեր չարունակուղ առժամեայ պայմաններու մէջ։

Հետաքրքրական է մատնանշումը. "Հակառակ ազրբեջանական բարիւղին կարեւոր եկամուտին, կառավարութիւնը բնակութեան աւելի լաւ պայմաններ չէ ապահոված գաղթականներուն։ Նման բան հողերու վերջնական կորուստ կը նկատուի"։

Ֆրանսայի լրագրողը հակառակ յարուցուած անկարելիութեան, կը յամառի հանդիպում ունենալու Բաքու ապրող Հայու մը հետ։ Կը գտնէ Ռիննա Սաֆարովան. հեռաւոր, տիրադէմ արուարձանի մը մէջ նպարավաճառի կրպակ մը ունի. չուչեցի է ծագումով։ Ամուսնացած է Ազրբեջանցիի մը հետ, ինչպէս իր երեք քոյրերը։ 1992ին Շուշիի ռմբակոծումին վիրաւորուած է, ապա հինգ զաւակներով

«ԴԷՊԻ ՊԻԹԼԻՍ ՈՒԻԼԻԸՄ ՍԱՐՈՅԵԱՆԻ ՀԵՏ»Ը ՅՈՒՆԱՐԷՆԻ ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԱԾ

Վերջերս Յունաստանի մէջ յունարէնի թարգմանուած է "Մարմարա" օրաթերթի նախկին արտօնատէր Պետրոս Զօպեանի "Դէպի Պիթլիս Ուիլիըմ Սարոյեանի հետ" հատորը։ "Արաս" հրատարակչատան 2003ին լոյս ընծայած ընդարձակուած վերհրատարակութիւնը հիմ ունեցած էր 1964ին "16 օրէն 6·000 քմ. Ուիլիըմ Սարոյեանի հետ" ուղեգրութիւնը զոր տօրադրած էր Պ. Զօպեան, Սարոյեանի հետ Պիթլիսի ճամբորդութենէն վերադարձին։

Ու. Սարոյեան այդ տարին Պոլիս մեկնած էր, այցելելու համար ծնողքին ծննդավայրը եւ այցը կատարած էր Պ. Զօպեանի ու Արա Ալթունեանի ընկերակցութեամբ։

Հատորը յունարէնի թարգմանած է ըլլալ եւ թարգմանիչ Յովհաննէս-Սարգիս Աղապատեան. հրատարակուած է Յարութիւն Քիւրքճեանի նախաբանով։ 350 էջերէն 16ը պատկերազարդ են։

Հետաքրքրական է տեսնել որ կարճ ժամանակի մէջ "Արաս"ի հրատարակութիւններէն այս մէկը երկրորդն է որ յունարէնի կը թարգմանուի. առաջինը Թադուհի Թովմասեանի "Ձեր սեղանը չէն մնայ"ն էր որ ինչպէս անդրադարձած ենք, ճաշերու գիրք մըն է չատ իւրայատուկ մօտեցումով որ միախառնած է սեղանի վայելքը եւ յուշագրութիւնը։

խոյս տուած. անկէ ի վեր ընտանիքը կ'ապրի միակ սենեակի մը մէջ։

Ընտանեկան մականունով Սարգսեան Ռիննան կ'ուրանայ հայկական իր ծագումը. "Հայերը մեր դժբախտութեան պատճառն են" կ'ըսէ։ Իր քոյրերն ալ հայկական կողմին կը վերագրեն պատերազմին բռնկումը։

Ռիննա կարօտով կը յիշէ Շուշիի իրենց տունը որ այրած է ներկայիս։ Անմիջապէս որ խաղաղութիւնը հաստատուի "վազելով" պիտի վերադառնայ հոն. կարծացած է իր հողն ու նախկին կեանքը։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՏԱՐԻ 2006 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ– 2007 ՅՈՒՆԻՍ

Մարսէյլ (Յառաջ)

Փետրուար 8ին, Պուշ Տիւ Ռոն նահանգի ընդհանուր խորհուրդի նախագահը Ժերակուտական՝ Ժան Նոէլ Կէռինի ժողովի հրաւիրեց Մարսէյլի եւ Պուշ Տիւ Ռոնի հայկական միութիւններ իրենց զանազանութեանը մէջ։

Ժան Նոէլ Կէռինի նախաբանով մը վերյիշեց իր ներդրումը Հայաստանի համար, գործակցութեան համաձայնագիրը ստորագրուած Շիրակի մարզին հետ, կատարուած իրագործումները Երեւան, Գիւմրի եւ էջմիածին քաղաքներուն մէջ՝ յատկապէս առողջապահական, համալսարանական, մանկական, մարզական բնագաւառներէն ներս։

Ընդգծեց նոյնպէս ընդհանուր խորհուրդին բերած կանոնաւոր նպաստը հաստատութիւններուն ծաւալելու համար հայկական կազմակերպութիւններուն եւ իրենց միութենական գործունէութիւնները։ Կրկնեց իր համակրութիւնն ու յանձնառութիւնը հայկական դատին, ոչ միայն ըսաւ «Հայկակոչն ցեղասպանութեան ճանաչումը Թուրքիոյ կողմէ, այլ իր ոչը Թուրքիոյ անդամակցութեան Եւրոպայի հասարակապետութեան որեան ատեն որ չէ հաշտուած իր պատմութեան հետ»։ Ժան Նոէլ Կէռինի աւելցուց՝ «ոչ մէկ բան կ'ակնկալեմ ձեզմէ. ունիք ձեր համոզումները. կը յարգեմ զանոնք»։

Պուշ Տիւ Ռոն նահանգի ընդհանուր խորհուրդի նախագահը անցաւ, ապա, Ֆրանսայի մէջ Հայաստանի տարուան։ Բազմաթիւ միութիւններ ունին, ըսաւ, հետաքրքրական ծրագիրներ։ Եւ չարունակեց՝ «Կառաւարկեմ ձեզի միասնաբար պատրաստել մէկ կարեւոր, հաւաքական ծրագիր մը. մտածեցէք։ Կը ձգեմ ձեզի ընտրութիւնը։ Վստահ եմ որ կ'ընէք լաւագոյնը։ Ընդհանուր խորհուրդը կը բերէ ֆինանսական իր լայն մասնակցութիւնը»։

Կարգ մը հաստատութիւններու, միութիւններու ներկայացուցիչներ արտայայտուեցան առաջարկին վրայ, յայտնեցին իրենց համաձայնութիւնը, տեղեկացուցին նաեւ իրենց սեփական միութենական ծրագիրը։

Ժան Նոէլ Կէռինի առաջարկեց գործադիր յանձնախումբի մը կազմութիւնը, որուն պարտականութիւնը պիտի ըլլայ մէկ ամիսէն ծրագիր մը պատրաստել ու ներկայացնել յաջորդ ընդհանուր ժողովին։

Ահաւասիկ, Պուշ Տիւ Ռոն նահանգի ընդհանուր խորհուրդի մասնակցութեան առաջարկը Ֆրանսայի մէջ Հայաստանի տարուան ձեռնարկներուն։

Իր կարգին Մարսէյլի քաղաքապետարանը ունի իր ծրագիրները որոնց կ'անդրադառնանք յաջորդ օրերուն։

ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՅ ԹՈՒՏ

Պան Կալինովսկին գնացել էր Փարիզ եւ մի անգամ որոշում է լինել Լուվրում։ Դիտելով նկարներ, նա կանգ է առնում Ջոքոնտայի առջեւ եւ ուսերը թօթվելով քրթմնջում է.

– Արժէ՞ր այդպիսի ճամբորդութիւն կատարել տեսնելու համար մի նկար՝ որը կախուած է Կովալսկիների սեղանատանը։

◆

Կրէօնլանտիայում յանցագործութեան մէջ մեղադրուող մի էսկիմոյի կանգնեցրել են դատարանի առաջ։

– Իսկ այժմ խնդրում եմ բացատրէք, դիմում է նրան դատաւորը, – թէ Սեպտեմբերի 11ից մինչեւ Ապրիլ 3ի գիշերը դուք ի՞նչ էիք անում։

◆

Փոքրիկ Եասին սովորեցրել էին, որ կարեւոր է ճշմարիտն ասել։ Մի անգամ հայրը տեսնում է, որ նա ձեռքին չուռու մուռ է տալիս լուցկու տուփը։

– Ես քանի անգամ եմ ասել քեզ – բղաւում է հայրը, – որ լուցկիներով չըխաղաս։

– Իսկ ես չեմ խաղում, – ասում է Եասը։

– Իսկ ի՞նչ անում։

– Ծխախոտ եմ վառում։

ԱՐՏՕՅՏՆԵՐՈՒ ԱԳԱՐԱԿԸ

ԱՆԹՈՆԻԱ ԱՐՍԼԱՆ

Թարգմանեց՝
ՎԱԶԳԷՆ ԲԱՄՊԱԿԵԱՆ

ՄԱՍ ԱՌԱՋԻՆ
ՍՄԲԱՏ ՀՕՐԵՂԲԱՑՐԸ

Գրիգորը կը մերկացնէն եւ չատ զբաղճանալով, ամորձիքները կը կտրեն։ «Քու սիրահա՞րդ էր», կը ծաղրէ տեղակալը երբ Շուշանիկ եւ միւս կիները ճիչ մը կ'արձակեն։ Բայց Գրիգորի անձկպէն վիճակի առթած ճիչը կը խեղդուի երբ բերնին մէկ կը խօթեն ամորձիքները։ Աչքերը որ ժամանակին այնչափ հեզնական եւ խելօք էին, այժմ այնպէս սարսափելի կերպով կ'ընդլայնին որ Շուշանիկին կը թուի որ իր խռացած արհաւիրքին մէջ պիտի փափաքէր խոշոր առեղ մը ունենալ եւ ողորմածօրէն վերջ դնել անոր կեանքին։

Բայց Գրիգոր – տակաւին ողջ – եւ միւսները դուրս կը հանուին եւ կը նետուին թէնիսի համար բացուած փոսին մէջ, որ նոր փորուած եւ թարմ հողի բոյր ունի։ Կիներն ալ, առանց որեւէ չարքի, դուրս կը բերուին տեսարանին ներկայ ըլլալու համար։

Տեղակալը ժպտելով կ'ըսէ. «Նստելու տեղ տուէք Տանտիկիններն եւ առէք գրկէն այդ գլուխը»։ (Մինչ այդ Շուշանիկ անուշութեամբ փակեց Սմբատին բաց մընացած հեզ աչքերը)։ «Վայրենիներ չենք, ազատեցինք զիրենք։ Կարպադրենք հիմա այս մարմինները եւ ապա կրնանք ճաշի նստիլ։ Ձեր անպատիւ ցեղին այրերը յանցաւոր են եւ պէտք է զանոնք փճացնել, որովհետեւ նոյնիսկ եթէ մէկ հոգի վերապրի, վրէժ պիտի լուծէ։ Բայց դուք կին էք...»։

Վարը պառկած է Սմբատին մարմինը, որուն անկանոն կերպով մօտեցուցած են գլուխը, երեսը հողին։ Վերը, աչքերը սառն մահուան մէջ ապակիացած, մէկը միւսին վրայ դրուած են երկուորեակները որ երբեք պիտի չտեսնեն իրենց երազած Ամրիկան։ Իրենց հայրը տարիներ շարունակ պիտի գրէ բոլոր վերապրողներուն, համբերութեամբ, յուսալով, ոլովհետեւ ո՛չ մէկը տեսաւ անոնց մահը։ Խոշոր կարօն, դոյզ աչքերով, փաթթուած պառկած է փոքր կարոյին հետ զոր չկարողացաւ փրկել, յուսաբեկ սեղմելով իր գօրաւոր, անօգուտ թեւերուն մէջ, որ մահը նոյնիսկ կարող չեղաւ լուծելու։ Անոնց վրայ, փոսին մէջ նետուած է կաթողիկէներու ժամկոչ Վարդանը եւ իր հետ ջարդուած կուրծքով մանչը, որուն արտաչխարհիկ անունը՝ կարծես ճակատագրական ապահովութիւն մը ըլլար, չկարողացաւ փրկել զինքը։

Տէնդադին, բայց կարգով, իրարու քով կը չարուին դիակները։ Զինուորներէն մէկը կ'ըսէ իր բարեկամին – բայց բոլորին ալ, նոյնիսկ ապային տպաւորութիւնը նոյնն է. «Բայց այս անհաւատները լաւ կը խնամեն ինքզինքին»։ Եւ իր բարեկամը՝ բարձրաձայն խնդալով. «Կը խնամէին, չնորհիւ մեզի։ Եւ հիմա, իրենց բուրմունքէն կիները բոլորն ալ մերն են»։

Աւազակախումբը ապագայ վայրագութիւններու սպասման մէջ կը հրճուի։ Առանց խորութիւն դնելու սեռին եւ տարիքին, աչքերով կը ճաշակեն կիները, աղջիկները եւ փոքրերը, մտածելով որ բոլորին ալ կը բաւեն։ Եւ ամէն պժգանք վերջացնելէ յետոյ, զիրենք ալ պիտի նետեն։ Գիշերը երկար է։ Մինչ այդ, կը սկսին չարդուփշուր ընել առանց ընտրութեան, պատշգամի ապակի եւ բիւրեղեայ սպասներ։

Ի զուր կերպով Զիւաւորը եւ իր Գեղուհին ապակիէ դռներուն վրայէն իրենց համայիչ դէմքերը ցոյց կու տային։ Աստեղակախումբը անոնք ալ քարկոծումի թիրախ եղան։ Եւ քովընտի պատուհաններուն նուրբ, անգլիական ծաղկենկարներով ապակիները փչրուեցան ժխուրն հարուածներուն կամ զէնքերու փամփուշտներուն տակ, յանկարծակի մրցումի մը մէջ որ եկաւ պոռչտուքի ուրախութեամբ եւ ալմուկով։

Բայց քաղաքին մէջ, սպանդանոցի վերածուած Ամարանոցին հեռու, Արսինէ, Իմէնէ եւ միւս կիները, գործի լծուած են ժրաջան մրջիւններու պէս։ Իմէնէ Արսինէէն տեղեկացաւ Ագարակին վրայ գործուած յարձակումին մասին եւ հասկցաւ որ Ամարանոցը մահացու ծուղակի մը վերածուած է։ Պիտի ուզէր միւս կիներուն հետ հոն վազել, իրենց նախասիրութիւններով եւ անէծքներով դէմ դնելու համար յարձակողներուն, սարսափեցնելու համար այդ վատասիրտ զինուորները (Իմէնէի համոզումն է որ տղամարդիկ, ընդհանրապէս, եթէ մի առ մի առնուին, բոլորն ալ իսկապէս իրենց արիութիւնը կը կորսնցնեն)։

Բայց յետոյ կը խորհի որ տեղակալը իր հեղինակութիւնը պահելու համար կըրնայ անհատատի գիրք առնել եւ կարեւորութիւն չտալ իր անէծքներուն։ Նկատի կ'առնէ նաեւ զինուորներուն անյագութիւնը եւ աժան վայրագութիւնը տկարներու հանդէպ. եւ կը գուշակէ անոնց իրական չարժառիթը որ է հակահայկական զգացումի եւ անձնական նախաձեռնութեան յուցադրութիւնը չայս զօրաւոր եռապետութեան որ Մայրաքաղաքին մէջ կը հրամայէ։

Այն առեն Ագարակ կը գրկէ բոլոր միւս կիները, եղերամայրերը, այրիները, զեղեցկանոցներու պառաւ կիները, որպէսզի աղմուկ ընեն։ Միտքը – թէեւ քիչ մը անյոյս – ան է որ խոշոր բազմութեամբ հոն հասնելով պիտի խանգարեն, արգելք պիտի ըլլան եւ վկայ պիտի դառնան։ Ինքը, Իմէնէ, կը վազէ դէպի Գնդապետը որ – ինչպէս ամէնքը – զինքը լաւ կը ճանչնայ։ Մէկ կողմ կը կանչէ եւ Շուշանիկին տուած դանձէն գեղեցիկ, լաւարթ քար մը կը տեղաւորէ ձեռքին մէջ, կ'լմացնէ որ իր առորդաններէն մէկը՝ տեղակալ Իսմայիլ, այդ օտարը, լքեց իր տեղը կուսակալութեան մէջ եւ խումբ մը կամաւոր զինուորներով Արտոյտներու Ագարակը վազեց. բուն իր բարեկամին՝ դեղադործ Սմբատին տունը։

«Հարուստ մարդիկ են անոնք, էֆէնտի» կը փսփսայ Իմէնէ «իսկական մեղք պիտի ըլլայ...» Աւելի ըսելու պէտք չկայ բարկացնելու համար Գնդապետը, որ արդէն մոռցած էր կանչել Սմբատը չարունակելու համար քանի մը օր առաջ սկսած խօսակցութիւնը։ «Զարմիկին հեռագիրը յարմար առիթ մըն է» կը մտածէ Գնդապետը։ «Հիմա Սմբատ իսկապէս սարսափած պիտի ըլլայ եւ ուրեմն կրնամ աւելի դիւրին կերպով զինքը...»։

(Շար. 44)

ՎՐԻՊԱԿ· – Փետրուար 15ի Ա· Էջի Գ· սիւնակի Ադրբեջանի վերաբերող լուրին տողերը խառնուած ըլլալով, 4րդ եւ 5րդ տողերը պէտք է ըլլան· – *"Ծաղրանկարներուն, Ս· Կոյսն ու Քրիստոսը անարգող ծաղրանկար մը հրատա-"*, եւլն·, եւլն·:

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապոյտ Խաչի Տէսինի Արշակ Ջամալեան մասնաճիւղը կը ցաւակցի Օրդ· Ալիս եւ Պրն· Հրանդ Պոտուրեանի, իրենց մօր՝ Վարսենիկ Պոտուրեանի *մահուան առթիւ, որուն մահով մասնաճիւղը կը կորսնցնէ իր հաւատարիմ վերթերաններէն մէկը:*

□

Section d'Issy-les-Moulineaux

LOTO ANNUEL

La Croix Bleue d'Issy-les-Moulineaux organise son Loto annuel,

le Dimanche 5 mars à 14h30

à la Halle des Epinettes
45-47 rue de l'Egalité
92130 Issy-les-Moulineaux

Venez jouer en famille, de nombreux lots sont à gagner et l'après-midi sera suivi d'un goûter.

□

Section «ASTRIG» d'Arnouville

Dîner - Dansant

La Croix Bleue des Arméniens de France section **«ASTRIG»** d'Arnouville organise un dîner dansant

le samedi 11 mars

à l'Espace AZNAVOUR à Arnouville
La soirée sera animée par
Adiss HARMANDIAN

Réservations
aux numéros suivants :
01 39 87 08 73 ou **01 39 85 12 35**

□

RECHERCHE

La Croix Bleue des Arméniens de France recherche pour les séjours de Bellefontaine :

Eté : Juillet et Août 2006

- **Directeurs diplomés BAFD**
- **Animateurs diplomés BAFA ou stagiaire BAFA (bon niveau de ski pour le séjour d'hiver)**

Candidatures à adresser à :

CBAF — 17 rue Bleue 75009 PARIS.
par e-mail : cbaf@wanadoo.fr
ou par fax : 01 53 34 12 13

ՇԱՒԻԼ

ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

Շաւիլի Ս· Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Կրօնական Ընկերակցութիւնը իր անդամները կը հրաւիրէ իրարու յաջորդող երկու արտակարգ ընդհանուր ժողովներու· –

Կիրակի, Փետրուար 26,
ժամը ճիշդ 15ին

Շաւիլի եկեղեցւոյ "Ս· Պալապանեան" սրահը:

- *Առաջին ժողովի օրակարգի նիւթ՝*
  – Թեմի ստեղծում՝
  հիմնադիր անդամի հանգամանքով:
  – Պատուիրակներու ընտրութիւն:
- *Երկրորդ ժողովի օրակարգի նիւթ՝*
  – Շաւիլի եկեղեցւոյ Կրօնական Ընկերակցութեան կանոնագրութեան փոփոխութիւն:

Eglise Arménienne
6 rue Père Komitas
92370 CHAVILLE

Imprimé sur les Presses
du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՒԱՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

ՄԻՋԻՆ ԿԻՐԱԿԻ

ԿԻՐԱԿԻ, Փետրուար 19·–

Յառաջիկայ Սրբոց Ղեւոնդեանց տօնին առիթով, այսօր կը կատարուի մասնաւոր Հոգեհանգստեան Պաշտօն, վախճանեալ Առաջնորդաց եւ Փարիզեան Հոգեւոր պաշտօնէից յիշատակին:

Յաւիտենական յիշատակն արդարոց օրհնութեամբ եղիցի:

□

ԵԿԱՑՔ ՏՕՆԵՑՈՒՔ

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ, Փետրուար 21·–
Տօն Սրբոց Ղեւոնդեանց Քահանայիցն
Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 9ին:

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, Փետրուար 23·–
Տօն Սրբոց Վարդանանց
զօրավարացն մերոց՝
հազար երեսուն եւ վեց վկայիցն,
որք կատարեցան ի մեծի պատերազմին
451 թուին "վասն հաւատոյ եւ
հայրենեաց"
Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 9ին,
Պատարագ՝ ժամը 10ին,
Հոգեհանգիստ՝ ժամը 11ին:
Զկնի սրբոյ պատարագի,
Մաղթանք Հայրապետական,
Տօն աւուրանակոչութեան
ԳԱՐԵԳԻՆ ԵՐԿՐՈՐԴ
Սրբազնագոյն կաթողիկոսի
Ամենայն Հայոց:

Ծանօթ·– Պետական տնօրինութեամբ, այսօր բոլոր Հայերն կրնան բացակայիլ իրենց պարտաւորութիւններէն, համախումբ մասնակցելու՝ ՍՐԲՈՑ ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ՏՕՆԻ կրօնական եւ եկեղեցական արարողութիւններուն:

"Չի Հայր մեր զսուրբ զԱւետարան գիտեմք, եւ Մայր՝ զԱռաքելական եկեղեցին":

22e CYCLE DE LECTURES MISES EN ESPACES D'ŒUVRES DE DRAMATURGES ARMENIENS

Direction : ARBY OVANESSIAN

Organisé par l'Association de THEATRE ARMENIEN

ՀԱՅ ԹԱՏԵՐԱԳԻՐՆԵՐՈՒ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑՈՒՄՆԵՐՈՒ 22ՐԴ ՇԱՐՔ

կազմակերպութեամբ՝

ՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆԻ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

(Ա· ԾՐԱԳԻՐ)

Ղեկավար՝ ԱՐԲԻ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ

Grigor CHALIKIAN
REPARATION
ԴՐԻԳՈՐ ՁԱԼԻԿԵԱՆ
ՀԱՏՈՒՑՈՒՄ (1967)

Կիրակի, Փետրուար 19, ժամը 16ին
Dimanche 19 février à 16 heures

ՀԱՅ ՈՒՍԱՆՈՂԱԿԱՆ ՈՍՏԱՆ
MAISON DES ETUDIANTS ARMENIENS
57 Boulevard Jourdan - 75014 PARIS
M° Pte d'Orléans / Cité Universitaire
Մուտքը՝ 5 եւրօ:

MANIFESTATION DU 28 FEVRIER : MOBILISATION GENERALE

Le mardi 28 février, dans le monde entier, les Arméniens organisent une journée d'action contre la politique criminelle et anti-arménienne de l'Azerbaïdjan. A Paris, les trois partis politiques arméniens, la FRA Dachnaktsoutioun, l'ADL Ramgavar, le PSD Hentchak, avec le soutien du CCAF, organisent une manifestation, le mardi 28 février prochain à 18h30, devant l'ambassade d'Azerbaïdjan; 209 rue de l'Université, Paris 7ème — métro : Pont de l'Alma ou Ecole Militaire.

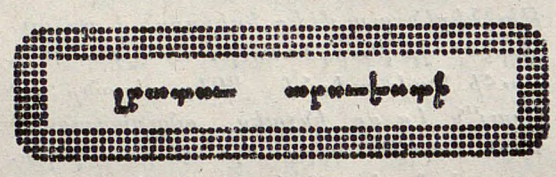
La récente destruction du cimetière arménien de Djoulfa (Nakhitchévan) par l'armée azérie est une illustration de plus de la volonté de l'Etat azerbaïdjanais d'effacer toute trace arménienne d'Azerbaïdjan.. Cet acte odieux est une agression inacceptable de la mémoire du peuple arménien à travers la destruction d'un site de mémoire faisant partie du patrimoine culturel mondial. Il s'inscrit dans le cadre d'une véritable stratégie d'attaque de l'Etat azerbaïdjanais contre le peuple arménien:des pogroms de Soumgaït, de Bakou, de Chouchi et de Kirovobod à la guerre contre le Karabagh, au refus de tout compromis dans le processus de paix, l'Azerbaïdjan se positionne comme un ennemi actif de la nation arménienne.

Cela doit cesser. Le peuple arménien, dans le monde entier, doit se mobiliser contre l'Azerbaïdjan pour obtenir une condamnation internationale de cet Etat agresseur.

Le mardi 28 février sera le coup d'envoi, en diaspora, comme en Arménie d'une campagne d'informatin et de mobilisation, des opinions publiques, des instances européennes et internationales pour que l'Azerbaïdjan soit condamnée sur le plan mondial.

FRA DACHNAKTSOUTIOUN — ADL RAMGAVAR — PSD HENTCHAK

Paris, le 13 février 2006

«ՇՈՂԱԿՆ» ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

1991ին Երեւանի մէջ հիմնուած "Շողակն" կը մասնաւորէ յետխորհրդային շրջանին ծագում առած արմատներուն վերադարձի չարժումը: Կը գործածէ աւանդական նուագարաններ եւ կը կիսարկէ աւանդական մեկնաբանութիւն:

Խումբը բաղկացած է Գէորգ Տաւթաղեանէ (դուդուկ-զուռնա), Կարինէ Յովհաննիսեանէ (քանոն), Գրիգոր Թադեւոսեանէ, Կամօ Խաչատուրեանէ (թմբուկ, դհոլ), Լեւոն Թեւանեանէ (սրինգ, չիբ), Վարդան Պաղտասարեանէ (քէմանչա) եւ երգիչներ Յասմիկ եւ Ալէքսան Յարութիւնեանէ:

"Շողակն" երգչի կ'ունենայ "Թէաթը տը լա վիլ"ի(*) բեմին վրայ Փետրուար 20 երկուշաբթի երեկոյ, ժամը 20:30ին:

(*) 16 quai de Gesvres — 75004 Paris
☎ 01. 48. 87. 54. 42

UCFAF
6 Cité du Wauxhall — 75010 Paris
Métro : République

Vendredi 17 février à 20h30
HOMMAGE
A
MISSAK MANOUCHIAN
pour le 100ème anniversaire
de sa naissance
et en présence de ses compagnons d'armes
HENRI KARAYAN
et ARSENE TCHAKARIAN

Le Comité National du souvenir «Missak Manouchian» remettra un diplôme d'honneur aux descendants ou ayant droits de résistants arméniens en témoignage de reconnaissance

LA BATAILLE DU RAIL

de **René CLEMENT**
Grand Prix International de la Mise en Scène
Film français (1946)
avec Jean Durant & Jacques Desagneaux
Musique : Yves Baudrier

— Entrée libre —

Ս· ՄԵՍՐՈՊ
ՄՇԱԿՈՒԹԱՑԻՆ ԿԵԴՐՈՆ

«ԼՈՑՍ ԵՒ ՃՇՄԱՐՏՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԱՂԱՏՈՒԹԻՒՆ»

ԳՐԱԿԱՆ – ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹՆԵՐՈՒ ՇԱՐՔ

Հինգշաբթի, Փետրուար 16,
ժամը 20·30ին

ԼԱՐԻՍԱ ԳԷՈՐԳԵԱՆ–ի
"ԵՍ ՏԵՍԱՑ ԻՄ ԵՐԿԻՐԸ"
Ուղեգրութիւններու
եւ խոհագրութիւններու գիրքը
կը ներկայացնէ՝
ԿԱՐԻՆ ՍԻՄՈՆԵԱՆ

10 bis rue Thouin — Paris 5ème
Métro : Cardinal Lemoine / Monge

Մուտքը ազատ է

L'ASCENSION A LOURDES

Les paroisses catholiques arméniennes de France organisent

UN PELERINAGE MARIAL A LOURDES

sous la présidence de Mgr l'Eparque **Grégoire GHABROYAN**
du mercredi 24 au samedi 27 mai
Départs de Paris, Lyon, Valence, St Chamond et Marseille.
Frais de voyage et pension complète dans un hôtel 3 étoiles: 325 Euros
Pour inscription ou de plus amples informations,
contacter le P. Curé de la Paroisse,
ou appeler le secrétariat de l'Eparchie, Tél. : 01 40 51 11 90.
Les inscriptions seront closes **le 31 mars**

ՈՒՐԲԱԹ
ՓԵՏՐՈՒԱՐ 17
VENDREDI
17 FEVRIER
2006

LE NUMERO: 1,20 €

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884 - 1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթավերջի առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

81ՐԴ ՏԱՐԻ - ԹԻՒ 21.393

Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN

81e ANNEE — N° 21.393

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

"ԳԼԵՄԱՆՍՕ", որ ամիսներէ ի վեր կը թափառի ծովէ ծով, Ֆրանսա պիտի վերադառնայ: Այս որոշումը տուաւ ժապ Շիրաք կոթնելով Պետութեան Խորհուրդին վրայ փետրուար 15ին: Որոշում մը, որ բոլորովին դէմ է Պաշտպանութեան նահարարուհի Միշէլ Ալիօ-Մարիի բռնած դիրքին, բայց այս վերջինը չընդունիր եւ կը յայտարարէ որ զօրավիդ է Շիրաքի: Մարտանաւը, սակայն, Պրէսթ պիտի հասնի եւ ոչ Թուլոն, առնուազն երեք ամիսէն եւ այդ ճամբորդութիւնը մէկ միլիոն Եւրօ պիտի արժէ: Ոչ ոք գիտէ այսօր թէ որքա՞ն ամիսնթ կը կրէ այս օդանաւակիր մարտանաւը, քանի զանազան թիւեր կը տրուին: Այս անխուսափելի կարգադրութենէն զոհ են բնապահ չորս կազմակերպութիւնները, որոնք ըսկիզբէն դէմ էին որ Ֆրանսական նաւերը իրենց թափթփուքները այլ վայրեր փոխադրեն: Այս կազմակերպութեանց մէջ է Կրինպիս, որ դէմ է "Թափօն-նաւերու": Արդէն զոյութիւն ունի Պալի պայմանագիրը, որ կ'արգիլէ նման կարգադրութիւններ: Շիրաք այլ ելք չունէր եւ ընդհանուր ձեւով այն ածականը, որ կ'ամփոփէ ամբողջ պատմութիւնը "ծիծաղելի"ն է: Ցիշենք որ Գլեմանսօն պատրաստած է 1957 Դեկտ. 21ին եւ նաւարկած է մինչեւ 1997 Սեպտ. 25: Ի՞նչ պիտի պատահի, երբ նաւը Պրէսթ հասնի, ոչ ոք գիտէ: Մինչ այդ սակայն, հարուածը ծանր է տիկին Ալիօ-Մարիի համար, որ յուսախաբ էր նախարարապետ չնշանակուելուն եւ աչքը Էլիզէ էր:

ԱՆԳԱՐԱՑԻ պատժական ատեանին առջեւ Փետրուար 15ին բացուած է փոքրամասնութեան իրաւունքներու տեղեկագրին երկու հեղինակներուն դատը: Անոնք՝ փրոֆ. Պ. Օրան եւ փրոֆ. Ի. Գապօղլու ամբաստանուած են "դատական ատեանները հրապարակաւ վարկաբեկելով" եւ "ժողովուրդը ոխի ու թշնամութեան դրդելով": Ատեանը որոշած է որ առաջին ամբաստանութեան համար հարկ է Արդարութեան նախարարութեան արտօնութիւնը ունենալ այդ մասին դատավարութիւն կատարելու համար, ուստի միայն երկրորդ ամբաստանութեան նիւթով տեղի ունեցած է դատը: Հետեւողներու բազմութեան մէջ մեծ թիւով լրագրողներ ու օտար ներկայացուցիչներու անդամներ գոնուած են: Երկու ամբաստանեալներուն դէմ մէկական տարիէն հինգական տարի բանտարկութիւն կը պահանջուի:

ՇԻՐԱՔ, Փետրուար 16ին Պանգոք մեկնեցաւ ուրկէ Հնդկաստան կ'անցնի: Իրեն կ'ընկերանան հինգ նախարարներ եւ խումբ մը գործարար անձեր: Ճամբորդութեան գլխաւոր ծրագիրն է չուկաներ ապահովել Ֆրանսայի համար, որու առեւտրական բացը մրցանիշ կոտրած էր: Շիրաքի ամէնէն երկար ճամբորդութիւնն է ուղեղային տագնապէն ի վեր:

ՎՐԱՍՏԱՆԻ Խորհրդարանը պահանջած է ռուսական զօրքերու քաշուիլը հարաւային Օսէթիայէն, Փետր. 15ի իր նիստին ընթացքին: 180 երեսփոխանները յայտարարած են.- "Վրացական Խորհրդարանը չատ բացասական կարծիք ունի խաղաղութեան պահպանման ուժերու վարուելակերպին մասին Հարաւային Օսէթիոյ նախկին ինքնավար հանրապետութեան մէջ": Այս բանաձեւը որ միաձայնութեամբ քուէարկուած է քիչ մը աւելի կրնայ լարել Վրաստանի յարաբերութիւնները Ռուսաստանի հետ, քանի բանաձեւին մէջ կը չեշտուի նաեւ որ Խորհրդարանը "Ռուսաստանի գործողութիւնները այդ շրջանին մէջ կը գտնէ որ կցումի բնոյթ ունին":

ՊԱՄՐԱՑԻ (Իրաք) Շրջանային Խորհուրդը պահանջած է որ դանիական զօրքերը քաշուին գաւառէն, մինչեւ որ Գոքերը քաշուին գաւառէն, մինչեւ որ Գոփընհակընը ներողութիւն խնդրէ Մոհամէտի ծաղրանկարներուն հրատարակութեան համար: Դանիոյ Պաշտպանութեան նախարարն ալ պատասխանած է որ "Դանիոյ քաղաքականութիւնը չի սահմանուիր Պասրայի գաւառի Խորհուրդին կողմէ":

ԱՐԱ ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ ԸՆԹՐԻՔՈՎ ՊԱՏՈՒԱԾ ՖՐԱՆՍԱՑԻ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ

Ֆրանսայի վարչապետին Մոսկուա այցին ընթացքին, Փետր. 13ին, "Ֆրանքեռուսական երկխօսութիւն" ընկերակցութեան նախագահներէն Արա Աբրահամեանի կողմէ ընթրիք մը կազմակերպուած է ի պատիւ Տ. տը Վիլլբֆէնի: Ներկայ եղած են Ֆրանսայի եւ ռուս քաղաքական դէմքեր, գործարարներ, մշակոյթի գործիչներ, շուրջ 300 հոգի: Ա. Աբրահամեանի ողջոյնի խօսքէն ետք ելոյթ ունեցած է վարչապետը, չեչտելով երկու երկիրներու գործակցութեան կարեւորութիւնը: Իրեն յաջորդած է ընկերակցութեան միւս նախագահը Լ. Շվէյցէր:

Ցաջորդ օրն ալ նոյն ընկերակցութեան նախաձեռնութեամբ տիեզերական եւ էլեկտրոնային արդիւնաբերութեան մարզի ռուսեւֆրանսական գործակցութեան նուիրուած համաժողով մը կազմակերպուած է, ապա տեղի ունեցած է պետական պարգեւներու յանձնումի պաշտօնական արարողութիւնը: Տ. տը Վիլլբֆէն Ա. Աբրահամեանը պարգեւատրած է պատուոյ լեգէոնի շքանշանով, որպէս Ֆրանսական կառավարութեան գնահատանք ռուսեւֆրանսական առեւտրական ամրապնդումին անոր կարեւոր վաստակին:

Շնորհակալութեան խօսքով Ա. Աբրահամեան նշած է որ Ֆրանսան ոչ միայն Ռուսաստանի բարեկամն ու գործընկերն է, այլ նաեւ բազմաթիւ Հայերու երկրորդ հայրենիքը:

ՑԱՐՁԱԿՈՒՄ ԿԵՍԱՐԻՈՑ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻԻՆ ՎՐԱՑ

Պոլսոյ Պատրիարքարանին "Լրաբեր" կայքէջը կը տեղեկացնէր Փետրուար 16ին թէ Դանիոյ մէջ լոյս տեսած ծանօթ ծաղրանկարներուն հակազդեցութիւնները կը շարունակուին Արեւմուտքին եւ քրիստոնէութեան դէմ արարքներով:

Ըստ Կեսարիոյ փոքրաթիւ հայ համայնքին Պատրիարքարան հաղորդած լուրերուն, անծանօթ անձեր տեղւոյն Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցիին առջեւ qէնք պարպած, արտաքին դրան կրակած, ապա քրիստոնէութեան դէմ լոզունգներ ազձակած են: Կուսակալութիւնը ապահովութեան գօտիի մը մէջ առած է եկեղեցին, բակը հերթապահներ հաստատած:

Մեսրոպ Պատրիարք պատահարին մասին ըսած է. "Մահմետական հաւատացեալներուն ժողովրդավարական ամէնէն քնական իրաւունքն է ցասում յայտնել Դանիոյ մէջ լոյս տեսած գրգռիչ ծաղրանկարներուն դէմ. սակայն չեմ հասկնար թէ ի՛նչ իմաստ ունի երկրին բրիստոնեայ բաղաքացիներուն պօթատեղիներուն դէմ բիրտ արարքներու դիմել: Ով որ ալ ըլլայ պատասխանատուն, ատիկա անիմաստ, անընդունելի կեցուածք է, յանցանք. այդ տեսակ յարձակումներուն մարդիկ յետագային կրնան այլ բնոյթի մեկնաբանութիւններ տալ: Ամէն տեսակի բրտութիւն անարդար է, սխալ. հարկ է դատապարտուի":

ԲԱԶՈՒ

ՌԱԶՄԱՇՈՒՆՉ ԹԱՄ-ԹԱՄՆԵՐ

Ռ. Քոչարեան - Ի. Ալիեւ փարիզեան ապարդիւն հանդիպումին վաղորդայնին բաքուէն սկսած են ռազմաշունչ ձայներ բարձրանալ: Երկրին Ազգային - ժողովրդավար ընդդիմադիր կուսակցութեան նախադահ Ի. Համիտով յայտարարած է թէ պէտք է պատերազմի պատրաստուին, Հայերու գրաւած շրջանները ետ առնելու համար:

"Թերեւս ամիսէ մը, թերեւս տարիէ մը, կամ երկու տարիէն, պատերազմը ուշ կամ կանուխ անխուսափելի պիտի ըլլայ. պէտք է մեր ընկերութիւնը նախապատրաստենք" ըսած է ան, Ղարաբաղի հարցին զինուորական լուծումին նիւթով կլոր սեղանի մը ընթացքին, Փետրուար 15ին: Հարկաւոր նկատած է նաեւ վերջ տալ բանակցութիւններուն որոնք զիջում կը նշանակեն, մինչ իրենք ոչ մէկ զիջումի մտադիր են:

Նոյն դիրքէն յայտնուած է "Ղարաբաղի ազատագրում"ի ռազմական կազմակերպութիւնն ալ: Անոր պատասխանատուներն ալ պահանջած են որ վերջ տրուի Հայաստանի հետ բանակցութեան հոլովոյթին: Պահանջած են նաեւ որ Ադրբեջանի կառավարութիւնը ժողովուրդը տեղեակ պահէ այն ետքը կէտերուն որոնց մասին ըսուեցաւ թէ համաձայնութիւն գոյացած է Ռ. Քոչարեան - Ի. Ալիեւ փարիզեան հանդիպումին:

Կազմակերպութիւնը եւս հարկաւոր կը նկատէ որ Բաքու սկսի իր գրաւուած տարածքները զէնքի ուժով վերադարձնելու գործին պատրաստուիլ եւ մերժէ Օ. ԷՍ. ՍԿ. Ը.ի առաջարկները որոնց նպատակն է այդ տարածքներուն Ադրբեջանի համար վերջնական կորուստը: "Հակառակ պարագային հայկական դեկավարութիւնը կրկին պիտի խուսափի տեսակցութիւններէն ու բանակցութիւնները կրկին յետաձգուին" ըսուած է հրբատարակուած հաղորդագրութեան մէջ:

ՊԱՂՏԱՏԻ ոստիկանական պատրաստութեան տնօրէնը սպաննուած է Փետր. 15ին, իր տան առջեւ, մայրաքաղաքին հարաւը:

ՇԱՐՈՆԻ տղան՝ Օմրի Շարոն ինը ամիս բանտարկութեան դատապարտուած է, որովհետեւ խախտած էր ընտրապայքարի ատեն ֆինանսաւորման օրէնքը: Փաստաբանները որոշած են վերաքննութեան դիմել:

ՄԵԾՆ ԲՐԻՏԱՆԻՈՑ երեսփոխանները, լայն մեծամասնութեամբ քուէարկեցին ծխելու արգելքի օրինագիծը հանրային բոլոր վայրերուն մէջ, ներառեալ փըպերը:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՖՈՒԹՊՈԼ

ԵՒՐՈՊԱ - 2008

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

2006

Սեպտեմբեր 6 : Հայաստան - Պելժիա
Հոկտեմբեր 7 : Հայաստան - Ֆինլանտիա
Հոկտեմբեր 13 : Սերպիա - Հայաստան
Նոյեմբեր 15 : Ֆինլանտիա - Հայաստան

2007

Մարտ 28 : Լեհաստան - Հայաստան
Յունիս 2 : Ղազախստան - Հայաստան
Յունիս 6 : Հայաստան - Լեհաստան
Օգոստոս 22 : Հայաստան - Փորթուկալ
Սեպտեմբեր 8 : Ադրբեջան - Հայաստան
Սեպտեմբեր 12 : Հայաստան - Ադրբեջան
Հոկտեմբեր 13 : Հայաստան - Սերպիա
Հոկտեմբեր 17 : Պելժիա - Հայաստան
Նոյեմբեր 17 : Փորթուկալ - Հայաստան
Նոյեմբեր 21 : Հայաստան - Ղազախստան

*
**

ԺԻԻՏՕ

ՀԱՑ ՄԱՐԶԻԿՆԵՐՈՒ ՑԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Փարիզ վերջ գտած ժիւտոյի միջազգային մրցաշարքին Հայաստան մասնակցած է չորս մարզիկներով: Անոնցմէ ամէնէն յաջող ելոյթը ունեցած է Եւրոպա-

(Շար.ը Դ. էջ)

«ԷՐԵԲՈՒՆԻ» ԿԵԴՐՈՆԸ ՕԺԱՆԴԱԿՈՒԹԵԱՆ ՊԷՏՔ ՉՈՒՆԻ՞

Յունուարի երկրորդ կէսին հայաստանեան թերթեր տեղ տուած էին տգեղ ու ընդվզեցնող նիւթի մը որուն ընթերցումը ամենայն յստակութեամբ եզրակացնել կու տար. "Երեւանի էրեբունի բուժական կեդրոնը օժանդակութեան պէտք չունի՞":

Նիւթը համառօտ տողերով բացատրուած էր նախ "Առաւօտ" օրաթերթին (Յունուար 18) մէջ. Ֆրանսայի Ս. Ղազար ուխտը եւ "Ապրիս" ակումբը 600 հազար տոլար արժէքով բժշկական սարքաւորումներ ղրկած էին Հայաստան, 2005 Մարտի աւարտին: Այդ սարքաւորումները մաքսէն հանուած են միայն Նոյեմբերին, 6–7 ամիս մնալէ ետք արեւտուն կիզիչ ճառագայթներուն տակ ումանամբ փճանալով: Ասիկա ալ կարելի եղած է Ս. Ղազար ուխտին հայկ. ծրագիրներու պատասխանատուին Ժ. Գլերքի կրկին Հայաստան երթալով: Ու այդ երկրորդ այցին պատճառով արդէն հարցը հրապարակայնացած է: "Առաւօտ"ին նոյն թիւին մէջ Լուսինէ Շահպազեան կ'ըսէր թէ "էրեբունի" բժշկական կեդրոնը կը նախընտրէ մերժել առաջարկուած սարքաւորումներու նուէրը, չվճարելու համար իրենց կրաւորական ընթացքին պատճառով Ժ. Գլերքի չորս հազար տոլարի համարժէք ծախքերը:

Ժ. Գլերք Յունուար 17ին մամուլի ասուլիս մը տուած է, բացատրելու համար իր կազմակերպութեան ուղղուած ոչ յարկային վերաբերումը: Հոն տեղեկացուցած է թէ մերժուած նուէրը կը պարունակէր մամոգրաֆիի գործիքներ, արհեստական երիկամի սարքեր, եւլն.: Ցետոյ մամուլին տրուած Բաց Նամակով մը ամփոփած է տգեղ միջադէպը: Նամակը ուղղուած է հիւանդանոցին սեփականատէր Պրն. Քուչկեանի:

Հայաստանեան մամուլին մէջ հրատարակութեան տրուած այդ նամակը կը տեղեկացնէ թէ հիւանդանոցին տնօրէնը հետաքրքրուելէն յայտնած է թէ բարեսիրական բեռները "էրեբունի"ի վայել չեն: Իսկ սեփականատէրը լսած է թէ իրենք կ'ուզեն միայն նոր գործիքներ, սարքաւորումներ գնել:

Ժ. Գլերք "էրեբունիի ոչ վայել"ին կը դիմադարձէ, ըսելով որ այն վեց ամսուան ընթացքին որ բեռները կիզիչ արեւուն տակ մնացած են մաքսը, ոչ մէկ մանուզէտ այցելած է ղրկուածը տեսնելու եւ կարգարու թէչքնիք համապատասխան փաստաթուղթերը: Արհեստական երիկամի 21 գործիքները միայն հինգ տարի գործածուած են, Հայաստան ղըրկուելէ առաջ ալ թէչքնիք քննութեան ենթարկուած: Մինչ հիւանդանոցին գործածածները արդէն տասը տարուան հնութիւն ունին: Հետեւաբար ղրկուած ապրանքը աւելի ժամանակակից է:

Ինչ կը վերաբերի սեփականատիրոջ միայն նոր գնելու փափաքին, Ժ. Գլերք հարց կու տայ որ հիւանդանոցը կրնա՞յ 14 նոր գործիք գնել, երբ ամէն մէկը 20 հազար տոլար կ'արժէ: Ցետոյ հետեւեալ բաղդատականը կ'ընէ. "Շատ լաւ բան է հիւանդանոցներ գնելը, բայց հիւանդանոցները դպրեվանքներու կը նմանին. անիրաժեշտ է ծախքեր ընել, գործունէութեան հարկաւոր միջոցներ, նորոգութիւններ, ներդրումներ նախատեսել" ("Հայոց Աշխարհ", Յունուար 25):

Որպէս վերջաբան, Ժ. Գլերք կ'ըսէ. "Որպէս խորհրդանշական բողոք, կը խորհիմ որ առողջապահական այդ գործիքները, սարքերը հարկ է այրել, լրատուիւներու մջոցով տեղեկացնելով թէ Հայեր ի'նչ տեսակի վերաբերում արտայայտած են մարդասիրական օժանդակութեան նկատմամբ":

Այս մասին թերթերու էջերուն մէկ մխիթարական տուեալը այն է որ էրեբունիի սեփականատէր Քուչկեանի կողմէ իր հաստատութեան արժանի չնկատուած սարքերը զետեղուած են Իջեւանի հիւանդանոցը ուր յօդողութեամբ կը գործածուին:

Այս տգեղ ու քիչ մըն ալ դժուար հասկընալի միջադէպին մէջ հետաքրքրականը այն չէ որ Ժ. Գլերք ի վերջոյ յաջողա՞ծ է ստանալ 4·000 տոլարի իր պահանջը. հետաքրքրականը այն է որ Ս. Ղազար ուխտ, "Ապրիս" ակումբի կամ բարեսիրական նման այլ կազմակերպութեան մը կողմէ ի'նչ հիմերով, ի՞նչ տրամաբանութեամբ օժանդակութիւն կը կատարուի հայաստանեան հաստատութեան մը:

"էրեբունի"ն նախ, ինչպէս կ'ըսուի, "սեփականատէր" ունի. պետական հիմնարկ չէ: Ցետոյ, դատելով միայն անկէ որ տէրն ու տնօրէնը միայն նոր գործիք, սարքաւորում վայել կը նկատեն կեդրոնին, բարեսիրական օժանդակութեան ցանկին վերջին կարգին ալ առնուելու պատճառ չունին: Երեւանի ու մանաւանդ երկրին այլ շրջաններուն մէջ օժանդակութեան չատ աւելի անհրաժեշտօրէն կարօտ չատ հաստատութիւն կայ: Ինչո՞ւ միշտ կեդրոնանալ Երեւանի վրայ, անոր ամէնէն նկատի չառնուելիքը հասցէ ընտրելով: Երբէ՞ն ի վեր սեփական հաստատութիւններն ալ կ'առնուին բարեսիրական օժանդակութեան ցանկերուն վրայ: Եթէ հիւանդանոցը սեփականատէր ունի, այսինքն, Հայաստանի մէջ հիւանդանոցի տէր ըլլալու կարողութեամբ մարդ կայ, միայն իրեն կը պատկանի գործիքի, սարքաւորումներու ձեռքբերումի խնդիրը լուծել: Այլապէս, սեփականատէրը Քուչկեան, կամ տնօրէն Ռոստոմեան պիտի չդժկամէին գոնէ 2300 տոլար փոխադրութեան դէմը վճարել ու մաքսատան մէջ արեւուն ճառագայթներուն տակ փճացումի չլքել այնքան արժէքաւոր գործիքները:

Անհամ միջադէպը եթէ լսելի ըլլայ նաեւ ոչ հայկական շրջանակներու մէջ որոնք կ'օժանդակեն հայաստանեան հաստատութիւններու, թերեւս ծառայէ մէկ բանի. հասկնալու ի վերջոյ, ինչպէս եղաւ չատ մը Հայերու պարագային, թէ օժանդակութեան գործին ամէնէն կարեւոր մասը միջոց հայթայթելը, կազմակերպչականը չէ, այլ թիրախին ճիշդ ընտրութիւնը: Եթէ անշուշտ բուն նպատակը կարօտեալին օգտակար ըլլալն է, եւ ոչ այդպէս ձեւանալը:

Ա. ԹՈՓՈՑԵԱՆ

ՎԵՐՑԻՇՈՒՄԻ ՃԱՄԲՈՎ

ԷՐ ԵՐԲԵՄ Ն...

(ՊԱՏԱՌԻԿՆԵՐ ՄՕՏ ԱՆՑԵԱԼԷ)

Մարդուս կեանքին մէջ, յատկապէս յառաջացեալ տարիքին, երբ տարեց, տարիքոտ եւ այսօրինակ որակումները այլեւս սովորական պիտակներու նման կը փակցուին ճակատիդ, հաճելի եւ, միանգամայն ուսանելի կը դառնան անցեալի մտորումներն ու յուշ-յուշիկները, իրենց աղուս-լեղի երեսակներով, աղօտ կամ չղուն գոյներով: Իրապէս, մարդ պարտի երբեմն յետադարձ հայեացքով վերակենդանացնել զգմքեր սէրերի, անձեր յարգելի, կեանքդ քաղցրացնող, ստէպ իմաստաւորող անուններ չատ յաճախ: Պարտի վերստին նկարել արարուածներ յանկուցիչ, հոգեպնդիչ:

Ասկէ մօտաւորապէս երկուքուկէս տասնամեակ առաջ, 1980ական թուականներուն ,Նիւ Հայ Մշակոյթի Օճախի կողքին կը համախմբուին գրասէրներ, մշակոյթի սիրահարներ: Նպատա՞կը: Հոգեմտաւոր կեանքի աշխուժացման ծիրով լճացումի ենթակայ այս փոքրաթիւ գաղութին մէջ հրահրել սէր եւ գուրգուրանք, գորով եւ մեծարելու տենչ հանդէպ մեծափառ արժէքներու: Որպէսզի թարմ հովով հովանան ընդարմացած թոքերը մեր ազգակիցներուն: Որպէսզի կենսատու արեան եռգով թարմանան սիրտերը մեր հայրենակիցներուն:

Եւ, տարիներ չարունակ, աւելի քան տասնամեակ մը ամբողջ, Հայ Մշակոյթի Ակումբ փոխառեալ անունին տակ կը յիշատակուին Թուականները, կը յիշուին անուանի դէմքերու ծննդեան տարեդարձները՝ յոբելեններական գծով, բայց մանաւանդ կը սարքուին երեկոյթ-ցերեկոյթներ, կը կազմակերպուին գրական ասուլիսներ:

Գրասէր-մշակութասէրներու խմբակը՝ բաղկացած երկու տասնամեակէ քիչ աւելի անձերէ, երկու սեռէ, Թիֆլիսի երբեմնի Վերնատունը յիշեցնող կանոնաւոր հանդիպումներով, հաւաքական ճիգով եւ ջանադրութեամբ կը մշակէ գործունէութեան ուղեգիծը: Կը ճշդուին նիւթեր դասախօսական: Կը քննուին, կը վերլուծուին, կը մեկնաբանուին: Առաջադրութիւններ եւ առաջարկներ: Աչխատանքի կերպ մը՝ դաստիարակչական նըկարագրով բացատրելի: Չէ՞ որ այս ճամբով կը ստեղծուի ներքին գրական կեանք՝ վարչական սահմանափակ չրջանակով:

Շարժման մղիչ ուժը կը դառնայ ճարտարապետ Տիգրան Հաճեան: Ցիրաւի, նախկին կեդրոնականցի, մեր ողբացեալ բարեկամը՝ մտաւորակա՛ն բառին ճշմարիտ իմաստով, առաջնագոյն կարգով կը պաշտէ Մայրենին եւ Հայկական մշակոյթը: Առանց ասոնց՝ չի'ք Հայ անունով օճուն ազգ-ազդութիւն, Հայ-Հայրութիւն: Ստէպ կ'ընդգծէ, թէ մշակոյթը ազգի մը իմացական, ոգեկան կեանքին արտայայտութիւնն է, ձեւով մը՝ անոր հաւաքական ոգին, հոգին: Ան կ'արտաբերի արուեստի, գրի, գիտութեան, կրօնի, եկեղեցիի ճամբով, եւ ամէն ինչով, որ մարդկային իմացական նուիրեան ոլորտին մէջ կ'ինկայ: Ուրեմն մշակոյթը ինքը ժողովուրդն է: Հայը կը բնորոշուի իր մշակոյթով: Եւ, կ'աւելցընէ, կարելի՞ է մշակոյթ վերծանել առանց լեզուի, քանի որ լեզուն է նեցուկը, չաղաքը մշակոյթին: Ցիրաւի, առանց ապրող լեզուի մշակոյթը կը դառնայ մեռեալ տարր, թանգարանի նիւթ միայն:

Այս պարզ ու մեկին հաւատամքը՝ վարակիչ խանդով կը փոխանցուի անդամներուն, գրասէր, մշակութասէր հասարակութեան: Ի վերջոյ յստակ կ'երեւի, թէ մարդիկ, - իմա՛ ազգայիններ,- բաժնեկից են հրապարակուած միտքերուն, գաղափարներուն: Լեզու, մշակոյթ իրենց հայադրոշմ նկարագրով եւ ղիմագիծով կը նկատուին յիրաւի, հաստատեսո տոկուն վկաները մեր ժողովրդեան գոյութեան, գոյատեւման: Ազգային զէնքով, հարկա՛ւ:

Աչխատանքի չրջանակը լայն ու տարածուն է: Վերյիշումի ճամբով փորձենք պատկերացնել զայն, ըստ կարելւոյն լրման, ամբողջական գիծերով:

– Հայ Մշակոյթի Օր, Դանիէլ Վարուժանի ծննդեան 100ամեակ, Գիւրերու գիւտի 1580ամեակ, Կոմիտաս–120, Գրական դէմքեր՝ Զօհրապ, Սիամանթօ, Ռուբէն Զարդարեան, Վահան Տէրեան, Զարենց, Ցովհ. Թումանեան, Միսաք Մեծարենց, Րաֆֆի, Վահան Թէքէեան, Ցովհ. Շիրազ: Արեւմտահայ կին գրողներ՝ Սրբուհի Տիւսաբ, Սիպիլ, Զապէլ Եսայեան: Իրանահայ գաղութի անցեալն ու ներկան: Հայկական ճարտարապետութիւնը: Հայաստանի երիտասարդ գրողներ.– արձակագիրներ՝ Հրանդ Մաթեւոսեան, Զօրայր Խալափեան, Վարդգէս Պետրոսեան, Ցովհ. Մելքոնեան, գրական ծածկանուն՝ Մուշեղ Գալչոյեան եւ ուրիշներ: Արեւմտահայ երդիծական գրականութիւնը՝ Ցակոբ Պարոնեան, Երուանդ Օտեան: Պոլսահայ թատրոնը սկիզբէն յայսօր: Կիլիկիոյ Հայոց Թագաւորութիւնը: Հայերն ու բնիկները Հայաստանի բարձրաւանդակին: Ազգային եւ հոգեւոր զարթօնքի նախանշաններ: Հայկական եկեղեցիներ Սփիւռքի մէջ: Հայ եկեղեցականին դերը գաղութներու ազգային կեանքին մէջ: Անի: Հայերէնի մասնայատկութիւնները: Երաժշտահանդէսներ (Սայաթ-Նովա): Շարժանկարի Հայկ. Շահաթ ("Նռան գոյնը", "Փարաճանով – տէհէն աճիմէ", "Թէ ի՞նչպէս մօրս ասեղնագործ դոշնոցը կը սիրուի կեանքիս մէջ", "Ս. Թադէ", "Աղբիւրը"...: Եւ դեռ Ապրիլեան յուշատօներու նախօրէի դասախօսական երեկոյթներ. մէկը ասոնցմէ՝ "Թէ ինչպէ՞ս Թուրքը անճիտեց արեւմտահայ մտաւոր միտքը 1915ին":

*
**

Երանելի ժամանակներ, անկասկած: Քանի եկեղեցւոյս Օչական եւ, այնուհետեւ ասոր կողքի չքեղ տարածուն Պարսամեան սրահը, առանց չափազանցութեան խուռներամ բազմութեամբ կը յորդէր: Ցիսուն–վաթսուն ունկնդիրը ընթացիկ եւ, հետեւաբար ընդունելի միջին մը կը նկատուէր: Շատ–չատ աւելին ներկաութիւն կը դառնար բացառիկ առիթներուն, անպայման: Մարդիկ ժամ ու կէս կամ երկու ժամ հանդիստ կը նստէին աթոռներու վրայ, ուշի-ուշով հետեւելով դասախօսին–դասախօսուհիին: Ցաճախ գըրական երեկոյթները կ'ընդգրկէին երկու առանձին բաժին: Մինչեւ մէկնարար՝ մէկ դասախօս իր նիւթով: Այնուհետեւ մէկ ուրիշը, իր առանձին նիւթով: Առհասարակ գրասէր բազմութիւնը կը յամենայն մնալ սրահը եւ, միտքերու փոխանակութեան կարգով, հարցումներու տեղատարափով, վիճելու չեշտ տրամադրութեամբ չարունակել... երեկոյթը, գրական նկարագրով: Տաք, ջերմիկ մթնոլորտի մէջ:

Հոգեպարար ժամանակներ, իրապէս: Եռուն, եփուն ժամերով, անչուշտ: Ա՜ւ՛ղ, արդէն չատոնց երանաւէտ երազներու գիրկն անցած, սա մեր մրափող հեչտակեաց ներկային մէջ: Ախո՛ս:

ՅԻՐԱՑՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՄՈՆՐԷԱԼԻ Սաքրէ Գէօր հիւանդանոցին մէջ, Փետրուար 1ին, իր մահկանացուն կնքած է Գանատայի ծերակուտական Շերլի Մահէօ, որ չերմ բարեկամ մը եղած է հայ ժողովուրդին եւ պաշտպանը հայկական իրաւունքներուն: 2001ին, տիկնոջ Մահէօ Ծերակոյտին մէջ ներկայացուցած էր Հայոց ցեղասպանութեան դատապարտման բանաձեւ մը հակառակ իր կուսակցութեան (Լիպէրալ) ղեկավարներու ընդդիմութեան: Շնորհիւ իր հետապնդումներուն բանաձեւը ընդունուած էր եւ ճամբայ բացած որ 2004ին, Գանատայի խորհրդարանը եւս ընդունէր բանաձեւ մը: 2001ին, Օթթաուայի մէջ կայացած ընդունելութեան մը ընթացքին, Գարեգին Բ., Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը պարգեւատրած էր տիկնոջ Մահէօն հայրապետական չքանշանով:

*
**

ԹՈՐՈՆԹՈՑԻ Հայ կեդրոնի սրահին մէջ, Յունուար 22ին, տեղի ունեցած է ՀՄԸՄ-ի օրուան տօնակատարութիւնը կազմակերպութեամբ ՀՄԸՄ-ի տեղւոյն մասնաճիւղի վարչութեան: Հանդիսութիւնը սկսած է սկաուտական բոլոր կազմերու տողանցքով, առաջնորդութեամբ ՀՄԸՄ-ի Թորոնթոյի մասնաճիւղի սկաուտական չեփորախումբին: Օրուան հանդիսավարը՝ Սարին Մելիտոնեան հրաւիրած է ներկաները յարգելու յիշատակը Նորուդ յանդուգնեալ ՀՄԸՄ-ի կեդրոնական վարչութեան անդամ՝ Կարօ Թիւթիւնճեանի: Վարչութեան խօսքը փոխանցած է առենապետը՝ Զարեհ Տէրվիշեան, չեչտելով գաղութին ներս ՀՄԸՄ-ի տարած առաքելութիւնը եւ ազգանուէր գործունէութիւնը: Ապա, ցուցադրուած է երէցներու փաղանգէն՝ Ռաժիկ Աւագեանի պատրաստած տեսերիզը, որ կը ցոլացնէր ՀՄԸՄ-ի տեղւոյն մասնաճիւղին վարչութեան, մարզական եւ սկաուտական խումբերու անցնող տարեշրջանի գործունէութիւնը: Ռօսք առած է Գանատայի Շրջ. Վարչութեան անդամ՝ Վահան Զալիքեան, որ անդրադարձած է ՀՄԸՄ-ի սփիւռքեան հայրենանուէր գերակատարութեան եւ Հայաստանի մէջ տարած գործունէութեան եւ ծրագիրներուն: Իր սրտի խօսքը ըսած է նաեւ Մուշեղ Ա. քահանայ Տէր Գալուստեան: Տօնակատարութիւնը փակուած է չեփորախումբի "Ցառաջ Նահատակ"ով եւ հիւրասիրութեամբ:

ՀԱՅՐԵՆԱՏԻՐՈՒԹԻՒՆ» ՄԱՏԵՆԱՇԱՐԻՆ Ա. ՀԱՏՈՐԸ

Փետրուար 8ին "Հայրենատիրութիւն" մատենաշարին առաջին հատորը՝ "Հայաստանի ազատագրուած տարածքը եւ Արցախի հիմնադիրները. վերլուծական եւ փաստագրական նիւթերի ընտրանի"ն ներկայացուած է հանրութեան: Զայն կազմած ու խմբագրած է քաղաքագիտութեան Տոքթ. Արմէն Այվազեան: Հոն 5 գլուխներու մէջ կան 30 հեղինակներէ 34 յօդուածներ: Հեղինակները հայկական հարցի ընդհանուր շրջանակին մէջ գնահատած են ազատագրուած տարածքներու ռազմավարական նշանակութիւնը Հայաստանի ապահովութեան համար, տուած են անոնց հայկական պատկանելիութեան իրաւական հիմնաւորումները, լուսաբանած ժողովրդագրական, տնտեսական, մշակութային խնդիրները:

Շնորհահանդէսին ելոյթ ունեցած է Ա. Այվազեան. ըսած է թէ հատորը չատ կարճ ժամանակի մէջ պատրաստուած է, երբ 2005ի վերջաւորութեան տարածուած է լուրը թէ Հայաստան եւ Ադրբեջան 1–2 էջնոց նախնական փաստաթուղթ ստորագրել կը պատրաստուին, ուր կայ հայկական ուժերու խնդրոյ առարկայ տարածքներէն նահանջի հեռանկարը: Ա. Այվազեան ուշադրութեան յանձնած է այն պարագան որ ազատագրուած տարածքի հիմնախնդիրը կը դիտարկուի Հայկական հարցէն անջատօրէն, մինչդեռ այդ հարցը կ'ենթադրէ հայութեան հայկական լեռնաշխարհին վրայ անկախ ու ազատ ապրելու քաղաքական ու տարածքային պայմաններու ստեղծում: Ան ըսած է, թէ՝ինչպէս կը տեղեկացնէր "Ազգ"ի (Փետր. 9) տեղեկատուութիւնը, հայկական հարցը կրնայ լուծուիլ միայն հայկական պետականութեան վերահաստատումով եթէ ոչ ամբողջ Հայաստանի, առնուազն այնպիսի հողատարածքի մը վրայ ուր կարելի ըլայ հայոց քաղաքակրթութեան ապահով գոյութիւնն ու զարգացումը:

Վերլուծութեան ան եղրակացուցած է. "Ազատագրուած տարածքն արդի Հայաստանի աշխարհաքաղաքական կարեւորութեան ու միջազգային հեղինակութեան ծանրակչիռ գրաւականն է, հայկական գոյգ պետութիւնների անվտանգութեան երաշխիքը եւ վերջապէս՝ թուրքական եւ ադրբեջանական ցեղասպանութիւնների դիմաց Հայոց արեամբ ցայսօր նուաճուած արդար, թէկուզ եւ նուազագոյն փոխհատուցումը":

Խօսք առած են նաեւ Մարդկային իրաւունքներու մասնագէտ Հայկ Ալումեան որ չեշտած է Ղարաբաղի Ադրբեջանէն անջատումին օրինաւորութիւնը, Մահապարտներու միութենէն Գագիկ Գինոսեան որ անընդունելի համարած է ազատագրուած հողերու զիջումը: Իսկ "Հայկական ճարտարապետութեան ուսումնասիրութեան" կազմակերպութենէն Սամուէլ Կարապետեան ազատագրուած տարածքները Հայրենիքին անքակտելի մասը որակած է, ատոր խօսուն փաստը նկատելով հայկական ճարտարապետական կոթողները եւ անոնց բարբարոս քանդումը Ադրբեջանի մէջ: "Հետեւաբար մենք պէտք է քացառենք «Հոդ թղթի դիմաց» տարբերակը որպէսզի կանգուն մնան մեր յուշարձանները!" ըսած է ան:

Ուշագրաւ է հատորին հրապարակումը երկու նախագահներու հանդիպումին նախօրեակին:

ԶԱՑՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՋԱՒԱԽՔԻ ՀԱՅԵՐԸ

Մարսէյլ (Յատագ)

Մարսէյլի Հայ Մշակոյթի Տան վարչութիւնը մանակցութեամբ Ֆրանսահայ կապոյտ Խաչին, Փետրուար 11ին, հրաւիրեց արդարութեան եւ ժողովրդավարութեան համար եւրօ-հայկական դաշնակցութեան նախագահուհին՝ Հիլտա Զոպոյեանը խօսելու Ջաւախքի Հայերուն մասին: Տարօն սրահը ծայրէ ի ծայր լեցուած էր այս խնդիրով հետաքրքրուած անձերով:

Հիլտա Զոպոյեան նախ տուաւ աշխարհագրական եւ պատմական կարգ մը տուեալներ եւ բացատրութիւններ: Ապա, լուսարձակեց Եղիշէ Գէորգեանի "նախնիքներու քարերը" ժապաւէնէն հատուածներ: Խօսուն պատկերներով, վկայութիւններով, օրինակներով ժապաւէնը ցոյց կու տայ Վրացիներու հետեւողական քաղաքականութիւնը Ջաւախքի տարածքին վրայ ապրող Հայերուն նկատմամբ: Ջնջել Հայերը իրենց արմատներէն, անցեալէն եւ վերածել յիշողութիւն չունեցող ամբոխի մը: Առաւել ըստեղծել տնտեսական դժուար պայմաններ: Քաղաքականութիւն մը որ նոր չէ. կու գայ խորհրդային վարչակարգէն եւ կը չարունակուի առանց յայտարարուած ճակատի մը նեղմամիտ կերպով ժամանակի մաշումին հետ քայլ բռնելով:

Առաջին թիրախը եկեղեցին է: Անկն գնով՝ քանդել, ներկ թափել, աւերել, ջնջել հայկական արձանագրութիւնները, այլափոխել հայկական ճարտարապետութիւնը, հայ յայտնի ընտանիքներու տապանաքարերը տեղափոխել, այլ խօսքով մաքրել եւ մարել հայկական ներկայութեան հետքերը:

Հիլտա Զոպոյեան չեշտեց թէ Ջաւախքի կացութիւնը օրէ օր աւելի սուր բնոյթ կ'առնէ: Հայութիւնը կը կորսնցնէ իր կրթական հաստատութիւնները եւս: Տնտեսական կարողութիւնները կը տկարանան: Ջաւախքը կրնայ պարպուիլ իր բնակչութենէն աղէտալի հետեւանքներով:

Զուլումի քաղաքականութիւնը անհակակշիռ զարգացումի մը հասած է: Հին սերունդին մէջ դեռ կան հայերէն խօսողներ: Մինչ սերունդը միայն գիտէ որ Հայ է: Իսկ երիտասարդ հասնող սերունդները բոլորովին կտրուած են իրենց արմատներէն: Հայ ընտանիքները վրացականացուցած են իրենց անուանները:

Վրացական իշխանութիւններու խտրական գործողութիւնները կը նպաստեն Թուրքիոյ եւ Ադրբեջանին: Հայաստանի կառավարութիւնը սպասողական վիճակի մէջ է: Կարելի է հասկնալ. եւ սակայն: Սակայն որովհետեւ Ջաւախքի Հայերուն առօրեան, ինքնութիւնը եւ ապագան ծանրը սպառնալիքի տակ են:

Հիլտա Զոպոյեան ըսաւ՝ "Հայաստանի աշխարհաքաղաքական կարեւորութեան ու միջազգային հեղինակութեան ծանրակչիռ գրաւականն է, հայկական գոյգ պետութիւնների անվտանգութեան երաշխիքը եւ վերջապէս՝ Թուրքական եւ ադրբեջանական ցեղասպանութիւնների դիմաց Հայոց արեամբ ցայսօր նուաճուած արդար, թէկուզ եւ նուազագոյն փոխհատուցումը":

Խօսք առած են նաեւ Մարդկային իրաւունքներու մասնագէտ Հայկ Ալումեան որ չեշտած է Ղարաբաղի Ադրբեջանէն անջատումին օրինաւորութիւնը, Մահապարտներու միութենէն Գագիկ Գինոսեան որ անընդունելի համարած է ազատագրուած հողերու զիջումը: Իսկ "Հայկական ճարտարապետութեան ուսումնասիրութեան" կազմակերպութենէն Սամուէլ Կարապետեան ազատագրուած տարածքները Հայրենիքին անքակտելի մասը որակած է, ատոր խօսուն փաստը նկատելով հայկական ճարտարապետական կոթողները եւ անոնց բարբարոս քանդումը Ադրբեջանի մէջ: "Հետեւաբար մենք պէտք է քացառենք «Հոդ թղթի դիմաց» տարբերակը որպէսզի կանգուն մնան մեր յուշարձանները!" ըսած է ան:

Ուշագրաւ է հատորին հրապարակումը երկու նախագահներու հանդիպումին նախօրեակին:

ՀԱՑԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՊՒՆՑ

Դպրոցականին յանձնարարեցին չարադրութիւն գրել "Ինչպէս սովորել" թեմայով: Նա գրեց.

– Մարդ ինչքան չատ է սովորում, այնքան աւելի չատ բան է իմանում: Ինչքան չատ բան է իմանում, այնքան աւելի է մոռանում: Ինչքան մոռանում է, այնքան աւելի քիչ բան է իմանում: Ինչքան քիչ բան է իմանում, այնքան քիչ է մոռանում: Ինչքան քիչ է մոռանում, այնքան չատ է իմանում: Հարց է առաջ գալիս: Ինչո՞ւ լաւ սովորել:

◆

Պանի Կովալսկայան որոշել էր աւտովարորդի իրաւունք ստանալ: Դասընթացին աւարտելուց յետոյ, նա գնաց քննութիւնների: Հրահանգիչը նրան նստեցրեց ղեկի մօտ, ինքը նստեց կողքին եւ գնացին քաղաքի փողոցներով:

Որոշ ժամանակ անց Պանի Կովալսկայան վերադարձաւ տուն:

– Դէ, ի՞նչպէս են քո յաջողութիւնները, – հարցրեց ամուսինը:

– Դեռ չգիտեմ:

– Այսինքն ինչպէ՞ս թէ: Հրահանգիչն ի՞նչ ասաց:

– Ոչինչ: Բժիշկները դեռ ոչ մի կերպ չեն կարողանում նրան գիտակցութեան բերել:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԲԱԳԻՆ

Դեկտեմբեր 2005, Թիւ 4

Հրատարակութիւն Համազգայինի Կեդրոնական Վարչութեան

Պէյրութ (Լիբանան)

ԱՐՏՈՅՏՆԵՐՈՒ ԱԳԱՐԱԿԸ

ԱՆԹՈՆԻԱ ԱՐՍԼԱՆ

Թարգմանեց՝
ՎԱԶԳԷՆ ԲԱՄՊԱԿԵԱՆ

ՄԱՍ ԱՌԱՋԻՆ
ՍՄԲԱՏ ՀՕՐԵՂԲԱՑԸ

Արդէն ինք ալ տեղեկացաւ որ Հայերու Ջարդ մը ծրագրին մէջ կայ: Բայց իբրեւ հին ժամանակուան մարդ որ միտքը կը բերէ կարմիր Սուլթանին օրով պատահածները, չհասկցաւ նոր կացութեան ո՛չ հետեւանքները, ո՛չ ալ տարողութիւնը. եւ կը մտածէ որ ներկայանալու կանչուած եւ ոչնչացուած անկարեւոր Հայերուն միջեւ, որոնք ոչ մէկուն հոգն են, կարելի պիտի ըլլայ ընտրել եւ փրկել պարարտ հաւեր: Տեսակ մը անձնական ապահովագրութիւն... Հայոց հարստութեան տարողութիւնը, չնորհիւ լաւ վճարուած լրտեսներու, որոնց կարգին կաղ Նազիմը, իր աչքին չի վրիպիր: Գիտէ երբ եւ ուր գտնել տրամադրելի գումարներ:

Բայց եթէ այդ ապուշ եւ փութիկոտ Իսմայիլը արդէն ձեռքին մէջ ունի Սմբա՞տը ...Գնդապետը հրաման մը կ'արձակէ եւ ձին կը հեծնէ: Խոմբ մը զինեալ եւ հաւատաւոր ձիաւորներ կը հետեւին իրեն: Վտանգաւոր ժամանակներ են, պէտք է նախատեսել ամէն հետեւանք:

Եւ այսպէս պատահեցաւ որ – իրենց մոլեգին զինովութեան մէջ – Իսմայիլ եւ իր տաններկու հետեւորդները անակնկալի եկան Գնդապետին տան եւ չատ չոր հրամանէն որ թէեւ հազիւ սովորականէն աւելի բարձր ձայնով արտասանուած էր, բայց որուն հետեւած էր խելայեղ հրացանաձգութիւն մը:

Նոյն դռներուն միջեւ ուր տեսնուած էին մարդասպանները, հիմա կային, թէեւ ոչ աւելի ապահովութիւն տուող բայց անսահմանօրէն աւելի հանդարտեցնող, Գնդապետին ջոկատին զինուորները որոնք զինաթափ կ'ընէին տեղակալ Իսմայիլը եւ իր խումբը: «Անհնազանդութեան համար» կը մտածէ Դամասկոս կը ճամբեմ բոլորը, միւս ապուշ սիրահար տեղակալին քով: Հոս տակաւին ես եմ հրամայողը»:

«Բայց ո՞ւր են այս ապուշ Հայերը»: Իր չուրջը կը նայի եւ մարդ չի տեսներ: Բայց արեան հոտ կ'առնէ: Դուրս կ'ելլէ եւ տեսնէ դռնէն եւ կը տեսնէ Շուշանիկը որ քարացած նստած է Վիէննայի յարդէ դունաւոր նոր աթոռի մը վրայ. իր չուրջը տան միւս կիները կան, միայն կիներ, որոնք անչարժ աչքերով զինքը կը դիտեն: Եղերական, իգական անպաշտպան անձերու պատկեր մը որ անմիջապէս Գնդապետին կը հասկցնէ եղելութիւնը: «Տղամարդերը չկան, ուրեմն արդէն ըսպանած են զիրենք...»:

Իր առաջին հակազդեցութիւնը պարզապէս անցողակի զայրոյթ մը կ'ըլլայ: Ցետոյ նայուածքը կ'երթայ թէնիսի փոսին մէջ գրուած դիակներուն վրայ եւ անախորժ, անոյշ եւ պէշ հոտ մը կը տարուրէ զինքը: Յամենէն առաջ աչքին կը զարնէ կերպարանափոխուած, քլթին տեղը խոշոր ծակով մը, հեզ, ազնիւ, բարեկիրթ Լեւոն Թոմանեանը, որ չատ անգամներ իրեն բացատրած է Փոքր Ասիոյ տարածքին վրայ գտած զանազան բոյսերու յատկութիւնները. այսօր հոն պառկած է թեւերը բացած դէպի երկինք, չապիկը դուրս ելած տափատէն, ակնոցը զարմանալիօրէն չկոտրած, մազերուն մէջ սահած է մինչեւ ուլյսը կը ցոլացնէ:

Գնդապետը տրամաբանօրէն պարկեշտ է եւ տրամաբանօրէն մարդկային, չատ կաշառակեր անձ մը չէ: Իր արհեստը պատերազմն է, բայց ո՛չ ջարդը: Բանակն փառասէր է, բայց ոչ մոլեռանդ. մոլեռանդը կը սպանէ իր հաճոյքին համար, կամ գաղափարի մը սիրոյն. արիւնը զինքը կ'առաջնորդէ ուրիշ արեան...

Եւ յետոյ, Գնդապետը կ'ամչնայ Մատամ Սէսոսդրիսէն, որուն չատ հաճելի էր Սմբատ եւ անպայման զինքը իր անկարողութեան համար պիտի այպանէ: «Քու զինուորներուդ մէջէն, քու կըռնակէդ...»: Իր սրտին խորքէն այս բանին համար ալ կ'ամչնայ իբրեւ զինուորական, յաւ կարողականութեան պակասի նշան մըն է ասիկա: Գնդապետը կը ճանչնայ հանդուրժողութեան առաւելութիւնները, կը հասկնայ որ երկրի մը համար ամէնէն գաւաւի օրը այն է երբ կառավարութիւն մը իր ժողովուրդը միացած ըզդացնելու համար, լուծումը կը գտնէ իր անպաշտպան քաղաքացիներուն մէկ մասը բնաջնջելուն մէջ:

Շուշանիկ քարացած, չրջապատուած իր աղջիկներէն, իր ներքին, տարիքոտ Նուարդէն եւ խոհարար Ագաքսիէն, կը դրգռէ իր առնական հպարտութեան պատիւը հանդէպ տիկնոջ մը եւ արհամարհանքը՝ հանդէպ անտաշ տեղակալի մը, անոր "արդիական" գաղափարներուն համար: Ինքզինքը հին վարչակարգի, հին կայսրութեան մարդ կը զգայ: Կ'անդրադառնայ որ սարսափի այս հանգրուանին իր ասպարէզը վերջացած է, որ իր սերը այլեւս երբեք նոյնը պիտի չըլլայ եւ կը համակերպի: Վերջապէս կ'ընդունի դիրքորոշում մը, ինքզինքը վտանգելով, որպէսզի ամէն բան կորսուած չըլլայ, որպէսզի իր ժողովուրդը չամչնայ իր բոլոր առաջնորդներէն:

Եւ այսպէս, իրբեւ նշան հին ազնուականութեան, իր թեւը կ'առաջարկէ Շուշանիկին եւ բարեացակամօրէն վեր կ'առնէ զինքը: Խրոխտ նշանով մը կը կանչէ կառքերը եւ հայրական ցած ձայնով կը յորդորէ քաղաք վերադառնալ, ուր զինքը հսկել պիտի տայ: Ցետոյ, յարդարիր, կ'ըսէ իրեն. «Վտահեցէք ինծի: Ես թաղել պիտի տամ մահացածները, քահանայ մը պիտի կանչեմ, անձնապէս պիտի զբաղիմ: Բայց դուք տուն վերադարձէք, անհանգիստ ժամանակներ են»:

Շուշանիկ կոտրատած սրտով, մինչեւ կառքը կը հետեւի իրեն: Միայն այդ վերադարձին ընթացքին է որ պիտի լայ, անկէ վերջ՝ այլեւս երբեք: Տարադրութեան ընթացքին կարծր, առիւծի պէս պիտի ըլլայ:

(Շար. 45)

(Շար. Ա. էջէն)

յի ախոյեան Արմէն Նազարեան (մինչեւ 60 քկ. դասակարգ) որ դարձած է պրոնզէ մրցանակակիր գրաւելով Գ. տեղը:

Նախապէս Թիֆլիս տեղի ունեցած համաշխարհային բաժակի փուլային մրցաշարքին գիմբեցի Արթուր Սրապեան (60 քկ.) եւ երեւանցի Նազար Գրիգորեան (73 քկ.) նուաճած են նոյնպէս պրոնզէ մետալները:

***

ԹՈՐԻՆՕ – 2006

ՋՄՐԱՆ ՈՂԻՄՊԻԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

Թորինոյի ձմրան ողիմպիականներուն մասնակից Հայաստանի հինգ հոգիանոց կազմէն առաջին հանդէս եկողները եղած են դահուկորդներ Յովհաննէս Սարգսեանն ու Խոմոն Խաչատրեանը: Անոնք մասնակցած են դասական ոճով խմբովին սփրինթ դահուկավազքին: Ձոման հանդըրուանին, հայաստանցի մարզիկները արդէն ձախող ելոյթ մը ունեցած են, որ նախքան իրաւարարներու կողմէ իրենց հաւանական վտարումը, նախընտրած են ինքնակամ լքել վազքը: Այս ոճին երեք առաջին տեղերը գրաւած են յաջորդաբար Շուէյտ, Նորվեկիա եւ Ռուսաստան:

SELECTOUR
SABERATOURS

DFPARTEMENT ARMENIE

4 Passage Saint Roch — 75001 Paris
Tél. : 01.42.96.10.10
Fax : 01.42.96.18.77
E-mail : Sabera@wanadoo.fr

COMMUNIQUE

Nous avons le plaisir de vous informer que la compagnie Air France desservira Erevan à partir du 27 Mars 2006 avec 3 vols par semaine, par Airbus A320.

Les départs ont lieu les lundi, mercredi et samedi à 13h20 au départ de Paris Charles de Gaulle. Retour les mardi, jeudi et dimanche de Erevan Zvartnots à 9h15 arrivée à Paris à 11h20.

Saberatours à Paris et Sevan Voyage à Lyon, principaux partenaires d'Air France pour cette destination, proposent des tarifs spéciaux et promotionnels.

Pour toute demande d'information et tarifs, contacter Saberatours au 01.42.96.10.10 et
Sevan Voyage au 04.78.60.13.66.

Paris, le 14 Février

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

ՄԻՋԻՆ ԿԻՐԱԿԻ

ԿԻՐԱԿԻ, Փետրուար 19.–

Ցառաջիկայ Սրբոց Ղեւոնդեանց տօնին առիթով, այսօր կը կատարուի մասնաւոր Հոգեհանգստեան Պաշտօն, վախճանեալ Առաջնորդաց եւ Փարիզեան շրջանի հոգեւոր պաշտօնէից յիշատակին:

Յաւիտենական յիշատակն արդարոց օրհնութեամբ եղիցի:

□

ԵԿԱՑՔ ՏՕՆԵՍՑՈՒՔ

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ, Փետրուար 21.–

Տօն Սրբոց Ղեւոնդեանց Քահանայիցն *Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 9ին:*

Prix du CDCA 2006

Le Prix du Comité de Défense de la Cause Arménienne récompense l'auteur d'un travail universitaire ayant abouti à l'obtention d'un diplôme durant l'année 2005.

■ Ce concurs vise à la promotion et au développement des études universitaires en France et dans les pays francophones d'Europe (Belgique, Luxembourg et Suisse) sur des sujets ayant trait à l'Arménie ou aux Arméniens.

■ Toutes les disciplines sont concernées : histoire, géographie, sociologie, économie, science de la vie et de la terre, arts, sciences politiques, sciences physiques, psychanalyse, architecture, cinéma etc...

■ Le concours est ouvert à tout étudiant titulaire d'un niveau BAC+4 (niveau maîtrise ou équivalent) à BAC+5 (Master, DEA, DESS ou équivalent).

■ Un jury pluridisciplinaire composé de chercheurs, professeurs et universitaires déterminera les trois œuvres jugées les meilleures tant sur le plan de l'originalité du thème que de la forme.

Cette année, trois prix récompenseront les meilleurs travaux :

1er Prix : 1 500 Euros
2ème Prix : 1 000 Euros
3ème Prix : 500 Euros

Inscription, remise des documents et des pièces justificatives avant le **31 mars 2006.** Réglement et formulaire d'inscription à retirer :

■ auprès du Comité de Défense de la Cause Arménienne (CDCA),
17 rue Bleue — 75009 Paris
Tél. : 01 44 83 07 02
Fax : 01 42 46 81 59

■ sur le site :
http://www.cdca.asso.fr

ՎԱՐԴԱՆԱՆՔ

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ–ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, Փետրուար 23.–

Տօն Սրբոց Վարդանանց զօրավարացն մերոց՝
հազար երեսուն եւ վեց վկայիցն,
որք կատարեցան ի մեծի պատերազմին
451 թուին "վասն հաւատոյ եւ հայրենեաց"

Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 9ին,
Պատարագ՝ ժամը 10ին,
Հոգեհանգիստ՝ ժամը 11ին:

Զկնի սրբոյ պատարագի,
Մաղթանք Հայրապետական,
Տօն աւուրանակոչութեան
ԳԱՐԵԳԻՆ ԵՐԿՐՈՐԴ
Սրբազնագոյն կաթողիկոսի
Ամենայն Հայոց:

Ծանօթ.– Պետական տնօրինութեամբ, այսօր բոլոր Հայերն կրնան բացակայիլ իրենց պարտաւորութիւններէն, համախումբ մասնակցելու՝ ՍՐԲՈՑ ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ՏՕՆԻ կրօնական եւ եկեղեցական արարողութիւններուն:

"Զի Հայր մեր զսուրբ զԱւետարան գիտեմք, եւ Մայր՝ զԱռաքելական եկեղեցին":

***

ՄԱՐՍԷԼԻ ՍՐԲՈՑ ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, Փետրուար 23.–

Պատարագ՝ ժամը 10ին:

Ելը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ՄԱԿԱՐ Ա. ՔՀՆԱ. ՆԱՃԱՐԵԱՆ

Association Arménienne d'Aide Sociale A.A.A.S.

Reconnue d'utilité publique par décret du 8 juin 1956

ՎԵՐԱԴԱՐՁ ԴԷՊԻ ԱԿՈՒՆՔՆԵՐ

2005 Նոյեմբեր 15ին Ը. Օ. Հ. Ընկերակցութիւնը բացաւ իր նոր կեդրոնատեղին, Ֆրանսայի մէջ ապրող ապաստանի դիմումը մերժուած եւ ապօրինի կացութեան մէջ գտնուող Հայերուն համար:

Գրասենեակիս աշխատակազմը սիրով կ'ընդառաջէ եւ կը տրամադրէ բարոյական ու դրամական աջակցութիւն եւ ցոյց կու տայ մասնագիտական տեղեկութիւններ բոլոր այն անձերուն, որոնք կ'ուզեն վերադառնալ Հայաստան եւ հոն լծուիլ նոր կեանքի մը:

Հայաստանի մէջ եւս կը շարունակէ ուղեկցիլ վերադարձողներուն եւ կ'օգնէ վերահաստատուելու գործընթացին, ընձեռելով փոքր ձեռնարկութիւն ստեղծելու հնարաւորութիւններ:

Սոյն ծրագիրը կ'իրագործուի ապաստանեալներուն յատկացուած Եւրոպայի Հիմնադրամի ֆինանսաւորմամբ եւ համագործակցութեամբ Գաղթականութեան Ազգային Գործակալութեան:

Հասցէ՝
5 rue Marché Ordener —
75018 Paris
Métro : Guy Moquet (ligne 13)
Jules Joffrin (ligne 12)
☎ 01 42 63 32 45 / 01 48 78 02 99
Ընդունելութեան ժամ. –
Աշխատանքի օրերուն ժամը 10էն 18:

Imprimé sur les Presses
du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

ՇԱԻԼԻ

ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

Շաւիլի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Կրօնական Ընկերակցութիւնը իր անդամները կը հրաւիրէ իրարու յաջորդող երկու արտակարգ ընդհանուր ժողովներու.–

Կիրակի, Փետրուար 26,
ժամը ճիշդ 15ին

Շաւիլի եկեղեցւոյ "Ս. Պալապանեան" սրահը:

● *Առաջին ժողովի օրակարգի նիւթ՝*
– Թեմի ստեղծում՝
հիմնադիր անդամի հանգամանքով:
– Պատուիրակներու ընտրութիւն:

● *Երկրորդ ժողովի օրակարգի նիւթ՝*
– Շաւիլի եկեղեցւոյ Կրօնական Ընկերակցութեան կանոնագրութեան փոփոխութիւն:

Eglise Arménienne
6 rue Père Komitas
92370 CHAVILLE

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

Section d'Issy-les-Moulineaux

LOTO ANNUEL

La Croix Bleue d'Issy-les-Moulineaux organise son Loto annuel,
le Dimanche 5 mars à 14h30
à la Halle des Epinettes
45-47 rue de l'Egalité
92130 Issy-les-Moulineaux

Venez jouer en famille, de nombreux lots sont à gagner et l'après-midi sera suivi d'un goûter.

□

Section «ASTRIG» d'Arnouville

Dîner - Dansant

La Croix Bleue des Arméniens de France section **«ASTRIG»** d'Arnouville organise un dîner dansant
le samedi 11 mars
à l'Espace AZNAVOUR à Arnouville
La soirée sera animée par
Adiss HARMANDIAN
Réservations
aux numéros suivants :
01 39 87 08 73 ou **01 39 85 12 35**

ԱՄԱՆՈՐԻ ԱՌԹԻԻ ԳԻՐՔ ՆՈՒԻՐԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ» ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ

ՇԱԻԱՐԾ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՕՐԵՐ ԵՒ ԺԱՄԵՐ 16€

ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ

ՆԱՀԱՆՋԸ ԱՌԱՆՑ ԵՐԳԻ 13€
ԿՐԱԿԸ ԿՈՂՔԻՆ 12€
եւ
«ՅԱՌԱՋ - 50»
(Ծագկախառ 50-ամեայ հաւաքածոյէն) 19€

Դիմել՝ «ՅԱՌԱՋ»ի:
Թղթատարի ծախք՝ 6 €, հասցէ պլուպ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ընթացիկ ազդարու սակագինը

	€	
Մահազդ	150	(179,40)
Հոգեհանգիստ	135	(161,46)
Շնորհակալիք	135	(161,46)
Հարսնիք-Նշանտուք	135	(161,46)
Ծննդ	135	(161,46)

Բոլոր ազդերու սակերուն վրայ, հարկ է աւելցնել 19,60% Թ.Վ.Ա. (տե՛ս փակագծի մէջ ընդհանուր գումարը):

Այս գիները կը վերաբերին մէկ անդամ հրատարակելի ազդերու, ՄԻՆՉԵԻ ՄԷԿ ՔԱՌՈՐԴ ՍԻՒՆԱԿ (25 տող) մահազդներու պարագային եւ 1/8րդ (12-13 տող) մնացեալին:

Առեւտրական եւ այլ ծանուցումներու համար, դիմել թերթին վարչութեան:

ՇԱԲԱԹ – ԿԻՐԱԿԻ
ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18-19
SAMEDI-DIMANCHE
18-19 FEVRIER
2006

LE NUMERO: 1,20 €

ՀԱՅԱՐԱՁ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884 - 1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար· 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար· 300 եւրօ (Ամէնօդեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթաթերթի առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

81ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21·394

Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN

81e ANNEE — N° 21·394

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՑԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԸ 394 ձայնով (215 դէմ եւ 33 ձեռնպահութիւն) քուէարկեց նշանաւոր Պոլքեսթայն ուղեցոյցը, որ բաւական բարեփոխուած էր եւ զերման սոսիալ-դեմոկրատ տեղեկաբերը չէր ծածկեր իր տարակուսութիւնը, յայտարարելով.– "Ընկերային նոր տարողութիւն մը տուինք անոր, ի չահ մեր քաղաքացիներուն": Բոլորովին վերցած է աշխատաւորին բուն երկրին պարագան, ինչ որ մկրտուած էր Փէ·Փէ·Օ· (ծառդումի երկրի սկզբունք): Բայց եւ այնպէս աշխատաւորներու ազատ երթեւեկը սահմանափակումներ ունի, քանի չի վերաբերիր կարգ մը արհեստներու:

ՖՐԱՆՍԱՑԻ ԱՐՏԱՔԻՆ նախարարը՝ Ֆիլիփ Տուսթ-Պլազի մտածելէ առաջ խօսած է ըստ դէտերու, երբ հեռատեսիլի Ֆրանս 2 կայանէն յայտարարած է.– "Այսօր, չատ պարզ է, ոչ զինուորական հիւլէական ոչ մէկ ծրագիր կրնայ բացատրել պարսկական հիւլէական ծրագիրը: Ուրեմն զինուորական հիւլէական գաղտագողի ծրագիր մըն է": Այս առթիւ կը հաստատուի նաեւ որ նախարարին դիւանագիտական առաջին ճախաւեր յայտարարութիւնը չէ եւ այս մէկը չատ բուռն հետեւանքներ ունեցած է Թեհրան, որ ատորագրողներէն մէկն է հիւլէական ոչ տարածման ուխտին: Պարսիկ՝ Ալի Լարիժանի, որ պատասխանատուն է պարսկական հիւլէական ճիւղին, թելադրած է Ֆ· Տուսթ-Պլազիի որ "Ֆրանսայի կչիռը օգտագործէ այդ հարցը լուծելու համար փոխանակ ձայնը բարձրացնելու": Արտաքին նախարարութիւնը փորձած է հարցը մեղմացնել չեչտելով որ Ֆրանսայի աւանդական դիրքը չէ փոխուած, ըստ որուն պարսկական հիւլէական գործունէութիւնը "կասկածներ ըստեղծած է ինչ կը վերաբերի անոր խաղաղ բնոյթին":

ԻՐԱՔԻ Ապու Ղրայիպ բանտին մէջ Ամերիկացիներուն կիրարկած չարչարանքներու մասին նոր, անտիպ նկարներ սփռած է աւստրալիական հեռատեսիլը: Դէպքերը տեղի ունեցած են 2003ին եւ սփռուած նկարները անհատատալի վայրագութիւն մը ցոյց կու տան եւ կայանին խօսնակն ալ ըսած է· – "Ահաւասիկ նկարներ զորս ամերիկեան կառավարութիւնը չուզեր որ տեսնէք": Կը տեսնուին արբունքուայ կտրուած վիզեր, վէքերով լի գլուխներ, կզկզանքի տակ թաղուած անձեր, այրուածքներով լեցուն մարմիններ, եւլն·, եւլն·: Լիպերասիոն (Փետր· 16) հրատարակած է կարգ մը նկարներ:

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ փոխնախագահը Տիք Չէնի, Փետր· 15ին հրապարակաւ ընդունած է իր պատասխանատուութիւնը որսորդութեան արկածին համար: Հեռատեսիլի Ֆոքս Նիուզ կայանէն է որ Չէնի արտայայտուած է այդ մասին եւ այդ օրն ալ (Փետր· 11) "իր կեանքին վատթարագոյն օրերէն մէկը" որակած է: Վիրաւորուած իր բարեկամը՝ Հէրի Ուիթինկթըն, 78 տարեկան, հիւանդանոցին ազդու խնամքի բաժանմունքը կը դտնուի: Մամուլը չատ խիստ է Չէնիի նկատմամբ ու նաեւ Պուշի կառավարութեան, որքան ալ արկածի վարկածը կասկած չվերցնէ:

ԱՄՆ-ՈՒ կառավարութիւնը 75 միլիոն տոլար կ'ուզէ Գոնկրէսէն (Խորհրդարան) որպէսզի ժողովրդավարութիւն հաստատէ Իրանի մէջ: Այս գումարը պիտի ծառայէ ձայնասփիւռի յայտագրերու եւ փոխանակումներու: Գ· Ռայս, որ գալ չարթու Եգիպտոս եւ Սաուտի Արաբիա պիտի երթայ (ԱՄՆ-ու Մերձաւոր Արեւելքի դէսպատոր դաշնակիցները) պիտի խօսի իրանեան Թղթածրարին մասին, որպէսզի ճնշում բանեցուի Ապահովութեան Խորհուրդին վրայ եւ պատիժներ որոշուին:

ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ Ապահովութեան Ատեանը մահուան դատապարտած է ալ-Քաիտայի Իրաքի ղեկավարը՝ ալ-Զարքաուին եւ ութ այլ անձեր, որոնք ծրագրած էին քիմիական յածրակումի մը ձեռնարկել կառավարական չէնքերու դէմ: Յորդանանահրապարակ ալ-Զարքաուի դէմ երդուող մահապատիժն է, ի բացակայութեան: ԱՄՆ ալ 25 միլիոն տոլար կը գնահատէ ալ-Զարքաուիի անձը:

ԵԻՐՈՊԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ Խորհրդարանը, Փետրուար 15ի իր նիստին ընթացքին, կոչ ըրած է որ արտայայտութեան ազատութիւնը պատասխանատու գործածութիւն մը ունենայ, այլ խօսքով՝ "արտայայտութեան ազատութիւնը թանկագին բան մըն է, բայց իր գործածութիւնը կ'ենթադրէ անձին պատասխանատուութիւնը: Սահմաններ կան այդ ազատութեան, մանաւանդ երբ կը վիրաւորէ կրօնական զգացումները":

ՀԱՄԱՍԻ մէկ պատասխանատուութիւնը Թուրքիա ընդունուած է հակառակ անոր որ Թուրքիա Իսրայէլի միակ դաշնակիցն է արաբ-մահմետական աշխարհին մէջ: Իսրայէլի բողոքները դեր չեն խաղացած եւ Համասի դեկավարները կը պատրաստուին նաեւ Մոսկուա երթալու: Թուրքիոյ Արտաքին նախարարութիւնը ճըշդած է սակայն Փետրուար 16ին, ընդունելով Համասի հինգ ղեկավարները, զբօսաշրջութեամբ քաղաքական բիւրոյի ղեկավար Խալէտ Մէշհալի, որ· – "Այս այցելութիւնը կը կատարուի Համասի նախաձեռնութեամբ": Ինչ կը վերաբերի Էրտողանի, որոշուած է որ պիտի չընդունի, բայց տեսակցութիւն մը տեղի պիտի ունենայ Ա· Կիւլի հետ: Իսրայէլի Արտաքին նախարարը՝ Ցիփի Լիվնի փորձած է նսեմացնել այս այցելութեան տարողութիւնը, յայտարարելով· – "Կիւլ ըսաւ ինծի, որ զօրավիգ էր միջազգային հաւաքականութեան դրած երեք պայմաններուն եւ թէ Թուրքիա յստակ կերպով այդ պայմանները պիտի ներկայացնէ Համասին": Այդ պայմանները, ինչպէս ծանօթ է, կը վերաբերին Իսրայէլի ճանաչման, ահաբեկչութեան դադարեցման եւ խաղաղութեան ծրագրի ընդունման:

Ն· ՍԱՐՔՈԶԻ Պէրլին զացած է, ուր ներկայացուցած է եւրոպական կառուցման զարկ տալու իր ծրագիրը, առաջարկելով դիմաւորաբար փոքրիկ սահմանադրութիւն մը: Գոնրատ Ատենաւուրը հիմնարկին հանդիսականներուն առջեւ է որ պարզած է իր ծրագիրները: Սարքոզի-Մերքէլ յարաբերութիւնները հինէն սերտ եղած են: Երկուքն ալ ազատական համոզումներ ունին եւ կ'ընդդիմանան Թուրքիոյ անդամակցութեան:

ԼԻԲԱՆԱՆԵԱՆ քաղաքական ուժերը, որոնք դէմ են Սուրիոյ, որոնց կարգին խորհրդարանական մեծամասնութեան եբեսփոխանները, ազդարարած են նախագահ Է· Լահուտի (որու ժամանակաշրջանը երեք տարիով երկարաձգուեցաւ Դամասկոսի ճնշումին տակ) որ հրաժարի Մարտ 14էն առաջ:

ՀԱՑԻԹիի նախագահ ընտրուած է Ռըննէ Փրեվալ լոտ Փետրուար 16ի յայտարարութեան ընտրական յանձնախումբին: Ընտրութիւնը տեղի ունեցած էր Փետր· 7ին, բայց անկէ ի վեր քաղաքական տագնապ մը կար երկրին մէջ, քանի Փրեվալ չէր ընդուներ առաջին արդիւնքները, որոնց համաձայն ձայներու միայն 48,7%ը ունէր եւ խարդախութիւններու կ'ակնարկէր: Փետր· 16ին, ընտրական յանձնախումբը նոր արդիւնքներ կու տար եւ Փրեվալ ձայներու 51,5%ով ընտրուած կը նկատուէր: Նոր նախագահը դժուար ճամբայ մը ունի կտրելիք եւ կարեւոր կը նկատուի նաեւ այն դիրքը զոր պիտի բռնէ նախկին նախագահին՝ Արիսթիտ եւ անոր կողմնակիցներուն նկատմամբ:

ԻՏԱԼԻՈՑ վարչապետը՝ Սիլվիօ Պէրլուսքոնի, Փետր· 15ին պահանջած է բաբեներորոգումներու նախարար Ռոպէրթօ Գալտէրօլիէն (Հիւսիսի Լիկա) որ իր հրաժարականը տայ, որովհետեւ դամբարայի մը առջեւ ք·ի-շըրք մը ցուցադրած է, որու վրայ գծուած էր Մոհամէտի ծաղրանկարը:

ՇԻՐԱՔ, կինը, աղջիկը, անձնական բժիշկը, հինգ նախարարներ եւ երեսուն գործարարներ Պանքոք հասան Փետր· 16ին, ուր ընդունուած են արքայական մակարդակի վրայ: Քաղաքին դլխաւոր թաղամասերը զարդարուած էին նախագահականն ամոլին նկարներով: 48 ժամ եռք, Ֆրանսական պատուիրակութիւնը երեք օրուան համար Հնդկաստան կ'անցնի: Գլեմանսոյի "բեռէն" ազատած ըլլալով, Շիրաք պիտի չանայ չուկաներ դըբաւել:

ԹՈՉՆԱՑԻՆ ԿՐԻՓԸ Ֆրանսայի դուռը հասած կը թուի եւ կառավարութիւնը բակըսած է խիստ միջոցներ ձեռք առնել, հակառակ անոր որ գործադրութիւն բաւական բարդ է եւ ի վնաս կենդանիներուն: Կառավարութիւնը տարածած է

ԵԻՐՈՊԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԸ ԴԱՏԱՊԱՐՏԱԾ Է ԱԴՐԲԵՋԱՆԸ

Եւրոպական Խորհրդարանը Փետրուար 16ին կէսօրէ ետքի նիստին 85 թեր, 5 դէմ քուէով ընդունած է արտակարգ բանաձեւը որ յատուկ կերպով նիւթ կ'ընէր Ջուղայի հայկական բացառիկ հնաւայրին Ադրբեջանի կողմէ քանդումը:

Բանաձեւը կ'ըսէր· "Լուրջ վերադրումներ խնդրոյ առարկայ կ'ընեն այս քանդումին մէջ ադրբեջանական իշխանութիւններու կատարած դերը" եւ թէ "Ադրբեջան չկրցաւ ՄԱԿ-ի նախորդ յատուկ զեկուցաբերին այս մասին բացատրութիւններ տալ":

Հետեւաբար Եւրոպական Խորհրդարանը "խստիւ կը դատապարտէ Ջուղայի դերեզմանոցին քանդումը եւ կը դիմէ Ադրբեջանին որպէսզի արմօնէ ստուդիչ մարմիններու այց իր տարածքին վրայ հնագիտական վայրերուն, յատկապէս հայկական ժառանգութեան պատկանողներուն": Արտօնութիւն կ'ուզուի նաեւ որ խորհրդարանական պատուիրակութիւն մը այցելէ Ջուղայի հնաւայրը:

Հայ Դատի Եւրոպայի յանձնախումբը հաղորդագրութեամբ մը տեղեկացնելով Ադրբեջանի դատապարտումը եւ ընդհատելով խորհրդարանականներու արարքը, ինչպէս ըսած է նախագահուհի Հ· Զոպոյեան, "կը ցաւի նոյն ատեն յատկապէս եւրոպացի բնապահներու խումբին ընթացքին· անոնք, ինչպէս այլ փորձողներ, ջանացին ֆօղարկել ադրբեջանական իշխանութիւններու ոճիրը, շինծու գուգահեռներ տանելով Հայաստանի կողմէ ենթադրեալ հանդումներու":

Հայ Դատի Եւրոպայի յանձնախումբը դիմած է արդէն նոյն Խորհրդարանին որ անյապաղ խորհրդարանական պատուիրակութիւն մը կազմէ, Ջուղայի քանդումին ստուգումին համար:

ԱԴՐԲԵՋԱՆԻ «ՏԱՐՕՒԱՆ ՄԱՐԴԸ» ՈՃՐԱԳՈՐԾ ՄԸՆ Է

Ադրբեջանի Ազգային Ժողովրդավար կուսակցութիւնը որ ազգայնամոլ Գորշ դայլերու կազմակերպութիւն մըն է, ընտրած է "Տարօնի մարդը" 2005ի համար: Ընտրեալը Ռ· Սաֆարով կոչուած մարդասպանն է որ 2004ին վայրագօրէն սպաննած էր 26 տարեկան հայ սպայ Գուրգէն Մարգարեանը երբ երկուքն ալ ՕԹԱՆ-ի դասընթացքներու կը հետեւէին Հունգարիոյ մայրաքաղաքին մէջ:

Պարգեւատրող կուսակցութեան ղեկավարը Ի· Համիտով "Պետական եւ ազգային չահերու պահպանութեան ծառայութեան" վկայագիրը պիտի յանձնէ մարդասպանին ընտանիքին, քանի որ ան ներկայիս հունգարական բանտը կը դրտնուի:

Նոյն կուսակցապետը ըսած է· "Կարեւորը այն չէ որ Ռոմիլ Սաֆարով ինչ ձեւով սպաննեց հայ սպան: Կարեւորը այն է որ Գուրգէն մը պակսեցաւ եւ որքան Ադրբեջանցիներ Հայեր սպաննեն, այնքան կը պակսի անոնց թիւը": Համիտով ըսած է տակաւին թէ ոճրագործը ընդունած են իրենց կուսակցութեան չարքերուն մէջ, որպէս պատուակալ անդամ:

Ա՛յս երկէն է որ Եւրոպական Խորհրդարանը կը պահանջէ պահպանել հայկական մշակոյթի ժառանգութիւնը· Նոյն երկրին մասին Ֆրանսայի Արտաքին գործերու նախարարը կ'ըսէր Ջուղայի քանդումին հարցով իրեն եղած դիմումին որպէս պատասխան, թէ Ադրբեջան ընդունած է պատուիրակութեան մը այցը եւ թէ բանակցութիւններու փափուկ այս օրերուն հարկ է դրդռիչ արարքներէ խուսափիլ···:

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆ – ԱԴՐԲԵՋԱՆ ՉԷՆՔԻ ՄԱՔՍԱՆԵՆԳՈՒԹԻՒՆ

Ադրբեջանցի մաքսաւորներ Ռուսաստանէն հասած հանրակառքի մը քննութեան ընթացքին տարբեր անկիւններու մէջ պահուած կազի 42 տարճանակ յայտնաբերած են: Ըստ առաջին տեղեկութիւններու անոնք կը պատկանէին ադրբեջանցի քաղաքացիի մը:

Թռչնագրիպներու բացօթեայ չմնալու որոշումը, ինչ որ բաւական իրարանցում ստեղծած է ամբողջ երկրին մէջ:

ՍՊԱՆԻՈՑ կառավարութիւնը կրնայ բանակցիլ ԷթԱ-ի հետ, քանի այս վերջինը հրադադար հռչակած էր, թէեւ երեք օրուան ընթացքին, Փետր· 16ին նոր պայթում մը տեղի ունեցած է Պիլպաոյի մօտ, միայն նիւթական վնասներ պատճառելով:

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ նախագահը Փետրուար 21 – 22ին պաշտօնական այցով կ'երթայ Ադրբեջան: Այցին նպատակն է Ադրբեջանի մէջ Ռուսաստանի տարուան բացման արարողութեան մասնակցիլ: Նոյն առիթով Պուտին ու Ալիեւ յատկապէս փոխադարձ յարաբերութիւններու, գործակցութեան առընչուած հարցեր կը քննեն իրենց տեսակցութեան ընթացքին:

ՔՈՖի Անան յայտարարած է Փետր· 16ին, որ "ուշ կամ կանուխ" Կոսանթանամոյի ամերիկեան արգելափակման կայանը, Գուանթանամոյի կղզիին վրայ, պէտք է փակուի": ՄԱԿ-ի ընդհ· քարտուղարը բողոքովին համաձայն չէ ՄԱԿ-ի տեղեկագրին եզրակացութիւններուն հետ:

ԵՐԵՒԱՆԵԱՆ ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ

Թիւ-44

Երեւան, 2006 Փետրուար

Ո՞ՒՐ Է ԲԱՆԱԿԸ

Երկրագունդի ամէնէն յառաջադէմ երկիրներուն մէջ երբ սովորականէն դուրս աղէտ տեղի ունենայ, երբ քաղաքական-տնտեսական կառոյցները անբաւարար ըլլան առաջքն առնելու կամ կասեցնելու աղէտին պատճառած անտեղութիւնները քաղաքացիներուն... ինքնաբերաբար արտադոյ կարդի վիճակ կը յայտարարուի եւ երկրին իշխանութիւնները անմիջապէս բանակ կ'իջեցնեն. ամբողջ տարին ձեռնածալ բանակը, երկրի մը ամէնէն աւելի երիտասարդ բազուկները չեմմարանած, ժողովուրդին տուրքերով հագուստ եւ կերակրուած, վերջապէս հաճոյքը կ'ունենայ օգտակար հանդիսանալու իր հարազատ ժողովուրդին:

Հայաստանի վրայ մէկուկէս ամիս է արտասովոր ձիւն կը տեղայ, ոչ միայն երկրին հաղորդակցութեան ամէն կապ կտրելով մայրաքաղաքին հետ ուր կ'ապրի երկրի բնակչութեան մէկ երրորդը, այլ անտանելի դարձնելով ներքաղաքային երթեւեկը, բնակիչներուն առօրեայ կեանքը, գործնականին մէջ ամէն գեանի վրայ վնաս հասցնելով երկրին արտադրողականութեան, ստեղծելով օրական բազմաթիւ վիրաւորներ տանիքներէն գահավիժող սառոյցի բեկորներէն եւ մայթերու վրայ ձեռք ոտք ջարդող սահանքներէն... Երբ փողոցի մը լայնքին գովազդ մը կախելու համար կ'օգտագործուին ամէնէն աւելի արդիական վերամբարձ կռուններ որոնք չեն հասնիր մինչեւ 7 – 10 յարկ բարձրանալու կարելիութիւնը ունին, ինչո՞ւ չեն գործածուիր գլխաւոր մայթերու գլխին դամոկլեան սուրերու նման կախուած սառոյցները վար առնելու, մինչ բանակը իր ունեցած կարելիութիւններով, բեռնատար կառքերով եւ հուժկու բազուկներով, մէկ–երկու օրէն կարող է լուծել Երեւանի փողոցներուն եւ մայթերուն "ազատագրումի" բարդ խնդիրը... մի՞թէ մեր զինուորները Ջրբանասէր, Իտալիոյ կամ Շուէյիններէն աւելի "նազիկ" են որ զօրանոցներու մէջ հանդիստ նստեր են...:

Քաղաքապետարանի լկտիութիւնը այն աստիճանի յառաջ գացած է որ ոմն Ջրբունդիկ Բասեցեան, քաղաքապետարանի հինարարութեան, բարեկարգման, տնտեսութեան վարչութեան պետը, նայեցէք թէ ի՛նչ չքնաղ թելադրանքներ կ'ընէ. –

«Նա յորդորել է ձեզ մէջ բաղուած բաղաբի բնակիչներին միջոցներ ձեռնարկել "ձեզ դէմ" պայքարում, օրինակ դուրս գալ փողոց ու թափ տալ ծառերի ձիւնը... եւ տեղեկացրել է որ առատ ձեզ պատճառով բաղաբում արդէն տապալել է 11 ծառ, նշակոտոր եղել՝ 110ը: Թէ ինչպէս պէտք է ձեզ հաստ շերտի պատճառով գրեթէ անանցանելի դարձած մայթերին ու այգիներում երեւանցիները կատարեն իրենց բաղաքացիական պարտքը: ...Միեւնոյն ժամանակ բաղաքապետարանի ներկայացուցիչը հաւաստիացրել է որ Երեւանի բաղաքապետարանը մարտունակ է ու պատրաստ սպասուելիք տեղումներին, սակայն Երեւանցիները յոյսները մի բիչ էլ պէտք է իրենց վրայ դնեն...» ("Տարեգիր", 2006, *Փետր.* 7, էջ 2):

Երկկ աչքերովս տեսայ քաղաքապետարանի "մարտունակ" ջոկատը որ կազմուած էր 30ի մօտեցող պառաւներէ ոմանք պարտէզի ժանգոտած բահերով Արտգործնախարարութեան մուտքը կը մաքրէին:

Մանէ Լիլոյեան իր կարգին հարց կու տայ.

«Ի՞նչ է եղել Երեւանի փողոցները մաքրելու փողը»... ("Փակագիծ", 2006, *Փետր.* 10): «Քաղաքացիները վարժուել են ձեռ մէջ մաքառելուն: Էական է իմանալ թէ այդ ինչի՞ վրայ է ծախսուել բաղաբի փողոցները ու մայթերը մաքրելու փողը, երբ գրեթէ ոչինչ չի մաքրուել, բացառութեամբ այն փողոցների ու մայթերի, որտեղով երթեւեկում են պաշտօնեաները. ո՞ւր է կորել այդ փողը...»:

«Իսկ Երեւանի բաղաքապետը յայտարարում է որ եթէ նորակառոյց սահադաշտն իրեն արդարացնի, ապա կը կառուցեն երեւի, թէ եւս երկուսը՝ այլ համայնքներում: Սահադաշտը արժեցել էր մէկ միլիոն տոլար, դա այն պարագայում, երբ վարչապետը յայտարարում է որ մետրոպոլիտէնին տեսնիկական թարմացման համար Երեւանի բաղաքապետարանն ազատ փող չունի...» ("Փակագիծ", 2006, *Փետրուար* 10, էջ 3):

"Հայկական ժամանակ"ը 2006 Փետր. 10ի իր թիւին առաջին էջին վրայ, սուր հեգնանքով Արտաքին գործոց նախարարութեան մայթը մաքրող 30 պառաւներուն լուսանկարը դրած, հարց կու տայ թէ ասո՞նց համար կառավարութիւնը այս օրերուս 100 միլիոն նոր դոմար տրամադրած է քաղաքապետարանին, երեւանը իր անտանելի ձիւններէն մաքրելու, 40 միլիոն ալ իր սիրասուն "Բազէ"ներուն որոնք Ծաղկաձորի ձիւներու վրայ կը գտնուին այս օրերուս, ոչ թէ մաքրելու... այլ զուարճանալու... անոնք քաղաքին գլխաւոր փողոցներուն վրայ կը տեսնուին մխիթարչական ընտրութիւնները կանխող օրերուն որպէս նախագահական "չտապ"ին ճամբայ հարթող...:

Ի՞ՆՉ ԿԸ ԽՈՐՀԻ ԵՐԵՒԱՆՑԻՆ ԻՐ ՔԱՂԱՔԱՊԵՏԱՐԱՆԻՆ ՄԱՍԻՆ

Ամէնէն խայթողը Ա. Աւետեանն է "168 ժամ"ի 13րդ էջին մէջ (Փետր. 9 – 13), "Որ վիշտ ճանապարհ" ակնարկով:

Ան կը գրէ. «Երբ կառուցւում էր Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցին, շինարարներից մէկն ընկաւ եւ մահացաւ: Դէպքը Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնից մեկնաբանուեց որպէս դժբախտ պատահար: ...Խօսակցութիւններ կային, որ նոյն եկեղեցում առաջին հարսանիքի պսակադրութեան ժամանակ կարիճը խայթել էր հարսնացուին: Հարսնացուն մահացաւ, փեսան վշտից իմբեցասպան եղաւ: Դէպքը նորից որակուեց դժբախտ պատահար:

«Իսկ եթէ մէկը հիմա որոշի գնալ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցի աղօթելու ու չկարողանայ տեղ հասնել այս սառցակալած ճանապարհին ընկնի ու ոտ ու ձեռքը ջարդի... ի՞նչպէս կ'որակուի: Նրի՞ց դժբախտ պատահար: Խե՛ղճ հաւատացեալը հաստատ կը մտածի թէ մեղքերը շատ են, ու Աստուած պատժեց: Կամ ենթադրենք հաւատացեալին յաջողուել է մի կերպ յաղթահարել այս անանցանելի ճանապարհն ու տեղ հասնել: Աղօթից, մեղքերի թողութիւնից յետոյ թեթեւացած հոգով ու երջանիկ, նա եկեղեցուց դուրս է գալիս եւ այս սառցակալած աստիճաններից ընկնում, ոտ ու ձեռ ջարդում է. հաւատացեալը ի՞նչ պէտք է մտածի. Աստուած իրեն չներեց եւ պատժե՞ց: Պատկան մարմինները դէպքը նրից դժբախտ պատահար կ'որակեն: Ի՞նչ անի խեղճ հաւատացեալը նման պայմաններում: Եկեղեցի չգնա՞յ այնքան ժամանակ մինչեւ բարի արեւը դուրս գայ ու հաւատքի ճամբան աշս հաստ սառոյցից ազատի՞... Թէ յոյսն Աստուծոյ վրայ դնի ու գնայ՝ մտածելով որ մեղքերը բիչ լինեն, ճամբան բարեյաջող կ'անցնի: Իսկ եթէ ընկաւ, ի մի տեղը ջարդե՞ց... ոչինչ, ուրեմն Աստուած է այդպէս կամեցել: Թէ այս օրերին եկեղեցի գնացողը պէտք է այնքան հաւատք ունենայ, որ համոզուած լինի թէ անպայման եկեղեցի կը հասնի եթէ նոյնիսկ ճանապարհը սառցակալած լինի կամ էլ թէ կանգառի ու եկեղեցու արանքում խորը ծով լինի (հալած ձիւներից): Նրա հաւատքը պէտք է այնքան ուժեղ լինի որ կարողանայ Քրիստոսի ու առաքեալների նման ծովի վրայով քայլել, սառոյցների վրայ քայլել ու չընկնել, ջարդուել: Մի գուցէ եկեղեցու սպասաւորները դիտմա՞մբ են այս աստիճանները սառցակալած թողել, որպէսզի ստուգեն մեր հաւատքի ուժը, թէ՞ նրանք որոշել են որ հաւատացեալը պէտք է տառապի, նոր հասնի իրենց դուռը»:

"Իրաւունք"ը «Շաբաթուայ զրմանք» սիւնակով (2006, Փետր. 9) կը յարձակի «քրիստոս տրեխներով անցկացրած սեփական մանկութիւնը» այն ամենասառոյրին համար որ Քրիստոս տրեխներով անցկացրած մանկութիւնը ունեցած է Պաղեստինի մէջ, եւ կ'ըսէ.

«Ինչպէս ասում է Աստուածաշունչը, Քրիստոսը ծնուել է մի քարայրում, որտեղ ձմռան ցուրտ գիշերներին անասունները ջերմացնում էին նորածին մանկանը: Ինչպէս ասում է Աստուածաշունչը, Քրիստոսը մանկութիւնն անցկացրել է Նազարէթում, որտեղ նա հագել է աղքատ ընտանիքի հագուստ, ոտքերին կրել է տրեխներ եւ ամառային տաք օրերին ոտաբոբիկ վազվզել է փոշոտ փողոցներում: Ինչպէս ասում է Աստուածաշունչը, Քրիստոսը մանկութիւնն անցկացրել է Նազարէթում, որտեղ նա հագել է աղքատ ընտանիքի հագուստ, ոտքերին կրել է տրեխներ եւ ամառային տաք օրերին ոտաբոբիկ վազվզել է փոշոտ փողոցներում:

Խմբագրութիւնը մոռացա՞ծ է որ "Զուկը գլուխէն կը հոտի":

*Յօդուածագիրը չարունակելով իր սուր դիտողութիւնները նաեւ Երեւանի այս օրերու անտանելի վիճակի մասին կու գայ այն եզրակացութեան (որոմն ես տարիներ առաջ հասած եմ) թէ. – «Մենք այլեւս չենք զարմանում որ մարդիկ քաղաքապետ են ընտրում ոչ թէ քաղը մաքուր պահելու այլ ապօրինի եղանակով փողեր աշխատելու ու գողական "ռազպորկանիերին" մասնակցելու համար. անշուշտ երկրի նախագահը չպետք է զբաղուի ձիւնը մաքրելով... բայց զարմանալին հետեւեալն է. միթէ Հայաստանում կը գտնուի՞ որեւէ գործ որն այս իշխանութիւնները կարողանում են լաւ անել, բացի մարդ ծեծելուց ու ֆուէտատփեր լցնելուց»: *Ապա հարցականէն հաստատականի անցնելով կ'եզրակացնէ որ* «Մեզանում ուժային նախարարների պարտականութիւնը ոչ թէ հանրային անդորրն է ու քնակչութեան կենսական շահերի պաշտպանութիւնը, այլ ընդամէնը մի խումբ տըզրուկների անձնական շահի սպասարկումն է»:

« ... Իսկ առատ ձիւնը բաղաբում շատ բան է ծածկել, անգամ Երեւանի փողոցների հսկայ աղբակոյտերը»: ("Ազգ", 2006, Փետրուար 2):

"Ձորրորդ իշխանութիւնը" (2006, Փետրուար 2) *իրաւական հարցեր տուած է բաղաքական եւ քաղաքապետական իշխանութիւններուն "սառցաչուչանների" նորայայտ երեւոյթի մասին: Սառի այն բեկորներու որ դանակի սրութեամբ եւ կապարի ծանրութեամբ հալող տանիքներէն, պատշգամներէն սկսած են մայթի անցորդներուն վրայ տեղալ... եւ ոչ մէկ համոզիչ պատասխան ստացած ըլլալով, քաղաքացիներուն կը թելադրէ տունէն դուրս չելլել, կամ երկաթէ սաղատարաններով օժտուիլ...:*

Արա Մարտիրոսեանի յօդուածն ալ ("Ազգ", 2006, Փետրուար 9) հեգնական տողերով, արդար ընդվզումով կը խարազանէ քաղաքապետարանի "լկտիութիւնը".

«Ձիշդ է բաղաբապետարանն ինչ-որ յայտարարութիւն տարածեց որ ձիւնը հալուելու է եւ վտանգներ ստեղծելու... դրա համար պէտք է շնորհակալ լինենք բաղաբապետարանին, բանի դժուար թէ գլխի ընկնէինք որ ձիւնը մի օր կարող է հալուել... այսպէս թէ այնպէս երեւանցիներս տեղեկացանք որ շուտով երեւանը կարող է նոր Վենետիկ դառնալ, երթուղային տաքսիները կը փոխարինուին նաւակներով...:

Ո՞վ. ո՞ր կառոյցը պէտք է մաքրի մայթերը: Ո՞ւր են անհետանում գոյբահարկի եւ հողի հարկի դիմաց անցեալ տարուանից սկսուած թաղապետարաններին մեր վճարած հարկերը...»:

Կ'ուզէ՞ք ճիշդ խօսիմ: Ես ապշած եմ երեւանցիներու միամտութեան վրայ որ տակաւին չեն զմբռնած որ նման իշխանութիւններու հարցեր տալ իսկ բոլորովին աւելորդ է...:

ՑԻՊԻ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՏԵՍԱԿԵՏ

ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ ՔՈՒԷԱՐԿՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՄԵՆՔ

ՄԻՆԱՍ ԳՈՃԱՅԵԱՆ

Զգայացունց լուրը տարածուեցաւ Պաղեստինէն Եւրոպա, ԱՄՆ, Հարաւային Ամերիկա, երբ յայտնի դարձաւ թէ Պաղեստինի ժողովուրդը զգալի մեծամասնութեամբ եւ քալ գիտնալով Արեւմուտքի ու ԱՄՆ-ի հակադարձութիւնը, իր ձայնը տուաւ "ծայրայեղական" ու "ահաբեկչական" "Համաս"ի թեկնածուներուն: Այսօր, եւ վերջին 10–12 օրերուն, Արեւմուտքի եւ ԱՄՆ-ի պրատուական գործակալութիւններու հաղորդումներուն մէջ այս քաղաքական իրադարձութիւնը կը գտնուի գլխաւորապէս լուրերու, տեղեկագրութիւններու եւ մեկնաբանութիւններու շարքին:

Զգայացունց էր, որովհետեւ Իսրայէլ – Արեւմուտք – ԱՄՆ – Պաղեստին յարաբերութեանց նժարին վրայ բան մը կը փոխէր: Պաղեստինեան հարցի խաղաղ լուծման գործընթացին մէջ իշխանութեան պիտի գար Արեւմուտքի աչքին փուշ ու "ահաբեկիչ" պիտակուած "Համաս"ը, կազմակերպութիւն մը, որ չէր ճանչնար Իսրայէլը, ու դեռ աւելին՝ անոր ոչնչացումը կը նկատէր քաղաքական նպատակ, իսկ անցնող տարիներուն ինքզինք կը նկատէր Իսրայէլէն ներս կատարուած բազմաթիւ ինքնասպանական գործողութիւններու հեղինակ:

Զգայացունց էր, որովհետեւ ԱՄՆ-ի վերջին երկու վարչախումբերը (Քլինթընի եւ Պուշի) աննախադէպ աշխուժութիւն ցոյց կու տային Road Map կոչուած մեծ ծրագրի գործադրութեան, եւ կարծես թէ յոյսեր կային այդ ծրագրի յաջող գործադրութեան ճամբուն վրայ: Բայց ահաւասիկ, անակնկալօրէն, մէկ կողմէն առողջական ծանր հարուած կը ստանար երկկուան ջարդարար Արիէլ Շարոնը (Պէյրութ՝ Սապրա եւ Շաթիլա թաղերու կոտորած), որ Road Map-ի գործադրութեան մէջ, ինչ-ինչ հաշիւներէ կամ ապագայ այլ կորուստներէ փրկելու համար Իսրայէլի հրեաները, սկսեր էր զիջումներ կատարել, մեծ յոյսեր ներշնչելով Ովկիանոսի այս ափի իր ամերիկացի բարեկամներուն:

"Համաս"ի յաջողութեան անմիջապէս կը յաջորդէր նախագահ Պուշի մեկնաբանութիւնն ու իր վարչախումբի որդեգրելիք քաղաքականութեան ու նոր դիրքորոշման բանաձեւումը: Նախագահը – ոչինչ զգայացունց պատահածի պէս – կ'ըսէր թէ իր քաղաքականութիւնը պիտի չարունակուէր այնպէս ինչպէս որ զբաղած էր եւ համաձայնեցուած ընթացաւարտ պաղեստինեան կառավարութեան հետ (Մահմուտ Ապպասի վարչութիւնը), պայմանաւ որ համասական մեծամասնութեամբ կազմուելիք կառավարութիւնը հրաժարի իր "ահաբեկչական" գործելակերպէն եւ ընդունի Իսրայէլի գոյութիւն ունենալու իրաւունքը: Ի հարկէ բաւական մեղմ ու զուսպ արտասանուած խօսքեր էինասոնք ընտրութեան յաջորդ օրը, երբ արդիւնքները պարզ էին դարձեր:

Թէ Պաղեստինի ժողովուրդի մեծամասնութիւնը ճի՞շդ որոշում տուաւ թէ սխալ, ատիկա ապագային կ'երեւայ, որովհետեւ տակաւին անյայտ կը մնայ Իսրայէլի դիրքը (զինական եւ քաղաքական), անյայտ կը մնայ նաեւ միլիոնաւոր տոլարներու օդնութիւնը, որ կը ղրկուէր Եւրոպայի հարուստ պետութիւններու, ԱՄՆ-ի եւ արաբական հարուստ երկիրներու կողմէ: Մտավախութիւններ կան որ օդնութիւններու առկախումը Պաղեստինը կրնայ հասցնել անանկութեան – ո՞վ պիտի կարենայ վճարել զրաւեալ տարածքներու վրայ պետութեան ու իշխանութեան դեր ստանձնած հազարաւոր պետական ներկայացուցիչներու դէմ, որ պաշտօնատար կամ գործարար դարձած են, որոնք ինչ այլանդակութիւն «ասես անում են փողոցներում իրենց "ճիպ"երով, հիմա ամենահարթուած ձեւով "բիւրաե"ներ (ճիւնի չարժանիւ) են իշում Ծաղկաձորի անանցանելի փողոցերով եւ դրանց համար փակւում են այդ առողջարանային բաղաբի փողոցները: ...Մնում է զարմանալ ու զարմանալ թէ ինչպէս ոչնչից ամէն ինչ դարձածների ճարպկացած ուղեղները մոգոնում են նորանոր լսիրշ ձեւեր թէ ինչպէս սովորական բաղաբացիներին ցոյց տան սեփական "գերազանցութիւն"ը»...:

Խմբագրութիւնը մոռացա՞ծ է որ "Զուկը գլուխէն կը հոտի":

*Յօդուածագիրը չարունակելով իր սուր դիտողութիւնները նաեւ Երեւանի այս օրերու անտանելի վիճակի մասին կու գայ այն եզրակացութեան (որոմն ես տարիներ առաջ հասած եմ) թէ. – «Մենք այլեւս չենք զարմանում որ մարդիկ քաղաքապետ են ընտրում ոչ թէ քաղը մաքուր պահելու այլ ապօրինի եղանակով փողեր աշխատելու ու գողական "ռազպորկանիերին" մասնակցելու համար. անշուշտ երկրի նախագահը չպետք է զբաղուի ձիւնը մաքրելով... բայց զարմանալին հետեւեալն է. միթէ Հայաստանում կը գտնուի՞ որեւէ գործ որն այս իշխանութիւնները կարողանում են լաւ անել, բացի մարդ ծեծելուց ու ֆուէտատփեր լցնելուց»: *Ապա հարցականէն հաստատականի անցնելով կ'եզրակացնէ որ* «Մեզանում ուժային նախարարների պարտականութիւնը ոչ թէ հանրային անդորրն է ու քնակչութեան կենսական շահերի պաշտպանութիւնը, այլ ընդամէնը մի խումբ տըզրուկների անձնական շահի սպասարկումն է»:

« ... Իսկ առատ ձիւնը բաղաբում շատ բան է ծածկել, անգամ Երեւանի փողոցների հսկայ աղբակոյտերը»: ("Ազգ", 2006, Փետրուար 2):

"Ձորրորդ իշխանութիւնը" (2006, Փետրուար 2) *իրաւական հարցեր տուած է բաղաքապետական եւ քաղաքապետական իշխանութիւններուն "սառցաչուչանների" նորայայտ երեւոյթի մասին: Սառի այն բեկորներու որ դանակի սրութեամբ եւ կապարի ծանրութեամբ հալող տանիքներէն, պատշգամներէն սկսած են մայթի անցորդներուն վրայ տեղալ... եւ ոչ մէկ համոզիչ պատասխան ստացած ըլլալով, քաղաքացիներուն կը թելադրէ տունէն դուրս չելլել, կամ երկաթէ սաղատարաններով օժտուիլ...:*

Արա Մարտիրոսեանի յօդուածն ալ ("Ազգ", 2006, Փետրուար 9) հեգնական տողերով, արդար ընդվզումով կը խարազանէ քաղաքապետարանի "լկտիութիւնը".

«Ձիշդ է բաղաբապետարանն ինչ-որ յայտարարութիւն տարածեց որ ձիւնը հալուելու է եւ վտանգներ ստեղծելու... դրա համար պէտք է շնորհակալ լինենք բաղաբապետարանին, բանի դժուար թէ գլխի ընկնէինք որ ձիւնը մի օր կարող է հալուել... այսպէս թէ այնպէս երեւանցիներս տեղեկացանք որ շուտով երեւանը կարող է նոր Վենետիկ դառնալ, երթուղային տաքսիները կը փոխարինուին նաւակներով...:

Ո՞վ. ո՞ր կառոյցը պէտք է մաքրի մայթերը: Ո՞ւր են անհետանում գոյբահարկի եւ հողի հարկի դիմաց անցեալ տարուանից սկսուած թաղապետարաններին մեր վճարած հարկերը...»:

Կ'ուզէ՞ք ճիշդ խօսիմ: Ես ապշած եմ երեւանցիներու միամտութեան վրայ որ տակաւին չեն զմբռնած որ նման իշխանութիւններու հարցեր տալ իսկ բոլորովին աւելորդ է...:

ՑԻՊԻ

տական պաշտօնեաներու աշխատավարձերը...:

Մեկ բան պարզ է, որ քուէարկողներու մեծամասնութիւնը իր վստահութիւնը կորսնցուցած էր ընթացաւարտ պղեսթինեան կառավարութեան հանդէպ սա պատճառներով.

ա. Անցնող շրջանին, որ բաւարար ժամանակ կու տար ժողովուրդին տեսնելու, խակ վարչութեան ալ՝ գործադրելու եւ իրականացնելու չօշափելի յառաջխաղացումը Պաղեստինի հարցի կարգաւորման ուղղութեամբ, վաստօրէն լուրջ ճամբայ չէր կորուած այս ուղղութեամբ: Այսինքըն, Մահմուտ Ապպասի վարչութիւնը (այլ խօսքով՝ Ցասիր Արաֆաթը) չէր արդարացուցած ինքզինք:

բ. Գրաւուած տարածքներու բնակչութեան մեծամասնութիւնը դժգոհ էր ընթացաւարտ վարչութեան պաշտօնեաներու աշխատանքային եւ ծառայողական մակարդակէն, այսինքն, կաշառակերութիւնը գլուխը առած գացած էր:

Թէ դէպքերը ի՞նչ ուղղութեամբ պիտի ընթանան իշխանութեան անցման շրջանին եւ անկէ վերջ, ժամանակը ցոյց պիտի տայ: Համաձայն պիտի դիմե՞ Արեւմուտքի պահանջները զոհացնող զիջումներու, կամ որքանո՞վ պիտի զիջի, հաւանաբար յայտնի կ'ըլլայ յաջորդող շաբաթներուն: Այս բոլորին անջատ, բայց այս դէպքերու լոյսին տակ, մեզ կը հետաքրքրէ սա իրականութիւնը, թէ՝ տասնեակ տարիներու անմարդկային, անհանդուրժելի եւ անըմբռնելի զրկանքներու մէջ ապրած Գազայի ժողովուրդը գիտակցօրէն, ձեռքը խղճին վրայ դրած, քուէարկեց ըստ իր հայեցողութեան աւելի հիւղ ու արդար գործունէութիւն ծաւալած "Համաս"ին, նախընտրելով օտարին նուէրը չընդունիլ եւ իր գլխուն վրայ չունենալ վարկաբեկուած ու կաշառակեր վարչութիւն մը:

Ոմանք թերեւս մտածեն թէ քաղաքական ու տնտեսական ինքնասպանութիւն մըն էր կատարուածը, որ նախընտրուեցաւ մեծամասնութեան կողմէ: Արդեօ՞ք: Այդ մեծամասնութիւնը արդէն տասնամեակներէ ի վեր այնպիսի առասպելական զրկանքներու մէջ կ'ապրէր եւ այնքան աւելի վատ օրեր տեսած էր, որ գալիք նեղ օրերուն ալ հաւանաբար պատրաստ էր դիմանալու՝ միայն թէ չնորհքով, բարեխիղճ ու ժողովուրդին չահերը գերադաս համարող կառավարութիւն մը գըտնըէր իր գլխուն վրայ:

Որքա՜ն ուսանելի բան կայ այս բոլորին մէջ մեզի համար, յատկապէս ի Հայաստան, ուր չնորհքով ու չինիչ ընդիմութիւն մը չկրցանք գլուխ հանել, ուր իշխանութեան ներքեւի, միջին ու յաճախ նաեւ բարձրագոյն մակարդակներու վրայ քաղցկեղի նման տարածուած է հայաստանեան կաշառակերութիւնը, մեծամտութիւնը, վայրագ սպառողականութիւնը, մսխոմը, ախտաժէտ հովանաւորչութիւնը եւ արագօրէն հարստանալու մոլուցքը:

Հայրենի զանգուածներու անտարբերութիւնը (պատճառները շատ կարեւոր չեն), կրաւորական համակերպումը եւ յաճախ նաեւ անօգուտ հանդուրժողականութիւնը անցնող տարիներուն պարզապէս աւելի՛ խորացուցած է ճեղքուածքը իր եւ իշխանութեան միջեւ՝ "այս երկրից փախչողը կը փրկուի" կարգախօսին մէջ տեսնելով իր ապագան: Մենք վարժուած ենք շատ յաճախ դիմացինին վրայ նետելու յանցանքը, յանկապատի միւս կողմը գտնուողներուն մէջ տեսնելու ճախողութիւններու չարեաց աղբիւրը, մեր թերութիւնները կտուրը նետելով դիմացինին մէջ փնտռելու մեղաւորը, բայց չէ՞ որ երբեմն մենք՝ կրաւորական հանգըստութեան մէջ թպրտացողներս, մեր չըհասնած իշխանութիւններուն համար կը ծառայենք որպէս պատուանդան...:

Պաղեստինի լուր մեծամասնութիւնը պատգամ մը տուաւ իր վերջին քաղաքացիական պարտականութեան բարձրը գիտակցութեամբ, որ աւելի՛ յարգանք պարտադրեց դուրսի աշխարհին: "Հերթը մի պահ մերը չէ՞ հիմա...":

"Նոր օր" (Գալիֆորնիա)

ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ԻՐԱՒՈՒՆՔՆԵՐՈՒ ՄԱՅՐԸ

Գորբեթիա Սքոթ 30ական թուականներուն երբ կը խաղար ծնողքին ապարակին մէջ, կամ Ալապամայի միակ դասարանով մէկ վարժարանը կը յաճախէր, չէր կրնար երեւակայել որ օր մը Քաղաքացիական իրաւունքներու ամերիկեան չարժումին ազդեցիկ մէկ ղեկավարը պիտի ըլլար եւ երկրին ամէնէն սիրուած հանրային դէմքերէն մէկը: Իր ամուսնին Մարթին Լիւթըր Քինկի սպանութենէն ետք (1968) Գորբեթիա կորովով չարունակեց պայքարը որուն նպատակն էր անհաւասարութեան մը, իրաւունքներու հաւասարութեան խաղաղ տիրացումը:

Ան վերջերս մահացաւ 78 տարեկանին, Սխալ է կարծել որ հիմնական պայքարին մէջ ամուսնին տուներին մէջ մնացած է: Անոր համաքայլ ընթացք պահած է առօրեային օրէն. մասնակցած է քաղաքացիական իրաւունքներու պահանջով ցոյցերու, ամուսնին հետ Օսլօ գացած է 1964ին, Նոպէլեան մրցանակին անոր տրուելուն առթիւ, անոր հետ եղած է երբ սեւամորթները պոյքոթ-ի ենթարկած են հանրակառքերը (1955). այս վերջինը նոյնպէս վերջերս մահացած Ռոզա Փարքսի դերուազով ծայր առած է. սեւամորթ այդ կինը այդ տարուան Դեկտեմբեր 1ին մերժած էր կանոնը յարգել եւ հանրակառքին մէջ աթոռը զիջիլ սպիտակամորթի մը: Ամերիկանութիւնը զինք ձերբակալած էր որուն որպէս հակազդեցութիւն սեւամորթները որոշած էին հանրակառք չնըստիլ: Գորբեթիա ամերիկանութեան ազեղ յարձակումներուն թիրախ եղած էր: Անոնք փորձած էին արատաւորել իր ամուսինը, իրենց ամուսնութիւնը, քաղաքացիական իրաւունքներու չարժումը: Այդ բոլորին հետ ան չորս զաւակ հասցուցած է, միշտ մնալով կորովի, արժանաւորութեան, չնորհալիութեան տիպար մը:

Զինքը իր նմաններէն զանազանող գըլխաւոր յատկանիշը եղած էր վճռակամութիւնը: Մանկութենէն ան բամպակ կը հաւաքէր իր քոյրերուն ու եղբայրներուն հետ օգնելու համար ծնողքին. օր ուր քմ. հետխոտն կ'ելլեր գլորոց հասնելու համար: Ի վերջոյ յաջողեցաւ թէ՛ համալսարանի, թէ՛ երաժշտանոցի վկայականի տիրանալ: Ամուսնին մահն ալ ինքն իր վրայ չվհակեց զինք. դրդեց չարունակելու անոր սկսած գործը: Այդ մահէն հազիւ քանի մը օր ետք այրի կինը հաղարաւորներէ բաղկացած թափօր մը կը գլխաւորէր Մէմֆիսի մէջ: Հիւսիսային Ափրիկէի ցեղային խտրականութեան դէմ կազմակերպուած բոլոր ցոյցերուն կը մասնակցէր: Ամուսնին նպատակը տեւականացնելու համար ան հանգանակութեան դիմեց ու հիմնեց անոր անունով կոչուած կեդրոնը: Անխոնջ աշխատանք տարաւ որպէսզի ազգային ոգեկոչումի օր հռչակուի ամուսնին մահուան օրը (Յունուարի երրորդ երկուշաբթին):

ՔԱՂՀԱՆ

ՆԻՍ

ԹՈՎՄԱՍ ԱԿՆԱՄԱԶԵԱՆ ՋՐԱՑԱՏԿԻ ՓՈՔՐԻԿ ԱԽՈՅԵԱՆԸ

Նիսի չրջանային թերթը փետրուարի թիւին մէջ մեծ գովեստներով կը խօսի տասնամեայ Թովմաս Ակնամազեանի յաջողութեան մասին: Ան Յունուար 15ին Ժ. Մէտոքէն աւազանին մէջ ջրացատկի մրցաշրջանի մը զոհան մասնակցած ու առաջին տեղը գրաւած է: Ինչպէս թերթը կ'ըսէ, հայ պատանին 2003ին արդէն Ֆրանսայի ախոյեանութեան պրոնզէ մետալի արժանացած, ՓԱՔԱ-ի չրջանի ախոյեանութեան ալ մրցանակներ չահած է: Մէկ մեթր եւ երեք մեթրէն ցատքելու ճիւղերուն մէջ Սթրազպուրկի մէջ ալ յաջողութիւններ արձանագրած է: Յունուար 15-ի զոհան ցատքերուն դատակազմը հմայուած է յատկապէս պատանիին ցուցադրած որակէն որ երկարատեւ եւ համբերատար մարզումներու արդիւնք է:

ԸՍՏ ՓՈՍՏԱՐԱՆԻ

ԽՈՐԱԳԻՐ՝ ԱՌԻԱՄԵԱՑ ԷՐՄԷՆ

Իրենչ կը պատմէ Հայու անձնական յուշերուն, պատմութեան, ցեղասպանութեան զոհերու վկայութիւնը միաձուլած երիտասարդ մը: Փասքալ Թոքաթլեանի "Խոյրագիր՝ առիամեայ էրմէն"ը պատասխան է հարցումին: Ինք հեղինակն է ու դերակատարը: Ընկերակից ունի Գագիկ Մուրատեանի քամանչան:

Մարտ 7–12 երեքչաբթի –Շաբաթ ժամը 20:30ին, կիրակի 16ին:

Théâtre de l'Aquarium - La Cartoucherie
Route du Champ de Manœuvre
75012 Paris — 01.43.74.99.61

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՉԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ

ԱՐՏՈՅՏՆԵՐՈՒ ԱԳԱՐԱԿԸ
ԱՆԹՈՆԻԱ ԱՐՍԼԱՆ
Թարգմանեց՝
ՎԱՉԳԻՆ ԲԱՄՊԱԿԵԱՆ

ՄԱՍ ԱՌԱՋԻՆ

ՍՄԲԱՏ ՀՕՐԵՂԲԱՑԸ

Երբ առաձին կը մնայ, Գնդապետը կը մօտենայ տեղակալ Իսմայիլին եւ աղբըճանակը ձեռքին, կը սուիչէ իր մարդերով անճնապէս փոսէն դուրս քաչելու դիակները, կարգաւ չարելու փոսին եզերքին եւ փակելու անոնց աչքերը: Երբ կը տեսնէ Գրիգորը, սկեպտիկը, ուղղամիտ բարեկամ բոլորին, եւ կ'անդրադառնայ որ կը չարժի տակաւին ,իր բարկութիւնը կը վերածուի խոր կսկիծի եւ ծանր գործ մը կատարելու պարտաւորութեան: Հաստատ ձեռքերով կը կտրէ անարդ կապը որ կը ճնշէ բերնին վրայ, կը փակէ աչքերը ձախ ձեռքով եւ կը փափսայ. «Հին բարեկամ, ներէ ինծի» եւ ատրճանակի գընդակ մը կ'արձակէ ճակտին:

Դառնալով Իսմայիլին որ իրմէ վերջ միւս կիներուն հետ եկած է, կ'ըսէ. «Վազէք իրենց վրայ, դուք որ դիտէք լալ: Աստուած ողորմի մեզի»:

ՄԱՍ ԵՐԿՐՈՐԴ

ՇՈՒՇԱՆԻԿ

Հազիւ դուրս ելած Ագարակէն, Իսմէնէի եղերամայրերը չրջապատեցին կառքերը եւ սկսան իրենց սովորական լացի եւ սուգի ողբերը:

Մեղմ, սեւ հով մը կը պատէ Սմբատի կիները, բայց տակաւին զարհուրանքի անդրադարձը չունին: Գոչումներ եւ ողբեր անզսպելիօրէն կը պոռթկան իրենց կուրծքէն եւ իրարու ուսին կոթնած, կը թափեն իրենց արցունքները: Ցնցոտիներու մէջ փաթթուած, մեկուսացած բոլորէն, գերեզմանատուներու մէջ չրջող պառաւները, որոշ հեռաւորութեան մը վրայ փափկանկատ լռութեան մը մէջ կը չարուին, անկանոն չըրջանակ մը կազմելով: Իրենց կարգն ալ պիտի դայ ողբալու եւ կը մտածեմ՝ նաեւ սուգի պատեհ հոգեճաչերով փորը լաւ մը լեցնելու ժամանակը: Աղքատին սահմանափակուած հորիզոնն է այս:

Բոլորը Շուշանիկը կը դիտեն, բայց Շուշանիկ ոչ մէկը կը տեսնէ: Կու լայ "Նիոպէ"ի նման, մարմինը անչարժ, դէմքը անչարժ, քարացած, անդադար կու լայ: Հիմա Ագնիւն է որ կը սթափի. այս կարճ ժամանակաչրջանին անմիջապէս հասուն կին դարձած է եւ տեղադրին կը հաչուէ ընտանիքին վերապրածները, որպէսզի որեւէ մէկը տան մէջ մնացած չըլլայ: Եւ իր եռեւը կը գտնէ Հանրիէթը որուն հագուստները սարսափելիօրէն թաթխուած են արեան մէջ. կը հեծկլտայ: Նուպարը որ ապշահար դէմքով եւ մեռտաքսէ խչրտացող փէչով չնորհալի աղջընակի մը պէս հագուած է, պիտի ըլլայ փրկուող միակ մանչ զաւակը: Ագնիւ այդ պահուն ինքզինքին կ'երդնու որ զինքը պիտի փրկէ, վերապրեցնէ: Եւ պիտի յաջողի, գտնելով իր մէջ ուժ մը որ կը թրթռայ, կը պրկուի կամակոր եւ անսանձ:

Կ'առնէ ձիուն սանձերը, կը նայի իր չուրջը: Այդ վայրկեանին կը տեսնէ Իսմէնէն որ իր թոռան՝ Եորկիոսի կառքով եկած եւ անոր քովը կեցած է: «Կառքին մէջ մտիր, Շուշանիկը մխիթարէ» կը հրամայէ Ագնիւ, եւ Իսմէնէ որ անմիջապէս կը հասկնայ, յարգանքով կը պատասխանէ. «Շուտով: Բայց ձգէ որ առաջ այս կիները ներս դրկեմ: Ձեր սիրելիները քրիստոնէական թաղում մը պէտք է ունենան, եթէ ոչ ես Իսմէնէ չեմ ըլլար»:

Ուրախ՝ որ իրենք ալ գործ պիտի ունենան, գերեզմանատան պառաւները եւ ղերամայրերը կը սկսին իրենց տխուր եւ միապաղաղ լալկան մեղեդիները եւ իրարու ետեւէ չարքով կը մտնեն Ագարակէն ներս: Գիշերային գոյնզգոյն մթնշաղի մէջ կը վառեն իրենց հին լապտերները եւ կը տողանցեն, անկողմնակալ արդարութեամբ երդելով մարդկային ցեղին բոլոր անծանօթ անդամներուն համար:

Լոյսերու խումբ մը կը լուսաւորէ նըւագածու Հրանդին դիակը որ պառկած է դաշտին վրայ: Ուրիշ խումբ մը՝ նամակաբաչխ – լուսանկարիչ Լեւոնինը: Մարմինները կը դասաւորեն, աչքերը կը վակեն: Ցետոյ, առակ չարժումներով եւ կոպիտ փորձառութեամբ կը փոխադրեն եւ կը չարեն միւս մարմիններուն հետ lawn-tennisի եզերքի հողին վրայ:

Հոն կիները կը չրջապատեն չարդուածները եւ ամէն մէկը իր լապտերը առած, իրարու ձեռք կը բռնեն եւ կը սկսին չըքեղօրէն իրենց արարողութիւնը: Այս պարագային ալ, Սմբատ եւ իրենները արժանացան քրիստոնէական թաղում մը ունենալու: Միւս բոլոր Հայերը, որ այդ չարաչուք օրերուն իրենց կեանքը պիտի կորսնցնեն՝ չարդուած, խողխողուած, չարչարուած, ծարաւէն եւ անօթութենէն, Ամաստոլուի ճամբաներուն երկայնքին մեռած, կարծես հետեւողական հեգնանքով, պիտի զրկուին թաղման ամէն արարողութենէ: Աւելի ճիշդ՝ պէտք պիտի չըլլայ: Որովհետեւ առաձին մեռած մը վայրկեան մը առաջ չնչող էակ մըն էր, ողջ էր եւ իր մարմինը կը դառնայ դիակ մը որ կը չարդուի: Հարիւր հազար դիակներ փտող, նեխող մխաերու կոյտ մը կը դառնան. դէզ մը աղբ եւ ուրիչ ոչինչ. ժխտական իրականութեան մը աղտըն են որմէ պէտք է ձերբազատիլ:

Բայց հոն, Ագարակին մէջ, Իսմէնէ անմիջապէս աչքին մէկ ծայրով սեւ չուք մը կը նչմարէ որ պատչամին անկիւնները կը սահէր. վստահ իր բնազդին, կը կանչէ կոպիտ ձայնով. «Դո՛ւրս ելիր Խաւագ քահանայ, ի՞նչպէս կ'ըլլայ որ դուն ողջ ես»:

Եւ Խաւագ չանթահարուած, կը պատասխանէ. «Ծոքթոր Գրիգորը ազատեց զիս: Ըսաւ որ Հայ չէի»: Ցետոյ ամօթը դինքը ծնրադիր կ'ընէ:

(Շար. 46)

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Հրանոյշ եւ Արաքսի Գաղազեան 200 եւրօ կը նուիրեն "Ճառագ"ին կարպիս եւ Արմենուհի Յակոբեանի յիշատակին։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԵԱՄԲ ՍՏԱՑԱՆՔ

ՓԱՐԻԶ.– Տիկին Սօնա Պուտաքեան 70 եւրօ։

Association Arménienne d'Aide Sociale A.A.A.S.

Reconnue d'utilité publique par décret du 8 juin 1956

PROJET «RETOUR AUX SOURCES»

Inauguration d'un Centre d'Accueil et de Formation destiné aux demandeurs d'asile de nationalité arménienne

L'Association Arménienne d'Aide Sociale en coopération avec l'Agence Nationale de l'Accueil des Etrangers et des Migrations et cofinancée par le Fonds Européen pour les Réfugiés a inauguré le 15 novembre 2005 son centre d'accueil et de formation destiné aux nationaux arméniens qui sont en situation irrégulière en France.

Avec ses partenaires, l'AAAS accompagne le retour volontaire en Arménie, en soutenant financièrement et matériellement leur réinsertion par des formations professionnelles et des aides à la création d'entreprises.

Pour tout renseignement contactez-nous à l'adresse suivante :

AAAS - Centre d'Accueil et de Formation
5, rue du Marché Ordener
75018 Paris
Tél. : 01. 42. 63. 32. 45
Fax : 01. 42. 63. 32. 81
E-mail : aaas.retour@free.fr

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

ՄԻՋԻՆ ԿԻՐԱԿԻ

ԿԻՐԱԿԻ, Փետրուար 19.–

Ճառաջիկայ Սրբոց Ղեւոնդեանց տօնին առիթով, այսօր կը կատարուի մասնաւոր Հոգեհանգստեան Պաշտօն, վախճանեալ Առաջնորդաց եւ Փարիզեան Հոգեւոր Ղեւոնդ պաշտօնէից յիշատակին։

Յաւիտենական յիշատակն արդարոց օրհնութեամբ եղիցի։

□

ԵԿԱՅՔ ՏՕՆԵՍՑՈՒՔ

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ, Փետրուար 21.–
Տօն Սրբոց Ղեւոնդեանց Քահանայիցն
Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 9ին։

Cathédrale des Arméniens Catholiques SAINTE-CROIX DE PARIS

13 rue du Perche — 75003 PARIS

Monseigneur Grégoire GHABROYAN
Evêque des Arméniens catholiques de France

élèvera à la dignité de «Dzayrakouyn Vartabed»
le Révérend Père Joseph KELEKIAN
Curé des paroisses de Paris et d'Arnouville

en lui remettant la Croix et la Crosse de «Kerharkéli» (Archiprêtre)

le dimanche 26 Février
au cours de la Divine Liturgie qu'il célébrera à 11 heures
en la Cathédrale Sainte-Croix de Paris

une réception suivra.

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

Section d'Issy-les-Moulineaux

LOTO ANNUEL

La Croix Bleue d'Issy-les-Moulineaux organise son Loto annuel,

le Dimanche 5 mars à 14h30
à la Halle des Epinettes
45-47 rue de l'Egalité
92130 Issy-les-Moulineaux

Venez jouer en famille, de nombreux lots sont à gagner et l'après-midi sera suivi d'un goûter.

□

Section «ASTRIG» d'Arnouville

Dîner - Dansant

La Croix Bleue des Arméniens de France section **«ASTRIG»** d'Arnouville organise un dîner dansant

le samedi 11 mars
à l'Espace AZNAVOUR à Arnouville
La soirée sera animée par
Adiss HARMANDIAN

Réservations
aux numéros suivants :
01 39 87 08 73 ou **01 39 85 12 35**

□

RECHERCHE

La Croix Bleue des Arméniens de France recherche pour les séjours de Bellefontaine :

Eté : **Juillet et Août 2006**

- **Directeurs diplomés BAFD**
- **Animateurs diplomés BAFA ou stagiaire BAFA (bon niveau de ski pour le séjour d'hiver)**

Candidatures à adresser à :

CBAF — 17 rue Bleue 75009 PARIS.
par e-mail : cbaf@wanadoo.fr
ou par fax : 01 53 34 12 13

ՎԱՐԴԱՆԱՆՔ

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ–ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, Փետրուար 23.–

Տօն Սրբոց Վարդանանց
զօրավարացն Մերոց՝
հազար երեսուն եւ վեց վկայիցն,
որք կատարեցան ի մեծի պատերազմին
451 թուին "վասն հաւատոյ եւ հայրենեաց"
Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 9ին,
Պատարագ՝ ժամը 10ին,
Հոգեհանգիստ՝ ժամը 11ին։

Զկնի սրբոյ պատարագի,
Մաղթանք Հայրապետական,
Տօն աւուրանակոչութեան
ԳԱՐԵԳԻՆ ԵՐԿՐՈՐԴ
Սրբազնագոյն Կաթողիկոսի
Ամենայն Հայոց։

Ծանօթ.– Պետական տնօրինութեամբ, այսօր բոլոր Հայերն կրնան բացակայիլ իրենց պարտաւորութիւններէն, համախումբ մասնակցելու՝ ՍՐԲՈՑ ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ՏՕՆԻ կրօնական եւ եկեղեցական արարողութիւններուն։

"Զի Հայր մեր զաւրբ զԱետարան գիտեմք, եւ Մայր՝ զԱռաքելական Եկեղեցին"։

***

ՍՈՒՐԲ ՅԱԿՈԲ ԼԻՈՆ

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, Փետրուար 23.–

Տօն է վարդանանց Զօրավարացն Մերոյ Հազար Երեսուն եւ վեց Վկայիցն Որք կատարեցան ի Մեծի Պատերազմին։

Այս առթիւ Լիոնի Ս. Յակոբ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ առաւօտեան ժամը 10ին պատարագ կը մատուցուի։

կը պատարագէ՝
ԻՍԱՀԱԿ Ս. ՔՀՆՑ. ՀԼՌԻՄԵԱՆ

***

ՄԱՐՍԷՑԼԻ ՍՐԲՈՑ ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, Փետրուար 23.–
Պատարագ՝ ժամը 10ին։
կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ՄԱԿԱՐ Ա. ՔՀՆՑ. ՆԱՃԱՐԵԱՆ

CINE-CLUB
Paris 10e
«Rouben Mamoulian»

sous le parrainage de
Robert Guédiguian, réalisateur

Vendredi 24 février à 20 h 30

ROME, VILLE OUVERTE

de **Roberto Rossellini**
film italien (1945) de Roberto Rossellini
en v.o. sous-titré français
avec Anna Magnani, Marcello Pagliero et Aldo Fabrizi

Directeur des programmes :
Arto Pehlivanian

- Participation aux frais : 5 Euros;
- Adhérents et Abonnements : 3 Euros

U C F A F
6 Cité du Wauxhall
75010 Paris — Métro : République

Շ Ա Հ Ի Լ

ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

Շաւիլի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Կրօնական Ընկերակցութիւնը իր անդամները կը հրաւիրէ իւրաքանչիւր ժողովներու. –

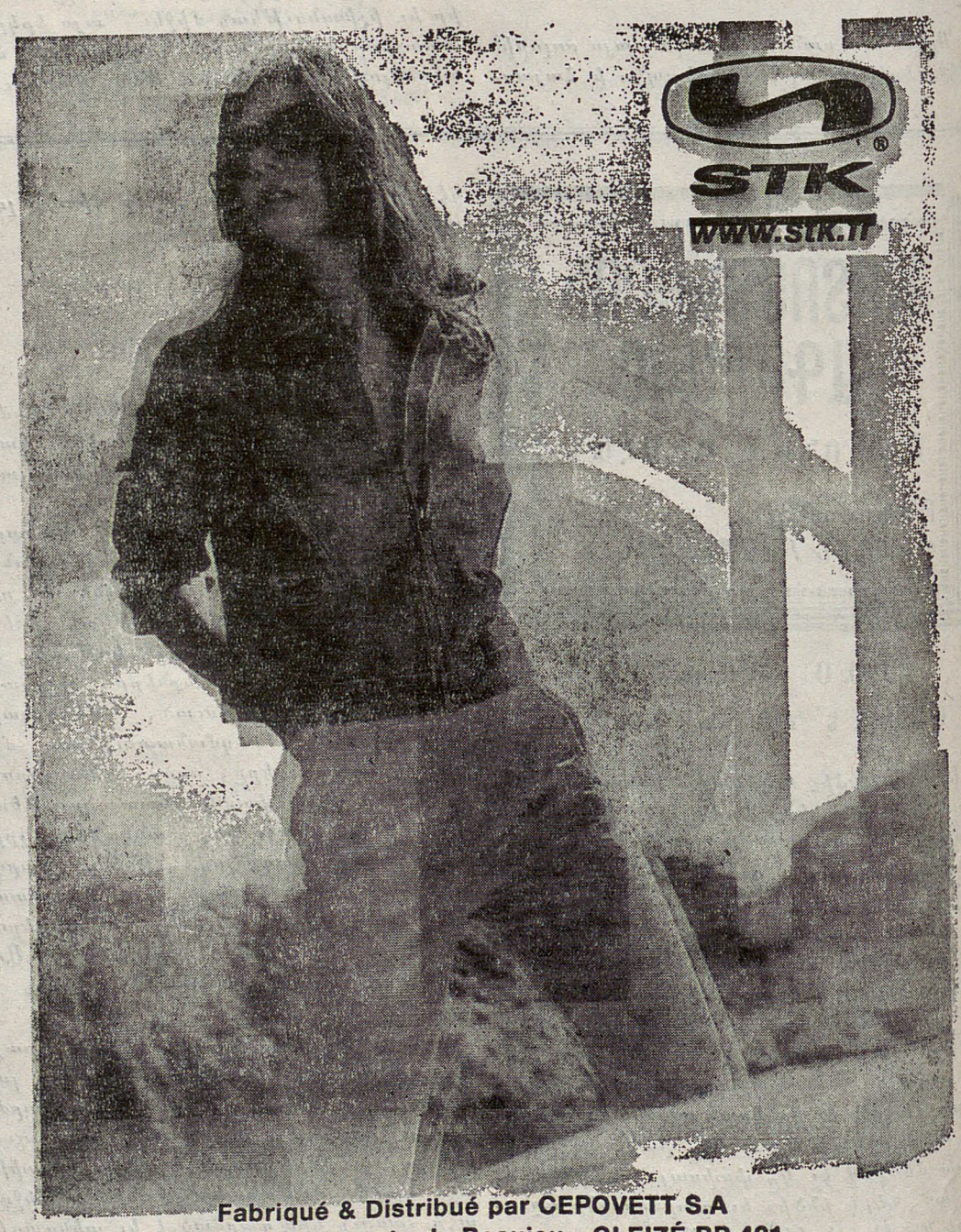
կիրակի, Փետրուար 26,
ժամը ճիշդ 15ին

Շաւիլի եկեղեցւոյ "Ս. Պալապանեան" սրահը։

- *Առաջին ժողովի օրակարգի նիւթ՝*
  - Թեմի ստեղծում՝ հիմնադիր անդամի հանգամանքով։
  - Պատուիրակներու ընտրութիւն։
- *Երկրորդ ժողովի օրակարգի նիւթ՝*
  - Շաւիլի եկեղեցւոյ Կրօնական Ընկերակցութեան կանոնագրութեան փոփոխութիւն։

Eglise Arménienne
6 rue Père Komitas
92370 CHAVILLE

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

Fabriqué & Distribué par CEPOVETT S.A
150, ancienne route de Beaujeu - GLEIZÉ BP 421
69653 VILLEFRANCHE / SAÔNE CEDEX
Tél : 04 74 62 47 00 - Fax : 04 74 68 20 09 - Em@il : stk@stk.fr

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՓԵՏՐՈՒԱՐ 21
MARDI
21 FEVRIER
2006

LE NUMERO: 1,20 €

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱԽԱՐԾ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884 - 1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթաւերջեան առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

81ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21·395 | Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN | 81e ANNEE — N° 21·395

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՌՉՆԱԶԻՆ ԿՐԻՊԸ Ֆրանսա հասած է, ինչպէս հաստատեցին իշխանութիւնները, քննելէ ետք մեռած վայրի բադ մը, որ կը կրէր H5N1 վիրուսը, էնի նահանգը: Հարցը փսիխոզի մը ծնունդ տուած է եւ թռչնազրկներու սպառումը արդէն իսկ 15%ի նուազում կրած է: Ֆրանսա Եւրոպայի 6րդ երկիրն է որ վարակուած է, Իտալիայէն, Յունաստանէն, Գերմանիայէն, Աւստրիայէն եւ Սլովենիայէն ետք: Ապահովութիւն տրուած է որ համաճարակի վախ չկայ եւ թռչնազրկի ալ կարելի է ուտել առանց մտավախութեան: Քննութեան տակ առնուած են նաեւ մեռած կարապներ:

ԻՍՐԱՅԷԼ որոշեց տնտեսական խիստ միջոցներ ձեռք առնել պաղեստինեան նոր իշխանութեան դէմ: Վարչապետին համար, Իսմայիլ Հանիյէհի նշանակումը որպէս վարչապետ նշանն է որ "պաղեստինեան իշխանութիւնը տէ ֆաքթօ ահաբեկչական իշխանութիւն մը դարձած է": Ուրեմն, Իսրայէլ որոշած է նախ ջնջել ամսական 50 միլիոն տոլարի յատկացումը, զոր պարտի ընել: Գումարը կը համապատասխանէ տուրքերուն եւ մաքսային իրաւունքներուն, զորս Իսրայէլ կը գանձէ յանուն պաղեստինեան իշխանութեան: Այս կարգադրութեան առաջին զոհերն են 150 հազար պաշտօնատարները, որոնց աշխատավարձը այս գումարով ապահովուած էր:

ՄՈՀԱՄԷՏԻ ԾԱՂՐԱՆԿԱՐՆԵՐՈՒՆ թերթը կը շարունակուի եւ նոյնիսկ եղերական բնոյթ առած է տեղ տեղ, ինչպէս Պենկազիի մէջ (Լիբիա) Փետր. 17-ին, ցուցարարներու եւ ոստիկանական ուժերու միջեւ բախումներու ընթացքին: Կրակի տրուած է իտալական հիւպատոսարանը, 11 հոգի վիրաւորուած են, մանաւ՝ մեռած: Հիւպատոսարանի պաշտօնեայի մը համաձայն, 11 մեռեալ կայ: Փաքիստանի մէջ ալ ցոյցեր եւ բախումներ եղած են եւ կը թուի որ վերջ չունին: Զոհեր կան նաեւ Նիժերիա, Ինտոնեզիա, Փաքիստան: Պոլսոյ մէջ ալ, քանի մը հազար հոգի ցոյցի դիմած են: Եգիպտոսի անկախ Ալ-Ֆաքր (Արշալոյս) օրաթերթին տնօրէնին համար Ամերիկան կը քաղէ ինչ որ ցանած է: Լիպերասիոնի մէջ (Փետրուար 20) կը բացատրուի մահմետականներու հակազդեցութեան դրդապատճառները: Ամէն կողմ զանազան ցոյցեր եւ բողոքներ կ'ըլլան: Թեհրանի անուշեղէնի վաճառորդ մը փոխած է դանիական իր խմորեղէններու անունները եւ անոնցմէ ամէնէն վնասրարածը, որ կը կրէր դանիական անուշեղէնին անունը, դարձած է "Մոհամէտ մարգարէի վարդերը" ...: Նիժերիոյ մէջ կը հալածուին դէմաւորաբար քրիստոնեաները:

ՖՐ. ՀՈԼԱՆԴ հարցազրոյց մը տուած է ժաւուճալ տիւ Տիմանշի, ուր կը հաստատէ որ Ֆրանսա դէշ ձեռքերու մէջ է եւ խստօրէն քննադատած է կառավարութեան վարած քաղաքականութիւնը: Վրճճած է բուռն կերպով պաշտպանել արդելքի բանաձեւը, զոր կը ներկայացնեն փետր. 21ին, դիտակցելով հանդերձ թէ անօգուտ պայքար մըն է: Բողոքը Առաջին Աշխատանքի Պայմանագրին կը վերաբերի, որու տեղ ընկերվարականները կ'առաջարկեն Ապահովութեան Պայմանագիր մը: Սեկոլէն Ռուայալի յաջողութիւնը հարցախոյզներու մէջ նախագահական թեկնածութեան համար, կ'ուրախացնէ կուսակցութեան առաջին քարտուղարը, բայց կը կրկնէ որ մխակ խօսքը կը վերաբերի կուսակցութեան չարքաշիններուն:

ԻՏԱԼԻՈՑ Բարեվորոգումներու նախարարը՝ Ռոպերթօ Գալտէրոլի իր հրաժարականը տուած է, ինչպէս պահանջած էր Ս. Պէրլուսքոնի: Նախարարը հրապարակաւ պղտած էր Մոհամէտին դէմ ծաղրանկարով մը, քի-շըրքին վրայ: Միւս կողմէ, վարչապետը համաձայնութեան եկած է ծայրայեղ աջին հետ (Մուսոլինիի թոռը) մերձաւոր ընտրութիւններու առթիւ (Ապրիլ 9 եւ 10):

ՓԱՐԻԶԻ Հանրապետութեան հրապարակէն մեկնող ցոյց մը տեղի ունեցած է Կիրակի, Փետրուար 19ին "Արդարութիւն Իլանի համար" լոզունգներով, նաեւ "վրէժ" պահանջելով: Իլան այն հրեայ երիտասարդն է որ երիտասարդուհիէ մը հրապուրուելէ եւ ժամադրութիւն տալէ ետք առեւանգուած, չարչարուած եւ սպաննուած է խումբ մը "բարբարոս"ներու կողմէ, իբրեւ իսկ մկրտութեամբ, որոնց պարագլուխը անհետացած է: Խումբին որոշ անդամները ձերբակալուած են, բոլորն ալ Պանեէօյի (փարիզեան արուարձան) շրջանէն են: Այդ զոհին յիշատակին եղած ցոյցը բախումներու եւ թալանի առիթ տուած է վերջնաւորութեան եւ նոյնիսկ արարքը հակահրէութեան վերագրուած է, հակառակ անոր որ Իլան համիէ առաջ այլ զոհեր ալ եղած են (հրաշքով ողջ մնացած) որոնք հրեայ չէին: Ցոյցին վերջնաւորութեան կառքեր կրակի տրուած են եւ բախումներ պատահած: Վրէժի կոչերու ընթացքին խանութներ ալ թալանուած են: ԳՐԻՖ-ը (Ֆրանսայի Հրեայ Կազմակերպութիւններու Ներկայացուցչական Խորհուրդ) դատապարտած է այդ արարքները:

ՇԻՐԱՔ, որ Փետր. 20ին կը վերջացնէր Հնդկաստան կատարած այցելութիւնը, այս անգամ մանաւանդ աւելի առեւտրական ներկայացուցիչէ հանդամանք ունէր քան պետական ղեկավարի, քանի գլխաւոր մտահոգութիւնն էր չուկաներ ապահովել Ֆրանսայի: Շիրաք կը ջանար նաեւ մթնոլորտը հանդարտեցնել քանի ծագումով հնդիկ գործարարն ալ՝ Մխթալ հարցազրոյցի մը ընթացքին յայտարարած էր որ կը ցաւի եւ տխուր է, որովհետեւ "ցեղապաշտ" հակազդեցութիւններ նկատած էր երբ առաջարկած էր որ Մխթալ Սթէլ դնէ Արսելորը:

ՓԻԼԻՊՊԵԱՆ կղզիներու Կիսօկոն գիւղը գրեթէ ամբողջովին թաղուած է ցեխի հոսքի մը մէջ եւ 1400էն 3000 անհետացած բնակիչներ կան, տեղատարափ անձրեւներու հետեւանքով: Ցայտնաբերուած էին միայն 60 դիակ եւ 20 վիրաւոր, ինչ որ բան մը չի ներկայացներ աղէտին տարողութեան բաղդատմամբ:

ԺՈՐԺ ՖՐԻՇԻ դէմ (Լանկըտոք-Ռուսիյոնի Խորհուրդի ընկերվարական նախագահը) բողոքները չեն դադրած եւ հարքիները չեն գոհանար ենթակային ներողութիւն խնդրելովը, այլ կը պահանջեն որ հրաժարի: 400 հարքիներ հաւաքուած են չրջանի կեդրոնավայրին առջեւ այդ պահանջով, չեչտելով թէ իր խօսքերը "անընդունելի են եւ նացիականութիւն կը հոտին": Խնդրոյ առարկայ է նաեւ ձէք Լանկ, որ ներկայ էր այդ հաւաքոյթին երբ Ֆրէշ "ենթամարդ" որակած էր հարքիները բայց, այդ մասին իրեն եղած հարցումին պատասխանած էր "չլսեցի": Ամէն ի վեր, չատ կատակներ կան նախկին նախարարին խօսելութեան մասին:

ԹՐՔԱԿԱՆ ֆիլմի մը ցուցադրութիւնը կրնայ արգիլուիլ Գերմանիոյ մէջ, եթէ ընթացք տրուի պահպանողական պարագլուխ՝ Էմմունտ Շթօյլէրի պահանջին:

(Շար.ը Դ· էջ)

ՀԱՑԿԱԿԱՆ ՁԱԿԱՏ

ՄԱՐԴԿԱՅԻՆ ԻՐԱՒՈՒՆՔՆԵՐՈՒ ՆՈՐ ՊԱՇՏՊԱՆԸ

Ազգային Ժողովը Փետրուար 17ին երկրորդ քուէարկութեամբ Մարդկային իրաւունքներու պաշտպանի պաշտօնին ընտրած է Ամէն Ճարութիւնեանը: Ան սահմանադրական բարեփոխումներու մարզին նախագահ Ռ. Քոչարեանի խորհրդականն է: Ընտրուած է 87 դէմ, 131 թեր քուէով: Իր մրցակիցը Հրանտ Խաչատրեան առաջած է միայն 28 քուէ: "Որպէս մարդկային իրաւունքներու պաշտպան պիտի գործակցիմ Ազգային Ժողովի բոլոր կուսակցութիւններուն, բոլոր երեսփոխաններուն հետ" խոստացած է ան, ընտրութենէն անմիջապէս ետք: Պաշտօնավարութեան չրջանը վեց տարի է:

ԱՐԱՄ Ա.Ի ՀԱՆԴԻՊՈՒՄԸ ՊՐԱԶԻԼԻ ՆԱԽԱԳԱՀԻՆ ՀԵՏ

Մեծի Տան Կիլիկիոյ Կաթողիկոս Արամ Ա. որ Եկեղեցիներու Համաշխարհային խորհուրդի 9րդ համաժողովին մասնակցելու համար Պրազիլ գացած է, Փետրուար 17ին հանդիպում ունեցած է նախագահ Լուլայի հետ: Կաթողիկոսին ընկերացած է Եկեղեցիներու համաշխարհային խորհուրդի ընդհանուր քարտուղարը: Շուրջ կէս ժամուան հանդիպումին արծարծուած են Պրազիլի տնտեսական եւ ընկերային բարեկարգումները, եկեղեցի – պետութիւն յարաբերութիւնները, Եկեղեցիներու Համաշխարհային խորհուրդին դերը ներկայի աշխարհին մէջ:

Արամ Ա. նոյն օրը խօսք առած է համաժողովին շուրջ երկու հազար ներկաներուն առջեւ:

ԳԵՐՄԱՆԻԱ

Ա. ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏԻ ՆԻՒԹՈՎ ԹՈՒՐՔ ԱԿԱԴԵՄԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԸ ԽՈՉԸՆԴՈՏՈՒԱԾ

"Եւրոպայի թուրք ակադեմականներու նախաձեռնութեան" կողմէ "Ա. Աչխարհամարտին Հայերը, Թուրքերը եւ Եւրոպան" նիւթով կազմակերպուած ժողովը բախումներու պատճառ եղած է Ֆրանքֆուրթի "Կէօթէ" համալսարանին ուսանողական խորհրդարանին, հայ ուսանողներու եւ նախաձեռնարկ կազմակերպութեան միջեւ: Թուրքերը փափաքած են որ ժողովը նոյն համալսարանին մէկ սրահին մէջ տեղի ունենայ. բայց որոշուած օրը Ուսանողական խորհրդարանին վարչութիւնը մերժած է սրահը տրամադրել, հարց տալով կազմակերպիչներուն. "Ինչո՞ւ չէք ընդունիր թէ Հայկական ցեղասպանութիւն մը տեղի ունեցած է": Ապա սրահին դրան վրայ փակցուցած են "Ժողովը ջնջուած է" արձանագրութիւնը, չփոթ պատճառելով հասնող ունկնդիրներուն: Աւտր վրայ կազմակերպիչները այլ ճար չեն գտած, քան ժողովը փոխադրել այլ սրահ մը, առանց հարկաւոր արտօնութիւնը ունենալու:

Այս անգամ ալ հայ ուսանողները սրահ մտած ու զանազան փորձերով ջանացած են խանգարել ժողովը:

ՀԱՄԱՍԻ ՂԵԿԱՎԱՐԻՆ ԱՆԳԱՐԱ ԱՑՑԻՆ ԱՆՀԱՆԳՍՏՈՒԹԻՒՆԸ

Շաբաթաւերջի թուրք մամուլին մէջ լայն տեղ գրաւած էր Համասի քաղաքական բիւրոյի նախագահ Խ. Մէշաալին Անգարա այցին պատճառած լարումը Թուրքիոյ եւ Իսրայէլի միջեւ:

Անգարա լրջօրէն վրդոված է Իսրայէլի կառավարութեան բանբերին Համասը ՓՔՔ-ի հետ նոյն նժարին մէջ դնող արտայայտութենէն: Այդ նիւթով ալ թուրք բարձրաստիճան պաշտօնատար մը հեռաձայնած է Իսրայէլի Անգարայի դեսպանին որ պատասխանած է. "Դուք զգայնութիւն կ'արտայայտէք: Մենք իրաւունք չունի՞նք նոյն բանը ընելու: Ահաբեկչութեան զոհ Իսրայէլացիներու արիւնը Թուրքերէն նուա՞զ արժէքաւոր է: Թէ՛ ՓՔՔ-ն, թէ՛ Համասը ահաբեկչական կազմակերպութիւններ են: Առաջինը Թուրքերու արիւնը կը հոսեցնէ, երկրորդը Իսրայէլացիներուն. ի՞նչ տարբերութիւն ունին":

Թուրք պաշտօնատարը չեչտած է թէ նշուած նմանութիւնը ամբողջովին արդար չէ, քանի որ Համասը Իսրայէլի համաձայնութեամբ Պաղեստինի ընտրութեան մասնակցած ու ժողովրդավար ընթացքով ընտրուած է: Աւտր վրայ Իսրայէլի դեսպանը հակազդած է ըսելով. "1932ին Հիթլէր եւս ժողովրդավար կարգերով ընտրուած էր: Ժողովրդավար ընթացքով գործի գլուխ անցնող ամէն վարչակազմ չի կըրնար ժողովրդավար նկատուիլ":

Թուրքիոյ Արտաքին գործերու նախարարութիւնը հակասական յայտարարութիւններ ալ ըրած է Մէշաալի խնդրայրոյց այցին կապակցութեամբ: Պաշտօնատար մը ըսած է թէ պաղեստինցի ղեկավարին այցին պատրաստութեան ընթացքին կարգ մը սխալներու առիթ տրուած է. իսկ Արտաքին գործերու նախարարութեան յայտարարութեամբ ըսուած է. "կը խորհինք թէ սխալ ու անտեղի էր Իսրայէլի դեսպանին կատարած նմանութիւնը: Հաւանօրէն ներքին քաղաքականութեան հաշիւներով կատարուած յայտարարութենէն մեր զգացած դժգոհութիւնն ու վրդովումը Իսրայէլեան կողմին ուշադրութեան յանձնած ենք":

ՀԱՅՈՑ ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵՆԷՆ ԶՈՂՈՊՐԵԼԷ ԵՏՔ, ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՄԷՋ ՀԱՅ ՈՐԲԵՐՈՒ ԹՐՔԱՑՄԱՆ ԱՐՇԱԻ

ԽՄԲ. – Հայկական ցեղասպանութեան գծով օրըստօրէ յաւելում ապահովող վաւերագրական փաստաթուղթերը աւելցան սրտաճմլրկ եւս պատմութիւնով մը: Լիբանանի մեր պաշտօնակից "Ազդակ"ի աշխատակից Մխսաբ Քէլէշեան ջարդարար ճեմալ փաշայի մէկ լուսանկարին հետեւով նոր փաստեր հաւաքած է Լիբանանի մէջ հայ որբերը թրքացնելու մասիվական ծրագրին շուրջ: Ստորեւ այս նիւթը իր մանրամասնութիւններով. –

***

1915 թուականին հայ ժողովուրդը ապրեցաւ իր պատմութեան ամէնէն ահաւոր հանդրուանը, երբ ան բռնի կերպով հեռացուեցաւ իր հարազատ օճախէն, տեղահանուեցաւ, լքեց հող եւ ունեցուածք ու սկսաւ քալել: Քալեց թուրք բարբարոս պինուղներու մտրակին հարուածներուն տակ, քալեց ականատես ըլլալով իր սիրելիներուն եւ հարազատներուն սպանութեան, քալեց առանց դիտնալու, որ յաջորդ վայրկեանը որքան աւելի ահաւոր եւ տառապալից պիտի ըլլար: Սակայն հակառակ այս բոլորին՝ ան հաւատաց, որ պիտի հասնի. պիտի հասնի, հակառակ անոր որ իր զաւակը եփրատ գետը նետած էր, որպէսզի զայն թուրքին չյանձնէ. պիտի հասնի, հակառակ անոր որ իր էութեան մէջ զգնուող արեան քանակին չափ եւ թերեւս անկէ աւելի վիշտ ու ցաւ կուտակած էր իր մէջ. պիտի հասնի, հակառակ անոր որ ան իր խոկ ձեռքերով փակած էր իր ամէնէն սիրելիներուն աչքերը եւ դանդաղ ու յամեցող քայլերով հեռացած էր անոնցմէ՝ զանոնք յանձնելով անապատի հողմերուն: Հայը քալեց, որովհետեւ հաւատաց, որ հայութեան ջահը կրկին վառելը սըրբազան պարտականութիւն եւ հրամայականն է, անխուսափելի անհրաժեշտութիւն է եւ իրմէ յաւերժ հեռացածներուն կողմէ իրեն փոխանցուած կտակ ու աւանդ:

Հայոց ցեղասպանութենէն ճողոպրածները հասան տարբեր ջրջաններ եւ հաստատուեցան զանազան երկիրներու մէջ: Լիբանան հասնելով՝ հայութիւնը չունէր մը քաշեց եւ հաւատաց, որ ապահով է ա՛լ, սակայն չգիտցաւ, թէ թրքական ահաւոր ծրագիրը կրնայ չարունակուիլ նոյնիսկ լիբանանեան հողին վրայ: Հայոց ցեղասպանութենէն ճողոպրած անձերը չըմտցան, թէ Լիբանանի մէջ կրնայ գործադրուիլ հայ որբերը թրքացնելու ծրագիր, որ մութ մնաց իրեն համար երկար տարի, այդ պատճառով ալ զանազան դրուագներու, դէպքերու, ահաւոր պայմաններու, արցունք հոսեցնող, սրտի տրոփումը արագացնող, բարկութիւն, ընդվզում ու զայրոյթ յառաջացնող պատումներու կողքին չխօսեցաւ այդ մասին՝ նորափթիթ սերունդներու, եւ մինչեւ այսօր մեզի համար նման ոճիրի մը առկայութիւն անծանօթ կը մնար: Հայոց ցեղասպանութեան ենթարկուած ժողովուրդի մը համար թուրքին ոչ մէկ ծրագիրը՝ աննախատեսելի է եւ անոր կողմէ գործադրուած ոչ մէկ ոճիր անակընկալի կը բերէ հայը, սակայն ցնցիչ է գիտնալ, որ Լիբանանի հողին վրայ, մեծ ու տառապալի արհաւիրքէ ճողոպրելէ ետք, հայ որբերը անդամ մը եւս ինկան ձեռքը թուրքին, որ զանոնք թրքացնելու ծրագրուած աշխատանք տարաւ:

Նման ծրագիրի մը գործադրութեան բացայայտումը կատարած Միսաք Քէլէշեան կը պատմէ. «Հայոց ցեղասպանութեան վերաբերող կարեւի եղածին չափ չատ, այլազան եւ ամբողջական նըկարներ հաւաքելու աշխատանքիս ընթացքին, քանի մը ամիս առաջ հանդիպեցայ դիրքի մը, որ կը կոչուի "Լայընզ աֆ Մարաշ": Հոն, հեղինակը՝ Սթենլի Ի. Քէր գրած է 1919-1922 թուականներուն "Նիր Իսթ Ռիլիֆ"ի հետ ունեցած իր անձնական փորձառութեան մասին: Ուշադրութիւնս գրաւեց եւ ամբողջ էութիւնս ցնցեց նկար մը, որուն տակ գըրուած է. «Ճեմալ փաշան Լիբանանի Այնթուրա ջրջանի Ֆրանսական զօրոցի գըրան մուտքին, կողքին՝ թուրք ֆեմինիսթ Հալիտէ Հանըմը՝ հայ որբերը թրքացնող նշանաւոր անճնաւորութիւն մը":

Նկարին տակ գրուած է նաեւ, որ Ճեմալ փաշա այդ զօրոցին մէջ հայ մանուկներուն համար որբանոց մը հաստատած էր եւ անոր պատասխանատուն նը չանակած էր Հալիտէ Հանըմը: Նկարը ցնցիչ ըլլալու կողքին, նոյն մըն է նոր իրականութեան մը բացայայտման:

"8 Դեկտեմբերին մեկնեցայ Այնթուրա եւ գտայ այն զօրոցը, ուր նկարը առնուած էր: Անիկա Ֆրանսական չատ մեծ եւ հանրածանօթ զօրէժ մըն է, որ հիմնուած է Ցիսուսեան միաբանութեան կողմէ: Երբ զօրոց գացի, գտած նկարս հետս առի եւ տնօրէնին բացատրեցի, որ կ'ուզեմ արխիւները պրպտել՝ նկարին առընչուող ամբողջական պատմութիւնն ու իրականութիւնը գտնելու համար: Ինք եւս զարմացաւ, որ ուրկէ այս նկարը ձեռքս անցած է: Արխիւատան պատասխանատուն 43 տարի է Լիբանան կը գտնուի եւ արխիւներու պատասխանատուն եղած է այդ տարիներուն: Բացատրիչ կացութիւնը. զարմանալի էր որ ան արդէն բոլոր տուեալները հաւաքած էր եւ յանձնեց ինծի: Անոր հետ պատեցայ զօրոցին մէջ եւ ճշդեցինք նկարներուն մէջ երեւցող վայրերը", պատմեց Մ. Քէլէշեան:

Ըստ անոր, նկարին մէջ ամէնէն կարեւորը ճէմալ փաշային եւ Հալիտէ Հանըմի ներկայութիւնն է՝ հայ որբերուն կողքին: Հալիտէ Հանըմ համաշխարհային մակարդակի վրայ այդ ժամանակաջրջանի ամէնէն նշանաւոր ֆեմինիսթներէն մէկը եղած է: Ստացած է բարձրագոյն կրթութիւն եւ իբրեւ առաջին ֆեմինիսթներէն մէկը՝ տեսակցութիւն ունեցած է Կանտիի հետ, Միացեալ Նահանգներուն մէջ հանդիպում ունեցած է ամերիկացի ֆեմինիսթներու հետ: Ան սիրահարած է Աթաթիւրքին, որ անոր կարեւորութիւն չէ տուած: Հայութեան համար Հալիտէ հանըմ եղած է այն դարձավարը, որ չարունակած է Հայոց ցեղասպանութիւնը գործադրած եւ ոչ մէկ հայ կենդանի պահելու ծրագիրով առաջնորդուած թուրք փաշաներուն գործը, որովհետեւ ան թրքացնելու աշխատանքին ռահվիրաներէն եղած է:

Մխսաք Քէլէշեանի կողմէ հաւաքուած տեղեկութիւնները եւ Այնթուրայի արխիւներուն մէջ տեղ գտած արձանագրութիւնները կը յայտնեն, որ զօրոցը Ցիսուսեան միաբանութեան պատկանած է եւ հոն հոգեւորականներ մնացած են 1657–1783, իսկ 1783–1834 Լազարեան միաբանութիւնը հաստատուած է հոն: Զօրոցին մէջ պահուած են չուրջ 1200 որբեր, մինչեւ Յուլիս 1919: Անկէ եւս Ամերիկեան կարմիր խաչը, ապա "Նիր Իսթ Ռիլիֆ"ը առանձնած են զօրոցը: Ան Մխսին Արեւելքի առաջին երկրորդական դոլչժն է, որ Ֆրանսական է եւ Ա. Համաշխարհային պատերազմի օրերուն էր, որ Թուրքերը եկան զօրոցը զրաւեցին եւ զայն օգտագործեցին:

1914 Հոկտեմբեր 29ին Թուրքիա պատերազմ յայտարարեց Ֆրանսացիներուն, Անգլիացիներուն եւ Ռուսերուն դէմ, այդ պատճառով ալ Ֆրանսայի եւ Լիբանանի միջեւ դոյացած 1861 Յունիս 9ի համաձայնութիւնը կը ջնջուի: Լիբանանի վերջին կառավարիչին՝ Յովհաննէս Գուրյամճեան փաշային տեղը կ'առնէ Այի Մունիֆ Պէյը, որուն օրով Լիբանան չատ դէշ պայմաններու մէջ կ'ապրի՝ անօթութիւն, աղքատութիւն, սով, մահապատիժներու բազմացում, կախաղաններ բարձրացողներու թիւի աճ եւ այլն:

(Մնացեալը յաջորդիվ)

Պատրաստեց՝
ՆՈՐԱ ԲԱՐՍԵՂԵԱՆ

ՊԱՏՄԱԳԻՏԱԿԱՆ

ԴԱՒԻԹ ԱՆՅԱՂԹ (*)

Քաղեց՝ ՍՈՒՐԷՆ ՇԷՐԻՔ

Փլիսոփայ եւ տրամաբան Դաւիթ Անյաղթ որ ծանօթ է նաեւ Դաւիթ Ներգինացի անունով, նորպլատոնականութեան աղեքսանդրեան դպրոցի ներկայացուցիչն է:

Ծնած է 475 թուականին Տարօնի դաւառներէն Ներգին եւ մահացած Զ. դարու կիսուն Հաղպատ: Ուսանած, ապա երկար տարիներ դասաւանդած է Ալեքսանդրիոյ Օլիմպիոդորոս կրասերի փիլիսոփայական դպրոցը: Հրապարակային վէճերուն համար ստացած է Անյաղթ պատուանունը: Ան կը յիշուի նաեւ Եռամեծ, Դաւիթ Հայ եւ Դաւիթ Արմենիա անուններով: Մեր հասակին վերադարձած է Հայրենիք, դիմաւորած "Յունաբան դպրոց", վճռական դեր խաղալով հայկական աշխարհիկ փիլիսոփայութեան խնդրականային եւ եզրաբանութեան ձեւաւորման բնագաւառներուն մէջ: Իր լուսաւորական բնոյթ կրող փիլիսական գործունէութիւնը պահպանողական կղերականներու մօտ դժգոհութիւն յարուցած է եւ այս վերջիններուն հալածանքներէն խուսափելու նպատակաւ հեռացած է Հաղպատ: Յետագային եկեղեցին անոր ծառայութիւնները գնահատելով զայն դասած է սուրբերու կարգին, ամիւնը տեղափոխելով իր հայրենի գաւառը եւ մարմինը ամփոփելով Մշոյ Առաքելոց վանքին մէջ: Ուշագրութեան արժանի է այն փաստը, որ հին ջրջանի բազմաթիւ հեղինակներէն միայն երեքն են որ սրբացուած են եկեղեցւոյ կողմէ՝ Եղիշէն, Մովսէս Խորենացին եւ Դաւիթ Անյաղթը: ԻՒՆԱՍՅՈՑ՝ 1980ին ուղեկոչեց անոր ծննդեան 1560 ամեակը:

Դաւիթ Անյաղթի փիլիսոփայական ժառանգութիւնը կ'ընդգրկէ չորս կարեւոր աշխատութիւններ. "Սահմանք իմաստասիրութեան" (փիլիսոփայութեան սահմանումները) կամ "Գիրք սահմանաց" (Սահմանումներու գիրք), "Վերլուծութիւն Ներածութեան Պորփիւրի" (Պորփիւրի Ներածութեան վերլուծութիւնը), "Մեկնութիւն իր վերլուծականն Արիստոտէլի" (Արիստոտէլի վերլուծականի մեկնութիւնը) եւ "Մեկնութիւն Ստորոգութեանց Արիստոտէլի" (Արիստոտէլի ստորոգութեանց մեկնութիւնը): Վերջինը երկար ժամանակ վերագրուած է Աղեքսանդրեան դպրոցի ուրիշ մէկ փիլիսոփային՝ Էլիասի գրչին: Սէն Արեւշատեան 1969ին Երեւան լոյս տեսած "Դաւիթ Անյաղթի ժառանգութիւնը նոր լուսաբանութեամբ" ուսումնասիրութեան մէջ հերքած է այդ տարածուած կարծիքը եւ ապացուցած որ ան նոյնպէս կը պատկանի Դաւիթի գրչին:

Վերոյիշեալ չորս աշխատութիւններով Դ. Անյաղթ հայ փիլիսոփայութեան պատմութեան մէջ որակական բեկում կատարած է, յատկօրէն սահմանաղատեւով իմաստասիրութիւնը աստուածաբանութենէն: Ան փիլիսոփայութեան տուած է գիտութեան սահմանումը, որու չնորհիւ հայ փիլիսոփայութիւնը կը ստանայ սեփական դէմք, ձեւաւորուելով իբրեւ գիտութեան ուրոյն բնագաւառ:

Անյաղթի փիլիսոփայութիւնը համապարփակ է: Ան կ'ընդգրկէ այդ գիտութեան գրեթէ բոլոր ոլորտները՝ դոյաբանութիւնը, իմաստաբանութիւնը, տրամաբանութիւնը, հոգեբանութիւնը, գեղագիտութիւնը, հասարակագիտութիւնը եւ բարոյագիտութիւնը:

Անոր վերեւ յիշատակուած չորս երկերէն ամենակարեւորը "Սահմանք իմաստասիրութեան" գործն է (հնագոյն բնագիրը 1243 թուականէն, Մատենադարանի մէջ պահպանուած 1747 թիւ ձեռագիրով), ուր չարադրուած են փիլիսոփայական կարեւորագոյն խնդիրները եւ հեղինակի տեսակէտներուն ողջ համակարգը: Դաւիթ այս գործին մէջ կը քննադատէ եւ կը հերքէ յոյն փիլիսոփայ Պիհռոնի եւ անոր հետեւորդներուն "անհասկնալի բացարձակապաշտութիւնը" (agnosticisme), եւ Սկեպտիկութիւնը երկբայանքը (scepticisme): Ապացուցելով աշխարհի ճանաչման հնարաւորութիւնը, Դաւիթ կը հաստատէ նաեւ փիլիսոփայութեան գոյութեան անհրաժեշտութիւնը, որպէս բնութեան ընդհանուր օրինաչափութիւնները եւ էութիւնը ճանաչող գիտութիւն: Ըստ իրեն, ճանաչումը կը սկսի նիւթական գոյութիւններու, իրերու ճանաչումով եւ անցնելով անոնց ճեւերու ըմբռնման աստիճանով, կ'ապարտի բացարձակապէս անոնց գոյութեան՝ Աստուծոյ ճանաչումով:

Մարդու հոգին օժտուած է երկու տեսակի ընդունակութիւններով՝ ճանաչողական եւ կենդանական: Ճանաչողական նին մաս կը կազմեն զգայութիւնը, երեւակայութիւնը, կարծիքը, տրամախոհութիւնը եւ միտքը –բանականութիւնը–, որոնք մարդկային ճանաչողութեան իրեւ յաջորդ վերապրաց աստիճաններու հիմքը կը հանդիսանան: Այս վերջիններն են փորձը, փորձառութիւնը, արուեստը, գիտութիւնը եւ փիլիսոփայութիւնը: Իրար նախապատրաստող այդ փուլերէն անցնելով, մարդը աստիճանաբար կը բարձրանայ անգիտութենէն դէպի իմաստութիւնը: Իսկ հոգւոյ կենդանական յատկութիւնները՝ կամքը, ընտրողութիւնը, յօժարութիւնը, ցանկութիւնը եւ ցասումը առաքինութեան ձեռքբերման գետին կը պատրաստեն, կիրքերու սանձահարումը իրականացնելով, վերոյիշեալ կենդանական յատկութիւններէն երկուքին՝ ցանկութեան եւ ցասման յաղթահարման միջոցով:

Դաւիթ փիլիսոփայութեան վրայ սահմանումներ կ'առաջադրէ որոնք սոյն գիտութեան բնագաւառին, էութեան եւ նպատակին ուղղութեամբ ամբողջական ըմբռնում կու տան: Ա. սահմանումն է, "փիլիսոփայութիւնը գիտութիւն է գոյութեան մասին", երկրորդը՝ "փիլիսոփայութիւնը աստուածային եւ մարդկային իրերու գիտութիւնն է", երրորդը՝ "փիլիսոփայութիւնը հոգածութիւն է մահուան մասին", չորրորդը՝ "փիլիսոփայութիւնը ըստ մարդկային կարողութեան Աստուծոյ նմանութիւն է", հինգերորդը՝ "փիլիսոփայութիւնը արուեստներու արուեստը եւ գիտութիւններու գիտութիւնն է" եւ վեցերորդը՝ "փիլիսոփայութիւնը սէր է իմաստութեան հանդէպ": Դաւիթ Անյաղթի կարծիքով այս վեց սահմանումները իրար կը լրացնեն: Ան մանրամասնօրէն կը քննարկէ իւրաքանչիւրը: Դ. Անյաղթ առաջադրած է նաեւ գիտութիւններու դասակարգման հարցը, որու կեդրոնը գետեղելով փիլիսոփայութիւնը, որպէս արուեստներու արուեստը եւ գիտութիւններու գիտութիւնը: Ա. նոր ամփիլապէս կը հետեւին քերականութիւնը, ճարտասանութիւնը եւ տրամաբանութիւնը: Տեսական փիլիսոփայութեան մասերն են բնագիտութիւնը, աստղաբաշխութիւնը եւ աստուածաբանութիւնը: Նչելով որ այս վերջիններս ունին իրենց բարդ ստորաբաժանումները, Դ. Անյաղթ մանրամասն քննարկած է միայն աստղաբաշխութեան մասերը՝ թուաբանութիւնը, երաժշտութիւնը, երկրաչափութիւնը եւ աստղաբաշխութիւնը որոնք կը զբաղին քանակական յարաբերակցութիւններով (առաջին երկուքը՝ թուային, վերջին երկուքը՝ տարածական):

Դաւիթի երկրորդ աշխատութիւնը –Վերլուծութիւն Ներածութեան Պորփիւրի– (հնագոյն բնագիրը 1270 թուականէն թիւ 1716 ձեռագիրով պահպանուած Մատենադարանին մէջ) հիմնականօրէն նուիրուած է տրամաբանութեան հարցերուն ուր ան կ'առաջադրէ տրամաբանական չորս եղանակներ՝ բաժանում, սահմանում, ապացուցում եւ վերլուծութիւն որոնք տարածուած են բիւզանդական, պարսկական եւ արաբական փիլիսոփայութեանց մէջ, անոնց ներկայացուցիչներուն փիլիսոփայապետական կա-

---

* Աղբիւրներ.–

– Սէն Արեւշատեան. Դաւիթ Անյաղթ՝ երկեր. Երեւան, 1980:

– Սէն Արեւշատեան. Դ. Անյաղթ՝ երկասիրութիւնք փիլիսոփայականք. Երեւան, 1980:

– Հայկական Համառօտ Հանրագիտարան. Երեւան, 1995:

ոլոյններուն ձեւաւորման վրայ: Ցիշեցնենք որ վերեւ նշուած գլխաւոր երկու երկրըներն յունարէն տարբերակները արդէն ծանօթ էին Արեւելքի եւ Արեւմուտքի մէջ, առիթ ընծայելով բիւզանդական եւ մահմետական փիլիսոփաներու տեսական եւ գործնական աշխատութեանց զարգացման:

Դաւիթ Անյաղթի միւս երկը "Մեկնութիւն Ստորոգութեանց Արիստոտէլի"ին մէջ հեղինակը կրկին կ'անդրադառնայ հակացութիւններու հարցին եւ պլուս առ պլուս կը վերլուծէ արիստոտէլեան տասը ստորոգութիւնները –քաթեկորի–, տրամաբանական բարձրագոյն հասկացութիւնները՝ գոյացութիւնը, քանակը, որակը, յարաբերութիւնը, տեղը, ժամանակը, դրութիւնը, տիրապետումը, գործողութիւնը եւ կրաւորումը: Հայերէն պահպանուած բնագրին մէջ քննուած են միայն գոյացութիւնը եւ քանակը, միւս ստորոգութեանց նուիրուած գլուխները մեզի չեն հասած: Դաւիթ այդ գործին մէջ կը դրսեւորէ փիլիսոփայական իր լայն դիտելիքները, քայլ ծանօթութիւնը հին յունական դիտական ժառանգութեան, ցոյց տալով քննադատական կեցուածք փիլիսոփայական տարբեր դպրոցներու հանդէպ, որպէս արիստոտէլեան հետեւորդ:

Զորրորդ աշխատութիւնը, ծաւալով ամենափոքրը՝ "Արիստոտէլի վերլուծութեան մեկնութիւն"ն է, զոր Դաւիթ նուիրած է հաւաքաբանութեան –սիլլոժիզմ– ուսումնասիրութեան: Ան իր այս գործին մէջ կը քննէ դատողութիւն–նախադրեալ, հասկացութիւն – եղր յարաբերութիւնները, հաւաքաբանութեան բնորոշումը, անոր կառուցման կանոնները եւ յարակից հարցեր: Սոյն աշխատութիւնը, չնայած իր փոքր ծաւալին, մեծ կարեւորութիւն ունի հայ տրամաբանական մտքի պատմութեան մէջ: Դաւիթի այս աշխատութեան շնորհիւ միջնադարի հայ իմաստասէրները ծանօթացան Արիստոտէլի բուն տրամաբանական ուսմունքին, պահպանեցին իրենց ամուր կապը անտիկ տրամաբանութեան հետ:

Դաւիթ Անյաղթի փիլիսոփայութիւնը սկիզբն է հայկական արիստոտէլականութեան եւ իրմով աւարտած է հայ փիլիսոփայութեան դիտութեան ձեւաւորումը: Ան բարերար ազդեցութիւն ունեցած է փիլիսոփայական նոր հոսանքներու կազմաւորման վրայ: Անանիա Շիրակացին, Գրիգոր Մագիստրոս Պահլաւունին, Յովհաննէս Սարկաւագը, Վահրամ Բաբուկեան, Յովհան Որոտնեցին, Գրիգոր Տաթեւացին, Սիմէոն Ջուղայեցին, Սիմէոն Երեւանցին եւ ուրիշներ կրած են անոր հայեացքներուն նկատելի ազդեցութիւնը, իրենց կարդին զարգացնելով զանոնք եւ խթանելով անոր պիտական ժառանգութեան նկատմամբ հետաքրքրութիւնը:

Գաղափար մը տալու համար Դաւիթ Անյաղթի փիլիսոփայական լեզուին մասին, ստորեւ կը ներկայացնենք նմոյշ մը առնուած իր "Սահմանք իմաստասիրութեան" գործէն:

Բնագիրը

...եւ պարտ է գիտել, զի քնաբանականն կահաւորի վասն այնոցիկ, որք ենթակայութեամբ և մակամտածութեամբ նիւթաւորք գոն: Իսկ ուսումնական կահաւորի վասն այնոցիկ, որք ենթակայութեամբ նիւթաւորք գոն, իսկ մակամտածութեամբ աննիւթք: Իսկ աստուածաբանականն՝ վասն որք ենթակայութեամբ աննիւթք: Արդ այսոքիկ այսպէս ելոց, ասացուք եւ վասն դասաւորութեան նոցին:

Թարգմանութիւնը**

Եւ պէտք է գիտնալ, որ բնագիտութիւնը հարկաւոր է այն բաներու համար, որոնք առարկայօրէն եւ մտածօրէն ոմանին նիւթական գոյութիւն, իսկ մաթեմատիկան՝ այն բաներու համար, որոնք առարկայօրէն ունին նիւթական գոյութիւն եւ մտածօրէն աննիւթ: Իսկ աստուածաբանութիւնը հարկաւոր է այն բաներու համար, որոնք առարկայօրէն եւ մտածօրէն աննիւթ են: Արդ, գիտնալով որ այդ այդպէս է, խօսինք իրենց դասաւորման մասին:

** Թարգմանութիւն Ս. Արեւշատեանի. (արեւմտահայերէնի վերածուած):

Ս. Շ.

ԱՐԵՒԱՅԻՆ ՈՒԺԱՆԻՒԹԷՆ ԵՏՔ ԼՈՒՍՆԱՅԻՆԸ

Ռուսական ծրագիրով մը կը նախատեսուի մինչեւ 2015 թուականը մնայուն խարիսխ մը հաստատել լուսնին վրայ, մինչեւ 2020 անկէ Թրիքիում կոչուած նիւթը արտահանելու համար. այդ նիւթը Հելիում-ի նմանակ մըն է որ կրնայ յաջողութեամբ գործածուիլ ջերմահիւլէական նպատակներով: Այդ ճամբով առաջքը կ'առնուի ուժանիւթի ընդհանուր տագնապին: Քանի մը տարի առաջ երբ նախագահ Պուշ հրապարակեց Հրատն ու Լուսինը ամերիկեան գաղթավայրերու վերածելու հեռանկարը, քաղաքական դէտեր հետեւեալ մեկնաբանութիւնը տուին. ԱՄՆ-ու բուն նպատակն էր Լուսինի Թրիքիում-ը օգտագործել: Այդ նախանիւթը որ հազուագիւտ է երկրագունդին վրայ, առատօրէն – 500 միլիոն թոնի չափ – կը գտնուի Լուսնին վրայ:

Շատեր կը մտածեն որ ցնորական ծրագիր է ատիկա: Մինչդեռ դիտական աշխարհը այդ մօտեցումին համաձայն չէ: Թրիքիում-ը ուժանիւթի անսպառ պաշար է, մանաւանդ նաեւ բնապահական: Անոր գործածութենէն կ'աւելնան մասնիկներ որոնք չողաշարժօն են շատ սակաւ ատոմիճանով մը: Եւ ըսել որ Լուսնին վրայի քանակը երկրագունդին վրայ գտնուածին տասը հազար անգամն է: Անկէ թոն մը ձեռք ձգելու համար պէտք է 20 հազար քառ. մեթր տարածք մը փորել 3 մեթր խորութեամբ: Իսկ երկրագունդին մէկ տարուան պահանջը այդ նիւթէն հարիւր թոնի չափ է: Ամէնէն առաջ հարկ է երկրաբանական հետազօտութիւններ ընել, խարիսխ մը եւ գործատուներ հիմնել, մարդամեքենաներ ըստեղծել եւ թէքնիսիէններ պատրաստել որոնք տեղւոյն վրայ պիտի աշխատին:

Այլ հարց մըն է Թրիքիում-ին երկիր փոխադրութիւնը որ կը կարօտի յատուկ այերանաւերու: Անոնք կրնան 15 միլիոն տոլար արժել, բայց մեծ չահ կ'ապահովեն: Ռուս մասնագէտներու համոզումով ան որ պիտի յաջողի Թրիքիում-ը առաջին անգամ Լուսինէն երկիր փոխադրել, յաղթականը պիտի ըլլայ ուժանիւթի համաչխարհային մրցակցութեան: Անոնք համոզուած են նաեւ որ անջրպետային իրենց ճարտարարուեստը այդ առաքելութիւնը կատարելու ի վիճակի է: Ցաւելեալ, Թրիքիում-ը Ամենակարողին մէկ պարգեւը կը նկատեն մարդկութեան:

Անջրպետային ռուսական "Ինէրկիա" ընկերութեան տնօրէնը Ն. Սեւաստիանով որ յայտնած է Լուսնին Թրիքիում-ի պաշարները օգտագործելու իրենց նպատակին մասին, հարկաւոր պիտացէն գոյացնելու որպէս ճար, Լուսնին շուրջ զօսաշրջիկական նախաձեռնութեան մը մասին մտածած է: Տոմսը 100 հազար տոլար պիտի արժէ: Մնացածը չատ տրամաբանական կը թուի իրեն. երկրագունդին վրայ Թրիքիում չկայ, ուրեմն պէտք է առնել հոնկէ ուր կայ. արեգակնային հովերը այդ նիւթէն կը կրեն Լուսնին վրայ, ուստի յատակ է դիմելու հասցէն: Մարդը հասած է այն մակարդակին որ կը յանդգնի արեւը երկիր բերելու մասին մտածել ու վստահաբար պիտի յաջողի:

ՔԱՂՀԱՆ

Publications reçues

REVUE DES ETUDES ARMENIENNES

Tome 29

2003 - 2004

Ecole Pratique des Hautes Etudes
Section des sciences historiques et philologiques à la Sorbonne, Paris

Publié avec le concours de la Fondation Calouste Gulbenkian, grâce à une subvention du
Dolores Zohrab Liebmann Fund

ԳՕՂԱՐԻԹ ԳՕՂԱՐԻԿ

ԿԱԼԿԱԹԱՑԻ Հայոց մարդասիրական ճեմարանին բակին մէջ, Փետրուար 13-ին, հանդիսաւորապէս վառած են Տեառն Ցայտման Խաչին առթիւ:

ԱՐՏՈՅՏՆԵՐՈՒ ԱԳԱՐԱԿԸ

ԱՆԹՈՆԻԱ ԱՐՍԼԱՆ

Թարգմանեց՝
ՎԱԶԳԻՆ ԲԱՄՊԱԿԵԱՆ

ՄԱՍ ԵՐԿՐՈՐԴ

ՇՈՒՇԱՆԻԿ

Իմէնէ անոր յուզումներուն ականջ կախելու ժամանակ չունի: «Ողջ ես, Քահանայ ես, ինչի՞ կը սպասես» կը պոռթկայ. յետոյ կը նայի աչքերուն մէջ. կուրացած, թշուառութեամբ լեցուն եւ չարունակական ենթարկութեան խոնարհութեան վարժուած. եւ բռնելով ձեռքէն կը վերցնէ: «Ներս գնա դուն, Իսաագ: Աստուած մեզ բոլորս կը տեսնէ, բայց դուն քահանայ ես եւ պէտք է որ զիրենք օրհնես: Որպէսզի առնուազն խաղաղութեան մէջ թաղուին եւ իրենց հոգիները յետոյ մեզ օրհնեն: Գնդապետը քեզի կը սպասէ»:

Իսաագ սփոփուած Իմէնէի խօսքերէն, կը միանայ եղերամայր կիներուն եւ իր դեղեցիկ ձայնը կը բարձրացնէ, զօրաւոր եւ հաստատ, մեռեալներու արարողութեան համար. «Օրհնեալ ըլլան անոնք որոնք մաքրուած հոգիով, մարտիրոսութեան կարմիր քօղով, կը վերադառնան Քեզի... անոնք զորս ստեղծեցիր անարատ ձեռքով... ճաշակեցէք եւ տեսէք որքան քաղցր է Տէրը... օրհնեցէք մեր Տէրը երկնքի մէջ, դուք որ հիմա Զինքը կը տեսնէք, Ան որ ձեզի ստեղծեց անարատ ձեռքով...»:

Կիներուն միաժամանակ հնչող տաղերը երեկոն կը լեցնեն սրտաճմլիկ աղաղակներով եւ հառաչանքներով, որոնք կամաց կամաց կը մեղմանան Իսաագի չափաւոր, քնացնող տաղերուն դիմաց, մինչեւ որ ներդաշնակուին եւ համաձայնին այն զօրաւոր մրմռոցներուն, որոնք ամբողջ քաղաքին լուր կու տան ողբերգուներուն մօտենալը:

Բայց հոս միայն դիչերուան մութն է որ ականջ կու տայ անոնց: Եւ կառքերուն մէջ իրարու սեղմուած սգաւոր անձերը, դողդողացող մարմիններու կոյտի մը պէս, քովինները կու տան եւ առնոնցմէ կը ստանան այն տաքութիւնը որ անհրաժեշտ է կարենալ ապրելու համար: Կեդրոնը տաք մարմիններու միջեւ պատրաստուած, Շուշանիկ քարացած կ'արտասուէ, իր չուրջը սառնութիւն սփռելով: Հանրիկէթ անկիւն մը մնացած, մոռցուած է եւ ինք ալ կը մոռնայ: Իր փոքրիկ սիրտը արեան մէջ խեղդուած, մութին մէջ կը կորսուի:

Հիմա կը հասնի Իմէնէ: Գնդապետը դոհունակութեամբ իրեն կը յանձնէ թաղմանական արարողութիւնները, երկու զինուոր հոն կը ձգէ որպէսզի մեռելները արագութեամբ թաղուին թէնիսի համար փորուած փոսին մէջ, որ կարծես այդ նպատակով պատրաստուած ըլլար: Իսաագ քահանան որ Ցոյն է եւ ոչ Հայ, բայց միշտ քրիստոնեայ է, նպատակայարմար նկատուեցաւ եւ անմիջապէս ոչոչեցաւ որ ինք կրնայ հողը օրհնել, սրբագործել եւ գրաղիլ մարմիններով:

Քանդի բոլորն ալ կ'աճապարեն այդ վայրէն հեռանալու: Գնդապետը կ'ուզէ իր հեղինակութիւնը գործադրել որքան աեն որ տակաւին իրաւունք ունի, տեղակալը դատելու կամ առնուազն հոնկէ հեռացնելու համար: Բայց ինչպէ՞ս վարուիլ Լոկատիչ հետ որ տեղակալին ընկերացաւ: Անոնք իր զինուորներն են, խելացի բան պիտի չըլլար զիրենք իր դէմը հանել, հարկ պիտի ըլլայ ներել եւ անտարբեր մնալ: Կախաղան հանել, ինչպէս որ պէտք էր, անկարելի է:

Իսմէնէ կ'ուզէ փրկել ընտանիքին ողջ մնացածները: Տենդօրէն, նախ կ'որոշէ եւ յետոյ կը փոխէ ցնորական ծրագիրները: Միշտ աւելի համոզուած է որ քրիստոնեաներուն, եւ ոչ միայն Հայերուն համար, Թուրքիոյ մէջ չարունակել ապրիլը վերջացած է: Մինչ այդ կը բարձրանայ կառքի մը վրայ, ձգելով միւսը Աղնիւին եւ կամաց-կամաց միասին քաղաք կը վերադառնան:

*
**

Թաղին մէջ փսփսուքներ եւ փսփսուքներ: Այլ մարդերը չվերադարձան տակաւին: Տարիքոտ կիներէն ոմանք կ'ըսեն որ զիրենք տեսան չարքի մէջ, սուինաւոր զինուորներէ շրջապատուած. կեցած էին աղի պահեստանոցին տարիներէ ի վեր պարապ մնացած հին չէնքին առջեւ: Կառքերուն հասնիլը հետաքրքրութիւն չարթնցներ, բայց անմիջապէս որ ոմանք կ'երթան Շուշանիկէն խորհուրդ հարցընելու, կը տեղեկանան պատահածին: Փսփսուքներու եւ սարսափի ցանցը թաղին մէջ կը բազմանայ: Բայց ոչ ոք գիտէ ընելիքը:

Առանց իրենց այրերուն, կքած պզտիկներուն եւ ծերերուն ծանր բեռան տակ, կիները կը սկսին սարսափի վայրկեաններ ունենալ: Բայց մինչդեռ հաւաքուելու ձըգտում մը ունին ամէն լուրի որ իրենց նոյնիսկ դոյզն հանգստութիւն մը կը ներշնչէ. չեն յուսահատիր երբ տարբեր իրականութիւն մը դիւրաւ իրենց մտքերէն անցնի:

Այս է պատճառներէն մէկը որուն համար առանց իրական ընդդիմութիւն գըտնելու այս անմխիթարէն հեզ ժողովուրդին կոտմէ, Թուրքերուն ծրագիրը առանց արգելքի կ'ընթանայ: Գիչերը, սովորական պահակ զինուորները կ'ընկերակցին մունետիկներուն որ կը յայտարարեն թէ հայ ընտանիքները բոլոր անդամներով, առանց բացառութեան, երեսունըվեց ժամուան ընթացքին պէտք է հեռանան քաղաքէն, թողելով իրենց տուները եւ իրերը: Թէ «կառավարութիւնը կը փոխադրէ, լաւագոյնս պաշտպանելու համար ձեզ: Ձեր տուները եւ ձեր խանութները պիտի վստահուին զինուորական իշխանութեան»:

«Եւ այրերը՞: Ո՞ւր են այր մարդիկը» խումբ մը կիներ կը պոռան տագնապած եւ չուտով կը զղջան իրենց գործածած սպառնական ձեւին համար: «Բարի, բարի կեցէք: Անոնք քաղաքէն դուրս պիտի միանան ձեզի. եթէ ձեզ միասին ձըգենք, դուք Հայերդ որ խորամանկ էք, պիտի չանաք մեզ խարել. պիտի պահէք ձեր դրամները, փոխանակ վստահելու մեր ամէնուն հօր՝ Գայմագամին»:

Եւ ճիշդ ան է որ ամէն ընտանիք կը սկսի ընել: Դրամները կրնան իրենց փըրկութեան միջոցը ըլլալ. դրամները միշտ փրկութիւն են: Ամէն տան մէջ, ամէն խոհանոցի մէջ մեռաղէ տուփերէ, դրամապանակներէ, հին գաղտնի գրպաններէ դուրս կ'ելլեն թղթադրամներ, արծաթ եւ ոսկի դրամներ, Մարի Թերէզի թալէրներ եւ Վիքթորիա թագուհիին տակի սթերլիններ: Նոյնիսկ հին եւ հազուագիւտ Ֆիորիններ, վենետիկեան Ծեքինօներ: Դուրս կ'ելլեն ամէն գոյնի արժէքաւոր քարեր, լուսաւոր քարեր որ կը տաքցնեն, քիչ մը կը լուսաւորեն յոգնած ձեռքերը:

(Շար. 47)

(Շար. Ա. էջէն)

Ֆիլմը կը վերաբերի Իրաքի պատերազմին եւ "հակամերիկեան եւ հակահրեայ" կը նկատուի: Պատմութիւնն է թուրք զաղմի ապատարկուածնց պատկանող Համպոյի մը որ Ամերիկացիներուն դէմ կը կռուի Իրաք: Պահպանողական պարագլուխին համար "անպատասխանատու" Ֆիլմ մըն է («Իրաք, դայլերու ձորը»), որ չի ծառայեր համարկումի, այլ՝ Արեւմուտքի առելութեան": Գրաքննութիւն պահանջած է նաեւ Գերմանիոյ Հրեաներու կեդրոնական Խորհուրդը: Ֆիլմը թրքական չարժանկարի ամէնէն սուղ արժած Ֆիլմն է եւ Գերմանիոյ մէջ ցարդ 200 հազար հանդիսատես ունեցած է:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԹՈՐԻՆՕ-2006

Թորինոյի Ձմրան Ողիմպիականներուն Հայաստանի սեղմ ներկայացուցչականի անդամ դահուկորդներ Էմման Պաչատըրեան եւ Յովհաննէս Սարգսեան, իրենց նախորդ ելոյթին բաղդատմամբ այս անդամ աւելի յաջող եղած են 15 քմ. դահուկավազքին: Ինչպէս գրած էինք, իրենց նախորդ ելոյթին անոնք նախընտրած էին կամովին լքել վազքը նախքան հաւանական արտաքսումը: Այս անգամ, անոնք յաջողած են հասնիլ վերջնագիծ, թէեւ յետնապահներու չարքին: 96 մըրցակիցներու միջեւ է. Պաչատրեան աւարտած է 82րդ, իսկ Յ. Սարգսեան՝ 88րդ: Դահուկավազքի այս ոճին առաջին տեղը գրաւած է Էստոնացի Անտրիւս Վէէրբալու, որ այսպէսով իր երկրին չհեղուցած է երրորդ ոսկի մեդալը:

Imprimé sur les Presses
du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

ՎԱՐԴԱՆԱՆՔ

ՍՈՒՐԲ ՅԱԿՈԲ ՎԱՆՔ

ՀԻՆԿՇԱԲԹԻ, Փետրուար 23.-

Տօն է վարդավառաց Զօրավարացն Սերոյ Հազարապետի եւ վեց վկայիցն Որք կատարեցան ի Մեծի Պատերազմին.

Այս առթիւ Լիոնի Ս. Յակոբ Մայր եկեղեցւոյ մէջ առաւօտեան ժամը 10ին պատարագ կը մատուցուի:

Կը պատարագէ՝
ԻՍԱՀԱԿ Ա. ԲՀՆՑ. ՀԷՔԻՄԵԱՆ

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ԴԱՏԱՐԱՆ, ԳԱԼԻՖՈՐՆԻՈՅ ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՇՐՋԱՆԻՆ ՀԱՄԱՐ

ՓԻՒՐՋԵԱՆ, եւ այլք,
իրենց եւ բոլոր նման կարգավիճակի մէջ գտնուղներու կողմէ,
Հայցուորներ,

ընդդէմ,

ԱՔՍԱ, ՍԱ., եւ այլք,
Պաշտպանեալ.

Դատ. Գործ. թիւ. – CV 02-01750

ՈՒԶՈՒՆԵԱՆ, եւ այլք,
իրենց եւ բոլոր նման կարգավիճակի մէջ գտնուղներու կողմէ,
Հայցուորներ,

ընդդէմ,

ԱՔՍԱ, ՍԱ., եւ այլք,
Պաշտպանեալ.

Դատ. Գործ. թիւ. – CV 05-02596

ԱՄՓՈՓ ՅԱՅՏԱՐԱՐԱԳԻՐ ԽՄԲԱՅԻՆ ԴԱՏԵՐՈՒ ԱՌԿԱՅՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԱՌԱՋԱՐԿՈՒԱԾ ԼՈՒԾՈՒՄԻ ՄԱՍԻՆ

ԲՈԼՈՐ ՆՊԱՍՏԸՆԿԱԼՆԵՐՈՒՆ, ԱՆՈՆՑ ԺԱՌԱՆԳՈՐԴՆԵՐՈՒՆ, ՊԱՅՄԱՆԱԳԻՐՆԵՐՈՒ ՍԵՓԱԿԱՆԱՏԷՐԵՐՈՒՆ, ԱՆՈՆՑ ԺԱՌԱՆԳՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ԵՒ ԲՈԼՈՐ ԱՅՆ ԱՆՀԱՏՆԵՐՈՒՆ, ՈՐՈՆՔ ՈՐԵՒԷ ՏԵՍԱԿԻ ՀԱՅՑԵՐ ՈՒՆԻՆ ԿԵԱՆՔԻ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ՊԱՅՄԱՆԱԳԻՐՆԵՐՈՒՆ ԴԻՄԱՑ ԵՒ ՈՐՈՆՔ ԿԸ ԼՐԱՑՆԵՆ ՀԵՏԵՒԵԱԼ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ.- 1) ԿԱՊԱՀՈՎԱԳՐԵՆ ԾԱԳՈՒՄՈՎ ՀԱՅ ԱՆՀԱՏՆԵՐՈՒ ԿԵԱՆՔԸ, 2) ՎԱՃԱՌՈՒԱԾ ԵՆ ԹՐՔԱԿԱՆ ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԿԱՅՍՐՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ ՄԻՆՉԵՒ ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 31, 1920 ԹՈՒԱԿԱՆԸ ԵՒ ԿԱՄ ՄԻՆՉԵՒ ԱՅՆՔԱՆ ԱՏԵՆ ՈՐ ԹՐՔԱԿԱՆ ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԿԱՅՍՐՈՒԹԻՒՆԸ ԳՈՅՈՒԹԻՒՆ ՈՒՆԷՐ, 3) ՎԱՃԱՌՈՒԱԾ Է ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒՆ ԷՔՈՒԻԹԸՊԸԼ ԿԵԱՆՔԻ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ, ԱՔՍԱ ՓՐԱՆՍ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԵԱՆ, ԱՔՍԱ ՓՐԱՆՍ ՎԻԻ, Լ'ԻՒՆԻՈՆ ՄԱՐԴԿԱՅԻՆ ԿԵԱՆՔԻ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ, ՓԱՐԻԶԵԱՆ Լ'ԻՒՆԻՈՆ ԿԵԱՆՔԻ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԵԱՆ, ՔԱՍՍ ՓԱՔԷՐՆԷԻ, ԼԱ ԳՈՆՓԻԱՆՍԻ, ՆԻՒ ԵՈՐՔԻ ՄԻՒԶՈՒԼ ԿԵԱՆՔԻ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ, ՆՈՐՏԻՍՔԸՐՆ ԼԵՊԵՆԻ ԵՒ ԿԱՄ ԱՍՈՆՑՄԷ ՈՐԵՒԷ ՄԷԿՈՒՆ ՆԱԽՈՐԴԻՆ, ՑԱԶՈՐԴԻՆ ԵՒ ԿԱՄ ԵՆԹԱԿԱՆԵՐՈՒՆ ԿՈՂՄԷ:

Այս Յայտարարագրի նպատակն է տեղեակ պահել հանրութիւնը խմբային երկու դատերու կապակցութեամբ առաջարկուած Համաձայնագրի մը մասին: Այս երկու դատերը կը ճանչցուին իբրեւ Փիւրջեան եւ այլք ընդդէմ ԱՔՍԱ ՍԱ., եւ այլք, դատական գործ թիւ 02-01750 եւ Ուզունեան եւ այլք ընդդէմ ԱՔՍԱ ՍԱ., եւ այլք, դատական գործ թիւ 05-02596, բացուած՝ Միացեալ Նահանգներու Շրջանային Դատարանին մէջ, Գալիֆորնիոյ Կեդրոնական Շրջան: Առաջարկուած լուծումը ներկայացուած է Լուծման Համաձայնագրին մէջ եւ մանրամասնօրէն բացատրուած Խմբային Դատերու Ճաւելուած Ճայտարարագրին եւ Առաջարկուած Համաձայնագրին մէջ: Առանք բոլորը կարելի է տեսնել, համակարգչային փոխանցում կատարել եւ կամ տպել
www.armenieninsurancesettlement.com
կայքէջին միջոցով: Այս կայքէջին վրայ կրնաք տեսնել նաեւ առաջարկուած լուծման կարգավիճակի մասին ընդհանուր տեղեկութիւններ ինչպէս նաեւ, վաւերացուելու պարագային, Համաձայնագրին մաս կազմելու միջոցներ եւ պայմանները: Այս տեղեկութիւնները ժամանակ առ ժամանակ պիտի յաւելցուին:

Դատական այս գործը կը պնդէ, որ ԱՔՍԱ, ՍԱ. եւ անոր որոշ ներկայի եւ նախկին գործակիից ընկերութիւնները սխալութեամբ ձախողած են հատուցումներ վճարել կեանքի ապահովագրութիւններու դիմաց, որոնք վաճառուած էին 1880 – 1930ին ծագումով հայ անհատներու, թրքական օսմանեան կայսրութեան մէջ: ԱՔՍԱ կը մերժէ այս պնդումները եւ կը հաւատայ, որ անոնք անճիշդ եւ ապակողմնորոշիչ են: Հայցուորներու այս պնդումներուն դիմաց ԱՔՍԱ պաշտպանողական բազմաթիւ հակաճառութիւններ ներկայացուցած է: ԱՔՍԱ կը պնդէ, որ առաջարկուած Համաձայնագիրը պէտք չէ մեկնաբանուի իբրեւ ընդունում յանցանքի, պատասխանատուութեան, սխալ գործարք կատարած ըլլալու, ինչպէս նաեւ այս դատերուն մէջ ոգոցաւ ներկայացուած հայցերու ուժականութիւնը կամ տկարութիւնը մատնանշող փաստերու:

Անմիջապէս որ Համաձայնագիրը վաւերացուի դատարանին կողմէ, ԱՔՍԱ համաձայնած է վճարել 17,5 միլիոն ամերիկեան տոլար գումար մը, որ պիտի բաժնուի հետեւեալ ձեւով.- 1) Հայցուորներու խումբի անդամներուն, որոնք դուրս չեն եկած այս Համաձայնագրէն եւ որոնց հայցի դիմումները ներկայացուած են Համաձայնագրի Հիմնագրամի Ճանաչնաժողովին եւ վաւերացուած անոր կողմէ, 2) Ֆրանսայի մէջ նորաստեղծ բարեգործական հիմնադրամին, 3) Հայցուորներու խումբի վաստաբաններուն, իրենց աշխատավարձ, ծախսերու վերահատուցում, ինչպէս նաեւ Համաձայնագրի գործադրութեան վարչական ծախսերու հատուցում: Առաջարկուած Համաձայնագիրը պարտաւորութիւններէ ազատ կը կացուցանէ ԱՔՍԱ-ն եւ անոր յարակից ընկերութիւնները (ինչպէս սահմանուած են լուծման Համաձայնագրին մէջ) որեւէ եւ բոլոր կեանքի ապահովագրական պայմանագիրներու եւ/կամ Ազատ կացուցած Հայցերու (ինչպէս սահմանուած է Համաձայնագրին մէջ) նկատմամբ:

Արդարացիութեան Վերջնական Դատական Ունկնդրութիւնը տեղի պիտի ունենայ Մայիս 15, 2006ին, առաւօտեան ժամը 10ին, Մեծայարդ Դատաւոր Քրիստինա Ա. Շնայտըրի առջեւ հետեւեալ հասցէին՝ Միացեալ Նահանգներու Շրջանային Դատարան, Գալիֆորնիոյ Կեդրոնական Շրջան, ճշդելու համար, որ.- 1) Արդեօ՞ք առաջարկուած Համաձայնագիրը, ինչպէս որ ներկայացուած է Համաձայնութեան Պայմանագրին մէջ, արդար, պատշաճ ու տրամաբանական է, եւ թէ լաւագոյնս կը պաշտպանէ Հայցուորներու խումբի անդամներուն չահերը, 2) Արդեօ՞ք Համաձայնագրի Հայցուորներու Խումբը պէտք է վաւերացուի իբրեւ այդպիսին, Համաձայնութեան կայացման նպատակներուն համար, 3) Արդեօ՞ք Դատարանը պէտք է կայացնէ Վերջնական Հրաման եւ Դատավճիռ վաւերացնելու Համաձայնագիրը, լուծարելու ԱՔՍԱ-յի դէմ բոլոր առկայ հայցերը, նախապաշարումով եւ արժանիքներու հիմքի, 4) Արդեօ՞ք Հայցուորներու Խումբի անդամները պէտք է ենթարկուին Պարտաւորութիւններէ Ազատ Կացուցման տրամադրութիւններուն, ինչպէս նշուած է Համաձայնագրին մէջ, 5) Արդեօ՞ք Հայցուորներու Խումբի անդամները ենթակայ պէտք է ըլլան դատական մնայուն արգիլման, որ, ի միջի այլոց, կ'արգիլէ Հայցուորներու Խումբի անդամները դատական թղթածրար բանալու, նման գործի նախաձեռնելու, դատական հետապնդում կատարելու, իբրեւ Հայցուորներու Խումբի անդամ միջամուխ կամ մասնակից ըլլալու որեւէ այլ դատական գործի մէջ, անկախ անոր իրաւական չրջանէն եւ անկախ դատական այդ գործերու դրդապատճառներէն, անոնց ներկայացուցած փաստերէն կամ պարագաներէն, 6) Արդեօ՞ք Դատարանը պէտք է վաւերացնէ փաստաբաններու աշխատավարձի ու ծախսերու փոխհատուցման դիմումները, 7) Արդեօ՞ք Դատարանը պէտք է վաւերացնէ Հայցուորներու Խումբի ներկայացուցիչներու անհատական հատուցման դիմումները, որոնք ներկայացուած են անոնց փաստաբաններուն կողմէ: Անգամ մը որ դատարանը վաւերացնէ առաջարկուած Համաձայնագիրը բոլոր հայցերը արդիւնաւորապատասխանատուութենէ ազատ կացուցած ԱՔՍԱ-յի դէմ նոյնպէս պիտի ազատ կացուցուին:

Եթէ Հայցուորներու Խումբին անդամ էք կրնաք ընտրել որ բացառուիք այս Համաձայնութենէն, ինչպէս որ մանրամասնօրէն բացատրուած է Խմբային Դատի Ճաւելուած Ճայտարարագրին մէջ: Հայցուորներու Խումբի բոլոր այն անդամները որոնք կ'ընտրեն դուրս դալ այս Համաձայնութենէն, ենթակայ պիտի չըլլան դատական վերջնական վճիռի տրամադրութիւններուն: Եթէ ընտրած էք դուրս դալ առաջարկուած Համաձայնագրէն, պէտք է այս մասին դրաւոր տեղեկացնէք: Ճաւելուած խմբային Ճայտարարագրին համաձայն, դուրս դալու ձեր այս դիմումնագիրը պէտք է ժամանակին եւ կանոնաւոր ձեւով յղէք նշելով իրաքանչիւր կեանքի ապահովագրական պայմանագիրը, որու կապակցութեամբ դուք հայց(եր) ունիք: Ձեր այս դիմումնագիրներու յղման թուականը պէտք է ըլլայ ոչ ուշ քան 2006 Ապրիլ 14, եւ առաքուին հետեւեալ հասցէին.
Kabateck Brown Kellner LLP
and Geragos & Geragos,
350 South Grand Avenue, 39th Floor,
Los Angeles, California 90071, U.S.A.

Իւրաքանչիւր դիմումնագրի մէջ պէտք է նշուած ըլլայ 1) ձեր անունը, ներկայի ձեր հասցէն եւ հեռաձայնի թիւը, 2) տեղեկութիւններ կեանքի ապահովագրական պայմանագրի կամ պայմանագիրներու մասին որոնց կապակցաբար կը փափաքիք բացառուիլ Համաձայնագրի Հայցուորներու Խումբէն: Կրնաք, ուրիշնակ, նշել պայմանագրի թիւը, թուականը, պայմանագրի տիրոջ անունը, պահովագրեալի անունը, վայրկեան անունը ուր պայմանագիրը վաճառուած է եւ կամ պայմանագրին վրայ նշուած ապահովագրեալ գումարը, 3) գրաւոր հաստատում մը որ կ'ուզէք բացառուիլ եւ չստանալ որեւէ հատուցում այս Համաձայնագրէն: Առաջարկուած Համաձայնագրէն եթէ բացառում չպահանջէք եւ եթէ փափաքիք առարկել Համաձայնագրի արդարացուածութեան դէմ, ձեր գրաւոր առարկութիւնը պէտք է յղէք ոչ ուշ քան 2006 Ապրիլ 14 թուականը, հետեւելով ցուցմունքներուն որոնք նշուած են Ճաւելուած Ճայտարարագրին մէջ:

Այս յայտարարութիւնը պարզապէս ամփոփում է: Համաձայնագրի մանրամասնութիւնները, ներառեալ Համաձայնագրին մաս կազմելու միջոցները եւ պայմանները բացատրուած են Ճաւելուած Խմբային Ճայտարարագրին մէջ եւ որ կրնաք տեսնել, համակարգչային փոխանցումով ունենալ եւ կամ տպել այցելելով
www.ArmenianInsuranceSettlement.com
կայքէջը: Համաձայնագրի օրինակ մը կրնաք նաեւ տեսնել դատարանի Դիւանակալի Գրասենեակը՝ Միացեալ Նահանգներու Շրջանային Դատարան, Գալիֆորնիոյ Կեդրոնական Շրջան:

ԿԸ ԽՆԴՐԵՆՔ ԵՐԲԵՔ ԶՀԵՌԱՁԱՅՆԵԼ ԴԱՏԱՐԱՆ ԿԱՄ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ԴԻՒՆԱԿԱԼԻՆ ՅԱՒԵԼԵԱԼ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆ ԸՍՏԱՆԱԼՈՒ ՀԱՄԱՐ:

ՀՐԱՄԱՆՈՎ՝ ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ, ԳԱԼԻՖՈՐՆԻՈՅ ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՇՐՋԱՆ:

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՓԵՏՐՈՒԱՐ 22
MERCREDI
22 FEVRIER
2006

LE NUMERO: 1,20 €

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884 - 1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթաթերթի առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

81ՐԴ ՏԱՐԻ - ԹԻՒ 21.396 — Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN — 81e ANNEE — N° 21.396

ՄՈՍԿՈՒԱ

ՀԱՑԵՐՈՒ ՆՈՐ ՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԵՒ ԱՄՕԹԱԼԻ ԼՈՒՒԹԻՒՆՆԵՐ

Տխուր է անդրադառնալ, բայց պարբերական լուրերու կարգին անցած են Մոսկուայի կամ Ռուսաստանի այլ շրջաններուն մէջ Հայերու սպանութեան պարագաները: Անոնց զոհերը ընդհանրապէս հայաստանցի երիտասարդներ են որոնք աշխատանք գտնելու, տուն պահելու հեռանկարով հոն կ'երթան: Իսկ ոճիրներուն հեղինակները դրեթէ միշտ ազգայնամոլ, օտարատեաց դաշտիարականի տէր քերծուած գլուխներով ռուս երիտասարդներ են որոնց մասին տրուած միակ տեղեկութիւնը այն կ'ըլլայ որ ոճիրէն ետք լոյս տուած են ու ոստիկանութիւնը հետաքննութեան ձեռնարկած է:

Անցեալ չաբթուան ընթացքին երեք նոր պարագայ արձանագրուած է: Առաջին զոհը Գիւմրիէն Յարութիւն Գալստեանն է, 29 տարեկան որ սպաննուած է փետրուար 14ին, մինչ Ռուսաստանի Հայոց Միութեան նախագահը նոյն մայրաքաղաքին մէջ նոր-նոր պատուած էր Ցբրթանայի վարչապետը: Ոճրագործները դաշունահարած են գիւմրեցի երիտասարդը որուն դիակը փոխադրուած է իր ծննդավայրը, հոն հողին յանձնուելու համար: Միւս զոհերէն մէկն է Լեւոն Զաքարեանը (45 տարեկան). երրորդին ինքնութիւնը չէր նշուած լրատուիւններուն մէջ: Արդէն պէտք է ըսել որ Հայերու ըսպանութիւնը արձագանգի արժանի բան ալ չի նկատուիր միջազգային կարեւոր լրատուիւններու կողմէ:

Բայց բուն հարցը հոն է որ մեր ճակատին մեծամեծները եւս նոյն ընդարմացումին մէջ են այս ծանրակշիռ երեւոյթին դէմ. ո՛չ Ա. Աբրահամեան որուն Մոսկուայի տիրական շրջանակներուն հետ սերտ կապերը գաղտնիք չեն, ո՛չ օրինակ Ռ. Քոչարեան որ նոյն ոլորտին հետ մտերմութեան, սիրալիր յարաբերութիւններու պատկեր մը կը ճգնի տալ, յաճախ միակողմանի, հակազդելու կամ ցաւ յայտնելու ոչ մէկ արտայայտութիւն ունեցան մինչեւ այսօր:

Ընդվզեցուցիչ տուեալ է այս մէկը. կը ծառայէ միայն քաջալերելու ռուս օտարատեաց երիտասարդները որ անտէր Հայերու կեանքին գնով իրենց գաղափարը արարքի վերածելու յաջողութիւնը արձանագրեն:

ԱՄՆ

ԴԱՏԱԽՈՒԹԻՒՆ ՀԱՑԿԱԿԱՆ ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՑԱՑՏԱԳՐԷ ՄԸ

ԱՄՆ-ու հեռատեսիլի չարք մը կայաններուն համար Հայկական Ցեղասպանութեան նիւթով հաղորդում մը թէ՛ Հայերու, թէ՛ Թուրքերու հակազդեցութիւններուն թիրախ եղած է: Հաղորդումը պատրաստուած է "Հայկական Ցեղասպանութիւնը" խորագրուած փաստագրական ժապաւէնով մը ու չորս կէս ժամուան վիճարկումի բաժինով մը: Այս վերջինին փիլիսը Պալաքեանի, Թ. Աքչամի հետ հրաւիրուած են ժխտողական կեցուածքով ծանօթ դէմքեր՝ Ճ. Մաք Գարթի եւ Էօ. Թուրան: Ցայտապիրը պիտի սփռուի Ապրիլ 17ին սկսեալ:

Հայկ. կազմակերպութիւնները կ'ընդդիմանան նման յայտադրի մէջ վերոնշեալներուն նման ժխտողական կեցուածքով ծանօթ դէմքերու ընդգրկումին: Բացուած է հանրադրութիւն մը որուն նպատակն է արգիլել յայտադրին սփռումը: Արդէն աւելի քան վեց հազար ստորագրութիւն հաւաքուած է:

Ինչ կը վերաբերի Թրքական դժգոհութեան, այդ մասին Թրքական Թերթի մը խօսած է մանաւանդ Թուրքը Էօ. Թուրան. ըսած է որ փաստագրականին մէջ պատմական սխալներ կան որոնց Հայերու կողմէ դիտակցօրէն տեղ տրուած է, իրենց թեզը զօրացնելու նպատակով: Վիճարկումի բաժինին մասին ալ ըսած է թէ նիւթը հայկականով չէ սահմանափակուած, իրենց հարցում ուղղողները չօչափած են նաեւ Թուրքիոյ ժողովրդավարացման հարցը, քրտականը, եւլն., նըպատակ ունենալով Թուրքիան վարկաբեկելու:

Էօ. Թուրան ըսած է նաեւ թէ ԱՄՆ-ու Ներկայացուցչական Ժողովին կողմէ Ցեղասպանութեան ճանաչումը հաւանական բան է, թէ Անգարա շատ ուշ մնացած է: Այդ հաւանականութիւնը կապած է ԱՄՆ - Թուրքիա յարաբերութիւններուն: Շատ վտանգաւոր ու անվերադարձ հարած է Հայկական Ցեղասպանութեան նիւթին ամերիկեան դատաքիրքերու մէջ ընդգրկումը: Թելադրած է որ ամերիկեան հանրային կարծիքին վրայ ազդելու համար գրքոյկներ, հատորներ հրատարակուին, լրատուիւններու ոլորտը աւելի լաւ գործածուի:

ՄԱՄՈՒԼ

«LE NOUVEL OBSERVATEUR»

(16/22 février)

ԽԱՉ ԿԱՐԵՐՈՒ ԿԱՆԴՈՒՄԸ

Շաբաթաթերթը Իւսիւլա Կօթիէ ստորագրուած սիւնակով մը անդրադարձած է Զուղայի խաչքարերու քանդումին: Հակիրճ ակնարկով մը Ղարաբաղի կնճիռին, ան կ'անդրադառնայ Նախիջեւանի մէջ ամիս մը առաջ կատարուածին: Կը գրէ թէ հարիւրի չափ գինուորներ քանդիչ միջոցներով գետնին հաւասարեցուցին անցեալին "Հայկ. Ֆլորանը" կոչուած Զուղայի մշակութային բացառիկ հնավայրը որ եղած է մինչնաղարեան հայկ. մեծագոյն գերեզմանոցը: Կը յիշեցնէ թէ Եւրոպական Խորհրդարանը Յունուար 19-ին քանդումին վերջ տալու կոչ ուղղեց Ադրբեջանի, թէ "Երկիր եւ Մշակոյթ" կազմակերպութիւնը միջազգային հանրագրութեան մը ձեռնարկած է հարցին առընչութեամբ:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Իլհան Հալիմիի չարչարանքը, խոշտանգումը եւ սպանութիւնը աւելի ծանրակշիռ բնոյթ առաւ Փետր. 20ին, երբ հարցաքննիչ դատաւորը անոր տուաւ հակահրեայ բնոյթ մը, այլ խօսքով ցեղապաշտ արարք մը: Հալիմի այն երիտասարդն է, որ ինչպէս դրեցինք, ժամադրութիւն տուած է պարմանուհիի մը, ապա առեւանգուած, արգելափակուած, չարչարուած եւ սպաննուած էր: Սկիզբը փրկապին ուղղուած էր ծնողքէն, բայց յետագային ոչինչ պահանջուած էր: Եօթը ձերբակալուածներէն մէկն է որ ըսած է թէ հրեայի մը վրայ յարձակած էին, որովհետեւ հրեայ մը հարուստ է: Բուն պարագլուխը փախած է եւ ըստ Ֆիկարոյի (Փետր. 21) իր երկիրը՝ Գոթ տ'Իվուար ապաստանած է: Փետրուար 20ի երեկոյեան տեղի կ'ունենար Գրիֆ-ի (Հրէական Կազմակերպութեանց Ներկայացուցչական Խորհուրդ) տարեկան ճաշը, որու ներկայ կ'ըլլային վարչապետէն սկսեալ քաղաքական բարձրաթիւ դէմքեր: Տ. տը Վիլլըփէն, որ պատուոյ հիւրն էր, քանի վայրկեան ալ գլուխ գլխի խօսած է նախագահին հետ, որ բանբերը դառնալով հրեայ համայնքին, յայտնած է "խորապէս յուզուած եւ արդարօրէն մտահոգ" համայնքի մը հոգեվիճակը: Իր պատասխանին մէջ Տ. տը Վիլլըփէն խոստացած է որ ամէն ջանք պիտի թափուի որպէսզի "այդ բարբարոս ոճիրին հեղինակները ձերբակալուին եւ դատուին եւ թէ ամէն բան լուսաբանուի, ներառեալ զզուելի արարքին դրդապատճառները:

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ Ցանճնախմբը, Փետրուար 20ին, բոլորովին մերժեց նիւթական որեւէ օժանդակութիւն այն երկիրներուն որոնք դիմած էին Թրքէնային կրիփին պատճառաւ, այսինքն Ֆրանսա, Իտալիա, Յունաստան: Մեծամասնութեան կարծիքով նման օժանդակութեան մը համար պրտակարգ պայմանները չկան տակաւին:

ՇԻՐԱՔի այցելութեան առթիւ, Ֆրանսա եւ Հնդկաստան հասարակաց յայտարարութիւն մը հրապարակած են, ուր կ'ըսուի. "Ֆրանսա եւ Հնդկաստան խօսակցութիւններու ձեռնարկեցին նպատակ ունենալով գործակցութեան երկկողմանի համաձայնութեան մը յանգիլ հիւլէական ուժանիւթի զարգացման համար խաղաղ հեռանկարներով, համապատասխան իրենց պարտաւորութեանց եւ միջազգային յանձնառութեանց": Այս այցելութեան ընթացքին, Պերնատէթ Շիրաք ալ պտըտած է եւ կարդ մը յայտարարութիւններ ըրած: Տնտեսութեան նախարարին կնոջը հետ պտըտած է Գանդէսի ափին: Որոշ համակրութիւն մըն ալ յայտնած է Սեկոլէն Ռուայալի նկատմամբ, զոր լուրջ թեկնածու մը կը նկատէ, եթէ ընկերվարականները ընդունին: Ֆրանսա եւ Հնդկաստան ստորագրած են նաեւ չարք մը առեւտրական համաձայնագրեր, գլխաւորաբար էր-Պիւսներու վերաբերեալ:

Լիբանանի նախագահական չրջանակները եւ Սուրիոյ կառավարութեան պաշտօնաթերթը՝ Թեշրին ամբաստանած են Ֆրանսայի Հանրապետութեան նախագահը Ժագ Շիրաք, Փետրուար 18ին եւ 19ին, որ արշաւի մը ձեռնարկած է ապահովելու համար Լիբանանի նախագահին անկումը: Լիբանանի նախագահին չրջանակները կը մեղադրեն Ժ. Շիրաքը որ "անճնապէս" կը խառնուի լիբանանեան ներքին հարցերուն եւ կը "հովանաւորէ" "Մարտ 14ի ուժերը" (լիբանանեան ներ-

«ԹՈՒՐՔ ԿՈՉՈՒԱԾ ՑԵՂ ՉԿԱՑ» ԸՍՏ ԹՈՒՐՔ ԿՈՒՍԱԿՑԱՊԵՏԻՆ

Թուրքիոյ Բանասիրական կուսակցութեան ղեկավարը Տ. Փէրինչէք որ ծանօթ է Ցեղասպանութեան ժխտումի իր թեզերով ու արտայայտութիւններով, յայտարարած է թէ Թուրք կոչուած ցեղ մը գոյութիւն չունի: Ցայտարարութիւնը ըրած է Պոլսոյ մէկ համալսարանին "Քաղաքականութեան դպրոց" յայտադրին մասնակցելով: Զօրակցութիւն յայտնելով Համասի, թելադրած է որ Թուրքիա անկախ հոն տիրող վարչակարգէն, բարեկամ ըլլայ Իրանի հետ: Ցետոյ պատասխանելով ունկնդիրի մը հարցումին թէ երբ Իրան համաթրքական գաղափարականին դէմ երկիր է, ի՞նչպէս կարելի է բարեկամ ըլլալ, ըսած է. "Մենք համաթրքական գաղափարականի տէր չենք, այլ՝ եւրասիամէտ": Աւելցուցած է թէ Թուրքիա պարտի լաւ յարաբերութիւններ մշակել դրացիներուն հետ ու կարելի է յառաջիկային գործընկերութեան լայնածիր չրջանակ մը կազմել Ռուսաստանի, Զինաստանի, Մլըլին Ասիոյ Թրքական հանրապետութիւններուն եւ Հնդկաստանի հետ: "Թուրքերը ֆիչ մը իրանցի են, Իրանցիներն ալ ֆիչ մը թուրք" ըսած է ան, ապա եզրափակած. "Արդէն թուրք կոչուած ցեղ մը չկայ. Թուրքը կայսերական մշակոյթի մը անունն է: Ցետոյ դարձած է հանրապետական մշակոյթի մը անունը. ան զանազան ցեղերու խառնուրդէն կազմուած ազգ մըն է":

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆ ՊԱՏՐԱՍՏ Է ԵՐԱՇԽԱՒՈՐ ԸԼԼԱԼՈՒ

Ռուսաստանի Արտաքին գործերու նախարարին բանբերը Մ. Քամինին յայտնած է թէ իր երկիրը պատրաստ է Ղարաբաղի կնճիռին լուծումի մը երաչխաւոր ըլլալու, եթէ Հայաստան ու Ադրբեջան համաձայնութեան մը յանգին: Աւելցուցած է թէ այդ կնճիռը ոչ միայն կովկասեան չրջանին, այլեւ Ռուսաստանին ալ առընչուած է: Քամինին կրկնած է նաեւ հակամարտութեան լուծում մը գտնելու գործին իր երկրին աչքոյժ չանքեր գործադրելու պատրաստակամութիւնը:

կայ մեծամասնութիւնը) վար առնելու համար նախագահ Լահուտը:

Միխայիլ Խոդորովսկի, Եուկոսի նախկին միլիառատէր գործատէրը, որ ութ տարուան բանտարկութեան դատապարտուած է խարդախութեան եւ կողոպուտի համար, վերադաստիարակչական ազդեւիփակման կայան մը կը գտնուի Սիբիր, թիւ 8 անուանումին տակ: Կը կրէ պատիժներ եւ քիչ այցելու կ'ընդունի: Կայանը կը գտնուի Կրասնոկամենսկ եւ ըստ Պուտինի իսկ վկայութեան "արձակուրդի կայան մը չէ":

Վենեցուելայի նախագահը Շաւէզ, Փետր. 19ին անգամ մը եւս յարձակած է ԱՄՆ-ու Արտաքին նախարարին վրայ, որ զինք ամբաստանած էր որպէս "սպառնալիք մը ժողովրդավարութեան համար": Իր կիրակնօրեայ ելոյթին մէջ, որ կը սիրուի ձայն-հեռատեսիլէն, խօսքն ուղղելով Գոնսոլեցա Ռայսի, ըսած է՝ "Ձիս մի՛ ջղայնացնէք: Համբոյր մը կը ղրկեմ Գոնսոլեցա կամ գոնսոլէնսիա (սպաներէն՝ ցաւակցութիւն) Ռայսի" ու անգամ մը եւս ամբաստանած է Պուշը որ նիւթականը կ'ապահովէ Վենեցուելայի ընդդիմութեան:

ՀԱՅՈՑ ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵՆԷՆ ԶՈՂՈՊՐԵԼԷ ԵՏՔ, ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՄԷՋ ՀԱՅ ՈՐԲԵՐՈՒ ԹՐՔԱՑՄԱՆ ԱՐՇԱԻ

(Ր. եւ վերջին մաս)

1915-ի աւարտին Ժունիէի զօրամասը լուր կու տայ Այնթուրա գոլէժի պատասխանատուներուն, որ զպրոցը պէտք է փակեն: Լազարեան մխիթարները կը ըսեփսուին աւելի բարձր վանք մը փոխադրըելիս, իսկ ուրիշներ Անատոլու եւ Ուրֆա կը տարուին: Երէց մխիթարները, որոնք չեն կրնար ճամբորդել, կը մնան Այնթուրայի մէջ:

Լազարեաններու հեռացումէն ետք զբպրոցը կը վերածուի թրքական որբանոցի, ուր կը մնային Հայեր, Թուրքեր եւ Քիւրտեր: 1915-ին զպրոցին մէջ կային 800 որբ եւ 30 զինուորները, որոնք կը հսկէին զպրոցին: Կային նաեւ 10 Լիբանանցիներ, իսկ տնօրէնութիւնը առանձնած էր Նեպիհ պէյը: Այդ օրերէն կը սկսի հայ որբերուն թրքացումը: Տղաքը կը թլփատուին, անոնց կը տրուին թրքական եւ արաբական նոր անուններ՝ պահելով իրենց հայկական անուններուն առաջին տառերը: Այսպէս՝ Ճարուխիւն Նաճարեանը կ'ըլլայ Համիտ Նազիմ, Պօղոս Մերտանեանը՝ Պեքիմ Մոհամէտ, Սարգիս Սարաֆեանը՝ Սաֆուատ Սիւլէյման: Մաքրութեան պակաս, սնունդի չգոյութիւն, հիւանդութիւններ սիրական կ'ըլլան զբպրոցին մէջ, եւ անոնց պատճառով մեծ թիւով մանուկներ կը մահանան: Երբ թուրք պատասխանատուները զպրոց կ'այցելեն, անոնք խստօրէն կը պախարակեն Նեպիհ պէյը. 1916-ին Սուրիոյ մէջ թրքական չորրորդ դունդի հրամանատար ձէմալ փաշա կ'ուզէ զպրոց այցելել. երբ Նեպիհ պէյ կը լսէ, որ պիտի գայ փաշան, որ թրքացման ծրագիրի գործադրութեան համար զինք տնօրէն նշանակած էր, զբպրոցին մուտքին գտնուող Սէն Ժոզէֆի եւ Ճիսուսեան միաբանութեան վարդապետի մը արձանը կը վերցնէ: Ձէմալ փաշային հետ զպրոց կու գայ թուրք Ֆեմինիսթ Հալիտէ Հանըմը, որ Նեպիհ պէյի փոխարէն տնօրէն կը նշանակուի Այնթուրայի զպրոցին .անոր կ'օժանդակէն 5 լիբանանցի մայրապետներ, որոնք կը հոգան սբնունդի հայթայթումը, մաքրութիւնը եւ այլն: Հալիտէ Հանըմ Այնթուրայի կողքին նաեւ պատասխանատու կ'ըլլայ Պէյրութի մէջ գտնուղ Սիսթըր Նազարէթ զպրոցին, որ 1917ին կը փակուի:

Ձէմալ փաշայի հետ Այնթուրա կու գան 400 նոր որբեր, որոնք 3–15 տարեկան են. անոնց կ'ընկերակցին նաեւ թուրք ընտրանի ընտանիքներէ 15 աղջիկներ, որոնք կը միանան 40 հոգինոց իսլամացման եւ թրքացման ծրագիր իրականացնող խմբակին: Հալիտէ Հանըմ զբպրոցին մէջ գլխաւոր պատասխանատու էր, ամէն տեսակի իրաւասութիւններ ունէր եւ կը հսկէր բոլոր աշխատանքներուն, որպէսզի կարելի եղածին չափ շատ եւ ամբողջական թրքացում իրականանար եւ Այնթուրայի զբպրոցը ըլլար թրքական խոհակ հիմնարկ մը:

Մինչ Պէյրութի եւ լիբանանեան չրջաններուն մէջ սով կը տիրէր, մարդիկ ուտելիք հազ չէին գտներ ու կը գործադրըէր թրքական այն ծրագիրը, որուն համաձայն, Հայերը սուրով, իսկ Արաբները անօթութեամբ պիտի սպաննուէին, Այնթուրա կ'ուղարկուէին մեծ թիւով կովեր, ոչխարներ եւ ալիւր, որպէսզի թրքացած որբերը անոնդ ունենային եւ լաւ առողջութեամբ կազմաւորուէին: Դպրոցին պարիսպներէն դուրս գտնուղ Լիբանանցիները կ'աղաչէին, որպէսզի իրենց ալ պատառ մը հաց բաժին ելլէ, որովհետեւ զբպրոցին մէջ առատութիւն կար: Ուսուցումը թրքերէն էր, մեծ տարիքով որբերը կը սորվէին արհեստներ՝ կօշկակարութիւն, ատաղձագործութիւն եւ այլն, իսկ մոլլան օրական հինգ անգամ կ'աղօթէր եւ ամէն գիշեր չեփորախումբը կը նուագէր "կեցցէ՛ սուլթանը":

1916-ի աշնան բորոտութիւն կը սկսի զբպրոցին մէջ, Թուրքերը պալքանեան չրջաններուն եւ Պաղեստինի մէջ կը սկսին պարտութիւն կրել, Լութֆի եւ Ռաշիտ պէյերն ու Հալիտէ հանըմ կը հեռանան զբպրոցէն: Անտիրութիւն եւ իրարանցում կը տիրէ զբպրոցին մէջ, աշակերտները կը սկսին զբպրոցէն դուրս ելլել, անկարգութիւն եւ ներքին կռիւներ ծայր կ'առնեն քիւրտ թուրք եւ հայ աշակերտներուն միջեւ, որովհետեւ Հայերը կը դատապարտէին Թուրքերուն ծնողները՝ իրենց ծնողները սպաննելու յանցանքով: Կռիւները այդքան կը չեշտուին, որ երէկ հոն մնացած թուրք զինուորներ չզսպէին աշակերտները, կրնար ըլլալ, որ մահեր արձանագրուէին:

1200 որբերուն հազարը Հայեր են, իսկ 200-ը՝ Քիւրտեր եւ Թուրքեր: Հայ որբեր պատառաքաղներ եւ այլ սուր իրեր կը պահէին իրենց մօտ, որպէսզի իրենք զիրենք պաշտպանէին: Երբ Թուրքերը կը հեռանան, Ֆրանսացիները եւ Անգլիացիները, ինչպէս նաեւ միաբանները կը վերադառնան զբպրոց: Խառնակ կացութիւնը տեսնելով, պատասխանատուներէն մէկը կը դիմէ օժանդակութեան՝ Պէյրութի Ամերիկեան համալսարանի պատասխանատու Պայարտ Տոտճէն, որ ուզակի կ'ընդառաջէ եւ Ամերիկեան կարմիր Խաչի միջոցով ուտելիք կ'ապահովէ:

1919 Հոկտեմբեր 1ին Թուրքերը կը հեռանան. Հոկտեմբեր 7ին Հայը Սարլուիթ Այնթուրա կը վերադառնայ եւ կը տեսնէ, որ կացութիւնը անտանելի է: Ան Թուրք եւ քիւրտ որբերը կը ղրկէ Դամասկոս, որպէսզի հանդարտի լարուած մթնոլորտը: Ան կը կանչէ հայ որբերը եւ անոնց անունները կը հարցնէ. որբերը կը պատասխանեն՝ Ահմէտ, Մոհամէտ եւ այլն. վարդապետը կը մղէ զիրենք իրենց իսկական անունները յիշելու եւ զանոնք գործածելու, կը բացատրէ, թէ իրենք այլեւս Թուրքերուն սպառնալիքին տակ չեն գտնուիր: Այնատեն հայ որբերը կը սկսին ուրախութեամբ հնչել իրենց անունները՝ Գրիգոր, Վարդան, Կարապետ եւ այլն, անշնք նաեւ կ'երթան իրենց անկողիններուն տակ պահած պատառաքաղները կը բերեն ու կը յանձնեն պատասխանատուներուն: Դպրոցին չէնքին վրայ կը գետեղուի նաեւ Սէն Ժոզէֆի արձանը, որ վար առնուած էր Թուրքերուն կողմէ, եւ կը ծածանի Ֆրանսական դրօշը: Սակայն հայր Սարլուիթ կը գիտակցի, որ իր կարելիութիւնները բաւարար չեն այդքան մեծ թիւով որբեր պահելու դպրոցին մէջ, այդ պատճառով ալ ան կը կապուի Պայարտ Տոտճին եւ Ամերիկեան կարմիր Խաչին, որպէսզի որբերուն օգտակար ըլլան: Այդ չրջանին Պրն. Քրոֆըրտ Այնթուրա դպրոցի տնօրէնն կը նշանակուի: Ան դպրոցին ուսուցիչները կը փոխարինէ հայ ուսուցիչներով եւ կը սկսի հայերէնի եւ անգլերէնի ուսուցումը: Աւելի ուշ դպրոցը կը ստանձնէ "Նիր Իսթ Ռիլիֆ"ը եւ որբանոցը բաց կը մնայ մինչեւ 1919ի աշունը, ապա տղայ որբերը կը ղրկուին Հալէպ, իսկ աղջիկները՝ Զազիրի որբանոց:

Երբ դպրոցը տակաւին կը գտնուէր Թուրքերուն ձեռքը, 300 հայ որբեր մահացած էին հիւանդութիւններու, թիֆոյիտի եւ մաքրութեան բացակայութեան պատճառով:

1916 թուականին դպրոցին չրջակայքը գտնուղ բակին մէջ կը թաղուին որբերը, սակայն երբ 1993ին կ'ուզեն դպրոցը ընդարձակել, կը փորեն այդ տարածքը եւ հոնկէ ոսկորներ կը գտնեն: Ոսկորները կը մկկոեղուին եւ կ'ամփոփուին միաբանութեան մեծաւորներու գերեզմանոցին կողքին:

Թուրքերուն հեռացումէն ետք, երբ հայր Սարլուիթ դպրոց կու գայ, հոն կը գտնէ 670 որբեր՝ 470 տղայ եւ 200 աղջիկ:

«Ինձի համար յատկանչական էր այն, որ երբ դպրոցին զանազան բաժանմունքներուն մէջ եւ բակը կը չրջէի, նկատեցի, որ կայ անկիւն մը, որ չատ ծանօթ է ինծի, առաջին պահուն չգիտցայ ,թէ ուր կամ ինչպէս տեսած եմ այդ վայրը: Վըստահ էի, որ տեսած եմ այդ վայրը, մըտքիս մէջ քանդակուած է. երբ տուն վերադարձայ, աւելի քան երեք ժամ փընտռեցի եւ գտայ նկար մը որուն մէջ հայ տղեկ մը նկարուած է Այնթուրայի զպրոցի բակին մէջ անկիւն մը, որ ինծի համար ծանօթ թուեցաւ: Այդ նկարը ես առած եմ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան արխիւատունէն՝ Մարիա ձէյքըզսըզնի նկարներու եւ նիւթերու ծրարին մէջէն: Նկարին կողքին գրուած է "Հայ որբ մը՝ մաքրուած եւ կոկուած", իսկ գրութեան տակ կայ "Նիր Իսթ Ռիլիֆ"ի նչանը, որ թէեւ մաշած է, սակայն ընթեռնլի է, մանաւանդ որ ես նչանը նախապէս ուրիշ տեղ տեսած եմ: Օրին նըկարը առանձինն չատ բան չէր ըսեր սակայն այս պարագային ան կարծես եկաւ հաստատելու իրողութիւնը եւ ամբողջացնելու ունեցած փազըլըս: Այս առիթով կ'ուզեմ չնորհակալութիւն յայտնել Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Արամ Ա. կաթողիկոսին, որ արտօնեց ինծի պըրպտել կաթողիկոսարանին արխիւատունը: Կ'ուզեմ ըսել նաեւ, որ հոն արխիւներու դասաւորումը ընթացքի մէջ է, կրնամ ըսել միջազգային մակարդակով հաստատուած արխիւատուն է», ըսաւ Մ. Քէլէչեան:

Նկարները քով-քովի դնելով, գոլէժի արխիւներուն մէջ տեղ գտած արձանագրութիւնները սերտելով եւ անոնցմէ փաստեր քաղելով, Մ. Քէլէչեան կրցած է վերականգնել հայ որբերուն ապրած տառապալից օրերուն մէկ ահաւոր պատկերը, որուն մասին ցարդ չէր խօսուած. Թրքացում: Ցեղասպանութիւն գործադրելու իր ծրագիրէն ետք եւ տեսնելով, որ Հայերը տակաւին կը գոյատեւեն, Թուրքը այս անգամ դիմած է այլ մարտավարութեան՝ վերապրողներու Թրքացման, սակայն Հայուն հաւատքը եւ հայօրէն ապրելու կամքը անգամ մը եւս պարտութեան մատնած է զայն: Թուրքը ինչ ալ ընէր, պիտի չկարենար բնջնջել հայութիւնը, որ կոչուած է ապրելու եւ չենգցնելու:

Հայոց ցեղասպանութենէն ետք վերապրելու ուղին դիւրին չէր, դիւրին չէին նաեւ այն պայմանները, որոնց տակ Հայերը ապրեցան եւ չարունակեցին իրենց երթը: Դժուարութիւններու ու առապանքի չարքը այնքան երկար է, որ որքան ալ տեղեկութիւն ունենանք այդ մասին, տակաւին ծածուկ չատ բաներ դոյութիւն կրնան ունենալ: Հայուն ճակատագիրը երբեք դիւրին չէր եղած ու պիտի չըլլայ, որովհետեւ Հայը գիտակցած ու ըմբռնած է, որ ոչինչ կարելի է ժամն եւ դիւրին կերպով ձեռք ձգել: Տանջանքով, ցաւով եւ զրկանքներով լեցուն պատմութիւններէ եւ դրուագներէ ետք ահա անոնց վրայ կու գայ աւելնալու ուրիշ մը եւս բացառուած չէ, որ տակէ ետք ալ նորեր չգտնուին եւ չյուշեն

ՊԱՏԱՆՈՒՀԻՆԵՐՆ ԱԼ ՎԱՅՐԱԳՈՒԹԻԻՆ ԿԸ ՏԱՂԱՆ

Տեսարանը կ'անցնի նախակրթարանի մը մէջ. քանի մը աշակերտուհի խարտեաշ, հիւսուած մազերով աղջնակ մը կը խոշտանգեն. բռունցքներ, կիսեր կը տեղան գլխուն. զոհը կու լայ, կ'աղաղակէ, օգնութեան կը կանչէ: Շուրջը հաւաքուածները կը խնդան. կայ աղջնակ մը որ գլուխն իսկ վեր չառներ կարզացած գիրքէն: Տեսադրիչ մը կ'արձանագրէ պատահարը:

Միլանոյի մէկ գոլէճին մէջ 13 տարեկան պատանուհի մը առաջին դասարանի փոքրիկ մը կը բանտարկէ պարապ սրահի մը մէջ: "Ինչո՞ւ այդպէս կը նայիս ինծի" կը հարցնէ անոր. "ի՞նչպէս կը նայիմ. քեզ չեմ ճանչնար անդամ" կը պատասխանէ փոքրիկը: Ու հարուածները կ'իջնեն անոր գլխուն, կռնակին: Ցետոյ խոշտանգիչ պատանին ազատ արձակելէ առաք իր զոհը, հեռաձայնի դրաւոր պատգամ մը կը ղրկէ անոր. "Եթէ գիս մատնես, կը սպաննեմ քեզ": Նոյն քաղաքին մէջ նոյնիսկ աղջիկներու ւսւազակախումբ մը կայ, մանչերու կազմած տասը հատին փոխարէն:

"Հակումը ունինք առաջին նշանները թերագնահատելու. մինչդեռ պիտենք թէ գոլէճին մէջ սրիկայութիւն ընողներու 80%ը 24 տարեկանէն առաջ հարցեր կ'ունենան ոստիկանութեան հետ" կ'ըսէ չարագործ խմբակներու երեւոյթը ուսումնասիրող մանագէտ մը: Անոր հետազօտութիւնը ցոյց տուած է որ նախակրթարանի վերջին երեք դասարաններու աշակերտներու 64%ը եւ գոլէճի երկու աշակերտէն մէկը այդ խմբակներուն հետ կապ կ'ունենան, կամ որպէս զոհ, կամ որպէս յարձակող: Զարմանալին այն է որ 2000էն ի վեր աղջիկ պարագլուխներու համեմատութիւնը կ'աւելնայ:

Այդ խմբակները իրենց եղին ձգած են բերանացի կամ անուղղակի վայրագութիւնը: Կը գողնան, կ'անարգեն, կը կռւին, կը կոտրեն – կը թափեն: Մինչ մանչերը բռնի ուժով կը տիրանան քաճկոններու, կօշիկներու, դրամի, առճեռն հեռաձայնի, ելեկտրոնիկ խաղերու, աղջիկներու խումբերը կը նախընտրեն կրնփել իրենց տարեկիցները, կամ չպարի նիւթեր ու զգեստեղէն գողնալ հանրախանութներէն:

Աղջիկներու չարագործութիւնը չատ կանուխէն կը սկսի: Սահմանային տարիքը վեցն է: Ամէնէն տարօրինակը այն է որ այս խումբերը բաղկացնողները վրտանգի ենթակայ աղջիկներ, մանչեր չեն: Անոնք նորօրինակ խոտորումի մը ենթականերն են: Մեծ մասը ոչ մէկ նախնչան ցոյց կու տայ: Հետազօտութիւններէն եւ հարցախոյզերէն յայտնի եղած է որ անոնցմէ չատերը զաւակն են մշակուած ու բարեկեցիկ ընտանիքներու որոնք սակայն ուշադրութիւն ու հետաքրքրութիւն կը զլանան անոնց:

ՔԱՂՀԱՆ

ՇՆԱԳՈՑՆ ԲԱՐԵՍԻՐՈՒԹԻԻՆ

Նայիրոպիի թերթերէն մէկը գրած է թէ քենիա մերժած է երկրին սովահար երախաներուն ղրկուած 42 թոն սննդեղէնը որ կը բաղկանար չունի ուտելիք: Նուիրատուն նոր ղեկանատացի տիկին մըն է որուն հիմնած ընկերութիւնը այդ ապրանքը կ'արտադրէ: Նախ մտածած է չուներու յատուկ կրկնեփներուն կենսանիւթերը փոխել ու զանոնք ղրկել, մեծապէս ազդուելով այդքան մեծ թիւով երախայի թշուառութենէն: Կը պնդէ որ չունի տեսիլք էէին ղրկածները, այլ դիւրաւ լուծելի անուշիւ փոշիով պարկիկներ: Փոշին կը պարունակէր չորցած միս, սխտոր, հաւկիթ, հացահատիկներ: Բարեսէր տիկինը վստահեցուցած է թէ չատ համով է ղրկածը: Այսուհանդերձ կառավարութեան բանբերը յայտարարած է. "քենիացի երախաները չունի ուտելիք ուտելու չափ սովահար չեն": Աւելցուցած է թէ ամէն տեսակի օժանդակութիւն պէտք է յարգէ իշխանութեան կողմէ ճշդուած չափանիշերը:

ԹԻՒՐՔՄԷՆՊԱՇԻՆ ՈՒ ԾԵՐՈՒԿՆԵՐԸ

Թիւրքմէնիստանի նախագահը որ կը վայելէ "Բոլոր թիւրքմէններու հայրը" մակդիրը եւ արտառոցութիւններու կիրարկումով կը վարէ երկիրը, նոր հրամանագիր մը ստորագրած է. Ցունուարէն սկսեալ ջնջուած են հանդստեան թոշակները բոլոր անկարներուն, կոլխոզի նախկին բանուորներուն: Այդ ծերուկները այլեւս անօգուտ կերպով բեռ պիտի չըլլան թիւրքմէններու ազգային պիւտճէին վրայ: Ռուսական մամուլը լուրը տալով հաղորդած է նաեւ թէ այդ իրաւազուրկներէն խումբ մը արդէն սրտի տագնապի զոհ եղած է, գրամատուն կամ նամակատուն երթալով փոխանակ թոշակին, նախագահ Նիյազովի նոր հրամանագրին տեղեկանալով: Անոնք բախտաւոր կը համարուին սակայն, քանի որ փրկուած են Ցունուարէն առաջ իրենց զանճած գումարները ետ տալու պարտաւորութենէն, ինչպէս կը պահանջէ նախագահական հրամանագիրը...:

Այսպէս, յաջորդ առաւօտ Պահեստանոցը պարապ էր, ինչպէս ստուգեց Իսմէնէ, որ թաղամասը չրջելէ եւ իր կինեը ամէն տեղ ղրկելէ վերջ, արեւածագին արդէն հոն գացած էր: Հոն միայն փոքր սիւնի մը վրայ, որ ժամանակին կը ծառայէր աղ բեռցնող կառքերը կապելու, "Անտոնեան Ֆէրը. Ռոպինէթրի է Փոմփ" վերնագրով հովին ծածանող թուղթ մը կախուած էր որ Իսմէնէ նոյնիսկ չէր նչմարած մինչեւ որ հովի հոսանք մը թեթեւօրէն վեր բարձրացնելով բերաւ ճիշդ իրեն ոտքերուն առջեւ: Այդ թուղթին վրայ, մատիտով, աճապարանօք գրուած էր. "Եկան մեզ տանելու: Մուք գիշեր է: Մեռցնելու կը տանին: Ով որ գտնէ այս թուղթը, Ողորմած Աստուծոյ սիրոյն, լուր թող տայ մեր ընտանիքներուն եւ աղօթէ մեր հոգիներուն համար":

Բայց Իսմէնէ հայերէն կարդալ չէր գիտեր: Թուղթը գրպանին մէջ դրաւ Ադնիւնին ցոյց տալու համար, բայց վերջը մոռցաւ: Իսմէնէ գրուած լեզուի վարժուած կին չէր: Եւ սակայն անմիջապէս կըռահեց որ բոլորն ալ ոչնչացուած են: Որոշեց ոչ մէկուն ըսել եւ Շուշանիկին քով վերադարձաւ: Պահեստանոցին մէջի օդը ճնշիչ, մահու եւ վախի թթու հոտով լեցուած էր:

*
**

Կապուտակ եւ արիւնագոյն լուսաթաղին, հայկական թաղին տուներուն մէջ կարծես խուլ անտարբերութիւն մը մտած ըլլայ: Գիշերուան ընթացքին, գրամներ, գոհարեղէններ թաքնուեցան, կարելի ամէն ձեւով: Իբրեւ կոճակ հագուստներուն վրայ կարուած, բաժնուած դանազան տեղեր որպէսզի մէկ տեղէ գտնուելու պարագային ամբողջական կորուստ չըլլայ, պահուած՝ պզտիկներուն հագուստի գարձուածքներուն մէջ կամ չատ փոքրիկ լաթէ տոպրակներով խառնուած անոնց մազերուն խիտ հիւսկերուն:

Մինչ այդ, յոգնած մանչուկները եւ աղջնակները կը պառկին հոս ու հոն, ուր որ պատահի: Իսկ մեծերը վայրկեան մը կը հանդչին, կը հաւաքուին սուրճ մը խմելու միասին կամ ջուրի մէկ դգալ մը անուշ բերան դնելու համար. կը ջանան տաղնապը հեռացնել, զաղափարներ կը փոխանակեն կազմելով կարաւանները:

(Շար. 48)

ՀՈՒՆՏԵՐՈՒ ՏԱՊԱՆԸ

Նորվեկեան կառավարութիւնը կը պատրաստէ "վերջին օրուան արկղ" մը ուր պիտի գետեղուի երկրագունդին հողագործական ամբողջ տեսականին: Այն պիտի բաղկանայ երկու միլիոն հունտէ: Նպատակն է մարդկութեան անհրաժեշտ հիմնական նիւթերը պահպանել աթոմական պատերազմի մը, երկնաքարի մը բախումին, ահաբեկչական արարքի մը, կլիմայական փոփոխութեան, ովկիանոսներու մակերեսին բարձրացման նման աղէտի մը: "Հունտերու Նոյեան տապան" անուանուած արկղը պիտի ծառայէ աղէտի մը պարագային վերակառուցելու մարդկային ԻԱ. դարու հողագործութիւնը:

Այդ արկղը տեղ պիտի գրաւէ բեւեռային գօտիին մէջ Սվալպարտի թերակղզիին վրայ: Պիտի ունենայ 5×5×15 մեթրի ծաւալ, փորուած պիտի ըլլայ լեռնային ժայռաբեկորի մը մէջ: Անոր պատրաստութիւնը պիտի աւարտի 2007ին. պիտի արժէ չուրջ 2·5 միլիոն եւրօ: Այդ դումարը պիտի տրամադրէ Նորվեկիան որ արկղին տէրը պիտի ըլլայ, բայց ոչ՝ պարունակած հունտերուն:

Այդ հունտերը պիտի պահպանուին –10 աստճ.էն –20 աստճ. ջերմութեան մէջ: Եթէ նոյնիսկ օր մը պաղեցնող սարքը խանգարուի, հունտերը միշտ –4 աստճ. ջերմութեան մէջ պիտի մնան, ինչ որ անոնց մեծ մասին պահպանումին համար բաւարար պիտի ըլլայ:

ՄԱԿ-ի անննդեղէնի եւ հողագործութեան բաժինին պատասխանատուներուն համաձայն, երկրի վրայ մշակուած բուսատեսակներուն 75%-ը արդէն կորսնցուցած են ծինայինէ իրենց պանապանութիւնը: Օրինակ մը տալու համար կը բաւէ ըսել որ այսօր ԱՄՆ-ու մէջ միայն խնձորի 300 տեսակ մնացած է, մինչդեռ ԺԹ. դարուն 7100 էր այդ թիւը: Կորսուած տեսակները այլեւս երթեք պիտի չտեսնէ մարդ արարածը, ճիշդ ինչպէս հոյակ մողէզները: Հունտերու սկովտական արկղը աշխարհի ծինայինն ամէնէն ապահով պահեստը պիտի ըլլայ: Անոր պարունակած հունտերը պիտի գործածուին միայն երբ երկրագունդին վրայ այդ տեսակէն ուրիշ բնաւ չմնայ օր մը, որեւէ պատճառով:

Թ.Ա.Թ.

ԱՐՏՈՑՆԵՐՈՒ ԱԳԱՐԱԿԸ

ԱՆԹՈՆԻԱ ԱՐՍԼԱՆ

Թարգմանեց՝
ՎԱՉԳԻՆ ԲԱՄՊԱԿԵԱՆ

ՄԱՍ ԵՐԿՐՈՐԴ

ՇՈՒՇԱՆԻԿ

Այդ խելացնոր գիշերը, պզտիկները – առաջին անգամ ըլլալով մեծերը կարեւոր բաներու մասին կը խօսին իրենց ներկայութեան – ապշահար կը հիանան քարերու, ոսկիին եւ արծաթին փայլին վրայ: Անմիջապէս կը հասկնան եւ խուլ վախ մը կը սեղմէ իրենց սրտերը: Կ'ուզէին իրենց հայրերուն հետ խօսիլ:

Բայց հայրերը չեն վերադառնար: Խորունկ, յառաջացած գիշեր է այլեւս բայց ոչ մէկը կը մտածէ անկողին մտնել: Պզտիկները, հակառակ իրենց փափաքին, անկողին կը դրուին: Բայց քանի ամէնէն փոքրերէն, քիչ մը մեծերը նորէն կ'ելլեն, անխօս, առանց լալու, իրենց մօր կամ մեծ մօր քովը կենալու համար, որոնց պատած սարսափը եւ յուսահատութիւնը կ'ըմբռնեն: Կնոջական վարժ, արագ ձեռքերը գաղտնի գրպաններ, զարմանալի տոպրակներ կը կարեն, ուր կը խոթեն լուսաւոր քարեր, ոսկիէ դրամներ: Ուրիշ ձեռքեր կը չաղեն, կը զատեն եւ կը հաւաքեն ուտելիքներ եւ հագեր, կլոր խնձորներ եւ չորցած տանձեր, թուզեր եւ պիսքոթներ: Բայց այս ամբողջ գործունէութեան մէջ զուարթութիւն չըկայ, եւ տղաքը չեն խաբուիր, կը նախըզգան վախը, սպառնալիքը, մահը:

Ադնիւ, կը ստանձնէ ամէն բան որոշելու ղեկը: Իրենք ոչ մէկուն կը սպասեն. իրենց այրերը արդէն զացած են: Շուշանիկ եւ Վերոն, իրարու փաթթուած, անշարժ, նստած են կրակին դիմացը, սեւեռելով բոցերուն մէջ իրենց սիրելիներուն ողջ ղէմքերը եւ հանդարտութիւն փնտռելով յուսահատ մտքերուն համար: Ադնիւ կը ժպտի ինքնիրեն եւ տեղակալ ձէլալին որ իրեն սիրահարած էր, բայց եւ այնքան չուտով անյայտացաւ: Հիմա կը հասկնայ իր խօսքերուն իմաստը, ափսպարանքը զինքը հեռու տանելու: Հիմա խոհեմ, պայքարող, կը կարդադրէ ամէն բան ընտանեկան վերապրած փոքրիկ խումբին կեանքը վարելու համար: Միայն Արաքսին իրեն կ'օգնէ: Եւ Մատամ Նուարդ անկիւն մը քաշուած, ցած ձայնով կը հեծկլտայ: Իր սրտին մէջ բոցերը կը պարեն, և ամէն անցնող վայրկեանէ յետոյ, միւսներուն տակրութիւնը զինքը աւելի զօրաւոր կը դարձնէ: Ինքզինքը Հայաստանի աղջիկը կը զգայ, առասպելներու հերոսուհին: Ինք պիտի ազատէ զիրենք, իր մէջը կը զգայ այդ ուժը, ընելու քաջութիւնը:

Հիմա դուն՝ աղջիկ Ադնիւ, ոսկորներդ պիտի թողուս մահուան հովին, ազատելու համար փոքրիկները եւ Շուշանիկը: Դուն ինքզինքդ պիտի նուիրես զինուորին եւ քիւրտ ձիաւորին. դուն խենթի պէս խնդալով, փաթթուած՝ վարդերով եւ ոսկի թելերով զարդարուած կարմիր թաւիշին մէջ, ան որ Զարեհ քեզի ղրկած էր Զատիկին... դուն հերոսուհի, վեհանձն արարած, պիտի թողուս որ քեզ վերջապէս մեռցնեն՝ պղծազոհ, Հալէպի մէջ, ուսերդ վար կախուած հասո, ծանր հիւսկերով, տակաւին ողջ, կատարելէ վերջ առաքելութիւնդ...

Գիշերը անցաւ եւ այր մարդոցմէն ոչ մէկ լուր կայ: Ոչ մէկը զանոնք պիտի տեսնէ այլեւս: Շատ տարիներ վերջ, Հայերու ոչնչացումէն, տարագրութենէն, պատերազմէն վերջ, պարտուած եւ կազմալուծուած Թուրքիոյ մէջ պիտի յայտնուի անոնց ճակատագիրը: Անոնք դիւրութեամբ դուրս հանուած են Ադի Պահեստանոցէն: Երբ կինի մը կրցած է հոն երթալ անոնց հաց տանելու համար, զինքը հանդիսատեսուցած են անոնց ճակատագրին մասին, մինչ յետոյ մէկ առ մէկ սպանուած են Զրվէժներու Հովիտին մէջ: Իրենց անթաղ դիակները, պարապ նայուածքով յառած դէպի երկինք, մնացած են մերկ, զուրկ ամէն բանէ: Զրկուած են նոյնիսկ մահուան վեհութենէն:

Այսպէս, յաջորդ առաւօտ Պահեստանոցը պարապ էր, ինչպէս ստուգեց Իսմէնէ, որ թաղամասը չրջելէ եւ իր կիները ամէն տեղ ղրկելէ վերջ, արեւածագին արդէն հոն գացած էր: Հոն միայն փոքր սիւնի մը վրայ, որ ժամանակին կը ծառայէր աղ բեռցնող կառքերը կապելու, "Անտոնեան Ֆէրը. Ռոպինէթրի է Փոմփ" վերնագրով հովին ծածանող թուղթ մը կախուած էր որ Իսմէնէ նոյնիսկ չէր նչմարած մինչեւ որ հովի հոսանք մը թեթեւօրէն վեր բարձրացնելով բերաւ ճիշդ իրեն ոտքերուն առջեւ: Այդ թուղթին վրայ, մատիտով, աճապարանօք գրուած էր. "Եկան մեզ տանելու: Մուք գիշեր է: Մեռցնելու կը տանին:

MANIFESTATION DU 28 FEVRIER : MOBILISATION GENERALE

Le mardi 28 février, dans le monde entier, les Arméniens organisent une journée d'action contre la politique criminelle et anti-arménienne de l'Azerbaïdjan. A Paris, les trois partis politiques arméniens, la FRA Dachnaktsoutioun, l'ADL Ramgavar, le PSD Hentchak, avec le soutien du CCAF, organisent une manifestation, le mardi 28 février prochain à 18h30, devant l'ambassade d'Azerbaïdjan; 209 rue de l'Université, Paris 7ème — métro : Pont de l'Alma ou Ecole Militaire.

La récente destruction du cimetière arménien de Djoulfa (Nakhitchévan) par l'armée azérie est une illustration de plus de la volonté de l'Etat azerbaïdjanais d'effacer toute trace arménienne d'Azerbaïdjan.. Cet acte odieux est une agression inacceptable de la mémoire du peuple arménien à travers la destruction d'un site de mémoire faisant partie du patrimoine culturel mondial. Il s'inscrit dans le cadre d'une véritable stratégie d'attaque de l'Etat azerbaïdjanais contre le peuple arménien:des pogroms de Soumgait, de Bakou, de Chouchi et de Kirovobod à la guerre contre le Karabagh, au refus de tout compromis dans le processus de paix, l'Azerbaïdjan se positionne comme un ennemi actif de la nation arménienne.

Cela doit cesser. Le peuple arménien, dans le monde entier, doit se mobiliser contre l'Azerbaïdjan pour obtenir une condamnation internationale de cet Etat agresseur.

Le mardi 28 février sera le coup d'envoi, en diaspora, comme en Arménie d'une campagne d'informatin et de mobilisation, des opinions publiques, des instances européennes et internationales pour que l'Azerbaïdjan soit condamnée sur le plan mondial.

FRA DACHNAKTSOUTIOUN — ADL RAMGAVAR — PSD HENTCHAK

Paris, le 13 février 2006

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻՋ

ՄԵԾ ՊԱՀՔ
ՇՐՋԱՆ ԶՂՋՈՒՄԻ ԻՐԵՐՕԳՆՈՒԹԵԱՆ
(Փետր. 26 – Ապրիլ 8)

ԿԻՐԱԿԻ, Փետրուար 26 ·–

Բուռն Բարեկենդան Քառասնորդաց

Այս կիրակիէն սկսեալ, Հայ Եկեղեցւոյ կարգերուն համաձայն, խորանին վարագոյրը փակ կը մնայ՝ ի նշան Ադամայ եւ Եւայի դրախտէն արտաքսուելուն:

Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 8·30ին,
Պատարագ՝ ժամը 10·30ին:

Informations artistiques

RECITAL LYRIQUE

Le 28 février, mardi à 20 heures 30, salle Cortot, 78 rue Cardinet — 75017 Paris.

Participation : **Mourad Amirkhanian** (Baryton-basse), **Claire Parizot** (Soprano), **Gene Tukiçi** (Piano).

Au programme : Mozart — Donizetti — Verdi — Massenet— Gonnod.

CENTRE CULTUREL ST MESROB A PARIS

Le jeudi 23 février à 20h45

Bardig KOUYOUMDJIAN
(photographe)
et Christine SIMEONE
(journaliste à France-Inter)
présenteront leur œuvre commune

DEIR-ES-ZOR

sur les traces du génocide arménien de 1915

Préface d'**Yves TERNON**
(édition Actes Sud)

Ce témoignage bouleversant sera accompagné de la projection de documents inédits exceptionnels

Vente et dédidace du livre
10 bis rue Thouin . Paris 5ème
Métro : Cardinal Lemoine, Monge
RER Luxembourg

— Entrée libre . Cocktail —

Imprimé sur les Presses
du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

CENTRE CULTUREL SAHAK-MESROP

Les activités du mois de Mars

Direction : KHATCHIG YILMAZIAN

1 — CONFERENCE ET PRESENTATION DES LIVRES

a - «L'ALPHABET ARMENIEN» : par Jean-Pierre **MAHE,** Robert **DERMERGUERIAN,** Albert **KHAZINEDJIAN,** Khatchig **YILMAZIAN.**

b - «UN REGARD SUCCINT SUR L'HISTOIRE DE LA COMMUNAUTE ARMENIENNE DE MARSEILLE» : présenté par Stépan **BOGHOSSIAN**

Vendredi 3 mars à 20 heures 30
au Centre Culturel Sahak-Mesrop
(339 avenue du Prado — 13008 Marseille)
A l'issue de la présentation un cocktail sera offert
— Entrée libre —

2 — CONCERT EXCEPTIONNEL DES JEUNES VIRTUOSES D'ARMENIE «LES NOUVEAUX NOMS»

à l'Abbaye de Saint Victor — 13007 Marseille
Jeudi 23 mars à 20 heures 30

Cello — piano — duduk — saxophone — chevi — clarinette.

Au programme : **Bach — Chopin — Liszt — Mozart — Khatchatourian — Komitas.**

— P. A. F. 10 Euros —

Réservation : Tél. : 04.91.77.84.70 (339 avenue du Prado — 13008 Marseille)

ՇԱԲԻԼ

ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

Շաւիլի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Կրօնական Ընկերակցութիւնը իր անդամները կը հրաւիրէ իւրաքանչիւր տարի յաջորդող երկու արտակարգ ընդհանուր ժողովներուն. –

Կիրակի, Փետրուար 26,
ժամը ճիշդ 15ին

Շաւիլի եկեղեցւոյ "Ս. Պալապանեան" սրահը:

- *Առաջին ժողովի օրակարգի նիւթ՝*
  - Թեմի ստեղծում՝ հիմնադիր անդամի հանգամանքով:
  - Պատուիրակներու ընտրութիւն:
- *Երկրորդ ժողովի օրակարգի նիւթ՝*
  - Շաւիլի եկեղեցւոյ կրօնական Ընկերակցութեան կանոնագրութեան փոփոխութիւն:

Eglise Arménienne
6 rue Père Komitas
92370 CHAVILLE

HOMMAGE AU GROUPE M. MANOUCHIAN

62ème ANNIVERSAIRE

PARIS

Cérémonie du souvenir, **Dimanche 26 février** à 10 heures 30.

Rendez-vous: Porte de Choisy, Paris. Cortège jusqu'au cimetière d'Ivry, rassemblement devant le monument **MANOUCHIAN.** Dépôt de gerbes, cérémonie.

⁂

VAULX.EN-VELIN

La cérémonie en hommage aux 23 membres du Groupe Manouchian FTP - MOI aura lieu le **samedi 25 février** à 10 heures 30;

SQUARE MANOUCHIAN
(angle avenues Garibaldi et R. Salengro)

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

Section d'Issy-les-Moulineaux

LOTO ANNUEL

La Croix Bleue d'Issy-les-Moulineaux organise son Loto annuel,

le Dimanche 5 mars à 14h30
à la Halle des Epinettes
45-47 rue de l'Egalité
92130 Issy-les-Moulineaux

Venez jouer en famille, de nombreux lots sont à gagner et l'après-midi sera suivi d'un goûter.

□

Section «ASTRIG» d'Arnouville

Dîner - Dansant

La Croix Bleue des Arméniens de France section **«ASTRIG»** d'Arnouville organise un dîner dansant

le samedi 11 mars

à l'Espace AZNAVOUR à Arnouville
La soirée sera animée par

Adiss HARMANDIAN

Réservations
aux numéros suivants :
01 39 87 08 73 ou **01 39 85 12 35**

ԳՈՐԾ ԿԸ ՓՆՏՈՒԷ

Հայաստանցի կին մը որեւէ աշխատանք կը փնտռէ՝ երախայի կամ տարեց անձի խնամք տանիլ, տան մաքրութիւն ընել, եւլն. եւլն.:

Դիմել Տիկին Անահիտին՝
06· 98· 45· 10· 07

ՎԱՐԴԱՆԱՆՔ

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ–ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻՋ

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, Փետրուար 23·–

Տօն Սրբոց Վարդանանց զօրավարացն մերոց՝
հազար երեսուն եւ վեց վկայիցն,
որք կատարեցան ի մեծի պատերազմին
451 թուին "վասն հաւատոյ եւ հայրենեաց"

Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 9ին,
Պատարագ՝ ժամը 10ին,
Հոգեհանգիստ՝ ժամը 11ին:

Զկնի սրբոյ պատարագի,
Մաղթանք Հայրապետական,
Տօն անուանակոչութեան
ԳԱՐԵԳԻՆ ԵՐԿՐՈՐԴ.
Սրբազնագոյն Կաթողիկոսի
Ամենայն Հայոց:

Ծանօթ·– Պետական տնօրինութեամբ, այսօր բոլոր Հայերն կրնան բացակայիլ իրենց պարտաւորութիւններէն, համախումբ մասնակցելու՝ ՍՐԲՈՑ ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ՏՕՆԻ կրօնական եւ եկեղեցական արարողութիւններուն:

"Զի Հայր մեր զսուրբ զԱւետարան գիտեմք, եւ Մայր՝ զԱռաքելական եկեղեցին":

⁂

ՍՈՒՐԲ ՅԱԿՈԲ ԼԻՒՆ

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, Փետրուար 23·–

Տօն է վարդանանց Զօրավարացն Մերոյ Հազար Երեսուն եւ Վեց Վկայիցն Որք Կատարեցան ի Մեծի Պատերազմին:

Այս առթիւ Լիոնի Ս. Յակոբ Մայր եկեղեցւոյ մէջ առաւօտեան ժամը 10ին պատարագ կը մատուցուի:

Կը պատարագէ՝
ԻՍԱՀԱԿ Ա. ՔՀՆՑ. ՀԷՔԻՄԵԱՆ

⁂

ՄԱՐՍԷՑԼԻ ՍՐԲՈՑ ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, Փետրուար 23· –
Պատարագ՝ ժամը 10ին:
Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ՄԱԿԱՐ Ա. ՔՀՆՑ. ՆԱՃԱՐԵԱՆ

CINE-CLUB
Paris 10e
«Rouben Mamoulian»

sous le parrainage de
Robert Guédiguian, réalisateur

Vendredi 24 février à 20 h 30

ROME, VILLE OUVERTE

de **Roberto Rossellini**
film italien (1945) de Roberto Rossellini
en v.o. sous-titré français
avec Anna Magnani, Marcello Pagliero et Aldo Fabrizi

Directeur des programmes :
Arto Pehlivanian

- Participation aux frais : 5 Euros;
- Adhérents et Abonnements : 3 Euros

U C F A F
6 Cité du Wauxhall
75010 Paris — Métro : République

Cathédrale
des Arméniens Catholiques
SAINTE-CROIX DE PARIS
13 rue du Perche — 75003 PARIS

Monseigneur Grégoire GHABROYAN
Evêque des Arméniens catholiques de France

élèvera à la dignité de
«Dzayrakouyn Vartabed»
le Révérend Père Joseph KELEKIAN
Curé des paroisses de Paris et d'Arnouville

en lui remettant la Croix et la Crosse de «Kerharkéli» (Archiprêtre)

le dimanche 26 Février
au cours de la Divine Liturgie
qu'il célébrera à 11 heures
en la Cathédrale Sainte-Croix de Paris

une réception suivra.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՓԵՏՐՈՒԱՐ 23
JEUDI
23 FEVRIER
2006

LE NUMERO: 1,20 €

ՀԱՅՐԵՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱԽԱՐԸ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884 - 1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթաթերթի առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

81ՐԴ ՏԱՐԻ - ԹԻՒ 21.397 — Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN — 81e ANNEE — N° 21.397

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Իլմն Հալիմի սպանութիւնը օրէ օր աւելի մեծ համեմատութիւններ կ'առնէ եւ 5 կազմակերպութիւններ (Պ'նայ Պ'րիթ, հրեայ ուսանողներու դաշնակցութիւնը, Լիքըան, Ս.Օ.Ս. Ռասիզմ եւ ՄՌԱՓ) նոր ցոյցի մը հրաւիրած են ժողովուրդը կիրակի Փետր. 26ին: Անոնք փափաք յայտնած են նաեւ որ ներկայ ըլլան Պետութեան պատկանող իշխանութիւնները եւ Լիքըան դիմած է Հանրապետութեան նախագահին որ պվլուարէ տողանցքը, նման իր նախորդին Ֆրանսուա Միթերանի պերեզմանատան զէպքերու առեն (1990, Մայիս 14): Ազգային ժողովին մէջ, Փետր. 21ին, արտայայտուած է նաեւ Ն. Սարքոզի չեչոը պնելով հակահրէութեան վրայ եւ յայտնած է նաեւ թէ խուզարկութիւններու առեն պաղեստինցիներու ի նպաստ փաստաթուղթեր գտնուած են: Մէնա կողմէ, նոր ձերբակալութիւններ ալ եղած են Պանիէօ, բայց նաեւ գաւառը (Պուշ-Տիւ-Ռոն): Ցարդ ամէնայն յստակ ոչ մէկ փաստ կայ որ հակահրեայ արարք մըն է եւ այդ պատճառաւ ալ Մարզիկային Իրաւանց Լիկան չի մեղադրեր իրենց ներկայացուցիչները որ չատ կրաւորական դիրք կը բռնեն: Կեդրոնական Ժողովին (Գոնսիսթուար) նախագահը կ'ամբաստանէ ոստիկանութիւնը եւ "ձեռնհաս ազբիւրները" որ կը մերժեն արարքներուն տալ իրենց բուն անունը (հակահրէութիւն): Մեծ Ռաբուննին ալ հրաւիրած է հրեաները եւ ոչ հրեաները որ Հալիմի յիշատակը ոգեկոչեն Փետր. 23ին, ուր որ լա Վիքթուարի սինակոկը:

ՄՈՀԱՄԷՏԻ ծաղրանկարներու թերթը կը շարունակուի եւ Դանիա սուդ կը վճարէ գլուխն եկած փորձանքը, քանի արաբական երկիրներու մէջ, պօյքոթի ենթարկուած են դանիական ապրանքները: Մինա կողմէ, ծաղրանկարներուն 12 հեղինակները միշտ ոստիկանութեան պաշտպանութեան տակ են, մանաւանդ որ Փաքիստանի իմամը՝ Եուսէֆ Քուրէյշի, Փեշավարի մէջ, Փետր. 17ին, մէկ միլիոն տոլարի պարգեւ մը եւ կառք մը խոստացած է անոր որ կը սպաննէ այդ հեղինակներէն մէկը: Թալիբաններու մեծ պատասխանատուներէն՝ Մուլլահ Տաատուլահ ալ յայտնած է թէ 100-է աւելի կամաւորներ կան անձնասպանական ոճրափորձեր գործելու համար եւ ցոյց տալու մահմետականներու բարկութիւնը նախախինքներու դէմ: 5 քիլօ ոսկի ալ խոստացած է անոր որ Դանիացի մը սպաննէ եւ 100 քիլօ անոր որ ծաղրանկարիչներէն մէկը սպաննէ:

ԻՐԱՔի մէջ ոճրափորձերը կը շարունակուին: Փետր. 21ին, թակարդ կառքի մը միջոցաւ ահաբեկչական արարք մը գործուած է ալ-Տուրա թաղամասին մէջ: Առաջին հաշուեկշիռի մը համաձայն, 20 մեռեալ կար եւ աւելի քան 30 վիրաւոր: Փետրուար 22ի առաւօտուն ալ Սամարայի մէջ, ոճրափորձ մը քար ու քանդ ըրած է շիիներու ամէնէն հռչակաւոր սրբավայրին գմբէթը: Զոհեր ալ կան: Երեք օր ազգային սուգ հռչակուած է:

ՊԱՂԵՍՏԻՆԵԱՆ իշխանութեան նախագահը՝ Մ. Ապպաս, Փետր. 21ին, ստիպեցաւ Գազա երթալ Իսմայիլ Հանիյեի յանձնելու համար պինք նախարարապետ նշանակող պաշտօնական նամակը: Ներկայիս պարզուած պատկերը այն է որ պաղեստինեան իշխանութիւնը երկու գլուխ ունի, մէկը՝ Գազա, միւսը՝ Ռամալլահ: Այս վերջինը Այսյորդանանի քաղաքական "մայրաքաղաքն է", իսկ Գազա՝ վայրն է Համասի:

ԻՐԱՆի արտաքին նախարարը՝ Մ. Մոթթաքի, Պրիւսէլի մէջ յայտարարած է որ թիւրիմացութիւն մը կայ նախագահին խօսքերուն տրուած մեկնաբանութեան մէջ Իսրայէլի նկատմամբ: Մ. Ահմատինեճատ սխալ հասկցուած է: Ոչ ոք կրնայ երկիր մը ջնջել քարտէսէն: Ըստ Մ. Մոթթաքիի սիոնականութիւնն է որ պէտք է վերնայ, ինչպէս Ափարթհէյտը անհետացաւ Հարաւային Ափրիկէէն: Իրան չի ճանչնար Իսրայէլեան իշխանութիւնը, այդ ապօրինի իշխանութեան դէմ է որ արտայայտուած է նախագահը: Ինչ կը վերաբերի Ողջակիզին, աւելցուցած է նախարարը. "Եւրոպայի մեր բարեկամները կը պնդեն որ այդ ոճիրը տեղի ունեցած է: Ինդրոյ առարկայ չենք ըներ. ինչ որ կ'ըսենք այն է որ վերահաստատելու համար արդարութիւնը, նման տարատեսակ մը եւս, ինչո՞ւ պինը մահմետականները պէտք է վճարեն":

ՂԱԶԱԻՍՏԱՆի թեկնածութիւնը Օ. Էմ. Սէ. Ը.ի լրջօրէն կը մտահոգէ Արեւմտեանները, որոնք չատ յառաջդիմութիւն չեն տեսներ Նազարբայեւի ժողովրդավար քայլերուն մէջ, բայց հետաքրքրուած

(Շար.ը Դ. էջ)

ՓՈՐԹՕ ԱԼԵԿՐԷԻ ԹՈՂՈՎԸ

ԱՐԱՄ Ա.Ի ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԿՈՉԸ

Ինչպէս գրած էինք (Փետր. 21) Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Ամրամ Ա. Կաթողիկոսը կը նախագահէր Եկեղեցիներու էքիւմէնիք խորհուրդի ընդհանուր ժողովին որ կը գումարուէր Փորթօ Ալեկրէ (Պրազիլ): Հիմնուած 1948ին, կեդրոն ունենալով Ժընեւը, Սէ. Օ. Ը.ն կը համախմբէ 350 եկեղեցի (անկլիքան, լութերական, բարենորոգիչ, մեթոտիսթ եւ կաթողիկէները միացած են միայն): Ժողովին կը մասնակցէին 4000 պատուիրակներ եւ կը տեւէր Փետրուար 14էն 23:

Փափաք կայ եկեղեցիներու վերամիացման, ինչպէս ըսած էր Ամրամ Ա. "պատակտուած եւ վիրաւոր աշխարհի մը մէջ": Լը Մոնտ կը գրէ թէ բազմաթիւ անճնաւորութիւններ գացած են Փորթօ Ալեկրէ հրաւիրելու համար եկեղեցիները որ յաղթահարեն ինչ որ զիրենք կը բաժնէ եւ ճիգ թափեն ի չահ զարգացման եւ խաղաղութեան: Ներկայ ամերիկացի քրիստոնեաները չեչտած են որ հեռու կը մնան Պուշի կրօնական չրջապատէն: Մեթոտիսթները դատապարտած են "աղանդը" որ կը չրջապատէ նախագահը: "Այլ եկեղեցի մը կարելի է" ըսուած է Փորթօ Ալեկրէ, մինչ նախագահը՝ Ամրամ Ա. չեչտած է "Սէ. Օ. Ը.ն պէտք չէ փակուի ինքնաւար զոյութեան մը մէջ", այլ պէտք է վերանորոգէ իր ճիգերը մօտենալու համար կաթողիկէներուն, հասնելու նպատակով եկեղեցիներու "տեսանելի միասնականութեան մը:

Վատիկանի պատուիրակութեան գլուխը՝ ծերանաւոր Ուոլթր Գասպար Պապին էքիւմէնիք յանձնառութեան բաները եղած է եւ կրկին առաջարկած Զատկուան հասարակաց տօն մը քրիստոնեաներուն համար:

ԵՒՐՈՊԱՑԻՆԵՐՈՒՆ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒՄԸ ԱՆՀԻՄՆ Է

ԵԹԷ ակնկալող կար որ Ջուդայի խաչքարերուն քանդումին առընչութեամբ Եւրոպական Մորհրդարանին դատապարտումը դրական արդիւնքի հանէր Բաքուի մէջ, կը սխալի: Երկրին Արտաքին գործերու նախարարութիւնը յայտարարած է թէ ան "անհիմն" է: Բանբերը Թ. Թաճիզատ ըսած է թէ Ադրբեջանի պահպանութեան տակ են աւելի քան կէս միլիոն մշակութային կոթողներ եւ թէ երկիրը կը գործակցի մշակութային ժառանգութեան պահպանութեան միջազգային կազմակերպութիւններու հետ:

Թաճիզատ ոչ միայն Բաքուի կողմէ ցաւ յայտնած է Եւրոպական Մորհրդարանին դատապարտումին, այլ նաեւ զարմանք, քանի որ "այդ դատապարտումը զուգադիպած է ժամանակի մը երբ Հայաստանի մէջ հազարաւոր աղբեջանական կոթողներ քանդուած են"...

ՀԱՑԿԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

ԼՂՀ

ՀԱՑԱՍՏԱՆ ՊԷՏՔ ՉԷ ԲԱՆԱԿՑԻ ԱԴՐԲԵՋԱՆԻ ՀԵՑ

Լ. Ղարաբաղի նախագահը՝ Ա. Ղուկասեան հարցազրոյցի մը ընթացքին ձայնասփիւռի "Ազատութիւն" կայանին յայտարարած է որ Հայաստան պէտք է հրաժարի բանակցելէ Ադրբեջանի հետ, ինչ որ միակ հնարաւորութիւնը կը նկատէ Ղարաբաղի մասնակցութիւնն ալ ապահովելու համար: "Քանի, կ'ըսէ Ա. Ղուկասեան, դեռ Հայաստան խօսում է Ադրբեջանի հետ առանց Լ. Ղարաբաղի, Ադրբեջան չի համաձայնի բանակցել Ղարաբաղի հետ":

Բանակցութիւններու այս գործընթացը ըստ նախագահին տեղ մը չի տանիր, բացի նպաստելէ Ադրբեջանի քարոզչութեան ու կը յիշեցնէ իր տեսակէտը. – "Ես մի բանաձեւ ունեմ. երբ Ադրբեջանը խօսում է միայն Հայաստանի հետ, զբաղւում է պրոպագանդայով: Իսկ երբ սկսի խօսել Լ. Ղարաբաղի հետ, ինձ համար ազդանշան կը լինի, որ Ադրբեջանը փորձում է հարցը կարգաւորել":

Մինչ հայ-իտալական բարեկամութեան օրերը տեղի ունեցան մեկ ամսուան ընթացքին (6 Հոկտ. - 6 Նոյ. 2005), Ս. Ղազարի դանձերու ցուցադրութիւնը երկարեցաւ ուղիղ հինգ ամիս (18.02.06): Հանդիսութիւնը ունէր պետական մակարդակ. ներկայ էին նախարարները, դեսպանները, արուեստի եւ դրականութեան գործիչներ, կրթութեան եւ մշակոյթի անճնաւորութիւններ, հեռատեսիլի եւ մամուլի բազմաթիւ ներկայացուցիչներ, եկեղեցական իշխանութիւններ եւ ընտիր հասարակութիւն մը որոնց բաժնուեցաւ գեղատիպ 300 էջնոց պատկերազարդ հատորը նուիրուած հայ-իտալական բարեկամութեան:

Հանդիսութեան երկրորդ բաժինը սկսաւ համառօտ դիտեճօնէ մը վերջ, միջազգային մրցոյթներու դափնեկիր, օփերայի մենակատարուհի՝ սոփրանօ Մակտա Մկրտչեանի մենահամերգով: Լեւոն Զաւադեանի դաշնակի ընկերակցութեամբ, առաջին անգամ Հայաստանի մէջ ներկայացուցին Օթորինօ Ռեսփիկիի քնարական չորս երգերը՝ Կոստան Զարեանի խօսքերով, Ռենաթօ Պրոճիի հայկական մոտիվներէ ներչնչուած վենետիկեան մեղեդիները, Լուչիանօ Բերիոյի "Լուսինն ելաւ"ը, Գուրգէն Ալէմշահի փունջ մը հայկական երգեր եւ Էմիլիօ Սկիէփաթիի "Ս. Ղազարի դիմաց" դաշնակի համար կատարը:

Օր. Մակտայի բացառիկ երգեցողութիւնը եւ Լ. Զաւադեանի դաշնակով կատարեալ ընկերակցութիւնը Ազգային պատկերասրահի ընդարձակ դահլիճը ժամ մը ամբողջ էլեկտրականացուցին արժանանալով հանդիսականներու ամենաջերմ ծափահարութիւններուն:

ԳԻՊԷ

ԹՈՒՐՔԻՆ ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆՆ ՈՒ ԱՅԼԱԽՈՀԸ ԵՒ ՄԵՆՔ

Ինչպէս քանիցս չեշտուած է, հայկական նիւթը անպակաս է թրքական լրատուներէն: Յօդուածներ, հարցազրոյցներ, վիճարկումներ յաջորդաբար կամ միաժամանակ կը լեցնեն այդ միջոցը, տեղ տալով թեր ու դէմ կարծիքներու: Անկախ՝ ըսուածին ու գրուածին միջուկէն, յստակ մէկ բան կայ, թուրք հանրային կարծիքը, զոյն խմորողները չեն կրնար անտեսել, անդիտանալ ու չըլլանալ նիւթը: Բնական է որ ցեղասպանութեան նուիրուած դիտաժողովի մը, համաժողովի մը պարագային նիւթին տրուած տեղը կը մեծնայ· բայց լուր օրերու հրապարակումներն ալ լայնօրէն կը բաւեն եզրակացնելու թէ գոնէ լրատուներու մակարդակով հարցը հարց է ու վրդովում պատճառող ազդակ: Այս կացութեան մէջ ուրացումի չարունակուող պնդումները որքան ալ հեղինակաւոր ըլլային, որքան ալ հանգամանաւոր թերաններէ հնչեն, վրդովումի վաստկին դէմ ոչ մէկ կշիռ կը ներկայացնեն:

Նիւթին մասին նորագոյն հրապարակումներով ուշադրութեան թիրախ էր "Ռատիքալ" թերթը: Անոր յօդուածագիրներէն Էրթուղրուլ Մավիօղլու փետրուար 13ին ձեռնարկած էր չարքի մը ու տեղ տուած բաւական յանդուգն վերլուծումներու· իր սիւնակին մէջ փրոֆ. Պասքըն Օրան, փրոֆ. Այհան Աքթար (փետր. 15–16) առաջին ակնարկով պաշտօնական տեսակէտը առ ոչինչ համարող մեկնաբանութիւններ կու տային, մատնանշումներ կ'ընէին 1915ին առընչութեամբ: Կը չեշտէին պատասխանատուութիւններ, պատասխանատուներ: Այդ բոլորին հետ կը յայտնուէր հասարակաց եղր մըն ալ որ զիրենք կ'արգիլէր, կը խոչընդոտէր իրականութիւնը մինչեւ ծայրը տանելու արարքը: Ու բաւական հետաքրքրական է այս կէտը:

Պ. Օրան որ մասնակցած է նիւթին մասին դիտաժողովներու, պաշտպանելով պաշտօնականէն չատ տարբեր տեսակէտներ, դատական հետապնդումի առարկայ եղած է "Թրքութիւնը վարկաբեկել"ու նորոյթ ամբաստանութեամբ: Պատճառը իր առաջարկած "Թուրքիացի"ի տարազն է որով պէտք է փոխարինուի "Թուրք" ոճակումը: Ինչպէս Հրանդ Տինք ալ քանիցս չեշտած է, Թուրքիոյ բոլոր բնակիչները Թուրքեր չեն ու այդպէս նկատել կը նշանակէ անտեսել, արհամարհել ոչ-Թուրքը· Հայը, Յոյնը, Հրեան, Ալեւանացին ու չատ ուրիշներ ալ Թուրքիոյ քաղաքացի են, առանց Թուրք ըլլալու: "Թուրք" կոչումին տակ միատարրել բոլորը, կը նշանակէ ձուլումի ակնկալութեամբ քաղաքականութիւն կիրարկել, անդիտանալ ու արհամարհել տարբերութիւնները:

Թերթին փետրուար 14ի թիւին մէջ Թուրք պաշտօնական թեզին ուրացող բընոյթը ան կը բացատրէ ազգայնամոլութեամբ, տգիտութեամբ, Հայերու հատուցումի պահանջին վախով եւլն.: Թուրքիա չի յաջողիր առճակատիլ իր անցեալին հետ որովհետեւ ամբողջ 90 տարի այնպէս խորունկ իրամատ մը փորած է որ չի յաջողիր այսօր դուրս ելլել:

Ինք "ցեղային արիւնալի մաքրագործում"ի սահմանումը կու տայ 1915ին կատարուածին: Անոր մէջ կը զանազանէ իրարու առընչուած, բայց հակաբնոյթ երկու հետեւանք· առաջինին համաձայն ան ուժ տուած է Թուրքիոյ հանրապետութեան հիմնումին: Թուրքիոյ անկախութեան պատերազմը կարելի եղած է Յոյներու Իզմիրէն քշուելով, արեւելքի մէջ ալ Մեծ Հայաստան մը հիմնելու հայկական փափաքով: Այս վերջինը չատ կարեւոր է, քան՝ Քիւրտերու Անգարայի հետ կազմած միանութիւնը որուն դրդիչը եղած է Սեւրի դաշնագրով Հայերու վերադարձին, իրենց ինչքերուն պահանջին վախը: Աւղէն, ինչպէս կ'ըսէ Պ. Օրան, առանց այդ միանութեան Թուրքերը չէին կրնար երեք ճակատի վրայ պայքար տանիլ ու յաջողութեամբ աւարտել:

Երկրորդ հետեւանքը այն է որ հայկական տեղահանութիւնը Թուրքիոյ հանրապետութեան դլխուն փորձանք եղած է: Այդ հանգամանքով մեծ դեր կատարած է պարբերաբար ցեղապաշտութեան մօտեցող հեղինակաւոր ազգայնականութեան մը տարածումին մէջ որուն հետեւանքը ներկայիս Քիւրտերը կը կրեն: Ցետոյ, այդ չըլլանի Անատոլուին համեմատ չատ զարգացած ու քաղաքակիրթ մկկուկէս միլիոնոց զանգուած մը բնակչելով կէս դար ուշացուցած է Թուրքիոյ մէջ դրամագլուխի կուտակումը եւ ճարտարարուեստին բարեչրջումը: Եւ վերջապէս ցեղասպանութեան փորձանքը կապելով երկրին գլխուն, զոյն խաղալիքի վերածած է մեծ տէրութիւններու ձեռքին մէջ:

Որպէս կացութեան միակ դարման, հարկաւոր կը գտնէ որ նախ Հայաստանի հետ դիւանագիտական ու առեւտրական յարաբերութիւն հաստատուի, ատով "Սեւրը ընտելացուի"· յետոյ Հայաստանի հետ միանդամայն լուծումի ծրար մը պատրաստուի: Ըսուի թէ իրիկնահատականներուն արաքը անկեղծօրէն ցաւ կը պատճառէ եւ անոնք որոնք պահած են իրենց կալուածաթուղթերը, պիտի հատուցում ստանան: «Այս խաղաղութիւնը մեր երկուքին ալ հարկաւոր է» կը դրէ Պ. Օրան· ու կը չարունակէ· «Իրականութեան մէջ Թուրքիոյ հանրապետութիւնը պէտք չունի Հայերէն ներողութիւն խնդրելու· ինք չէր պատասխանատուն: Սակայն հարկ է ներողութիւն խնդրել Թուրքիացիներէն: Այսպէս տարի գաղտնի պահելուն, ժողովուրդը խաբելուն եւ երկրին գլխուն այսպէս փորձանք բերած ըլլալուն համար»:

Փրոֆ. Ա. Աքթար 1915ը կը նկատէ Անատոլուի Թրքացման իթթիհատական ծրագրին կիրարկութեան Թուականը: Անկէ առաջ գործակցած էին ՀՅԴ-ի մէջ կեդրոնացած հայ ազգայնականներուն հետ ու միանդամայն 1908ին գահընկեց ըրած Աբդիւլ Համիտը, մինչեւ 1912 համախոհական կառավարութեան մաս կազմած: 1914ին երկուքին միջեւ համաձայնութիւն գոյացած էր Անատոլուի արեւելեան նահանգներուն բարելաւումին համար: Բայց երբ հապճեպով առաջին աշխարհամարտին մտան, այս բաները մոռցուեցան ու իթթիհատականները չարժումի որոշ անկախութեան մը տիրացան: Արտաքին ճընշումներէն այլեւս փրկուած էին:

Ա. Աքթար յետոյ Թուական տուեալներ կը ներկայացնէ· 1906ի օսմանեան մարզահամարը Թուրքիոյ ներկայի սահմաններուն մէջ 15 միլիոն բնակիչ արձանագրած է: Շուրջ 20%ը ոչ-մահմետական է: 1927ին հանրապետութեան չրջանի առաջին մարզահամարով գտնուած թիւը 13·6 միլիոն է: Տասը տարուան պատերազմները մեծ զոհերու պատճառ եղած են թէեւ, բայց բնակչութեան ընդհանուր թիւին մէջ ոչ-մահմետականներու համեմատութիւնը 2·5%ի իջած է: «Այս թիւերը իմաստ կը ստանան երբ մտածենք որ հայկական տարագրութեամբ մարդիկը Սուրիոյ անապատները հշուած ու բնաջնջուած, թուրքեցլուսնական փոխանակութեամբ ալ մէկ միլիոն 200 հազար անատոլցի Յոյն Յունաստան դրկուած են» կը դրէ Աքթար: Եղածը կը մեկնաբանէ որպէս բնակչութիւնը Թրքացնելու քաղաքականութիւն:

1915ին կատարուածը ինք եւս "ցեղային մաքրագործում"ի չարժում կը նկատէ· կազմակերպիչը Իթթիհատի քաղաքական Թեւն է, իսկ ղեկավարը՝ Թալէաթը: «Ան որպէս կեդրոնական դիրքի տէր, որպէս ներքին գործերու նախարար, ծանօթ է որ մէկ կողմէն Անատոլուի կուսակալներուն տարագրութեան հրահանգները դրկած է, միւս կողմէն՝ որպէս Իթթիհատի գլխաւոր զէնքը, իր ապարանքին մէջ հաստատած հեռագրական սարքով կուսակցութեան տեղական կառոյցներուն սպանդի հրամաններ տուած, այդ նպատակով Յատուկ կազմակերպութեան հրոսախումբերը գործի լծած է» կը դրէ Աքթար:

Ան դարմանի առաջարկէն առաջ կը խօսի 1990-ական Թուականներուն Թուրքիոյ փախցուցած լուրջ առիթին մասին: Այդ առիթը Լ. Տէր-Պետրոսեանի հաշտութեան տրամադրութիւնն էր: Թուրքիոյ իշխանութիւնները արհամարհեցին այդ տրամադրութիւնը: Ա. Աքթար կը խորհի որ այդ օրերուն Թուրք կառավարութեան Հայաստանի հանդէպ անհաչտ դիրք թելադրող արտաքին գործերու նախարարութեան վարչարարները պէտք է այսօր դատուին: Անոնք "ականապատած են Արեւմուտքին հետ Թուրքիոյ յարաբերութիւններու ճամբան", ինչ որ աննեըելի բան է:

Որպէս դարման... Թուրք փրոֆէսօրը կը մտածէ որ կարելի է Հայերը տարագրելու հրահանգին ընդդիմացող կուսակալներուն, երեւելիներուն գործունէութիւնը, օժանդակութիւնը օրակարգի բերել:

1915ին պատահարին մասին այսքան անվերապահ արտայայտութեան երեւոյթին քով անկարելի է անտես առնել ներկայի փուլին արժեւորումը: Այս փուլը ամենայն յստակութեամբ ցոյց կու տայ թէ ի՛նչ ընկալում պէտք է ունենալ այլախոհ նկատուած Թուրք մտաւորականներու ջախջախիչ մեծամասնութեան 1915-ին բուն մօտեցումին մասին:

"Ռատիքալ"ի վերոնչեալ գրութեան մէջ Պ. Օրան նախ կը ծանրանայ "Ճանաչում – Հատուցում – Հող" տարազով ներկայացուած Սփիւռքի պահանջներուն վրայ· «Վերջին երկուքը կը խոչընդոտեն առաջինը որուն իրականացումը բնական է»: Այլ խօսքով՝ եթէ Սփիւռքը հրաժարի հատուցում, հող պահանջելէ, Թուրքիա կրնայ ճանչնալ, կը ճանչնայ, կ'ընդունի 1915-ը:

Պ. Օրանի նման դէմքի մը կողմէ այս մտածումը լաւագոյն օրինակ մըն է Թրքական ճակատին "պաշտօնական"ին ու "այլախոհ"ին միջեւ խորքին մէջ մատի չափ բարակ միջոցին անդրադառնալու: "Հատուցում-Հող" զոյգէն հրաժարելու պարագային Թրքական ճանաչումի հեռանկարին կարելիութեան մասին առաջին արձագանգներ հասած էին ոչ թէ այլախոհներէ, այլ Թրքական պաշտօնական չրջանակներէն, տակաւին Լ. Տէր-Պետրոսեանի օրով: Պէտք է ըսել որ առնկնկալ բան ալ չէր այդ մօտեցումը· անկէ ի վեր երբ Թուրքիա Եւրոպա մուտքի նման չատ աւելի կարեւոր դրաւորկներու խոչընդոտ դառաւ 1915-ը, անմիջապէս ընտրեց երկու չարեաց փոքրագոյնը· բերանացի ճանաչում մը կրնար յանձն առնուիլ, Եւրոպայի ճամբան բանալու սիրոյն:

Այսօր չուրջ տասնամեակ մը ետք նոյն բանը քիչ մը տարբեր պարունակի մէջ կ'ըսէ Թուրք "այլախոհ"ը: Ան նաեւ ըսածը կը չեշտէ Վ. Օսկանեանի նոյնիմաստ արտայայտութիւնը վկայութեան կանչելով: Հայաստան 40 անգամ յայտարարած է թէ հողային պահանջ չունի, ինք անձամբ արտաքին գործերու նախարարին բերնէն լսած է նոյն հաւաստումը Երեւանի մէջ:

Ամէնը այս չէ սակայն որ այլախոհն ու պաշտօնականը կը նոյնացնէ· Պ. Օրան հարցին մէջ ամէնէն կարեւորը կը նկատէ "ցեղասպանութիւն" եզրին գործածութիւնը· 1915ին այդ որակումին արժանի ըլլալու պարագան: Կը բացատրէ թէ Հայերը նախ Մեծ Եղեռն(*) կոչած են զայն, յետոյ երբ "ցեղասպանութիւն" իրաւական եզրը չրջանառութեան մտած է, անմիջապէս իւրացուցած են զայն, քաղաքական – պատմական մօտեցումով: Ատիկա, ըստ իրեն, անոնց առիթ կու տար Թուրքերը Նացիներուն, Հայերն ալ Հրեաներուն նմանցնելու: «Ձիշդը ըսելու համար այս կարգի նմանութիւն անմիաստ է: Սփիւռքը այդ եզրէն մեծապէս կ'ախորժի թէեւ, սակայն Թուրիոյ ուրացումին մեծագոյն ներգործութիւնը այդ եզրն է» կ'ըսէ Պ. Օրան ուրուն նմանները ատատ - համարձակ արտայայտութիւններուն, վերլուծումներուն մէջ չատ երեւոյթին խաբկանքէն կը տարուինք, էականը չկարենալ նշմարելու աստիճան: Ճիշդ է որ կայ երեւոյթը սակայն ան ոչ դէպքէն չէ կարճցած բնաւ էականին հասնելու ճամբան որ վերածուած է չրջանցումներու ցանցի մը:

Որպէս վերջին նշում՝ այլախոհ-պաշտօնականի հակադիր նոյնութեան, բաւական չմաստալից է Հայաստանի հետ սեղան նստելու, լուծումի ծրար մը պատրաստելու "դարման"ն ալ որ նոյն փրոֆէսօրին գաղափարն է· տարբերութիւն տեսնող կա՞յ անոր եւ հայեցութուրք երկխօսութեան օրօրը երգող պաշտօնականներուն միջեւ որոնք այնքան ճարպիկութեամբ յաջողեցան քնացնել մեր երկխօսիկները...

Նոյն չաղացքին նոյն դոյլով նոյն ջուրէն տանող մըն է միւս "այլախոհ"ն ալ, Ա. Աքթար կ'ըսէ· «Անշուշտ 1915ին պատահածը "ցեղասպանութիւն" նկատողներ ալ կան: Ես որպէս ընկերաբան, չատ օգտակար չեմ նկատեր ընկերային գիտութիւններու մէջ իրաւական եզրերու գործածութիւնը»:

Միակ նախադասութիւն մը որ կ'ամփոփէ 1915-ը ո՛չ թէ իրաւական, այլ ընկերային դեռնի վրայ դետեղելու կեցուածքը, անկէ բխող բոլոր հետեւութիւններով: Երբ կը դեղչուի իրաւականը ու կը մնայ ընկերային մը, բնական է որ պետական չրջանակին առընչելի ըլլալ կը դադրի հարցը· ո՛չ կարելի կ'ըլլայ պետական պատասխանատուութիւն, ո՛չ ալ ճանաչումի ու մնացածին մասին խօսիլ: Այս մէկն ալ Եւրոպայի "այլախոհ"ի մը խոստովանութիւնը:

Նման էջերու ընթերցումով անդրադառնալ ու չեշտել Թրքական պաշտօնական ու այլախոհ դասերուն այնքան սերտ կապը, չի նշանակեր անշուշտ այնքան տարի թապու եղած նիւթին հրապարակայնացումի երեւոյթը անտեսել: Որոշ փոփոխութիւն կայ նոյնիսկ պաշտօնական կեցուածքին մէջ· առաջ 1915ին Հայերը բնաջնջած էին Թուրքերը, այսօր հանդատութեամբ կը խօսուի փոխադարձ կոտորածներու մասին: Իսկ չատ են պարագաները որոնք ամենայն հարազատութեամբ կը ներկայացնեն իրականութիւնը:

Այս բոլորին քով կարեւորը այն է որ Թրքական տեսակէտը միահամուռ ամբողջութիւն մը կը ներկայացնէ երբ հարցը դիտուի էականին տեսակիւնէն: Երբ այլախոհ ընդունուածն ալ կը ճակէ "ցեղասպանութիւն" եզրին վրայ, յատկութեամբ կը չեշտէ ընկերային - քաղաքականի տարբերութիւնը, կը նշանակէ մէկ բան· այո՛, մեր մեծ հայրերը պատասխանատու են զանգուածային բնաջնջումի մը, Հայերու "ցեղային մաքրագործումին", Թուրքիոյ բնակչութիւնը Թրքացնելու քաղաքականութեան ամենաբիրտ կիրարկումին· բայց ատիկա չի նշանակեր որ մենք պատրաստ ենք եւրոպացի, ժամանակակից արժէքներու տէր, քաղաքակիրթ – մաղաքակիրթ նկատուելու սիրոյն իրականութիւնը եղածին պէս խոստովանելու, այդ արարքին հետեւանքները ստանձնելու արիութեան: Եւ քանի որ չենք այդ մէկը, քիչ մը խելք ու խորամանկութիւն, բաւականաչափ ալ հայկական միամտութեան ծանօթութիւն ու մանաւանդ փորձառութիւն ունինք, երեւոյթներով միջուկը քօղարկելու, ձեր կարճատես խանդավառութեան ուղիներէն մեր էջը առաջ քչելու:

Թուրքը 1915ի մեծագոյն պատասխանատուն էր, յետագայ ուրացումի տասնամեակներուն ախոյեանը ու ներկայի վարպետ ճակոդը: Բայց այսօր "երկխօսութեան" խայծին "քաղաքական" խրտուիլակներ չալկած վազող, հատուցումի ժամանակավրէպ պահանջին դէմ "իրապաշտութեան" ջնարակով հակադրուղ "մերիններ"ը, կարելի՞ է ըսել թէ չեն դիւրացներ Անգարայի դործը:

Թուրքերը լծուած են 1915ին քաղաքական ու ընկերային – պատմական տարբերութիւնը չեշտելու առաքելութեան· մինչ մեզի համար տակաւին բուն հարցը զոյն հանել է անգիտութեան, չահադործումի, զգացականի դիրքէն ուր չամաչկը զետեղենք զայն:

Ա. ԹՈՓՈՁԵԱՆ

(*) Բնագրին մէջ հայերէն:

ՎԱՐԴԱՆԱՆՔ

Հազար հինգ հարիւր յիսուն եւ աւելի տարիներու խորերէն Վարդանանք կը շարունակեն լուսաւորել հայ ժողովուրդի պատմութեան ուղին, մտքի եւ հոգիի տաճարը:

Վէմ քար մը մեր հինաւուրց բայց երբեք չհինցած պատմութեան:

Վարդանանք ուխտի տօն մըն է: Եւ ինչպէս ամէն ուխտ տեւականօրէն վերանորոգուած եւ այժմէականացած:

Այսօր, հայ ժողովուրդի առօրեան հարուստ է Վարդանանց օրինակէն բխող մարտահրաւէրներով, Աւարայրի ոգին պահանջող պայքարներով:

Սփիւռքը կը մղէ գոյապայքար իր ինքնութիւնը հարազատօրէն պահպանելու՝ մեսրոպեան լեզուն որպէս անխորտակելի բերդ, Լուսաւորչի կանթեղը որպէս հաւատքի անսպառ աղբիւր, Վարդանի եւ իր հազար երեսուն վեց ընկերներուն խմացեալ նահատակութիւնը որպէս հայրենասիրութեան մշտավառ բոց:

Հայրենիքը կը մղէ (գոյա)պայքար իր հողերու պաշտպանութեան, երկրի տնտեսական զարգացման, ժողովուրդի կեանքի մակարդակի բարելաւման որպէսզի պատմական Հայաստանի այս վերջին մասունքը Վարդանի, Ռուբէնի կաթողիկոսի, Ղեւոնդ Երէցի չունչովը օծուն, ամրապնդէ հիմքերը հանրապետութեան, որպէսզի երկրի վերաշինութիւնը ապահովէ եւ պայծառացնէ ապագան:

Արցախը եւս հակառակ տիրող հանդարտութեան, մէյշ զինեալ խաղաղութեան մը մէջ է, պատրաստ զուգելու արիութիւն եւ հոգեւոր առաքինութիւն, ինչպէս Վարդանանք, իր ճակատագիրը միացնելու համար ամբողջական հայ հողին:

Հայկական Ջաւախքը եւս կ'ապրի ճրագնաժամ: Հաւաքական ապրումի իր ուխտավայրերը, դպրոցներ պահելու համար պէտք է դիմադրէ վրացական ապազգայնացման նեաեղուն: Մարմնաւոր կռիւ մը չէ, այլ հոգեւոր առաքինութեան եւ զոհաբերութեան գործ, այնպէս ինչպէս ըրին Վարդանանք Պարսից Մատեան գունդին դէմ:

Իսկ Ջուղայի հայկական ժառանգութեան պատկանող հնագիտական բացառիկ վայրերու քանդումը Ադրբեջանի կողմէ կը պահանջէ հայութենէն մշտական արթնութիւն:

Այլ խօսքով, Սփիւռքը, Հայաստանը. Արցախը, Ջաւախքը, Ջուղան եւ այլ պատմական հողեր նոր օրերու նոր Աւարայրներ են այսօրուան հրամայականներով: Աւարայրը հոն է ուր հայութիւնը ունի պայքար իր ճակատագիրը վարելու, իր ազգային դիմագիծը պահելու, իր հաւատքը ապրելու, իր անցեալի փառքերը, ժառանգն ու հաւաքական յիշողութիւնը փրկելու:

Վարդանանք մեզի կը յիշեցնեն որ ժողովուրդ մը առանց յիշողութեան, ժողովուրդ մըն է առանց ապագայի:

ԿԱՐՕ ՑՈՎՍԷՓԵԱՆ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԼԻԱԿԱՏԱՐ ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻԻՆ
ՀԱՑՈՑ ԼԵԶՈՒԻ

(Աբեղեանական ուղղագրութեամբ)

Հ. ԱՃԱՌԵԱՆ

Հրատարակութիւն Երեւանի
համալսարանի հրատարակչութիւն

Գալուստ Կիւլպէնկեան հիմնարկութեան
հովանաւորութեամբ

Երեւան, 2005

ԱՍԿԷ ԱՆԿԷ

ՈՐՈ՞Ի ԿԸ ՊԱՏԿԱՆԻ ՆԻՍԻ ՌՈՒՍԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻՆ

Նախ հարիւրամեայ ռուսական Մայր Տաճարը դատական ծանր խառնաչփոթութեան մը առարկայ է վերջին ամիսներուն: Արդարեւ Ռուսաստան կ'ուզէ տէր դառնալ եկեղեցիին, որ ունի նաեւ հարուստ հաւաքածոներ:

Եկեղեցին կը գտնուի Նիքոլա Բ. փոքրիկ փողոցին, Ցարեւիչ պողոտային մօտ: Անցեալ տարի 90 հազար այցելուներ եկած են հիանալու Ռիվիէրայի այս գոհարին վրայ, որ չմնուած է 20րդ դարու սկիզբը ռուս ազնուականութեան համար եւ այսօր մաս կը կազմէ պատմական յուշարձաններուն:

Եկեղեցւոյ մուտքին, կարճ ղեկոյց մը կը բացատրէ թէ ինչո՞ւ փետրուար 7ին, դուռները փակուած են հիսիսէի մը քիթին, որ եկած էր չէնքին եւ ինչքերուն յուշակը պատրաստելու: Ղրկողն էր Ռուսաստանի Դաշնակցութիւնը որ կ'ուզէ տիրանալ քանի մը հազար քառակուսի մեթր հողամասին եւ ուրեմն Մայր Տաճարին, որու տէր դարձած էր Ալեքսանդր Բ. ցարը, հոն կառուցանելու համար մատուռ մը 1867ին, ի յիշատակ իր զաւկին՝ Ցարեւիչ Նիքոլայի, որ տեղւոյն վրայ մեռած էր ուղեղատապէ 20 տարեկանին: Անկէ ի վեր, ճերմակ Ռուսերը եւ իրենց չառաւիղները իրարու յաջորդած են անոր ընծայելով Ֆրանքեւռուսական ինքնութիւն մը:

Ռուսական այս պահանջը հիմնովին կը մերժուի տեսուչին կողմէ, որ կը դատապարտէ ռուս պետութեան գործելակերպը: Ան տասնեակ մը տարիներէ ի վեր կ'ուզէ վերստանալ ինչ որ իրը կը նկատէ, վերահաստատելու համար մշակութային իր ինքնութիւնը: Մշակութային Միութեան վոխ նախագահը՝ Ալեքսի Օպոլանկի նոյնքան վճռական է: "Աւազակութիւն" որակած է Ռուսաստանի մեթոտները եւ յաւակնութիւնները: Այս վերջինն ալ, սակայն, նոյնքան վճռական է իր իրաւունքները պաշտպանելու համար:

Փարիզի Ռուսաստանի դեսպանատունը կ'ուզէ մթնոլորտը մեղմացնել եւ կ'ըսէ թէ ոչ ոք կ'ուզէ ձեռք ձգել եկեղեցին կամ փակել: Կ'աւելցնէ թէ կը հասկնայ Պոլսոյ տիեզերական պատրիարքութեան եւ կարգ մը հաւատացեալներու զգացումները, որոնք ներուծդներէ ի վեր վարժուած են այն գաղափարին որ եկեղեցին իրենց կը պատկանի:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԱՐԱԲ ՄԱՏԵՆԱԳԻՐՆԵՐ
Թ–Ժ ԴԱՐԵՐ
(Աբեղեանական ուղղագրութեամբ)

Ներածութիւնը եւ բնագրերից
թարգմանութիւնները
Պատմական գիտութիւններու
տոքթէօր, փրոֆէսէօր
ԱՐԱՄ ՏԷՐ–ՂԵՒՈՆԴԵԱՆ

Երեւանի համալսարանի
հրատարակչութիւն

Հայկական մատենաշար Գալուստ
Կիւլպէնկեան հիմնարկութեան

Երեւան, 2005

ԱՐՏՈՅՏՆԵՐՈՒ ԱԳԱՐԱԿԸ

ԱՆԹՈՆԻԱ ԱՐՍԼԱՆ

Թարգմանեց՝
ՎԱՉԳԻՆ ԲԱՄՊԱԿԵԱՆ

ՄԱՍ ԵՐԿՐՈՐԴ

ՇՈՒՇԱՆԻԿ

Շատ կարեւորութիւն կը տրուի ծերերուն կարծիքներուն. անոնք ալ պիտի մեկնին («առանց բացառութեան» յայտարարած էր մունետիկը), որոնց յիշողութեան մէջ են 1894/96-ի ջարդերը եւ իրենց փորձառութեամբ կրնան օգնել սահմանափակելու համար ապագայի սարսափելի պարապը, խրատներ տալ, միջոցներ թելադրել: Բոլորը կը մտածեն, տակաւին որ օսմանեան աւանդական բարեկրթութիւնը ծերերուն իմաստութեան փոխարէն կրնայ խնայել զիրենք, որ հաւանաբար անոնք ըլլան որ յարգանք եւ օգնութիւն հայցեն կիներուն եւ պզտիկներուն համար, մինչեւ որ ընտանիքները վերակազմուին իրենց ամուսիններուն հետ, հոն՝ վարը, Հալէպի մէջ: Նպատակակէտ մը:

Կը կազմուի կենցաղամիջոցներու ցուցակը, կը բաժնուի իւրաքանչիւրին պարտականութիւնը: Շուտով կ'անցնի օրը, պէտք է պատրաստ ըլլալ վաղը առաւօտ կանուխ մեկնելու: Հիմա մրջիւններու պէս մոլեգին շարժում մը կայ: Հաշուել եւ քով քովի բերել փոխադրութեան բոլոր միջոցները, կառքերուն վրայ բեռցնել անկողինները եւ վերմակները, կարասիները, ուտելիքները, հագուստեղէնները: Բան մը չմոռնալ, հակառակ եւ դեղօրայք... Բայց բժիշկները չկան այլեւս, եւ ծերուկ մանկաբարձուհի Սրբուհին իր ձեռքէն եկածը միայն կրնայ ընել:

Լսելով անոր ձայնը որ Ազնիւին հետ կը խօսի, Շուշանիկ յանկարծ կը սթափի: Կը թողու մեղմօրէն Վերոնի գիրկը, կը չոյէ մազերը եւ ոտքի կ'ելլէ, կը խաչակնքէ եւ կ'ըսէ. «Հոս եմ: Աչխատանքի սկսինք: Ո՞ւր է Իամէնէն: Պզտիկներուն կերակուր տուէք: Ժամը քանիի՞ն պէտք է մեկնինք: Մինչ այդ ես երթամ փոխուելու»:

Կը բռնէ Հանրիէթը ձեռքէն, իր փոքրիկը որ իրեն հետ քաժնեց Սմբատի արեան սոսկալի փորձառութիւնը, կը փոխէ հագուստները, նուրբ շարժումներով կը դպչի իրեն վստահեցնելու համար իր ներկայութիւնը: Հանրիէթ կը թողու որ ընէ, անզգայ պուպրիկի մը նման: Շուշանիկ խոր չունչ մը կ'առնէ, կը համբուրէ ճակատը: Ցետոյ հագուստները խոշոր գոնամ մը կ'ըմբէ եւ կը նետէ գետնայարկի խոշոր վառարանին մէջ եւ հանդարտօրէն կը վառէ: Բարկ եւ քաղցր, տխուր հոտ մը կը տարածուի ամբողջ տան մէջ:

Բոլորը կ'առնեն օդին հոտը, կը հասկընան եւ արագ խաչ կը հանեն: Ա՛ն կ'ըլլայ Սմբատին եւ անոր պարզ սրտին հրաժեշտը տունէն զոր այնքան կը սիրէր: Ծուխի թանձր թել մը կը կազմուի օդին մէջ, չիտակ, մատի մը պէս, որ ցոյց կու տայ հին կորստեալ հայրենիքը, հոս մը որմէ կարելի չէր խուսափիլ, որ կը կպչէր պատերուն եւ չնչառութիւնը գարշելի կը դարձնէր. մտքէն վանելիք յիշատակ մը, կարենալ վերապրելու համար:

*
**

Այդ պահուն կաղ Նազիմը կը մօտենայ դրան, այլեւս բաց, անպահապան ձգուած, բռնաբարուած. այս մուրացկանը, Գայմագամին լրտեսը, հիմա ակած է Իսմէնէի համար աշխատիլ, անկէ վճարուած, երկուստեք լրտեսութիւն ընելու համար: Դիւրին չէ իր մտքին թափանցել: «Գիտնալ ճիշդ ժամանակին խօսիլ, մուրացկաններուն եւ թափառաշրջիկներուն յատուկ ճիշդ մըն է» կը սիրէ կրկնել հեղինակաւոր ձայնով, բթամատին եւ ցուցամատին մէջ առնելով քաշելու քթախոտ մը, հին եւ մաշած կաշիէ տուփէն որ շատ ժամանակ առաջ Սմբատը նուիրած էր իրեն:

"Գրեթէ նոր էր" կը յիշէ յանկարծ Նազիմ, եւ կը զղայ որ իր փոքր աշխարհը կը տատանի, հիմա որ Սմբատ այլեւս չկայ: Այսպէս, իր հնամենի մղձաւանջային մըտայնութեան մէջ, Իսմէնէի տուած (եւ խոտացաւ ուրիշ ալ տալ), դրպանին խորը գտնուող լուսաւոր դունաւոր քարին առթած տագնութեան վրայ կը բարդուի խուլ վախ մը՝ իր լաւագոյն պաշտպանութիւնը կորսնցուցած ըլլալուն, այլեւս ինքզինքը առաջուան պէս օդի նման ազատ չզգալուն եւ իր վրայ ճնշող Հայերուն այս գաղտնիքին եւ ամէնուրեք փակչուն այս հոտին:

Իսմէնէ ճիշդ ժամանակին իրեն հետ խօսեցաւ: Հիմա Նազիմ, ըստ իր ձեւին, նախքան գնդապետին երթալը եւ շրջան մը ընելը կացութիւնը չօշափելու համար, եկաւ տեսնելու Շուշանիկը, տիրուհին. զինքը գտաւ խոհանոցին մէջ ուր հրահանգներ կու տար: Ամբողջ տունը իր հեղինակաւոր ձայնին կը հետեւէր:

«Նազիմ, Ատտուած հետդ ըլլայ, ա՛ռ քեզի հացդ» կ'ըսէ Շուշանիկ երբ կը տեսնէ զինքը: Եւ Նազիմի ցամքած սիրտը տրոփ մը կ'ընէ, կը կարծէ որ իրապէս այդ վայրկեանին իր հետ է Ատտուած: Կը բռնէ Շուշանիկին պաղ ձեռքը եւ կը տանի ճակտին, շրթներուն, սրտին, եւ դանդաղ բառերով կ'ըսէ. «Ամէն վերջ ես քու ծառադ եմ, վալիտէ Հաննըմ: Ես ճամբու փոչի եմ, բայց կը յուսամ կարենալ այն ճամբուն վրայ ըլլալ ուրկէ դուն պիտի անցնիս եւ կարենամ քայլերդ աւելի թեթեւցնել»:

Նազիմ Հայերու բնաջնջման ամբողջ ծրագիրը գիտէ, դիւրին չէ տեսնել զինքը երբ ակռանջը կը սրէ: Բայց այս վայրկեանին ինքզինք Հարուն Ալ–Ռաշիտի ճիաւոր կը կարծէ, երուսաղէմի պատերուն տակ հաւատարիմ կուռազ: Կը չտհուի ոտքի եւ իր անատամ բերանը լայն ժպիտի մը մէջ կը բացուի:

Ա՛հ Շուշանիկ, անոյշ ազգականս, եթէ դուն անոր հիւղակը փոխ ուղած ըլլայիր (այսպէս ազատեցաւ Նչանը, Թաշճեանները դուն փոքր մանչը): Ա՛հ Վերոն, ոսկեսիրտ աղջիկ, խենթուկ դլխարկով, եթէ դուն անոր կիներուն մէջ խառնուէիր (Նազիմ երկու կին ունէր, դէր, ազտոտ, անտարբեր, եւ հիւղակ մը): Աղնիւ, Թուխ դեղեցկուհի, եթէ դուն փախած ըլլայիր քու ճէլալիդ հետ... (բայց ճէլալ ճէմալ փաչայի բանակին հրամանատարութեան մէջ է Հալէպ, ուր չատ կը զուարճանայ):

*
**

Մինչ այդ, Նազիմ կը փնտռէ դրպաններուն մէջ, եւ դուրս կը հանէ դեղին պահարան մը, բազմաթիւ կնիքներով: «Նամակ մը կայ, Հանըմ, քաղաքէն կու գայ: Նամակաբաշխը այլեւս չկայ»: Եւ հոս կը չփոթի, չի յաջողիր ըսել որ Սմբատին ուղղեալ է: Երուանդին հեռագիրն է:

Շուշանիկ կ'առնէ պահարանը, կը դիտէ առանց հասկնալու: Մուտքի սեղանին վրայ միշտ պատրաստ դեղեցիկ թղթահատը կ'առնէ եւ խնամքով կը բանայ: Երուանդին բառերը կը խաղան անհասկնալի՝ իր յոգնած աչքերուն տակ. Իտալիա պատերազմի մտաւ... Երուանդ չի դար... ամէն բան պարապ... ամէն բան պարապ... Ցետոյ միտքը կու գայ խաղը որ միայն արդէն երէկ Սմբատին հետ կը խաղային, եւ չոր, ցաւագին հեծկլտուք մը կը բռնէ: Իր հորիզոնը երթալէն կը սահմանափակուի, կարծես իր լուսաւոր հոգին սկսած ըլլար եզերքներէն այրիլ, սուգուելով կամաց–կամաց մութ անդունդի մը մէջ:

(Շար. 49)

ԱԿՆ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

"Ակն" համոյթը Արամ Քերովբեանի ղեկավարութեամբ, Ծննդեան չարականներու յայտագրով մը հանդէս կու գայ Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս–Պետրոս եկեղեցիին մէջ, փետրուար 26 կիրակի, ժամը 17–ին:

4 rue Komitas Alfortville

մուտքը ազատ է

L'ASSOCIATION SAINTE-CROIX DE PARIS
organise des

JOURNÉES D'AMITIÉ
BAZAR DE CHARITÉ ANNUEL

les 11 et 12 mars

dans la salle polyvalente de la Paroisse Catholique arménienne de Paris
13 rue du Perche — Paris 3ème

Alimentation orientale et occidentale — Brocante des cinq continents — Confection — Librairie — Articles ménagers — Jouets, etc...

Métro : République — Rambuteau — Filles du Calvaire

Un repas chaud sera proposé le **dimanche 12 mars,** après la messe.

*
**

Le Bazar de charité est l'une des principales manifestations permettant de recueillir des fonds pour les œuvres de l'association et notamment pour le fonctionnement de l'**Ecole du Samedi.**

L'ASCENSION A LOURDES

Les paroisses catholiques arméniennes de France
organisent

UN PELERINAGE MARIAL A LOURDES

sous la présidence de Mgr l'Eparque **Grégoire GHABROYAN**
du mercredi 24 au samedi 27 mai
Départs de Paris, Lyon, Valence, St Chamond et Marseille.
Frais de voyage et pension complète dans un hôtel 3 étoiles: 325 Euros
Pour inscription ou de plus amples informations,
contacter le P. Curé de la Paroisse,
ou appeler le secrétariat de l'Eparchie, Tél. : 01 40 51 11 90.
Les inscriptions seront closes **le 31 mars**

HOMMAGE AU GROUPE M. MANOUCHIAN

62ème ANNIVERSAIRE

PARIS

Cérémonie du souvenir, **Dimanche 26 février** à 10 heures 30.

Rendez-vous: Porte de Choisy, Paris. Cortège jusqu'au cimetière d'Ivry, rassemblement devant le monument **MANOUCHIAN.** Dépôt de gerbes, cérémonie.

*
**

VAULX.EN-VELIN

La cérémonie en hommage aux 23 membres du Groupe Manouchian FTP - MOI aura lieu le **samedi 25 février** à 10 heures 30;

SQUARE MANOUCHIAN
(angle avenues Garibaldi et R. Salengro)

(Շար. Ա. էջէն)

են երկրին քարիւղային կարողութեամբ: Սկզբունքով Ղազախստան Օ. ԷՍ. Սէ. Ը. մուտք կը գործէ 2009ին: Գաղտնի սպասարկութիւններն ալ խոստովանած են որ նախկին նախարար եւ ընդդմադիրին ըսպանութիւնը անցեալ չարթու, իրենց գործակալներուն գործն է: Նազարբայեւ ալ խոստացած է որ ո՛վ ալ ըլլայ այդ ոճիրին եաին, պիտի դատուի եւ խիստ պատիժ կրէ:

ԱԶԳԱՑԻՆ ԺՈՂՈՎԻՆ մէջ, Ֆր. Հոլանտ, Փետրուար 21ին, բուռն կերպով պաշտպանեց արդելքի իր բանաձեւը, գիտակցելով հանդերձ որ թափած բոլոր ճիդերը ապարդիւն են: Ինչպէս ըսած էր հարցազրոյցի մը ընթացքին (ժուռնալ տիւ Տիմանշ) կրկնեց իր առաջարկը Պատրաստութեան Ապահովութեան Պայմանագրութեան մը՝ երիտասարդներուն համար: Իր պատասխանին մէջ, Տ. ոը Վիլըփէն պաշտպանեց իր վարած քաղաքականութիւնը, դատապարտելով Հոլանտը:

Asociations Arménienne d'Aide Sociale A.A.A.S.

Reconnue d'utilité publique par décret du 8 juin 1956

ՎԵՐԱԴԱՐՁ ԴԷՊԻ ԱԿՈՒՆՔՆԵՐ

2005 Նոյեմբեր 15ին Ը. Օ. Հ. Ընկերակցութիւնը բացաւ իր նոր կեդրոնատեղին, Ֆրանսայի մէջ ապրող ապաստանի դիմումը մերժուած եւ ապօրինի կացութեան մէջ գտնուղ Հայերուն համար:

Գրասենեակիս աշխատակազմը սիրով կ'ընդառաջէ եւ կը տրամադրէ քարոյական ու դրամական աջակցութիւն եւ ցոյց կու տայ մասնագիտական տեղեկութիւններ բոլոր այն անձերուն, որոնք կ'ուզեն վերադառնալ Հայաստան եւ հոն լծուիլ նոր կեանքի մը:

Հայաստանի մէջ եւս կը շարունակէ ուղեկցիլ վերադարձողներուն եւ կ'օգնէ վերահաստատուելու դրացընթացին, լմնցնելով փոքր ձեռնարկութիւն ստեղծելու հնարաւորութիւններ:

Սոյն ծրագիրը կ'իրագործուի ապաստանեալներուն յատկացուած Եւրոպայի Հիմնադրամի Ֆինանսաւորմամբ եւ համագործակցութեամբ Գաղթականութեան Ազգային Գործակալութեան:

Հասցէ՝
5 rue Marché Ordener —
75018 Paris
Métro : Guy Moquet (ligne 13)
Jules Joffrin (ligne 12)
☎ 01 42 63 32 45 / 01 48 78 02 99
Ընդունելութեան ժամ. –
Աշխատանքի օրերուն ժամը 10էն 18:

ՇԱԽԻԼ

ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

Շաւիղի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ կրօնական Ընկերակցութիւնը իր անդամները կը հրաւիրէ իրարու յաջորդող երկու արտակարգ ընդհանուր ժողովներու. –

կիրակի, փետրուար 26,
ժամը ճիշդ 15ին

Շաւիղի եկեղեցւոյ "Ս. Պալապանեան" սրահը:

- *Առաջին ժողովի օրակարգի նիւթ՝*
  - Թեմի ստեղծում՝ հիմնադիր անդամի հանգամանքով:
  - Պատուիրակներու ընտրութիւն:
- *Երկրորդ ժողովի օրակարգի նիւթ՝*
  - Շաւիղի եկեղեցւոյ կրօնական Ընկերակցութեան կանոնագրութեան փոփոխութիւն:

Eglise Arménienne
6 rue Père Komitas
92370 CHAVILLE

CENTRE CULTUREL ST MESROB A PARIS

Le jeudi 23 février à 20h45

Bardig KOUYOUMDJIAN
(photographe)
et Christine SIMEONE
(journaliste à France-Inter)
présenteront leur œuvre commune

DEIR-ES-ZOR

sur les traces du génocide arménien de 1915

Préface d'**Yves TERNON**
(édition Actes Sud)

Ce témoignage bouleversant sera accompagné de la projection de documents **inédits** *exceptionnels*

Vente et dédidace du livre
10 bis rue Thouin - Paris 5ème
Métro : Cardinal Lemoine, Monge
RER Luxembourg

— Entrée libre - Cocktail —

Prix du CDCA 2006

Le Prix du Comité de Défense de la Cause Arménienne récompense l'auteur d'un travail universitaire ayant abouti à l'obtention d'un diplôme durant l'année 2005.

■ Ce concurs vise à la promotion et au développement des études universitaires en France et dans les pays francophones d'Europe (Belgique, Luxembourg et Suisse) sur des sujets ayant trait à l'Arménie ou aux Arméniens.

■ Toutes les disciplines sont concernées : histoire, géographie, sociologie, économie, science de la vie et de la terre, arts, sciences politiques, sciences physiques, psychanalyse, architecture, cinéma etc...

■ Le concours est ouvert à tout étudiant titulaire d'un niveau BAC+4 (niveau maîtrise ou équivalent) à BAC+5 (Master, DEA, DESS ou équivalent).

■ Un jury pluridisciplinaire composé de chercheurs, professeurs et universitaires déterminera les trois œuvres jugées les meilleures tant sur le plan de l'originalité du thème que de la forme.

Cette année, trois prix récompenseront les meilleurs travaux :

1er Prix : 1 500 Euros
2ème Prix : 1 000 Euros
3ème Prix : 500 Euros

Inscription, remise des documents et des pièces justificatives avant le **31 mars 2006.** Réglement et formulaire d'inscription à retirer :

■ auprès du Comité de Défense de la Cause Arménienne (CDCA),
17 rue Bleue — 75009 Paris
Tél. : 01 44 83 07 02
Fax : 01 42 46 81 59

■ sur le site :
http://www.cdca.asso.fr

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻՋ

ՄԵԾ ՊԱՀՔ
ՇՐՋԱՆ ԶՂՋՈՒՄԻ ԻՐԵՐՕԳՆՈՒԹԵԱՆ
(Փետր. 26 – Ապրիլ 8)

կիրակի, փետրուար 26.–
Բուն Բարեկենդան Քառասնորդաց

Այս կիրակիէն սկսեալ, Հայ Եկեղեցւոյ կարգերուն համաձայն, խորանին վարագոյրը փակ կը մնայ՝ ի նշան Ադամայ եւ Եւայի դրախտէն արտաքսուելուն:

Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 8·30ին,
Պատարագ՝ ժամը 10·30ին:

CINE-CLUB
Paris 10e
«Rouben Mamoulian»
sous le parrainage de
Robert Guédiguian, réalisateur
Vendredi 24 février à 20 h 30

ROME, VILLE OUVERTE

de **Roberto Rossellini**
film italien (1945) de Roberto Rossellini
en v.o. sous-titré français
avec Anna Magnani, Marcello Pagliero et Aldo Fabrizi

Directeur des programmes :
Arto Pehlivanian

- Participation aux frais : 5 Euros;
- Adhérents et Abonnements : 3 Euros

U C F A F
6 Cité du Wauxhall
75010 Paris — Métro : République

Cathédrale des Arméniens Catholiques SAINTE-CROIX DE PARIS
13 rue du Perche — 75003 PARIS

Monseigneur Grégoire GHABROYAN
Evêque des Arméniens catholiques de France
élèvera à la dignité de «Dzayrakouyn Vartabed»
le Révérend Père Joseph KELEKIAN
Curé des paroisses de Paris et d'Arnouville
en lui remettant la Croix et la Crosse de «Kerharkéli» (Archiprêtre)
le dimanche 26 Février
au cours de la Divine Liturgie qu'il célébrera à 11 heures
en la Cathédrale Sainte-Croix de Paris
une réception suivra.

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

Section d'Issy-les-Moulineaux

LOTO ANNUEL

La Croix Bleue d'Issy-les-Moulineaux organise son Loto annuel,
le Dimanche 5 mars à 14h30
à la Halle des Epinettes
45-47 rue de l'Egalité
92130 Issy-les-Moulineaux

Venez jouer en famille, de nombreux lots sont à gagner et l'après-midi sera suivi d'un goûter.

□

Section «ASTRIG» d'Arnouville

Dîner - Dansant

La Croix Bleue des Arméniens de France section **«ASTRIG»** d'Arnouville organise un dîner dansant
le samedi 11 mars
à l'Espace AZNAVOUR à Arnouville
La soirée sera animée par
Adiss HARMANDIAN
Réservations
aux numéros suivants :
01 39 87 08 73 ou **01 39 85 12 35**

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15 — Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

ՈՒՐԲԱԹ
ՓԵՏՐՈՒԱՐ 24
VENDREDI
24 FEVRIER
2006

LE NUMERO: 1,20 €

ՀԱՅՐԱՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱԿԵԱՆ (1884 - 1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթաւկան առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

81ՐԴ ՏԱՐԻ - ԹԻՒ 21·398 | Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN | 81e ANNEE — N° 21·398

ՔԱՆԴՈՒՄԻ ՆԻՒԹՈՎ ԿԼՈՐ ՍԵՂԱՆ ԵՒ ՆՈՐ ՔԱՆԴՈՒՄ

Մոսկուայի մէջ, Ռուսաստանի դիտութեան ակադեմիային մէկ սրահը վայրը եղած է "Հայկական մշակոյթի յուշարձանները Ադրբեջանի յարձակումի թիրախ" նիւթով կլոր սեղանին: Նպատակը եղած է հանրութեան ուշադրութիւնը դրաւել Ադրբեջանի մէջ հայկական ժառանգութեան արժէքներուն ոչնչացումի խնդրին ու հակազդել բարբարոսութեան կարելի կրկնութիւններուն:

Ֆինարկուած հարցերը եղած են.

– Նախիջեւանի հայկական յուշարձաններու ոչնչացումը եւ պաշտօնական Բաքուի հակահայկական քաղաքականութիւնը:

– Միջազգային ընկերակցութեան միջամտութիւնը Ադրբեջանի մէջ կիրարկուած մշակութային ցեղասպանութիւնը կանխելու նպատակով:

– Ժողովրդական դիւանագիտութեան մեթոտներու դերը հակամարտութիւններու լուծումին մէջ:

– Միջազգային եւ ռուսական հանրային կազմակերպութիւններու դերը տարածաշրջանի լարումը պակսեցնելու գործին մէջ:

Նոյն առեն Բաքուի մէջ ձեռնարկուած է քաղաքին կեդրոնի քրիստոնէական հին դերեզմանատան քանդումին. տեղական թերթ մը գրած է թէ քանդումը հրահանգուած է քաղաքապետին կողմէ: Իսկ երբ բաքուցի վրդոված Ռուսեր քաղաքապետարանէն պահանջած են որ քանդումը կասեցնեն, իրենց ըսուած է թէ ան հրահանգուած է նախագահ Ի. Ալիեւի կողմէ, նոյն վայրէն նոր խճուղի անցընելու հեռանկարով:

ՄԱՄՈՒԼ

«COURRIER INTERNATIONAL»

(23 Février au 1er Mars)

SITUATION FIGEE AU HAUT-KARABAKH

Շաբաթաթերթը կ'անդրադառնայ կացութեան մը որ տեղ քայլ կ'ընէ եւ յօդուածին սկիզբը հակիրճ պատմականը կ'ընէ: 4400 քառակուսի քիլոմեթր տարածութիւն մը, որու համար Ռուսաստան, Ֆրանսա եւ ԱՄՆ, Մինսկի խումբի անդամներ, տասնամեակներէ ի վեր կը ջանան լուծում մը գտնել: Պարբերականը կը յիշեցնէ որ Լ. Ղարաբաղ "կը գտնուի Ադրբեջան եւ բնակչութիւնը մեծամասնութեամբ Հայ է": Վեց տարիներու կռիւներէ ետք 25 հազար մեռեալ կար եւ տեղահանուած մէկ միլիոն բնակիչ: 1994-ին հրադադար մը վերջ դրաւ պատերազմին, բայց, չըլլանը, զինուած, կրնայ բռնկիլ: Ինքնակոչ Հանրապետութիւն, Լ. Ղարաբաղը եւ յարակից հողամասերը՝ Քելբաջար եւ Լաչին, իրականին մէջ Հայաստանի կցուած են: Ադրբեջան դէմ է ինքնավարութեան եւ կը յուսայ վերադարձնել չրջանը:

Միջազգային միջնորդներու լաւատեսութեան դէմ, բանակցութիւնները որոնք տեղի ունեցան Ռամպույէ Փետր. 10ին եւ 11ին, ոչ մէկ յառաջդիմութիւն արձանագրեցին: "Թերահաւատները իրաւունք ունեցան, ազերի եւ հայ նախագահները չհամաձայնեցան, որովհետեւ չեն կրնար համաձայնիլ" ցաւով կը հաստատէ Երեւանի Գոլոս Արմէնի թերթը: Դրական միակ արդիւնքն այն է որ երկխօսութիւնը կը շարունակուի Մարտին Ուաչինկթըն: Երկու նախագահներու խօսակցութիւնը կը կասի կենսական երկու հարցերու առջեւ.- հայկական զօրքերու քաշուիլը եւ փոխարինումը միջնադիր միջազգային ուժի մը կողմէ եւ հանրաքուէ մը Լ. Ղարաբաղի ապագայ կարգավիճակին մասին:

Հայկական Նովոյէ Վրեմիա օրաթերթը կը գրէ թէ կողմերը պէտք է համաձայնութեան մը յանգին որ գոհացում տայ Ադրբեջանի հողային ամբողջակա-

ՀԱՑԱՍՏԱՆ

ՂԱՐԱԲԱՂԻ ԿՆՃԻՌԻՆ ԿԱՐԳԱԻՈՐՄԱՆ ՄԱՍԻՆ

Մեր երէկուան թիւով արձագանգած էինք ԼՂՀ նախագահ Ա. Ղուկասեանի յայտարարութեան որով յարմար կը նկատէր կարգաւորման բանակցութիւններէն Հայաստանի քաշուիլը որպէս միակ ճար այդ չրջանակին մէջ Ղարաբաղի ընդդիմադրութեան: Փետր. 22ին Հայաստանի Արտաքին գործերու նախարարը Վ. Օսկանեան պատասխանած է այդ մտքին ու տուած հետեւեալ բացատրութիւնը. Հայաստան նախապէս ընդունելի կը նկատէր այն տուեալը որուն համաձայն կը գտնուէին Ղարաբաղ եւ Ադրբեջան: Սակայն այդ օրերուն Հայաստանի եղած առաջարկները բացարձակապէս անընդունելի էին հայկական կողմին: Ամէն պարագայի մէջ, նախարարը ըսած է թէ այլ պետութիւններ ճանչցուած պետութեան մը տարբեր վերաբերում ցոյց կու տան, չճանչցուածին՝ տարբեր: Իսկ այն օրէն երբ բանակցութեան հայկական կողմը ներկայացուցած է Հայաստանը, եղած առաջարկներուն սկզբունքները քննարկելի գտնուած են: "Ցամենայնդէպս ընդհանուր պայմանաւորուածութիւն կայ համանախագահների հետ եւ դա ցոյնիսկ Ադրբեջանն է ընդունում. սկզբունքների ճշդումից յետոյ Լեռնային Ղարաբաղը իր մասնակցութիւնը պիտի ունենայու համաձայնութեան մանրամասների շուրջն ընթանալիք բանակցութիւններում" ըսած է Վ. Օսկանեան:

Ղարաբաղի հակամարտութեան նիւթով արտայայտուած է Մինսկի խումբին Միացեալ Նահանգներու նախագահը Ս. Ման. իր կարծիքով եթէ 2006ը կարգաւորումի թուական չըլլայ, ատիկա ողբերգութիւն կը նչանակէ: Ճիշդ է որ տակաւին յառաջդիմութիւն արձանագրուած չէ բայց տակաւին ժամանակ կայ:

Դիւանագէտը անդրադարձած է նաեւ Բաքուի կողմէ տարածուած լուրերուն թէ Ռանդուչէի հանդիպումին նախագահ Ռ. Քոչարեան տեսակցութիւնը ընդհատած ու մեկնած էր: "Ես հոն էի ու նման բան չեմ տեսած: Կարծեմ ըսուածը երեւակայութեան պտուղ է եւ չեմ գիտեր ինչ աղբիւրէ բխած է" ըսած է ան:

***

«ՏԱՐՈՒԱՆ ՄԱՐԴԱՍՊԱՆԸ»

Քաղաքական կուսակցութեան երիտասարդական կազմակերպութիւնը Փետրուար 21ին "Տարուան մարդասպանը" հռչակած է ոճրագործ սպան Ռ. Սաֆարովը. ան, ինչպէս ըսուած էր, Ադրբեջանի մէջ հռչակուած էր "Տարուան մարդ"ը: Հայ երիտասարդները անոր լուսանկարին վրայ կարմիր ներկ լեցուցած, ապա նետած են աղբանոցը, ըսելով որ մարդկութեան տականքներուն տեղը հոն է: Շեչոած են թէ հակառակ պարագային նման տիպարներ, ինչպէս Երիտասարդ Թուրքերը, կամ Հիթլերը, միայն աղէտ կը բերեն մարդկութեան:

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՑԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵՈՒՍՈՒՖ ՖՈՖԱՆԱ "բարբարոսներու պետը" որ գլխաւոր պատասխանատուն էր Իլհն Հալիմի չարչարանքով սպանութեան, ձերբակալուած է Ապիճան (Գոթ ա'Իվուար), ուր ապաստանած էր քանի մը օր առաջ, Փետր. 22ի գիշերը: Յոստովանած է որ մասնակցած է Իլհն Հալիմի սպանութեան, բայց ուրացած է որ հակահրեայ արարք մըն էր: Փետր. 23ին, չատ յայտնի չէր, որ կարելի պիտի ըլլայ արագօրէն Ֆրանսա փոխադրել: Հարցը կապ ունի նաեւ ենթակային քաղաքացիութեանէն: Եթէ Գոթ ա'Իվուարի քաղաքացի է, հարցը կը դժուարանայ: Ամէն պարագայի մէջ, ամբողջ Ֆրանսան զօրակոչի մէջ է եւ ոստիկանները ու ցոյցերը կը չարունակուին, միչտ այն համոզումով որ հակահրեայ արարք մըն էր: Փետր. 23ի իրիկունը, Թապ Շերաք, Տ. տը Վիլլըին եւ բազմաթիւ քաղաքական անձեր Փարիզի գլխաւոր սինակոկը համախմբուած էին: Նոյն առեն, լուռ տողանցք մը տեղի կ'ունենար Պանթէօ: Կիրակի, Փետրուար 26ին ցոյց մը տեղի պիտի ունենայ Ռեփիւպլիքէն Նասիոն, ուրու պիտի մասնակցին կուսակցութիւններու պարագլուխները, այլ ցոյցեր ալ նախատեսուած են գաւառը, եւլն., եւլն.: Հակառակ եղած հրաւէրին, Ժ. Շիրաք պիտի չմասնակցի կիրակի օրուան տողանցքին:

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ Թլիֆլիսի դեսպանատունը Փետրուար 21ին յայտարարած է թէ Վրաստանի քաղաքացիներուն այցադիր (վիզա) տալու գործողութիւնները առկախուած են: Բացատրութիւն կ'ընդունուին միայն մարդասիրական բնոյթի պարագաներ: Հաղորդագրութեամբ մը ըսուած է թէ որոշումը առընչուած է ռուս զինուորներուն Վրաստան մուտքին յարուցուած դժուարութիւններուն, հակառակ որ այդ զինուորներուն մեկնումը ծրագրուած է եւ կը կիրարկուի յատուկ ժամանակացոյցով:

ՓՕԼ ՄԱՐՍԷՆԲԻՒՍ եպիսկոպոսը մեռած է Փետր. 20ին Ֆէնիքս (Արիզոնա) 84 տարեկանին: Իր անունը կապուած է Վատիկանի ֆինանսական ամէնէն մեծ գայթակղութեան, որ տեղի ունեցաւ Յովհաննէս-Պօղոս Բ. Պապի երկար ժամանակաշրջանին (1978 – 2005): Ծնած էր 1922ին, լիթուանացի գաղթական ընտանիքի մը ծոցը Շիքակոյի մօտ: Քահանայ ձեռնադրուած է 1947ին, ապա անցած է Հռոմ եւ յաճախած Գրիգորեան համալսարանը, հուսկ պապական Դիւանագիտական ակադեմիան: Կազմակերպիչը եղած է Պօղոս Զ.ի ճամբորդութիւններուն: Համբաւ չինած է, երբ 1977ին Մանիլլայի մէջ հրած է դաչոյնը, որով խելագար մը կ'ուզէր սպաննել Պապը: 1978ին, երբ պապ կ'ընտրուի Յովհ.-Պօղոս Բ., անոր թիկնապահը կը դառնայ: Ոչ մէկ ծանօթութիւն ունի ֆինանսական հարցերուն, բայց երեն կը յանձնուի Վատիկանի բաժնեթուղթերու մատակարարութիւնը, նաեւ կոչուած՝ Վատիկանի Դրամատունը եւ կապ կը հաստատէ սիկիլիացի կասկածելի մը հետ՝ Միքելէ Սինտոնա: Ան նոր կը յանձնէ չհատպրծման իր գործունէութիւնը: Իր անունը կապուած կը մնայ "Պանքօ Ամպրոզիանո"ի անհետութեան, կաթոլիկէ դրամատունը, որ գլխաւոր հաստատութիւնն էր, ուր բաժնեթուղթեր ունէր "Կրօնքի Գործերու Հիմնարկը": Երկար վերիվայրումներէ ետք, երբ գայթակղութիւնը ծանրակչիռ բնոյթ կ'առնէ, ձերբակալման հրամանագիր կ'ելլէ եպիսկոպոսին դէմ, բայց Բենկանէչ առեանը, 1987ին, իրաւունք կու տայ Վատիկանի եւ Մարսէնբիւս եպիսկոպոսը կը քաշուի 1989ին եւ Միացեալ Նահանգներ կ'երթայ, որպէսզի "մոռցուի":

ԳՈՐՍԻՒՔԱՑԻ Նահանգապետին՝ Գլօտ Էրինեաքի սպանութեան (1998 Փետր. 6) որպէս պատասխանատու ձերբակալուած երկու Գորսիքացիներու՝ Գաթելայի եւ Անտրիոզիի վերաքննութեան դատը տեղի ունեցաւ Փետր. 22ին եւ երկուքն ալ անպարտ արձակուեցան հակառակ անոր որ երեսուն տարի բանտարկութեան դատապարտուած էին 2003 Յուլիս 11ին: Այս վճիռը արդար գայթակղութիւն մը ստեղծած է եւ մամուլն ալ "ոստիկանական ֆիասքօ" որակած է ինչ որ պատահած է: Եղած առարկութիւնն այն է որ հարկ եղածին չափ փաստ չկայ բայց վճիռը չատ վնասակար կը նկատուի ահաբեկչութեան դէմ պայքարող ոստիկանութեան համար:

ԻՐԱՔԻ ՄԷՋ ծայր տուած է մզկիթներու պատերազմ մը, որ աւելի սաստկացած է Փետր. 22ի Սամարայի մէջ գործըւած արարքէն ետք: Ինչպէս գրած էինք, քարուքանդ եղած էր չիիներու ամէնէն նուիրական Մզկիթին գմբէթը եւ տեղւոյն կրօնապետին՝ Այաթոլլահ Սիսթանիի հանդարտութեան կոչերը ապարդիւն մնացած են: Մզկիթը 1200 տարեկան է եւ ուխտագնացութեան ալ վայր է: Որպէս հակազդեցութիւն, Պաղտատի մէջ, 27 սիւննի մզկիթներու դէմ յարձակում գործուած է, երեք խմամները սպաննուած են, չորրորդ մըն ալ առեւանգըւած է: Բազմաթիւ միջադէպեր տեղի ունեցած են զանազան քաղաքներու մէջ:

ՇԻՔՈՒՆԿՈՒՆԻԱՆ կը չարունակէ աւերը գործել Ռէյունիոն եւ մժեղի այդ խայթոցէն արդէն 77 հոգի մեռած է եւ 130 հազար հոգի ալ վտանգուած: Համաճարակը չատ մեծ համեմատութիւններ առած է:

ՄՈՍԿՈՒԱՑԻ մէջ, փակ չուկայի մը տանիքը փլած է Փետր. 23ի առաւօտուն: Առաջին հաչուեկչիռի մը համաձայն 13 մեռեալ կար:

ԱԴՐԲԵՋԱՆՑԻ ՈՃՐԱԳՈՐԾԻՆ ԵՐԿՐՈՐԴ ԴԱՏԸ

Պուտափէշտի մէջ Փետր. 21ին սկսած է հայ սպայ Գուրգէն Մարգարեանի ոճրագործ Ռ. Սաֆարովի դէմ բացուած երկրորդ դատը: Անոր նիւթն է բանտապահներուն հետ ունեցած բախումը: Դատին դիմաց են Պուտափէշտի իրաւապահ մարմինները մինչեւ երկու տարուան յաւելեալ բանտարկութեան պահանջով: Ամբաստանագրին ընթերցումէն ետք Սաֆարով պատասխանած է պաշտպան փաստաբանին, ամբաստանող կողմին եւ դատաւորին հարցումներուն: Դատը յետաձգուած է Մայիս 3ին: Իսկ հայ սպային սպանութեան դատին յաջորդ նիստը տեղի կ'ունենայ Մարտ 7ին:

(Շար.ը Դ· էջ)

ՏԱՐԱԿԱՐԾՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՀԱԿԱՄԱՐՏՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅԿ ՆԱՎՈՍՇԵԱՆ

Իմաստով իրարու մօտ երկու բառեր են տարակարծութիւնն ու հակամարտութիւնը: Թէեւ ոչ այնքան մօտ, բայց ոմանց միտքին մէջ կը նոյնանան անոնք: Նոյն հարցին մասին տարակարծիք ենք, այսինքն, տարբեր կարծիք ունինք, ուրեմն մեր կարծիքները իրարու հակառակ ըլլալով հակառակորդ են. հակամարտութիւն կայ մեր միջեւ: Այսպէս կը զարգանայ տրամաբանութիւնը ոմանց մօտ, եւ այդ տրամաբանութեամբ ալ կ'առաջնորդուին կեանքի մէջ:

Տարակարծութիւնն ու հակամարտութիւնը չփոթող եւ իրարու հետ բախում ունեցողները երբէ՞ իրենք իրենց ապրող սովորական մարդիկ են, բախումը սահմանափակ վնաս միայն կը պատճառէ, յանդելով վիճաբանութեան, ծեծկռտուքի կամ նոյնիսկ սպանութեան, սակայն սահմանափակ չրջանակի մէջ, առանց համատարած հանդամանքի: Իսկ երբ այդ մարդիկը պատասխանատուներ են հասարակականութիւններու – կուսակցութիւն, համայնքային կազմակերպութիւններ ու պետութիւն – այդ պարագային հարցը կը բարդանայ եւ կրնայ ծանր հետեւանքներու տեղի տալ: Այդ հետեւանքները կրնան ըլլալ ազգամիջեան բախումներ, որոնք կը չլատեն ներքին միասնականութիւնը, խափանելով համագործակցութեան ազդօգուտ արդիւնքները: Անոնք կրնան ըլլալ նաեւ միջազգային՝ տեղի տալով լարուածութեան ու չլամարտի, հասնելով սահմանափակ բախումներէն մինչեւ ընդհանուր պատերազմի: Որովհետեւ տարակարծութիւնը չմբռնուիր ըստ կշռքունքայնօրէն, մարզական ոգիով, հանդուրժողութեամբ, դիմացինին կարծիքի ազատութիւնը յարգելով:

Ձիշդ հասկցուած տարակարծութիւնը նոյնիսկ օգտակար երեւոյթ է, մտածումի ու գործունէութեան մէջ մրցակցութիւն յառաջ բերելով: Պայմանաւ որ մրցակցութիւնը հակամարտութեան չվերածուի: Տարակարծութիւնը մաքուր եւ չխտակ հունի մէջ պահելու համար անհրաժեշտ է չհանդուրժելէ հեռու պահել զայն: Ալդարեւ, տարակարծիք կողմերու միջեւ երբ չհանդուրժութիւն մտնէ, տարակարծութիւնը կը չեղի իր հունէն, վերածուելու համար հակամարտութեան, անոր բոլոր ծանր հետեւանքներով:

Պէտք չէ անտեսել նաեւ հաւանականութիւնը երբ պատճառի փոփոխութեամբ տարակարծիք կողմերու դիրքերը եւս փոխուին ու տարակարծիքները ըլլան համակարծիք:

Կարելի է բազմաթիւ օրինակներ տալ:

Երկու բարեկամներ ծիրանի հսկայ ծառի մը տակ կը վիճին, թէ ո՞րն է այդ ծառին կարեւոր դերը՝ տուած պտո՞ւղը, թէ չուքը: Տարակարծիք են:

Ոմանց համար յովազը գիշատիչ գազան մըն է, իսկ ինծի համար՝ գազաններուն գեղեցկագոյն մարմնացումը:

Հա՞ւը հաւկիթէն ելաւ, թէ հաւկիթը հաւէն. յաւիտենական տարակարծութեան նիւթ է:

Շատ տարակարծիք ժողովուրդներ կան, որոնք խաղաղօրէն կ'ապրին, ամէն մէկը իր ճաշակով ու ըմբռնումով. եւ այդ է համակեցութեան գեղեցկութիւնը՝ միօրինակութեան դէմ այլազանութեամբ, բազմատեսակ ոճով ու դոյներով:

ԱՍԱԼԱ-յի տղաքը ոմանց տեսակէտով ազատամարտիկներ, ազգային վրիժառութեան համար զոհուած հերոսներ էին, իսկ ոմանց տեսակէտով՝ ահաբեկիչներ: Տարակարծութիւն է:

Նոյնն է պարագան պաղեստինցի մարտիկներուն, որոնք չկարենալով իրենց հայրենիքը դրաւած Իսրայէլի դէմ բանակով ճակատիլ, հրոսակային-ֆեռայական պայքար կը մղեն, որուն եւս կը տրուի երկու որակում – ահաբեկչութիւն, կամ ազատագրական պայքար, ըստ հայեցակէտի:

Նոյնպէս երկու կարծիք՝ տարակարծութիւն կայ նաեւ նախագահ Պուշի մասին՝ Իրաքի վերաբերեալ իր որոշումներուն համար: Ոմանք կը նկատեն զայն ամերիկեան կայսերապաշտական քաղաքականութեան գործիք, ուրիշներ՝ ազատարար:

Ոմանք կը նկատեն Ամերիկան ահաբեկչութեան դէմ պատերազմի առաջնորդ, ուրիշներ՝ ահաբեկչութեան ամենամեծ աղբիւրը:

Ոմանք կը նկատեն Ամերիկան ազատութեան ու ժողովրդավարութեան պաշտպան, ուրիշներ՝ ազատութեան ու ժողովրդավարութեան ամենամեծ թշնամին:

*Ոմանք կը նկատեն Ամերիկան

ՀԱՅ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐԸ ԳԵՐՄԱՆԻԱՅՈՒՄ ՀԱՄԱԽՄԲՒՈՒՄ ԵՆ ԱՌԱՒԵԼԱՊԷՍ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԾՐԱԳՐԵՐԻ ՇՈՒՐՋ

2006 թ. Յունուարի 14ին Հարաւային Գերմանիայի Մանհայմ քաղաքում գործող "Հայկ" գերմանա-հայկական ուսանողական ակումբը իր առաջին ընդհանուր ժողովն էր հրաւիրել: Ակումբը, որը գործում է արդէն երկուս ու կէս տարի (2003 Սեպտեմբերից) համոզուած է, որ հարեւան երկրամասերի տարբեր համալսարանների հայ ուսանողական ուժերի համախմբման ճանապարհով կարող է բազմապատկել իր հնարաւորութիւնները ու աւելի մեծ ծրագրերի նախաձեռնման գնալ: Մանհայմի համալսարանի գիտահետազօտական ինստիտուտներից մէկի դահլիճում բարձր մակարդակով կազմակերպուած այդ ընդհանուր ժողովին մասնակցեցին մօտ 35 ուսանող ու դոկտորանտ:

Օրակարգում դրուած էին երեք հարցեր՝-

1. "Հայկ" ակումբի նպատակների ու ծրագրերի քննարկում եւ նրա անդամագրութեան ընդլայնում,

2. 2006 թ. ամրանը Մանհայմում "Հայկ"ի կողմից կազմակերպուող հայկական մշակութային օրուայ ծրագրի քննարկում,

3. "Հայաստան 2020" համահայկական ծրագրի քննարկում ու նրա հետ համագործակցութեան հնարաւոր ուղիների մշակում:

Գլխաւոր կազմակերպիչները՝ կարէն Նաւոյեանը, Փայլակ Մզիկեանը, Վարդուհի Տօնոյեանն ու Լուսինէ Ղազարեանը, ակումբի յետագայ գործունէութեան գլխաւոր ուղղութիւնները են համարում մշակութայինը, ինչպէս նաեւ Հայաստանի հետ կապուած տնտեսական ծրագրերի մէջ կազմակերպուած ճեւով ընդգրկուելը:

"Հայկը", առհասարակ, իր նպատակային-ծրագրային դրոյթները ամփոփում է երեք հիմնական կէտերով՝

1. Աջակցութիւն հայ ուսանողներին ու գիտնականներին Գերմանիայում,

2. Ուսանողների ու երիտասարդ մտաւորականների համագործակցող ցանցի ստեղծում,

3. Հայ մշակոյթի ներկայացում Գերմանիայում, ինչպէս նաեւ գերմանական մշակոյթի աւելի լայն ծանօթացման աշխատանքների կազմակերպում Հայաստանում,

Ինչպէս տեսնում ենք, եւ՛ ծրագրային դրոյթներում եւ՛ թէ օրակարգում բացակայում է քաղաքական աշխատանքի ուղղութիւնը: Քաղաքական ծրագրերի կազմակերպման նախաձեռնութեամբ հանդէս չի եկել նաեւ արդէն հինգ տարի վերաբացուած ու ակտիւօրէն աշխատող Հայ Ակադեմիականների Միութիւնը: Քաղաքական աշխատանքի դաշտ չմտաւ նաեւ 1990ականների վերջին մէկ-երկու տարի գործած "Հանովերի համալսարանի հայ ուսանողական միութիւնը": Գերմանիայում ուսանողական նախաձեռնութիւնները հիմնականում չունեն քաղաքական ուղղուածութիւն: Վերջին ժամանակաշրջանում, այստեղ ուսանողական նախաձեռնութիւնների ստեղծումը առաջին հերթին պայմանաւորուած են ինչպէս համալսարաններում ու այլ բարձրագոյն ուսումնական հաստատութիւններում հայ ուսանողների ու դոկտորանտների թուի գնալով աճող ընթացքով, այնպէս էլ Գերմանիա – Հայաստան համալսարանական կապերի ու ակադեմիական բնագաւառներում փոխանակման ծրագրերի օրէցօր աշխուժացող գործընթացներով: Այսօր Գերմանիայի համալսարաններում ու բարձրագոյն ուսումնական այլ հաստատութիւններում հաշւում են մօտաւորապէս 2000 հայ ուսանող ու դոկտորանտ: Ջնայած այս բաւականին լուրջ թուաքանակին, հայ ուսանողական կեանքը այստեղ հիմնականում մնում է չկազմակերպուած: Այս ուղղութեամբ գործում են 2001 թ. վերաբացուած "Հայ Ակադեմիականների Միութիւն 1860" ուսումնամշակութային միութիւնը, իր չարքերում ընդգրկելով ոչ միայն ուսանողների, այլեւ՝ երիտասարդ մտաւորականների, Մանհայմի "Հայկ" գերմանա-հայկական ուսանողական ակումբը եւ Վուբերթալի համալսարանի "Մեսրոպ" ուսանողական խմբակը, որոնց ընդհանուր առմամբ անդամակցում են ընդամէնը մօտ 100 ուսանող ու դոկտորանտ: Եթէ սրան աւելացնենք Գերմանահայոց կենտրոնական խորհրդի "Երիտասարդ Հայեր" կազմակերպութիւնը և առանձին տեղական համայնքներում ընդգրկուած հայ ուսանողներին, ապա կը տեսնենք, որ Գերմանիայում սովորող մօտ 2000 հայ ուսանողներից ու դոկտորանտներից հայկական կազմակերպութիւններին անդամակցում կամ նրանցում այս կամ այն ճեւով ընդգրկուած են մօտ 200 համալսարանականներ, այսինքն՝ ընդհանուր թուի մօտ 10 տոկոսը միայն, իսկ մնացած 90 տոկոսը փաստօրէն դուրս է մնում հայկական կառոյցներից: Ճիշդ է, սա չի նշանակում, որ այդ 90 տոկոսը առհասարակ հեռու է հայկական մթնոլորտից: Համերգային, ուրախ, սպորտային, համազգային եւ այլ բնոյթի միջոցառումներին կարելի է տեսնել բազմաթիւ հայ համալսարանականներ, բայց ծրագրերին յաճախող ուսանողների մեծամասնութիւնն էլ որեւէ հայկական միութեան, լինեն դրանք երիտասարդական, ուսանողական թէ համայնքային, անդամագրուած չէ: Սա ունի մի քանի լուրջ պատճառներ, որոնք կարծում եմ, առնուազն գոնէ քննարկման նիւթ պիտի դարձնել հայկական մամուլում: Չէ՞ որ երեւոյթը յատուկ չէ միայն Գերմանիայի հայ համալսարանականներին, այլ կարելի է ասել, որոշակի տոկոսային տարբերութիւններով, կրկնւում է Եւրոպայի համարեա բոլոր երկրներում, ուր մեծ թուով հայ համալսարանականներ կան:

Մօտ հարիւր տարի առաջ, Գերմանիայում անհամեմատ մեծ ակտիւութեամբ են գործել հայ համալսարանականները: Այստեղ, նախ որոշակի ընհատումներով գործում էր Հայ Ակադեմիականների Միութիւնը, իսկ երբ ստեղծուեց Եւրոպայի Հայ ուսանողական միութիւնը, Գերմանիայի հայ ուսանողները աւելի ակտիւ գործունէութեան անցան: Բաւական է նշել, որ Եւրոպայի Հայ ուսանողական միութեան հիմնադիր համագումարը հրաւիրուել է Գերմանիայի Հայտըլպէրկ քաղաքում (ոչ հեռու Մանհայմից) 1897թ. Ապրիլի 12–15ին: Միութիւնը իր երկրորդ համագումարը կրկին գումարել է Հայտըլպէրկում 1899թ., երրորդը՝ Ցիւրիխում 1900թ., իսկ չորրորդը՝ Միւնիխում՝ 1901 թուին: Ինչպէս տեսնում ենք, չորս համագումարներից երեքը Եւրոպայի հայ ուսանողները գումարել են Գերմանիայում, իսկ երբ 1908թ. հիմնուեց Եւրոպայի Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութեան ուսանողական միութիւնը, գերմանական համալսարաններում սովորող հայ ուսանողները եւ առաւելապէս՝ ընկերային ու հումանիտար գիտութիւններ սովորողները, այստեղ սկսեցին գործնական ու յատկապէս իրենց "Ուսանող" հանդէսի էջերում, տեսական հարցերի քննարկման ու լուծման խնդիրներում առաջատար դերը զբաւել: Այս երկու համաեւրոպական բնոյթի աշխատանքներ իրականացնող հայ ուսանողական կազմակերպութիւններն ուներին հիմնականում քաղաքական աշխատանքի ուղղուածութիւն եւ լուրջ աշակցութիւն էին ստանում Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութեան ղեկավարներից: Մեր օրերում, Գերմանիայի հայ համալսարանականների մեծամասնութեան մօտ քաղաքական աշխատանքը չի կազմում նրանց գործունէութեան գլխաւոր առանցքը, դրան աւելի շատ երկրորդական կամ երրորդական նշանակութիւն է տրւում: Ուսանողական կազմակերպուած աշխատանքները այստեղ առաւելապէս մշակութային ու մարզական դրսեւորումներով են արտայայտուած և հայ ուսանողներից շատ քչերն են ընդգրկուած հայ, թէկուզ և գերմանական քաղաքական կուսակցութիւնների մէջ: Կարծում եմ, որ հայ ուսանողի քաղաքական պատրաստուածութեան ներկայ, ոչ այնքան բարձր մակարդակը, նրա կազմակերպմանը խոչընդոտող գլխաւոր պատճառներից մէկն է, որի ուղղութեամբ հայ քաղաքական կուսակցութիւնները դեռ լուրջ ու երկար աշխատանք ունեն տանելու:

Ա.ՋԱՏ ՕՐԴՈՒԽԱՆԵԱՆ

f. Պոխում, Գերմանիա
2006 Փետրուար 10

սին, որ ըստ իրեն եւ միլիոնաւոր մարդոց՝ մարդկային իրաւունքներու, ազատութեան և ժողովրդավարութեան պաշտպանն է, իսկ այլապէս մտածող միլիոնաւոր մարդոց տեսակէտով ան մարդկային ազատութիւնները ճզմող, ժողովրդավարութեան անուան տակ բռնատիրութիւն հաստատող, աշխարհակալութեան ձգտող, աւելի երկար ձեռքերով նոր Հիթլէր մըն է:

Նախագահ Պուշ տարակարծիք էր նախագահ Սատտամ Հիւսէյնի ժողովուրդ եւ երկիր կառավարելու ձեւին: Վստահաբար Սատտամ Հիւսէյնն ալ Պուշին տարակարծիք էր Ամերիկան եւ աշխարհը կառավարել ուզելու անոր ոճին, բայց այդքան միայն: Պատերազմի չդիմեց, չէր ալ կրնար անհուշտ: Բայց նախագահ Պուշ տարակարծութիւնը հակամարտութեան վերածելով եւ ժամանակ մը իրաքեան վարչակարգին դէմ քարոզչութեամբ համամարդկային կարծիքը "մշակելէ" յետոյ, յարձակեցաւ Իրաքի վրայ, Սատտամ Հիւսէյնն ու կարգ մը գործակիցները բանտարկեց, իսկ սկսած պատերազմը դեռ կը չարունակուի, աւելի քան երկու տարիէ ի վեր: Հարցնող ըլլայ թէ, Պուշ՛ն Պուշ, քու ի՞նչուդ պէտք է թէ իրաքցի ժողովուրդը ինչպէ՛ս կ՛ապրի, ինչպէ՛ս կը կառավարուի: Ամերիկայի ժողովուրդը չա՞տ գոհ է քեզմէ: Գո՞հ է որ իր հեռաձայնային խօսակցութիւնները ղաղտնօրէն մտիկ կ՛ընես, նամակները կը կարդաս: Գո՞հ է որ Իրաքի վրայ յարձակումը քանի մը հազար ամերիկացի երիտասարդներու մահուան պատճառ դարձաւ, և քանի մը հարիւր հազար ալ վիրաւորներ, հաշմանդամներ ու խելագարներ յառաջ բերաւ: Մտածողներ կան որ աշխարհի մնացեալ մասէն հեռաւորութիւնդ եւ ժամանակաւոր գերակշիռ ուժդ քեզի իրաւունք չեն տար որ պատերազմի լեզուով լուծես տարակարծութիւններդ: Ջե՞ս մտածեր որ հեռաւորութիւնը յարաբերական է եւ ուժի գերակշռութիւնը՝ ժամանակաւոր: Ցիշելով Համաշխարհային Առեւտրական կեդրոնի զոյգ չէնքերուն խորտակումը, լաւ է գիտակցիս որ անխոցելի չէ նաեւ քո՛ւ երկիրդ: Ուրիշ ժողովուրդներ ու պետութիւններ ալ կան, որոնք իրարու հետ տարակարծիք են, բայց խաղաղ գործակցութեան սկզբունքին հետեւելով տարակարծութիւնը խօսքի հակամարտութենէ անդին չեն անցներ, գուցէ խաղաղասիրութենէ տարուած, կամ գուցէ պատերազմի դիմելու չափ ուժեղ չեն զգար: Բայց կու գայ ժամանակը երբ այսօրուան տկարները կրնան զօրանալ եւ պատերազմիլ քեզի դէմ: Ցետոյ, մի՛ մոռնար ամէնէն կարեւորն ու վտանգաւորը. աթոմական ռումբը ամէն տեղ կայ եւ ամէն տեղ կը հասնի:

Եւ քանի որ այդ աղէտալի օրը դեռ չէ հասած, աշխարհի մարդկութեան եւ ամերիկացի ժողովուրդին սիրոյն լաւ կ՛ըլլայ անդրադառնաս որ ոչ մէկ կայսրութիւն յաւիտենական եղած է եւ ամերիկեանը չի՛ կրնար բացառութիւն ըլլալ:

Հ. Ն.

10 Փետրուար 2006

ԱՐՏՈՅՏՆԵՐՈՒ ԱԳԱՐԱԿԸ

ԱՆԹՈՆԻԱ ԱՐՍԼԱՆ

Թարգմանեց՝
ՎԱՉԳԷՆ ԲԱՄՊԱԿԵԱՆ

ՄԱՍ ԵՐԿՐՈՐԴ

ՇՈՒՇԱՆԻԿ

Անճնատուր ըլլալ այդ զովութեան, այդ չուքին – Շուշանիկ կը սկսի երազել, մինչ դաւադիր քուն մը զինքը կը գրաւէ, աչքերը կ՛այրին: Կ՛անդրադառնայ որ չատ բան չունի պատրաստելիք: Մտածելիք չունի այլեւս Սուրէնի հագուստներուն եւ ճամպրուկին մասին որ Եւրոպա պիտի երթար, Ռուբէնի ծրարներուն մասին որ երկուօրեակ հիւանդրոն պիտի տար Ամերիկա տանելու համար, կարոյին ամերիկեան դպրոցին մասին, Լէզլին հագուեցնելու մասին: Ամէնը, ամէնը հիմա գացին լմնցան սրտի բոցավառ այն շրջանակին մէջ որ հաղիւ դպչէիս կ՛այրէ:

Հիմա պէտք է հագուեցնել պզտիկները, այս ճամբորդութիւնը պատրաստել: Շուշանիկ յոգնած միտքով կը դիտէ Նազիմը բայց չի տեսներ, կը գրպանէ հեռագիրը, յետոյ կը մտածէ, եւ կը յանձնէ Մատամ Նուարդին: «Ի վերջոյ, դուք միակ անձն էք որ զինքը ճանչցաք» կ՛ըսէ, եւ յետոյ «եթէ անոնց քով երթալ ըսելիքդ... Պէտք է Զարեհին կարեւնանք լմացնել»:

Ազնիւ, որ ոչ մէկ գաղափար կը յայտնէր, արագօրէն կ՛երթայ եւ հեռագիրը Նուարդին ձեռքէն կ՛առնէ, կը կարդայ, եւ կ՛ըսէ. «Ես կը պահեմ»: (Գրեթէ Թալիսման մը, կը մտածէ, գրեթէ սուրբ բան մը որ Եւրոպայէն կու գայ եւ կը փաստէ որ ուրիշ տեղ Հայեր կան, ազատ են եւ նոյնիսկ կրնան լուրեր ղրկել· շրջապատող լոյս մըն են մթութեան մէջ):

Մինչ այդ, վախցած, ինքզինքին կորսընցուցած, թաղին միւս կիները կու գան Շուշանիկին մօտ: Սարսափելի պատարհաս որ տեղի ունեցաւ, ցաւալի հեղինակութեան մը կնիքը դրաւ անոր դէմքին վրայ, ուրկէ զուարթ ժպիտը անյայտացաւ եւ ուր չեչտուեցան ծանր, խորունկ, երկրային դիմագիծները:

Բայց ինք Մայրիկն է, ինչպէս կ՛ըսէր զեռ երէկ (երբ՞կ թէ դարեր առաջ) անոյշ կարօն: Որո՞ւ դիմել գիտնալու համար թէ ամէն բան լաւ կերպով կատարուեցաւ, որմէ՞ ունենալ հաւանութիւն: Եւ Շուշանիկ Ազնիւի սիրաքնքուշ հետեւողութեամբ որ իր քովը արթուն կանգնած է քայլ մը եւս, ամէն բանի կարգադրութիւնը կ՛ընէ, կը ստուգէ կառքերը, կը հաշուէ անձերը, կը բաժնէ ծերերը, այծերը, պզտիկները, ջուրին պահեստը, չաքարը, ծածկոցները, մինչեւ նոյնիսկ թռչնիկներուն վանդակները:

Դեղարանը եւ վիէննական չաքարեղէնի խանութը պարպելու գաղափարը իրն էր: Պոմպոններ, տուփերով բուրումնաւէտ եւրոպական անուշեղէնները, թիթեղէ տուփերով անգլիական պիսքոթներ, զուիցերական շոքոլաները, չոր կարկանդակներ եւլն. կը համբուրին եւ կը բաժնուին:

Թարմ անուշեղէնները տօնական օր մը կը ներկայացնեն պզտիկներուն համար, եւ Շուշանիկ՝ մայրերուն, փոքրիկներուն եւ վերապրած իր աղջիկներուն համար դէմքին վրայ կը բերէ անոյշ ծիծաղ մը· կը ծափահարէ, սեղանները կը պատրաստէ ("այլեւս պզնակները լուալու պէտք չկայ" կը մտածէ), եւ յանկարծ կը բանայ խոշոր պահարանը եւ դուրս կը հանէ նուրբ սպասները, ոսկիով եզերուած փարիզեան յախճապակիները, արծաթէ զանակ-պատառաքաղները, Շէֆֆիլտ թէյամանը:

"Թող պզտիկները այս յիշատակը իրենց մտքին մէջ պահեն" կը մտածէ: Եւ Ազնիւ որ անմիջապէս կ՛ըմբռնէ նպատակը, դարան մը կը բանայ եւ կը ծածանեցնէ հոլլանտական կերպասէ խոշոր սեղանի ծածկոցը զոր դեղեցիկ Իսկուհին, ան որ տասնըմէկ տարեկանին մահացաւ, բանած էր իր սիրելի Համբարձումին համար: Որթատունկի ճիւղեր եւ անատոլեան խաղողներ՝ կանաչ եւ նռնենիի կարմիր, մետաքսէ թելերով բանուած ոսկեզօծ ծիլեր որոնք կը շրջապատեն կեդրոնի արեւը՝ խոշոր եւ բարեացակամ, իր կատարեալ եւ համաչափ ճառագայթներով, եւ մետաքսէ լայն եզերքով: Երիտասարդ եւ երջանիկ կնոջ մը գործը զոր կ՛ուզէր իրեւ ժառանգութիւն ձգել իր ընտանիքին:

(Շար. 50)

MANIFESTATION DU 28 FEVRIER : MOBILISATION GENERALE

Le mardi 28 février, dans le monde entier, les Arméniens organisent une journée d'action contre la politique criminelle et anti-arménienne de l'Azerbaïdjan. A Paris, les trois partis politiques arméniens, la FRA Dachnaktsoutioun, l'ADL Ramgavar, le PSD Hentchak, avec le soutien du CCAF, organisent une manifestation, le mardi 28 février prochain à 18h30, devant l'ambassade d'Azerbaïdjan; 209 rue de l'Université, Paris 7ème — métro : Pont de l'Alma ou Ecole Militaire.

La récente destruction du cimetière arménien de Djoulfa (Nakhitchévan) par l'armée azérie est une illustration de plus de la volonté de l'Etat azerbaïdjanais d'effacer toute trace arménienne d'Azerbaïdjan.. Cet acte odieux est une agression inacceptable de la mémoire du peuple arménien à travers la destruction d'un site de mémoire faisant partie du patrimoine culturel mondial. Il s'inscrit dans le cadre d'une véritable stratégie d'attaque de l'Etat azerbaïdjanais contre le peuple arménien:des pogroms de Soumgaït, de Bakou, de Chouchi et de Kirovobod à la guerre contre le Karabagh, au refus de tout compromis dans le processus de paix, l'Azerbaïdjan se positionne comme un ennemi actif de la nation arménienne.

Cela doit cesser. Le peuple arménien, dans le monde entier, doit se mobiliser contre l'Azerbaïdjan pour obtenir une condamnation internationale de cet Etat agresseur.

Le mardi 28 février sera le coup d'envoi, en diaspora, comme en Arménie d'une campagne d'informatin et de mobilisation, des opinions publiques, des instances européennes et internationales pour que l'Azerbaïdjan soit condamnée sur le plan mondial.

FRA DACHNAKTSOUTIOUN — ADL RAMGAVAR — PSD HENTCHAK

Paris, le 13 février 2006

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

RECRUTEMENTS POUR LES SEJOURS DE BELLEFONTAINE (JURA)

ETE : JUILLET ET AOUT

- **Directeurs diplomés BAFD**
- **Animateurs diplomés BAFA ou stagiaire BAFA**
- **Infirmière**
- **Econome**
- **Intendant(e)**
- **Coursier**

Candidatures à adresser à :
CBAF — 17 rue Bleue 75009 PARIS,
par e-mail : cbaf@wanadoo.fr ou par fax : 01 53 34 12 13
Date limite des candidatures : 10 AVRIL

L'ASCENSION A LOURDES

Les paroisses catholiques arméniennes de France organisent

UN PELERINAGE MARIAL A LOURDES

sous la présidence de Mgr l'Eparque **Grégoire GHABROYAN**
du mercredi 24 au samedi 27 mai
Départs de Paris, Lyon, Valence, St Chamond et Marseille.
Frais de voyage et pension complète dans un hôtel 3 étoiles: 325 Euros
Pour inscription ou de plus amples informations,
contacter le P. Curé de la Paroisse,
ou appeler le secrétariat de l'Eparchie, Tél. : 01 40 51 11 90.
Les inscriptions seront closes **le 31 mars**

ՇԱԽԻՆ

ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

Շաւիղի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ կրօնական Ընկերակցութիւնը իր անդամները կը հրաւիրէ իրարու յաչորդող երկու արտակարգ ընդհանուր ժողովներու. –

կիրակի, Փետրուար 26,
ժամը ճիշդ 15ին

Շաւիղի եկեղեցւոյ "Ս. Պալապանեան" սրահը:

- *Առաջին ժողովի օրակարգի նիւթ՝*
  - Թեմի ստեղծում՝
    հիմնադիր անդամի հանգամանքով:
  - Պատուիրակներու ընտրութիւն:
- *Երկրորդ ժողովի օրակարգի նիւթ՝*
  - Շաւիղի եկեղեցւոյ կրօնական Ընկերակցութեան կանոնագրութեան փոփոխութիւն:

Eglise Arménienne
6 rue Père Komitas
92370 CHAVILLE

Cathédrale
des Arméniens Catholiques
SAINTE-CROIX DE PARIS
13 rue du Perche — 75003 PARIS

Monseigneur Grégoire GHABROYAN
Evêque des Arméniens catholiques de France

élèvera à la dignité de
«Dzayrakouyn Vartabed»
le Révérend Père Joseph KELEKIAN
Curé des paroisses de Paris et d'Arnouville

en lui remettant la Croix et la Crosse de «Kerharkéli» (Archiprêtre)

le dimanche 26 Février
au cours de la Divine Liturgie
qu'il célébrera à 11 heures
en la Cathédrale Sainte-Croix de Paris
une réception suivra.

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

Section d'Issy-les-Moulineaux

LOTO ANNUEL

La Croix Bleue d'Issy-les-Moulineaux organise son Loto annuel,
le Dimanche 5 mars à 14h30
à la Halle des Epinettes
45-47 rue de l'Egalité
92130 Issy-les-Moulineaux

Venez jouer en famille, de nombreux lots sont à gagner et l'après-midi sera suivi d'un goûter.

□

Section «ASTRIG» d'Arnouville

Dîner - Dansant

La Croix Bleue des Arméniens de France section **«ASTRIG»** d'Arnouville organise un dîner dansant
le samedi 11 mars
à l'Espace AZNAVOUR à Arnouville
La soirée sera animée par
Adiss HARMANDIAN

Réservations
aux numéros suivants :
01 39 87 08 73 ou **01 39 85 12 35**

imprimé sur les Presses
du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

ՄԵԾ ՊԱՀՔ

Ս. ՅՈՒՂԱՆՆԷԱՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

ՁՈՐԵՔՇԱԲԹԻ, Մարտ 1. –
Գ. Օր Մեծ Պահոց
Հսկումի՝ Խաղաղականի
եւ Հանգստեան ժամերգութիւն

Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 18ին:

***

Ս. ՓՇՏՈՒՆ-ՊԵՏՐՈՍ ԱԼՃՈՐՎԻ

ՈՒՐԲԱԹ, Մարտ 3. –
Ե. Օր Մեծ Պահոց
Հսկումի՝ Խաղաղականի
եւ Հանգստեան ժամերգութիւն

Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 19ին:

***

ՍՈՒՐԲ ՅԱԿՈԲ-ԼԻՈՆ

ՄԵԾ ՊԱՀՔԻ ՀՍԿՈՒՄ
ԵՒ ԱՐԱՒԱԴԱԼ

Ի պիտութիւն Լիոնի եւ Ռոն Ալփ Շրջանի հայ հասարակութեան կը ծանուցանենք թէ Լիոնի Սուրբ Յակոբ Մայր եկեղեցւոյ մէջ ՄԵԾ ՊԱՀՔԻ ամբողջ շրջանին ՁՈՐԵՔՇԱԲԹԻ երեկոները ժամը 17ին, հսկումի խաղաղական եւ հանգստեան ժամերգութիւններ կը կատարուին հետեւեալ ժամանակացոյցով. –

ՁՈՐԵՔՇԱԲԹԻ, ՄԱՐՏ 1ին,
ՁՈՐԵՔՇԱԲԹԻ, ՄԱՐՏ 8ին,
ՁՈՐԵՔՇԱԲԹԻ, ՄԱՐՏ 15ին,
ՁՈՐԵՔՇԱԲԹԻ, ՄԱՐՏ 22ին, ՄԻԱՒՆՔ:

***

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՅՑ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՅՑ ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՀՍԿՈՒՄԻ ԺԱՄԵՐԳՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
ժամը 17·30ին

ՈՒՐԲԱԹ, Մարտ 3
Սրբոց Թարգմանչաց Մայր եկեղեցի
(Փրատօ)
Քարոզիչ՝
ՎԱՉԷ ՔՀՆԱ. ՀԱՅՐԱՊԵՏԵԱՆ

ՁՈՐԵՔՇԱԲԹԻ, Մարտ 8
Սուրբ Սահակ-Մեսրոպ եկեղեցի
(Սէն Ժերմէն)
Քարոզիչ՝
ՎԱՐԴԱՎԱՌ ՔՀՆԱ. ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ

ՈՒՐԲԱԹ, Մարտ 10
Սուրբ Աստուածածին եկեղեցի
(Սէնթ Մարկրիթ)
Քարոզիչ՝
ՍԱՐԳԻՍ ՔՀՆԱ. ԹԱՇՃԵԱՆ

«ՃԱՌԱԶ» ի ընթացիկ ազդարու սակագինը

	€	
Մահազդ	150	(179,40)
Հոգեհանգիստ	135	(161,46)
Շնորհակալիք	135	(161,46)
Հարսնիք-Նշանառութ	135	(161,46)
Ծնունդ	135	(161,46)

Բոլոր ազդերու սակերուն վրայ, հարկ է աւելցնել 19,60% Թ.Վ.Ա. (տե՛ս· փակագծի մէջ ընդհանուր գումարը):

Այս գիները կը վերաբերին մէկ անգամ հրատարակելի ազդերու, ՄԻՆՉԵՒ ՄԻԿ ՔԱՌՕՐԴ ՍԻՒՆԱԿ (25 տող) մահազդներու պարագային եւ 1/8րդ (12-13 տող) մնացեալին:

Առեւտրական եւ այլ ծանուցումներու համար, դիմել թերթին վարչութեան:

(Շար. Ա· էջէն)

նութեան սկզբունքին տեսակէտին եւ ժողովուրդներու ինքնավարութեան իրաւունքին, զոր կը պահանջեն Լ. Ղարաբաղի բնակիչները, Հայաստանի զօրակցութեամբ: Եթէ ազերի նախագահը ընդունի հանրաքուէի գաղափարը, նախապէս պէտք է բարեփոխէ Սահմանադրութիւնը, բայց, գալիք երկու տարիներու ընթացքին, բոլորովին անհաւանական է, որովհետեւ նման որոշում մը անկայուն կը դարձնէ Ադրբեջանը: Միւս կողմէ, եթէ հանրաքուէն տեղի ունենայ միջնադիր միջազգային ուժի մը տեղաւորումը անխուսափելի կը դառնայ եւ պէտք է հետեւի հայկական զօրքերու քաշուիլը յարակից շրջաններէն: "Կարեւոր հարցն այն է որ միջնորդ ուժերը, որպէսզի խուսափին նոր պատերազմէ մը, պիտի կարենա՞ն պահպանել ներկայ հանգարտութիւնը մինչեւ լաւագոյն օրեր" հարց կու տայ "Ազգ": Ու դիտել կու տայ նաեւ թէ երեք մեծ պետութիւններու միջեւ մըրցակցութիւն մը կայ եւ ժամանակի ընթացքին, ամերիկացիք չանք պիտի թափեն չէզոքացնելու համար Եւրոպական Միութիւնը (ներկայացուած Ֆրանսայի կողմէ Մինսկի խումբին մէջ) ճեռք ձգելու համար հարաւային Կովկասի վրայ:

ՇԱԲԱԹ - ԿԻՐԱԿԻ
ՓԵՏՐՈՒԱՐ 25-26
SAMEDI-DIMANCHE
25-26 FEVRIER
2006

LE NUMERO: 1,20 €

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884 - 1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

81ՐԴ ՏԱՐԻ - ԹԻՒ 21.399

Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN

81e ANNEE — N° 21.399

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՑԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

Վ.Լ. ՊՈՒՏԻՆ ԲԱՑՈՒԻԷՆ ԴԱՐՁԻՆ Ռ. ՔՈՉԱՐԵԱՆԸ ՄՈՍԿՈՒԱ ԿԸ ՀՐԱՒԻՐԷ

Ռուսական "Իթար-Թաս" լրատու գործակալութիւնը հաղորդած է թէ նախագահ Պուտին Մոսկուա պիտի հրաւիրէ Ռ. Քոչարեանը, Ղարաբաղի հարցին մասին խորհրդակցելու համար: Հետաքրքրական է լուրը երբ նկատուի որ հրաւէրի նիւթը յայտարած է Վլ. Պուտինի Բաքուէն վերադարձին: Արդէն ռուս նախագահը ըսած է թէ համաձայնած են Ի. Ալիեւի հետ որ հակառակ բարդութիւններու, կողմերը կրնան փոխադարձաբար ընդունելի լուծում մը գտնել: Եւ եթէ բանակցութիւնները դրական արդիւնքի յանգին, Մոսկուան պատրաստ է իր ամբողջ կարեւորը ընելու:

Հաստատելով Ռ. Քոչարեանը մօտ օրէն հրաւիրելու նպատակը, Վլ. Պուտին ըսած է թէ Ռուսաստան կողմերէն ոչ մէկուն վրայ ճնշում բանեցնելու միտք ունի:

Միւս կողմէ ռուսական "Ռէկնում" գործակալութիւնը տեղեկացուցած է թէ Պուտին – Ալիեւ տեսակցութեան նիւթերէն եղած է Ղարաբաղի հակամարտութիւնը, չրջանային եւ միջազգայի հարցերու հետ:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՁԱԿԱՏ

ԼՂՀ

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԻՒՆ

ԼՂՀ իշխանութիւնները Փետրուար 22-ին յայտարարած են թէ տարուան երկրորդ կիսամեայրն Մորհրդարանի քննարկումին պիտի յղուի Սահմանադրութեան բնագիրը: Հաւանական կը նկատուի որ տարեվերջէն առաջ հանրաքուէ մը կազմակերպուի զայն ընդունելու համար: Նախագահ Ա. Ղուկասեան լսած է. "Կը կարծեմ թէ այս տարուան ընթացքին կ'ունենանք մեր սահմանադրութիւնը": Սահմանադրութեան պատրաստութեան յանձնախումբ մը որուն կը նախագահէ Ա. Ղուկասեան, տարիներէ ի վեր կ'աշխատի նախագիծին վրայ: Սահմանադրութիւնը պիտի վերահաստատէ Ադրբեջանէն անջատուելու որոշումը որ տրուած էր 15 տարի առաջ:

ՓԱՐԶԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՀԱՅԱՍՏԱՆՅԻ ԸՄԲԻՇՆԵՐՈՒ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

Փարիզի մէջ աւարտած յունահռոմէական ոճի ըմբշամարտի միջազգային մրցաշարքին Հայաստանի երեք մարզիկները փայլուն յաջողութիւն արձանագրած են: Ռոման Ամոյեան (55 քկ.), Կարէն Մնացականեան (60 քկ.) եւ Վահրամ Ճունանեան (66 քկ.) յաղթելով իրենց մրցակիցներուն, իրենց դասակարգերուն Ա. տեղերը գրաւած են:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՓԱՐԻԶԻ գլխաւոր սինակոկը (ռիւ տը լա Վիքթուար) հաւաքուած էր Փետր. 23ի իրիկունը հոծ բազմութիւն մը գլխաւորութեամբ նախագահ Շիրաքի, վարչապետ Տ. Տը Վիլըփէնի եւ 150 պետական եւ քաղաքական այլ անձնաւորութիւններ, ողեկոչելու համար Ի. Հալիմիի յիշատակը: Արարողութենէն 2 ժամ առաջ, բազմութիւնը խռնուած էր արդէն մայթերուն վրայ եւ որովհետեւ սինակոկը միայն 1400 հոգիի տեղ ունի, ապահովութեան ուժերը կը հրաւիրէին անոնք որ դուրսն են որ տուն վերադառնան, խոհեմութիւն չէր նկատուեր որ դուրսը մնան: Շեչըլուած է որ "Իլանէն առաջ եւ Իլանէն ետք" չրջան մը կայ այլեւս: Նոյն ժամուն լուռ տողանցք մըն ալ կար Պանեէօ: Սինակոկին մուտքին, չատեր, ինչպէս Տ. Տը Վիլըփէն ֆիփա կը կրէին իրենց գլխուն, իսկ Շիրաք յատուկ գլխարկ մը ունէր...

ԹՌՆԱՑԻՆ ԿՐԻՓԸ սկսած է տարածուիլ Ֆրանսայի մէջ, առ այժմ, էնի նահանգը ուր երկու վարակուած բազերու մահէն ետք, Փետր. 23ին, անասնաբուժարանի մը մէջ 11.000 հնդկահաւի 80%ը մեռած գտնուած է եւ քննութիւն բացուած է ճշդելու համար թէ իսկապէ՞ս H5N1 վիրիւսէն մեռած են: Իշխանութիւնները կը պնդեն որ որեւէ վտանգ չկայ հաւազգի ուտելէ:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ փակ չուկայի տանիքին փլուզումը (Փետր. 23) չատ աւելի զոհ պատճառած է քան ինչ որ ըսուած էր ըսկիզբը: Վերջին հաշուեկշիռի մը համաձայն 56 մեռեալ կար եւ 32 վիրաւորներ: Վիրաւորներուն մէջ է 25 ամեայ կայծակ Բազալեան, որ հիւանդանոց փոխադրուած է: Կը թուի որ տանիքին վրայ կուտակուած ձիւնն է փլուզումին պատճառը:

ԻՐԱՔի մէջ քաղաքական պատերազմի մը վախ կայ Սամարայի չէի մզկիթին գմբէթին ոճրափորձէն ետք: Փետրուար 23ին արդէն, 24 ժամուան մէջ, 150 մեռեալ կար եւ այն վայրերուն մէջ, ուր չիի եւ սիւննի միասին կ'ապրին վրտանգը աւելի մեծ է: Նոյն օրը նախագահ Թալապանի հրաւիրած է քաղաքական գլխաւոր պարագլուխները, որպէսզի առաջքը առնուի կրօնական հակամարտութեան սաստկացման մը: Պուշ ալ յայտարարած է որ զործուած ոճրափորձը նպատակ ունէր քաղաքացիական երկպառակութիւն ստեղծելու:

ՏՐԱՊԻԶՈՆԻ Սանթա Մարիա եկեղեցին որուն հովիւը սպաննուեցաւ 16ամեայ թուրք պատանիի մը կողմէ, փակուած է: Անատոլուի չրջանի կաթողիկէ եկեղեցիներու եպիսկոպոսը Լուիճի Փասոլինի յայտարարած է թէ փակումի որոշումը տուած են տեսնելով որ Տրապիզոնէն ծայր առած բիրտ արարքները Իմմիր ու Սամսոն ալ փոխանցուած են եւ իրենք կ'ուզեն որ միջոցներ ձեռք առնուին երեւոյթին դէմ:

ՆԱՊԼՈՒԻՍի մէջ, ուր իսրայէլեան բանակը մաքրազործումի լայնածաւալ գործողութիւն մը կը տանի, հինգ պաղեստինցիներ սպաննուած են Փետրուար 23ին: Մ. Ապպաս խստօրէն քննադատած է պատահածը:

ԱՄՆ-ՈՒ ԱՐՏԱՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐԸ Գ. Ռայս անակնկալ այցելութիւն մը կատարած է Պէյրութ, Փետր. 23ին, զօրավիգ ըլլալու համար Սուրիոյ դէմ ճակատին: Խուսափած է այցելութիւն մը տալէ նախագահ Լահուտի: Կրկին անգամ պահանջած է Հեզպոլլայի ապազինումը, ինչ որ հեղնանքով ընդունուած է անոր պետին Նասրալլահի կողմէ:

ԼԵՀԱՍՏԱՆի նոր նախագահը Լէք Քաչինսքի կարճ այցելութիւն մը կը կատարէ Ֆրանսա վերահաստատելու համար սերտ չփումները: Այս առթիւ հարցազրոյց մըն ալ տուած է Ֆիկարոյի (Փետր. 24), ուր կ'ըսէ ի մէջ այլոց, որ չի հասկնար Շիրաքի համակրութիւնը Ռուսաստանի նկատմամբ: Լեհերը, կ'ըսէ համակրութիւն ունին ռուսական մշակոյթին հանդէպ, բայց նաեւ հասարակաց բարդ պատմութիւն մը:

ԻՄՐԱՑԼԻի փոխանցման չրջանի նախարարապետը՝ Ե. Օլմերթ հեռաձայնով ներողութիւն խնդրած է Ցորդանանի Ապտալլահ Բ. թագաւորէն, որովհետեւ Փետրուար 22ին, իսրայէլացի զօր. Նաւէն, որ կը հակակչռէ Ա.յորդանանը, ազդարարած էր որ Ապտալլահ Բ. կրնայ հաչէմիթ "վերջին արքան" ըլլալ, զգուշացնելով Թեհրանէն Գազա իսլամապաշտ "առանցք"ի մը դէմ:

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆ 5,8 միլիոն բնակիչ կորսընցուցած է 12 տարուան ընթացքին (4%), զլխաւորաբար այր մարդոց մահերու յաւելման եւ ծնունդներու նուազումին պատճառաւ: Բնակչութեան թիւը չարունակած է նուազիլ 2005ին եւ աւելի արագ քան նախորդ տարին, հասնելով 142,7 միլիոնի:

"ԳԼԵՄԱՆՈՆ"ՑԻՆ անունը պէտք է փոխել կ'ըսէ Եւրոպական Մորհրդարանի ընկերվարական անդամ Պերնար Փուանիան, որ նամակով մը այդ դիմումը ըրած է Պաշտպանութեան նախարարուհիին: Պատճառն ալ կը բացատրէ, երբ կ'առաջարկէ Փօլ Տէչանելի անունը որ, 1919-ին յաղթած էր Գլեմանսոյի, նախագահական ընտրութեան առթիւ: Տէչանելի էլիզէ կեցութիւնը բաւական խառնաշփոթ եղած է: Կ'ընդունէր ներքնազգեստով, նախագահական ճեպընթացներէն վար կ'իջնէր, ծառերը կը բարձրանար, ինչ որ պատճառ եղած էր որ պաշտօնազրկուի և խելագար նկատուի: Երեսփոխանը կը գտնէ որ կացութիւնը ճիշդ ու ճիշդ կը համապատասխանէ այսօրուան կացութեան:

ԵԻՒՔՍԷԼ ԱՐՍԼԱՆ, 29 տարեկան Թուրք մը որ Ֆրանսա ծնած է եւ Ֆրանսուհիի

ՄԱՑՐ ԱԹՈՌ

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ՏՕՆԸ

Ս. Վարդանանց տօնին օրը, Փետր. 23-ին, Ս. Էջմիածնի մէջ Գարեգին Բ.ի հանդիսապետութեամբ պատարագ մատուցած է Ներսէս Արք. Պոզապալեանի կողմէ: Ան պատարագի ընթացքին ձեռնադրած է 35 նոր սարկաւագ. բոլորն ալ Գէորգեան ճեմարանի սաներ:

Վարդանանց տօնը չատերու նման ըլլալով նաեւ Գարեգին Բ.ի անուանակոչութեան օրը, յատուկ պատարագի Հայրապետական մաղթանք կատարուած է Հայրապետին արեւչատութեան ու Մայր Աթոռի անսասանութեան, պայծառութեան համար:

Պատարագին ներկայ եղած են հայկական բանակի բազմաթիւ զինուորներ, իրենց հրամանատարներուն հետ:

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՑԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ՂԱՐԱԲԱՂՑԻՆԵՐԸ ԻՐԵՆՑ ՀԱՆՐԱՔՈՒԷԻՆ ՄԱՍԻՆ

Ղարաբաղի հակամարտութեան լուծումի նիւթը յաճախ կ'անդրադառնայ հանրաքուէի մը գաղափարին: Ադրբեջանական կողմը կ'ըսէ թէ համաձայն կը գտնըւի, մինչդեռ բոլոր գաղթականներուն իրենց բնակութեան վայրերը վերադարձէն եառք:

Երեւանի "Ազգ" օրաթերթը Փետր. 22ի թիւով այդ մասին ԼՂՀ քաղաքական կազմակերպութիւններուն ուղղած հարցումին պատասխանները ամփոփած էր: Հինգ կուսակցութիւններէ երեքին –"Ազատ Հայրենիք"ի, ՀՅԴ-ի եւ Համայնավարներու ներկայացուցիչները այն կարծիքը յայտնած են որ Ղարաբաղի մէջ 1991ին հանրաքուէ կազմակերպուած է ու նոր մը անխմաստ է: Համայնավար կուսակցութեան ներկայացուցիչը Հրանտ Մելքումեան առկէ զատ ըրած է հետաքրքրական վերլուծում մը. ինք համոզուած է որ Ադրբեջան չրջանին մէջ անկայուն վիճակ ստեղծել կը ջանայ, որպէսզի դուռ բացուի ամերիկեան խարիսխներու հաստատումին: Իսկ այդ ներկայութիւնը, կ'ըսէ ան, Իրանը այդ չրջանէն հարուածելու նպատակով է:

Իրանի հետ պատերազմ մը Հիւսիսային Իրանի միլիոնաւոր Ադրբեջանցիները ոտքի կը հանէ եւ անոնք Ադրբեջանին միանալու հարց կը յարուցեն, ստանալով կարելի օժանդակութիւն: Ատոր հետեւանքը կրնայ այն ըլլալ որ 25-30 միլիոնոց Ադրբեջանը այլ լեզուով կը սկսի խօսիլ Հայաստանի հետ, մոռնալով նոյնիսկ հանրաքուէի համաձայնութիւնը:

Ժողովրդավարական կուսակցութենէն Վահրամ Աթանէսեան Ղարաբաղի Ադրբեջանցիներուն իրաւունքը կը նկատէ 1991ի հանրաքուէին մասնակցութիւնը: Եթէ ատիկա զարմանելու նպատակով պիտի ըլլայ, կրնայ հասկնալի նկատուիլ. բայց եթէ կը դիտուի ԼՂՀ – Ադրբեջան իրաւական յարաբերութիւններու տեսանկիւնէն, անխմաստ բան է:

"Բարոյական վերածնունդ"ի նախագահ Մ. Պետրոսեանի տեսակէտով խնդրին լուծումի բանալին Ղարաբաղի կարգավիճակին ճշդումն է: Իսկ այդ հարցը 10-15 տարի երկարաձգել կովասեան երեք հանրապետութիւնները Եւրոպային արժանի ըլլալու դիրքին կը բերէ: Իսկ այդ պարագային Ղարաբաղի պատկանելիութեան հարցը իր հրատապ բնոյթը կը կորսընցնէ:

Որպէս կուսակցութեան բանբեր, Մ. Պետրոսեան ամէնէն կարեւորը կը նկատէ այսօրուան իրականութեան արմատապէս փոխուելու անհրաժեշտութիւնը: Ղարաբաղ օրինակելի պէտք է դառնայ, հակառակ պարագային միջազգային հանրութեան օժանդակութիւնն ու յարգանքը չի վայելեր: Իսկ օրինակելի դառնալով կրնայ նաեւ դրական ազդեցութիւն ունենալ Ադրբեջանի ժողովուրդին դիտակցութեան վրայ:

ՄԱՀ ԱՄՆԱՆՈՒՆ

Մ. Ամենայն Հայոց Գարեգին Բ. Կաթողիկոս Ամենայնի մահուան լուրը ստանալով, Ռուսաստանի Դաշնութեան նախագահ Վլատիմիր Պուտին հետեւեալ հեռագիրը յղած է Հայրապետին:

"Ձեր Սրբութիւն, Ձեր Վեհափառութիւն, Ձեր Գերազանցութիւն, Ձեր Գերապատու

ԵՐԵՒԱՆԵԱՆ ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ

ԹԻՒ-45

Երեւան, 2006 Փետրուար

ԴԻՒՐԻՆ ՉԷ ԵՐԵՒԱՆՑԻ ԸԼԼԱԼԸ

"Երեւանցին" չեչտեցի առարկայական ըլլալու համար. քանի երկու ամիս է, սովորական մահկանացուներուս համար, որ օժտուած չենք հզօր Համմըրներով եւ Ռէնճ-Ռօվըրներով, չատ սահմանափակ են մայրաքաղաքէն հեռանալու կարելիութիւնները: Վատահ եմ որ ըրջաններու բըլնակիչները չատ աւելի զէշ պայմաններու մէջ կ'ապրին, մանաւանդ լեռնային ըրջաններուն մէջ, ուր յաճախ ամիսներով ձմեռնային ճամբաները կտրուած կը մնան:

Մինչ "էլիտար" շէնքերու կառուցումը կը չարունակուի մեծ թափով, հակառակ սառի եւ ձիւնի թանձր խաւերուն, կասկածներ արձնցնելով որ կրաշաղախը չըկարենայ պնդանալ... հակառակ եւրոպական չորացումի դիւտաւոր տարբերակին (ի վերջոյ՝ ո՞րու հոգը, թո՛ղ ապագայ գնողը մտածէ...), Երեւանցին կը չարունակէ մեծ դժուարութիւններով երթեւեկել իր սառցապատ մայթերուն վրայ, օրական ճեռք – ոտք չարդողներու իր տուրքը վճարելով...:

Այս օրերուս, սահելու վախէն, հրաժարելով հեծլոտն տեղափոխութիւններէս, դժուարագիւտ վարձակառքերու պատճառով, դիմեցի հասարակաց ծառայութեան միջոցներու:

Մեթրօն լաւագոյն լուծումը կրնար ըլլալ. բայց կայանները այնպիսի անտրամաբանական հեռաւորութիւններու վրայ կը գտնուին, բնակելի խոշոր կեդրոններէ հեռու որ անոր գոյութիւնը անիմաստ դարձած է ինծի նման մեծ թիւով բնակիչներու, որոնք պէտք է առնուազն 25 վայրկեան քալեն առաջին կայարանը հասնելու համար: Կը մնան ըրջանային վարձակառքերը՝ "մաշրուտկինները", ուր ըսուեցան եւ գրուեցաւ թէ ոտքի մնալը և ծխելը արգիլուած է, բայց երբ որ դուռը բանաս, ոտքի կեցած, թխմուած բազմութիւն կը նկատես եւ անկիրթ վարորդ մը որ հոտած, հասարակ ծխախոտ մը ունի բերանը եւ յաճախ իր հինցած, քոստած ձայնասփիւռէն թրքական երգեր կը լսես եւ աւելորդ սթռնեզութեան եւ կռիւի առիթ չտալու համար... կը նախընտրես ձիւնապատ, սառած մայթերը: Շատ քիչ են այն երեւանցիները որ համարձակին դիմադրութիւն ընել: Մաս մը կը նախընտրէ ակռաները սեղմած գործին հասնիլ, ուրիշներ աւելորդ կը նկատեն վիճիլ անկիրթ վարորդի մը հետ որուն եւեին նոյնքան անկիրթ "պօս" մը կայ հովանաւորող... եւ այսպէս ամէն օր, քիչ մը ակռաները սեղմած, քիչ մը քաղաքապետարանի պաշտօնական սուտերը կլլած, երեւանցին կը չարունակէ հերոսաբար պայքարիլ իր առօրեան տանելի դարձնելու, սպասելով գարնանային օրերու, որոնց ոտնաձայները կարծես թէ սկսած է լսուիլ, աւետելով նոր աղէտ մը որ ամէն տարի Թուաբանական ճշդութեամբ տեղի կ'ունենայ, երկինքի աստղերուն թիւով փոսեր եւ փոսիկներ բանալով փողոցներուն վրայ, որոնց Լինսի հիմնադրամի միլիոններով քաուած կուպրի բարակ չերտերը անցեալ գարնան պահ մը կարծել տուած էին թէ վերջնական նորոգութիւն էր տեղի ունեցածը...: Քաղաքապետարանի մանկլաւիկները ամէն տարուան պէս պիտի արդարանան Երեւանի ցուրտին եւ տաքին բեռցնելով ամբողջ յանդանքը... Ցուրտ եւ տաք մը որ գարմանալիօրէն ոչ մէկ ազդեցութիւն կը գործեն կարգ մը "ազնուական" պողոտաներուն վրայ... (Բաղրամեան, Մաշտոցի, Սայաթ Նովա, եւլն...):

*
**

Երեւանցին չաճախ պատէ – պատ կը գարնուի պետական կարեւոր պաշտօնեան մը գտնելու համար: Քանի քանիներ մայթերու վրայ զիս կեցուցած են, Սարեան փողոցին վրայ փնտռելով դատարան մը որ երկու տարի է ծախուած, փլած է եւ նոր բնակելի տարածութեան յատկացուած. ոչ մէկ գրութիւն ցոյց կու տայ նախկին դատարանին նոր տեղը... քաղաքացիին ծառայութիւն մատուցանելը վերջին մտահոգութիւնն է քաղաքապետարանի իշխանութիւններուն, նման փողոցի անուններու որ 90 տոկոսով գոյութիւն չունին: Բարեբախտաբար երեւանցին ազնիւ է. կարելի է հոս – հոն հարցնելով ի վերջոյ գտնել փնտռածը:

"ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ ԵՐԿՐՈՐԴ ՏԵՂՈՒՄ Է"

"2005 թուականին համախառն ներքին արդիւնքի աճի տեմպով Հայաստանը երկրորդ տեղն է զբաղեցնում ԱՊՀ երկրների թւում: Այդ մասին են վկայում Համագործակցութեան վիճակագրական կոմիտէի տարածած տուեալները. 2004թ. մակարդակի նկատմամբ անցեալ տարի Հայաստանում ՀՆԱ-ի աճի տեմպը հասել է 113,9 տոկոսի" (Արմէնփրէս, Փետր. 10):

Նոյն օրը, Երեւանի գրեթէ բոլոր օրաթերթերը պաշտօնական տուեալներ կը հաղորդէին Հայաստանէն արտագաղթողներու մասին որոնց թիւը վերջին երեք տարիներուն եղած է 147·000 անձ... (Փակագիծ – Ազգ, Փետր. 10), որ երկրի բնակչութեան 4,6%ը կը կազմէ: Ինքնաթերթերու կասկած մը կը ծնի մէջս թէ սխալ բան մը կայ... եւ հարց կու տամ թէ ինչո՞ւ 147·000 անձ կը հեռանայ երկրէն գործ փնտռելու եթէ մրցանիչ կոտրող տնտեսական աճ մը կ'արձանագրուի ամէն տարի... կամ ա՛յն է որ իրականութեան չեն համապատասխաններ տրուած տոկոսները, եւ կամ անոնցմէ կ'օգտուին միայն որոշ դասակարգի անձեր... վիճակագրութիւն ընող մարմինները երբ տնտեսական աճի մասին կը խօսին, արդեօք նկատի կ'առնեն պարտքի փոխարէն պարտատէրերուն կատարուած գիջումները (գործատուներու, էլեկտրակայաններու, գիտական հիմնարկներու...) զորս Հայաստանի իշխանութիւնները կը ստիպուին կատարելու: Այս ընթացքով, եկող տարի Հայաստան կրնայ առաջին տեղն ալ գրաւել, բայց չեմ կարծեր որ արտադաղթը դադրի...:

"ԳՈՒՇԱԿՈՒՄ Է, ԲՈՒԺՈՒՄ, ՕԳՆՈՒՄ"

Տեսնելով ժողովուրդին օգնելու պետութեան անկարողութիւնը, քաղաքացին յոյսը հեռզհեռէ աւելի կը դնէ ճարպիկ դուշակներուն վրայ որոնք աւելին այդքան համարձակօրէն չէին յայտնուիր. հոս-հոն թղթիկներ փակցնելով կ'որսային միամիտներ. հիմա արդէն կը յայտնուին թերթերու մէջ պատկերաւոր ծանուցումներով, դնելով նոյնիսկ իրենց արտօնագրին թիւը: Ասոնցմէ է "Տիկին Ռիտան, որը տիրապետում է մոգական, տիբեթական դուշակութեան գաղտնիքներին: Վերապատրաստուել է աշխարհահռչակ մոգերի, չամաններ եւ դուշակների մօտ, Մոսկուայում: Պայծառատես բարի մոգուհին առանց դեղօրայքի բուժում է վախը, սթրեսը, ընկնաւորութիւնը, հոգեկան, սեռական, թեթեւ թուլութիւնները եւ այլ հիւանդութիւններ:

"Սիրոյ եւ աշխատանքային յաջողութիւնների համար օգնում է թալիսմաններով, վերացնում է չարը, թուղթ ու գիրը, անյաջողութիւնները, միացնում եւ հաչտեցնում է անհաչտ զոյգերին" (Իրաւունք, Փետր. 10):

Երեւանցիներ, դեռ ի՞նչ կը սպասէք... փութացէք Տիկին Ռիտայի մօտ... ան ձեր բոլոր ցաւերուն դարմանը ունի եղեր...:

"ԱԶԳԱՅԻՆ ՌԱՏԻՈՅԻ" ԱՌԵՂԾՈՒԱԾԸ

Սփիւռքահայ ծանօթ անձնաւորութիւն մը հրաւիրուած էր "Ազգային ռատիո"յէն խօսք առնելու. խնդրեց որ ունկնդրեմ եւ տպաւորութիւններս հաղորդեմ:

Երբ սյաքը յանձնարարուած ալիքին բերի, տիկին մը չատ սահուն ռուսերէնով բառեր կը գլտորէր, ինծի համար անհասկնալի... պահ մը կարծեցի որ սխալ ալիք փոխանցած են, բայց ոչ, ճշդուած ժամէն քանի մը վայրկեան վերջ կրկին հայերէնի փոխուեցաւ եւ հարցազրոյցը տեղի ունեցաւ հայերէնով, ընդմիջուած՝ գովազդներով...:

Ռուսերէնի "առեղծուածը" լուծելու համար, ամբողջ օրը հաստատուն մնացի նոյն ալիքին վրայ... ո՛վ հրաչք, օրուան զանազան ժամերուն մեր "Ազգային ռատիո"ն անուանակոչութիւն կը փոխէր, փոխն ի փոխ կոչուելով "Ռատիո Գովազդ" – "Ազատութեան ռատիո" – ռուսերէն հաղորդումներ, գովազդներ...ժամերով...: Ինծի ըսուեցաւ որ տնօրէնութիւնը "վարձու" ժամեր կը տրամադրէ, պիտաճէն "կլորցնելու համար"...: Առեղծուածը լուծուեցաւ, բայց վախ մը մտաւ մէջս... հապա եթէ Թուրքերն ալ վարձե՞ն...:

ՎԻՃԱԿԱԳՐԱԿԱՆ ՏՈՒԵԱԼՆԵՐ

Ամէնէն մտահոգիչը Հայաստանի թնակչութեան ծերացումն է: Հայաստանի ամուսնացած կիներու եւ անոնց ծնելութեան ցուցանիշը աւելի ցած է քան եւրոպական երկիրներունը: Եթէ մինչեւ 1989 բնակչութեան աճը հաւասար էր երկրագունտի ընդհանուր միջինին, այդ թուականէն սկսած է կտրուկ անկում...: Կրնար աճիլ եթէ Ադրբեջանի եւ Աբխազիոյ գաղթական հազարաւոր Հայերը Հայաստան հաստատուէին:

Վիճակագրութեան լուրջ մասնագէտներու համաձայն, Հայաստանի բնակչութեան թիւը անփոփոխ պիտի մնայ մինչեւ 2050. մինչ Ադրբեջանի եւ Թուրքիոյ բնակչութիւնը կ'աճի 30–39%:

Երեւփոխան Շաւարշ Քոչարեանի համաձայն (Առաւօտ, Փետր. 11), Հայաստանի վիճակագրական ծառայութիւնը "աշխատել է մեր պետութեան եւ ազգային անվտանգութեան դէմ՝ տալով այնպիսի թիւեր, որոնք չէին առաջացնում մտահոգութիւն... այսինքն մենք կ'ունենանք ընդամէնը 25 հազար զօրակոչիկ՝ ունենալով 60 հազարանոց բանակ...":

Շ. Քոչարեան արդարօրէն նկատել կու տայ որ բնակչութեան աճի արագ անկումին հնարաւոր պատճառ կրնայ ըլլալ աւանդական արժէքային համակարգի քայքայումը:

*
**

Ամիս մը առաջ Եղէգնաձորի պատմական գիւղ մը կը գտնուէի լաւաշ հացի պատրաստութեան ամբողջական ընթացքը նկարելու, ինծի ըսուեցաւ որ այդ թաղամասին մէջ միայն երեք տղամարդ մնացած է...:

Այսօր "ԱՖ" թերթին մէջ կը կարդամ որ Սիսիանի Թասիկ գիւղին մէջ ամբողջ 2005 տարուան ընթացքին ոչ մէկ ամուսնութիւն տեղի ունեցած է եւ ընդամէնը չորս երախայ ծնած է...: Գիւղը 297 բնակիչ ունի. 40%ը երիտասարդներ են, չունին մշակոյթի տուն. դպրոցը 1950ին աւերուած վիճակի մէջ է, դասերը այլ տեղ տեղի կ'ունենան:

Դէպի մարզերը խմ կատարած բազմաթիւ ճամբորդութիւններուս ընթացքին նկատած եմ որ նոյնն է պարագան բոլոր գիւղերուն... Ինքնաբերաբար հարց կու տաս թէ որո՞ւ եւ ի՞նչ բանի կը ծառայեն նախարարութիւնները... Ալավերդիի կինօ-թատրոնի սրահին մէջ 15 տարի է պտուղ եւ բանջարեղէն կը ծախուի, նոյնն է վիճակը նաեւ Սեւանի, Գաւառի կամ Արմաւիրի մէջ:

Շատ անգամներ ես ալ անդրադարձած եմ գիւղացիին հանդէպ գործադրուող ամենադաժան հալածանքին. օրինակ բերած եմ Իտալիոյ պարագան որ Համալխարհային Բ. պատերազմէն ջախջախուած դուրս եկած, քաղութիւնը ունեցաւ ջուր եւ վառելանիւթ բաշխելու իր գիւղացիներուն, տասը երկար տարիներ առանց էնէլ խորհրդանշական գումարով եւ կրցաւ մի քանի տասնամեակի ընթացքին ոչ միայն կանգնիլ, այլեւ դառնալ երկրագունտի հզօրագոյն տնտեսութիւնը ունեցող հինգ պետութիւններէն մէկը...: Մինչ մենք, մեր 9700 գետերուն եւ պետականերուն ջուրերը կը թողունք որ Թուրքիան եւ Ադրբեջանը ոռոգեն ձրի կերպով..., քանի հայ գիւղացին մեր ընչաքաղց պետութեան պահանջած ջուրի հարկը ի վիճակի չէ վճարելու...:

ՅԻՊՔ

«ՇՈՂԱԿՆ»Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Բարեբախտաբար կան հայաստանեան խումբեր որոնք գիտցած են աւանդականին հետ կապը առողջ պահել եւ հոգ չէ թէ հազուագիւտ պօրէն կը յայտնուին մեր կոմքերն ալ: Անոնց չնորհիւ կարօտները կը յագենան ու ապագոյզը կ'ունենան որ ժամ-ղիւրեն–հանրամատչելին նամանք որ ժամ-ղիւրեն–հանրամատչելին միակ տիրապետը չէ հայաստանեան երգի ներկային:

Շողակնը այդ գոհունակութիւնը լայնօրէն տուող ութ հոգինոց խումբ մըն է, աւանդական – աշուղական երգերու չատ ճոխ հաւաքածոյի մը տէր: Փետրուար 20-ին "թէաթր տը լա վիլ"ի մինչեւ ածթոռակները լեցուած սրահին մէջ տուաւ միակ համերգ մը, մեծ մասով Մշոյ չըրջանի երգերով, երաժշտութեամբ: Այնքան հարազատութիւն – առողանութեանէն, ոճէն, մինչեւ չարժում ու դիմախաղ– կար յատկապէս Յասմիկ Յարութիւնեանի երդին մէջ որ քնաւ դժուար չէր մոռնալ կորուստը: Ուրախ թէ տխուր երգերու, օրօրներու անոր մեկնաբանութիւնը Մուշը իր Մեղրագետով, Մարաթուկով, Պուլանըխով կը բերէր Սէնի ափին, կարծես նոր-ծնած էին ինք ու նուագող, երբ-որ հատած էին ինք ու նուագող, երդող իր ընկերակիցները Մուշի մկկ թաղէն: Նոյնն էր պարագան իր եղբօր Ալեքսան Յարութիւնեանի որ զարթաղեան աչխատանքի երգով առաջին ելոյթէն գրաւեց ամբողջ սրահը: Անոնք երգեցին զատ-զատ, կամ միասին, երբեմն հայկական պարն ալ միացնելով իրենց երգին: Երգեցին առանց երաժշտութեան ընկերակցութեան, կամ անոր հետ, առաջինն պարագային աւելի ուժգնօրէն տըպաւորելով:

1991ին Հայաստանի մէջ Գէորգ Տարպղեանի նախաձեռնութեամբ կազմուած խումբը կը բաղկանայ աւանդական նուագարաններու քանի մը վարպետներէ. ինք կը նուագէ դուդուկ եւ զուռնա. կարինէ Յովհաննիսեան քանոնահարն է, Գրիգոր Թադեւոսեանը դուդուկով ձայն բռնողը: Կամօ Աչատրեան դհոլ կը նուագէ, Լեւոն Թեւանեան չէի, իսկ Վարդան Պաղտասարեան քամանչա: Յասմիկ Յարութիւնեան նաեւ ուտ նուագող է, իսկ երգչուհի՝ զոփ: Խումբը կը մասնակցի յետ խորհրդային շրջանին առաջնահերթ վերադարձի չարժումը:

Մօտ երկու ժամուան յայտագրին մէջ, Մշոյ չրջանի երգերէն զատ առնուած էին Զանգեզուրի պարերգը, Շիրակի հարսանիքի երգը, Սայաթ Նովայի Քանի վուր ջան իմը, եւլն.:

Սրահին բազմութիւնը ամէն կտորի աւելցող խանդավառութեամբ ծափահարեց արուեստագէտները. յայտագրին աւարտի կտորին, Յարութիւնեան քոյրերէն մեկնաբանած պարերգին ու անոնց պարի հատուածներուն հետ խանդավառութիւնը հասած էր գագաթնակէտին, հսկայական խմբապարի մը մասնակցելու ակներեւ տրամադրութեան հետ: Սակայն Շաթըլէի այդ սրահը երեւանի Ջրվէժը չէ ու նման բանի վայր չէ կըրկնար ըլլալ, չարժելու իսկ հաւիս տեղ ձգող եր մէջողորներով:

Տեսածով ու լսածովը ոգեւոր բազմութիւնը սրահէն դիմեց թատրոնին ընդունարանը ուր վաճառքի դրուած էր Շողակնի երկու խտասալիկներու կարեւոր պաշար մը: Արուեստագէտներն ալ եկան հոն ստորագրելու գնուածները, ինչ որ առիթ տուաւ չնորհաւորութիւններու, գնահատականներու:

Շողակնը վստահաբար պիտի չարունակէ պրպտումի, հաւաքելու եւ մեկնաբանութեան հարազատութիւնը պահպանելու ինք իրեն տահմանած առաքելութիւնը: Այդ ընթացքին հաւանօրէն քիչ մը տարբեր լուծում գտնէ երգ–երաժշտութիւն միասնութեան որ ներկայի պահանջներով քիչ մը յղչեցնող է խորհրդային ոճը:

Փարիզ ապրող ու իրենց ապահոված հարազատութեան կարօտ Հայուն համար ամէնէն ուրախալի կէտերէն մէկն էր խումբին խօսնակ Ա. Յարութիւնեանի հրաժեշտի բառը՝

"A bientôt"ն...

Ա. ԹՈՓՈՁԵԱՆ

ՇԱԲԱԹԱԿԱՆ ԱԿՆԱՐԿ

ՀԱՅԿ. ԿԵԱՆՔԸ ԳԱԼԻՖՈՐՆԻՈՅ ՄԷՋ

ԵՐԳԻՉԱՆԿԱՐԻՋ ՄԱՍԻՍԻ ՄԵԾԱՐԱՆՔԻ ԵՐԵԿՈՅԹԸ

Կլենտէյլի հանրային գրադարանի սրահին մէջ, Փետր. 10ին, տեղի ունեցած է երգիծանկարիչ Մասիսի (Արարատեան) մեծարանքի երեկոյթը, կազմակերպութեամբ Համազգայինի Շրջ. վարչութեան. Բացումը կատարած է Շրջ. վարչութեան առենապետ Հրայր Շէրիքեան: Ցայտագիրը վարած է Թամար Աբգարեան: "Ասպարէզ"ի խմբագիր Վաչէ Բրուտեան նշած է Մասիսի անցած ուղին՝ "Ազդակ"-էն մինչեւ "Ասպարէզ": Թէքէեան մշակութային միութեան կողմէ չնորհատրանքի խօսք արտասանած է Վաչէ Սէմէրճեան, չեչտելով Մասիսին գործին համազգային նշանակութիւնը: Յովհաննէս Հաննէեան տուած է Մասիսի արուեստին մաս կազմող տարրերը՝ դէմքեր մեր խլականութենէն, ազգային կեանքի կարեւոր երեւոյթներ: Կարինէ Տէր-Գէորգեան չեչտած է Մասիսի Հայաստան ուղեւորութեան կարեւորութիւնը: Օրան բանախօսը՝ Սարգիս Մահսէրճեան, ներկայացուցած է Մասիսի յիսնամեայ ստեղծագործական կեանքի կարեւոր հանգրուանները եւ արուեստագէտի իւրայատկութիւնը: Սրտի խօսքով հանդէս եկած է արուեստագէտին որդին՝ Ազատ Արարատեան: Ցանուն Համազգայինի կեդր. վարչութեան՝ Եդուարդ Մսըրլեան, Առաջնորդին եւ Ցակոբ Պալեանին ընկերակցութեամբ, Մասիս Արարատեանին յանձնած է Համազգայինի չքանչանը: Ցակոբ Պալեան կարդացած է կեդր. վարչութեան չնորհատրագիրը: Գնահատանքի խօսքերով հանդէս եկած են Եդուարդ Մսըրլեան եւ առաջնորդ Մուշեղ Արք. Մարտիրոսեան: Շնորհակալութեան իր խօսքով մեծարեալը ներկայացուցած է իր մեծ եւ դժուարին ուղրոյ՝ երգիծանկարչութեան, հանդէպ իր կապը, որ կու գայ իր մանկութենէն: Գործադրուած է գեղարուեստական յայտագիր մը:

***

Հ.Ց.Դ.-ի 115ԱՄԵԱԿԻ
ՏՕՆԱԽՄԲՈՒԹԻՒՆ ՖՐԷԶՆՈՅԻ ՄԷՋ

Ֆրէզնոյի մէջ, Յունուար 28-ին եւ 29-ին, տեղի ունեցած են ձեռնարկներ Հ.Ց.Դ.-ի 115ամեակին առթիւ: Յունուար 28ին, Հայ Կեդրոնի սրահին մէջ տեղի ունեցած է դրամահաւաքի ճաշ մը, հովանաւորութեամբ Աբօ, Ռոզին եւ Նայիրի Սաղաջճեաններու: Բացումը կատարած է Մարտիկ Եփրեմեան: Խօսք առնելով Հ.Ց.Դ. "Սողոմոն Թէհլիրեան" կոմիտէի ներկայացուցիչ Վիգէն Եփրեմեան անդրադարձած է Դաշնակցութեան անցեալին տարած եւ ապագային տանելիք աշխատանքներուն, յայտնելով որ կոմիտէի կազմակերպած հանգանակութենէն գոյացած է 37 հազար տոլար, որ պիտի փոխանցուի Հ.Ց.Դ. Բիւրոյին, Երեւանի նոր չէնքին մէջ գրասենեակ մը հովանաւորելու նպատակով: Խօսք առած է բիւրոյի անդամ Վիգէն Ցովսէփեան, թելեզրով ներկայիս Հ.Ց.Դ. Դաշնակցութեան տարած աշխատանքները 30 երկիրներու մէջ:

Ցունուար 29ի առաւօտեան, Վիգէն Ցովսէփեան, ընկերակցութեամբ Հ.Մ.Ը.Մ.-ի "Սասուն" մանուճիւղի ակաւտներուն եւ արեւոյշներուն, այցելած է "Մասիս" վերնամանատուն եւ ծաղկեպսակ զետեղած Սողոմոն Թէհլիրեանի հիւրիմին: Կէսօրին, Հայ Կեդրոնի "Ռոզ Վարդուհի Մկրտիչեան" սրահին մէջ տեղի ունեցած է Հ.Ց.Դաշնակցութեան 115ամեակի տօնախմբութիւնը: Հանդիսութիւնը վարած է Աւետիս Գրիգորեան: Ցուցադրուած է Հայ Դատի աշխատանքները ներկայացնող տեսերիզ մը: Բանախօսած է Վիգէն Ցովսէփեան ծանրանալով դաշնակցական երդամի խօսքերուն վրայ, ի մասնաւորի ծառայութեան գաղափարին: Ներկայացընելէ ետք Հ.Ց.Դ.-ի պինանշանի բոհը, վեհարէն ու սուրը, ան կոչ ուղղած է բոլորին, "գործարար, աշխատաւոր, մտքի եւ գրչի մարդիկ, որ գան մէկ բուռնցքի տակ ծառայութեան համար, որ առաջնորդէ մեզ դէպի յաղթանակ: Ցաղթանակ, ուր այլեւս անարդարութիւն չի տեսներ Հայաստանի քաղաքացին, արցունք չեն տեսներ հայ դիւուորի մօր աչքերը": Գործադրուած է գեղարուեստական յայտագիր մը:

***

Ս. ՍԱՐԳԻՍ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ
ՀԻՄՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ 20ԱՄԵԱԿԻ ՆՇՈՒՄԸ

Փասատինայի Հայ Կեդրոնին մէջ, Փետրուար 11ին, նշուած է տեղւոյն Ս. Սարգիս եկեղեցւոյ հիմնադրութեան 20-ամեակը: Ներկայ եղած են 400 հոգի: Հանդիսութիւնը վարած է Տիկնանց Միութեան առենապետուհին՝ Թէրէզ Քեմանճեան: Խօսք առնելով հոգաբարձութեան առենապետ Սարգիս Թաթիկեան երախտագիտութիւն յայտնած է եկեղեցւոյ հին ու նոր բարերարներուն, յատկապէս Տէր եւ Տիկին Սարգիս Կիւրճինեանի, որոնց առատաձեռն նուիրատուութեան չնորհիւ դադութը տէր դարձած էր սեփական եկեղեցիի մը: Գնահատական խօսքեր արտասանած է Մուշեղ Արք. Մարտիրոսեան: Գործադրուած է գեղարուեստական յայտագիր մը եւ եղած են սրտաբուխ նուէրներ:

***

ՎԱՐԴԱՆ Ա. ՔՀՆՅ. ՏԻՒԼԿԷՐԵԱՆԻ
ՄԵԾԱՐԱՆՔԻ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆԸ

Վէն Նայս Ս. Պետրոս եկեղեցւոյ յարկին սրահին մէջ, Ցունուար 15ին, տեղի ունեցած է Վարդան Ա. Քհնյ. Տիւլկէրեանի 95րդ տարեդարձին եւ անոր "Ցօսք ընդ Աստուծոյ" խորագրով նոր դիրքին հրատարակութեան նուիրուած մեծարանքի ընդունելութիւնը, կազմակերպութեամբ առաջնորդ Ցովնան Արք. Տէրտէրեանի: Առաւօտեան, եկեղեցւոյ մէջ պատարագած եւ քարոզած է մեծ-տաճառ Մուշեղ Արք. Մարտիրոսեան: Գործադրուած է գեղարուեստական յայտագիր մը եւ եղած են սրտաբուխ նուէրներ:

***

ՄՈՆՐԷԱԼԻ Պոլսահայ Մխիթեան կեդրոնին մէջ, Ցունուար 13ին, կազմակերպութեամբ պոլսահայ Մկիկ մշակութային միութեան, տահկնեցիներէ մէջոցայ ներկայացուած են Թուրքիոյ Հայերու կեանքը 100 տարի առաջ եւ անոնց ապրելակերպը, քաղուած Օրլանտօ Գարլօ Գալումենոյի "Հարիւր տարի առաջ Թուրքիոյ Հայերը" գիրք-ալպոմէն (որու մասին "Ցառաջ" արտայայտուած է առեներին): Հատորին ներկայացումը կատարած է պոյաբնակ հեղինակը՝ հետեւալ դասախօս՝ Օ. Գ. Գալումենօ որ արտայայտուած է հայերէն (իտալացի է հօրը կողմէ եւ հայ մօրը կողմէ), որ բացատրած է թէ ինչպէս դէռ պատանի ձեռնարկած է այս աշխատանքին: Ձեռնարկի աւարտին ներկաները առիթ ունեցած են գնելու անգլերէն լեզուով լոյս տեսած հատորը: Հեղինակը ամուսնացած է մոնրէալաբնակ կասխա Սեթեանի հետ եւ ունի երկու զաւակ:

***

ԹՒՆԸՖԱԼԱՑԻ (Նիւ-Ձըրզի) Ս. Թովմաս եկեղեցւոյ սրահին մէջ, գործակցութեամբ մեծադոյն Նիւ-Եորքի Թէքէեան մշակութային միութեան մասնաճիւղին, եկեղեցւոյ յանձնախումբը Փետր. 17ին, կազմակերպած է հանդիպում մը բեմադիր եւ համարարանականներու թատերական ուսուցումներու դասախօս տոքթ. Նշան Փարլաքեանի հետ: Ան հեղինակն է ամերիկահայ անգլիագիր գործերէն ծաղկաքաղ հատորի մը՝ "Ժամանակակից ամերիկահայ տեսանող Ա. Քէչեան Ս. Ցարութիւնեան Ա. Ցարութիւնեան Ա. Ցարութիւնեան Ա

C.C.A.F.

CONSEIL DE COORDINATION DES ORGANISATIONS ARMENIENNES DE FRANCE

COMMUNIQUE

Mobilisation républicaine contre le racisme et l'antisémitisme

Le Conseil de Coordination des Organisations Arméniennes de France (CCAF) s'associe à la douleur de la famille d'Ilan Halimi, à ses proches et à tous ceux qui sont affectés par son ignoble assassinat et leur présente ses plus profondes condoléances.

Le CCAF est pleinement solidaire du CRIF et de toutes les organisations républicaines pour condamner de tels actes et pour demander qu'ils soient réprimés avec la plus extrême rigueur.

Le CCAF appelle tous les membres de la Communauté arménienne, et tous ceux qui partagent avec elle les valeurs de droit et de justice à s'associer sans réserve à toutes les mobilisations républicaines contre le racisme et l'antisémitisme. Le CCAF demande à tous ceux qui aspirent à une société basée sur les principes de fraternité et de solidarité d'exercer la plus grande vigilance pour prévenir de tels actes et de mettre tout en œuvre pour les combattre.

Profondément troublé par cet acte inqualifiable qui, outre les dommages qu'il cause à la famille elle-même et à ses proches, remet en cause les fondements mêmes de la République, le CCAF sera présent aux côtés du CRIF, de la LICRA et de SOS Racisme, lors de la manifestation du dimanche 26 février à 15 heures, au départ de la Place de la République en direction du Boulevard Voltaire où travaillait Ilan Halimi.

Paris, le 23 février

MANIFESTATION DU 28 FEVRIER : MOBILISATION GENERALE

Le mardi 28 février, dans le monde entier, les Arméniens organisent une journée d'action contre la politique criminelle et anti-arménienne de l'Azerbaïdjan. A Paris, les trois partis politiques arméniens, la FRA Dachnaktsoutioun, l'ADL Ramgavar, le PSD Hentchak, avec le soutien du CCAF, organisent une manifestation, le mardi 28 février prochain à 18h30, devant l'ambassade d'Azerbaïdjan; 209 rue de l'Université, Paris 7ème — métro : Pont de l'Alma ou Ecole Militaire.

La récente destruction du cimetière arménien de Djoulfa (Nakhitchévan) par l'armée azérie est une illustration de plus de la volonté de l'Etat azerbaïdjanais d'effacer toute trace arménienne d'Azerbaïdjan.. Cet acte odieux est une agression inacceptable de la mémoire du peuple arménien à travers la destruction d'un site de mémoire faisant partie du patrimoine culturel mondial. Il s'inscrit dans le cadre d'une véritable stratégie d'attaque de l'Etat azerbaïdjanais contre le peuple arménien:des pogroms de Soumgaït, de Bakou, de Chouchi et de Kirovobod à la guerre contre le Karabagh, au refus de tout compromis dans le processus de paix, l'Azerbaïdjan se positionne comme un ennemi actif de la nation arménienne.

Cela doit cesser. Le peuple arménien, dans le monde entier, doit se mobiliser contre l'Azerbaïdjan pour obtenir une condamnation internationale de cet Etat agresseur.

Le mardi 28 février sera le coup d'envoi, en diaspora, comme en Arménie d'une campagne d'informatin et de mobilisation, des instances européennes et internationales pour que l'Azerbaïdjan soit condamnée sur le plan mondial.

FRA DACHNAKTSOUTIOUN — ADL RAMGAVAR — PSD HENTCHAK

Paris, le 13 février 2006

ՄԵԾ ՊԱՀՔ

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

ՁՈՐԵՔՇԱԲԹԻ, Մարտ 1. –
Գ. Օր Մեծ Պահոց
Հսկումի՝ խաղաղականի
եւ Հանգստեան ժամերգութիւն

Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 18ին։

*
**

Ս. ՓՕԼՈՍ-ՓԵՏՐՈՍ ԱՒԱԾՈՐԻԻ

ՈՒՐԲԱԹ, Մարտ 3. –
Ե. Օր Մեծ Պահոց
Հսկումի՝ խաղաղականի
եւ Հանգստեան ժամերգութիւն

Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 19ին։

*
**

ՍՈՒՐԲ ՅԱԿՈԲ-ԼԻՈՆ

ՄԵԾ ՊԱՀՔԻ ՀՍԿՈՒՄ
ԵՒ ԱՐԱՒԱԴԱԼ

Ի գիտութիւն Լիոնի եւ Նոն Ալփ Շըրջանի հայ հասարակութեան կը ծանուցանենք թէ Լիոնի Սուրբ Յակոբ Մայր եկեղեցւոյ մէջ ՄԵԾ ՊԱՀՔԻ ամբողջ ընթացքին ՁՈՐԵՔՇԱԲԹԻ երեկոները ժամը 17ին, հսկումի խաղաղական եւ հանդստեան ժամերգութիւնները կը կատարուին հետեւեալ ժամանակացոյցով. –

ՁՈՐԵՔՇԱԲԹԻ, ՄԱՐՏ 1ին,
ՁՈՐԵՔՇԱԲԹԻ, ՄԱՐՏ 8ին,
ՁՈՐԵՔՇԱԲԹԻ, ՄԱՐՏ 15ին,
ՁՈՐԵՔՇԱԲԹԻ, ՄԱՐՏ 22ին, ՄԻՋԻՆՔ։

*
**

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՅՑ ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ
ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ
ՀՍԿՈՒՄԻ ԺԱՄԵՐԳՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
ժամը 17·30ին

ՈՒՐԲԱԹ, Մարտ 3.
Սրբոց Թարգմանչաց Մայր Եկեղեցի
(Փրատօ)
Քարոզիչ՝
ՎԱՉԷ ՔՀՆՑ. ՀԱՅՐԱՊԵՏԵԱՆ

ՁՈՐԵՔՇԱԲԹԻ, Մարտ 8
Սուրբ Սահակ-Մեսրոպ Եկեղեցի
(ՍԷՆ ԺԵՐՄ)
Քարոզիչ՝
ՎԱՐԴԱՎԱՌ ՔՀՆՑ. ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ

ՈՒՐԲԱԹ, Մարտ 10
Սուրբ Աստուածածին Եկեղեցի
(ՍԷՆԹ Մարկրիթ)
Քարոզիչ՝
ՍԱՐԳԻՍ ՔՀՆՑ. ԹԱՇՃԵԱՆ

SELECTOUR
SABERATOURS

DEPARTEMENT ARMENIE

4 Passage Saint Roch — 75001 Paris
Tél. : 01.42.96.10.10
Fax : 01.42.96.18.77
E-mail : Sabera@wanadoo.fr

COMMUNIQUE

Nous avons le plaisir de vous informer que la compagnie Air France desservira Erevan à partir du 27 Mars 2006 avec 3 vols par semaine, par Airbus A320.

Les départs ont lieu les lundi, mercredi et samedi à 13h20 au départ de Paris Charles de Gaulle. Retour les mardi, jeudi et dimanche de Erevan Zvartnots à 9h15 arrivée à Paris à 11h20.

Saberatours à Paris et Sevan Voyage à Lyon, principaux partenaires d'Air France pour cette destination, proposent des tarifs spéciaux et promotionnels.

Pour toute demande d'information et tarifs, contacter Saberatours au 01.42.96.10.10 et Sevan Voyage au 04.78.60.13.66.

Paris, le 14 Février

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՑՏ ԽՄԱՋի Փարիզի Ազչալոյս Թադէոսեան մասնաճիւղի ժողովը՝ Շաբաթ, Մարտ 4, ժամը 16ին սովորական հաւաքատեղին։ Օրակարգ՝ պատգամաւորի ընտրութիւն։

ՍՏԻՊՈՂԱԿԱՆ

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Պեյժիա գանուող անչափահաս պատանի մը՝ Գրիչա Տէր-Յակոբեան կը փնտռէ իր ծնողքը՝ Վալոդիա Տէր-Յակոբեանը եւ կինը՝ Մարիա Սարգսեանը, 53 տարեկան։ Ընտանիքին անդամները զիրար կորսնցուցած են 2005 Յունիսին։

Տեղեկութիւն ունեցողներէն կը խնդրուի կապ հաստատել՝

CROIX ROUGE FRANCAISE

Service des recherches dans l'intérêt des familles

98 Rue Didot
75694 Paris Cedex 14
Tél. : 01 44 43 12 60

Asociations Arménienne d'Aide Sociale A.A.A.S.

Reconnue d'utilité publique par décret du 8 juin 1956

PROJET «RETOUR AUX SOURCES»

Inauguration d'un Centre d'Accueil et de Formation destiné aux demandeurs d'asile de nationalité arménienne

L'Association Arménienne d'Aide Sociale en coopération avec l'Agence Nationale de l'Accueil des Etrangers et des Migrations et cofinancée par le Fonds Européen pour les Réfugiés a inauguré le 15 novembre 2005 son centre d'accueil et de formation destiné aux nationaux arméniens qui sont en situation irrégulière en France.

Avec ses partenaires, l'AAAS accompagne le retour volontaire en Arménie, en soutenant financièrement et matériellement leur réinsertion par des formations professionnelles et des aides à la création d'entreprises.

Pour tout renseignement contactez-nous à l'adresse suivante :

AAAS - Centre d'Accueil et de Formation
5, rue du Marché Ordener
75018 Paris
Tél. : 01. 42. 63. 32. 45
Fax : 01. 42. 63. 32. 81
E-mail : aaas.retour@free.fr

L'ASSOCIATION SAINTE-CROIX DE PARIS
organise des

JOURNÉES D'AMITIÉ
BAZAR DE CHARITÉ ANNUEL

les 11 et 12 mars

dans la salle polyvalente de la Paroisse Catholique arménienne de Paris
13 rue du Perche — Paris 3ème

Alimentation orientale et occidentale — Brocante des cinq continents — Confection — Librairie — Articles ménagers — Jouets, etc...

Métro : République — Rambuteau — Filles du Calvaire

Un repas chaud sera proposé le **dimanche 12 mars,** après la messe.

*
**

Le Bazar de charité est l'une des principales manifestations permettant de recueillir des fonds pour les œuvres de l'association et notamment pour le fonctionnement de l'**Ecole du Samedi.**

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15 — Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՓԵՏՐՈՒԱՐ 28
MARDI
28 FEVRIER
2006

LE NUMERO: 1,20 €

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884 - 1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթաթերթի առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

81ՐԴ ՏԱՐԻ - ԹԻՒ 21.400

Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN

81e ANNEE — N° 21.400

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՓԱՐԻԶԷՆ գաւառի գլխաւոր քաղաքները ցոյցեր տեղի ունեցան կիրակի, փետրուար 26ին, հակահրէութեան դէմ: Փարիզի տողանցքին կը մասնակցէին աչքի թէ ձախի քաղաքական դէմքերը, բայց "անբաղձալի" նկատուեցաւ Ֆիլիփ տը Վիլիէ եւ երբ մերժեց մեկնիլ, ապահովութեան ուժերը բռնի հեռացուցին զինքը: Ըստ ոստիկանութեան բազմութիւնը 33 հազար էր, մինչ կազմակերպիչներուն համար՝ 200 հազար (Լիբերա): Ազգային ձակատի անդամներ կրցած էին մասնակիլ առանց ուշադրութիւն գրաւելու: Ցոյցեր եղած են նաեւ Լիլ (300 հոգի), Սթրազպուրկ (2500), Մարսէյլ (3էն 5 հազար): եւլն.: Փարիզի համար Լիպերասիոն 60 հազարի թիւը կու տայ: Ինչ կը վերաբերի Իլան Հալիմիի առազախումբին դատուող դէմքին, որ միշտ Գոթ տ'Իվուար է, հարցաքննութեան առեն ոչ մէկ յաւ կամ զղջում յայտնած է: Եուսուֆ Ֆոֆանա ուրացած է թէ հակահրէական արարք մըն է եւ ուրացած է նաեւ թէ մարդասպանը ինք էր: Կը պարզուի որ առեւանգումի պարագան նախընթացներ ունեցած է: Փարիզի 14րդ թաղամասին մէջ, փորձ եղած է փրկազիներ պահանջելու եօթը բժիշկներու համար, 2004 Դեկտեմբերէն 2005 Մարտ:

ՓԱՐԻԶԻ քաղաքապետի պաշտօնին համար (2008), Փետր. 25ին տեղի ունեցան այն նախնական ընտրութիւնները, զորս Նիքոլա Սարքոզի պարտադրած էր: Զորս թեկնածուներ կային.- Ֆ. տը Փանաֆիէօ, Փիէր Լըլուշ, Ժան Թիպէրի եւ Դլօռ Կոտակէն: Գլուխը հասած է Ֆ. տը Փանաֆիէօ ձայներու 40,7%ով, կը հետեւի Գլօռ Կոտակէն 23,4%ով. երկրորդ շրջանին մասնակցելու իրաւունք իսկ չեն ունեցած Փիէր Լըլուշ 18,9%ով եւ Ժան Թիպէրի 16,98%ով: Լըլուշ չատ յուսախաբ է, վստահ էր որ անակնկալ մը պիտի ըլլար իր թեկնածութիւնը: Բ. շրջանը տեղի կ'ունենայ Մարտ 4ին:

ԹՌՆԱՁԻՆ ԿՐԻՓԸ այլեւս արմատ ձգած է Ֆրանսայի մէջ եւ Գիւղատնտեսութեան նախարարը յայտարարած է որ H5N1 վիրուսը կայ էնի նահանգին մէջ, մեռած 15 կարապներուն մէջ: Այս մթնոլորտին մէջ է որ Փետր. 25ին Շիրաք բացումը կատարած է Գիւղատնտեսութեան ցուցահանդէսին, ուր կը բացակայէին հազգինները: Նոր յայտնութիւններուն հետեւանքով Ֆրանսա դարձած է Եւրոպայի այն երկիրը որ ամէնէն աւելի վարակուածն է թռչնային կրիփէն: Իշխանութիւնները, նախազգուշութեան նախարար, ցուցադրական ձեւով հաւ կ'ուտեն որպէսզի ժողովուրդը քաջալերուի: Մեխիաներն ալ հրաւիրուած են վերջ տալու "զգայացունց"ի բնոյթ տալու հարցին: Միւս կողմէ, Տ. տը Վիլփէն երթուղարձ մը ըրաւ Ռիբիւնիոն, ուր ժողովուրդը դառնացած էր Ֆրանսական իշխանութիւններուն որոշ անտարբերութենէն՝ չիքունկունեայի համաճարակին նկատմամբ: Նախարարապետը 76 միլիոն եւրոյի նոր յատկացում մը ըրաւ:

ԿԱՋ ՏԸ ՖՐԱՆՍ ԵՒ ՍԻՒԷՋ անակնկալ ճոլըմ մը կատարեցին, առաջքն առնելու համար իտալական էնԱլ-ի գնումի առաջարկին (օֆա): Այս միացումով կազմուած ընկերութիւնը ուժանիւթի մարզին մէջ համաշխարհային պարագլուխ մը կը դառնայ: Պետութիւնը 35էն 45%ի մասնակցութիւն մը պիտի պահէ: Իտալիան չատ դժգոհ է Ֆրանսայի այս "հայրենասիրութեան" պատճառաւ: Կը խորհի որ նման արարք մը կը խախտէ եւրոպական ճարտարարուեստի քաղաքականութեան մը յոյսերը:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ իր բնակարանին մէջ գտնուած է ռուս լրագրողի մը դիակը: Իլիա Զիմին, 33 տարեկան, կ'աշխատակցէր ռուսական էն-Թի-Վէ կայանին եւ սպաննուած է խոշտանգումով: Քննութիւն բացուած է:

ՀԱՄԱԶԳ կրկնած է որ չի ճանչնար Իսրայէլը: Նշանակուած նախարարապետը՝ Իսմայիլ Հանիյէհ յայտարարած է նաեւ որ "երկարաձգուած հրադադար" մը կը փափաքի եւ ոչ թէ "հանգրուաններով խաղաղութիւն մը", ինչպէս ըսած էր ամերիկեան մեռիաններուն:

ՋՄՐԱՆ ՈՂԻՄՊԻԱԿԱՆՆԵՐԸ վերջ դրան Թորինոյի մէջ, Փետր. 26ին: Առաջին դիրքը գրաւեց Գերմանիա 29 մեռալով (11ը՝ ոսկի): 10րդ դիրքի վրայ է Ֆրանսա 9 մեռալով (3 ոսկի):

ՍԵԶԱՐՆԵՐՈՒ (Շարժարուեստի պարզեւ) 31րդ երեկոյթը տեղի ունեցաւ Փետրուար 25ին, Փարիզի Շաթըլէ թատրոնին մէջ: Առաւելագոյն պարգեւները կուտակեց Ժաք Օտիարի ֆիլմը՝ "Սիրոս այլեւս չի բաբախիր", որ արժանացաւ 8 Սեզարի (լաւագոյն ֆիլմ, լաւագոյն բեմադիր, լաւագոյն դերասան Բ. դերով, լաւագոյն իրագործում, լաւագոյն երաժշտութիւն, լաւագոյն նկարահանում, լաւագոյն մոնթաժ): Այրերու լաւագոյն դերասանը նկատուեցաւ Միշէլ Պուքէ (Ռ. Կէտիկեանի "Շան տը Մարսի անցորդը", ուր Միթերանի դերը կը խաղար), լաւագոյն դերասանուհիի Սեզարը ստացաւ Նաթալի Պայ ("Փոքրիկ ենթասպան" ֆիլմին համար), եւլն., եւլն.: Այս առթիւ, Ֆիկարօ, նոյն օրը յօդուած մը նուիրած էր Ալէն Թէրզեանի, որ նախագահն է Շարժանկարի Արուեստներու եւ Թէքնիքներու Ակադեմիային: Գրութիւնը խորագրուած էր՝ "Ալէն Թէրզեան՝ փրոտիւքթէօր Լմիերաթոր" և Այն ֆիլմը կը նկարագրէր անձը, որ ժամադրութիւններ կու տայ Ֆլոր, բայց աւելի ալ է ու բաւական կ'անդրադառնար Թէրզեանի ներկայացուցած դիմադիծին եւ նկարագրին: Յօդուածին կ'ընկերանար նկար մը:

ՊՈՒԼԿԱՐԻԱ

ՅԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՃԱՆԱՉՈՒՄԻ ԲԱՆԱՁԵՒ

Ազգայնական գաղափարականի տէր Աթթաքա կուսակցութիւնը Հայկական Ցեղասպանութեան ճանաչումի բանաձեւ մը պատրաստած է. կը պահանջուի "Օսմանեան կայսրութեան 1915 - 1922 տարիներուն Հայերու դէմ գործած ցեղասպանութեան պաշտօնապէս ճանաչումը": Կուսակցապետ Վ. Սիտերովի ու 12 եղբայրախոնի ստորագրած բանաձեւը Խորհրդարանի փոխ նախագահներէն Լ. Ֆորնեցովի կողմէ յղուած է երկու յանձնախումբերու, որպէսզի տեսակցութեան նիւթ ըլլայ: Առաջինը "Մարդկային իրաւունքներու եւ կրօնից" յանձնախումբն է, երկրորդը՝ "Արտաքին յարաբերութիւններու":

Բանաձեւով կը պահանջուի նաեւ որ Ապրիլ 24ը յայտարարուի Ցեղասպանութեան զոհերու յիշատակութեան օր:

Բանաձեւին հեղինակները նշած են թէ Օսմանեան կայսրութիւնը Պուլկարներուն դէմ ալ ցեղասպանութիւն գործած է, այդ պատճառով Հայկական ցեղասպանութիւնը պուլկարական պատմական արժէքներով աւելի մեծ խմաստ կը կրէ: Անոնք գրած են. "Նկատի առած միջազգային կացութիւնը, իրականութեան մէջ Պուլկարիա շատ ուշ մնացած է Հայկական Ցեղասպանութիւնը ճանչնալու":

Տակաւին որոշ չէ թէ բանաձեւը երկու յանձնախումբերու օրակարգին վրայ ե՛րբ կ'առնուի: Եթէ ան երկու յանձնախումբերէն ալ վաւերացուի, կը փոխադրուի Խորհրդարանի ընդհանուր խորհուրդին ուր եւս կը քուէարկուի:

Բանաձեւին առաջին առարկողներէն եղած է համախոհական կառավարութեան "Իրաւունքի ու ազատութիւններու չարժումի"ի թուրք երեսփոխաններէն մէկը. ան ըսած է թէ կարծեցեալ Հայկական Ցեղասպանութեան բանաձեւի մը Խորհրդարան յղուիլը թէ՛ պատմական իրականութիւններու, թէ՛ Պուլկարիոյ ազգային չահերուն դէմ քայլ է: Ցետոյ կրկնած է թրքական պաշտօնական տեսակէտը թէ "Ցեղասպանութեան հարցը ո՛չ թէ քաղաքական մարդոց, այլ պատմաբաններու կը վերաբերի": Աւելցուցած է թէ գործիք պիտի չըլլան նման գրգռութիւններու, ամէն միջոցով պիտի պայքարին որպէսզի երկու յանձնախումբերէն ալ մերժուի բանաձեւը ու չհասնի Խորհրդարանի օրակարգին:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՁԱԿԱՏ

ՍԱՀՄԱՆԱՓԻՆ ԿՐԱԿՈՑՆԵՐ

Փետր. 22ի կէսօրին Նոյեմբերեանի շրջանի Բաղանիս գիւղին մօտերը աղբեջանական կողմին կրակոցներէն վիրաւորուած է նոյն գիւղի բնակիչ երիտասարդ Հովիւ Ամմէն Կարապետեան: Նոյն օրը յետմիջօրէին նման պատահար արձանագրուած է Մովսէս գիւղին մօտ ալ: Իսկ աղբեջանական լրատուիւռները տարածած են լուրը թէ հայկական կողմը խանգարած է հրադադարը: Մինչդեռ հայկական կողմէն նոյնիսկ չեն պատասխանած զոյգ կրակոցներուն:

ԹՈՒՐՔԻԱ

Հ. ՏԻՆՔԻ ՎՃԻՌԸ ԿԸ ԲԵԿԱՆՈՒԻ

Վճռաբեկ ատեանի դատախազութիւնը պահանջած է ջնջել "Ակօս"ի տնօրէն Հ. Տինքի դէմ "Թրքութիւնը անարգել"ու մեղադրանքով տրուած յետաձգումով վեց ամսուան բանտարկութեան պատիժը: Դատախազութիւնը յայտնած է թէ Հ. Տինքի ամբաստանութեան հիմ ծառայած գրութիւնը ոչ թէ Թրքութիւնը կը վարկաբեկէ, այլ կը քննադատէ հայկական Սփիւռքը:

⁂

ՀԱՄԱՍԷՆ ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԻԻՆ

Համասի ղեկավարին Թուրքիա այցին հակազդեցութիւնները վերջ գտած չեն: Ցատկապէս նշանակալից գտնուած է ԱՄՆ-ու Ներկայացուցչական ժողովի անդամ Թ. Լանթոսի վարչապետ Էրտողանի ղրկած բողոքի նամակը: Ան գրած է թէ նշուած այցը կը վնասէ ԱՄՆ – Թուրքիա յարաբերութիւններուն: Ապա հարց տրուած է. "Մինչ ձեր ղեկավարները Իօճալանի պաղեստինցի տարբերակին՝ Մէչալի կը մերձենան, ի՞նչպէս պիտի պաշտպանէք ՓՔՔ-ի դէմ պայքարին մէջ բարոյական ձեր կեցուածքը":

"Վաթան" օրաթերթը արձագանգելով Լանթոսին նամակին կը դրէր Փետր. 24ին թէ ան մեկնարանուած է որպէս Թուրքիոյ մինչեւ այսօր զօրակից հրէական լոպիին այդ զօրակցութեան վերջ տալու պատրաստութիւնը: Մինչդեռ Լանթոս ինք ալ Ցեղասպանութեան նիւթին մէջ Թուրքիոյ նեցուկ կանգնողներէն մէկն էր:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳԻՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ԱԿԱԴԵՄԻԱՆ՝ ՀԱՐՑԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ԱՌՋԵԻ

Ընթերցողին ծանօթ է Հայաստանի Գիտութիւնները Ազգային Ակադեմիային հրաչք Դեկտեմբերի վերջը բարձրացած ու մինչեւ օրս չարունակուող աղմուկը, որուն աղբիւրը եղած է կառավարութեան պատուէրով ու ՄԱԿ-ի երեւանեան գրասենեակին կողմէ ընտրուած խումբ մը մասնագէտներու նախագիծը։ Այս նախագիծը, Ակադեմիան "հատարակական կազմակերպութեան" վերածելու առաջադրանքով, փաստօրէն անոր ներկայ գործունէութեան վերջ դնելու եւ մասնատումին հետեւանքով համալսարանի գիտահետազօտական կեդրոններ ստեղծելու գաղափարին կը հետամտի.–

«Առաջարկւում է... ակադեմիական ինստիտուտների միաւորման – խոշորացման քաղաքի վրայ ստեղծել ազգային 7–8 գիտական կենտրոններ, իսկ ինստիտուտների մնացած մասը ներառել համալսարանների կառուցուածքի մէջ»։

Խորհրդային վարչակարգի փլուզումով, Ակադեմիան, իր նախկին առանձնաշնորհեալ դիրքը կորնչուցած է՝ պետական ֆինանսաւորումի տեսանկիւնէն։ Տնտեսական ճգնաժամը նաեւ ծանր հարուած մը հասցուցած է անոր գիտական ներուժին, քաղմաթիւ մասնագէտներու արտագաղթով եւ ուրիշներու ասպարէզի փոփոխութեամբ։ Ի դէպ, ներկայիս Վրաստանի մէջ գիտութեան պիւճաճէն Հայաստանի հնգապատիկն է, իսկ Ադրբեջանի պարագային՝ ութ անգամ աւելի մեծ (Թամար Մինասեան, "Ազգ", 16 Փետրուար 2006)։

Ակադեմիան իր ծրագիրը ունի, որ նախօրօք ներկայացուած էր կառավարութեան, ու, ըստ լուրերու, յառաջիկայ Ս՛այիսին պիտի քննարկուին այդ ու ՄԱԿ-ի փորձագիտական խմբակին ծրագիրը։ Ի՞նչ կ՛ըլլայ ելքը, դժուար է նախատեսել այս պահուն։

Կ՛արժէ նշել, որ նկատի ունենալով հայրենի գիտութեան վերջին 15ամեակի անկումի վիճակը՝ տնտեսական ու զաղափարախօսական պատճառներով, կարելի է նախատեսել, որ Գիտութիւններու Ակադեմիային մասնատումը միայն պիտի յառաջացնէ պարապ մը, որմէ ոչինչ պիտի ծնի։ Եթէ ընդհանրապէս շատ երկար ժամանակի վրայ է մխայն, որ կը յայտնուի նոր կառոյցի մը արդիւնաւէտութիւնը՝ հինին թաղդատմամբ, այս պարագային հաւանական է, նկատի ունենալով նախընթաց երեւոյթները, որ ծնելի նորը դառնայ պարզապէս հայաստանեան գիտութեան հոգեվարքը երկարաձգող ու ամլադրող բան մը։

Ալ չենք խօսիր այն հարցին մասին, թէ ի՞նչ պիտի ըլլայ Ակադեմիային պատկանող անշարժ ու ոչ-անշարժ գոյքերուն ճակատագիրը։ (Բաղրամեան պողոտայ 24-ի երեք չէնքերը, օրինակ, կրնան քաղաքի Թիւ 1 հանրախանութը կամ տօնավաճառը դառնալ...)։ Ճախշտակումի ու փոչիացումի մեծօրեայ մրցավազքին մէջ, դժուար չէ երեւակայել, որ այդ բոլորը կրնան երթալ պետական կամ ոչ-պետական ինչ-ինչ անձնաւորութիւններու ուռնեցուածքը պարարտացնելու.–

«Խորհրդային իշխանութիւնները մշակոյթի օջախները կեդրոնացրել էին Երեւանի բուն կեդրոնում, որովհետեւ կարեւորում ու դրանով սերտնդ էին դաստիարակում (գաղափարաբանութիւնը անտեսէք այս պարագայում)։ Իսկ հիմա դպրոցական երեխաց էլ գիտի, որ Երեւանում ամենաթանկը կեդրոնի հողերն են, որ Երեւանի սեւ ոսկին հողն է։ Ու պատահական չէ, մշակոյթի նկատմամբ տարուող բախտորոշ վերաբերմունքը, որին հետեւում է այդ օջախների վտարումը՝ գրադարաններ, հանրագիտարան, գրախանութ, որոնց փոխարինում են բանկերը, խանութները, բարերը եւայլն» (Մելանիա Բաղալեան, "Ազգ", 18 Յունուար, 2006)։

Միայն հանրային գիտակցութեան բացակայութիւնը կրնայ թոյլ տալ, որ երկրի մը զարգացումին մէջ ռազմավարական յատուկ նշանակութիւն ունեցող գիտութիւնը դատապարտուի մահուան։

Պատահական չէ, անշուշտ, որ Խորհրդային Միութեան մէջ, իր գիտական ներուժով Հայաստանը երրորդ տեղը կը գրաւէր՝ Ռուսաստանէն եւ Ուկրանիայէն ետք։ Բախտի քմայք չէր, հարկաւ, որ խորհրդային անկումին պահուն, Մոսկուայի համամիութենական 10 գիտահետազօտական հիմնարկներու տնօրէնները Հայեր էին։ Ոչ ալ պատահական պէտք է նկատել, որ Խորհրդային Հայաստանի ռազմավարական գլխաւոր ուղղութիւնները մէկը գիտութիւնն էր։ Տասնըհինգ տարիներէ ի վեր կը կրկնուի, թէ բնական նիւթաղբիւրներէ զուրկ Հայաստանը իր գլխաւոր հարստութիւնը պէտք է նկատէ իր մարդկային ներուժը։ Ո՞ւր է այդ մարդկային ներուժը, եթէ ոչ գիտութեան եւ կրթութեան ոլորտին մէջ։ Կըրթական, համակարգի թուլացումն ու զայն վերականգնելու փորձերը՝ արեւմտեան ինչ-ինչ բնորդներու հետեւողութեամբ, կը թուի, թէ ո՛չ անցեալի փորձը նկատի կ՛ունենան եւ ոչ ալ, մանաւանդ, երկրին իւրայատկութիւնները։

Այսօր, օրինակ, Միացեալ Նահանգներու մէջ բազմաթիւ ձայներ կը բարձրանան թելադրելու համար, որ երկիրը առիճանաբար կը կորնչնէ արհեստագիտական նորացումի իր առաջնակարգ դիրքը՝ պետական քաղաքականութեան մը պակասին եւ դիտութեան, ուսուցման մակարդակի անկումին հետեւանքով։ Ախկա հարցին դուռ "դրծնական" կողմն է, կը վերաբերի կիրառական գիտութեան։

Մեր պարագային, ի՞նչ ճակատագիր կրնայ վերապահուած ըլլալ գիտական այն ճիւղին, որ մեզ յատուկ է, այսինքն՝ հայագիտութեան։ Ակադեմիայի հայագիտական մասնակի կամ ամբողջական թեքումով բաժանմունքները, յատկապէս՝ պատմութեան, հնագիտութեան, ազգագրութեան, արեւելագիտութեան, լեզուի հիմնարկները (ինստիտուտները) դեռ ունին լրենց մէջ ընտիր ուժերու պահեստ մը։ Համաձայն ենք, թէ պայման չէ, որ մարդիկ գիտական հաստատութեան մը պատկանին, որպէսզի գիտութեամբ զբաղին։ Սակայն, երբ դոյութիւն ունի վայր մը, ուր մարդիկ հաւաքուած են հետազօտական կամ թիմի ուժեր պատրաստելու եւ մարզելու զոյդ նպատակներով, անոր ցրուումն ու ոչընչացումը միայն կը ծառայեն աղքատացումի։

Ու ասիկա կը յարուցուի այն պահուն, երբ կը խօսուի (մեր կարծիքով, հարցը հարկ եղածէն աւելի քաղաքականացնելով) հայագիտութեան եւ "ազգային արժէքներու պահպանման ու հարստացման" փոխյարաբերութեան մասին.–

«Ներկայումս ազգային արժէքների հիմքը կազմող մշակութային ժառանգութեան պահպանման ու հարստացման խնդրի լուծման բաղադրական, կազմակերպական, ֆինանսական եւ այլ կողմերի հաւասար եւ անգամ՝ նրանցից աւելի կարեւոր նշանակութիւն է ձեռք բերում հայագիտութեան համապատասխան ճիւղերի գործառութային դերակատարութիւնը՝ առկայ արժէքների պահպանման, նրանց մասին գիտական գիտելիքների ամբողջացման ու փոխանցման, նոր արժէքների ձեւաւորման գործընթացի պետական աջակցութեան, ստեղծագործողների նոր սերնդին սեփական ազգի բազմաբերդութեան գոյութեան դաշտում պահելու կամ այդ դաշտը ընդլայնելու, օտարամուտ մշակութային արժէքների գերակայութիւնը բացառելու եւ դրանք աստիճանաբար "հայացնելու" բնագաւառներում» ("Երկիր", խմբագրական, 2005, Յուլիս 15)։

Սովորական հայերէնով՝ հայագիտութիւնը կարեւոր դեր մը ունի նոր սերունդին ազգային ճանաչողութիւնը զարգացնելու գործին մէջ։ Այդ դերը ապահովող օղակներէն մէկուն թուլացումը պարզապէս հարուած մըն է ամբողջ գործին։

Այս օրերուն, հարուածները կը շատնան։ Երեւանի պետական համալսարանի բանասիրութեան ճիւղի չէնքէն կ՛արտաքսուի "տանտէրը"՝ հայկական բանասիրութեան բաժանմունքը, ճմրան մէջտեղը կիսովին փոխադրուելով նորակառոյց ու կիսակատար չէնք մը։ Ինչո՞ւ։ Ռոմանօ-գերմանական (իմա՝ անգլերէնի) եւ լրագրութեան բաժանմունքներուն աւելի տեղ քանալու համար (Մելանիա Բաղալեան, "Ազգ", 2006, Փետրուար 4)։ Հայագիտութիւնը աղքա՞տ ազգական է իր բնօրրանին մէջ։

Յիշենք նաեւ, որ Ազգային Գրադարանի 6,5 միլիոն միաւոր հաշուող մատենադիտական ֆոնտերը կը տառապին կառոյցի և պահպանումի անխնամութեամբ, հետեւանք՝ պետական նիւթական հոգատարութեան չգոյութեան.– «Իսկապէս անյարմար եւ վտանգաւոր է մեր ժողովրդի հարուստ մշակութային ժառանգութիւնը նման տխուր եւ խաթարուած շէնքերում պահելը եւ դեռ հայ գրքի փառահեղ ճմոյշները այդտեղ ցուցադրելը» (Գոհար Գէորգեան, "Ազգ", 2006, Յունուար 20)։

Եւ սակայն, գործը կը չարունակուի։ Հայ բանասէրները կը չարունակեն ուսանիլ, հայ ընթերցողները կը չարունակեն կարդալ, հայ գիտնականները կը չարունակեն արտադրել։ Միայն անհրաժեշտ է պէտք է եղած հոգածութիւնը ցոյց տալ բոլորին նկատմամբ։

Հասկնական է, որ Ակադեմիայի յետխորհրդային փուլին ճգնաժամը պատճառ դարձած ըլլայ, որ չարաշահումներն ու փտախտը նաեւ բոյն դնեն հոն։ Այսպէս, Համահայկական Գիտական Խորհուրդի նախագահ եւ ԻՒՆԷՍՔՕ-ի կենսաբանութեան ամպիոնի վարիչ փրոֆ. Սիներիկ Հայրապետեանը, որ 1991ին ամերիկահայ հանդուցեալ գիտնական Վազգէն Բարսեղեանի հետ նախկին նախագահ Լեւոն Տէր Պետրոսեանին բարեփոխումներու ծրագիր ներկայացուցած էր (Տէր Պետրոսեանի ու Ակադեմիայի այժմ հանգուցեալ նախագահ ակադ. Վիկտոր Համբարձումեանի հաւանութեան արժանացած), կ՛ըսէ, թէ յանձնարարուած առաջին քայլը՝ գիտնականներու գիտական աշխատութեան եւ դնահատման ժամանակակից սանդղակի մշակումը, մերժըւած էր, որովհետեւ ակադեմիկոսներու ընտրութեան համապատասխանած չէր.–

«Գիտութիւնների Ակադեմիան իր յայտնի *կոռումպածին* ու խմբակային ընտրական համակարգով յայտնուեց բացարձակ անվերահսկելիութեան եւ անպատասխանատուութեան մթնոլորտում, եւ արդէն իսկ իրենց դէմքը կորցրած ակադեմիկոսների *ինստիտուտն* արագ վերածեց մաֆիայի, որը ցոյնիսկ չխորշեց յանուն իր նեղ խմբակային շահերի կործանել առանձին գիտական ուղղութիւններ եւ *ինստիտուտներ*» (*Ռուզան Պօղոսեան*, "Ազգ", 2006, *Փետրուար* 15)։

Նման երեւոյթներ կրնան դարմանուիլ ու սրբագրուիլ, եթէ համապետական մակարդակով կամեցողութիւն ըլլայ այդ ուղղութեամբ քայլեր առնելու։ Բայց ո՞վ պիտի նետէ առաջին քարը։

Ինչպէս ըսած է Ակադեմիայի Գրականութեան Հիմնարկի տնօրէն Ազատ Եղիազարեանը, «ի հարկէ, խորհրդային տարիներին ստեղծուած ակադեմրան կարող է չհամապատասխանել այսօրուայ պահանջներին», ինչ որ, միայն ժամանակի անցումի գործօնը նկատի ունենալով, փաստացի իրողութիւն մը պէտք է համարել, առանց "կարող է" ըսելու անհրաժեշտութեան։ Սակայն, ճիշդ է, որ «դա չի նշանակում, թէ կայ լուծարման եւ գիտական ջարդ կազմակերպելու անհրաժեշտութիւն»։

Մարդ, բնականաբար, կրնայ համաձայն չըլլալ Ակադեմիայի արտադրած գիտական բոլոր տեսակէտներուն հետ (նկատի ունինք հայագիտական մարզը), բայց վերջին հաշուով, խօսքը գիտութեան մասին է, որ աստիճանաբար, սերնդափոխութեան ճամբով պիտի ձերբազատի քարացած նկատումներէ եւ զառնայ աւելի բաց, աւելի արդիաշունչ։ Ակադեմիաները յաճախ չէ, որ ամէնէն յառաջապահ կեդրոնները կը դառնան, բայց անոնց ճկունութենէն կախում ունի այլուր երեւցած յառաջապահ գաղափարներու կիրարկումն ու տարածումը։ Շատ աւելի արդիւնաւէտ է, կը կարծենք, Ա. Եղիազարեանի տեսակէտը՝ «համակարգն աւելի ճկուն դարձնել, գուցէ նաեւ օպտիմալացում կատարել, երիտասարդացնել գիտական կազմը, բայց ոչ կոտրել» (Արփի Յարութիւնեան, "Արմենիանաու", 2006, Յունուար 27)։

Առաջին հայեացքով, Ս. Հայրապետեանի առաջարկը ընդունելի է (Ակադեմիայի նախագիծին ծանօթ չենք)։ Ըստ իրեն, Ակադեմիան կը դառնայ գիտական ու գիտարուեստային (թէքնիք) քաղաքականութիւն մշակող փորձագիտական բարձրագոյն մարմին, որու որոշումները կեանքի կը կոչուին Կրթութեան ու Գիտութեան նախարարութեան կողմէ։ Ակադեմիային նախագահութիւնը կը մշակէ այդ քաղաքականութիւնը իրագործող ծրագիրներ եւ կ՛որոշէ գիտութեան ու գիտարուեստի յառաջընթացին նախատեսած յատկացումները, ըստ բնագաւառներու անճնակազմի պատրաստութեան պատուէրները, եւլն.։ Հանրապետութեան նախագահին կից կը ստեղծուի Ազգային Գիտական Խորհուրդ, ուր կ՛ընդգրկուին առաջատար գիտնականները, իսկ կառավարութեան կից գործող Գիտատեխնիկական Կոմիտէի նախագահը փոխ վարչապետի աստիճանը կ՛ունենայ, ինչ որ, իրականութիւն դառնալու եւ խղճմտօրէն գործադրուելու պարագային, հայրենի գիտութիւնը իր լծուածութենէն փրկելու գործօն մը պիտի հանդիսանար։

Ամէն պարագայի, էական է, որ փոփոխութիւնները կատարուին չրջահայեաց եւ փորձարարական չրջանի մը կիրարկումով, օրինակ՝ 10 տարի։ Կարելի չ՛է ենթադրել, որ ճանապարհին վրայ յայտնի դառնայ, որ ուղղութիւնը պէտք ունի նոր ճչդումներու եւ ճչգրտումներու։

Շատ կոտրած ու թափած բաներ եղած են վերջին տասնհինգ տարիներուն Հայաստանի մէջ։ Այդ փորձառութեան լոյսին տակ, կ՛արժէ իր գործունէութիւնը հազար ու մէկ խոչընդոտներու դիմաց դեռեւս յառաջ տանող Ակադեմիային խնայել "կոտրել-թափել"ու հերթական խաղը։

ՎԱՐԴԱՆ ՄԱՏԹԷՈՍԵԱՆ

Նիւ Ճըրզի

ՍՏԱՅԱՆՔ

ԵՐԿՈՒՔ

ԳՐԻԳՈՐ ՊԱԼՂԱՏԵԱՆ

"Ապրիլ" Հրատ., 2006, կէնտէյլ

Livres reçus

SMYRNE, LA VILLE OUBLIEE?
1830 — 1930
Mémoire d'un grand port Ottoman

MARIE-CARMEN SMYRNELIS

Collection Mémoire / Villes
Editions Autrement, Paris 2006

«ՄԱՅՐԵՆԻ ԼԵԶՈՒԻ ՕՐ»

Նկատի առած որ հակառակ բարձրաձայն, բարձրաղաղակ ժողովրդավարական քարոզչութիւններու, երբեմն ամբակոծութիւններով եւ զաժան անմեղ զոհերով պարտադրուած, անզլերէնի ճնշող վիճակը կը չարունակէ ամէն տարի մեծ թիւով "մայրենի" բարբառներու ոչնչացումի պատճառ դառնալ, ԻՒՆԷՍԿՕ-ն արդարօրէն մտահոգուած այս երեւոյթին առջեւ, այս տարուընէ "Մայրենի լեզուի օր" յայտարարած է ամէն տարուան փետրուար 21-ը:

Երեւանի իշխանութիւնները, Տիկ. Հրանոյշ Յակոբեանի կազմակերպութեամբ, մէկ օր կանխած էին "Մայրենի լեզուի" տօնակատարութիւնը որ ամենափայլուն չքեղութեամբ տեղի ունեցաւ "Ա. Բաբաջանեան" սրահին մէջ նստած եւ ոտքի հանդիսականներու ներկայութեան:

Բացման խօսքով հանդէս եկաւ տիկ. Հրանոյշ Յակոբեան, ամենանեկայ իւլական ներկայութիւնը մայրաքաղաքի բեմերուն վրայ, սիրուած եւ յարգուած (ափսոս որ անկախ Հայաստանի իշխանութիւնները առաջին մէկ օրէն "մաչո"-յական ուղղութիւն բռնեցին եւ չկրցան, կամ չուզեցին օգտուիլ զարգացած եւ կարող կիներու ներկայութենէն...). յայնրդեց վարչապետ Անդրանիկ Մարգարեանի խօսքը, տեղապահէ մը կարգացուած. ապա բեմ հրաւիրուեցաւ կրթութեան նախարար Ս. Երիցեան պատուոյ վկայականներ բաշխելու Հայոց լեզուի կարգ մը արժանաւոր գործիչներու եւ վերջին խօսք առնողը եղաւ (չգարմանա՛ք) Երեւանի այդքան քննադատուած քաղաքապետ՝ Երուանդ Զախարեանը որ այնպիսի հրաշալի ներբողեան մը հիւսեց Հայոց լեզուին որ կարծեցի հազիւ հանդիսասրահէն դուրս ելած, պիտի քանդէ քաղաքի ամբողջ տարածքին զուտ ռուսերէն եւ անգլերէն լեզուներով կախուած գովազդները, իր իսկ թոյլտուութեամբ գետեղուած... ափսո՛ս... որպէս "յաղթական կամար" անցաւ անոնց տակէն իր փառահեղ կառքով. հասաւ գրասենեակ նոր թոյլտուութիւններ եւ նոր "էվիտար" չէնքերու արտօնութիւններ ստորագրելու...:

Այսպէս է դժբախտաբար մեր անկախ Հայաստանը. բեմերէն հրաշալի, յուսադրող ճառեր կը խօսին, գործնականին մէջ ճիշդ հակառակը կ'ընեն... որքա՛ն նման են իրենց "սովետական աղբարիկներուն":

Երեւակայեցէք որ մինչ յուզիչ ճառերով եւ արտասանութիւններով հանդէսը կը չարունակուէր, սրտցաւ ուսուցիչ մը ականջիս կամացուկ մը փսփսաց որ տասնամեակներ զործող դպրոց մը, վերապահուած Ռուսաստանէն վերադարձող մանուկներու մայրենի լեզուի վերամշակման, ճիշդ այս օրերուս փակուած է... որքա՛ն կը յիշեցնեն երիտ Թուրքերու վարուելակերպը հայութեան հանդէպ...: Եւ հանդէսը կը չարունակուէր:

Բեմը զարդարուած էր խմաստութեան դիրքի առաջին տողերով "Ճանաչել զիմաստութիւն եւ զխրատ..." եւլն., որ ընդհանրապէս չատեր Ս. Մեսրոպի կը վերագրեն չեմ գիտեր ինչո՞ւ: Ուրախալի էր որ դասական ուղղագրութեամբ էր: Պօղոսեան անունով թաւ ձայնով երգիչ մը "Հայաստան"ը թընդացուց. տիկ. Սիլվա Իւզպաշեան սովետական դպրոցի յատուկ առոգանութեամբ եւ "փաթոսով" արտասանեց Համօ Սահեանէն եւ Վահան Տէրեանէն (որուն բնական տունը Նալպանտեան փողոցին վրայ քանդեցին եւ "էվիտար" վիլլա մը չինեցին փոխարէն...): Սոփրանօ Լիլիթ Գրիգորեան կրօնական չունչ մը բերաւ Նարեկացիի "Հաւուն, հաւուն" երգուած տաղով. ամէնէն յուզիչը եաւուրով դպրոցի խառն երգչախումբն էր, կազմուած աշակերտներէ եւ ուսուցիչներէ որ բազմաձայն երգեց "Երեւան էրեբունի"ն, Կոմիտասի "Ով մեծաքանչ դու լեզու"ն եւ բազմութիւն մը դպրոցական փոքր աշակերտներու որոնք ոսկեպատ եւ արծաթապատ թուղթէ սաղաւարտներով, սուրերով եւ վահաններով իրենց բաժինը բերին բեմական ներկայացումին ուր իշխող անձերն էին Ս. Մեսրոպ, Ս. Սահակ Հայրապետ եւ Վռամշապուհ թագաւորը: Պիտի ըսէի աւելի մեր Միջին արեւելքի հայկական վարժարաններու ամավերջի հանդէսները յիշեցնող, քան պետական մակարդակով հանդիսութեան մը վայել: Ժողովուրդը խանդավառ ծափերով ողջունեց իր դպրոցական մանուկները:

"Հայ լուր"ի լրագրողին որ հանդէսի աւարտին կարծիքս հարցուց, պատասխանեցի.

"Նման հանդէսներ հոգիս յուզումով կը լեցնեն, իսկ իրականութիւնը՝... աչքերս արցունքով":

Հ. Ց. ՊԱՏԻԿԵԱՆ

ՎԱՐԴԱՆ ՄԱՄԻԿՈՆԵԱՆ ԿԱՎՈՅԻ ԲԵՄԻՆ ՎՐԱՅ

Վարդան Մամիկոնեան այլեւս գրեթէ աւանդութեան վերածած է տարեկան ռեփերթալ մը տալ "կավօ" սրահին մէջ: Այս տարուանը փետր. 21 երեքշաբթի երեկոյեան էր: Մոնթէ Գառոյի 1992ի իր փայլուն յաղթանակէն: "Քաթրա"յի յայտագիրներուն մասնակցութենէն ի վեր նաեւ հայկական շրջանակներու սիրուած ու փնտռուած դաշնակահարն է ան: Ուշագրաւ, ինքնատիպ մեկնաբանին նուագը իր ունկնդիրները, անոր սպասողները ունի: Կան, թ՚ական է, Վ. Մամիկոնեանի արձանագրած սալերն ալ, թայց ոչինչ կրնայ փոխարինել ռեփերթալի մը չուրջ երկու ժամուան վայելքը:

Փետրուար 21ի յայտագիրը Կոմիտաս ունէր ընտրուած հեղինակներու կարզին, ինչ որ սպասուած նորութիւն մըն էր. մե՛ղք որ չատ փոքր էր այդ բաժինը, պարի եղանակով մը ու Բաբաջանեան – Կոմիտասի վաղարշապատի պարով սահմանափակուած: Ցաջորդեցին Բաբաջանեանի երեք փոքր կտորները, ապա առաւծի բաժին մը ունեցաւ Շոփէնը որ Վարդան Մամիկոնեանի սիրած հեղինակներէն է:

Ցայտագրին Բ. մասը կազմուած էր Տըպիւսիի, Ռավէլի ու Լիցթի կտորներով: Վալսը տիրական բաժին ունէր յայտագրին մէջ –Շոփէն, Ռավէլ, Լիցթ– ու առիթ տուաւ երիտասարդ արուեստագէտին ապրումներով լեցուն մեկնաբանութեան վայելքին: Նոյն առեն, յատկապէս վերջին կտորին՝ Լիցթի "Մէֆիսթօ վալս" թիւ 1–ին ունկնդրութիւնը վերջակէտ մը ըլլալու տեղ հրահրեց աւելին ցանկալու ախորժակը: Երկարատեւ ծափերու ընդառաջելով Վ. Մամիկոնեան նուագեց Շոփէն, Խաչատրեան որուն թոգաթեթայով փակեց երեկոյթը:

Անհասկնալի էր մէկ բան. սրահին գրեթէ կէսով պարապ երեւոյթը: Ճիշդ է որ Վարդանին ռեսիթալները ընդհանրապէս լաւ չեն ծանուցուիր ո՛չ հայկական, ոչ ալ Ֆրանսական մակարդակի վրայ: Փետրուար 21ի համար սրահին պատասխանատուութիւնը չեչտող չշուկներ չըրջեցան (ըսուեցաւ օրինակ, թէ 4–5 օրէ ի վեր տոմսերու խցիկը փակ կը մնար, հետաքննողներու ըսուած էր որ տեղ չկայ, եւլն.), բայց խիստ ղժուար էր առեղծուածի նմանող երեւոյթին բացատրութիւն գտնել:

Թէեւ էականը Վարդանին յաջողութեան չարաճուն ընթացքն էր ու Փետրուար 21ի ձեռնարկը նորագոյն փաստը տուաւ ատոր: Նոր ռեսիթալէ մը առաջ, իր երաժշտութիւնը սիրողներու համար սպասումի դուռ բացող լուր էր օրուան յայտագրի թերթիկով ըսուածը թէ Վարդան սովրանօ Ցասմիկ Պապեանի հետ արձանագրած է Կոմիտասի երգերէն, սալը մօտ օրէն հրապարակ կ'ելլէ:

Ա. ԹՈՓՈՑԵԱՆ

ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԱԿԱՆ ԳԻՏԵԼԻՔՆԵՐ

Ջուրը կեանք է: Այնիկա մեր մարմնի ծանրութեան չուրջ 60 առ հարիւրը կը կազմէ: Մարդ էակը կրնայ չաբաթներ ապրիլ առանց ուտելու, բայց ոչ երկու – երեք օրէն աւելի՝ առանց խմելու: Ամրան ջուրի մեր պահանջը կ'աւելնայ յատկապէս քրտինքին պատճառով, պէտք է կարեւորութեամբ յիշենք այս կէտը եւ մանաւորաբար հետեւինք երախաներուն եւ տարեցներուն, որոնք առաջին զոհերը կ'ըլլան տէգիտրաթ-ասիոնի: Ամրան եղանակին մարմնի ջուրին պարպումը եւ արեւահարութիւնը բոլորիս սպառնացող ղոյզ վտանգներ են: Պէտք է լաւ ճանչնանք անոնց ազդանչանները եւ առենին առնենք անոնց առաջքը, յատկապէս՝ մանուկներուն եւ տարեցներուն պարագային:

Արեւահարութեան ազդանչանները չատ են՝ գլխացաւ, կուրծքին վրայ ճնշուածութեան զգացում, սիրտխանութ, քունկ պահանջ, գլխու պտոյտ, ականջներուն մէջ՝ ձայն...

Տէգիտրաթ-ասիոնի ազդանչաններն են՝ ծարաւը, բերնի եւ լեզուի չորացում, յոգնութեան զգացում, միզելու անկարողութիւն, մորթի չորացում, ջերմ՝ մինչեւ 39,5 աստիճան, մկանային ցաւեր եւ ծայրայեղ պարագաներու՝ գիտակցութեան կորուստ, մահացում, մահ...

Առաջին իսկ ազդանչաններէն պէտք է չատ արագ գործի անցնիլ, խնդրոյ առարկայ անձը խաղաղ եւ օդասուն տեղ մը փոխադրել, միշտ ջուր խմցնել, ջերմի պարագային՝ անոր հագուստները հանել կամ կոճակները քակել, զօտին թուլցնել եւ այլն... Թելադրելի է անոր կողքին հովահար մը գետեղել կամ զայն պաղ ջուրով լեցուն լոգարանին մէջ մխրճել եւ կամ՝ գլխուն ու ծոծրակին պաղ ջուրի մէջ թաթխուած անձեռոցներ գետեղել՝ զանոնք միշտ նորոգելով եւ զովացնելով: Եթէ պատահի, որ խնդրոյ առարկայ անձը ջուր խմելու կամ կլլելու դժուարութիւն ունի, մի՛ ստիպէք, այլ անմիջապէս հիւանդանոց փոխադրեցէք:

Երախաները չափազանց զգայուն են տաքութեան, հետեւաբար տաք օրերուն պէտք է յաւելեալ ջուր կամ որեւէ այլ հեղուկ խմցնել անոնց: Երբեք երախայ մը ինքնաշարժին մէջ չձգել, նոյնիսկ քանի մը վայրկեանի պատրուակով, յատկապէս՝ կէսօրուան ժամերուն: Երախային գլուխը պաշտպանել գլխարկով ի հարկին գլխարկը թրջելով: Հսկել երախային մէկը եւ չմիզելու պարագային անմիջապէս բժիշկին դիմել:

"ՍՈՒՐԲ ՓՐԿԻՉ"

ԱՐՏՈՅՏՆԵՐՈՒ ԱԳԱՐԱԿԸ

ԱՆԹՈՆԻԱ ԱՐՍԼԱՆ

Թարգմանեց՝
ՎԱՉԳԻՆ ԲԱՄՊԱԿԵԱՆ

ՄԱՍ ԵՐԿՐՈՐԴ
ՇՈՒՇԱՆԻԿ

Մինչ տեղակալը իսկապէս կը հեռացէ, զինուորները որոնք անոր հետ էին, միայն հայրական յանդիմանութիւններով կը զգուշացուին գնդապետին կողմէ: Ասիկա թերեւս սխալ էր, բայց ժամանակները փոխուած են: Զինուորներուն տեսչանքը Հայերուն ինչքերուն տիրանալու, ինչքեր զոյս հազիւ նչմարեցին, եւ այս չուարումը որ զիրենք ցնցեց զործուած չափազանցութիւնները տեսնելով, զիրենք կը քաշալերեն ձայն բարձրացնելու, ամէն ներքին ձայն խեղդելու: Ինչո՞ւ համար գնդապետը զիրենք չպատժեց: Կը նշանակէ որ խորքին մէջ իրաւունք ունէին... Եւ կը պատմեն, կը խօսին իրենց պաշտօնակից ոստիկաններուն հետ, զափիէներուն հետ, կը պատմեն Ազարակին մէջ գտնուած հրաշալիքներուն մասին, կը զառանցեն հայկական տուներուն մէջ պահուած հարստութիւններուն վրայ:

Զափիէները հրապուրուած, իսկապէս պիտի ուզէին անմիջապէս գործի սկսիլ: Սպաննել, դեղեցիկ հայ կոյսերը վայելել, խուզարկել՝ գտնելու համար պահուած առասպելական գանձերը: Այր մարդերը մեռած են, ալ ամէն բան արտօնուած է: Ոչ ոք կը գոցէ իրենց ճամբան:

Բայց գործողութիւնը պէտք է չատ նուրբ կերպով ըլլայ, վիրաբուժական ճշգրտութեամբ, կտրուկ հրահանգներ ունին: Պէտք է խուսափիլ ահազանգելէ եւ քամնելի տեսարաններ ցոյց տալէ Հայերու դրացիներուն, թուրք բարեկամներուն, Հրեաներուն, մանաւանդ Յոյներուն որոնք բազմաթիւ են: Մեկնումը պէտք է սառն կանոնաւորութեամբ սկսի, ոչ մէկը պէտք է սուլթանի ժամանակներուն մարդկային անկանոն որսորդութեան յիշատակները ունենայ: Այն ժամանակ հայ մեռեալներու դիակները կոյտ մը պէտ, յաղթականօրէն իրարու վրայ կը դիզուէին էրզրումի կամ Կ. Պոլսոյ համբաներուն վրայ եւ կային նոյնիսկ ոմանք որ եւրոպացի ըրփորդերի մը կողմէ ինքզինքնին կ'անմահացնէին նկարելով չենած զէնքին եւ ոտքերնին դրած դիակներու կոյտին վրայ:

Իսկ հիմա, միայն վատորակ ուռեցք մըն է զոր կը ճեղքեն, բացատրեցին իթթիհատականները, առանց անձնական քինախնդրութեան կամ ոխակալութեան. կ'ընեն, առողջացնելու համար ազգին հիւանդ մարմինը, մաքրելու համար: Եւ անոնց որ լաւ գործ մը պիտի տեսնեն, չատ բան պիտի ներուի եւ պիտի արտօնուի ազատօրէն վայելել ինչ որ պիտի կրնան առնել կրօնականներու եւ վաճառականներու այս աղտոտ եւ պիղծ ենթացեղէն:

Միայն պէտք է կանոնաւոր կերպով գործել, չարժիլ միայն որոշուած օրերը, քաղաքներուն մէջ աղմուկ չհանել: Դուրս նետել, ամէն բանէ առաջ: Արտաքսումը պէտք է տեղի ունենայ արեւօրէն, բրուսիական կանոնաւորութեամբ:

"Հիացում պիտի առթենք մեր զինակիցներուն, անթերի ճշգրտութեամբ յառաջ տարած ըլլալով Հայկական հարցին լուծումը", կը մտածէ Էնվէր եւ ամէն անգամ որ նոր կարաւանի մը մեկնումը հաստատող հեռագիրը կը ստանայ, իր մէջ կը մեծնայ սուր գոհունակութիւն մը: Պուլկարական կաշիով պատուած իր գրասենեակէն կը հետեւի եղածներուն եւ ամէն անգամ կայսերական կապոյտ եւ կանաչ գոյնով իր անձնական թուղթին վրայ գունաւոր մատիտներով կը քաշէ երկար գիծեր. անոնք կը մեկնին կարմիր կէտերէ եւ երկարելով կը բարկանան, մինչեւ որ միանան մէկ գիծի մը մէջ որ կը վերջանայ – անհետացէ – սուրիական անապատին մէջ:

Անապատին մէջ տարագրելու գաղափարը կուսակցութեան տեսաբաններուն համար կ'ըլլայ ուրեմն մաքրագործումի արարողութիւն մը, ողջակիզուած կեանքերու քաւիչ զոհաբերութիւն մը անզգայ եւ նախանձ աչխարհական Աստուծոր կուրութիւնը եղածներուն հանդէպ, Այսպէս, այս անգամ նոյնիսկ Զափիէները կարելիութիւնը կ'ունենան իրենց ըրածը կեղծելու, քօղարկելու: Իսկ առանձին ձղուած հայ կիներուն հաւատացեալ կուրութիւն եղածներուն հանդէպ, կը լրացնէ մնացածը: Այսպէսով է որ կարաւանները խաղաղութեամբ կը մեկնին:

(Շար. 52)

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

RECRUTEMENTS POUR LES SEJOURS DE BELLEFONTAINE (JURA)

ETE : JUILLET ET AOUT

- **Directeurs diplomés BAFD**
- **Animateurs diplomés BAFA ou stagiaire BAFA**
- **Infirmière**
- **Econome**
- **Intendant(e)**
- **Coursier**

Candidatures à adresser à :
CBAF — 17 rue Bleue 75009 PARIS,
par e-mail : cbaf@wanadoo.fr ou par fax : 01 53 34 12 13
Date limite des candidatures : 10 AVRIL

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ Փարիզի Ազչալույս Թաղէոսեան մանուճիւղի ժողովը՝ Շաբաթ, Մարտ 4, ժամը 16ին սովորական հաւաքատեղին: Օրակարգ՝ պատգամաւորի ընտրութիւն:

□

Section d'Issy-les-Moulineaux

LOTO ANNUEL

La Croix Bleue d'Issy-les-Moulineaux organise son Loto annuel,

le Dimanche 5 mars à 14h30
à la Halle des Epinettes
45-47 rue de l'Egalité
92130 Issy-les-Moulineaux

Venez jouer en famille, de nombreux lots sont à gagner et l'après-midi sera suivi d'un goûter.

□

Section «ASTRIG» d'Arnouville

Dîner - Dansant

La Croix Bleue des Arméniens de France section **«ASTRIG»** d'Arnouville organise un dîner dansant
le samedi 11 mars
à l'Espace AZNAVOUR à Arnouville
La soirée sera animée par
Adiss HARMANDIAN
Réservations
aux numéros suivants :
01 39 87 08 73 ou **01 39 85 12 35**

L'ASCENSION A LOURDES

Les paroisses catholiques arméniennes de France
organisent

UN PELERINAGE MARIAL A LOURDES

sous la présidence de Mgr l'Eparque **Grégoire GHABROYAN**
du mercredi 24 au samedi 27 mai
Départs de Paris, Lyon, Valence, St Chamond et Marseille.
Frais de voyage et pension complète dans un hôtel 3 étoiles: 325 Euros
Pour inscription ou de plus amples informations,
contacter le P. Curé de la Paroisse,
ou appeler le secrétariat de l'Eparchie, Tél. : 01 40 51 11 90.
Les inscriptions seront closes **le 31 mars**

LA CATHEDRALE APOSTOLIQUE ARMENIENNE DE MARSEILLE
SERPOTZ TARKMANTCHATZ
organise

PAQUES A JERUSALEM

PELERINAGE
du lundi 17 avril au mercredi 26 avril
Le Dimanche de Pâques sera célébré le 23 avril
au Patriarcat Arménien de Jérusalem, d'après l'Ancien Calendrier

PRIX : 1 690,00 euros

Ce prix comprend :
Aller-Retour: Marseille — Tel-Aviv — Marseille • Les transferts aéroport - hôtel • Hôtel 4 étoiles «Christmas Hôtel» à Jérusalem, en pension complète • Les excursions et visites en autocar de luxe • Assurances.

Acompte de 500 euros à verser par chèque à l'ordre de : «Jérusalem 2006».

Renseignements et réservations :
☎ 04 91 77 84 70 / 06 16 04 16 69 / 04 91 26 20 95 (le soir)

Visites : Nazareth, Capharnaüm, Tibériade, Mont Thabor, Mont Sion, Ghétsémani, Betléem, Eglise de la Sainte Vièrge, Vieille ville de Jérusalem, Saint-Sépulcre, Jérico, Mer morte, Mont des Oliviers.

Commémoration du 24 avril 1915 avec la Communauté Arménienne de Jérusalem.

Attention : validité du passeport : minimum 6 mois.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՒՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԵԱՄԲ ՍՏԱՑԱՆՔ

ԻՍԻ. – Տիկին Սիրվարդ Պալեանէ 250 Եւրօ:

22e CYCLE DE LECTURES MISES EN ESPACES D'ŒUVRES DE DRAMATURGES ARMENIENS

Direction : ARBY OVANESSIAN

Organisé par l'Association de THEATRE ARMENIEN

ՀԱՅ ԹԱՏԵՐԱԳԻՐՆԵՐՈՒ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑՈՒՄՆԵՐՈՒ 22ՐԴ ՇԱՐՔ

կազմակերպութեամբ՝

ՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆԻ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

■

(Ք. ԾՐԱԳԻՐ)

Ղեկավար՝ ԱՐԲԻ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ

Anahit AGHASSARIAN
SAUVEZ NOS AMES
ԱՆԱՀԻՏ ԱՂԱՍԱՐԵԱՆ
ՓՐԿԻՔ ՄԵՐ ՀՈԳԻՆԵՐԸ (1989)
Կիրակի, Մարտ 26, ժամը 16ին
Dimanche 26 mars à 16 heures
ՀԱՅ ՈՒՍԱՆՈՂԱԿԱՆ ՈՍՏԱՆ
MAISON DES ETUDIANTS ARMENIENS
57 Boulevard Jourdan - 75014 PARIS
M° Pte d'Orléans / Cité Universitaire
Մուտքը՝ 5 եւրօ:

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

L'ASSOCIATION SAINTE-CROIX DE PARIS
organise des

JOURNÉES D'AMITIÉ BAZAR DE CHARITÉ ANNUEL

les 11 et 12 mars

dans la salle polyvalente de la Paroisse Catholique arménienne de Paris
13 rue du Perche — Paris 3ème

Alimentation orientale et occidentale — Brocante des cinq continents — Confection — Librairie — Articles ménagers — Jouets, etc...

Métro : République — Rambuteau — Filles du Calvaire

Un repas chaud sera proposé le **dimanche 12 mars,** après la messe.

***

Le Bazar de charité est l'une des principales manifestations permettant de recueillir des fonds pour les œuvres de l'association et notamment pour le fonctionnement de l'**Ecole du Samedi.**

ՄԵԾ ՊԱՀՔ

Ս. ՅՈՒՂԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

ԶՈՐԵՔՇԱԲԹԻ, Մարտ 1. –
Գ. Օր Մեծ Պահոց
Հսկումի՝ խաղաղականի
եւ Հանգստեան ժամերգութիւն

Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 18ին:

ԿԻՐԱԿԻ, Մարտ 5. –
Բ. կիրակի Քառասնորդաց – *Արտաքսման*

Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 8·30ին:
Առաջին Արեւագալ՝ ժամը 10ին:

ԶՈՐԵՔՇԱԲԹԻ, Մարտ 8. –
Ժ. օր Մեծ Պահոց
Հսկումի՝ խաղաղականի
եւ Հանգստեան ժամերգութիւն

Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 18ին:

***

Ս. ՓՈՂՈՍ-ՊԵՏՐՈՍ ԱՌԱՔԵԼՆԵՐ

ՈՒՐԲԱԹ, Մարտ 3. –
Ե. Օր Մեծ Պահոց
Հսկումի՝ խաղաղականի
եւ Հանգստեան ժամերգութիւն

Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 19ին:

***

ՍՈՒՐԲ ՅԱԿՈԲ-ԼԻՈՆ

ՄԵԾ ՊԱՀՔԻ ՀՍԿՈՒՄ ԵՒ ԱՐԱՒԱԳԱԼ

Ի գիտութիւն Լիոնի եւ Ռոն Ալփ Շրջանի հայ հասարակութեան կը ծանուցանենք թէ Լիոնի Սուրբ Յակոբ Մայր եկեղեցւոյ մէջ ՄԵԾ ՊԱՀՔԻ ամբողջ շրջանին ԶՈՐԵՔՇԱԲԹԻ երեկոները ժամը 17ին, հսկումի խաղաղական եւ հանգստեան ժամերգութիւնները կը կատարուին հետեւեալ ժամանակացոյցով. –

ԶՈՐԵՔՇԱԲԹԻ, ՄԱՐՏ 1ին,
ԶՈՐԵՔՇԱԲԹԻ, ՄԱՐՏ 8ին,
ԶՈՐԵՔՇԱԲԹԻ, ՄԱՐՏ 15ին,
ԶՈՐԵՔՇԱԲԹԻ, ՄԱՐՏ 22ին, ՄԻՋԻՆՔ:

***

ՀԱՐԱՒԱՅԻՆ ՓՐԱՆՍԱՅԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՅՑ ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՀՍԿՈՒՄԻ ԺԱՄԵՐԳՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ժամը 17·30ին

ՈՒՐԲԱԹ, Մարտ 3
Սրբոց Թարգմանչաց Մայր եկեղեցի
(Փրաւտօ)
Քարոզիչ՝
ՎԱՉԻ ՔՀՆՑ. ՀԱՅՐԱՊԵՏԵԱՆ

ԶՈՐԵՔՇԱԲԹԻ, Մարտ 8
Սուրբ Սահակ-Մեսրոպ եկեղեցի
(Սէն Ժերմ)
Քարոզիչ՝
ՎԱՐԴԱՎԱՌ ՔՀՆՑ. ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ

ՈՒՐԲԱԹ, Մարտ 10
Սուրբ Աստուածածին եկեղեցի
(Սէնթ Մարկրիթ)
Քարոզիչ՝
ՍԱՐԳԻՍ ՔՀՆՑ. ԹԱՇՃԵԱՆ